

Holy Bible

Aionian Edition®

**Kiisanzu Bible
Isanzu Bible**

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as "The Purple Bible"

Holy Bible Aionian Edition ©
Kiisanzu Bible
Isanzu Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 8/25/2024

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Door43 World Missions Community, 2020

Formatted by Speedata Publisher 4.19.20 (Pro) on 8/31/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc
<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>
Report content and format concerns to Nainoia Inc
Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Kiisanzu at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

History

Kiisanzu at AionianBible.org/History

- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
- 08/05/24 - 377 translations now available in 166 languages.
- 08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.

Table of Contents

NEW TESTAMENT

Matayo	11
uMarko	34
Luka	50
uYohana	75
Ntendo nia itumi	96
Warumi	123
1 Korintho	133
2 Korintho	144
Galatia	151
Efeso	155
Wafilipi	159
Kolosai	162
1 Thesalonike	165
2 Thesalonike	168
1 Timoteo	170
2 Timoteo	173
Tito	175
Filimoni	177
Ebrania	178
Yakobo	187
1 Petelo	190
2 Petelo	193
1 Yohana	195
2 Yohana	198
3 Yohana	199
Yuda	200
Ufunuo	201

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

NEW TESTAMENT

Uyesu akahinga, Tata alekole kunsoko shangaalikile niakituma.

Nienso ikaku ialo ahume kugalana imyenda akwe.

Luka 23:34

Matayo

1 Kitabu ka ukoo wang'wa Yesu Kilisto ng'wana wang'wa Daudi, ng'wana wang'wa Ibrahimu. **2** Ibrahimu ae tata wang'wa Isaka, nu Isaka tata wang'wa Yakobo, nu Yakobo tata wang'wa Yuda nialuna akwe. **3** U Yuda ae tata wang'wa Peresi nu Sera kung'wa Tamari, Peresi tata wang'wa Hezeroni, nu Hezeroni tata wang'wa Ramu. **4** U Ramu ae tata wang'wa Aminadabu, Aminadabu tata wang'wa Nashoni, nu Nashoni tata wang'wa Salimoni. **5** Salimoni ae tata wang'wa Boazi kung'wa Rahabu, u Boazi tata wang'wa Obedi kung'wa Ruthi, u Obedi tata wang'wa Yese, **6** u Yese ae tata wang'wa mtemi Daudi, u Daudi ae tata wang'wa Sulemani kumu sungu wang'wa Uria. **7** Sulemani ae tata wang'wa Rehoboamu, Rehoboamu tata wang'wa Abiya, Abiya tata wang'wa Asa. **8** Asa ae tata wang'wa Yehoshafati, Yehoshafati tata wang'wa Yoram, nu Yoram tata wang'wa Uzia. **9** Uzia ae tata wang'wa Yothamu, u Yothamu ae tata wang'wa Ahazi, u Ahazi tata wang'wa Hezekia. **10** Hezekia ae tata wang'wa Manase, u Manase tata wang'wa Amoni nu Amoni tata wang'wa Yosia. **11** U Yosia ae tata wang'wa Yekonia nialuna akwe naihailwe kulongola ku Babeli. **12** Nai aholwa kulongola ku Babeli, Yekonia ae tata wang'wa Shetieli, u Shetieli ai sekulu wakwe nu Zerubabeli. **13** Zerubabeli ai tata wang'wa Abiudi, Abiudi tata wang'wa Eliakimu, nu Eliakimu tata wang'wa Azori. **14** Azori ai tata wang'wa Zadoki, nu Zadoki tata wang'wa Akimu, nu Akimu tata wang'wa Eliudi. **15** Eliudi ae tata wang'wa Elieza, Elieza tata wang'wa Matani nu Matani tata wang'wa Yakobo. **16** U Yakobo ai tata wang'wa Yusufu mugoha wang'wa Mariamu, kukeela ng'wensu u Yesu akatugwa, naewitangilwe Kilisto. **17** Wileli wehi puma u Ibrahimu nu Daudi ae wileli wikumi na inne, kupuma u Daudi nukunolwa kulongola ku Babeli ae wileli wi kumi na inne, nu kumakuholwa kulongola ku Babeli kupika kung'wa Yesu ae wileli ikumi na inne. **18** Kutugwa kung'wa Yesu Kilisto aeitwile ite, Mariamu, auligigwe nu Yusufu, akaze akile kutankanya, akigeleka ukete nda ang'wau ng'welu. **19** Umugoha wakwe u Yusufu, ae muntu wa tai, singa akalowa kumuhumya uminyala u Mariamu. Akahia amuleke kenkunku. **20** Naukusiga ulukani nulanso, umalaika wang'wa Itunda akamizeela kukeela ndoti. Akalunga, "Yusufu ng'wana wang'wa Daudi, leka kugopa kumuhola u Mariamu anga msungu wako, nsoko inda nutite upatile kungulu ya ng'waung'welu. **21** Ukitunguila ng'wana mgoha ni lina lakwe ukumitanga Yesu, kunsoko ukuaguna antu ni milandu ao. **22** Aya ihi aigelekile kukondanilya iko naikiligitigwe ni Tunda kukeela anyakidagu, akalunga. **23** Gozi umunanso ukuhola

nda nukitunguila ng'wana mugoha, ilina lakwe ukitungwa Immanueli, nsoko akwe "Itunda palung'wi nu sese." **24** Yusufu akauka kupuma mutulo akituma anga naulagiigwe nu malaika akamuhola akatula msungu wakwe. **25** Palung'wi nayo nanso singa aehugee, singa akatugwa ung'wana akamitanga lina lakwe Yesu.

2 Nae watugwa u Yesu mkisale ka Bethelehemu a Uyahudi mumahiku ang'wa mutemi Herode, eantu nia manyi kupuma kilya na kuli ikapika ku Yerusalemu ikalunga. **2** Ukolipi uyu nutugilwe umutemi wa Ayahudi? Aza kuina nzota akwe kukilya nusesa kapika kumukulya. **3** Matungo nu Herode aewija inkani izi akaambwa masigo makulu, i Yerusalemu ihi palung'wi nung'wensu. **4** Herode akailingiila iakulu ihi nawa neetunza inkani ya antu, akaakolya, "u Kilisto ukutugwa pee?" **5** Akamuila, "ukutugwa ku Bethelehemu a Uyahudi, kunsoko uu aeyandikilwe nanyakidagu, **6** Nue Bethelehemu, ihi ang'wa Yuda, singa wimunino muatongeele ang'wa Yuda, kunsoko kupuma kitalako uzile mkulu nuziadima iantu ane Israeli." **7** Herode akaitanga iamanyi ankani kenkunku akaakolya ite matungo kelukulu inzota ai ezigela. **8** Akaatuma alongole ku Bethelehemu, akalunga, longoli kiisa uende mumuetume ung'wana nutugilwe. Matungo angamamuona, ulete inkani nunene nihuma kuza kumukulya." **9** Nai amija umtemi, ikalongoleka numuhinzo wao, ni nzota iyo naeamiine kukilya ikaatongeele ikimika migulya apo nung'wana utugiwe. **10** Nai amiona inzota ikalowa ikulu. **11** Ikingila mnyumba ikamuona ung'wana nutugilwe nu Mariamu unyinya wakwe. Ikamiloelya nukumukulya. Ikatungula imaintu nimaza naiatite ikamupa. **12** Itunda akaahugulya kukeela ndoti kusuka kung'wa Herode, kululo, ikahega kusuka kihe ao kukeela nzila ngiza. **13** Nai akondya kuhega, malaika akamuzeela Yusufu kukeela ndoti akalunga, "Uka, muhole ung'wana nu nyinya wakwe mumankeele ku Misri. Musige kuko mpaka ninzemuila kunsoko u Herode wenda ukumupenza amubulage. **14** Utiku wuwo u Yusufu akauka akamuhola ung'wana nu nyinya wakwe ikamankiila ku Misri. **15** Akikie kuko mpaka u Herode ikasha. Iko naikilingiligwe numunyakidagu, "Kupuma ku Misri numitangile ung'waane." **16** Kululo u Herode, akalunga kina iantu awa niahugu antendela ubi, akalaka. Akalagiiya kubulagwa ehi iang'enya niagoha ku Bethelehemu niatite miaka ibiile ni pihe apang'wanso kunsoko aiwakondya kulinga kukeela antu ao niamanyi ankani. **17** Ingi nailakondigwa ulukani naeluligitigwe kukeela mnyakidagu Yeremia, **18** Luli lukigela ku Ramah, kilelo nikinyauwai kikulu, u Raheli akazealila iana akwe, hangi akahita kupumbuligwa, kunsoko ikutile singaaziona hangi." **19** U Herode naiwasha, umalaika

akamuhanga u Yusufu kukeela ndoti kuko ku Misri akalunga, 20 “Uka muhole ung’wana nunyinya wakwe, mlongole mihe a Israeli kunsoko awa naienda upenza upanga wa ng’wana akuzi.” 21 U Yusufu akauka akamuhola ung’wana nu nyinya wakwe, ikolongola mihe a Israeli. 22 Ingi gwa nae wija kina Arikelau ae mutemi Yuda pang’wa tata wakwe u Herode. Akogopa kulongola kung’wanso. Matungo ni Tunda nae wamuhugula kukeela mundoti, akahega akalongola mukisali ka Galilaya. 23 Hangi akalongola kikiie mukisali nikitangwa Nazareti. Ike aekekondaniye iko naikiligitiigwe kukeela nzila aanyakedagu, kina ukitangwa Mnazareti.

3 I mahiku ayo u Yohana Mbatizaji auzile akazetanantya ulukani mumbuga ang’wa Yuda akazelunga, 2 Leki imilandu kunsoko utemi wa kigulu ukole pakupe.” 3 Kunsoko yuyu nauligitigwe numunyakidagu u Isaya ikalunga, “Luli la muntu nukitanga mumbuga, leki uza inzila ya Mkulu, gooli kisa imapanda akwe.” 4 U Yohana autugae mauli angamia hangi akitunga numusipi wa ndili mkileno kakwe indya yakwe ai ngaga nu uki wa mihaka. 5 Hangi Yerusalemu, Yuda ihi, nikisali kikiie nikipilimiye umongo wa Yorodani ikalongola kitalakwe. 6 Aizabadisigwa mumongo wa Yorodani nukila itunu imilandu ao. 7 Sunga akatyatwa unuduu wa mafarisayo ni masadukayo kuza kubadisigwa, akaeela, unye wileli wa nzoka nikete sumu nyenyu numuhuguye kuutiga uubi nupembilye? 8 Tugi imaintu nahegekile mumilandu, namuloeye Itunda. 9 Leki kusige nukikolya kung’wanyu kutite u Ibrahimu anga tata witu, inge kumuila Itunda uhumile kumuukilya u Ibrahimu iana kupumila mumagwe aya. 10 Ihengo aikwa mumuli wa muti, kulule umuti nishawipeza indya ninza witeng’wa nukugung’wa mumoto. 11 Kumubadiza kunzila amazi, nukumuhugilya muhueli. Kululo uyu nupembilye ukete ingulu kukila unene, hangi kuleng’wa lukulu kukenka ilatu yakwe. Nuanso ukuabadisa kukeela ng’waung’welu nu moto. 12 Ipetelo nilakupelela ingano likole mumikono akwe, kilingila iyo ninza misalanka. Kululo gwa iyo nikite ipuko ikusonswa umoto uo nishawilima. 13 Sunga u Yesu akaza kupembilya kugalilaya akapika mumongo wa Yorodani akabadisigwa nu Yohana. 14 Yohana akahia amugilye akalunga, unene ntakile mbadisigwe nueue, nikawaza kitalane? 15 U Yesu akasusha akalunga, “Gomba itule uu itungile. Kunsoko yatula kukondaniye itai ehi.” Sunga u Yohana akamugombya. 16 Naiwamala kubadisigwa, u Yesu akapuma mumazi, llunde likaluguka kitalakwe. Akamuona ng’waung’welu wang’wi Tunda akazesima anga inkunda nukukilaja migulya akwe. 17 Goza, luli ailupumie kilunde

lukalunga, “Uyu ng’waane mlowa. ni ndoeigwe nangulu nung’wenso.”

4 Sunga u Yesu akatongeeelwa nung’waung’welu akapika mumbuga ahume kugeng’wa nu mulugu. 2 Pang’wanso ae wiimile kulya indya mahiku makumi anne utiku nu ng’ung’wi sunga akahungwa nzala. 3 Mugemi akaza akamuila, “Angwe tai weng’wana wang’wi Tunda maile imagwe aya atule ndya.” 4 U Yesu akasukeelya akamuila, “Yandikilwe, u muntu singa uhumile kikiie ni ndya du, uhumilye kikiie nalukani nulupumie mumolomo wang’wi Tunda.” 5 Sunga umulugu akamatwala mukisali nikiza nukumuika pigulya a nyumba ang’wa Itunda. 6 Akamuila, “ang’wi wing’wana wang’wi Tunda, puta pihi nsoko yaandikilye, ukuila iamalaika akwe akuuke uleke kugwa, hangi akuuhumbula na mikono ao. Sunga shukukumpa umagulu wako pigwe.” 7 U Yesu akaaila, “Hangi yandikilwe, leka kumgema Itunda wako. 8 Sunga umulugu akamuhola akamatwala migulya akamulagila utemi wihi nugole akwe nuaunkumbigulu. 9 Akamuila, Kupa aya ihi agunihuele nukunkulya.” 10 Sunga u Yesu akamuila hega apaite uwe mulugu, kunsoko yandikilwe, mkulye Itunda wako, hange umitumile imilimo ung’wenso du. 11 Sunga umulugu akamuleka, iamalaika akaza akituma imilimo akwe. 12 Matungo u Yesu naiwija kina u Yohana waambwa, akahega akalongola ku Galilaya. 13 Akahega ku Nazareti akenda akatula kikiie Kaperanaumu, nikole mpelompelo aluzila Galilaya, mumimbe ni hii ang’wa Zabuloni nu Naftali. 14 Iye aigeelekile kukondaniye iko naikiligitiigwe nu munyakidagu u Isaya. 15 Kululo ihi ang’wa Zabuloni nihi ang’wa Naftali kulonga kuluzi, itumbi la Yorodani, Galilaya aanyakilungu! 16 Antu nikie mukiti auona uwelu nukulu, nao naikie mumululewa ushi, migulya ao alikilwa nung’waung’welu.” 17 Pumeela matungo yayo u Yesu akandya kutanantya ulukani akazelunga leki imilandu kunsoko utemi wa kigulu wahugeela.” 18 Naugenda mumpelompelo a luzi la Galilaya, akaaona anyandugu abiili, Simoni naiwitangwa Petro, nu Andrea muluna wakwe, ikazetega muluzi kunsoko aiavui a samaki. 19 U Yesu akaaila, nzii ntyati, kumupa uhumi mukivua iantu. 20 Sunga ikaleka inyavu ikamutyata. 21 U Yesu naikile ulongolekile numuhinzo akaaona anyandugu abiili hangi, Yakobo ng’wana wang’wa Zebedayo, nu Yohana muluna wakwe. Aaze akoli mibina palung’wi nu Zebedayo utata wao akaze tumainyavu yao akaitanga, 22 Shanga ekisinsela ikalileka ibine nu tata ao ikamutyata. 23 U Yesu akagendeela i Galilaya ihi, akaze amanyisa mumapolyo ao, akazetanantya ulukani la utemi wa kigulu, hangi niantu akaza komya indwala. 24 Inkani yakwe ikenela Isiria ihi,

niantu ikaaleta ihi iantu awa niilwala indwala ni makendi, niatile iamintunga, niagwa nkolo nawa niatile igandi. U Yesu akaakomya. 25 Lumbi ikulu la antu likamtyata kupumilla ku Galilaya nuku Dekapoli, Yerusalemu nuku Uyahudi nukupuma kitumbi la Yorodani.

5 U Yesu naewaliona iumbi, akahega akalongola Mulugulu, naewikie pih, iamanyisigwa akwe akaza kitalakwe. 2 Akaligitya nukuamanyisa, akalunga, 3 "Bahu awa nia kia amunkolo kunsoko utemi wa kigulu wao. 4 Bahu niakite ikinyauwai, azizapumbuligwa. 5 Bahu awa niapolo, kunsoko azizamisala ihi. 6 Bahu awa niakite inzala ni nyota atai kunsoko azizalisigwa ikute. 7 Bahu awania hegelya imilanda nienso aziza hegeligwa. 8 Bahu awa niankolo nza azemuona ltunda. 9 Bahu awa niakaminkanya, nsoko nianso azezitangwa ana ang'wi Tunda. 10 Bahu awa neitumigwa usese kunsoko atai, nsoko utemi wa kigulu wao. 11 Bahu unye niantu akumutukila nukumitumya ubi, nukumligitya ubi nuteele kunsoko ane. 12 Lowi nukulumbiilya kunsoko ikipegwa kanyu kikulu kigulu. Kunsoko inge uu aiaitumilya ubi ianyakidagu nia kali. 13 Unye mi munyu wa unkumbigulu umunyu iga ulimilye umulyo wake, ukutula ne munyu hange? Singa ukutula uza kukintu nikingiza inge ukugung'wa kunzi nukupambatwa nimigulu aantu. 14 Unye miwelu wa unkumbigulu. Ihi nizengilwe mulugulu nishalipihile. 15 Iantu singa akakilya ulumule nukuluika pih a nkapu, akumiika migulya, ikualika ihi niakoli munyumba. 16 Leka uwelu wanyu welye kuntongeela aantu kunsoko aione intendo yanyu ninza hangi amukulye utata wanyu nuakigulu. 17 Leki kusigiili kina ainzile gazanja uzipiili nia anyakidagu. Singa zegazanja zilekondanilya. 18 Kutai kumuila unkumbigulu nihi ihi ukile hangi kutile uzipiilya hata nung'wi, mpaka nuzetula wakondigwa. 19 Kululo wihi nuibananga ilagiilyo ninino nilamalagiilyo aya nukuamanyisa kituma niangiza uu ukitangwa munino muutemi wa kigulu. Inge gwa wihi nuiambile nukuimanyisa ukitangwa muutemi wa kigulu. 20 Kunsoko numuie itai anyu igehte kumikelinkela itai a mafarisayo, shanga mukingile mtemi wa kigulu. 21 Amigulu ikali ailambuwe kina leka, "kubulaga" numubulagi wihi ukole mubii wa ulamulya. 22 Hangi kumuila wihi ni shumuloilwe muluna akwe ukutula ukole mubii wa ulamulwa. Hangi muntu wihi nukumuila umunyandugu wakwe kina shufaile! ukutula mubii wianza. Nuyu wihi nuilunga uwe wimupungu, ukutula mubii wa moto wamu jehanamu. (Geenna g1067)

23 Ang'wi ukupumya isongeeelyo kuntongeela ikumbikilo, kunu aza mileile numunyandugu shamiungamie, 24 Lieleke isongeeelyo pa ntongeela pi kumbikilo, uambi nzila ende

miungamie hanza numunyandugu wako, usuke uzupumye gwa isongeeelyo. 25 Kayi igombi numilei wako munzila nimukili mulungoe kianza, hakamuhite kigombya umilei wako uhumile akuleke mumikono angwa mlamuli hangi ugung'we kukitungo. 26 Tai numuie shangaukulekelwa mpaka mulipe impia nimudaigwe. 27 Migule iligitigwe kina leka, "Kugoolya." 28 Numuie kina wihi nukumugoza umusungu nukumulowa wagoolya munkolo akwe. 29 Ang'wi iliho lako nila mukono wako nua kigoha lenda kutwala muibe, liheje uligume kule nuewe, ikatula bahu muili unino ugung'we unukulu uguneke kugung'wa ku jehanamu. (Geenna g1067) 30 Ang'we umukono wa kigoha inda nsoko akukumpa uteme ugume kuli, sunga umuili nungiza uleke kugung'wa ku jehanamu. (Geenna g1067)

31 Itambuwe kina wihi nukumuzunsa umusungu wakwe ampe ikilingisilyo kutai na ulamulwa. 32 Une numuie wihi nukumleka umusungu wakwe nsoko a ugoolya, ukutula wituma usambo. Hangi wihi nukumuhugela anga wapegwa ulamulwa wa tai ukutula wituma usambo. 33 Hangi migule aitambuue kuantu ao niakali, leki kutambuli uteele, kululo twali itai anyu kumukulu. 34 Une numuie, leki kutambula hata niniino, ang'wi kigulu, nsoko kung'wanso kung'witunda. 35 Ang'wi mihi, nsoko wieka ituntu lakupambatiya impambatiyo yakwe ang'wi Yerusalemu, nsoko ingi kisali ni kamutemi numukulu. 36 Leka kulapa nitwe lako, kunsoko shukulipeula isingi ling'we litule lyelu ang'wi ilwaaulu. 37 Ingi gwa inkani yanyu, tai, tai, singau, singa u, kunsoko ayo nakangeelya ipuma kumulugu. 38 Migule iligitigwe kina, liho na liho ni lino na lino. 39 Une numuie leki inkungumi nu muntu nu mubii, anga wakukua ikunda nilamkono wa kigoha mupieele nilulya. 40 Ang'wi wihi nuloiwe kulongola nuewe kianza anga wakuhegelya inkanzu ako, muleke ni johu lao. 41 Nuyu wihi nukuonyeelya kulongola muhinzo ung'we, longola nung'wensu mihinzo ibiili. 42 Wihi nukulompa mpe, hangi uleke kumuhita uyu nutakile umukopise. 43 Migule iligitigwe mlowe umunyakisali wako, na umuhukilwe umubi wako. 44 Kululo numuie, alowi iabi anyu, alompeeli awa nimutasha. 45 Ingi gwa mutule miano wang'wa tata wanyu nuakigulu, kunsoko wialikila iilyo iabi niaza. Hangi wikuisa imbula kuabi niaza. 46 Anga mualowe ao nizamualoiwe nye, mipata kintu kii? Aiahoela mpia shaituma ne itii? 47 Anga mulamushe ianyandugu anyu du mipata ntuni kua uya? Ianyakilungu shaituma ne uu? 48 Kululo ihumikile mutule mia tai, anga utata wanyu nuakigulu nukoli mutai.

6 Tula miho uleke kituma intendo niyatai kuntongeela aantu nukielya kitalao, nsoko shukupata ukembetwa kupuma kung'wa tata nukole kigulu. 2 Kululo nukupumya leka kukua

impembe nukikulya anga ao nielya niakoli mumatekeelo numuisali, nsoko iantu aakulye, tai numuie asingiilya uziza wao. 3 Uwe nukupuma, umukono wako nuakikema uleke kulinga iko nikekitung'wa numukono nua kigoha. 4 Ingi gwa ikintu kako kipumigwe kwa kinkunku. Pang'wanso utata ako nuiona unkunku ako ukuupa imaintu ako. 5 Hangi nukulompa, uleke kutula anga ao nielya, kunsoko ilowa kimika nukulompa mumatekeelo numumpelo ya isali, nsoko agozwe niantu. Tai numuie akondilye kupegwa ipegwa yao. 6 Kululo gwa, angawahia kulompa ingile munyumba lugaila umulango ulompe kung'wa Tata ako nukole kunkunku. Pang'wanso utata ako nuiona unkunku ukuupa ikipegwa kako. 7 Nukulompa leka kusukila sukila inkani ningila insoko anga anyakilungu niituma, isiga kina akigigwa kunsoko amakani du niakumaligitya. 8 Kululo, uleke kutula anga nianso, kunsoko utata ao aiwalinga kina atakile ntuni nianso akazi akili kanu kulompa. 9 Ingi lompa iti: Tata witu nukoli kilunde lina lako likuligwe. 10 Utemi wako uze, ulowa wako witume mihi anga nuituma kilunde. 11 Ukupe indya yitu nia leliye. 12 Ukulekele imilandu anga usese nikialekela awa naiakukosee. 13 Uleke kuutwala muma geng'wa, ukupugamule numulugu. 14 Anga itule mukualekela iantu imilandu ao, nunyenye utata anyu nuakigulu nung'wenso ukumulekela. 15 Ang'wi shamukualekela imilandu ao ka nu tata anyu shukumulekela imilandu anyu. 16 Matungo ihi nakiima leka kigeleke anga ao niilya, akunye imakelu ao anwe kina iimile kuntongeela aantu. Tai kuila asingiilya ipegwa yao. 17 Kululo uewe niwiimile, paka imakuta itwe lako, hangi woje usu ako. 18 Ingi shaikigeleka kuntongeela aantu kina wiimile, ikutula kung'wa Tata ako nuakinkunku. Nu tata ako nuiona unkunku ukuupa ikipegwa kako. 19 Leka kiekilya ikiuto kako muni mihi akoli agazanji, nii ii niibunanga nukia. 20 Lekelya ikiuto kako kigulu, kung'wanso kulile anga agazanji, hangi tile anga ii niakubunanga nukia. 21 Kunsoko kuna kiuto kako kikoli, kuko ni nkolo ako izize ikoli. 22 I liho lumuli la muili. Kululo ang'wi iliho lako ipanga, muili wihi ukizuligwa welu. 23 Anga itule iliho lako ibe, umuili wako wihi ukizula kiti nikibe. Anga itule uwelu nuukole mitalako wa ki ti nangulu, ikiti kikutula kikulu nangulu. 24 Kutile ata nung'wi nuhumila kuitumila akulu abili, kunsoko ukumuhukilwa ung'wi nukumlowa numungiza, hangi ukipumya kumukulya ung'wi, nukuhita kumukulya umuya. Sha mukumtumi kila ltunda ni nsao. 25 Kululo kuila, heja uoa wako, kina ukulya ntuni, ang'wi ukung'wa ntuni, ang'wi umuili ako, ukutugala ntuni. Aya hii singa akilingie indya, nu muili ukilinkie utugali? 26 Goza inyunyi nikoli migulya. Shaitemela, shaikungula hangi shayingila nukuika misalanga, utata

anyu nua kigulu wilesa, unye sha miyazane kukila nianso? 27 Nyenyu nuhumile kiongeela ala uluhiku nulung'wi muni mihi upanga wakwe? 28 Niki nimukula nuwoa nuakutugala? Si sigiila maua nitula mumagunda nitulakula, shituma anga milimo, hangi shanga akitugalya. 29 Nkili kumuila kina ata Sulemani mugole wakwe wihi shautugawi ana nanso. 30 Ng'wi ltunda wiimatugalya imatutu na mumigunda nikie luhiku lung'wi numudau agung'we mumoto, aunye mkulaigaligwa uu, nimutite uhuili unino? 31 Kululo leki kutula nuwoa, kina kuulya ntuni? Angwe kutendwa ule? angwe kutugala ntuni? 32 Kunsoko ianya kilungu akuduma yayo, nu Tata nyu nuakigulu uineu kina mtakile yayo. 33 Ingi gwa hanza upenzi utemi wakwe ni tai akwe nayi hii mukupegwa kitalakwe. 34 Kululo leka kutula ninkiki nsoko amudau, aya namudau akizipiilya imenso. Kila uluhiku lutete ninkani yakwe.

7 Leka kuakenkya ulamulwa, nueue uzuleke kukenkigwa ulamulwa. 2 Ulamulwa nuapeza, nue uziza lamuilwa. Ningele nuapiimila nueue uziza pimilwa yiyo yiyo. 3 Kuniki nukugoza ikipande kamuti nikikoli muliho la mnyandugu ako, kunu shuine ikipande kigogo nikikoli muliho lako? 4 Uhumile ule kulunga kumunyandugu ako, kilaja nukuhegeleye igogo nikikoli muliho lako, kunu uewe igogo likoli muliho lako? 5 Wimieli uewe; hangi heja igogo nilikoli muliho lako, hangi pang'wanso ukuhuma kuona iza nukuheja igogo la miti niilikoli muliho la munyandugu ako. 6 Leka kuipa mbwa iko nikigila imilandu, hangi leka kuigumila ingulima insailo kuutongeela ao. Uhumile kuigazanja nukuipambata namigulu, hangi akupilukila nukutamulanga inino inino. 7 Lompa, nueue ukupegwa, duma nueue ukulija, pindula nueue ukuluguilwa. 8 Wihi nuilompa wisingiilya, nuyu wihi nuiduma wilija, nu muntu wihi nuipindula wiluguilwa. 9 Ang'wi ukoli muntu kitalanyu, ung'wana agalompe indya ukumpa igwe? 10 Angwe ukumulompa nsamaki, nungwenso amupe nzoka? 11 Ang'wi unye nimiabe mumanyile kuapa iana anyu ipegwa niza, au Tata nukuli kigulu singaukuapa nangulu imaintu nimaza ao nimulompa? 12 Kululo gwa, ayo nuilowa kitumilwa niako, nueue uitumile iako uu. Kunsoko nuanso uzipilya numunyakidagu. 13 Ingili kukiila ikihepeelo nikipinyi. Kunsoko ikihepeelo nikigali ni nzila ningali ihongile kuubi hangi antu idu ikiila inzila nanso. 14 Ikihepeelo nikipinyi, ikihepeelo nikipinyi ingi nzila nilongoe kuupanga hangi akehu niahumile kumiona. 15 Lhambe nianyakidagu niautelee, azile aze atugae ndili ya nkolo, nianso mbugi ni ntaki. 16 Kuntendo yao mukualinga. Iantu ahumile na kukungula indya mumija, ang'wi itini mumibaruti. 17 Kululo umuti nuuza wituga indya ninziza, nu muti nuubi wituga ndya nimbini. 18 Umuti

nuuza shanga uhumile kutuga indya nimbi. Nu muti nuubi shaukutuga indya ninza. 19 Muti wihi nishaukutuga indya ninza ukuteng'wa nukugung'wa mumoto. 20 Kululo ukualinga kukiila ntendo yao. 21 Singa ihi nimbila, mukulu mukulu, akingila mutemi wa kilunde, aoiti du niituma ulowa wang'wa Tata nana nuakigulu. 22 Antu idu azimbila uluhiku nulanso, mukumukulu kua lina lako, shaikuhegelye iamintunga kua lina lako, hangi kukiila lina lako shaikitumile ne nimakulu? 23 Pang'wanso ziza aila kimazali, shanumulungile unyenye! Hegi kitalane, unye nimituma nimabi! 24 Kululo wihi niwija inkani yane nukuityata ukimpyana numuntu numuhugu nauzengile inyumba akwe migulya nigwe. 25 Mbula ikakua, imazi akizula, nung'wega ukiza ukamikia inyumba pihii, kunsoko aizengilwe migulya migwe. 26 Uyu niwija ulukani lane, ahite kulukela, ikimpyanigwa numuntu numupungu nuzengele inyumba mihanga hanga. 27 Mbula ikaza, mazi akaza, nung'wega ukaza ukamikia ikagwa, nungwi wake ukatula ukulu. 28 Ikapika matungo u Yesu naiwakondya kuligitya inkani nianso, umilundo ukakuilwa numanyisi wakwe. 29 Kululo aiwiamanyisa anga muntu nukite uhumi, hangi singa anga aandiki ao.

8 Matungo u Yesu naukusima pihii kupuma mulugulu, milundo ukulu ukamutyata. 2 Goza, umunyambili akaza kuntongeele akwe, akalunga "Mukulu, ang'wi wihambile, uhumile kunzipya ntule nimuza. 3 U Yesu akagoola umkono akwe nukumuamba, akalunga, "Nihambile utule wing'welu." Matungo yayo akazipigwa imbili ikahila. 4 U Yesu akamuila, "Goza uleke kumuila muntu wihi. Ambii nzila ako, hangi ulongole uewe ende umulagile umdimi, upumye nisongeelyo numusa au iagiiye, kunsoko awikengi wako." 5 Matungo u Yesu akapika Kapernaumu, munyangulu ang'wi akaza kitalakwe akamuuliza, 6 akalunga, "Mukulu, umitumi ane ulae munyumba ukete ulwae wigandi hangi umuili utete uwai wakogopa." 7 U Yesu akamuila, nzile nukumukama." 8 Umunyangulu akasukiilya hangi akamuila, "Mukulu unene niantuni ni mpaka nize ningile munyumba ako. Tambula ulukani du numitumi ane ukukomigwa. 9 Kunsoko une nimuntu ninkite uhumi ntete anino ane anyangulu, akanunge kung'wa uyu "Longola" wilongola nukumuya, nzuu nung'wensu wiiza, nukumitumi wane. Itume iti, nung'wensu ukituma uu. 10 Matungo u Yesu naiwija aya, akakuilwa, akaila ao naiamutyatile, tai namuita nkili kuona umuntu nukite uhuli anga uyu mihi iyi na Israeli. 11 Idu azile akupuma kilya ning'weli, akikie palung'wi nu Abrahamu, Isaka nu Yakobo muutemi wa kigulu. 12 Ingingwa iana autemi akugung'wa mukiti nikakunzi, pang'wanso izitula kililo kakasia namino."

13 U Yesu akamuila umunyangulu, "Longola! Anga nauhuie, na itule anga uu kitalako, nu mitumi akagunika itungo lilo. 14 Matungo nu Yesu aupikile munyumba ang'wa Petro, akamuona umukwingwa ang'wa Petro nuakisungu ulae akazimulwae ndwala. 15 U Yesu akamuamba umukono wake, nindyala ikahega, sunga akauka akatula muailya. 16 Naipikile impindi antu idu ikamuletela u Yesu antu idu naikaiwe niamintunga. Akaazunsa iamintunawa naiulwae akaakomya. 17 Kunsoko iyie aakondigwe kuligitya nunabii Isaya, "Ung'wanso aukenkile ulwae witu hangi aukenkile upungukilwa witu." 18 Sunga u Yesu naiwaliana iumbi nailimupilimile, akaalagila ende nkigi ngiza na luzi la Galilaya. 19 Sunga muika nkani ang'wi akaza kitalakwe akamuila, "Mumanyisi, kunuhongee." 20 U Yesu akamuila, "Amulula atite imakombo, ni nyunyi niamigulya itite iuye, ang'wana wang'wa Adamu mugila uhongo wakulalisha itwe." 21 Mumanyisigwa ang'wi akamuila, "Mkulu, ngombye hanza nongole nende muika ibaba ane ukule." 22 Sunga u Yesu akamuila, "Ntyate, hange uwaleke iashi aike iashi ao." 23 U Yesu naiwingie mibini, iamanyisigwa akwe ikamutyata mibini. 24 Goza uluzi ukatula nimaingo makulu, ibini lika kunikilwa ni mazi, imatungo nanso u Yesu au iae. 25 Amanyisigwa akaza kitalakwe akamupitya akalunga, "Tata kugune usese kakasha!" 26 U Yesu akaila kuniki nimukogopa, unye nimutite uhuli unino? Itungo inino akauka akaupalya ang'wega nu luzi. Sunga ang'wega ukakilaga. 27 Itunja ikakuilwa ikalunga, uyu muntu kii, uluzi niamintunga akumukulya?" 28 Matungo nu Yesu nauzile kunkika kihii na Magadala, itunja abiili naizaingiwe niamintunga ikatankanya nung'wensu akaze apumie muibiila akazenyomana ikulu, kutile muntu amihizazo nauhumila inzila nanso. 29 Akitunta ikalunga, kukete ntuni kitalako, uwe ng'wang'wi Tunda? Waza kuunyoma umatungo itu akili kupika? 30 Ilundo ikulu nila ngulima ailikudima, singa aikuli napo naiakoli, 31 amitunga azetukana kung'wa Yesu, akazilunga, ang'we ukuzunsa kupume, kutwale milundo la ngulima." 32 U Yesu akaila, "Longoli!" Iamintunga ikamanka ikalongola mungulima. Ilundo lihi likasima kupuma mulugulu, kuhonga muluzi, yihi ikashila mumazi. 33 Eitunja nakuidima ingulima ikamanka. Naialongola mukisali ikaligitya ihi ayo napumie kuitunja ao naingigwe niamintunga. 34 Kisali kihii kikaza kulankanya nu Yesu. Naiamuona, ikamupepelya alege mukisali kao.

9 U Yesu akingila mibini, akaputa akapika kukisali naiaikile. 2 Goza ikamuletela muntu naimulwae gandi akazilae migodoro. Naiwauona uhuli wao, u Yesu akamuila umuntu naimulwae wigandi, ng'waane tula nuulowa, imalandu ako walekelwa." 3 lamanyisi ankani ikandya kitambulya enso na

enso, umuntu uyu ukumela. 4 U Yesu akalinga imasigo ao akalunga, Niki nimukusiga imabi munkolo yanyu? 5 Nikiuli nikipepela kulunga, milandu ako alekelwa, ang'wi kulunga, imike igende? 6 Kululo gwa mlinge kina ung'wana wang'wa Adamu ukite uhumi nukulekela iamilandu..." amaligitlye kung'wa uyu naimulwae wigandi, imike uhole igodoro lako, hangi ulongole kitalako." 7 Sunga umuntu nuanso akimika akalongola kitalakwe. 8 Umilundo naiwaona aya, ikaambwa ikuilwa nukumulumbilya itunda nua pee uhumi nuanso. 9 U Yesu naukeile pang'wanso akamuona muntu naiwitangwa Mathayo, naiwikie palung'wi niahoela mpia. Nung'wenso akamuela "Tyate" nung'wenso akamutyata. 10 U Yesu awikie munyumba ahume kulya indya, akaza ahoela mpia idu, niantu nianyamilandu ikalya palung'wi niamanyisigwa ang'wa Yesu. 11 Ingi iamanya nkani naiaona nanso, ikaaila iamanyisigwa, "Kuniki umumanyisi wanyu, niki nukulya indya niahoela mpia palung'wi niamilandu? 12 U Yesu naiwija nanso, akalunga, "lantu niapanga shamlakile umuganga awa nialwae wawo amuloilwe umuganga. 13 Ingi gwa longoli mendo mimanyise itai akwe ntuni, ndoilwe ngulu kupuma kumukola singa masongeelyo" kunsoko ainzile, singa ainzile kuanyatai kila itunu, kunsoko aanyumilandu. 14 Sunga iamanyisigwa ang'wa Yohana akaza kitalakwe akalunga, kuniki usese niamanya nkani nikiima, aiamanyisigwa niki nishaima? 15 U Yesu akaila, latindikilya awinga ahumile nekutula nikinyauwai matungo numunyawinga ukutala palung'wi nienso? Ingi mahiku apembilya umunyawinga nuziholya kupuma kitalao, pang'wanso azizima. 16 Kutile umuntu nuikuila ikilaka ka ng'wenda nuupa mung'wenda nuakali, ikilaka kikutotoka kupuma mung'wenda nuutamukwa ukutula ukulu. 17 Kutile iantu niika umunyo nuupya mkiseme nikamuvinyo nikale, ang'wi akituma, ngozi itachanika, numuvinyo ukuhega, nindili ikugazika. Badala akwe wiikwe umuvinyo nuupya nindili nimpya hangi akutula maza. 18 Matungo nu Yesu akuila inkani izi, goza akaza muntu kuntongeele akwe akatugama, akalunga, "Munanso wane matungo makupi ukule, ingi nzuu gwa uikile migulya imikono ako nung'wenso ukukomya. 19 Ingi gwa u Yesu akimika, hangi akamutyata palung'wi niamanyisigwa akwe. 20 Goza umusungu naiwipuma isakami matungo amiaka ikimi ling'wi nibili, akaza pakupe nu Yesu akamuamba mipindo lakwe nilijoho. 21 Kunsoko aulungile, "Anga niliambe ijoho lakwe, une kukomya." 22 U Yesu akapiluka akamugoza, "Munanso, ipe umoyo, uhuili wako wakuguna, Ni matungo yayo yayo umusungu akagunika akapela kupuma isakami. 23 U Yesu akapika munyumba amuntu ung'wi mkulu, akaona iakua mpembe numilundo wantu ukazogolya. 24 U Yesu akalunga, hega apo,

kunsoko umunanso shukule ingi ulaeu. Nianso ikatula heka. 25 lantu nianso naiapumigwa kunzi, akingila munyumba akamuamba umunanso kumukono akauka. 26 Inkani izi ikasambaila ikisali kihi. 27 U Yesu naukoli mumuhinzo itunja abiili aboku ikamutyata. Ikalongoleka kitunta, akazilunga, kulumba, ukugune imilandu, ng'wa Daudi. 28 Matungo u Yesu naiwapika munyumba iapoku nianso ikaza kitalakwe. U Yesu akaila, muhuie ne kina nkite uhumi nua kituma? Nienso ikamuila, Ee kuhuie Mkulu." 29 U Yesu akaamba imiho ao akalunga, itule uu kitalanyu, anga uhuili wanyu nuile. 30 Ni miho ikaona, u Yesu akalagiilya akalunga, gozi muntu wihi aleke kumanya aya namupumie unyenye. 31 Ingi gwa iantu awa niabili ikalongola kutanantya inkani izi nia ukuilwa ikisali kihi. 32 Itunja abiili aakugenda azeahongile yao, muntu ung'wi kimume aukete amintunga akatwalwa kung'wa Yesu. 33 Niamintunga naiamuteela, ukimume nuanso akandya kuligitya. Umilundo ukaambwa ikuilwa ukalunga. Ulukani ulu izalukili kigele mihi iyi na Israeli. 34 Ingi gwa iamanya nkani akazilunga kuakulu amintunga, ukuazunsa iamintunga." 35 U Yesu akalongola muisali yihi. Akatula manyisa mumatekeelo, akazitanantya lukani la utemi wa kigulu, nuhumi nuakuguna indwala yihi. 36 Naiwaona umilundo, akauhumila kinyauwai, kunsoko aiagiili nukubunika inkolo, aiatuile anga inkolo ningila umudimi. 37 U Yesu akaila iamanyisigwa akwe, indya ipie idu, itumi akenu. 38 Kululo gwa kayi kulompi kumukulu nua indya izi niipie, ahume kutuma uhumi nia indya yakwe.

10 U Yesu akaitanga iamanyisigwa akwe ikumi na abili akaapa uhumi wa kuzunsa amintunga niabi, kuakenela nukuheja indwala yihi. 2 Mina aitumi ikumi naabili sayala ng'wandyo, Simeoni (naiwitangwa Petro), nu Andrea muluna akwe, Yakobo ng'wa Zebedayo, nu Yohana muluna akwe. 3 Filipo, nu Bartimayo, Thomaso nu Matayo muhoela mpia, Yakobo ng'wa Alfayo, nu Tadeo. 4 Simeoni mkananayo, nu Yuda Iskariote, naumuhitile u Yesu. 5 Awa ikumi na abili u Yesu akaatuma, akaatuma akaalagiilya akalunga "Muleke kulongola uko nikie ianyakilungu, hangi muleke kingila mu isali ya Samaria. 6 Ingi gwa mulongole munkolo nailimie mito lang'wa Israeli. 7 Nuko nimulongoe, muzitanantya nukulunga, utemi akigulu wahugela." 8 Aguni ialwoe, aushi uashi, anoni ianyambili azunsi iamintunga. Musingiyeu nunyenye pamiu. 9 Muleke kukenka isao, mumbugulu wanyu. 10 Leka kuhola imbugulu mumuhenzo anyu, ang'we wakukaila, ilatu ang'wi mulanga, kunsoko umitumi uloiwe ndya yakwe. 11 Kisali kihi nimukingile, mdume umuntu nimuhumile kieke, sunga nimuzizahega. 12 Nimukingila pang'wanso lamushi, ang'we inonee pang'wanso, upolo wanyu usige hapo, 13

ang'wi inyumba shinonee, muhege nuupolo wanyu. 14 Nao nishaakumusingiilya mukulegeelya inkani yanyu, matungo nimukuhega munyumba ang'wi mukisali nikanso, kununti ulunkundi nula migula nyu kuko. 15 Tai numuie, izitula iza iisali ya sodoma ni Gomola imahiku naulamatwa kukila ikisali nikanso. 16 Tuli miho, kumutuma anga nkolo midale la mbugi, kululo mulule miahugu anga inzoka hangi miapolo anga inzia. 17 Mutule miho niantu, akumutwala mumaanza, hangi akumukua mumatekeelo. 18 Hangi mukuletwa kuntongeela akulu nukuatemi kunsoko ane, anga wihenge wao nukuanya kilungu. 19 Anga makatung'wa, leki kutuli nuwoa kuuligitya ntuni, kunsoko iko nikakuligityakupegwa imatungo yayo. 20 Kululo singa nyenye mukuligitya, ng'waung'we wang'wa Tata anyu ukuligitya. 21 Uzimuluta umuluna akwe nukumubulaga, nu Tata kung'wa akwe. Ni ana kulemanya nia leli, mukuatwala munsha. 22 Antu ihi akumuhukilwa kunsoko a lina lane, hangi wihi nukugimya sunga impelo ukugunika. 23 Matungo nimukagigwa mukisali iki, mankiili mukisali nikityatie, kutai kumuila, singa mukutula menda muisali yihi nia Israeli azizakili kusuka ung'wana wang'wa Adamu. 24 Umumanyisigwa singa mukulu kukila umumanyisi wakwe, ang'we umutugwa azukoli migulya amukulu akwe. 25 Umumanyisigwa ukutule anga mumanyisi wake, numutugwa kutula anga mukulu wakwe. Ang'wi akumitanga umukola nyumba Beelzebuli, aigwa singa akilinkie ao niakoli munyumba akwe! 26 Kululo leki kuogopi, kunsoko kutile ulukani nishaliziza kunukulwa, hangi kutile nulipihile nishalumanyikile. 27 Iki nikumuila mukiti, mukiligitye muwelu, niki numukigulu kuauza muakutwe anyu, mukitanantye muzemkole migulya na nyumba. 28 Leki kuogopi ao nibulaga umuili inkolo amileke mpanga, ingigwa ogopi uyu nukubulaga umuili ninkolo amutwale kuulungu. (Geenna g1067) 29 la kasuku abiiili shaiguligwa nee na mpia ninino? Kululo gwa kutile nuhumile kugwa pihl utata wanyu ahite kulinga. 30 Ingi gwa nimasingi a matwe anyu aaligwa. 31 Leki kutuli nuwoa kunsoko musanigwe kukila iakasuku nidu. 32 Kululo gwa uyu nukungomba ntongeele aantu nunene nzinzamugomba pantongeele ang'wa tata ane nukuli kuilunde. 33 Uyu nukunihita paantu nunene nzemuhita pang'wa Tata witu nuakingulu. 34 Leki kulungi aindetile ulowa mihi, unene aindetile mbita. 35 Ainzile kumuika muntu ikue nu Tata wakwe, umunanso nu nyinya, umukwinu nyinyi akwe. 36 lanyaulugu amuntu akutula wawania nia mitalakwe. 37 Uyu numuloilwe utata ang'wi uia akwe kukila ne nuanso shutakiwe nuyu numuloilwe umuhumba ang'wi munanso kukila une nuanso shutakiwe. 38 Uyu nisinga ukukenka ikota la upanga nukuntyata shukuona utemi wa kigulu. 39 Uyu nuiduma upanga wa mihi ukulimilye, kululo uyu nuuilimilya

uupanga kunsoko ane wipantika. 40 Uyu nukumusingiilya wansingiilya nene, nuyu nukusingiilya unene wamusingiilya uyu nauntumile unene. 41 Nuyu nukumusingiilya uyu nua tai kunsoko muntu wa tai ukupegwa uza wa muntu nua tai. 42 Wihi nukumupa ung'wi wa anino awa, ikikombe kakung'wela imazi nimaliuku, kunsoko nuanso mumanyisigwa, tai kumuila, nuanso shukuulya kunzila yihi uza wakwe."

11 U Yesu naiwakondya kualagiila iamanyisigwa akwe ikumi naabili akahega akalongola kumanyisa nukutanantya muisali yao. 2 Nu Yohana akazukoli kuitungo naiwija intendo yang'wa Kilisto, aulaagilyo ulukani kukiila amanyisigwa akwe, 3 hangi ikamukolya, "Uwe yuyu ne nupembilye, ang'wi mungiza nikumulindie?" 4 U Yesu akalunga, longoli mumuile u Yohana ayo nimumaine nayo nimuwigule. 5 lantu niapoku akuona, akitele akugenda, anyambili akogigwa, agulu akija, niakule akuukigwa kutula apanga hangi, niantu niakite insula akutanantiligwa ulukani nuluza. 6 Hangi akembetwe uyu nunihue unene. 7 Itungo naiahega iantu awa, u Yesu akandya kuligitya numilundo kunsoko ang'wa Yohana, aimendile ona ntuni mumbuga-muntu nutugae mienda nimiza? Ang'wi ifa nilikuhingisigwa nung'wega? 8 Ite ntuni naimendile ona-muntu nautugae imyanda nimiza? Ingi tai ao niitugala imyenda nimiza ikue munyumba ya temi. 9 Ite amulongoe kugoza ntuni-Munyakidagu? Ee, humuila. Hangi ukilinkie umunyakidagu. 10 Uyu yuyo nailindiwe, Goza, kumulagiilya umumboi wane kuntongeele auso wako, uyu nukunonelya inzila pantongeele ako. 11 Une kumuila itai, awa nialugilwe niasungu kutile numukulu kukila u Yohana Mbatizaji, kululo uyu nimunino ukutula mukulu muutemi wa kigulu kukila nuanso. 12 Puma imahiku ang'wa Yohana Mbatizaji sunga nitungile, utemi wa kigulu wa ngulu, niantu nia ngulu ihola kua ngulu. 13 Kunsoko ianyakidagu niaziiipilya ankani niazitambula kupika kung'wa Yohana. 14 Ang'wi wihambile gomba uyu Eliya, naulindiwe. 15 Nukite iakutwe akija ukija. 16 Nuipyanee nintuni uwileli uyu? Ingi pyani ang'anya niakiginsa kigulyo la maintu, niike nukitanga, 17 nu kuligitya akumukuila ikali shamakiginsa, aikuhongeele shamukalila. 18 Kunsoko u Yohana nauzile singa akalya umukate, singa akang'wa umuvinyo, ukamuila ukete amitunga. 19 Ung'wana wang'wa Adamu auzile kulya nukung'wa ikalunga, goza ingi mulii hangi mugala ntuli, muhumba muya wa ahoela mpia na niakite imilandu, ingi uhugu nintendo yigeleka niakue." 20 U Yesu akandya kuikenela isali izo ni ntendo yaukuilwa naiyitumulwe, kunsoko akili kuleka imilandu (kila itunu). 21 Ukia ako, Kolazini, ukia ako Bethsaida! Angi intendo ninkulu aizeyatendekile

Tiro ni Sidoni, aya naitumilwe apa, azize alekile imilandu kali kutugala imagunila nukipaka imau. 22 Izetula ugimya i Tiro ni Sidoni imahiku naulamulwa kukila kilalao. 23 Uewe Kapernaumu, usigile uzeukigwa mpaka kigulu? Ata uzesimigwa mpaka kuulungu. Anga ize intendo ninkulu aizeyilumilwe ku Sodoma, anga naiyitendekile kitalako, aizeikole sunga ni lelo. (Hades 986) 24 Ingi izetula bahu ihi a Sodoma kimika uluhiko la ulamulwa kukila uewe. 25 Imatungo nanso u Yesu akalunga nakulumbilya uwe Tata, Mukulu wa kilunde ni ihi, kunsoko aupihile inkani awa nia hugu nawa niamahala, uka kunukula kuantu nishaaine anga kintu anga ang'enya nianino. 26 Tata kunsoko aikuloeye uu mumiho ako. 27 Maintu ihi mambigwe nene kupuma kung'wa Tata. Hangi kutile numulingile ung'wana ingi. U tata du. Hangi kutile numulingile utata ingi ung'wana, nuyu wihi nung'wana ukite insula akukunukuilwa. 28 Nzi kitalane mihi nimulemeigwe nimiligo nimilito, une nze musupya. 29 Tugali uhuli ane, mimanyise kitalane, kunsoko unene ingi nimuntu wa ukenge nuupolo wa nkolo hangi mkupantika uusupilyo wa nkolo yanyu. 30 Kunsoko nakitalane maza ni miligo ane mipepele.

12 Matungo nanso ailuhiku la Sabato u Yesu akakiila mumigunda. la manyisigwa akwe aiatite nzala akandya kubunanga uilo nukulya. 2 lafarisayo naiaona nanso ikamuila u Yesu goza iamanyisigwa ako akituma imilimo iyi nisinga itung'wa uluhiku nula Sabato." 3 U Yesu akaaila magemile ni kuona, u Daudi naiwitumile, matungo naukete inzala, palung'wi niantu naine. 4 Naiwingie munyumba ang'wi Tunda nukulya, imikate iyo nisinga augombigwe palung'wi niantu naine. Kulya nanso aiagombigwe kulya iakuhani du? 5 Iza mukili ne kuona muuziipilya wa nkani uluhiku la Sabato, iadimi mitekeelo ituma ubi, musabato, kululo shaiiailigwa kina itumile ubi? 6 Kululo kulunga kitalanyu kina uyu nu mukulu kukila itekeelo ukoli hapa. 7 Angamuze uulingile iko nikukiligitya kintuni, ndoilwe ulekelwa singa isongeelyo. Singa aimuzeakenya iantu ulamulwa, 8 Kunsoko ung'wana wang'wa Adamu yuyo Mukulu wa Sabato." 9 Sunga u Yesu akahega pang'wanso akalongola mitekeelo lao. 10 Goza aukoli muntu amulwae wigandi la mukono, ia Farisayo ikamukolya u Yesu ikalunga. Iza tai ne kuaguna iantu uluhiku la Sabato? Kunsoko ahume kumsemela nukituma imilandu. 11 U Yesu akaila nyenyu kitalanyu nuhumile kuhita kumpumya mikombo inko nigwie uluhiku la Sabato. 12 Nikiule nikiza nikikilinkie, kukila inkolo! kululo igombigwe kituma nimaza uluhiku la Sabato. 13 Sunga u Yesu akamuila umuntu nuanso, goola umukono nuanso,

akaugoola ukakomya anga uuya. 14 Kululo ia Farisayo ikapuma kunzi ahume kunonya nzila ya kumulimansilya, akenda kunzi akatula duma nzila akumubulaga ule. 15 U Yesu naiwalinga ili akahega pang'wanso. Antu idu ikamutyata, hangi akaaguna idu. 16 Akaaligiilya kina singa ntakile manyike kuantu nia ngiza. 17 Kina ikondaniligwe itai iyo nailigitigwe nu munyakidagu u Isaya akalunga, 18 Goza umitumi wane nainumuholanilye, mlowa wane kukiila ng'wensu. Inkolo ane iloeigwe kuika inkolo ane kitalakwe, hangi ukutanantya ulamulwa kuantu ihi mihi. 19 Shukusiga hangi singa ukupumya ululi lakwe, hangi tile umuntu nukija ululi lakwe munzila. 20 Shukubunanga ulumuli, shukulimisa ulutambi nuipumya ilyuki sunga nuzelela ulamulwa uhume. 21 Nao nishaizaahuie azetula agimya kukiila lina lakwe. 22 Aukole muntu ai mupoku kuna aze kimume, aiwingiwe nu mintunga akatwala pantongeele ang'wa Yesu. Akamuguna, sunga umuntu nuanso akaligitya nukuona. 23 Umilundo wihi ukakuilwa, nukulunga, "Ihumikile umuntu yu ng'wana wang'wa Daudi?" 24 Ingi gwa ia Farisayo naiija uukuilwa uwu, akalunga uyu shukenda azunsa iamintunga na ngulu yakwe, weenda azunsa kukiila mkulu wa amintunga. 25 U Yesu akalinga imasigo ao akaaila utemi nuutemanukile, wigazika, ni kisali ang'wi nyumba nitemanukile singa imika. 26 Ang'wi umubi ukumuheja umubi, ingi ukigilya ung'wensu munkolo akwe. 27 Ukimika ule utemi wakwe? Ang'wi nizunsa iamintunga kungulu ya mkulu wa amintunga, aiantu anyu iazunsa kungulu yang'wa nyenyu? Kunsoko aili azetula alamuli anyu. 28 Ang'wi kuzunsa iamintunga kungulu yang'wa ng'waung'welu wang'wi Tunda, ingi gwa utemi wang'wi Tunda wazaa kitalanyu. 29 U muntu uhumile ule kingila mito la munyangulu nukia, ahite kumtunga hanza umunyangulu? Pang'wanso ukuhuma kia gwa imiantu nakule mung'wanso. 30 Uyu nisingaiza kigombiliye singaizukoli palung'wi nunene, nuyu nishawilingiila palung'wi nunene wisambailya. 31 Kululo kulunga iti kitalanyu, milandu nuimeli iantu azizalekilwa imilandu, ingi gwa kumumela ung'waung'welu shuzizalekelwa imilandu. 32 Muntu wihi nuipiula ukani la ng'wana wang'wa Adamu, wilekilwa imilandu ingi gwa uyu nuipiula inkani ya ng'waung'welu nuanso shawilekelwa imilandu, muunkumbigulu uwu nuo nuuzile. (aiōn g165) 33 Ang'wi unonye umuti kutula uza nindya yakwe nza, ang'wi uugazanje umuti nuludya lakwe, kunsoko umuti wimanyika kulu dya lakwe. 34 Unye wileli wa nzoka miabi, muhumile uli kuligitya inkani ninza? Kunsoko ikimilo kimaligitya ayo nakoli munkolo. 35 Umuntu numuza nikiuto nikiza nikankolo akwe kipumya nimaza, numuntu numubi mukiuto nikibi nikankolo akwe, kipumya nikibi. 36 Kumuila

kina uluhiku la ulamulwa iantu azepumya intendo yao izo naituma nisingaiza nziza. 37 Kua nkani yako uzeailigwa tai, hangi kuankani yako uzepegwa ulamulwa wako.” 38 laika nkani ni Mafarisayo, akamuila u Yesu akalunga “Mumanyisi azakuloilwe kuona kilingasilyo kitalako” 39 Ingi gwa u Yesu akasusha akaila, “Wileli nuabi nuausambo kikuduma kilingasilyo. Kutile ikilingasilyo nikikupumigwa kitalao, ingi kiki naikipumiigwe nu munyakidagu u Yona. 40 Anga umunyakidagu u Yona naukole munda ansamaki mahiku atatu utiku nu mung’wi. Kuiti uu ung’wana wang’wa Adamu uzize ukole mukati iki mahiku atatu mung’wi nuutiku. 41 Antu a Ninawi akimika pantongeela aulamulwa palung’wi nu wileli wa antu awa apegwe ulamulwa wao. Kunsoko aialekile imilandu pautananti wang’wa Yona. Goza ukole muntu mukulu kukila u Yona apa. 42 Musungu wa mutemi nuakutakama ukuuka muulamulwa palung’wi niantu awileli uwu, nukukipa ulamulwa. Auzile kupuma mumpete iki kuza kija uhugu wang’wa Selemani, hangi goza ukole muntu mukulu kukila Selemani ukoli apa. 43 Matungo numitunga numubi nuimlekela umuntu, wikiila pana kutile imazi, wizeduma kusupya shawipaona. 44 Sunga wilunga kusuka munyumba ane nazampumie, nusukile wihanga inyumba akondaniligwa kupyagulwa. 45 Sunga wilongola kuitaya nkolo ngiza mpungate nimb kukila nuanso, yize yikie yihi apo. Hangi witula mubi kukukila nuang’wandyo. Ite uu uzetula muwileli uwu nubi. 46 Matungo u Yesu naukuligitya numilundo, goza, unyinya nianyandugu akwe akimika kunzi, akazeduma kuligitya nung’wensu. 47 Muntu ung’wi akamuila, uyiaaka nialuna ake imikile kunzi, akaduma kuligitya nueue.” 48 U Yesu akamuila umuntu nuanso uiane nyenyu? Nialuna ane anyenyu? 49 Akagoda umukono wakwe kuamanyisigwa akwe akalunga, goza awa ingi lane nianya ndugu ane! 50 Kunsoko wihi nuituma ulowa wang’wa Tata ane nuakigulu, nuanso yuyo munyandugu ane ng’waitu nu iane.”

13 Uluhiku nulanso u Yesu akahega kitalakwe akikie pampelo a luzi. 2 Milundo ukulu ukilingiila kuligitya nung’wensu, akingila mibini akikie, milundo wihi ukimika pa mpelo a luzi. 3 Sunga u Yesu akaligitya kwa mpyani, Goza, mutemeli aiwendile temela. 4 Naukutemela imbeu ing’wi ikagwa mumpelo mpelo anzila inyunyi ikahoela. 5 Ning’wi ikagwa migwe, singaikapata imahalu. Ikakaya kuheluka kunsoko mahalul aimakehu. 6 Ingigwa ilyoa nailatoroka ikasonswa nsoko aingila nga mili hangi ikuma. 7 Imbeu ing’wi ikagwa mumija. Imiti nikite imiija ikalipa migula ikatunyiilya. 8 Mbeu ing’wi ikagwa mumahalu ni maza, ikatuga mbeu, ning’wi ikakila igana ling’wi, ning’wi makumi

mutandatu, ning’wi makumi atatu. 9 Nukete iakutwi ije. 10 lamanyisigwa akwe akaza akamukolya niki nukendaligitya kukiila mpyani? 11 U Yesu akasukiiya akaila, lumbi nimpewe kulinga inkunku wa kigulu ianyu singa apewe. 12 Kululo uyu nutite ukangeeligwa hangi uyu numugila ukuhegeligwa kaniki nazutite. 13 Ingi kuligitya nienso kua mpyani ingi nsoko akuona, aleke kuona itai, ataizeazija aleke kija nukulinga. 14 Uunyakidagu wang’wa Isaya wakondanila kitalao, nuuliye kija mukija singamkulinga kugoza mukugoza shamukuona. 15 Inkolo ya antu awa ikoli mukiti, ikakukija, imiho ao akunikiwe, aleke kuona na miho ao, nukija kua kutwe ao, nukulinga kwa nkolo yao, kululo anga aiampilikile hangi anzeaguna.” 16 Kululo gwa imiho anyu akembetilwe, nsoko akuona, niakutwe anyu akija. 17 Tai kumuila, anyakidagu idu niaantu niatai akete insula akuona inkani izi nimukuiona, shaikahuma kuona, ailoilwe kija aya nimendija shaikija. 18 Ingi tegeeli impyani amutemeli. 19 Uyu nuija ulukani nulautemi wa kigulu ahite kulinga, hapo umubi wiza hola iko nikitemiwe munkolo akwe. Iye yiji mbeu nitemewe munzila. 20 Uyu nutemewe migwe yuyu nuikaya kija nukusingiilya kua ulowa. 21 Iza akili mugila anga mili, wigimya matungo makehu. Anga hangwe ni nkani ni nkaku wikaya kugwa. 22 Uyu nautemewe mumiti na mija yuyu nuwija ulukani, kunu akazutyatile makani umunkumbigulu akalutunyiilya ulukani lang’wi Tunda lakahita kuluga indya ninza. (aiōn g165) 23 Nautemewe mumahalu nimaza, yuyu nuija ulukani nukulija, nukululinga. Uyu yuyu nuituga indya, nukulongoleka kutuga kukila igana ling’wi ning’wi makumi atatu.” 24 U Yesu akaapa mpyani ngiza. Akalunga, utemi wa kigulu wimpyanigwe numuntu nautemee imbeu mumugunda wakwe. 25 lantu naiatindila umulugu akaza akatemela iapungu pakati a ngano sunga akalongola yakwe. 26 Ingano nakonda kupuma nukupumya indya yakwe, nia pungu akigela hangi. 27 Itumi amumugunda akaza akamukolya shauteemee ne imbeu ni nza mumugunda wako? Latula ule gwa likite apungu? 28 Akaila mulugu witumile iti. Eitumi ikamuila iti gwa utakila kende kumipe? 29 Umukola mugunda angalunge, aa imatungo nimukipa iapungu mukipa palung’wi ni ngano. 30 Maleki akule palung’wi sunga imatungo akuogola kuligitya kuagoli ipi iapungu mutunge mapanzi mapunzi mumasonse ingano milingiile misalanka lane.” 31 Hangi u Yesu akaapumilya mpyani ngiza akalunga, utemi wa kigulu wimpyani ni mbeu a haladali iyi nu muntu auhoile akatemela mumugunda wakwe. 32 Imbeu iyi tai niino kukila mbeu yihi ninino. Kululo ilungile ikulu kukila indya yihi niambustani, ukutula mti, kina ni nyuni iziza tula zenga niite mumatambi akwe.” 33 Akaila mpyani ngiza hangi, “Utemi wa kigulu anga igai naihoilwe

numusungu nukuhalinkanya inoinoino itatu nia utu mpaka witiikiye. **34** Aya hii u Yesu akauila umilundo kukiila mpyani, inkani yihi aiwiiligitya kukiila mpyani. **35** Iki aitule kina iko naikakondigwe kuligitwa kukiila anyakidagu kihuma kipika apo naulungile kulugula ikimilo kane kwa mpyani, kuligitya ihi ayo napikilwe kupuma ung'wando wa unkumbigulu." **36** Sunga u Yesu akauleka umilundo akalongola kitalakwe. lamanyisigwa akue akamutyata akalunga, kutemanuiye impyani iyi naapungu mumugunda." **37** U Yesu akasisha akalunga, Nuite-mela imbeu ninza ingi ng'wana wang'wa Adamu. **38** Umugunda unkumbigulu, ni mbeu ninza awa ana autemi. Iapungu ana ang'wa uyo numubi, nimbeu izi nuite-mee mulugu. **39** Nuogoli mpelu aukumbigulu niaogoli ia malaika. (aiōn g165) **40** Anga iapungu niilingiilwa nukusonswa umoto. Iti uu izitula mpelu aukumbigulu. (aiōn g165) **41** Ung'wana wang'wa Adamu ukualagiilya iamalaika akwe, hangi ukilingiila kupuma muutemi wakwe ni nkani yihi nailetekeye imilandu nawa ihi niituma uubi. **42** Akuuguma ihi milungu la moto, kung'wanso kizeze kikoli kililo nikakusia na mino. **43** Pang'wanso iantu niatai azizemili ginta anga ilyoa muutemi wang'wa tata wao. Uyu nukete iakutwe nije. **44** Uutemi wa kigulu wa hanga anga ikiuto nikipihilwe mumugunda. Umuntu akaona akakipihwa mulumbili wakwe akalongola kugulya ihi nautite akaugule umugunda. **45** Hangi uutemi wa kigulu wihanga anga umuntu numusuluja nuipenza insao. **46** Matungo naiwamiona insao, akalongola akagulya ihi nautite, akamigula. **47** Uutemi wa kigulu wili anga inyavu nikoli muluzi, ni liingiila kila ikintu. **48** Naizula inyavu ikamuluta kumpelo. Sunga akikie pihiki akilingiila imaintu nimaza muiseme, nishanganzinza ikagungwa kuli. **49** Izizatula iti kumpolo ihi, aziza kumutemanula muantu niabi, kupuma muantu nia tai. (aiōn g165) **50** Nukuuguma milungu la moto, kung'wanso izize ukoli uhungeelya wa kusiana mino. **51** Malinga ne aya ihi? lamanyisigwa ikalunga "Kalinga." **52** Sunga u Yesu akaila, muika nkani wihiki nuatula lamanyisigwa wa utemi wimpyani numukolo nyumba nuipumya ikiuto kwakwe nikamaintu ni nimapya naya nakali. **53** Ikatula u Yesu naiwakondya kupumya impyani yihi, akahega kung'wanso. **54** Sunga u Yesu akapika mukisali kakwe, akutula amanyisa iantu muatekeelo, ingi gwa ikakuilwa ikalunga, umuntu yu auhoe pi u hugu wuu nukuilwa uwu? **55** Umuntu singa ng'wana wang'wa mutamula mbao? U Mariamu singa nyinya? Nianyangugu singa Yakobo, Yusufu, Simoni nu Yuda? **56** Nialuna akwe kuwatite apa pitaitu? Umuntu uyu umahoeepi aya hii? **57** Akaatasha sunga u Yesu akaila, umunyakidagu shanga wiulya ikulyo kuleka kitalao nukihii

nao. **58** Singa akahuma kituma ukuuilwa nuidu kunsoko aiagila anga uhuii nung'wensu.

14 Kumatungo nanso Herode akija ulukumo lang'wa Yesu. **2** Akaila eitumi akwe, "Uyu yuyu Yohana uhimbukile kupuma kuashi. Kululo ingulu izi ikole kitalakwe." **3** Kunsoko u Herode amuambile Yohana akamtunga akamuguma kukitungo nsoko ang'wa Herodia, musungu wang'wa Filipo nuluna wakwe. **4** Kunsoko Yohana, amuie sunga tai nuanso kumuholo atule musungu wake. **5** Herode auze mubulaga akogopa antu kunsoko aumuine Yohana kina munyakidagu. **6** Ingi gwa uluhiku lakutugwa Herode nailapika umunanso wa Herodia aiwiginsile muantu akamuloilya i Herode. **7** Akapumya ilago akamuila ukumupa kihiki nukuilolompa kung'wakwe. **8** Naiwasigigwa nunyinya, akalunga kulompa itwe lang'wa Yohana mbatizaji." **9** Umtemi akatula nimasiko makulu na malompi ang'wa munanso, nsoko ilago lakwe la aantu naiakoli palung'wi pandya, akaila leki itulike uu. **10** Akaaligity u Yohana aletwe kupuma kukitungo **11** itwe lakwe likaletwa mukiseme umunanso akatwala kung'wa nyinya. **12** Sunga amanyisigwa akwe akaza akauhola umuimba akautulila naamala akenda akamuila u Yesu. **13** U Yesu naiwija nanso akalongola kuna antu kutili. Ni lundo la antu nailija likamutyata na migulu kukisali naukoli. **14** Sunga u Yesu akaza akauona ulundo ukulu. Akahumila kinyauwai akakomya indwala naiyijaja. **15** Naapika impindi iamanyisigwa akaza akalunga, iyi mbuga, uluhiku iahisa. Asambailye aantu ende musali yao ende agule indya kunsoko ao. **16** U Yesu akaaila, "agila anga nsula akuhega api indya alye" **17** Akamuila ingi kukite mikate itaano ni nsamaki ibili du. **18** U Yesu akalunga, "Mileti kitalane." **19** Sunga u Yesu akaupa ilago umilundo pihiki mumala. Akahola mikate itaano ni nsamaki ibili akagoza kigulu, akakembeta, akaige imikate akaapa iamanyisigwa. lamanyisigwa akaugalanya umilundo. **20** Akalya ihi akikuta sunga ikahoela indya yihi ikizulya imbugulu ikumi na ibili. **21** Ao naiaila asigiwiwe kuhugela magana nzogu ataano iasungu nia ng'nya ikutile mialo nilanso. **22** Itungo akaapi ilago iamanyisigwa ingile mibini, matungo nanso akilaga nimilundo. **23** Naililaga numilundo, akalongola mulugulu kulompa akaziwing'wene. Ai matungo ampindi akaziukoli wing'wene. **24** Ingi gwa ibini alikoli pakati aluzi likazikenkwa ni maingo kunsoko ung'wega aiukulu. **25** Matungo nautiku wa kupitilya kane u Yesu akaahugeela, akaze igenda mumazi. **26** lamanyisigwa akwe naamuona ugenda mumazi. Ikogopa ikalunga, uyu mintunga ikazogolya kunsoko awoa. **27** U Yesu akaaila tuli nu moyo leki kogopi ingi nene." **28** Petro akasusha akalunga, Mukulu ang'wi

wewe mpi lago ngendi mumazi nze kitalako. 29 U Yesu akalunga, "Nzuu" Kululo u Petro akahega mibini akagenda mumazi akalongola kuna Yesu aukoli. 30 U Petro naiwaona imaingo, akogopa, akatula nyeheela mumazi, akitanga akalunga, Mukulu ngune!" 31 Itungo u Yesu akagoola umukono akamuhumbula u Petro akamuula, iwe nukite uhuli unino, niki nazawogopile? 32 Kululo u Yesu nu Petro naingila mibini ung'wega ukahila. 33 Iamanyisigwa naiakoli mibini ikamukulya u Yesu akilanga, "Tai uewe wi ng'wana wang'wi Tunda." 34 Naikondya kuputa uluzi. Akapika mihi na Genesareti. 35 Iantu naiakondya kumumanya u Yesu akatwala inkani muisali, ikaleta ihi nailwae. 36 Akamina ahume kuomba inguo akue, ihi naiambile inguo ikagunwa.

15 Ingi Mafarisayo niaka nkani akiza kung'wa Yesu kupuma ku Yerusalemu ikalunga, 2 Ku niki iamanyisigwa niakugazanja imalago anyampala? Kunsoko shaikalala imikona nikulya indya. 3 U Yesu akasusha akaaila, "Au nye kuniki nimukugazanja uzipiilya nuamkulu kunsoko amalagiiyo anyu? 4 Kunsoko Itunda auliye, mkulye itata ako nuia ako; uyu nuiligitya ubii kung'wa tata akwe nuia kwe, tai ikusha. 5 Ingi gwa unye mihunga wihi nuimuila utata akwe nuia akwe wihi uailigwa nauzepata kupuma kung'wane ingi likutula isongeeleyo kupuma kung'wi Tunda. 6 Umuntu nuanso mugila anga nsoko nakumukulya utata akwe. Kuiti malupugamukila ulukani lang'wi Tunda kunsoko amalagiiyo anyu. 7 Unye ni mielya, ikutula iza anga u Isaya nauine kitalanyu akalunga. 8 Antu awaiti indankula unene na milomo ao, ingi inkolo yao ikoli kuli nu nene. 9 Akunkulya nakanda, kunsoko akinda manyisigwa malagiiyo aantu." 10 Akaitanga umilundo nuantu akaaila." tegeeli hangi mulinge, 11 iki nukingila mumulomo wa muntu singa iza kibi, iko nikipuma mumulomo kiko kintwala nikatula nimubi." 12 Ingi iamanyisigwa ikamuhanga u Yesu ikamuila, uinene Mafarisayo naiiguli ulukani ulo abipwe? 13 U Yesu akaila, muti wihi nu tata wane nuakigulu nishauutemee ukipwa. 14 Aleki ing'wene, nianso atongeele apoku, ang'wi umuntu numupoku ukumutongeele umuya, ihi abiili akugwila mikombo. 15 U Petro akasusha, akamuila u Yesu kuile impyani iyi ilungila ntuni kung'witu. 16 U Yesu akasusha, akaaila, nunyenye mukili ne kulinga? 17 Unye shamuinene kina iki nikilongola mumulomo kukiila munda kenda niwa? 18 Ingi gwa maintu ihi nipuma mumulomo ipembelya munkolo, yaya umushapula umuntu. 19 Kululo gwa munkolo mumo ipuma masigo ni mabi, ubulagi, ugoolya, usambo, wii, ntambu au teele niituki. 20 Aya yaya umupeza umuntu uubi. Ingi gwa kulya nisinga ukalae imikono singa ukutwalwa muubi."

21 Sunga u Yesu akikoma akahega akalongola muisali ya Tiro ni Sidoni. 22 Akaza musungu Mkanani kupuma kuko, akitunta akalunga, "Nihumile kinyauwai. Mkulu ng'wana wang'wa Daudi, umunanso ane ukagigwa niamintunga." 23 U Yesu singa akasusha anga lukani. Iamanyisigwa akwe akaza akamupepelya akazilunga. Muheje mutwale uko nsoko ukuzogoeleya." 24 U Yesu akaila akalunga, singa aintumi kunkolo izi nikole aintumilwe kunkolo nilimie munyumba ang'wa Israeli." 25 Ingi akaza kuntongeele akatuna, akalunga mukulu nzaiye. 26 Akasusha, akalunga singa iza kuhola indya yang'wenya nukuigumila mbwa." 27 Akalunga ee mukulu, ingi ala mbwa ninino iliza indya nigwie mituntu ia mukulu ao. 28 Sunga u Yesu akasusha akazilunga, musungu uhuli wako ukulu, utulike uu anganuloilwe, numunanso akwe aiwagunika imatungo yayo. 29 U Yesu akahega pang'wanso akalongola pakupe nuluzi nula Galilaya. Sunga akalongola mulugulu akikie kuko. 30 Milundo ukulu ukaza kitalakwe, ukamletela akitele, apoku, akimumi, alema nia uya idu, naialwae, ikaika mumigulu ang'wa Yesu akaaguna. 31 Umilundo ukakaulwa, ukimumi kuligitya akilema kutula apanga, akitela kugenda niapoku akazeona. Ikamulumbiilya Itunda wa Israeli. 32 U Yesu akaitanga iamanyisigwa akwe akalunga, nauhumila kinyauwai umilundo, kunsoko enda kine nene mahiku ataatu akili kulya kintu kibi. Singa kualanga ende kitalao singa aze alie. Aleki kugwa nanzala munzila." 33 Iamanyisigwa akwe akamuila, pi nikuhumile kupantika indya niakulya mumbuga kikute umilundo uwu nukulu iti? 34 U Yesu akaila mkite mikate inga? Akalunga mupungate, ni nsamaki ibiili ninino nkehu. 35 U Yesu akapumya ilago umilundo wikie pih. 36 Akahola mikate mupungate ni nsamaki akakembeta, akamiega akaapa iamanyisigwa. Iamanyisigwa ikaupa umilundo. 37 Antu ihi ikalya akikuta akilingiila imaminyanguilwa andya akizulya mbugulu mupungati. 38 Ihi naialia ai itunja magana anzogu anne iasungu nia ng'enya aikutile. 39 Sunga u Yesu akaulaga umilundo ukalongola yao, nuanso akingila mibini akalongola ku Magadani.

16 Mafarisayo ni Masadukayo ikamuhanga ukamugema u Yesu alagiile ikilingasiiyo nikakupuma kilunde. 2 Kululo u Yesu akasusha akaaila, ang'wi impindi mukulunga singa iza, kunsoko likoli ilunde ikauku. 3 Ni kidaudau mukulunga ung'wega ileliye shanga uziza, migulya imalunde makauku du, kugoza ilingasiiyo niamatungo shamumanyile. 4 Wileli nuubi hangi nika ugoolya kikuduma kilingasiiyo, kutili kilingasiiyo kibi nikikupegwa, iko iti du ni kang'wa Yona. Sunga u Yesu akaaleka akalongola. 5 I a manyingwa akiza inkigi akaabiia, akatula iwa shangaahoile imikate. 6 U Yesu akaaila, tuli miho

nuteele wa Mafarisayo nia Masadukayo.” 7 Iamanyisigwa akatulikolyo ienso nukulunga. Kunsoko shaaza kuhoile imikate. 8 U Yesu alilinga nilanso akaaila, unye nimukite uhuili nunino, niki nimasigo nukikolya unyenye, nukuhunga kina kunsoko shaaza muhoile imikate? 9 Shamulingile ne hangi shamukimbukile imikate iyo mintaano kuantumagana anzogu muntaano, ni mbugulu inga naimuhoe? 10 Ang’wi mikate mupungate kuantu magana anzogu anne, ni mbugulu inga naimuhoile? 11 Yatulika uli kina shamulingile kina singa aikuligitya nunye kunsoko amikate? Igozi nuteele wa Mafarisayo ni Masadukayo. 12 Sunga ikalinga kina singa aukuaile ikie miho nimikate iyi nuteele, kina ihambe nuteele wa Mafarisayo ni Masadukayo. 13 Matungo u Yesu naiwapika ku Kaisaria iyi na Filipi, akakolya lamanyisigwa akwe akazelunga antu akulunga ung’wana muntu iza nyenyu? 14 Ikalunga, niang’wi ilunga uyu Yohana Mbatizaji, niang’wi Eliya, niangiza Yeremia, niang’wi ang’wi anyakidagu. 15 Akaila unye milunga une ninyenyu? 16 Simoni Petro akasusha, akalunga, “Ue ingi wi Kilisto ng’wana wang’wi Tunda numupanga.” 17 U Yesu akasusha akamuila, Bahu uewe Simoni Bar Yona. Kunsoko isakami numuili shangaikakulagailiaili. Ingi utata ne du nuakigulu. 18 Nene kuila uewe Petro numigulya nigwe iliite ukulizenga itekeelo lane. Ni moma nakuulungu shakulilemya. (Hadēs 986) 19 Kuupa iifungulo ya utemi wa kigulu, kiji nukukilugaila munkumbigulu, kikutula kalugailwa kigulu, hangi kiji iko nukukilugaila munkubigulu kikuluguilwa nukigulu.” 20 Sunga u Yesu akaapa ilago iamanyisigwa aleke kumuila muntu wihi kina ng’wensu ai Kilisto. 21 Sunga imatungo yayo u Yesu akandya kuaila iamanyisigwa kina itulikile alongole ku Yerusalemu, winzagigwa ni nkani yidu, mumikono aanyampala nia kulu amakuhani niaika nkani, kubulagwa nukuuka uluhiku lakatatu. 22 Sunga Petro akamuhola kumpelo akamkenela, akalunga, ulukani ulu lutule kule nueue, “Mukulu ili lileke kupumila kitalako. 23 Ingi gwa u Yesu akapiluka akamuila Petro, “Suka kitalane mulugu uewe weenda ngilya kitalane, kunsoko shangukee ulukani lang’wi Tunda, endu kee zizi niantu du.” 24 Sunga u Yesu akaila iamanyisigwa akwe ang’wi muntu wihi nuloilwe kuntyata iime ihi namunkumbigulu, ahole uhuili wakwe, sunga antyate. 25 Uyu nuloilwe kuuguna upanga wa mihi ukulimilya, nuyu wihi kumalimilya kunsoko ane ukamaguna. 26 Ukupata nsao ki umuntu aga amipate ihi hi kunu alimilye upanga wake? Kintu kii nukuila nuupanga wakwe? 27 Kululo ung’wana wang’wa Adamu uzile nuukulu wang’wa Tata akwe nia malaika akwe, ng’wensu uze apa ikinyamulimo iantu kukiila witumi wao. 28 Tai kumuila akoli apa ianyu niimikile

singaaziza mionza insha sunga azizamuona ung’wa wang’wa Adamu nuzile muutemi wakwe.

17 Mahiku mutandatu u Yesu akahola palung’wi nung’wensu Prtro nu Yakobo, nu Yohana muluna wakwe, hangi akahola akaatwala migulya mlugulu nululepu. 2 Au kaiwe pa ntongeela ao, uso wakwe ukamiliginta anga ilyoa, nu nguo yakwe ikigela ikazemiliginta anga uwelu. 3 Pang’wanso ikapumila Musa nu Eliya akazeligitya nung’wensu. 4 U Petro akasusha akamuila u Yesu, Mukulu, ukutula iza ne usese kutula ang’we uloilwe kuizenga itali itatumking’wi kang’wa kako, king’wi kunsoko ang’wa Musa ni king’wi kunsoko ang’wa Eliya.” 5 Itungo naakuligitya ilunde lyelu likaguma mululi, ikapumila luli milunde lukazelunga, “Uyu ingi ng’wana mulowa nindoigwe, mtegeeli.” 6 Iamanyisigwa akwe naiija nanso, akagwa undala pih akogopa. 7 Sunga u Yesu akaza akaamba, akalunga, uki hangi leki kogopi. 8 Nienso ikahumbula imiho ao migulya singa ikamuona anga muntu, ikamuona u Yesu du. 9 Naikusima mulugulu u Yesu akaapa ilagilo, akalunga, “Muleki kupumya ukunukuilwa sunga nu ng’wana wang’wa Adamu nuzeuka kupuma kuashi.” 10 Iamanyisigwa akwe akamukolya kuniki iakilisi akulunga u Eliya akutongela kiza atule wang’wandyo? 11 U Yesu akasusha akalunga, u Eliya uzile itai hangi ukususha inkani yihi. 12 Kululo numuie unye, u Eliya wahumile kiza, shaikamumanya, ikamulendeela inkani nialoilwe enso. Ni ite ung’wana wang’wa Adamu uzizagigwa mumikono ao. 13 Sunga iamanyisigwa akwe ikalinga kina aukuligitya nkani ya Yohana Mbatizaji. 14 Naapika mumilundo wa antu, muntu ung’wi akamuhanga, akatugama pantongeela akwe akamuila, 15 “Mukulu muhumile kinyauwai ung’waane, kunsoko izutite iyagu la kugwa nkolo, wiza aze gwa mumyongo nu mumazi. 16 Ai numuletile kuamanyisigwa ako singa ikamuguna. 17 U Yesu akasukiilya, akalunga, “Unye wileli nishauhuie hangi nikigazikile kikiie nunye sunga nali?” Muleti apa ninkoli. 18 U Yesu akamupatya, nu mintunga akahega. Umuhumba akagunika imatungo yao. 19 Sunga iamanyisigwa ikamuhanga u Yesu kinkunku ikamukolya, kuniki kahita kuhuma kumuzunsa umitunga? 20 Yesu akaaila kunsoko ahuili wanyu unino, tai numuie ang’wi mukutula nuhuili unino anga uluseke nula mbeu a haraali, muhumile kuila ulugulu hega apa ulongole uko, nuenso ukuhama kutili kintu kiji nikikulemeka kung’wanyu. 21 Ingi gwa impyani iyi naa mintunga shehuma kuhega, ihenga kukiila malompi nukiiima. (shayigee muilingasilyo ninza nia kali). 22 Matungo naiakili akoli ku Galilaya u Yesu akaaila iamanyisigwa akwe, ung’wana wang’wa Adamu ukutula

mumikono aantu. 23 Hangi akumubulaga nu luhiku lakatatu ukuuka, iamanyisigwa ikahungwa kinyauwai. 24 Naiapika ku Kapernaumu antu ahoela mpia nusu shekeli akamuhanga u Petro nukulunga, umumanyisi anyu wilipa ne inusu shekeli? 25 Akalunga ee, u Petro nai wingila munyumba akwe, u Yesu akaligitya nu Petro akalunga, ukusiga ntuni Simoni? latemi amih ihoela impia, angwi kung'wa nyeni? Ang'wi kuantu nizaa temile kupuma kuageni? 26 Nu Petro nauliye, kupuma kuageni u Yesu akamuila kululo awa niakoli muutemi ahegigwe mulipi. 27 Kululo kuleke kuitumya iahoela mpia, itume milandu, longola muluzi goma indoano, na umihole insamaki iyo na ng'wandyo, naiwalugula umulomo wakwe, ukuhanga mumo impia ing'wi. Imihole uape iahoela mpia kunsoko ane nueue.

18 Matungo yayoyayo iamanyisigwa akaza kung'wa Yesu akamuila, Nyenyu numukulu muutemi akigulu? 2 Yesu akamitanga umung'anya numunino, akamuika pakati ao. 3 Akahinga, tai numuie, iga muhite kila itunu nukutula anga ang'anya nianino singamuzizahuma kingila ku utemi wa kigulu. 4 Kululo uyu nuituna anga ng'wana numunino, Umuntu nuanso mukulu kutemi nuakigulu. 5 Nuyu wih nuimu singiilya unge'wana numunino unsingiilyenene. 6 Kululo wih nukuhuma kukinyila kuantuawa nianino nizaahui kumuleka Itunda. Ikutula iza umuntu nuanso atungiligwe igwe la kusela munkingo agumilwe mulunzi nululundu. 7 Isatiko lanyu anyaunkumbingula kunsoko a nkani ya unkunyili, kunsoko aya aiwi azizaimatungo. Ingi gwa isaliko lakwe umuntu uyu nuziziza kumatungo ayo, naziziza kunsoko ane. 8 Ang'wi umukono wako numugulu weenda kukinyila, Uteme uugume kuli nu ewe, hangi ikutula iza kitalako kingila kuupanga uzewimugila umukono ang'wi wimlema, kukila kungungwa kumoto uzazitite umukono nimigulu ihi. (aiōnios g166) 9 Ang'wi iliho liko likutosha lipe uligume kuli nueue, ukutula iza uewe kingila ni liho lingwi kukola kwingila ni miho abiilikunu endu soswe moto. (Geenna g1067) 10 Gozi mleke kumudalaha ang'wi wa anino awa. kunsoko kumuila kina kilunde akale amalaika ao mahiku ihi azeaulindie uunso wang'wa Tata ane nua kigulu. 12 Mukusiga ntuni? iga itule umuntu utite nkolo igana ling'wi ilimile ing'wi singi ukualeka ne ao ni makumi kenda mulugulu nukulongola kumupenza uyo nung'wi? 13 Anga amuhole, tai kumuila, ukulumbilya kukila ao ni makumi kenda na kenda ni singa aialimie. 14 Ingi iti singa ulowa wang'wa Tata anyu nuakigulu kina ang'wi waanino awa kulimansila. 15 Ang'wi ng'waanyu wakulea, longola ende umuhugulye uewe nu ng'wenso anga akije waina munyandugu ako. 16 Anga wahita kuulegeelya, muhole muntu ng'wi ang'wi abiili palung'wi nue, kunsoko

imilomo naantu abiili ang'wi atatu ihumile kukondanilya ulukani luzipe. 17 Anga wihita kumutegeelya liile itekeelo ulukani ulu, angawahila hangi kulilegeelya itekeelo, nuanso waina munya kilungu rumuhoela mpia. 18 Tai numuile kilu nimukukilungaila mihi nu kilunde kikulugailwa hangi kilu nimukukilugula mihi nukigulu kikuhugulwa. 19 Hangi numuie kina antu abiili miumbi lanyu anga igombye lukani lihi mihi nialulompila nulanso utata ane nuakigulu ukituma. 20 Kunsoko abiili ang'wi atatu nokie palung'wi kukiila lina lane, nunene nkoli palung'wi nienso. 21 Hangi u Petro akaza akamuila u Yesu, "mukulu, umunyanduguan antashe kanga nune numulekee, ata mupangati? 22 U Yesu akamuila, singakuila ang'wi mupugati, Ingi ata iti imakumi mupangati na mupangati. 23 Kunsoko nanso utemi wa kigulu wilika nuulemi uo nautakile kunonelya ialo la mutugwa wakwe. 24 Naiwandya kunonelya ialo, umutugwe akwe ung'wi anudaiye makumi anzagu ikumi. 25 Kunsoko aimugila anga nzila akulipa, unugole akwe akalagiilya aguligwe umusungu akwe, palung'wi niana akwe ni kintu kih nautile uulipe wifung'we. 26 Umutugwa akagwa, akatugama pa ntongeele akwe, akalunga mukulu utule nuugimya palung'wi nune hangi kuulipa kila ikintu. 27 Umugole wang'wa mutugwa nuanso akahungwa kinyauwai akalekanuka nayo ihi naumudaiye. 28 Ingingwa umutugwa naiwalekelwa numugole, akalongola akamuamba muntungwi akamgoga kunsoka amudailye dinari igana ling'wi, akamuila ndipe iko ninukudaiye. 29 Umutugwa uyu naudaigwe akamuila nindiile kuupa udu aya nundailye. 30 Umuntu gwa uyu nuang'wandyo akahita, sunga akalongola akamatunga kukitungo, anga wazawamailya iko numudaiye amutunguile. 31 Latugwa niangiza naiaona nikanso makipumie, Ikahung'wa kinyauwai kikulu, akaza ikamuila umugole ao kih iko naikine kung'wanso. 32 Ingi gwa umgole uyo nua mutugwa akamitango akamuila ue mutugwa numbi, nakalekela uewe ideni lake lili kunsoko aumpepeye. 33 Uewe gwa? singa au humile na kutula ni kinyauwai kumutugwa miako? Anga une nainukumie ikinyauwai. 34 Umugole akwe ataka akamutwala kuantu nijaja iantu, akatula gigwa sunga ruzemala ilipo naudaigwe. 35 Iti ingi uu uTata ane nuakigulu uzimu tendeela, ang'wi ung'wianyu shuzemulekela imilandu umulana akwe kupuma munkolo yanyu.

19 U Yesu naiwakondya kuligitya inkani izi, akahega ku Galilaya, hangi akalongola mumpolempole a Yudea kuntongeele amongo wa Jordani. 2 Mihundo ukulu wa antu ukamutyata, ukapantika uguniki kuko. 3 Mafarisayo akamuhanga u Yesu, akamugema, akamuila, Ikutula taine

umuntu kumuleka umusungu akwe kunsoko ihi? 4 U Yesu asusha akalunga, "shamusomile ne kina uyu nauauimbile ung'wandyo, auaumbile mitinja nu musungu? 5 Hangi akalunga, kunsoko iye umitunja ukumuleka utata akwe nu iakwe nukutula palung'wi numusungu akwe nianso abiili akatula muili ung'wi. 6 Kuluko singa abiili hangi, aina muili ung'wi ingi gwa iko naukikamantilye Itunda, kutile muntu wihi nukukikamantula. 7 Ikamuili niki gwa umusa aupamilye ilago li tutu nulakumuleka? 8 Akaaila kunsoko aukaku wa nkolo yanyu, umusa akaagombya kualike iasungu ao ingigwa kupuma ng'wandyo singa aiza uu. 9 Numuie kina wihi nukumuleka umusungu akwe angwe singa nsoko augoolya nukutina musungu mungiza, ukutula wagoolya, numitunja nukumutina umu sungu naulekilwe la ukutula wagoolya. 10 Amwanyisigwa akamuila u Yesu ang'wi uu yili umugoha nu musungu singa iziza kutina. 11 U Yesu akaila ingi singa kila munti uhumile kusingiilya umanyisi uuu ingi aoti dunia gombigwe kusingiilya. 12 Kuluko gwa akoli iantu naiaimilwe uhumi wa kituma ikimuili, kupuma niang'wi aiaimilwe uhumi nuanso niantu, niang'wi aimpya niye age kunsoko itume lukani la kigulu, nuhumile kusingiilya umanyisigwa ausingiilye. 13 Sunga akatwaila ang'anya anino alume kuaikilya imikono ao nu kulompa iamanyisigwa akwe ikamupatya. 14 U Yesu akaila, "agombi" ianganya nianino, laki kuagili kuza kitalame, kunsoko uetemi wa kigulu ingi wa antu anga wawa. 15 Nung'wenso akaika imikono akwe migulya ao, sunga akahega pang'wanso. 16 Muntu ung'wi akaza kung'wa Yesu akalunga, "mumanyisi, kintuni nikiza nini humile kituma sunga mpanlike utemi nuakali nakali. (aiōnios g166) 17 U Yesu akamuila, kuniki nukunkolya ikintu kinikiza? Ukoli ung'wi du numuza, ang'wi uloilwe kupantika uupanga ambiila uononelya wa ng'wi Tunda. 18 Umuntu nuanso akamukolya, unonelya kii? u Yesu akalunga, leka kubalaga, leka kugoolya, leka kia, leka kuligitya uleele. 19 Akulye utata ako nuiako, hangi mulowe umanyakisali anga uewe nizawiloilwe. 20 Umuntu nuanso akamuila, aya ihi nimakondaniye. Nikiule ni mpee. 21 U Yesu akamuila ang'wi uloilwe kukondanila, longola ende ugulye ihi uape iahimbe ukutula ni kiuto kihunde, sunga nzuu untyate. 22 Umuhumba yu naiwija ayo nu Yesu naukumuila akahenga akazesiga masigo idu, kunsoko aiwilingie nsao yidu. 23 U Yesu akaila iamanyisigwa akwe; " Tai numuie ikaku umugole kingila muutemi wa kigulu. 24 Hangi numuie ingi ipepee ingami kukiila mibolomyo la sindano, kukila umugole kingila mutemi wa kigulu. 25 Iamanyisigwa naiija nanso, ikakuilwa nangulu nukulunga, "Nyenyu gwa nuzegunika? 26 U Yesu akaagoza akalunga, kuantu shalihumikile, kung'wi Tunda ihi nanso

ahumile. 27 Sunga u Petro akamusukiilya akamuila, Goza, kaleka ihi kakatyata uewe, kintu ki nikupantika kitalako? 28 Yesu akaila, "Tai numuie, uyu nuantyatile unene muileli nupya mumatungo na ng'wana wang'wa Adamu, nuzizikie pakatikati pi tundu la ukulu wa mukola, nunye muzizikie migulya amatundu ikumi na abiili na ukulu kumapa ulamulwa makabila ikumi na abiili na Israel. 29 Sunga ung'wi anyu naulekile ito lakwe, aluna niagoha, nawa niasungu, Tata, ia, ana ang'wi mugunda kunsoko a lina lane, ukusingiilya kukila igana, nu kusala uutemi nuakali nakali. (aiōnios g166) 30 Idu awa niang'wandyo itungili, azetula anyuma, nawa nianyuma azizatula angwandyo.

20 Kumdogoilyo utemi nuakilunde ukimpyanano muntu nukete umugunda, nai wiandie ukedaudau nsoko akuika anyamilimo mumugunda wakwe nuamizabibu. 2 Nae igombya neanyamilemo dinalu ing'wi kumung'wi, wikaayuma ende kumugunda nua mezabibu. 3 Nai akeile masaa ataatu wikenda hange uu wikaona itumi angiza aeimekule akeeze agila anga mulemo pake awiza kisoko. 4 Wikaaila, "Nunyeny gwa, longoli mumugunda nuamuzabibu, hange kehi nemutakile kumupa Uuu ekalongola kitumia umulemo. 5 Wikalongola hange naakela masaa mutandatu muma saa nemutandatu, wikutuma uulukulu. 6 Nkua yedu hange naepikile saa ikumi neleng'wi akenda nukuahanga eantu neangiza imekile akeze angila anga mulemo. Wikaaila, "kuneke mumehile apa nuagile anga mulemo wehi kuluhiku lehi? 7 Ika muila kunsoko kutile umuntu wehi nukupee umulemo. Wika aila nunyeny gaa lungoli mumugunda nua mezabibu. 8 Imatungo ampinde napikile, umuhola mugunda nua mezabibu wikamuila umemeeli wakwe, "Itange eitumi wape ekinyamulimo, kandiilya nua musho sunga nua nguandyo. 9 Nae ekiza awa nae aikilwe saa kumi ne ng'wi, kelaung'wi ausengiye dinali. 10 Nae ekiza eitumi ang'wandyo, aeasigike kena akupegwa kukele, kuite ekasingiilyegua kela ung'wi dinali ing'wi kela umuntu. 11 Nae ikasingiilya dunyamulimo kao, ikamisusumelya umukola mugunda. 12 Ikalunga, "Ee eitumi neampelo aemitumiile isaa Ing'wi udu muitumi mulemo kuite waempyania nusesse use kukenkile imeligo kuluhuku lelinukupya mpasui. 13 Kuite umuhola nuugunda wihesusha nukulunga kung'wi wao, muhumbe miane, singa nutumile anga ubii. 14 Itee? singa aelugombilyene nunene kudinali eng'wi? 15 Itee singa taine leung'wane kutuma anga nendilwe ninsao yane? Ang'wi iliho lako ibe nsoho une nemuza? 16 Unu nua mwisho ukutula wang'wendyo nuyu nua ng'wandyo ukutula wa mwisho. 17 U Yesu nauhunankila kena kuyelusalemu

awahoile iamanyisigwa akwe ikumi nuubiili kumpelo, numunzila wikaaila. 18 Gozi kuunaikele kuyelusalemu, nu Ng'wana wang'wa Adamu uhukwa mumikono aakulu aakuhani neaandeki. Akumulamula ensha. 19 Hange akamupunya kuantu ne amahi nsoko kumumela, kumukua nukumutumbeka. Kuite uluhiku laka taatu ukiuka. 20 Hange uia nua ng'wana wang'wa Zebedayo ae uzile kung'wa Yesu niana akwe. Wikatungama ntongeele akwe nukulompa kentu kupuma kung'waakwe. 21 U Yesu wika nuila, "utakile ntuni? Wikamuiila, "Lunga kena iana ane neabiiliikie, ung'wi kumohono wako nua hegoha hange ung'wi kumokono wako nua kekema nuuitemi wako" 22 Kuite u Yesu wihasusha nululunga, "singauine eke nukulompa. Itee? Uhumilene kung'wela ekekole nekung'wela? ekamuiila"Kuuhuma" 23 Aaaila, ekehole kane mukuhingwela. Kuite kikiie umukono wane nua kulela numokono wane nuakekema singa anga nene kumupa, kuite kuawa neanoneeigwe nutata wane". 24 Eamanyisigwa neangeza ikuminaeigule uu, iha ambwa ukea nea luna ao neabiili. 25 Kuite u Yesu wikaitanga ung'wenso nukuaile, "Muleugile kena eahumu nea mihe amuduile, nea hulu ao ituma uuhumi kitalao. 26 Kuite ileke kutula uu kitulanyu kuleka ite, wehi nakulowa kutula mukulu nulalanyu kusinjawatule mutumi wanyu. 27 Nunyu nukulula wang'wendyo kusinja watu mitumi wanyu. 28 Anga uu ung'wana nuang'wa Adamu singa ae uzitumilwa inge kituma, nukupunya uupanga wakwe kutule ukomoli waantu duu." 29 Imatungo naeapumile kuyeliko, iimbe ikulu lekamityata. 30 Hange ika aona apoku abiili ikie mumpelompelo anzila. Naeigule kena Uyesu ukukela, ekitanta mduli ekalunga, "Mukulu, Ng'wana wang'wa Daudi ukugeze." 31 Kuite iumbe ilikaakenda nukuaile kulagi. Ata uu, neanso ekahulya unduli kukile nukulunga " Mukulu Ng'wana wang'wa Daudi kugoze." 32 Hange u Yesu wikenuka wikailanga nukuaholya mutakile numulendele ulee? 33 Ikamuiila, "Mukulku kena emiho itu apelye. 34 Inge u Yesu wikalutwe nuukea, wika maambaemiho ao, inge uu ekasingiilya uhumi wakuona hange ikanityata.

21 U Yesu neamanyisigwa akwa ekapika pakupi ne Yelusalemu hange ekalongola sunga kuBethfage, kulugulu nuka mezeituni, hange u Yesu wihaatuma iamanyisigwa abiili. 2 Wikaaila, longoli kukesale nekakunlongeele, sunga mukumiona ndogwe etungilwe palungwanso, nung'wa ndogwa palung'wi nuyo. Itungueli nukuleta kung'waane. 3 Anga muntu wihi wamuiila kehi kua nelanso, mukulunga, 'Mukulu uitakile,' numuntu nuanso ukukaya kumugimbwa mize palung'wi nizo. 4 Ikani nelanso inge ilo naelekeiye kuanyahedagu kusinja liguelekele.

Wikaaila. 5 Aeli iana akisungu akasayuni, egoza, umutimi wako upembilye kung'waanyu, mupolo hange unaulie mundogwe, nung'wa ndogwe mugoha, ng'wa ndogwe mudabu. 6 Hange iamanyisigwa ekalongola ekituma anga u Yesu naualagiyee. 7 Ikamualeta undogwe nu ng'waa ndogwe, nukueka iang'wenda migulyaao, nu Yesu wikikie nung'wanso. 8 Idu mumilundo ekaila iang'wenda ao munzila niauye ehatema imatambi kupuma mumahota nukaille munzila. 9 lumbi naelemutongee u Yesu nawa naiamulyatile iha hulya mduli, nukulunga, "Hosana kung'wana wang'wa Daudi! Ukembeliwe uzile kulima lamukulu; Hosana migulwa kukila. 10 U Yesu paekapika kuYelusalemu, kesale kehi kekitumba nukulunga, "Uyu nyenyu? 11 Lumbe lekalunga, "Uyu Yesu munyakidagu, kupuma kunazaleti akuGalilaya. 12 Hange u Yesu wekingela mitekeelo (ang'wi Tunda. Akaazunsa ehi hunzi naiakugulya nukugula mitekeelo. Wekapeula ga numeza neyaantu nae akukaila impia ne maintu naagulya nkume. 13 Wikaaila, "landekile, "Ito lane lekutula ito nelakulompela, kuite unyenye mametenda ikulungu laii. 14 Hange iapulu nea kilele ika miziila mitekeelo, nung'wenso wikaakomya. 15 Kuite kumatungo eakulu amakuhani neaandeki naiaine imakula naumiyumi, hange naeigule iang'nya ahuzugalya mitekeelo nukulunga, "Hosana ng'wana wang'wa Daudi, "ihaambwa makuo. 16 Ikamuiila, "Wigulene nehe kulambulwa neantu awa? U Yesu wikaaila, "Ee! kuite muikele kusoma, kupuma mumelomo ang'nya neadabu neakankamukete likimo lupikile. 17 Hange u Yesu wikaaleka nuikulongola kunzi nakisale mu Bethania nukulala kuko. 18 Ikedaudu nausukile mukesali, aeukete nzala. 19 Wikaleona ikota mumpelompelo anzila. Wikalehanga, kuite shanga wikalya angakentu, mung'wanso inge ematutu du. Akauale, Itule tile inkali kung'waako lukulu hange. "Hange itungu lelo imtini wekuma (aiōn g165) 20 Amanyisigwa akwe naiaine, ikakulwa nukulunga, yatuleka ule umtini wuma nkua eng'wi? 21 U Yesu wikasusha nukulunga, "Tai kumuiila, ang'wi mihutula nuuhueli muleke kuailya, shanga mukituma eke nekitumilwe kumtini udu, kuite mukuiila ate ulugulu, uholwe ugung'we mubahali, yukutula. 22 Kehi nemukulompa kusola, kunu eze muhuie mukusengiilya. 23 U Yesu naupikile mitekeelo, akulu amakuhane anyampala antu ekamuhanga imalungo naukumanyisa nukukolya, kuuhumi ke ukituma imakani aya? Hange nyenyu nukupee uhumi uwu? 24 U Yesu wihasusha nukuaile, nunene hange kumukolya ikolyo nen'wi. Ang'wi mukumbila, nunene uu kumuiila kuuhumi ke nekituma imakani aya. 25 Ubadisigwa nuang'wa Yohana aeupumile pee, kulumdane ang'wi kuantu? Ikiholya ienso, akalunga, anga kulunge, aeupumile kilunde ukuuila, nehe

mukahita kuhuila? 26 Kuite anga kulunge, aeupumile kuantu, "kogopile imaumbie, kunsoko ehi aine uYohana kena munyakedagu." 27 Hange ekasusha kung'wa Yesu nukulunga, "Shakuine" Nung'wenso wikaaila gwa, "Nunene singa kumuila kuushumi he kituma emakani aya. 28 Kuite mukusinga ntuni? Umuntu nukete iama abiili Wikenda kung'wi nukumuila, Ng'waane, longola witume umulemo mumugunda nuamezabebu. 29 Lelo, "Ung'wana wikasusha nukulunga, shaninzuu, kuite panyambele wikakaila imasigo akwe nukulongola. 30 Nu muntu nuanso wikalongola kung'wana nuanso akasusha nukulunga ninzuu, Mukulu, huite shanga wekenda. 31 Nuule kuawa neabiili nuilumile anga nuTata wakwe nauiloilwe? Ikalunga, "Ng'wana nuangwandyo" U Yesu wikaaila, "Itai kumuila, iamanangwa neakosi ahingela muutemi wang'wi Tunda kuleka hanza unyenye hingela. 32 Kundogoilyo u Yohana auzile kitalanyu kunzila nenguloku, kuite singa meka muhuela, mutungo ia manangwa nea kosi akamuhuela. Nu nyenye naimuine nelanso lekole, shanga mekaungana nsoko mieka mumuluile. 33 Tegeeli ikilingasiilo nekiuya, aukule muntu, umuntu aukele ieneo ikulu nelih. Auteme imizabibu, unakaitiila, wikazipya nihiseme nekakumula imagai, akazenga numuhala nualindi nukuliliha kuagaza zabibu. Hange wekenda kehengiza. 34 Imatungu amaogola amizabibu naeuhugee, wikaatuma atuungwa ang'wi, Umuya ekamubulega, nu muya ung'wi ikamukua namagwe. 35 Kuite awe neelima izabibu ikazihola eihimi akwe, ihamuhua ung'wi, Umuiye eka mubalaga, nu muya ung'wi ikamukua namagwe. 36 Kumkua nengiza, umugole wikaatuma atungwi angiza, eele kukila awa neangwandyo, huite awa neelima akaaleda hange wudu. 37 Nai akahila nanso umuhulu nuanso akamutuma latalao uug'waalawe nukulunga, ahumukulyaumngwane. 38 Kuite awa neelma emezabibu naeamwine umuhumba nuanso, Akiela, Uyu musali, Nzii, kumbulage nukuhola uusal. 39 Uu ekamuhola, ekamugume kunzi na mugunda nua mizabibu nukumubulaga. 40 Itee umukola mugunda nua mizabibu nuzile, utenda uli ialemi amezabibu? 41 Ikamuila, "Ukuabipya iantu nuanso abi kunzila aulaki kukila, ne hange ukusalisha umugunda nua mizabibu kulumiangeza, iantu neahuli pa kunzila amezabibu neakahonda". 42 U Yesu wikaaila "Shamusomilene numaandeko, Igwe nealatulile iaashi naina igwa ikulu nelaukunderi, Ile lepumile kumukulu, hange ukuleta ikuilwa kumihilo iluu? 43 Uu kumuila, Utemi wang'wi Tunda ukuholwa kupuma kitalanyu nukupegwa ihe nekee inkali yalawe. 44 Wehi nuekagwa nugwe nelanso ukubungwa ninoo. Kuite kuehi nelelumugwila, lekumusia. 45 Ikulu amakuhani nea mafalisayo neakijia ilingasiyo yakwe, ikaona

kena akulambulwa enso. 46 Kuite kela naealoilwe kugoola mikono migulya lakwe, akagopa umilundo, kunsoko iantu aeamugozile anga munyakidagu.

22 U Yesu autambue neenso mulengasiilo nukulunga. 2 "Utemi wa kilunde wumpyani numutemi naoneneeye wiloelinua winga wang'waakwe. 3 Wikaatuma eitumi akwe husila awa neaalehikweize muwiloeli nua winga, huite sengaikapika. 4 Umutemi wikaatuma hange eitumi angizawikalunga. "Aeli ehe neanilwe, Gozi, nanonelyaindy. Nakwa neamudama neaginu asinzwaa, ne makani ehi ahondilile, Nzii hiloelye muwina". 5 Kuite iantu awa singai akee lukulu uamwi wakwe. Neang'wi ikalongola kumigunda ao, nawa niangiza ikalongola mumaanza ao nabiashala. 6 Niangiza ikaaja eitumi amukulu nukuabulaga. 7 Kuite umutemi wikataka. Wikatuma ikua mbiteakwe akabulanga eabulagi nukulimansiila ikisalekao kumoto. 8 Hange wikaaila eitumi akwe, "Uwinga ukondile, kuite ianwi shangaaza. 9 Kuitelongoli muninsambwa nzile nemehulu, muane iantu needu anga uu neukuhuma aze muwiloeli nua winga." 10 Eitumi akena munzila ninkulu nukuakalibisha iantu ehi nae aine, aza kuabi, Uu itando nila winga ieizula iageni. 11 Kuite umutemi nae wingie nukuagoza iaiziila, wikamuona muntu ung'wi akeze mugila ung'wenda nua winga. 12 Umutemi akamukolya, Muhumba miane, azaupikile ule apakunu umugila ung'we nua winga? Numuntu nuanso shanga wikasushaketi. 13 Uu gwa umutemi akaaila eitumi akwe, Mutungi umuintu uyu imekono nemegulu mugumi kunzi kuhiti, kung'wanso nuuhole uleli nukusia muno. 14 Kunsoko antu edu itangilwe, kuite awa niasaguwe ashenyu. 15 Uu iatalisayu ikahega nukuzipeilya amurambe uyehu munkani yakwe ung'wenso. 16 Uuikaatuma iamanyisigwa ao palung'wi Helode Hange ikamuila uYesu, "Mumanyisi, kulengile kenauewe wimuntu watai, hange kena ukumanyisa ita ang'wi Tunda etai shanga ukee mkani ningiza hange umugila anga ukweli nua antu. 17 Kuite kuile, usegile ntuni? Itee? taine kilago kapunya ehodi nshenyu ang'wi alii? 18 U Yesu aulengile uubi wao wikalunga, Kuneki nemungema unye nemiamasue? 19 Ndingiili empia netumeka mukodi." Uu ikamutetela edinali. 20 U Yesu akakolya "Ikelo ne lina ele lang'wi nyanyu? 21 Ikasusha, "Yang'wa kaisari." Uu Yesu akabila, "Mupiukaisari nakwe nang'wi Tunda mupi Itunda." 22 Naeigule ile ikakuilwa. Hange ikamuleka nukulongola yao. 23 Iluhiku nulanso ang'wi ao amasadukayo akiza kung'wa Yesu, awa neelunga kutile anga uiukiwaashi. Ekamukulya, 24 akalunga, "Mumanyisi, Umusa aulugile, Angeze umuntu ukule singa utugile ung'wana, umuluna ukumusala umusungu

nuanso nukumuligelya ung'wana nsoko amuluna wakwe. 25 Aeahote atuna mupungate. Nua ng'wandyo autenile wikasha shuutungile ung'wana. Aka mutekela umulune umusungu. 26 Hange umulune wakwe wikalenda uu, hange nyu nuaka taatu, yekatenda uu sunga yuyu nua mupungate. 27 Nae ituma ite ehi, numusungu nuanso wikasha. 28 Inge muuiuki umusungu nuanso ukutula wang'wanyenyu mualuna neanso nemupungate? kunsoko ehi ae amutenile." 29 Kuite u Yesu ausuhilye nukulunga, Mukakoseela, Kunsoko shamumanyile Imaandeko sunga ningulu niang'wi Tunda. 30 Kunsoko muuniuhi, iantu shaitena ang'wi hulenwa, kuleka ite iantu etula anga iamakika hilunde. 31 Kuite uiuki waashi mukele musomene niTunda auketambue kitalanyu, nukulunga. 32 Unene ni Tunda nuang'wa Iblahimu, Itunda wang'wa Isaki, ni Tunda nuang'waYakobo? Itunda singa Itundawaashi, inge Itunda nua panga." 33 Imatungo umulundo nuahija ile, ikakuilwa umanyisi wakwe. 34 Kuite emafalisayo niakija kena Uyesu wakilaja ea masadukayo, ekiiligeila ienso palug'wi. 35 Ung'wiao, akeze munyilago, wika mukolya ikolyokumugema. 36 Mumanyisi, ilago neleuke ni kulu kukele imalago ehi. 37 U Yesu akasusha,"kusinja umulowe umukulu kunholo ako ehi, nemahala ako ehi. 38 Ili lilo ilagilyo ikulu hangi nilang'wandyo. 39 Hange na akabiili impyani ni yiyo. Kusinja kumulowa u munya kisali anga nuiloilwe u ewe. 40 Imalago ehi neanya kidagu imeiwe nemalago yaya nabiili. 41 Ne mafalisayo naekili ilingile paluug'wi, U Yesu akaakulya ikolyo. 42 Akalunga,"Itee? Musegile ntuni kung'wa Kristo? Nuanso ng'wa nyenyu? Neenso ekasusha," Ng'wana wang'wa Daudi. 43 U Yesu wikaasukeelya."Kuuhuni kea uaudi ike ni nkolo ukumitanga mukulu, nukulunga. 44 Mukulu auumuie Umukulu wane," Ikieumohono wanenuakegohe, sunga nekuatenda ialugu aho aikwepihe amegulu aho?" 45 Ang'wi Uaudi ukumitanga ukristo,"Mukulu"Ukutulang'waakwe ule? 46 Kutile nae usuhilye ulukani hanga, hange hutile naugemile kumukolya imakolyo nendu kupuma uluhiku lulo nukulongoleka.

23 Kuleka ite auligilye ne antu neamanyisigwa ahwe, 2 "Iaandeki neamafalisayo ikaie ituntu lang'wa Musa. 3 Kehi neakumuila kituma, itumi kunu mezeagoza. Kuita muteke kituma intendo yao, kunsoko neanso elunga imakani neshaituma. 4 Itai etunga meligo melito neanso hange mekaku humehenha, hange eahensha iantu mumeenga ao. Kuite neanso shaehugeela ata ninino kukenha. 5 Inlendo yao yehi, ituma nsoko agozwe neantu. Kunsoko neanso igalipyaa imasandeko ao nukongeeelya ukuulu nua upendi wang'wenda ao. 6 Neanso ilowa kiki muianza

yakikulya muumalagone mumatuntu akakulya mukate amumasinagogi, 7 nuluhumushigwa kukulyo nkani yakusoko, nukulang'wa, "Amanyisi" ne antu. 8 Kuite unye singainonee kitangwa"Miamanyisi" Kunsoko muukete umumanyisi ung'wi, hange unye meehi mekiluna. 9 Muleke kuuitanga muntu wehi apa mihe kena Tata wanyu, kunsoko mukete Tata wang'wi alua, nung'wensho ukole hilunde. 10 Hange muleke kitangwa "amanyisi" kunsoko mukete umumanyisi ung'wi duu, inge Kristo. 11 Inge numukulu mulalanyu ukutala mutumi wanyu. 12 Wehi nukihumbula ukusimigwa, hange wehi nukisimya ukhumbulwa. 13 Kuite ueka wanyu aandeki nea mafalisayo, ateele! mukua lugaille iantu utemi nuakilunde. Nunyeneshamuhumile kingela, shamuagombilye neakingela hutende ite. 15 Ukae wanyu aandeki neafalisayo, ateele! Mukuputa itumbe labahali nukumutenda umuntu ung'wi wahuele kuaya nemukumanyisa. hangi nuekatenda anga unyenye, mukumulenda kabiili muntu nue [kumoto] jehanamu anga uu uuyenye nemile. (Geenna g1067) 16 Ukae wanyu atongeeli nea paku, unye nemilunga, wehi nuelapa kitekeelo, singa kentuu. Kuite nuelapa kilapo la zahabu ni lekeelo, ukulungwa nekelapokakwe. 17 Unye apoku meapungu, nekeule nekekulu kukelakeuya, zahabune angwi itekeelo neliikilwe wakufu nezahabu kung'wi Tunda? 18 Hange, wehi nukulapa kuzahabu, singa kentuu. Inge nukulapa kisongelyo nelekole mung'waakwe, utungilwa nuulapi wakwe. 19 Unye antu nemeapoku, nekeule nekekulu kukele ikiunya isongeeelyona ang'wi adhabu neekwa wakufu imasongeeilyo nepumigwa kung'wi Tunda? 20 Kuite, nuanso nuelopa kuzahabu wilapa kunelanso nukumaintu ehe nahole kung'wa akwe. 21 Nung'wensho nuelapa mitekeelo, wilapa kunelanso kung'wensho nuekili akwe. 22 Nung'wensho nuelapa kiluunde, wilapa pituntu la utemi ne lang'wi Tunda nukung'wensho nuikie mung'wanso. 23 Ukae wanyu, aandeki neafalisayo, ateele! kunsoko mukupunya ezaka kubizali, mnaanaa nechicha, kuita mukuleka imakani nemalito milego -tai ukende, nuuhueli. Kuite aya yemunonee kutula mutumile, hange singa kumaleka nemangiza muhile kumitumela. 24 Unye atongeeli nemeapoku, nemukusuza umududu numuniino kuite mukuimela ingamia! 25 Ukae wanyu, andeki neafalisayo, miateele! Kunsoko mukoja ikole kunzi ne sahani kuhunzi, kuite kunzi izue uubi hange kulile anga upolo. 26 Unye aaafalisa nemiapoku, oji hanza ikole mukati ne mukati a sahani, nsoko inkika na kunzi etule nza nyenensho gaa. 27 Ukae wanyi, aandeke neafalisayo, meateele! kunsoko mukimpyana niibeela napakilwe ukenke, kunzi igela maza, kuite mukati izue imakupa naashi hange kela kentuu neke bii. 28 Ululukuli, nunye kunzi migege

kena miaza ntongeele aantu, kuite kunzi mizue uteele nuubi. 29 Ukae wanyu, aandeki neafalisayo, meateele! kunsoko mukuzenga iibiila na anyakidagu nukupambe iibiila yao awa nea tai. 30 Unye milunga, anga aekikie mumahiku a tata itu, shanga aezekipalung'wi nao kuhunula usakami nuanya kidagu. 31 Kuite mukihenga unyenye kena unye miana ao awa nae abulagile ianyakidagu. 32 Hange unyenye mukupikeelya kizulya pang'wanso niinonee umulandu nua Tata anyu. 33 Unye nzoka, akete vipilibao, muuekile ule uulamuli nuakujehanamu? (Geenna g1067) 34 Kuite, goza, kuatama kitalanyu ianyakidagu, antuneakuligwa, neaandeki, Ang'wi ao mukuabulaga nukujaja. Ang'wiao mukuakua mumasinagogi anyu nukuazunsa nukupuma makesale king'wi sunga numuya. 35 Upumeli kena kung'wa anyu ukupumela usakami wehi nua tai nauhunuwe mihe, kazilya isakamiang'wa Habili nua tai sunga isakani niya Zakalia ung'waa Balaki, nae mumubulabile patakatifu nepa kezindaalo. 36 Tai, kumuila, imakani aya ehi akuupata uwileli uuu. 37 Yerusalemu, Yerusalemu, uewe nukeze abulaga ianyakidagu nukuakua namagwe awa neatumilwe kung'wa ako! Nkua inga kumilingeela iang'enya ako palung'wi anga enkuku nilingeela iana akwe mumanana akwe, kuite singa wikagomba! 38 Goza ito lako lasaga nuula. 39 Nunee kuila, kandeelya, itungo lele nukulongoleka singa umona, sunga nuekalunga, "Ukembetilwe nuanso nuzile kulina nela Mukulu."

24 U Yesu akapuma mitekeelo akalongola kwea. Iamanyisigwa akwe ikamuhanga nukumulagila imajengo amatekeelo. 2 Kuite akasusha nukuaila, "Itee, shamuine ne imakani aya ehi? Itai kumuila, kutile igwe nelekusaga migulya alulya nesha nukuhambulwa." 3 Hange pawikikie mulugulu nula Mizeituni, iamanyisigwa akwe ekamuhanga akeze ipihie nukulunga, "Kuite imakani aya akupumela nale? Kentu ke nekikutula kelingasiilyo kakuza kung'waako ne mpelo aukumbigulu? (aiōn g165) 4 U Yesu akasusha nukuaila, "Tuli nuugozi kena aleke umuntu kuakongela. 5 Kunsoko edu azile kulina lane. Akulunga, "Unene inge nene ne Kilisto, hange akuakonga edu. 6 Muukija mbita ni mpola nia mbita. Gozi muleke kutula nuwoa, kunsoko imakani akupumela, kuite empelo ika ikeli. 7 Kunsoko ihe ikauka kihe nzuya, nuutemi kuutemi uuya. Yukutula nenzala nematetemeko amahimuianza niakuli kuli. 8 Kuite imakani aya ehi ng'wandyo udu wauai nuakutuga. 9 Uu akumupumya kunsoko magigwe nukubulagwa. Mukubipilwa ne mahi ehi nsoko alina lane. 10 Uu edu akukumpa nukilekeelya nukibepilwe unyenye kua nyenye. 11 Anyakidagu edu

akupumela nukuakongela edu. 12 Kunsoko uubi ukongeeleka, ulowa nuantu du ukupola. 13 Kuite uyu nukigigimilya sunga empelo, ukuguneka. 14 Izi inkani nenziza nia utemi yukutanatigwa unkumbigulu wehi kutula wihengi kumahi ehi. Uu empelo ekapika. 15 Kuite nemekaona uwibulugi nuubi, naeletambuwa numunya kedagu u Danieli lemekile pakianza neketakatifu (nukusoma nualinge), 16 uu awa neakole ku Yuda amankiile mumalugulu. 17 Nuyu nuakole migulya mumalo waleke kusima pihe kuhola kentu keke kupuma munyumba akwe, 18 nuyu nuakole kumugunda aleke kusuka kuhola ung'wenda wakwe. 19 Kuite ukia wao neakete ung'wana nawe neakonsha mumahiku nanso! 20 Lompi kena kumanka kung'wanyu ileke kutula matungo ampepo, ang'wi luhiku nula kusupya. 21 Kunso ikalukole lwago lukulu, neze lukile lupumile kupuma kuumbwa ukumbigulu sunga nitungo gaa, singalezizigela hange. 22 Anga imahiku nanso anga ae akugempigwe, kutile naeweze guneka. Kuite nsoko aasagulwa, imahiku nanso akukugempigwa. 23 Hange angeze muntu wehi ukumuila, "Goza, Kilisto ukole papa! Ang'wi, Ukilisto ukole uko muleke kuhuila inkani nanso. 24 Kunsoko i Makilisto nauteele neanya kidagu auteele azile nukigeelya makula makulu naukueliwi, kunsoko akukongela, ang'wi yukuwezekana ata iasagulwa. 25 Gozi, namuhugula nakele kupumela. 26 Kuite, anga amuila, "Ukilisto ukole kumbuga, muleke kenda kung'wanso kumbuga. Ang'wi, "Gozi, ukole munyumba muleke kuhuela inkani nanso. 27 Anga uu nulumelika kupuma kilya nukumelika kung'weli, uu yeekatula keza kung'wana nuang'wa Adamu. 28 Pehi nuukole umuimba, kung'wanso kuko indeeyilingeela. 29 Kuite matungo makupe kukela yekatula nulwago lukulu imahiku nanso, Ilya lukukilwa kiti, ung'weli shaukupumya uwelu wakwe, inzota yukugwa kupuma kilunde, ningulu yakilunde yukuhingieka. 30 Uu ekelingasiilyo ka ng'wana wang'wa Adamu ekigela migulya, ni ntambu yehi ni amihe yako hongelya. Akumuona ung'wana nuang'wa Adamu upembilye mumalunde amigulya kungulu nuukulu nukulu. 31 Ukuatama iamalaika akwe kululi nulukulu alalumbeta, neensa akuulingiila palung'wi iasagulwa akwe kupuma nande ine nia mihe, kupuma mpelo ung'wini lunde sunga neye nengiza. 32 Imanyisi isomo kupuma mumtini. Anga itambee liketegela nukupumya imatutu, malenga kena iketiku kahugeela. 33 Uu gwa, anga maona imakani aya ehi, mulenge kena wahugeela, pakupi pamulango. 34 Itai kumuila, uwitugi uuu shaukukila, sunga imakani aya igele. 35 Ilunde nihi yukukela, kuite inkani yane shayukukila kwee. 36 Kuile kuluhiku nulanso nesasa kutile umuntu nuine, ata umalaika nua kilunde, ang'wi ung'wana, inge u Tata ung'wana wang'wensu udu. 37

Anga uu naeyeli mumatungo ang'wa Nuhu, uu yukutula keza kung'wana wang'wa Adamu. 38 Kunsoko mumahiku nanso imazi naeakeli kigela iantu ae akulya nukung'wa, akutina nukutinwa kupika uluhiku lulo nu Nuhu aewingile musafina, 39 hange shanga aealingile kentu kehi sunga emazi nai ahangile nukuchola ehi uu yukutula heza kung'wana wang'wa Adamu. 40 Uu antu abiile ika akole kumugunda, ung'wi ukuholwa, ung'wi ukulekwa kunyuma. 41 Asungu abiili ikaa eze sia palung'wi, ung'wi ukuholwa, ung'wi ukusaga. 42 Kuite, tuli meahugu nsoko shamuine luhiku ke nuzile u Mukulu wanyu. 43 Kuite mulenge kena, angeze umukulu nuito angize azuine itungo ke nuzile umuhembi, azuzekesha shanga azuzee leka ito lakwe kubunangwa. 44 Kuite, inonee gwa mutule mukondile, kunsoko ung'wana wang'wa Adamu uzile itungo nesungamuine. 45 Ite nyenyu numulindie, mutugwa nukele imakala, umukulu wakwe umupee uuhumi kuawa neakole nuto lakwe, nsoko waape indya kumatungo nanonee? 46 Ukembetilwe umitumi nuanso, u Mukulu wakwe ukumuhanga ukitume uu imatungo nuzile. 47 Itai kumuila kena umukulu ukumuika mukela kentu nekakwe. 48 Kuite umutugwa ang'wi mubii ukulunga munkolo akwe, "Mukulu wane watinia," 49 wandye kuakua eitumi akwe, hange wang'we nukulya palung'wi nuhugala. 50 U Mukulu nua mutugwa nuanso uzile uluhiku numugila ata isigo, numitungu nushuine. 51 U Mukulu wakwe ukumutema ipande ibiili nukumuika mulyoma ling'wi anga asambo, kung'wanso ikole kulila nukusia emino.

25 Uu utemi wakilunde ukipyangwa neawali nikuminaahole intala yao ekalongola kumupokela ubwana nuawinga. 2 Antaano ao ae apungu nawa neangiza ataano aeaelewa. 3 Eanawali neapungu ekahola intala yao, shanga ekahola emakuta. 4 Hange aenawali awa neaelewa ekahola iseme yao nemakuta palung'wi ni ntala yao. 5 Imatungo yayo Ubwana nuawinga naushelewe kupika, ehi akahung'wa tolo ekalala. 6 Lakini utiku wakatekate akakakuta ngwano,"Goza, ubwana nuawinga! Pumi kunzi mumusingeelye. 7 Uu neenso enawali ehi akauka ekakakelya intala yao. 8 Awa neapunga ekaaela awa neelewa, 'Mukongelye esehemu amakuta anyu kunsoko intala yitu yukulima.' 9 Lakini awa neaelewa ekaasukilya ekaaela, 'Kunsoko shanga akutosilye unyenye nusese, kuite longoli kwa awaneegulya miguelye ekeasi kanyu nekemutosilye. 10 Imatungo naalongoe neanso kugula, Ubwana wawinga wekapika, ne matungo naakole tayali aeendile nang'wenso kushelehe awinga, numulango wikalugailwa. 11 Baadae enawali neangiza naapikile ekalunga, "Bwana, bwana, kulungwile." 12 Lakini

akaasukelya nukulunga, 'Etai kumuela, shanga numumanyile. 13 Kuite gozi, kunsoko shangamuihe ematungo luhiku ang'wi saa. 14 Kuite sawa numuntu nautakile kusafili kulongola ihe ngeza aeutangile eatugwa akwe nukuapa ugole wakwe. 15 Ung'wiao wekamupa talanta itaano, uyu numungiza wekamupa ibeele, nuyuite wekamupa eng'wi. Kela ung'wiao aupokee kiasi kulengana nuuwezo wakwe, numuntu nuanso weka safili kulongola yakwe. 16 Mapema uyu naupokee entalanta niitano wikalogola wekaelya, nukutugisa talanta itaano hange. 17 Uu uu nuyu naepokee italanta nibeele, aeutugizilye ni nzuya ibeele. 18 Lakini umutugwa naepokee talanta eng'wi, wikalongola yakwe wihakemba ishimo pihe, ite wikamepiha empia ang'wa bwana akwe. 19 Na baada matungo malepu, Ubwana watungwa neanso wekasuka nukuzepelya emaesabu neenso. 20 Umutugwa nuanso nausengeeye italanta niitano auzile wikaleta ningeeza itaano. wikalunga, Bwana, azumpee talanta iitano. Goza napata efaeda atalanta ngiza itaano. 21 Ubwana akwe wikamuila," Hongera, mutugwa numuza nuuhueli! Umuhueli kuintu niino. Kuupa emadalaka migulya kuintu niidu. Ingele muiloelyi wang'wa Bwana ako. 22 Umutugwa nausengeeye italanta niibeele wekeza nukulunga, Bwana, aumpee talanta ibeele. Goza napata faeda atalanta geza ibeele. 23 Ubwana akwe wekamuela,"Hongeeli mutugwa numuza nuuhueli kumaintu nemaleku. Kuupa emadalaka migulya kumaintu needu. Ingile wiloelye mung'wa Bwana ako." 24 Baadae umutugwa naupokee etalanta neng'we aeweze wekalunga,"Bwana, nengile kina uewe umuntu mutaki wevuna pang'wanso neshanga uhusekile. 25 Unene nekogopa, nekenda yane nekapiha etalanta akopihe. Goza, ukete hapa nekako." 26 Lakini ubwana wikamusukilya wekalunga. 'Uewe umutugwa mubee, aulengile kina nekala pang'wanso neshanga ntemee nukuvuna pang'wanso neshanganihusekile. 27 Kuite aeizepie kuapa empia ane entu abenki, nematungo naensukile kung'wane aezemesengelya nane palung'wi nefaeda. 28 Apa muhegelyi etalanta nanso mumupe utugwa nukete talanta nikumi. 29 Kila umuntu nukete nekakwe, okongeligwa ikulu ata ukuzidisheligwa. Lakini kwa uyu nemugila ekentu, ga nekenukete ukuhegeligwa. 30 Mugumi kunzi kukiti umutugwa nuanso neshanga ufaile hange ikutula kelelo nukukelya emino! 31 Ematungo ung'wa Adamu nuekeza nuutukufu wakwe, naealaeka ehi palung'wi nung'wenso, Uu ukikie migulya ituntu lakwe nuutukufu. 32 Indugu yehi ikilingeela ntongeele akwe, nung'wenso ukuabagala eantu. Anga umudemi nuebagula inkolo nimbuli. 33 Ukuieka inkolo mukono wakwe nuwakigoha, ite ukiekaimbuli mokono wankege. 34 Ite umufalme ukuaela awa nea mukono

wakegoha, Nzii, nemukembetilwe nu Tata anyi, usali ufalme nauandalewe kunsoko anyu kupuma ukuekwa emesingi au nkumbigulu. 35 Hange aenkete nzala mekampa indya; Ae nemugeni mukankalibisha. 36 Ae nkole kepwe, mekantugala eang'wenda; Ae numulwae mekantunza; Ae nkole muketungo mukangoza! 37 Uu awa neatai akumusukelya nukumuela, Bwana, Nale aekukuine ukete nzala kekakulesa? Ang'wi ukete nyota kekakupe maze? Hange nale nae kukuine umugeni kekaku kalibisha? Ag'wi ukete nyota kekakupa emaze? 38 Ang'wi nale naekukuine umugeni nakekakukalibesha? Hange umugila anga lang, wenda kekakutugala eang'wenda? 39 Ang'wi nale naeumulwae, ang'wi ukole muketungo kekeza kuugoza? 40 Na umufalme ukuasukelya, etai kumuela, naemutendile apaite kung'wi anyandugu ane neanino, aemuntendee nene! 41 Kuite ukuaela awa neakole umukono wakwe nuankege; Hegi kitalane unye nemukete emasatiko, Longoli kumoto nua kulenakale naeandalewe kunsoko ang'wa shetani neamalaeka akwe; (aiōnios g166) 42 Kunsoko aenkete nzala shanga mekakumpa indya; Ae nkete nyota shanga kekakupa emaze; 43 Ae nemugeni shanga mekankalibisha; Ae nkolekepwe shanga mekampa eang'wenda; Ae nemulwae ae ntungilwe kuite shanga mekangoza. 44 Au nawa neanso aku musukelwa nukulunga, Bwana nale naekukuine ukete nzala ang'wi nyota, ang'wi umugeni, ang'wi ukepwe ang'wi umulwae, ang'wiutungilwe, shanga kekakuhudumela? 45 Ite ukuasukelya nukulunga, "Etai kumuela, eke neshanga aemuatendee awa neanino, shangaae muntendee anga nene. 46 Awaite inzu kuazabu akale nakale kuite awa neatai upanga wakale na kale." (aiōnios g166)

26 Imatungo u Yesu naumaile kutambula inkani yehi niyanso, akaaela eamanyisigwa akwe, 2 "Mulengile kina baada amahiku abeele kuutula nesikukuu, nung'wana wang'wa Adamu ukupumigwa kuite wasulubiwe." 3 Baadaye eakulu amakuhani neanyampala neantu aeatankanile palung'wi pakate pamakao ang'wa kuhani numukulu, naewitangwa Kayafa. 4 Kwa palung'wi ekupanga enjama akumuamba u Yesu kwa unkunku nukumubulaga. 5 Kunsoko aalungile, "Ileke kutula matungo asikukuu, kuite ilekekuleta eghasia pakatekate aantu." 6 Imatungo u Yesu naukole ku Bethania munyumba ang'wa Simoni umukoma, 7 naukole ukionyesha pameza, musungu ung'wi aewezile kitalakwe aukenkile mukebe nuwa alabasta naekete imakukuta naake ethama nkulu, na aeumahunuie migulya mitwe lakwe. 8 Lakini eamanyisigwa akwe naaine ikani eleite, aabepewa nukulunga, "Kunsokoke

easala eyeite? 9 Ayaite ahumekile aguligwe kukeasi kekolo nukupegwa eaula." 10 Lakini u Yesu kunsoko aalungile eleite, wekaaela. "Kuneke mukumusumbula umusungu uyuite? Witumile kentu kezakung'wane. 11 Eaula mukete mahiku ehi, lakini shangamukutula mukole nunene mahiku ehi. 12 Kunsoko nahunue imakuta mitwe lane aya migulya wa mwele wane, aewitumile ite kunsoko ukuekwa kung'wane. 13 Kutai kumuela, pehi ulukani ulu nulekatambulwa pakate aukumbigulu wehi, eketendo nukitumile umusungu uyuite, hange kekutambulwa kunsoko akumbukumbu." 14 Kuite ung'wiao nua awa nekumi nambele, naewitangwa Yuda Iskariote, akenda kwa akulu amakuhani, 15 nukulunga "Mukumpa ntuni anganumusaliti?" Akamupimela u Yuda ipande thelathini niyampia. 16 Hange imatungo yayo wekaduma enafasi akumusaliti. 17 Hata uluhiku lang'wando nuamekate neshanga eekewe igae, eamanyisigwa akwe aeendile kung'wa Yesu nukulunga, Pe nutakile kukuandaelye ulye indya ya Pasaka?" 18 Wekaaela, Longoli kumujini kumuntu fulani namueli, Ung'walimu ukulunga, "Ematungo ane ahumbeela kumetimelya epasaka palung'wi neamanyisigwa ane, pakate panyumbako." 19 Emanyisigwa akituma anga u Yesu naualageye, na andae indya ya Pasaka. 20 Naepikile mpende, aewikie kulya indya palung'wi neamanyigwa kumi nambeele. 21 Naakulya indya, wikalunga, "Etai kumuela ung'wi anyu ukunisaliti." 22 Ekapyenenkela kule, kila ung'wiao akandya kumukolya, "Ite shanganene Mukulu?" 23 Akaasukilya, "Uyu nukutala umukono wakwe palung'wi nunene mukate mibakuli yuyo ukunisaliti. 24 Ung'wana wang'wa Adamu ukuhega, anga naeyandekilwe. Lakini isateko lakwe umuntu neukamusaliti ung'wana wang'wa Adamu! Azetula tazu kumuntu nuanso angae waleke kutugwa." 25 U Yuda, nae uzemusaliti wikalunga, ite nene Labi? U Yesu wekamula, "Ukutambula ulukani nulanso uewe." 26 Naatuile ukulya indya, u Yesu wikauhola umukate, akaukembeta, nukuega. Wikaapa eamanyisigwa akwe nukulunga, "Holi, mulye. Uwu wuwu mweele waane." 27 Wekahola eekombe nukukembeta, akaapa nukulunga, "Wing'wi mehi kuekeite. 28 Kunsoko uyu sakami wane nuilago lane, nekuhunulwa kwa ehi kumusamaha waanyamendu. 29 Lakini kumuela, shangakung'wa hange inkali yamezabibu uwaie, hadi uluhiku ulu nenzeng'wa nepya palung'wi nunyenye pakate autemi wang'wa Tata ane." 30 Nakondilye kembera uwembo, ekapuma ekalongola kumulema wa Mizeituni. 31 Hange u Yesu wikaela, "Utiku wuwu mehi mukukumpa kunso ane, kunsoko yandekilwe, kumukua umudemi wikundi lankolo ninyenso ikusambaela. 32 Lakini

baada akuiuka kung'wane, kumutongela kulongola ku Galilaya." 33 Lakini u Petelo wikamuila, "Hata anga ehi akuhite kunsoko amakani nakuhanga, nakuupata, unene shanga kuhita. 34 U Yesu wikamusukelya, "Etai kuela, utiku wuwu kabla ujogoo wakunkule, ukunihita nkua itaatu." 35 U Petelo wikamuila, "hata kina impasile kusha nueue, singa kuuhita." Neamanyisigwa neangeza ehi ekalunga uu, uu. 36 Baadaye u Yesu wikalongola neenso pang'wenso niitangwa Gethsemane nawikaela eamanyisigwa akwe, "Ikie hapa ematungo neninzu uko kulompa." 37 Akamuhola u Petelo neana abeele neang'wa Zebedayo na wikandya kupyenenkela nukusononeka. 38 Hange wikaela, "Enkolone ekete kenyauwai kekelu kule ata ekeasi kakusha. Sagi hapa mukesho palung'wi nunene." 39 Wekalongola kuntongela inino, wikagwa kifudufudi, nukulompa. Wikalunga, "Tata ane, peza iwezekanile, ekekombe ekeite kenkwepe. Iteke kutula anga nentakile unene, hange kina nutakile uewe." 40 Akaahanga eamanyisigwa wekaahanga alala tulo, kunso emiho aemalito. 41 Keshi nukulompa kunso mulekekingila mumagemo. Inkolo akole radhi, lakini umweele udhaifu. 42 Akalongola yakwe nkua akabeele nukulompa, akalunga, "Tata ane kina ulukani ulu shangaiwezekanile kulekwepa lazima nukeng'we ekekombe ekeite, emapenzi ako atimele." 43 Wekasuka hange wikahanga alala tulo, kunsoko emiho ao ae malito. 44 Kuite wikaaleka hange wekalongola yakwe. Akalompa enkua akatuatu inkani zizo zizo. 45 Baadaye u Yesu wekaahanga eamanyisigwa akwe nukuaela, "Kele mukie ne nukusupa? Gozi ematungo ahumbeela, nung'wana wang'wa Adamu ukusalitiwa mumekono aanyamelandu. 46 Uki kuhege. Gozi uyuite nung'wenso nukunsaliti wahugela." 47 Ematungo naukele ukuligitya, u Yuda ung'wi wa awa nenkumi na mbeele, akapika. Lulili lukulu lukapika palung'wi nung'wenso anga lepumele kwa akulu amakuhani neanyampala neantu. Ae azile nimpanga niidunkuli. 48 Hange umuntu naeudee kumusaliti u Yesu auapee eshala, akalunga, "Uyu nenekamulungela, ng'wenso muambi." 49 Imatungo yayo wekiza kung'wa Yesu nukulunga, "Na wikamulungela. 50 U Yesu wikamuila, "Muhumba meane itume ele nelekutile uu akeza, nukumugolela emekono u Yesu, nukumuamba. 51 Goza, muntu ung'wi naukole palung'wi nu Yesu, wikagoola umukono wakwe, wikahopola upanga wakwe, na wikamukua umitumi wang'wa kuhani numukulu, nukumuamba ukutwe wakwe. 52 Uu Yesu wikamuila, susha upanga wako pana aza uhoe, kunsoko ehi neetumila upanga akuangamizigwa kwa upanga. 53 Ite mulungile shanganhumilene kumitanga u Tata ane, nung'wenso ukuntumela emajeshi zaidi akumi na mbeele na amalaeka? 54 Lakini ite emaandiko awazekanile

kutimeligwa, kuite uu ipasilwe kupumila? 55 Imatungo yayo u Yesu wikauela umilundo, "Ite mezile nemapanga neidunkuli kumamba kina uyu nuehegelanya? Kila imahiku aenikie mihekalu nukumumanyisa nashangaemumambile! 56 Lakini ayaite ehe itumilwe ite emaandiko anyakedagu atimile. "Uu emanyisigwa akwe ekamuleka nukumanka. 57 Awa naamuambile u Yesu akamutala kung'wa Kayafa, u Kuhani nu mukulu pang'wanso eaandeki neanyampala aeilingie palung'wi. 58 Kuite u Petelo aiutumyatile kunyuma kukuli kupikila mu itando nilang'wa Kuhani u Mukulu. Ai wingie mukate nukikie palung'wi nienso wihenga mukikapumila. 59 Kuite eakulu amakuhani nebalaza lehi aeakuduma ushahidi wauteele dhidi ang'wa Yesu kunsoko ahume kumubulaga. 60 Kuite apumie amashaidi eedu, lakini shanga ekalija anga lukani lehi. Lakini baadaye eamashahidi abeele ekapumila pantongela. 61 nu kulunga, "Umuntu uyu aulungile, "Mbezile kuunanga ihekalu lang'wi Tunda nukulezenga kwa mahiku atatu." 62 Ukuhani numukulu akimeka wikamukolya, "Shanga uhumilene kusukilya? 63 Lakini u Yesu aewikie ukilagilye ihetwe. Ukuhani numukulu wikamuila, "Anga Itunda nuikie kuamulu ukele, kang'wi uwe wi Kilisto ng'wana wa Itunda. 64 U Yesu wikamusukilya, "Uwe utambue ulukani nulanso. Lakini kuela kupuma itungele nukendelea ukumuona ung'wana wang'wa Adamu wikie umukono wakulela nuukete ingulu na wikeza na malunde kigulu." 65 Uu gwa u Kuhani nu Mukulu wekatamulanga eng'wenda akwe nukulunga, "Wakufulu! Ite, kutakile hange ushahidi wantuni? Goza, uu wimeka ukukufulu. 66 Ite mukusega ntuni? Ekamusukilya nukulunga, "Ugombigwe washe." 67 Hange ekamutye emate muusu nukumukua enkunde, nukumukua emakopi kumekono ao, 68 nukulunga, "Wewe uewe Kilisto. Nyenyu nukukuile? 69 Ematungo nanso u Petelo aewikie kunzi pakate aukumbi numitumi nuakesungu wikamuhenga nukulunga, Newe ga aeukole palung'wi nu Yesu wa Galilaya." 70 Lakini wekahita ntongeele ao ehi, wikalunga, singa nengile ekeite nemukutambula." 71 Nae ulongoe kunzi amulanga, umitumi mungiza nuakesungu wakamuona nukumuila naakole pang'wanso, "Umuntu uyu aliakoli nu Yesu wa Nazareti." 72 Wikahita hange kwakulapa, "Unene shanga numumanyile umuntu uyuite." 73 Ematungo makupe baadaye, awa naeimekile pakupe, ekameendela u Petelo nukulunga, "Kutai nueue ga wiang'weao, kunsoko ata lafudhi ako ekuonyesha." 74 Uu wikanza kuapa emasateko, "Unene shanga numumanyile umuntu uyuite" kuite ujogoo wekakunkula. 75 U Petelo wekakumbuka inkani nauewe nu Yesu, "Kabla ujogoo wekakunkula wakunihita nkua itatu."

27 Ematungo ekedaudau naapikile, eakulu ehi neamakuhani neanyampala aantu aalie njama dhidi ang'wa Yesu ahume kumubulaga. **2** Aamatungile, aeamutongee, ekamupisha kung'wa Liwali Pilato. **3** Hange ematungo ang'wa Yuda, naeumusalitile, auinekina u Yesu wahukumilwa wikaambwa masego wekasusha epande thelathini niya mpia kwa akulu neamakuhani neanyampala. **4** Wikalunga, "Nituma melandu kumesaliti usakami nengila anga mulandu." Lakini ekamusukelya, "Akuhusile ntuni? Magoze nanso uewe." **5** Hange wikaguma pihe ipande nianso nesalani niya mpia mihekalu, wekahega yakwe wekigoga ung'wenso. **6** Umukulu wa Makuhani wekaiholo ipande niyanso neampia nukulunga, "Singa inonene kuieka impia iziite muhazina, kunsoko agalama asakami." **7** Ekikolya kwa palung'wi empia ekutumeka kuguila umugunda nelamufinyanzi nelakiieka eageni. **8** Kunsoko eyeite umugunda nuanso ukitangwa, "Mugunda wa sakami" ata elelo yeye. **9** Hange ulukani naelutambuwe numunyakedagu u Yeremia lekatimila, kulunga, "Aeatumie ipande salasini niya mpia, egalama naepangilwe neantu a Israeli kunsoko akwe, **10** na ae ametumie kumugunda wamufinyanzi, kina Mukulu naeundagie." **11** Imatungo yayo u Yesu wekimika ntongee ang'wa liwali nuliwali wakamukolya, "Ite uewe umutawala wa Ayahudine? U Yesu wikamusukelya, "Wewe ulungile ite." **12** Lakini ematungo nae usemewe neakulu amakahani neanyampala, shanga aeusukeye lehi. **13** Hange u Pilato wekamula, "Shangawigule anga mashitaka ehi kung'wako?" **14** Lakini singa aeumusukeye ata ulukani nulung'wi, kuite uliwali wakizula uwoa. **15** Kumatungo na sikukuu ae desituli aa liwali kumutungula umutungwa ung'wi nusaguwu numilundo. **16** Ematungo nanso aeakete mutungwa ung'wi sugu elina lakwe Balaba. **17** Kuite imatungo naeatuile kilundela palung'wi, u Pilato wekaakolya, "Nyenyu nemutakile kumutungule kunso anyu?" Balaba ang'wi Yesu nukitangwa Kilisto?" **18** Kunsoko aeune kina amuamba kunsoko amubepewe. **19** Imatungo naeakoli ikie mituntu la ulamuli, umusungu wakamutumela lukani nukulunga, "Lekakituma lukani lehi kumuntu uyuite numugila anga ubee, kuite nsumbukile ikulu eleleye mundoti kunsoko akwe." **20** Uu eakulu amakuhani neanyampala aashawishilye emakutano amulompe u Balaba, nu Yesu abulagwe. **21** U Liwali aiuwakoiye, "Nu uli kati a abili muloilwe unene numulekele kitalanyu?" Ailigitilye "Balaba." **22** U Pilato wikaela, "Numutendele ntuni u Yesu nukitangwa Kilisto?" Ehi ekasukelya "Msulubishe." **23** Nung'wenso wikalunga, "Kuneke ikosake nuitumile? Lakini aeazidilye kukulya induli yao migulya ikulu, "Musulubishe." **24** Kuite imatungo u

Pilato auine shanguwezilye kituma lukani lehi, lakini badalakwe efujo ekanza, wikahola emaze wekakaala emekono akwe ntongee amilundo, nukulunga, "Unene numugila anga ubee kusakami wa muntu uyuite numugila ubee. Magozi ayaite unyenye." **25** Antu ehi ekalunga, "Usakami akwe watule migulya itu neana itu." **26** Hange wikamutungwila u Balaba kung'wao, lakini aemukuile emesheleti u Yesu wekamukabidhi kung'wao alongole amusulubishe. **27** Hange easkale ang'wa liwali akamuhola u Yesu mpaka Praitorio numilundo nuamaskali ehi ekilundeela. **28** Akamutugula eang'wenda akwe nukumutugala ung'wenda nualangi nkuuku. **29** Hange akazepya etaji amija nukumueka migulya itwe lakwe, na amuekeye mwanzi kumukono wakwe nuakegoha. Aeakuile imalu ao pihe ntongela akwe nukumuhonda ekalunga, "Salamu, Mutemi wa a Yahudi?" **30** Na amutyie emate, na aeahoile umuanzi ekamukua kitwe. **31** Ematungo naeakumugema, ukumutugula ung'wenda nuanso ekamutugala eang'wenda akwe, ekamulongolya kenda kumusulubisha. **32** Naapumile kunzi, ekamuona muntu aeupumie ku Krene elina lakwe Simeoni, hange amulazimishilye kenda nensu kuite aukenke umusalaba wakwe. **33** Naeapikile pang'wanso niitangwa Goligota, endogoelyo akwe ieneo li fuvu litwe." **34** Amupee esiki nehangigwe nenyongo wang'we. Lakini naemionzile, shanga wikaweza kumeng'wa. **35** Imatungo naamusulubishilye, ae agalanile e ang'wenda akwe kwa kuikuela kula. **36** Na aeikie kwa kumugoza. **37** Migulya mitwe lakwe aeakile mashitaka akwe ekasomeka, "Uyuite Yesu, mutemi wa Wayahudi." **38** Ee nyang'anyi abeele ekasulubiwa palung'we nung'wenso, ung'wi mukono wakulela ung'wi mukono wankege. **39** Awa naakeile ekamutanela, ekaze hingisa ematwe ao, **40** nukulunga, "Uewe wewe nautakile kulizepya ihekalu nukulezenga kwa nsiku itatu, iokoe uewe! Angiza wang'wa Itunda, sima pihe uhege pa msalaba!" **41** Kumatungo ehali yeyo yeyo ekulu a makuhani aeakumukashifu, palung'wi neaandeki neanyampala, nukulunga, **42** "Aeuaokoe neangiza, lakini shanguwezilye kiokoa ung'wenso. Nuanso Mutemi wa Ayahudi. Nuasime pihe kupuma mumusalaba, kunso aulungile, unene neng'wa Itunda kuite kumuhuela. **43** Aeumuhue Itunda. Leki Tunda wamuokoe angeza utakile kunsoko aeulungile, "Unene neng'wana wang'wa Itunda." **44** Nawoite enyanyanyi namusulubishilye palung'wi nung'wenso ga atambue makani akumudhihaki. **45** Imatungo yayo nasaa sita ikatula kiti mihe ehi mpaka esaa tisa. **46** Naepikile esaa tisa, u Yesu wikalela kusauti nenkulu, "Eloi, Eloi, Lama thabakithani?" wikamaanisha "Itunda ane, Itunda ane, mbona wandeka?" **47** Ematungo nanso ang'we ao

aeimekile pang'wanso aigulye, ekalunga, Ukumitanga Eliya." 48 Akamanka ung'wi kuhola sifongo nukizulya ekinywaji nekelulu, ekameeka migulya mumute ekamupa wang'we. 49 Nao nasagile ekalunga, "Muleki wing'wene, leki kuone kina u Eliya weze muguna." 50 U Yesu wikalela hange kwa luli nulukulu wekameheja enkolo akwe. 51 Goza, Ipazia li itekeelo ailitamukile nkika ibeele kupumila migulya kupikiila pihhi. Ni ihi ikakagaka ni matalagwe ikatamuka ipande. 52 Emakabuli akaluguka nemele atakatifu edu nualae utulo akioka. 53 Ekapuma mumakabuli baada aa uiuki wakwe, ekingila mumuji nuutakatifu ekigeleka edu. 54 Uakida nuanso nawa naamugozee u Yesu ekaona itetemeko nemakani naakupumela, ekisula uwoa kule nukulunga, "Etai uyu aeng'wana wang'wi Tunda." Ekagoza kupuma kule. 55 Aasungu edu amutyatile u Yesu kupuma ku Galilaya ahume kumuhudumela akoeakole pang'wanso ekagozeela kupuma kule. 56 Mukatekate ao aeukole u Mariamu Magdalena, Mariamu mama akwe Yakobo nu Joseph, nu mama waana ang'wa Zebedayo. 57 Naepikile mpende awezile muntu mugole kupuma Arimathaya, nae witangwa Yusufu, kuite nuyu nuanso aeamanyisigwa wang'wa Yesu. 58 Aewendile kung'wa Pilato wekalompa umele wang'wa Yesu. Kuite u Pilato wekalagelya apegwe. 59 U Yusufu wekauhola umweele akautunga ung'wenda numuza, 60 wekaulesha mikabuli nipya naeulezepilye wekalechonga mumwamba. 61 U Mariamu Magdalena nu Mariamu numungiza akole hapo aeikie kugozela ikabuli. 62 Uluhiku nautyatie kina uluhiku nula maandalio, e akulu amakuhani ne Mafarisayo aeilingee palung'wi kung'wa Pilato. 63 Ekamuela, "Mukulu kukembukile kina imatungo nuanso numudanganyifu naeukele ukole mupanga, aulungile, Baada amahiku atatu ukioka hange. 64 Kululo lagilya kina ikabuli lelindwe salama mpaka uluhiku lakatatu. Kuite, eamanyisigwa akwe awezilye kezakumia nukulunga kuantu, "Wioka kupuma mwaashi. Nuudanganyifu wamwisho ukutula ubee kukela naakwanza. 65 U Pilato wekaaela, "Holi ealinzi. Longoli mitume muhali ausalama pamuwezeye." 66 Kuite akalongola nukituma pikabuli kutula usalama ukole, igwe lekagongwa umuhuli nukueka ealinzi.

28 Baadaye empende uluhiku la Sabato, elyoya naelakapuma kuhumbela luhiku lang'wandyo nulijuma, Mariamu Magdalena, nu Mariamu numungeza azele kulegoza ikabuli. 2 Goza aekekole itetemeko ikulu, kunsoko umalaeka wang'wa Mukulu ausimile wekalepingilitya igwe, hange wekikaela. 3 Esula akwe ae ehanganga umeme, neang'wenda akwe ae elu anga etheluji. 4 Ealinzi neanso ekizula uwoa ekatu anga eashi. 5 Umalaeka nuanso wekaalengasa

easungu neanso wekalunga," lekikogopi kondogoelye mine kina mukumuduma Yesu, nausubiwe. 6 Ukutile apaite, Lakini wioka anga naeumuie. Pembyi muone Ubwana pana aulae. 7 Longoli halaka muele emanyisigwa akwe, wiuka kupuma mwashi, goza wamutongeele ku Galilaya. Kung'wanso kukomukumuona. Gozi unene namuela." 8 Easungu neanso ekahega pang'wanso pikabuli halaka ekaze akete uwoa ao niloeligwi ikulu, hange ekamanka kuaela eamanyisigwa akwe. 9 Goza U Yesu wikatankana neanso nukulunga, "Salamu," Easunguneanso aeazile ekaamba emegulu akwe, hage ekamukulya. 10 Ite U Yesu wekaaela," lekikogopi, Longoli muele eanya ndugu akwe atongele Kugalilaya. Kung'wanso akumona." 11 Ematungo nanso easungu naalongoe, goza baadhi aalinzekenda kumujini nukuaela aekulu amkuhani emakani ehinaapumie. 12 Emakuhani naatankanile neanyampala kikoelya emakani nanso palug'wi neanso, Aeapumilye keasi kekulu nekampia kwa alinzi neanso. 13 Ekaaela," Aeli neangiza ite, Eamanyisigwa ang'wa Yesu aeazile utiku ekia umweele wang'wa Yesu imatungo usese azakulae. 14 Hange etaalifa eye angempukile uliwali, usese kuumushawishi nukumuhegelya unyenye emashaka ehi." 15 Kuite easkali neanso ekaiholo impia ninyanso nukituma anga naalagewe. Impola izi ikenela kule kwa ayahundi nayatuile uu mpaka elelo. 16 Lakini ametume neanso kumi na moja ekalongola ku Galilaya, kumulema nuanso naualagie. 17 Neanso namuine, ekamukulya, lakini baadhi ao ekakisha. 18 U Yesu wekeza kung'waa wekaaela wekalunga," Mpewe uhumi wehi muunkumbigulu nukilunde. 19 Kuite longoli muaifanye indugu yehi itule amanyisigwa ane. Abadisi kulina lang'wa Tata. nele nela ng'wana nu ng'wa ung'welu. 20 Amanyiisi kumaamba emakani ehi naenumuie, Goza unenkole palung'wi nunyenye mahiku ehi. mpaka empelo aunkumbigulu. (aiōn g165)

uMarko

1 Uwu ingi ng'wandyo nua nkani ninza niang'wa Yesu Kristo, Ng'wana wang'wa Itunda. **2** Anga ni ikilisiywe nu munyakidagu ulsaya, "Gozeela, kumulagiilya u mutung'wa nuane ntongeela ako, ung'wi nuikazipiilya i nzila niako. **3** Luli nula muntu nuitangaa mihaka, "Mikondeelyi i nzila a Mukulu; Igooli i nzila niakwe." **4** uYohana ai uzile, wazoja mihaka nu kutanantya wogigwa nua kila itunu ku ulekelwa nua milandu. **5** Ihi ihi a ku Yudea ni antu ihi nia ku Yerusalemu ai alongoe kitalakwe. Ai atulaa akogigwa nu ng'wenso mu mongo nua Yordani, aze ila itunu ku milandu ao. **6** uYohana ai watulaa utugae ng'wenda nua mauli a ngamia nu mukoha nua ndili mu kilino nikakwe, hangi ai watulaa ukulya ngaga nu uki nua mihaka. **7** Ai utanantilye nu kuligitya, "Ukoli ung'wi upembilye ze yakilaa unene munya ngulu ikolo kukila unene, hangi nimugila u unoneli ga nu kutuna pihhi nu kutungula i mikoha a ilatu niakwe. **8** Unene ai numogilye ku mazi, kuiti nuanso ukumoja unyenye ku Ng'wau Ng'welu." **9** Ai ipumie mu mahiku nanso kina uYesu ai uzile kupuma ku Nazareti a ku Galilaya, hangi ai wogigwe nu Yohana mu mongo nua Yordani. **10** Itungo uYesu nai uhumbukile kupuma mu mazi, ai wihengile ilunde ligalanukile ng'walyi nu Ng'wau Ng'welu ukusima pihhi migulya akwe anga i nkunda. **11** Nu luli ai lupumiie milunde, "Uewe ingi Ng'wana nuane mulowa, Ndoeigwe nangaluu nu ewe." **12** Ugwa nkua ing'wi u Ng'wau Ng'welu akamusinga kulongola mihaka. **13** Ai ukoli mihaka mahiku makumi anne, wazegeng'wa nu Mulugu, Ai watulaa palung'wi ni ikali nia mihaka, nia malaika ai amuaiye. **14** Itungili ze yakilaa uYohana kuambwa, uYesu ai uzile ku Galilaya wazetanantya inkani ninza niang'wa Itunda, **15** wazeligitya, "Itungo lakondaniila, nu utemi nuang'wa Itunda wahumbeela. Ili itunu nu kuhuila mu nkani ninza." **16** Hangi wazekila mu mpelo a luzi nula Galilaya, ai umihengile uSimioni nu Andrea muluna wang'wa Simioni azegumila i nyavu niao mu luzi, kunsoko ai atulaa avua nsamaki. **17** uYesu ai uatambuie, "Pembyi, ntyati, hangi kumuzipya avua antu." **18** Ni nkua ing'wi ai alekile i nyavu hangi akamutyata. **19** Itungo uYesu naiwagenda kahelu iniino, ai umihengile uYakobo ng'wana wang'wa Zebedayo nu Yohana muluna nuakwe; ai atulaa mi iliinga akuzipya nyavu. **20** Katungo akaitanga ni enso ai amulekile u tata nuao uZebedayo mukati ilinga ni anyamulimo nia kugulwa, akamutyata. **21** Nai akapika ku Kapernaumu, luhiku nula kusupya, uYesu ai wingie mi itekeelo nu kumanyisa. **22** Aka ukuilwa u umanyisa nuakwe. ku iti ai watulaa ukuumanyisa anga muntu naiza ukete uhumi hangi shanga anga amanyi. **23** Itungo lilo lilo ai

ukoli nu muntu mi itekeelo nilao nai ukete nu hing'wi, hangi ai uzogooye, **24** wazeligitya, "Kukete ntuni nika kituma nu ewe, Yesu nua ku Nazareti? Uzile ku ulimilya? Nukulingile wi nyenyu. U ewe ingi Ng'welu wing'wene nuang'wa Itunda!" **25** uYesu ai umukenee u hing'wi nu kuligitya, "Kilaga hangi upume mukati akwe!" **26** Nu hing'wi ai umugwisilye pihhi hangi akapuma kitalakwe itungo wazelila ku luli nula migulya. **27** Ni antu ihi ai akuiwe, iti gwa akikolya kila ung'wi, "iki ingi ntuni? Umanyisa ugeni ukete uhumi? Ga nukulagiilya ia hing'wi nienso aku mukulya!" **28** Nu lukani kutula ng'wenso nkua ing'wi lukasapatila kila kianza mukati a mukoa wihi nua Galilaya **29** Hangi nkua ing'wi ze yakilaa kupuma kunzi itekeelo, ai ingi mi ito nilang'wa Simioni nu Andrea aze akoli nu Yakobo nu Yohana. **30** Itungili mukwingwa nuang'wa Simioni ai watulaa ulae mulwae, ni nkua ing'wi ai amutambuie uYesu inkani niakwe. **31** Iti gwa ai uzile, ai umuambile ku mukono, nu kumunyansula migulya; ulwae ukahega kitalakwe, hangi wakandya ku a ailya. **32** Mpindi nanso itungo ilyoa lakondya kulimila, ai amuletee kitalakwe ihi nai atulaa alwae, ang'wi nai akete i ahing'wi. **33** Kisali kihi ai kilingiie palung'wi pa mulango. **34** Ai uaganile idu nai atulaa alwae a kila ulwae nu kupumya ahing'wi idu, ila shanga ai ulekee hing'wi kuligitya ku nsoko ai amulingile. **35** Ai u ukile dau maniabwa, itungo nai ikili kiti; ai uhengile nu kulongola nkika a kinkunku nu kulompa kuko. **36** uSimioni ni ihi nai atulaa palung'wi nu ng'wenso ai amudumile. **37** Ai amuligilye hangi akamutambuila, "Kila ung'wi uku uduma" **38** Ai uatambuie, "Kwini kianza kingiiza, kunzi mu isali ni ipilimikiye, iti nihume kutanantya nuko ga. Yiyi nsoko aza nzile apa." **39** Ai ulongoe waze ukiie i Galilaya ihi, waze tanantya mu matekeelo ao nu kuapatya ia hing'wi. **40** Munya mbili ung'wi ai uzile kitalakwe. Ai watulaa ukumusinga; ai utugamile nu kumutambuila, "Anga ize uloiwe, uhumile kunzipya ntule ni muza." **41** Waze usuntilwe ni kinya uwai, uYesu ai ugooe u mukono nuakwe nu kumuamba, akamuila, "Ndoiwe, Utule u muza." **42** Itungo ling'wi i mbili ikamupuma, hangi ai uzipigwe kutula muza. **43** uYesu akamukania itaki nu kumuila walongole itungo ling'wi. **44** Ai umutambuie, "Kendegeela shanga uligitye lukani ku wihi, kuiti longola, wiambye kung'wa kuhani, hangi upumye isongelyo ku nsoko a weligwa naiza uMusa ai ulagiye, anga ukuiili kitalao." **45** Kuiti ai ulongoe nu kanya kumutambula kila ung'wi nu kenelya u lukani ikilo ga nu Yesu shanga ai uhumile hangi kingila mu kisali ku ulyuuku. Iti gwa ai wikie kianza nika kinkunku ni antu ai azile kitalakwe kupuma kila nkika.

2 Nai usukile ku Kapernaumu ze yakilaa mahiku masheenyu, ai ikumukile kina ai ukoli mi ito. **2** Antu idu nangaluu ai atulaa ilundiie pang'wanso hangi shanga ai limoli i lyoma hangi, ga nilo nila pa mulango, nu Yesu ai uligitilye lukan kitalao. **3** Uugwa ang'wi a antu ai azile kitalakwe nai amuletile muntu nai watulaa ukule igandi; antu anne ai atulaa amukenkile. **4** Itungo nai alemilwe kumuhumbeela kunsoko a iubi nila antu, ai agumue migulya a kianza pang'wanso nai ukoli. Hangi nai atula akondyaa kutobola ibolomyo, ai asimilye u ulili naiza u muntu nai ukule igandi ai watulaa ulae. **5** Nai wihengile u uhuili nuao, uYesu ai umutambuie u muntu nai ukule igandi, "ng'waane, i milandu ako alekelwa." **6** Kuiti ang'wi ao a amanyi awo nai akoli ikie pang'wanso ai ikoie mu nkolo niao. **7** "Uhumile uli u muntu uyu kuligiya iti? Uku kuna! Nyenyu nuihuma kulekela i milandu kwaala Itunda wing'wene duu?" **8** Itungo uYesu nai ulingile mu nkolo akwe nai atulaa akusiga mukati ao akola. Ai ua tambuie, "Ku niki mukusiga iti mu nkolo nianyu? **9** Ni liuli ni ipepeele ikilo kuligitya ku muntu nu kule igandi, 'Milandu ako alekelwaa' ang'wi kuligitya 'imike, hola u ulili nuako, hangi uende?' **10** Kuiti iti aliye kulinga kutula u Ng'wana nuang'wa Adamu ukete u humi nua kulekela i milandu mi ihi, ai umutambuie uyo nai ukule igandi. **11** "Nukutambuie u ewe, nyansuka, hola u mukeka nuako, hangi ulongole kito nilako." **12** Ai wimikile hangi nkua ing'wi akahola u mukeka nuakwe, hangi ai ulongoe kunzi a numba ntongeela a kila muntu, iti ihi ai akuiwe hangi akaminkilya Itunda ikulyo, hangi akaligitya "Nangaluu, kukili kaya kihenga ikani anga ili." **13** Ai ulongoe hangi mpelo a luzi, ni iumbi lihi nila antu ai azile kitalakwe, hangi waka amanyisa. **14** Nai watula ukukila ai umihengile uLawi ng'wana wang'wa Alfayo wikie mu nkika a kuhanguilya i kodi hangi akamuila, "Ntyate." Ai wimikile nu kumutyata. **15** Hangi itungo uYesu nai watulaa ukulya indya mu nyumba ang'wa Lawi, ahangulya kodi idu ni antu niakete i milandu ai atulaa akulya nu Yesu ni amanyisigwa akwe, ku nsoko ai atulaa idu ni enso ai amutyatile. **16** Itungo i amanyi, naza atulaa Afarisayo, nai akihenga kina uYesu ukulya ni antu anya milandu ni ahangulya kodi, ai a atambuie i amanyisigwa akwe, "Ku niki ukulya ni ahangulya kodi ni anya milandu?" **17** Itungo uYesu nai wakija iti ai uatambuie, "Antu niakete u upanga mu muili shanga amutakile u mukiliki; Ingi antu nia lwae ing'wene wawo amutakile. Shanga ai nzile kuitanga i antu niakete itai ane, kuiti antu ni akete i milandu." **18** Amanyisigwa ang'wa Yohana ni Afarisayo ai atulaa akudilya kulya. Hangi ang'wi a antu ai azile kitalakwe nu kumuila, "Ku niki i aanyisigwa ang'wa Yohana ni Afarisayo idila kulya, kuiti i amanyisigwa ako shanga akudila kulya? **19** uYesu ai

uatambuie, "Itii niamoli mu winga ahumile kudila kulya itungo u mukulu nua winga waze utuile ukoli palung'wi ni enso? ku lihi u mukulu nua winga anga watule ukoli palung'wi ni enso shanga ahumile kudila kulya." **20** Kuiti mahiku apembilye itungo u mukulu nua winga nuika hegigwa kitalao, nu mu mahiku nanso ni enso akudilya kulya. **21** Kutili u muntu nuhililita i kilaka ni kigeni nika ng'wenda mu ng'wenda nui taho, anga itule i kilaka kikataluka kupuma mu nilanso, ni kigeni kitaluka kupuma mi itaho, hangi ikutula nu utamukwaa ubibi. **22** Kutili muntu wihi nuikitila i magai ni maza mu ntunda ni nkakilu, anga itule iti imagai akubadula i ntunda hangi yahi ibiili magai ni itunda ikulimila. Badala akwe, ika imagai ni maziza mu ntunda ni nziza. **23** Mu luhiku nula kusupya uYesu ai ukiile mu migunda ing'wi, ni amanyisigwa akwe akandya kuhola imatita ang'wi a ngano. **24** Ni Afarisayo akamuila, "Goza, ku niki akituma i kintu naiza ingi nsuta ni ilagilyo mu luhiku nula kusupya?" **25** Ai uatambuie, "Shanga ai musomile iko nai witumile uDaudi nai watula mu u ula nua nzala—Ng'wensu palung'wi ni antu nai akoli palung'wi nu ng'wensu? **26** Iti nai ulongoe mu ito nilang'wa Itunda itungo nilang'wa Abiathari nai watulaa kuhani nu mukulu nu kulya u mukate nai uikilwe ntongeela—naza ituile nsuta a malagilyo ku muntu wihi kulya kwaala akuhani— hangi ai uinkiye ga ni ang'wi a awo nai atulaa palung'wi nu ng'wensu **27** uYesu ai uligitilye, U luhiku nula kusupya ai litumilwe ku nsoko a ana adamu, shanga ng'wana adamu ku nsoko a luhiku nula kusupya. **28** Ku lulo, u Ng'wana nuang'wa Adamu ingi mukulu, ga kuluhiku nula kusupya.

3 Ni hangi ai wingie mukati itekeelo nu mung'wanso ai umoli muntu ukete mukono ukule igandi. **2** Ang'wi a antu ai atulaa akumutyatila ku ukupi kihenga kina anga ize ukuguna luhiku nula kusupya iti kina amusemele. **3** uYesu ai umutambuie u muntu nu kete u mukono ukule igandi. "Humbuka wimike pakati i umbi ili." **4** Uugwa aka atambuila i antu. "Itii ingi taine kituma mulimo nu uza luhiku nula kusupya ang'wi kituma ni shanga tai ane; Kunguna likalo ang'wi kubulaga?" Kuiti akasaga ihi twi. **5** Aka agozeela ku ikuo, waze uhukilye ku nsoko a ukaku nua nkolo niao, hangi akamutambuila u muntu uyo, "Goola u mukono nuako." akaugoola nu Yesu akamuguna u mkono nuakwe. **6** Afarisayo akalongola kunzi hangi itungo akazipya isui palung'wi ni Aherode ku ng'waakwe iti kumubulaga. **7** Uugwa uYesu, palung'wi ni amanyisigwa akwe, ai alongoe mu luzi, ni i umbi ikulu nila antu ai limutyatile ize lipembeeye ku Galilaya nu ku Uyahudi **8** nu kupuma ku Yerusalemu nu kupuma ku Idumaya ntongeela a Yorodani ni kisali nika Tiro ni Sidoni, i umbi ikulu, nai likija kila i kintu nai watulaa

ukituma, akapembya kitalakwe. 9 Hangi ai uatambuie i amanyisigwa akwe kuzipiilya u mulinga nu uniino ku nsoko akwe ku nsoko a iumbi, iti kina aleke kumutunyiilya. 10 Ku nsoko ai ugunile idu, iti kila u muntu nai watulaa nu lwago ai watulaa ni nsula a kumupikiila iti wamuambe. 11 Pihl i ahing'wi nai amuine, ai agwie pihl ntongeela akwe nu kulila, nu kuligitya, "U ewe ingi wi Ng'wana wang'wa ltunda." 12 Ai ualagiiye ku kukomangiila aleke kituma wakumuke. 13 Ai ulongoe migulya a lugulu, nu kuitanga nai ualolwe, hangi akalongola kitalakwe. 14 Aka aholania ikumi na abiili (nai uitangile itumi), iti kina atule palung'wi nu ng'wenso hangi wahume kualagiiya kutanantya, 15 nu kutula nu uhumi nua kupumya i ahing'wi. 16 Hangi aka aholania ikumi na abiili; Simioni nai uminkiiye ilina nila Petro, 17 Yakobo ng'wana wang'wa Zebedayo, nu Yohana muluna nuakwe u Yakobo, nai winkiigwe i lina nila Bonagesi, awo ingi, ana nia mulilo, 18 nu Andrea, Filipino, Bartholomayo, Mathayo, Tomaso, Yakobo ng'wana wang'wa Alfayo, Thadayo, Simioni Mukananayo, 19 nu Yuda Iskariote, naiza uku mugumaniilya. 20 Uugwa ai ulongoe ki ito, ni umbi nila antu akapembya palung'wi hangi, aleng'we ga nu kulya ga nu mukate. 21 Familia akwe nai akija u lukani nulanso, akalongola kumuamba, kuiti akaligitya, "Waputwa ni mahala." 22 Amanyi nai azile kupuma ku Yerusalemu ai aligitilye, "Uhalinkaniwe nu Beelzebuli," nu "Ku mukulu nua a hing'wi ukupumya i a hing'wi." 23 uYesu ai uitangile kitalakwe nu kuligitya ni enso ku mpyani, "Kinya uli uMulugu wahume kumupumya uMulugu? 24 Anga ize utemi ukugalanuka ukola, utemi nuanso shanga uhumile kimika. 25 Anga ize ito likugalanuka ikola, ito nilanso shanga lihumile kimika. 26 Anga ize uMulugu ukunyansuka nsuta akwe mukola nu kugalanuka, hangi ukutula wapika mpelo akwe. 27 Kuiti kutili ga nung'wi nuhumile kingila mukati ito nila muntu ni munya ngulu nu kia i intu niakwe bila kumutunga u munyangulu hanza, hangi uugwa kilingiila ni kimoli mi ito. 28 Tai kumutambuila, milandu ihi nia ana a antu ikulekelwa, palung'wi nu ukuni naza akutambula, 29 kuiti wihi nuika mukuna u Ng'wau Ng'welu shanga ukulekelwa lukulu, ila ukete ugazi nua mulandu nua kali na kali." (aiōn g165, aiōnios g166) 30 uYesu ai ulitambue ili ku nsoko ai atulaa akuligitya, "Ukete hing'wi." 31 Uugwa u nyinya nuakwe ni aluna akwe ai apembilye nu kimika kunzi. Akamulagiiya muntu, kumitanga. 32 Ni iumbi nila antu nai latulaa likie pakupi nu ng'wenso akamutambuila, "u ia ako ni aluna ako akoli kunzi, hangi akuuduma u ewe." 33 Ai uasukiye, "Ingi nyenyu u ia ane ni aluna ane?" 34 Ai uagozee nai atulaa ikie amupilimikiye, nu kuligitya, "Goza, awa ingi a ia ane ni aluna ane! 35

Wihi nuitumaa u ulowa nuang'wa ltunda, muntu nuanso ingi muluna ane, hangi ng'waitu, hangi ia ane."

4 Hangi ai wandilye kumanyisa mu mpelompelo a luzi. Ni iumbi ikulu likilundiila likamupilimikiilya, akingila mukati i ilinga mu luzi, nu kikie. lumbi lihi nai likoli mu mpelo a luzi mu nshemba. 2 Hangi aka amanyisa makani idu ku mpyani, hangi akaligitya kitalao ku umanyisa nuakwe. 3 Tegeelyi, mutemeli ai ulongoe kutemela. 4 Nai wakatula ukutemela, ing'wi nia mbeu ai igwie mu nzila, ni nyunyi ikapembya ikaiilya. 5 Mbeu i nzuya ai igwie mu matalagwe, naiza kutili ni mahalu idu. Itungo ikanyala, ku nsoko ai ngila anga mahalu nakondaniie. 6 Kuiti i lyoa nai litolokile, ai inyaile, ku nsoko ai ngila anga mili, ikuma. 7 Mbeu inzuya ai igwie pakati a mija. iMija ikakula nu kuitunyiilya, hangi shanga ikapa inkali yihi. 8 Mbeu i nzuya ai igwie mu mahalu ni maza hangi ai ipee i nkali itungo nai yukukula nu kungeeleka, inzuya ai ipee nkua makumi ataatu ikilo, ni nzuya makumi mutandaatu, ni nzuya igana." 9 Hangi wakaligitya, "Wihi nukete i akutwi ni akija, nu ije!" 10 uYesu nai wakatula wing'wene, awo nai akoli pakupi nu ng'wenso nawo ni ikumi na abiili ai amukoiiye kutula i mpyani. 11 Akaligitya kitalao, "Kitalanyu minkiiigwe kinkunku nika utemi nuang'wa ltunda. Kuiti ku niakoli kunzi kila i kintu ingi mpyani, 12 iti anga agoze, uu igoza, kuiti shanga ihenga, hangi ku lulo niakija uu ijaa, kuiti shanga ilinga, anga ize shanga uu aza azee mupiluka ltunda ai uzee alekela." 13 Hangi akaligiya kitalao, "Itii shanga mulingile i mpyani iyi? Mukuhuma uli kulinga i mpyani ni ingiiza? 14 Mutemeli ai utemee lukani. 15 Ing'wi ingi awo nai agwie mu mpelo a anzila, kianza u lukani naza lutemewe. Hangi nai igulye, itungo u Mulugu akapembya nu kuluhola u lukani naiza lutemewe mukati ao. 16 Hani ang'wi ao ingi awo nai atemewe migulya amatalagwe, naza, nai igulye u lukani, ku ukau akulusingiilya ku ulowa. 17 Hnagi agila imili ihi mukati ao, kuiti igimya ku itungo ikupi. Halafu lwago nu wagigwa ni ipembilye ku nsoko a lukani, itungo ikumpyaa. 18 Hangi ang'wi ingi awo nai atemewe mu mija. Akulija u lukani. 19 Kuiti unyong'wa nu ihi. ukongelwa nua nsao, ni nsula a makani mangiiza, wi ingiila nu kulutunyiilya u lukani, nu kuleng'wa kupaa inkali. (aiōn g165) 20 Uugwa akoli awo naza atemewe mu mahalu ni maza. Akulija u lukani nu kulusingiilya nu kupa i nkali; ang'wi makumi ataatu, hangi ang'wi makumi mutandatu, hangi ang'wi igana ling'wi." 21 uYesu aka atambuila, "Itii iiza wileta u lumuli mukati ito nu kuluika pihl i nkapu, ang'wi pihl i ulili? Wiluletaa mukati nu kuluika migulya a ishupaka. 22 Ku nsoko kutili kihl nikipihle naiza shanga kiku kumuka, hangi kutili i kinkunku naiza

shanga kikuikwa kihenga. 23 Anga ize ukoli nukete i akutwi a kija, nu ije!" 24 Aka atambuila, "Tuli miakendegeeli ku iko ni mukukija, ku nsoko u ugemeelya ni mukugemeelya, kiko ni mukagemeeligwa, hangi kikongeligwa kitalanyu. 25 Ku nsoko nuanso nukete, ukinkiiligwa ikilo, hangi uyo nimugila, kupuma kitalakwe ikuholwa ga nizo nuikete." 26 Hangi akaligitya, "Utemi nuang'wa Itunda wimpyanigwe nu muntu nai utemee i mbeu mu mahalu. 27 Nai wakalala u utiku nu kuuka i kidaudau, ni mbeu ikaheluka nu kukula, Ga ni uu shanga ulingile nai ipumie. 28 Ihi ipumyaa i mbeu nkola; hanza matutu, alafu ulua, alafu mbeu niakagupaa. 29 Hangi itungo imbeu ni ikatula ailyaa itungo witwalaa uzolo, ku nsoko i maogola apikiila." 30 Hangi akaligitya, "kuimpyanie u utemi nuang'wa itunda ni kintu kii, ang'wi kutumile mpyani kii ku ugana? 31 Ingi anga i mbeu a haradali, naiza ai itemewe ingi niino nangaluu kukila i mbeu yihi mihi. 32 Ga, ni itungo naza itemewe, ikukula nu kutula nkulu ikilo nila mimea ihi mu shuli, hangi izipyaa ntaambi nkulu, ga ni nyunyi nia kilunde ihumaa kuzipyaa iuyi niao mu mululi nuakwe." 33 Ku mpyani idu ai umanyisilye hangi ai uligitilye u lukani kitalao, ku upikiilo nai uhumile kulinga, 34 hangi shanga ai uligitilye ni enso bila mpyani. Kuiti itungo nai wakatula wing'wene duu, aka aganuila kila i kintu i amanyisigwa akwe. 35 Mu luhiku nulanso, itungo nila mpindi nai lipikiie, akaligitya kitalao, "Kweni i nkika a kabiiili." 36 Iti gwa akalileka i umbi, akamuhola uYesu, itungo nilanso yakondaa ai watula mukati ilinga. Malinga mauya ai atulaa palung'wi nu ng'wensu. 37 Nu ng'wega utaki nua kimpupu ni maingu ai atulaa akingila mukati a mulinga nu mulinga ai wakondyaa kutula wizula. 38 Kuiti uYesu mukola ai ukoli mu shetri, ulae mu muto. Akamutambuila, azeligitya, "Ng'walimu, shanga ulingile kina usese kuusha?" 39 Hangi akauka, akaukenela u ng'wega nu kulula u luzi, "Itule ihi twii, ulyuuku." Ung'wega ukapela, hangi ai ituile nu ulyuuku ukulu. 40 Hangi akaligitya kitalao, "Ku niki mukitumba? Itii mukili miagila u uhuiili?" 41 Akizuilwa nu woa ukulu mukati ao hangi akitambulya enso ku enso, "Uyu ingi nyenyu hangi, ku nsoko ga nu ng'wega nu luzi ikumugombya."

5 Nai akapembya kupikiila nkika ingiiza a luzi, mu mukoa nua Gerasi. 2 Hangi kupumpugila itungo uYesu naiwatulaa ukupuma kunzi ilinga, muntu nukete u hing'wi ai uzile kitalakwe kupuma mu ibiila. 3 Muntu uyu ai wikie mu ibiila. Kutili nai uhumile kumugilya ikilo, kutili ga nu ku minyororo. 4 Ai watulaa utungilwe matungo iduu ku mpingu ni minyororo. Kutili ga nu ng'wi nai ukete i ngulu nia kumukilya. 5 Utiku nu mung'wi waze ukoli mu ibiila nu mu malugulu, ai wilila

nu kitemanga u ng'wensu mukola ku magwe ni migi. 6 Nai wakamihenga uYesu ku kaheelu, akamankiila kung'wakwe nu kutuna ntongeela akwe. 7 Ai uleile ku luli lukulu, "Uloilwe nukutendele ntuni, Yesu ng'wana wang'wa Itunda nukoli migulya nangaluu? Ku usinja kung'wa Itunda mukola, leka kunaja. 8 Ku nsoko ai watulaa wamuila, "Mupume u muntu uyu, u ewe hing'wi." 9 Nu ng'wensu ai umukoiye, "Lina nilako ingi nyenyu?" Nuanso akamusuliilya, "Lina nilane ingi Legion, ku nsoko kukoli kidu." 10 Ai umusingilye hangi ni hangi waleke kuatwala kunzi a mukoa. 11 Itungili idale ikulu nila ngulima ai likoli likuding'wa migulya a lugulu, 12 ni enso ai amusingilye, azeligitya, "Kulagiilye ku ngulima; kingile mu kati yao." 13 Iti gwa ai uagombilye; ia hing'wi ai amupumile nu kingila mukati a ngulima, ni nyenso ai imankile pihi a lugulu kupikiila mu luzi, hangi kupikiila ngulima magana a nzogu a biili ikalimilila mu luzi. 14 Hangi awo nai atulaa akudima i ngulima ai amankile nu kupumya u lukani nula iko nai kipumie mu kisali nu mi ihi. Uugwa antu idu ai apumile kulongola kihenga nai kipumie. 15 Uugwa ai apembilye kung'wa Yesu hangi ai amihengile u muntu nai wahalankaniwe nu hing'wi nai ukete idale —wikie pihi, utugawe, hangi aze ukoli mu mahala akwe akondaniie, ni enso ai itumbile. 16 Awo nai atulaa ihengile nai kipumie ku muntu nai watulaa uhalankaniwe nu hing'wi ai a atambuie nai kipumie kitalakwe ga ni kutula i ngulima. 17 Ni enso akandya kumusinja wahege mu mukoa nuao. 18 Hangi nai wakatula ukingila mukati i linga, muntu nai watulaa uhalankaniwe nia hing'wi ai umusingilye kina alongole palung'wi nu ng'wensu. 19 Kuiti shanga ai umugombilye, kuiti ai umutambuie, "Longola ki ito nilako nu ku antu niako, hangi uatambuie aza ukutendee Mukulu, nu ukende naza ukinkiye." 20 Uugwa ai alongoe nu kandya kutanantya i makani makulu naiza uYesu witumile kitalakwe mu Dekapoli, ni kila ung'wi ai ukuiwe. 21 Hangi itungo nai wakuputa hangi nkika i ngiiza, mukati ilinga, iumbi ikulu likilingiila kumupilimikiilya, nai ukoli mpelo a luzi. 22 Hangi ung'wi nu a lukolongo ni i tekeelo, nai witangwaa Yairo, ai uzile, hangi nai umuhengile, ai ugwie mu migulu akwe. 23 Akamusija ikilo ni ikilo, wazeligitya, "Munaanso nu ane nu muniino wahumbeela kusha. Ku usinja, pembya nu kuika i mikono ako migulya akwe iti kina wahume kulija upanga nu kieke." 24 Iti gwa ai alongoe palung'wi nu ng'wensu. ni i umbi ikulu ai limutyatile ni enso ai akumunyempa pakupi aze amupilimikiye. 25 Ai ukoli nu musungu naiza i sakami akwe ai atulaa ipumaa ku myaka ikumi na ibiili. 26 Ai wagilee nia kukonda pihi a akiliki idu hangi ai watumie kila i kintu nai watuile ni kenso. Ga ni iti shanga akagunika ku kintu kihi. kuiti badala akwe akakiliikiila kutula ni hali mbibi. 27 Ai wigulye i

nkani kutula uYesu. Iti gwa ai upembilye ku nyuma akwe itungo nai watulaa ukugenda mukati i umbi, nu ng'wenso ai utenilye u ng'wenda nuakwe. 28 Ku nsoko ai uligitilye, "Anga niatenie i ang'wenda ni akwe udu, nikatula ni mupanga." 29 Nai utenilye, kupung'wa i sakami ikapela, hangi ai wigulye mu muili nuakwe kina ai wagonwaa kupuma mu lwago nulakwe 30 Hangi kupumpugiiya uYesu akalinga mukati akwe mukola kina ngulu imupumile. Hangi ai upilukile kunu nu kunu mi iumbi nila antu nu kukolya, "Ingi nyenyu nutenilye u ng'wenda nuane?" 31 Amanyisigwa akwe ai amutambuie, "Ukihenga i umbii ili likutunyiiye likupilimikiyiye, nu ewe ukuligitya, 'Ingi nyenyu nu ntenilye?'" 32 Kuiti uYesu ai ugozile kunu nu kunu kihenga naiza watulaa witumile ili. 33 Musungu, waze ulingile nai kipumie kitalakwe, ai witumbile nu kukagata. Ai upembilye hangi ai ugwie pihitongeeela akwe nu kumuila i tai ihi. 34 Ai uligitilye kitalakwe, "Munanso, uhuili nuako wakuzipya utule u mupanga. Longola ku ulyuuku hangi ugunwe kupuma mu ulwae nuako." 35 Nai watulaa ukuligitya, ang'wi a antu ai apembilye kupuma kung'a lukolongo nua itekeelo, azeligitilya, "U munanso nuako wakuza. Ku niki kulongoleka kumunyoma u ng'walimu?" 36 Kuiti uYesu nai wakija naza akukiligiya, ai umutambuie u lukolongo nu itekeelo, Leka kitumba. Huuila udu." 37 Shanga ai umugombilye wihi kitongelya nu ng'wenso kwaala uPetro, Yakobo, nu Yohana muluna nuakwe uYakobo. 38 Ai apembilye mi ito nilang'wa lukolongo nui itekeelo nu ng'wenso ai wihengile unyong'wa, kulila kidu nu kuhongeeleya. 39 Nai wakingila mi ito, ai uatambuie, "Ku niki mukusiga ikulu hangi ku niki mukulila? uMung'yinya akili kusha ila ulae." 40 Ai amuhekile, kuiti nuanso, ai upumilye ihi kunzi, ai umuhoile utata nua ng'wana nu nyinya ni awo nai atulaa palung'wi nu ng'wenso, hangi ai wingie mukati nai umoli u ng'wana. 41 Ai u uhoile u mukono nua ng'wana hangi ai umutambuie, "Taliitha koum," naiza ingi kuligitya, "Munanso muniino, ku utambuila, uka." 42 Kupumpugiiya u ng'wana ai u ukile nu kugenda. (ku nsoko ai watulaa ni ilika nila myaka ikumi na ibiili). Hangi kupumpugiiya ai a ambulwe nu ukuilwa ukulu. 43 Ai ulagiiye ku ngulu kina kutili wihi utakiwe kulinga kutula ili. Hangi ai uatambuie aminkiiye u munanso nuanso indya.

6 Hangi akahega pang'wanso nu kulongola mu kisali kao, ni amanyisiga akwe akamutyata. 2 Luhiku nula kusupya nai likapika. ai wandilye kumanyisa mu ltekeelo. Antu idu ai amigulye hangi akakuilwa. Akaligitya, Uligilye pii u manyisa uwu?" Ingi upolo kii uwu nuinkiiigwe?" Ukituma uli u ukuilwa uwu ku mikono akwe?" 3 "Itii uyu shanga yuyo u mulanda mabada, ng'wana wang'wa Mariamu hangi muluna

nuao ia Yakobo, Yose, Yuda nu Simioni? Itii i aluna akwe nia kisugu shanga ikie papa paapa palung'wi nu sese?" Hangi shanga ikaloeliga nu Yesu. 4 uYesu aka atambuila, "U munyakidagu shanga wiulyaa ikulyo, kwaala mu kisali nikakwe ni mukati a aluna akwe nia mi ito nilakwe." 5 Shanga ai uhumile kituma u ukuilwa pang'wanso, iti ai uaiikiye mikono alwae asheenyu aka aguna. 6 Ai ukuuwe nangaluu ku nsoko a kuhita kuhuila kitalao. Uugwa ai uigendee i ijiji nia kisali waze manyisa. 7 Ai uitangile awo i amanyisigwa ikumi na abiili akandya kualagiiya abiili a biili. Ai uinkiiye uhumi migulya a ahing'wi 8 nu kualagiiya aleke kuhola kihi nialongoe kwaala mulanga udu. Aleke kuhola u mukate ang'wi mbogoshi, ang'wi mpia mu kilino; 9 Kuiti atugale i latu, hangi shanga a mujulungu a biili. 10 Hangi aka atamuila, "Iti lihi ni mukungila, ikii papo kupikiila ni mikahega. 11 Ni kisali kihi nishanga kikumusingiila ang'wi kumutegeelya, hegi kitalao, kununti u lunkundi nula migulu anyu, itule ukuili kitalao." 12 Ni enso akalongola azetanantya antu ile itunu nu kuleka i milandu ao. 13 Ai a anuzunsilye i ahing'wi idu, hangi ai apuguhie i makuta i alwae hangi akagunwa. 14 uMutemi Herode nai wakija nanso, ku nsoko i lina nilang'wa Yesu ai latulaa lakumuka nangaluu. Ang'wi ai aligitilye, uYohana ni moganyi wiuka hangi ku nsoko nanso, iyi ngulu a ukuilwa ikituma u mulimo mukati akwe." 15 Ang'wi ao akaligitya, "Uyu ingi Eliya," Ikili i auya akaligitya, "Uyu ingi munyakidagu, anga ung'wi nua awo anyakidagu nia kali." 16 Kuiti uHerode nai wakija aya akaligitya, "uYohana, nai numudumue itwe wiukigwa." 17 Ndogoelyo uHerode mukola ai ulagiiye uYohana waambwe nu kutungwa mu kadulumu ku nsoko ang'wa Herodia (musungu nua muluna nuakwe uFilipo) ku nsoko nuanso ai watulaa wamutenaa. 18 Ku ndogoelyo uYohana ai umutambuie uHerode, "Shanga tai ako kumutina u musungu nuang'wa heu nuako." 19 Kuiti uHerode ai wandilye kumubipilwa hangi ai watulaa uloilwe kumubulaga, kuiti shanga wikahuma, 20 ndogoelyo u Herode aizaa umitumbile uYohana; ai ulingile kina ingi munya tai ane muntu ni ng'welu, hangi ai umulekile iziza. Hangi nai ulongolekile kumutegeelya akahusha nangaluu, kuiti ai wiloile kumutegeelya. 21 Nai lipikile ga ni itungo niligombekile anga itule lahumbeela u luhiku nula kutugwa uHerode aka aziipiililya i aopisa akwe isiku kuu, nia mboi, nia lukolongo nia ku Galilaya. 22 Uugwa u munaano nuang'wa Herodia akingila kiginsa ntongeeela ao, akamuloelilya uHerode ni azila nai ikie itungo nila ndya nia mpindi. Uugwa u mutemi akamuila umu nanso, "Nompe kihi nukiloilwe nu nene nikaki nkiiya." 23 Akamulapila nu kuligitya, kihi nui kanompa, nika kinkiiya, ga ni ikinda nila utemi nuane." 24 Akapuma kunzi akamukolya u

nyinya nuakwe, “Nompe ntuni?” Akaligitya, “Itwe lang’wa Yohana nuojaa.” 25 Ni itungo ling’wi akingila ku mutemi akandya kuligitya, “Ndoilwe uninkiiye mukati a sahani, itwe nilang’wa Yohana Nuojaa.” 26 uMutemi akahusha nangaluu, kuiti ku nsoko a ilapo nilakwe hangi ku nsoko a azilla, shanga ai uhumile kumuhitilya ilompi nilakwe. 27 Iti gwa, umutemi akalagiilya i a asikali pakati a asunja akwe nu kwalagiilya kulongola kuleta itwe lang’wa Yohana. uMusunja ai ulongoe kumutema itwe waze ukoli mu kitungo. 28 Akaleta itwe nilakwe mu sahani nu kuminkiiya u munanso, nu munanso akaminkiiya u nyinya nuakwe. 29 Hangi i amanyisigwa akwe nai akija nanso, ai alongoe ku uhola u muili nuakwe akalongola ku uika mu kibila. 30 Ni itumi, ai ilundiie palung’wi ntongeela ang’wa Yesu, akamuganula ihi nai itumile hangi nai amanyisilye. 31 Nu ng’wensu aka atambuilda, Pembyi akola i kianza nika kinkunku hangi kusupye ku itungo.” Antu idu ai atulaa akupembya nu kuhega, shanga ai aligilye ga nilyoma nila kulya. 32 Iti gwa akanankila i mashua akalongola kianza nika kinkunku i ng’wene duu. 33 Kuiti ai uihengile ni akuhega hangi idu aka alinga, ku palung’wi ai amankile ku migulu kupuma mu isali yihi, ni enso akapika ze ikili ni anso. 34 Nai apikile ku nkilimbwaa, ai wihengile i umbi ikulu hangi aka a aisiilya, ku nsoko ai atulaa anga i nkolo ni ngila anga mudimi. Hangi akandya ku manyisa makani idu. 35 Itungo ai lilongolekile nangaluu, amanyisigwa akamuziila akamutambuilda, “Apa ingi kianza nika kinkunku ni itungo lalongolekaa. 36 Ualage alongole mu isali nia kisali ni ijiji iti ende iguilye indya.” 37 Kuiti aka asukiilya akaligitya, “Api nyenye indya.” Aka atambuilda, “Kuhumile kulongola nu kugula i mikate nikete i nsailo a dinari magana abiili nu kuinkiiya alye?” 38 Aka atambuilda, “Mukete mikate inga? Longoli mugoze.” nai aligilye akamutambuilda, “Mikate itaano ni nsamaki ibiili.” 39 Aka alagiilya i antu ikie mu madale migulya a mafwa ni matotu. Aka ikalinsha mu madale; madale a magana ni ku makumi ataano. 41 Uugwa akahola i mikate itaano ni nsamaki ibiili, nu kugoza kilunde, akamikendepa uugwa aka inkiiya i amanyisigwa aike ntongeela a iumbi. Hangi uugwa ai ugalanilye i nsamaki ibiili ku antu ihi. 42 Ai alie ihi kupikiila akakondaniila. 43 Ai ilingie i mapuli a mikate nai isigile. Yikizula nkapu ikumi na ibiili, ga ni mapuli a nsamaki. 44 Hangi ai atulaa agoha magana a nzogu ataano nai alie i mikate. 45 Itungo aka atambuilda anankile mu mashua alongole nkuka i ngiiza, kupikiila ku Bethsaida, itungo Nuanso waze alaga anyianza. 46 Nai akatula akondyaa kuhega, akalongola mu lugulu kulompa. 47 Nai ikatula mpindi, ni mashua ao itungo ni lanso ize ikoli pakati a luzi, nu ng’wensu ai ukoli wing’wene duu mihi ni

nyumu. 48 Hangi ai uihengile akagisha kukua i makasia ku nsoko a ng’wega ukuagilya. nai ihumbee i kidaudau aka alondoola, wazegenda migulya a mazi, hangi ai uloilwe kuakila. 49 Kuiti nai akamihenga ukugenda migulya a mazi, akingiilwa nu mitumbo aze asigile ingi mintunga akakua ga ni ogo. 50 Ku nsoko ai amihengile akizuilwa nu woa, Itungo akaligita ni enso aka atambuilda, “Mutule akamatiku ingi nene! Lekituli nu woa. 51 Akingila mukati a mashua, nu g’wega ukaleka ku kunka, ni enso akakuilwa lukulu. 52 Iti gwa shanga ikatula alingaa i ndogoelyo a iyo i mikate. Ndogoelyo i mahala ao ai akete ulingi uniino. 53 Ni enso kaputa kitumbi, akapika mihi a Genesareti imashua ikaika i nanga. 54 Nai akapuma kunzi a mashua, itungo akamulinga. 55 Akamanka kutanantya mu mukoa wihi hangi akandya kuleta i alwae ku ulili, kila nai igulye upembilye. 56 Pihini nai wingie mu ijiji, ang’wi mu isali, ang’wi mi ihi, ai a aikile i alwae kianza ni kisoko, hangi akamusinja waagombye kutenia ukunzilo nua ng’wenda nuakwe. Hangi ihi nai amutenilye ai agunilwe

7 Afarisayo ni ang’wi a amanyi naza atulaa apembeeye ku Yerusalemu ai ilingie kumupilima ung’wensu. 2 Hangi ai ihengile kina amanyisigwa ang’wi ao akulya u mukate ku mikono mishapu; naza shanga ikalagwe, 3 (ku Afarisayo ni Ayahudi ihi shanga iliza kupikiila akalaye i mikono ao izaiza; a ambiiye ulogo nula anyampala. Matungo 4 i Afarisayo niagamokile kupuma kianza ki isoko, shanga ilizaa kupikiila oge hanza. Hangi akoli malagiilyo maulya naza akumatyata lukulu, anga itule ingi palung’wi nu koja i ikombe, masupulia, iseme nia shaba, ga ni matuntu ni itumila itungo nila ndya.) 5 Afarisayo ni amanyi ai amukoilye uYesu, “Ku niki amanyisigwa ako shanga ikii kuniganiila nu logo nula anyampala, ku iti akulya umukate shanga ize akalae i mikono?” 6 Kuiti nuanso aka atambuilda, “ulsaya ai ulotile iza kutula u nyenye adosi, ai ukilisilye, ‘Antu awa akunkulya ku milomo ao, kuiti i nkolo niao ikoli kuli nu nene. 7 Akunintumila ikumbiko ni gila anga ndogoelyo, azemanyisa malagiilyo a ana adamu anga ulekeelya nuao,’ 8 Malilekaa ilagiilyo nilang’wa Itunda maluumbaa ku upepeele u logo nula ana adamu.” 9 Hangi akaligitya kitalao, “Malihitaa ilagiilyo nilang’wa Itunda ku utuntu iti kina mu luike u logo nulanyu! 10 Ku nsoko uMusa ai uligitilye, ‘mukulye u tata nuako nu ia nuako,’ ‘nu ng’wensu nuiligitya u ubi migulya ang’wa tata nuakwe nu nyinya nuakwe kulu kuulu ukusha,’ 11 Kuiti mukuligitya, ‘Anga ize u muntu waligitye kung’wa tata nuakwe ang’wi nyinya, ‘Uaiilya wihi naza mukusingiilya kupuma kitalane ingi itulyo nila Itekeelo,” (nanso ingi kulunga kina, ipumiigwe kung’wa Itunda’) 12 iti gwa shanga imugombilye kituma lihi ku nsoko ia

tata ang'wi a nyinya akwe. 13 Mukulizipya ilagiiyo nilang'wa Itunda ku nakanda ku kuleta u logo nulanyu. Ni makani idu a kinya iti ni mukituma." 14 Ai uitangile i anyianza hangi nu kuatambuila. "Muntegeelye u nene, unyenye mihi, hangi muninge. 15 Kutili kiji kupuma kunzi a muntu naiza kahumaa kumushapula u muntu ni kingiila kung'waakwe. Ila ingi iko ni kimupumaa u muntu kiko ni kimushapulaa. 16 (Komaniiya; u lukili ulu. "anga ize u muntu wihi ukete i akutwi akija, u ije" umutili mu mbugulu nia kali.) 17 uYesu nai wakaaleka i anyianza nu kingiila mi ito, amanyisigwa niakwe akamukolya kutula i mpyani nanso. 18 uYesu akaligitya, "Nu nyenye ga mukili ku ninga? Shanga mihengile kina kiji ni kimingiila u muntu shanga kihumile kumushapula, 19 ku nsoko shanga kihumile kulongola mu nkolo akwe, kuiti kikingiila mu nda akwe hangi kikukila kulongola ku shoo." ku lugano ulu uYesu ai uizipilye i ndya yihi kutula nzelu. 20 Ai uligitilye, "Ingi iko naiza kikumupuma u muntu kiko ni kimushapulaa. 21 Ku nsoko kipuma mukati a muntu, kunzi a nkolo, ipuma masigo ni mabibi, ugoolya, wii, ubulagi, 22 usambo, nsula ni mbibi, ubibi, ukongelani, kigoolya, wilu, ukunki, wiketi, upungu. 23 U ubi uwu wihi wipuma mukati, kiko iko ni kimushapula u muntu." 24 Ai u ukile kupuma pang'wanso nu kuhega kulongola mu mukoa nua Tiro ni Sidoni. Ai wingie mukati hangi shanga ai uloilwe muntu wihi walinge kina ukoli papo, kuiti shanga ai ihumikile ku mupiha. 25 Kuiti kupumpugiiya musungu, naiza u ng'wana nuakwe muniino ai ukete hing'wi, ai wigulye i nkani niakwe, akiza, hangi akagwa mu migulu akwe. 26 uMusungu nuanso ai watulaa Muyunani, nua ndugu a Kifoeniki. Ai umusingiye nuanso amuzunse u hing'wi kupuma ku munaanso nuakwe. 27 uYesu akamuila u musungu, "Aleke i ang'yinya alisigwe hanza, kunsoko shanga izipie ku uhola u mukate nua ana nu kuigumila i mbwa" 28 Kuiti u musunu akamusukiiya nu kuligitya, "Iti gwa Mukulu, ga ni mbwa pih i meza iliza i ipoli nia ndya nia ana." 29 Akamuila, "Ku nsoko waligitya iti, ukoli i lyuuku kulongola. uHing'wi wamupumaa u munanso nuako." 30 uMusungu ai ugomokile ki ito nilakwe hangi akahanga u munanso nuakwe ulae mu ulili, nu hing'wi ai watulaa wamupumaa. 31 uYesu ai upumile hangi kunzi a mukoa nua Tiro nu kukila ku Sidoni kutunga u Luzi nula Galilaya kupikiila nkika a Dikapolisi. 32 Akamuleta hangi muntu nai watuile gulu hangi ai watulaa shanga uhumile kuligitya iziza, ai amusingiye uYesu waika i mikono migulya akwe. 33 Ai umupumilye kunzi a milundo ku kinkunku, hangi akaika i ng'yanza niakwe mu akutwi akwe, hangi ze yakila kutya i mati, ai utenilye u lulimi nulakwe. 34 Ai ugozile migulya mi lunde, akahupa nu kumuila, Efata," nanso ingi kuligitya, "luguka!" 35 Ni itungo lilo liilo akutwi

akaluguka, hangi nai katulaa kimugiiye u lulimi kikabipigwa hangi akahuma kuligitya iziza. 36 Hangi ai ulagiiye aleke kumuila muntu wihi. Kuiti kupikiila nai ualagiiye, uu nai atanantilye i nkani nianso ku widu. 37 Kulu kuulu ai akuiwe, nu kuligitya, "Witumile kila i kintu iziza. Waazipya ga nia gulu kija nia kimumi kuligitya."

8 Mu mahiku nanso, ai likoli hangi iumbi ikulu, hangi ai agila ni ndya, uYesu akaitanga i amanyisigwa akwe aka atambuila, 2 Niliaisiye i umbi ili, alongolekile kutula nu nene ku mahiku ataatu hangi agila indya. 3 Anga niasapatilye agomoke ku mato ao bila kulya ahumile kusha kisha mukanka munzila ku nzala. Hangi amg'wi ao apumile kuli nangaluu." 4 Amanyisigwa akwe akamusukiiya, "Ku ulija pii i mikate a kenela kui kutya i antu awa mu nkika iyi niilekilwe?" 5 Aka akolya, "mukete mapuli anga na mikate?" Akaligitya, "Mupungati." 6 Ai ulagiiye i umbi likie pih. Akahola i mikate mupungati, akamulumba Itunda, nu kumibadulania. Akainkiila i amanyisigwa akwe amiihie ntongeela ao, ni enso akamiika ntongeela i umbi. 7 Hangi ai akete ni nsamaki ni niino nsheenyu, ni ze yakilaa kulumba, ai ualagiiye i amanyisigwa akwe a agalanie iti hangi. 8 Ai alie nu ku kondaniila. Hangi ai ilingie i mapuli nai asigile, nkapu ni nkulu mupungati. 9 Ai ahumbee antu magana a nzogu anne. Hangi ai ualekile alongole. 10 Itungo ai wingie mu mashua ni amanyisigwa akwe, hangi akalongola mu nkika nia ku Dalmanuta. 11 Uugwa Afarisayo ai apumile kunzi nu kandya kikunguma nu ng'wenso. Ai aloilwe wainkiile kilingasiiyo kupuma kilunde, ku kumugema. 12 Akasiganiiya ku mukati mu nkolo akwe akaligitya, "Ku niki ulelwa uwu ukuduma kilingasiiyo" Kumutambuila unyenye itai, kutili kilingasiiyo ni kikapumigwa ku ulelwa uwu." 13 Uugwa aka aleka, akingila mukati a mashua hangi, akahega kutunga nkika ingiiza. 14 Itungo nilanso amanyisigwa ai i ilwe kuhola i mikate. Shanga ai akete ni mikate kukila i ipuli ling'wi nai limoli mu mashua. 15 Ai uahugue nu kuligitya, "Mutule miho nu kusunja ku usasu nua Afarisayo nu usasu nuang'wa Herode. 16 Amanyisigwa akitambulya enso ku enso, "Ingi ku nsoko kiagila i ikate." 17 uYesu ai ulilingile ili, nu kuatambuila, "Ku niki mukitambuila kutula kuhita kutula ni mikate? Mukili kulinga? Shanga mulingile? I nkolo yanyu yatulaa mpepee? 18 Mukete i miho, shanga mukihenga? Mukete akutwi, shanga mukija? Shanga mukimbukile? 19 Naza nimigalanilye i mikate itaano ku antu magana a nzogu ataano, ai muhoile nkapu inga nai yizue nia mapuli a mikate?" Akasukiiya, "i kumi na ibiili." 20 Hangi naza nimigalanilye i mikate mupungati ku antu magana anzogu anne, ai muhoile ikapu inga?" 21

Akaligitya, “Mupungati.” Aka atambuilda, “Mukili kulinga?” 22 Akapembya ku Bethsaida. Antu awo ai amuletile mupoku hangi akamusinja 23 uYesu amutenie. uYesu akamuamba ku mikono u mupoku uyo, nu kumutonga kunzi a kijiji. Nai wakatya i mati migulya a miho akwe nu kugoola i mikono akwe migulya akwe, ai umukoie, “Ukihenga kiji?” 24 Akagoza migulya nu kuligita, “Kihenga antu akigela anga makota akugenda.” 25 Papo akagoola hangi i mikono akwe migulya a miho akwe, muntu uyo akapitya i miho akwe ai wihengile hangi, nu kihenga kila ikintu iziza. 26 uYesu ai umulekile alongole ki ito hangi akamutambuilda, “Uleke kingila mu kisali.” 27 uYesu ai uhengile ni amanyisigwa akwe kulongola ijiji nia ku Kaiseria a ku Filipi. Waze ukoli mu nzila ai uakoie i amanyisigwa, Antu akuligitya unene ingi nyenyu?” 28 Akamusukiiya akaligitya, “Yohana nu oja. Auya akuligitya, ‘Eliya’ ni auya, ‘Ung’wi nua anyakidaga.” 29 Aka akolya, “Kuiti unyenye mukuligitya unene ni nyenyu?” uPetro akamuila, “U ewe ingi Kristo.” 30 uYesu aka ahugula aleke kumutambuilda muntu wihi ku mutula u ng’wendo. 31 Hangi akandya kuamanyisa nia kina u Ng’wana wang’wa Adamu kusinja wagishe ku makani idu, hangi ukuhitwa nia lukolongo nia kuhani ni akulu, ni amanyi, ni elu a nkola, hangi ze yakilaa a mahiku ataatu ukiuka. 32 Ai uligitilye aya ku kihenga. Uugwa uPetro akamuhola ku mpelo hangi akandya kumupatya 33 Kuiti uYesu ai upilikule nu kuagoza i amanyisigwa akwe nu kumukenela uPetro nu kuligitya, “Kila ku kituli ni kane Mulugu! Shanga ukee i makani ang’wa Itunda, kwaala makani a antu” 34 Uugwa akalitanga i umbi ni amanyisigwa akwe palung’wi, nu kuatambuilda, “Anga ize ukoli muntu uloilwe kuntyata, nui kungume u mukola, wahole ikota nila mpaga nilakwe wantyate. 35 Ku nsoko wihi nuloilwe kuluguna u likalo nulakwe ukululimilya, hangi wihi nuika lulimilya u likalo nulakwe ku nsoko ane hangi ku nsoko a nkani ni nziza, ukuluguna. 36 Ikumuaiilya ntuni u muntu, ku ulija u unkumbigulu wihi, hangi uugwa kulija uula nua likalo nulakwe? 37 Muntu uhumile kupumya ntuni badala a likalo nulakwe? 38 Wihi nui nihumilwa i minyala ni makani ane mu ulelwa uwu nua ugoolya hangi mu ulelwa nua anya milandu, u Ng’wana wang’wa Adamu ukumuhumilwa i minyala nuikapembya mu utemi nuang’wa Tata nuakwe palung’wi ni a malaika ni elu.

9 Hangi ai uligitilye kitalao, “Kulu kuulu kuligitya kitalanyu, ang’wi anyu akoli antu neimikile papa shanga ikalulya i nsha ze akili kuihenga u utemi nuang’wa Itunda uze upembilye ku ngulu.” 2 Hangi ze yakilaa mahiku mutandaatu, uYesu ai uahoile uPetro, Yakobo nu Yohana palung’wi nu

ng’wendo mu lugulu, ing’wene duu. Uugwa akandya kukailika ntongeele ao. 3 Ang’wenda akwe akandya kelya nangaluu, melu ikilo, melu kukila melyi wihi mihi. 4 Uugwa uEliya palung’wi nu Musa ai upumie ntongeele ao, hangi ai atulaa akuligitya nu Yesu. 5 uPetro ai usukiye akamutambuilda uYesu, “Ng’walimu, Ingi iziza usese kutula papa, ni kuzenge itala itaatu, king’wi ku nsoko ako, king’wi ku nsoko ang’wa Musa ni kiuya ku nsoko ang’wa Eliya.” 6 (Ku nsoko shanga ai ulingile ntuni nika kuligitya, ai itumbile nangaluu.) 7 Ilunde ai lipumie nu kuakunikila, Uugwa luli lukapuma mu malunde lukuligitya, “Uyu ingi ng’wana nuane mulowa. Mutegeelyi ng’wendo.” 8 Kupumpugiiya, nai atula akugoza, shanga ai amihengile wihi palung’wi ni enso, kwaala uYesu duu. 9 Nai atula akusima kupuma mulugulu, ai ua laaiye kuleka kumutambuilda muntu wihi ayo ihi nai ihengile, Kupikiila uNg’wana wang’wa Adamu nui kiukigwa kupuma mu ashi. 10 Uugwa ai amaikile i makani ao akola. Kuiti a itambuuye enso ku enso ingi ntuni i ndogoelyo akwe “kiukigwa kupuma ku ashi.” 11 Ai amukoie uYesu, “Ku niki i amanyi iligitya kusinja uEliya waze hanza?” 12 Aka atambuilda, “kulu kuulu uEliya ukupembya hanza kuguna i intu yihi. Ku niki ikilisigwe uNg’wana wang’wa Adamu kusinja walije ulwago lidu hangi amubipilwe? 13 Kuiti kuligitya kitalanyu uEliya ai wakondya kuza, hangi ai amutendile anga nai aloilwe, anga iti u ukilisigwa nulligitya kutula nuanso.” 14 Hangi nai agomokile ku amanyisigwa, ai ihengile idale ikulu liapilimikiye ni Asadukayo ai atulaa akikunguma ni enso. 15 Hangi itungo nai ihengile, idale lihi ai likuwiye nu kumumankiila kumulausha. 16 Ai uakoie i amanyisigwa akwe, “Mukikunguma ni enso migulya antuni?” 17 Ung’wi nu ao mi idale ai umuusukiye, “Ng’walimu, aza numuletile ng’wana nuane kitalako; ukete hing’wi naiza wimutendaa waleke kuhuma kuligitya, 18 hangi wimusasha kukagata nu kumugwisa pihii, nu kupuma ipomboolu mu mulomo nu kukilisa i mino nu kugagambalaa. Aza nialompile i amanyisigwa ako kumupumya u hing’wi, kuiti shanga ahuma. 19 Ai uasukiye, “Ulelwa nishanga kihuiie, kikiye nu nyenye ku itungo kii? Kihoele nu nyenye kupikiila nali? Muleti kitalane.” 20 Ai amuletile u ng’wana nuakwe. U hing’wi nai umihengile uYesu, kupumpugiiya ai umuikile mu ukagati. uMuhumba ai ugwie pihii nu kupumya ipomboolu mu mulomo. 21 uYesu ai umukoie u tata nuakwe, “Watulaa ni hali iyi ku itungo kii?” uTata akaligitya, “Puma ung’yiya. 22 Itungo lulya wigwizaa mu moto ang’wi mu azi, nu kugema kumulimilya. Anga ize uhumile kituma kiji kuaisiilye nu ku uaiilya.” 23 uYesu ai umutambaie, “Angaa ize ukoli ukondanii? Kila i kintu kihumikile ku wihi nu uhuie.” 24 Kupumpugiiya u tata nua ng’wana akalila nu

kuligitya, “Nihuiie nzaiiye kuhita kuhuiila ku ng’waane” 25 Matungo uYesu nai wihenga idale likumankiila kitalao, ai umukenee u hing’wi nu kuligitya, “U ewe hing’wi kimumi hangi gulu, ku ulagiiya muleke, leka kingila kitalakwe hangi. 26 Akalila ku ngulu nu kumaja u ng’wana nu hing’wi ai umupumile. Ung’wana ai wigee anga ukule, Uugwa idu ai aligitilye, “Wakuza.” 27 Kuiti uYesu ai umuhoile ku mukono akamunyansula, hangi u ng’wana ai wimikile. 28 Matungo uYesu nai wakingila mukati, amanyisigwa akwe akamukolya ku kimpinyimpinyi, “Ku niki shanga aza kuhumile ku mupumya?” 29 Ai uatambuie, “ku kinya iti shanga ukupuma kwaala ku malompi.” 30 Akahega pang’wanso nu kukiila ku Galilaya. Shanga ai uloilwe muntu wihi walinge ku amoli, 31 ku nsoko ai watulaa ukuamanyisa amanyisigwa akwe. Ai uatambuie, uNg’wana wang’wa Adamu ukupikigwa mu mikono a antu, hangi akumubulaga. Nuikatulaa wakuza, ze yakilaa mahiku a taatu ukiuka hangi.” 32 Kuiti shanga ikalinga uganuli uwu, hangi ai itumbile kumukolya. 33 Uugwa ai apikile ku Karperinaumu. Matungo nai ukoli mukati i ito ai uakoie, “Aza mukisija ntuni mu nzila?” 34 Kuiti akatula ihitwi. Kuiti ai atulaa akikunguma mu nzila kina nyenyu nai watulaa mukulu kukila. 35 Ai wikie pihii akaitanga ikumi na abiili palung’wi, hangi ai uligitilye ni enso, “Anga ize wihi uloilwe kutula wang’wandyo, ingi kusinja watule wang’wisho hangi munyamulimo nua ihi.” 36 Akamuhola mung’yinya muniino akamuika pakati ao. Akamuhola mu mikono akwe, akaligitya. 37 “Wihi nuimusingiilya u mung’yinya anga uyu ku lina nilane, unsingiye ga nu nene, hangi anga itule muntu shanga unsingiye unene du, kuiti ga nuyu nai undagiye.” 38 uYohana ai umutambuie, “Ng’walimu aza kumihengile muntu ukupumya hing’wi ku lina nilako hangi kamugilya, ku nsoko shanga ukutyatile. 39 Kuiti uYesu akaligitya, “Leki kumugilyi, ku nsoko kutili nuikituma u mulimo nu ukulu ku lina nilane hangi uugwa panyambebe waligitye lukani nu lubi lihi migulya ane 40 Wihi nui kutiye nsuta nu sese ukoli nkika itu. 41 Wihi nuika kinkiilya i kikombe nika mazi a kung’wa ku nsoko ukoli nu Kristo, tai kumuila, shanga ukulimilya i kinyamulimo kikakwe. 42 Wihi nuika asasha awa ni aniino nianihuiie unene, aza izeetula iza kitalakwe kutungiiligwa ulwala mu nkingo nu kugumilwa mu luzi. 43 Anga u mukono nuako ukusashe uteme. Ingi ibahu kingila mu upanga bila mukono kukila kingila mu ulamulwa uze ukete mikono ihi. Mu moto ni “shanga wimimaa. (Geenna g1067) 44 (Komaniiya; U lukiiili ulu, Nkika naiza i ngunyi shanga ikuzi nu moto shanga wilimaa.” umutili mu mbugulu nia kali). 45 Anga u mugulu ukusashe, udumule. Ingi iza kigila mu upanga wize wimulema, kukila kugung’wa mu ulamulwa ni migulu ibiili.

(Geenna g1067) 46 (Komaniiya; Ulukiili ulu, “Kianza naiza i ngunyi shanga ikuzi nu moto nishanga wilimaa” Umutili mu mbugulu nia kali). 47 Anga ize i liho likusashe lipe. Ingi iza kitalako kingila mu Utemi nuang’wa Itunda uze ukete liho ling’wi, kukila kutula ni miho abiili hangi ugung’we ku ulungu. (Geenna g1067) 48 Kianza niimoli i ngunyi ni shanga ikuzi, nu moto ni shanga wilimaa. 49 Ku nsoko kila ung’wi uku aswa nu moto. 50 uMunyu ingi uziza, anga u munyu ulimilye i kinagunagu kakwe, uku utenda uli utule niki nagunagu kakwe hangi? Mutule nu munyu mukati anyu akola, hangi mutule nu ulyuuku ku kila ung’wi.”

10 uYesu ai uehile i kianza nikanso nu kulongola mu mukoa nua Ayahudi ni kianza nika ntongeela a mongo nua Yordani, hangi anyianza akamutyata hangi. Ai uamanyisilye hangi, anga nai yatulaa ntendo akwe kituma. 2 Hangi i Afarisayo akapembya kumugema hangi akamukolya, “Ingi taine ku mugoha kutemanuka nu musungu nuakwe?” 3 uYesu aka asukiilya “uMusa ai umulagiye ntuni?” 4 Akaligitya, “uMusa ai ulekee kukilisa ibada nila kutemanuka hangi kumuzunsa u musungu.” 5 “Ingi ku nsoko a ukaku nua nkolo nianyu yiyo ndogoelyo ai umukilisiye ilagilio ili.” uYesu ai uatambuie. 6 “Kuiti kupuma u ng’wandyo nua u umbwa, 'Itunda ai ua umbile mugoha nu musungu.' 7 Ku nsoko iyi u mitunja ukumuleka u tata nuakwe nu nyinya nuakwe ukuambinkana nu mukima nuakwe, 8 hangi awo nia biili akutula muili ung’wi; ku nsoko shanga a biili hangi, ila muili ung’wi. 9 Ku lulo nuika kiambinkania Itunda, u ng’wana adamu waleke kukitemanula.” 10 Nai akatula mukati ito, amanyisigwa akwe akamukolya hangi kutula ili. 11 Aka atambuila, “Wihi nuimulekaa umusungu nuakwe nu kutina musungu mungiiza, wituaa ugoolya ku ng’wakwe. 12 Umusungu nu ng’wensu aga wamuleke u mugoha nuakwe nu kutinwa nu mugoha mungiiza, ukituma ugoolya.” 13 Ni enso ai amuletee ang’yinya niao nia niino iti waatenie, kuiti amanyisigwa aka apatya. 14 Kuiti uYesu nai ulilingile nilanso, Shanga akaloeligwa ni lyenso lukulu aka aila, “Alekei i ang’yinya nia niino aze kitalane, hangi leki kuagilyi, ku nsoko niili anga awa u utemi nuang’wa Itunda ingi wao. 15 I tai kumutambuila, wihi nishanga uku usingiilya u utemi nuang’wa Itunda anga mung’yinya nu muniino kulu kuulu shanga uhumile kingila mu utemi nuang’wa Itunda. 16 Uugwa aka ahola i ang’yinya mu mikono akwe nu kuakendepa waze aikiiya mikono akwe migulya ao. 17 Hangi nai wakandya muhinzo nuakwe muntu ung’wi ai umu mankiee hangi akatugama ntongeela akwe, aka mukolya, “Ng’walimu Mukende, nitume ntuni iti nihume

kusala u upanga nua kali na kali?" (aiōnios g166) 18 Nu Yesu akaligitya, "Ku niki ukunintanga mukende? Kutili niiza mukende, kwaala Itunda wing'wene duu. 19 U malingile i malagiilyo; Leka kubulaga, Leka kugoolya, Leka kia, Leka ku kuiila u uteele, Leka kukongela, Mukulye u tata nu ia nuako." 20 U muntu nuanso akaligitya, "Ng'walimu, aya ihi namakuiye puma nai nkoli ni muhumba." 21 uYesu ai umugozee nu kumulowa. Akamutambuila, "Ukepewe kintu king'wi. Utakiwe kugulya yihi nuatuile ni nyenso nu kuinziilya i aula, hangi ukutula ni itulyo kilunde. Uugwa upembye untyate." 22 Kuiti aka hung'wa ukata kunsoko a uganulwa uwu; ai uehigile aze uhukilye, ku nsoko ai ukete nsao idu. 23 uYesu akihenga nkika yihi nu kua tambuila i amanyisigwa akwe, "Ingi kinya uli niyili ikaku ku mugoli kingila mu utemi nuang'wa Itunda! 24 Amanyisigwa ai akuiwe ku makani aya. Kuiti uYesu aka atambuila hangi, "Ang'yinya, ingi kinya uli ni yili ikaku kingia, mu utemi nuang'wa Itunda! 25 Ingi itontu ku ngamia kingila mu nzuunki a lusinge, kukila muntu nu mugoli kingila mu utemi nuang'wa Itunda." 26 Ai akuiwe nangaluu hangi akitambullya, "Iti gwa nyenyu ukugunika" 27 uYesu aka agoza nu kuligitya, "Kung'wa bina adamu shanga ihumikile, kuiti shanga kung'wa Itunda. Ku nsoko mung'wa Itunda ihi ahumikile." 28 uPetro akandya kuligitya nu ng'wensu, "Goza kulekile yihi hangi kakutyata." 29 uYesu akaligitya, "I tai kumuila unyenye, kutili nualekilee ito ang'wi heu, ang'wi muluna musungu, ang'wi nyinya, ang'wi tata, ang'wi ana, ang'wi mugunda, ku nsoko ane, ni kunsoko a nkani ni nziza, 30 naize shanga ukusingiilya nkua igana ikilo a itungili papa mi ihi; Ito, heu, muluna musungu, nyinya, ana, nu mugunda, ku lwago, nu unkumbigulu nu upembilye, upanga mua kali na kali. (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Kuiti idu niaile ang'wandyo akutula a ng'wisho hang ni aile a ng'wisho akutula a ng'wandyo." 32 Nai atula munzila, kulongola ku Yerusalemu, uYesu ai watulaa utongee ntogeela ao. Amanyisigwa ai akuiwe, hangi awo nai atulaa atyatile ku nyuma ai itumbile. Uugwa uYesu akaapumya ku mpelo hangi awo ni ikumi na abili nu kandya kuatambuila naiza kikumupumila iti pakupi; 33 Goza, kulongoe kupikiila ku Yerusalemu, nu Ng'wana nuang'wa Adamu ukupigigwa ku akuhani ni akulu ni amanyi. Akumulamula washe hangi akumupumya ku anyaiyu. 34 Akumukuna, akumutyila i mate, akumukua milanga, hangi akumubulaga. Kuiti ze yakilaa mahiku ataatu ukiuka." 35 uYakobo nu Yohana, ana ang'wa Zebedayo, ai azile kitalakwe nu kumutambuila, "Ng'walimu, kuloilwe ukutendeele kihi ni ku ukulompa." 36 Ai uatambuie, "Muloilwe numutendeele ntuni?" 37 Akaligitya, "Ukugombye kikiye nu ewe mi ikulyo nilako, ung'wi mu mukono nuako

nu kigoha nu muya mukono nuako nua ki kima." 38 Kuiti uYesu ai uasukiye, "Shanga mulingile ni muku kilompa. Muhumilene kuling'wela i kikombe naiza kuling'wela ang'wi kugimya u wogigwa naza nikogigwa?" 39 Akamutambuila, "Kuhumile" uYesu aka atambuila, "i kikombe ni nika king'wela, mu kuling'wela. Nu wogigwa naza kitalao nogigwe, muku ugimya. 40 Kuiti nuikikie mukono nuane nua kigoha ang'wi nua kikima shanga nene nina kupumya, kuiti ingi ku awo naza kitalao yakondile kuzipiilgwa." 41 Awo i amanyisigwa auya ikumi nai akija aya, akandya ku atakiila uYakobo nu Yohana. 42 uYesu akaitanga kitalakwe ku kuligitya, "Mulingile kina awo niasigile kina ahumi nia anyaiyu i ahumaa, ni antu ao ni ahugu ia lagiila u uhumi migulya ao 43 Kuiti shanga itakiwe kutula iti mukati anyu. Wihi nuloilwe kutula mukulu kati anyu kusinja nua muaiilye, 44 hangi wihi nuloilwe kutula wang'wandyo mu kati anyu ingi kusinja watule mutuung'wa nua ihi. 45 Ku nsoko uNg'wana nuang'wa Adamu shanga aza uzile kuailigwa ila kuaiilya, nu kulupumya u likalo nulakwe kutula usukiilya ku idu." 46 Akapembya ku Yeriko. Nai wakatula ukuhega ku Yeriko ni amanyisigwa akwe hangi idale ikulu, ng'wana nuang'wa Timayo, Batimayo, mupoku nuilompaa, ai wikie mpelo ipamda. 47 Nai wakija kina ingi Yesu Munazareti, ai wandilye kuzogolya nu kuligitya, "Yesu, Ng'wana nuang'wa Daudi, mbaisiilye!" 48 Idu ai amupatiye u mupoku uyo, aze mutambuila wakilage. Kuiti ai uliile ku luli ikilo, "Ng'wana nuang'wa Daudi, mbaisiilye!" 49 uYesu ai wimikile nu kulagiilya witangwe. Ai amitangle u mupoku uyo, azeligitya, Kina mukomoli! nyansuka! Yesu ukuitanga." 50 Akauguma ku mpelo u mujulungu nuakwe. akamanka ikilo, nu kupembya kung'wa Yesu. 51 uYesu akamusukiilya nu kuligitya, "Uloilwe nukutendeele ntuni?" U mugoha uyo nu mupoku akasukiilya, "Ng'walimu, ndoilwe kihenga." 52 uYesu akamuila, "Longola, u uhuili nuako wakuguna." Papo paapo i miho akwe akihenga; hangi akamutyata uYesu mi ipanda.

11 Itungo nilanso nai akapembya ku Yerusalemu, Nai akahumbeela ku Besthfage ni Bethania, mu Lugulu nula Mizeituni, uYesu ai ualagiiye abili mukati a amanyisigwa niakwe 2 hangi ai uatambuie, "Longoli mu kijiji kigozenkanile nu sese. Itungo ni mikingila mung'wanso, mikamuhanga ng'wa andogwe naiza wakili nankilwa. Mutunguili hangi mu mulete kitalane. 3 Hangi anga wihi wamutambuila, "Ku niki mukituma iti?" mutakiwe kuligitya, ' Mukulu umutakile hangi itungo ukumususha papa." 4 Akalongola nu kumuhanga u ng'waa ndogwe utungilwe kunzi a mumpita mu kisali niking'walyi, ni enso ai amutunguie. 5 Hangi ang'wi a antu nai akoli imikile pa ng'wanso hangi aka atambuila, "Mukituma

ntuni, kumutungula u ng'waa ndogwe nuanso?" 6 Ai a atambue anga uYesu nai ua tambue, hangi i antu aka aleka alongole. 7 Amanyisigwa a biili ai amuletile u ng'waa ndogwe kung'wa Yesu hangi ai aie ang'wenda ao migulya akwe iti uYesu wahume kumunankila. 8 Antu idu akaila i ang'wenda ao mu balabala, ni auya ai aie ntaambi nai aitemile kupuma mu migunda. 9 Awo nai alongoe ntongeela akwe hangi nawo nai amutyatiie ai azogooye, "Hosiana, Ukendepilwe nupembilye ku ilna nila Mukulu. 10 Ukendepwe u utemi nu upembilye nuang'wa tata itu u Daudi! Hosiana kung'wa nu koli migulya" 11 Uugwa uYesu akingila ku Yerusalemu hangi ai ulongoe mi itekeelo hangi akagoza kila i kintu. Itungili, itungo ai latulaa lalongola, ai ulongoe ku Bethania palung'wi nawo ni ikumi na abiili. 12 Luhiku nai lutyatile, itungo nai atula agomokile kupuma ku Bethania, ai watulaa ni nzala. 13 Hangi akihenga u mutini nai ukete matutu ku kahelu, ai ulongoe kugoza anga ize ai uhumile kulija kiji migulya akwe. Hangi itungo nai watula ulongoe ku nuanso, shanga akailija kiji kwaala matutu, ku nsoko shanga ai matungo a mutini. 14 Ai u utambue, "Kutili wihi nuikalaya i nkali kupuma kitaalako hangi." Hangi i amanyisigwa akwe akija. (aiōn 9:165) 15 Ai azile ku Yerusalemu, nu ng'wensō ai wingie mi itekeelo hangi akandya kuapumya kunzi i agulya ni aguli mukati i itekeelo. Ai uipiue i meza nia akaila mpia ni matuntu a awo nai atulaa akugulya i nkunda. 16 Shanga ai umulekee wihi kukenka kiji mi itekeelo nai kihumile kuguligwa. 17 Ai uamanyisilye hangi akaligitya, "Iti shanga ai ikilisigwe ne, 'ito nilane likitangwa ito nila ikumbiko ku anyangu ihi?' kuiti malitenda ikulungu nila asapuilang'yi." 18 Akuhani niakulu ni amanyi ai igulye nai watulaa wiligitya, ni enso ai adumile nzila a ku mubulaga. Ga ni iti ai amogopile ku nsoko i umbi ai likuiwe nu umanyisigwa nuakwe. 19 Hangi kila itungo i mpindi nai ipikile, ai ahigile mu kisali. 20 Nai atula akugenda kidau dau, ai ui hengile u mutini wumile kupikiila mu mili akwe. 21 uPetro ai ukimbukile nu kuligitya, "Rabi! Goza, ikota nila mutini nai u uzumile wumaa." 22 uYesu ai uasukiye, "Mutule nu uhuili mung'wa Itunda. 23 Huili kumuila kina kila nu iluila u lugulu ulu, ' Hega, hangi wigumile u mukola mu luzi, 'hangi anga ize mugila i nkankani mu nkolo akwe kuiti uhuie kina nukiligitilye kikipumila, iti uu Itunda nukituma. 24 Ku lulo kumuila; kila i kintu ni mulompile nu kukolya ku nsoko akwe, huili kina mukusingiilya, ni yenso yukutula yanyu. 25 Matungo ni mukimika nu kulompa, mutakiwe kulekela kiji ni mukikete ku wihi, iti kina uTata nuanyu nukoli kilunde amulekele ga nu nyenye u utumuli nuanyu. 26 (Komaniilya; Ulukiili ulu, "Kuiti angamuhite kulekela, ang'wi uTata nuanyu nukoli kilunde shanga ukulekela i

milandu anyu" umutili mu mbugulu nia kali). 27 Nai atulaa ku Yerusalemu hangi. Nu Yesu nai watulaa ukugenda mi itekeelo, akuhani ni akulu, amanyi ni anyampala ai azile kitalakwe. 28 Ai amutambue, "Ku uhumi kii ukituma i makani aya?" Hangi ingi nyenyu numinkiiye u uhumi nua kituma aya?" 29 uYesu ai utambue, "Nikamukolya ikolyo ling'wi. Ntambuili nu nene nikamutambuila ku uhumi kii kituma i makani aya. 30 Itii, u wogigwa nuang'wa Yohana ai upumile kilundene ang'wi ai upumile ku ana adamu? Nsukiilyi." 31 Ai itambuue mukati ao nu kikilya nu kuligitya, "Anga kuligitye, 'Kupuma kilunde,' ukuligitya, 'Ku niki gwa shanga ai ku muhuie? 32 Kuiti anga kuligitye, ' Kupuma ku ana adamu,'..." Ai aogopile i antu, ku nsoko ihi ai a ambiie kina uYohana ai watulaa munyakidagu. 33 Uugwa ai amusukiye uYesu nu kuligitya, "Shanga kulingile. Uugwa uYesu aka atambuila, "Uugwa nu nene shanga kumutambuila ingi ku uhumi kii kituma i makani aya.

12 Uugwa uYesu ai wandilye kuamanyisa ku mpyani. Akaligitya, "Muntu ai utemee mugunda nua mizabibu, akaukitiila ikito, hangi akahimba ikombo nila kugundiikila u muvinyo. Akazenga i kilingasiilyo hangi uugwa aka wiliha u mugunda nua mizabibu ku alimi nia mizabibu. Uugwa ai utungile muhinzo nua kuli. 2 Itungo nai lipikile, ai umulagiye munyamulimo ku alimi nia mizabibu kusingiilya kiji kupuma kitalao ing'wi nia nkali nia mugunda nua mizabibu. 3 Kuiti ai amuambile, akamukua, hangi akamuzunsa bila kintu. 4 Akalagiilya kitalao munya mulimo mungiiza, akamuaalya kitwe nu kumutendeela makani a minyala. 5 Ikili ai umulagiye mungiiza, nuyu nu ng'wi akamubulaga. Ai a atendee ni auya idu makani anga yayo yaayo, aze akua ni auya kuabulaga. 6 Ai wakili ukete muntu ung'wi ikilo nua kumulagiilya, ng'wana mulowa. Nu ng'wensō ai watulaa wang'wisho nai ulagiigwe kitalao. Akaligitya, "Akumukulya u ng'wana nuane." 7 Kuiti i ilihwa akitambulya enso ku enso, "Uyu ng'wensō musali. Pembyi, si ni kumubulage, nu usali ukutula witu 8 Ai amugilinkiiye, akamubulaga nu kumuguma kunzi a mugunda nua mizabibu. 9 Ku lulo, Itii! Ukituma ntuni u mukola hiu nua mugunda nua mizabibu? Ukupembya nu kualimilya i alimi nia mizabibu nu kuwinkiiya u mugunda nua mizabibu ku angiiiza. 10 Mukili kulija kusoma u ukilisigwa uwu? "Igwe naiza ia zengi ai alihitile, latulaa igwe nila kumpelo. 11 Ili ai lipumile ku Mukulu, hangi ingi nila ukuilwa mu miho itu" 12 Ai adumile kumuamba uYesu, Kuiti ai aogopile i anyianza, Kuiti ai alingile kina ai watulaa utambue i mpyani nanso ki italao. Iti gwa ai amulekile akalongola yao. 13 Uugwa aka alagiilya ang'wi a afarisayo ni a herode kitalakwe iti ku

mugema ku nkani. 14 Nai akapika, akamuila, "Ng'walimu, kulingile kina shanga ukee i masigo a wihi hangi shanga ulagiie ukuiili kati a antu. Ukumanyisa i nzila ang'wa Itunda mu tai. Itii! ingi tai ane kupumya i kodi kung'wa Kaisari ang'wi ishi? Itii! Kuhumile kupumya ang'wi ishi? 15 Kuiti uYesu ai ulingile u udosi nuao nu kuatambuilda, "Kuniki mukungema? Ninkiili i dinari nihume kumigoza." 16 Akaleta ing'wi kung'wa Yesu, Aka atambuilda, Itii! ingi ikelu lang'wa nyenyu nu ukilisigwa nu ukoli apa ingi wang'wa nyenyu? Akaligitya, "Wang'wa Kaisari." 17 uYesu aka atambuilda, Minkiili i Kaisari i intu niang'wa Kaisari nu Itunda i intu niang'wa Itunda." Akamukuilwa. 18 Uugwa iAsadukayo, ni iligitya kutili u wiuki, ai akamutyata. Akamakolya, azeligitya. 19 Ng'walimu, uMusa ai ukukilisiye kina, 'Anga itule u muluna washe nu kumuleka u mukima ku nyuma akwe, Kuiti shanga ulekile ung'wana, muntu ukumuhola u mukima nua muluna nuakwe, nu kiligilya u ng'wana ku nsoko a muluna nuakwe.' 20 Ai akoli ni aluna mupungati, nu ang'wandyo ai uhoile u mukima ni hangi akasha, shanga ai ulekile u ng'wana. 21 Uugwa nua kabiiili ai umuhoile nung'wenso akasha, shanga ai ulekile u ng'wana. hangi nua kataatu ga ni iti. 22 Hangi nua mupungati shanga akaleka u ng'wana. Mpelo akwe ga nu musungu akasha. 23 Itungo nila wiukigwa, ni ikiukigwa hangi, Itii! Ukutula mukima wang'wa nyenyu? Kuiti awo i aluna ihi mupungati ai atulaa agoha akwe." 24 uYesu ai uatambuie, "Itii! Ili shanga nsoko kutula malimiligwaa, ku nsoko shanga mulingile u ukilisigwa ang'wi ngulu niang'wa Itunda?" 25 Itungo nila kiukigwa puma ku ashi, shanga akutina ang'wi kingila mu utinwa, ila akutula anga i amalaika nia kilunde 26 Kuiti, kutula ashi naiza akiukigwa, Itii! Shanga ai musomile kupuma mu mbugulu ang'wa Musa, mu nkani ni yi tunku, iti Itunda nai uligilitye nu kumuila, 'Unene ingi Itunda nuang'wa Abrahamu, hangi Itunda wang'wa Isaka, hangi Itunda wang'wa Yakobo?' 27 Nuanso shanga Itunda nua ashi, ila nua ni akoli apanga. Ingi i kihenga malimilaa." 28 Ung'wi nua amanyi akapembya nu kija i ntambu ao; ai wihengile kina uYesu ai uasukiye iziza. Ai umukoie, Itii! ingi ilagiiyo ni liuli nilikete u usanigwa ikilo mu ihi?" 29 uYesu ai umusukiye, "Nila kusanigwa ingi sili, "Ije, Israeli, Mukulu Itunda nuitu, Mukulu ingi ung'wi. 30 Kusinja u mulowe uMukulu Itunda nuako, ku nkolo ako ihi, ku Ngwau ng'welu nuako wihi, ku mahala ako ihi, nu ku ngulu niako yihi.' 31 Ilagiiyo nila ka biili ingi sili, 'Kusinja umulowe u munyakisali nuako anga nuiloilwe u mukola.' Kutili ilagiiyo ingiiza ni ikulu kukila aya." 32 uMumanyi akaligitya, "Iziza Ng'walimu! Uligilitye tai kina Itunda ini ung'wi, ni kina kutili nu mungiiza kukila nuanso. 33 Kumulowa nuanso ku nkolo ihi, nu ku ulingi

wihi nu ku ngulu yihi, nu kumulowa u munyakisali anga u mukola, ingi kusanigwa nangaluu kukila i masongelyo ang'wi ipolya nila kulimiligwa." 34 Itungo uYesu nai wakihenga kina wapumya isosho nila upolo, akamutambuilda, "Uewe shanga ukoli kuli nu utemi nuang'wa Itunda." Ze yakilaa pang'wanso kutili ga nung'wi nai ugemile kumukolya uYesu makolyo ihi. 35 Hangi uYesu ai usukiye, itungo nai watula ukumanyisa mu itekeelo, akaligitya, "Itii! amanyi iligitya kina uKristo ingi ng'wana wang'wa Daudi? 36 uDaudi mukola mu Ng'wau Ng'welu, ai uligilitye, 'uMukulu ai uligilitye ku Mukulu nuane, ikie mu mukono nuane nua kugoha, kupikiila niazipyie i alugu niako kutula pihi a migulu ako.' 37 uDaudi mukola wimitangaa uKristo, 'Mukulu' Itii! ingi ng'wana wang'wa Daudi kinya uli?" Hangi milundo ukulu ai umutegeeye ku ulowa. 38 Mu umanyisigwa nuakwe uYesu ai uligilitye, "Ikendegeeli nia manyi, niakete i nsula akugenda nia mujulungu nialipu nu kulamukigwa mu masoko 39 nu kikiie mu matuntu a akulu mu matekeelo nu mu siku kuu ku nkika nia akulu. 40 Akulya ga ni mato a ahimbi hangi akulompa malompi malipu iti kina i antu aihenge. Antu awa akusingiilya u ulamula nu ukulu." 41 Uugwa uYesu ai wikie pihi pakupi ni isandiko nila masongelyo mukati a nkika itekeelo; Ai watula ukugoa antu nai atulaa akuikila i mpia niao mukati i sandiko. Antu idu i agoli ai aikie ngele nkulu a ampia. 42 Uugwa musungu muhimbi muula ai uzile nu kuikila ipande ibiili, nsailo a senti. 43 Uugwa akaitanga i amanyisigwa akwe nu kuatambuilda, Huiili kumutambuilda, u musungu uyu nu muhimbi uikie ngele nkulu ikilo a ihi naza akondya pumya mu isandiko nila masongelyo. 44 Kuiti ihi apumilye kupumiila nu widu nua upuli nuao. Kuiti u musungu uyu nu muhimbi, kupuma mu uula nuakwe, uikie i mpia yihi naza ai utakiwe kuitumila ku likalo nu lakwe.

13 uYesu nai wakatula ukugenda kupuma mi itekeelo, ung'wi nua amanyisigwa akwe akamakolya, "Ng'walimu, goza i magwe aya ni aku kuilwa ni mazumba!" 2 Akamutambuilda, Ukihenga i mazumba aya ni makulu? Kutili ga nigwe ni ling'wi nilika sagiila migulya a lingiiza ni shanga aza likugwa pihi." 3 Nu ng'wenso nai wakatula wikie migulya a lugulu nula mizeituni kituli ki itekeelo, uPetro, Yakobo, Yohana nu Andrea akamakolya ku kinkunku. 4 "Kuile, i makani aya akutula nali? Ingi ntuni i kilingasiilyo nika makani aya kupumila?" 5 uYesu ai wandiye kuatambuilda, "Tuli miakendegeeli kina mntu wihi waleke kumulimilya. 6 Idu ikapembya ku lina nilane azeligitya 'Unene ng'wenso,' hangi akualimilya idu. 7 Ni mikija ulugu nu pwepwe nua uligu, leki kitumbi; makani aya atakiwe kupumila, kuiti i

mpelo ikili. 8 Ihi likunyansuka kikua ni ihi lingiiza, nu utemi nsuta nu utemi. Yikatula ni matetemeko nkika nia kuli ni kuli, hangi nzala. Uwu ingi ng'wandyo nua uwai. 9 Tuli miho. Akumutwala kupikiila mu maanza, hagi mukukuwa mu matekeelo. Mukimikigwa ntongeela a ahumi ni atemi ku nsoko ane, anga ukuiili kitalao. 10 Kuiti u nkani ninza kusinga hanza itanantigwe ku anyangu ihi. 11 Ni ikatula amuamba nu kuinkiliya, leki kitumbi kutula iko nimukaligitya. Mukati itungo nilanso, mukinkiligwa ntuni nika kuligitya; shanga mikatula nyenye ni mikaligitya, ila Ng'wau Ng'welu. 12 Munyandugu ukumusemela u muluna kubulagwa, u tata nu ng'wana nuakwe. iAna akimika nsuta a atata ao hangi kuasasha kubulagwa. 13 Mukutakiilwa ni kila u muntu ku nsoko a lina nilane. Kuiti nuikagimya kupikiila i mpelo, muntu nuanso ukugunika. 14 Ni mikihenga utaki nua ubipigwa wimikile pang'wanso ni shanga utakiwe kimika (nukusoma nua linge), papo niamoli mu Yuda amankiile mu malugulu, 15 nu ng'wensu nukoli migulya i ito nualeke kusima pih i to, ang'wi kuhola kibi nikikoli kunzi, 16 hangi nukoli mu mugunda waleke kusuka kuhola u ng'wenda nuakwe. 17 Kuiti ukia awo i asungu niakete inda nawa niakonsha mu mahiku nanso! 18 Lompi kina ileke kupumila itungo nila ulyuuku. 19 Kuiti yikatula nu lwago lukulu, naiza lukilikaya kupumila, puma ltunda nai u umbile u unkumbigulu, kupikiila itungili, ishi, ang'wi shanga ikapumila hangi. 20 Kupikiila u Mukulu nuikakepya i mahiku. Kutili u muili nuikagunika, kuiti ku nsoko a asagulwa, nuika asagula, wikakepya i namba nia mahiku. 21 Matungo nanso anga ize muntu wihi wika mutambuila, 'Goza, uKristo ukoli apa!' ang'wi 'Goza, ukoli apo!' leki kuhuiili. 22 Kuiti iKristo nia uteele ni anyakidagu nia uteele akupumila hangi akupumya ilingasilyo nu ukuilwa, iti kina, amukongele, nsigile ga ni asagulwa. 23 Tuli miho! Nakondyaa mutambuila aya ze akili i matungo. 24 Kuiyi ze yakilaa u lwago nula mahiku nanso, i lya likuikilwa kiti, u ng'weli shanga ukupumya u welu nuakwe, 25 i nzota yukugwa kupuma kilunde, ni ingulu ni ikoli kilunde yukuhiingika. 26 Papo ni ikamihenga u Ng'wana wang'wa Adamu upembilye mu malunde ku ngulu nkulu ni ikulyo. 27 Papo ukulagilya i amalaika akwe hagi ukulingiila palung'wi i asagulwa akwe kupuma nkika inne ni yihi, kupuma i mpelo nui ihi kupikiila i mpelo ilunde. 28 Ku mutini imanyisi. Anga itambi nili humile kupumya nu kuika u ukende mu matutu akwe, papo mukulinga kina i kipasu kikoli pakupi. 29 Uu gwa yili, nimikihenga i makani aya anga apumile, lingi kina ukoli pakupi, ni mimpita. 30 Tai, kumuili, uwu u ulelwa shanga ukukila kuli ze akili imakani aya kupumila. 31 Ilunde ni ihi yukukila, kuiti imakani ane shanga akukila lukulu. Kuiti

kutula luhiku nulanso ang'wi saa, 32 kutili nulingile, ga nia malaika nia kilunde, ang'wi Ng'wana, ila Tata. 33 Tuli miho, Gozi, ku nsoko shanga mulingile ingi itungo kii akupumila. (Komaniiya; U lukiili ulu, "Mutule miakendegeeli, Gozeeli hangi lompi ku nsoko ...." umutili mu mbugulu nia kali). 34 Ingi anga umuntu nulongoe muhinzo; wakaleka ito nilakwe, nu kumuika u mutuung'wa nuakwe kutula muhumi nu ito, kila ung'wi nu mulimo nuakwe. Nu kumulagilya u musunja kiki miho. 35 Ku lulo tuli miho! Kuiti shanga mulingile ingi nali u mukulu nu ito nuikagomoka ki ito, ihumikile ingi mpindi, utiku nuigingi, itungo nila nsambaligugu ni ikakunkula, ang'wi kidau dau. 36 Anga waze kupumpugilya, waleke kuhanga ulae. 37 Iko ni kukiligitya ku kila u muntu; Huguki!"

14 Ai yatulaa mahiku abiili duu ze yakilaa i siku kuu a pasaka nulu nula mikate Ni shanga I ikiwe i igai. Akuhani niakulu ni amanyi ai atulaa akuduma nzila akumuamba uYesu ku uhugu nu kumubulaga. 2 Ku nsoko ai aligitya, "Shanga itungo lili nila siku kuu, antu aleke kuza kituma u minyomo." 3 Matungo uYesu nai ukoli ku Bethania mi ito kung'wa Simioni munyambili, hangi nai wakatula utungile mu meza, musungu ung'wi ai uzile kitalakwe waze ukete i nsupa a manyunkiilo a nardo nziza ikete nsailo nkulu nangaluu, ai umibunangile i nsupa nu kumadubunsha migulya itwe nilakwe. 4 Kuiti ai akoli ang'wi ao nai atakile. Ai itambuie enso ku enso azeligitya, "Ingi ntuni insoko a ulimilyi uwu? 5 Manyunkiilo aya aza azeeguligwa ku dinari magana ataatu ni ikilo, hangi apegwe i aula." Ni enso ai amupatilye. 6 Kuiti uYesu ai uligitilye, "Muleki wing'wene duu. Ku niki mukumunyoma? Witumile ikani iza kitalane. 7 Mahiku ihi i aula muakete, hangi itungo lihi ni mukuhung'wa i nsula muhumile kituma ni maza kitalao, kuiti shanga mukutula nu nene itungo lihi. 8 Witumile iko nukihumile, u upuguhie u muili nuane i makuta ku nsoko a uikwi. 9 Tai kuimuili, kila i kianza i nkani ninza niuku tanantigwa mu unkumbigulu wihi, iko nukitumile u musugu uyu kikutambulwa ku ukimbuikiyi nuakwe. 10 Ugwa uYuda Iskariote, ung'wi nua awo ikumi na abiili, ai ulongoe ku akulu a akuhani iti kina walije kuminkiliya kitalao. 11 Matungo i akulu a Akuhani nai igulye ili, ai iloile hangi akalaga kuminkiliya mpia. Ai wandilye kuduma ilyoma nila kuminkiliya kitalao. 12 Mu luhiku nula ng'wandyo nula mkate nishanga uikiwe i igai, itungo nai apumilye u ng'waa nkolo nua pasaka, amanyisigwa niakwe ai amutambuie, "Uloilwe kulongole pii kuzipiilye iti ulije kulya u ludyu nula pasaka?" 13 Ai ua lagiye amanyisigwa akwe abiili nu kuatambuila, "Longoli mu kisali, nu mitunja naiza ukenkile i ntunda ukiona nu nyenye. Mutyati. 14 Ito nuikingila,

mutyati hangi mutambuili u mukola ito nilanso, ' Ung'walimu uligitilye, Kikoli pii i shumba nika aziila kianza ni nikalila i pasaka ni amanyisigwa ane?" 15 Ukumulagiila i shumba nika migulya kikulu ni kikete i iseme niize kikoli kikondile. Itumi u uzipiilya ku nsoko itu pang'wanso." 16 Amanyisigwa ai ahegile akalongola mu kisal; ai ahangile kila ikintu anga nai watulaa uatambuie, hangi akazipiilya u ludyu nula pasaka. 17 Matungo nai yatula mpindi, ai upembilye ni awo ikumi na abili. 18 Hangi nai akatula akumihumbeela i meza nu kulya, uYesu ai uligitilye, Tai kumutambuila, umg'wi kati anyu nukulya palung'wi nu nene ukungumaniilya." 19 Ihi akasiga ikulu, hangi ung'wi ze yakilaa u muya ai amatambuie, "Kulu kuulu shanga u nene?" 20 uYesu ai usukiye nu kuatambuila, "Ingi ung'wi nua ikumi na abili kati anyu, ung'wi naiza itungili ukuliiya ipuli mi bakuli palung'wi nu nene. 21 Ku soko uNg'ana wang'wa Adamu ukulongola anga uu u ukilisigwa nu uligitilye migulya akwe. Kuiti ukia nuakwe u muntu uyo naiza kukiila nuanso u Ng'wana wang'wa Adamu ukugumaniilgwa! Aza izeetula iziza kunkilinkiila ku ng'wakwe anga ize u muntu nuanso ai uzeleka kutugwa 22 Hangi nai atula akulya, uYesu ai uhoile u mukate, akaukendela, nu ku uega. Akainkiilya wazeligitya, "Holi. Uwu ingi muli nuane." 23 Ai uhoile i kikombe, akalumbiilya, hangi akainkiilya, hangi ihi akaking'wela. 24 Ai uatambuie, "Iyi ingi sakami ane na wigombya, sakami ni hunuka ku nsoko a idu. 25 Tai kumutambuila, shanga kung'wa hangi mu nkali iyi na muzabibu kupikiila u luhiku ulu ni nikang'wa nu upya mu utemi nuang'wa Itunda." 26 Nai akondya kimba u wimbo, ai alongoe kunzi mulugulu nula mizeituni. 27 uYesu ai uatambuie, "Unyenye mihi mukibagula kuli ku nsoko ane, ku nsoko ikilisigwe, 'Nikamukua u mudimi ni nkolo yukusapatila.' 28 "Kuiti ze yakila ku iuka kitalane, nikamutongeela ntongeela anyu ku Galilaya." 29 uPetro ai umutambuie, "Anga itye ihi ga akuuleka, unene shanga kuuleka." 30 uYesu ai umutambuie, "Tai nakutambuila, u utiku uwu, ze ikili i nsambaligugu ku kunkula nkua ibiili, wikatula wanihita nkua itaatu." 31 Kuiti uPetro ai uligitilye, "Anga insinje ga nu kusha palung'wi nu ewe, shanga ku uhita." Ihi ai apumilye ilago lilo liilo. 32 Ai apembilye mu nkika nai itangwaa Gethsemane, nu Yesu ai uatambuie i amanyisigwa akwe, "Ikii papa itungo ni kikumbika." 33 Ai uahoile u Petro, Yakobo nu Yohana palung'wi nu ng'wenso, akandya kuhung'wa kinya uwai nu kaga nangaluu. 34 Ai uatambuie ung'yenyi nuane ukete kinya uwai nangaluu, ga insha. Sagi papa nu kelya." 35 uYesu ai ulongoe ntongeela iniino, akagwa pihi, akalompa, anga ize ihumikile, kina isaa iyi aza ize muhuga. 36 Ai uligitilye, "Aba, Tata, Makani ihi kitalako ahumikile. Nihegelye

i kikombe iki. Kuiti shanga ku ulowa nuane, ila ulowa nuako." 37 Ai ugomokile nu kua hanga alala, hangi aka mutambuila uPetro, "Simioni, itii walalane? Shanga wahuma kelya ga i saa ing'wi? 38 Huguki hangi mulompe muleke kingila mu mageng'wa. Kulu kuulu i nkolo ikoli iziza, kuiti u muli ingi unementaalu." 39 Ai ulongoe hangi nu kulompa, hangi ai utumie makani yayo yaayo. 40 Ai upembilye hangi waka ahanga alala, kunsoko miho ao ai atulaa malito hangi shanga ai alingile ntuni nika kumutambuila. 41 Ai uzile nkua aka taatu nu kuatambuila, Mukili mulae nu kusupyaa? Yakonda! isaa apikaa. Goza! uNg'wana wang'wa Adamu ukugumaniilgwa mu mikono a anya milandu. 42 Uki, kwini. Goza, uyo nuendaa ngumaniilya ukoli pakupi." 43 Itungo udu nai watula wakili ukuligitya, uYuda, ung'wi nua awo ni ikumi na abili, ai upikile, ni idale ikulu kupuma kuakulu a akuhani, amanyi ni anyampala akete i mpanga ni idunkuli. 44 Itungo nilanso u mugumaniilyi nuakwe ai watulaa uinkiiye kilingasiiyo, wazeligitya. Uyo ni nikamulungila, ng'wenso. Muambi nu kumutwala pihi a usunji." 45 Itungo u Yuda nai upikile, kang'wi duu ai ulongoe kung'wa Yesu nu kuligitya, "Ng'walimu!" Hangi akamulungila. 46 Uugwa akamuika pihi a usunji nu kumuamba. 47 Kuiti ung'wi kati ao nai wimikile pakupi nu ng'wenso ai uhopoe i mpanga akwe akamukua u munyamilimo wang'wa kuhani nu mukulu nu kumutema u kutwi. 48 uYesu ai uatambuie, "Mupembilye kumamba ku mapanga ni idunkuli anga muhegelanyi? 49 Matungo kila luhiku ai nkoli nu nyenye hangi nizemanyisa mi itekeelo, shanga ai mumambile. Kuiti ili litumikile iti ukilisigwa ukondaniile. 50 Hangi awo ihi nai akoli nu Yesu ai amulekile nu kumanka. 51 Muhumba ung'wi ai umutyatile, hangi ai watulaa utugae u mugolole udu ai watulaa wikumbile kitaligiilya; ai amuambile kuiti 52 ai uatigie akauleka u mugolole papo akamanka kipwi. 53 Nai akamutongeela uYesu kung'wa kuhani nu mukulu. Pang'wanso ai ilundiie palung'wi nu ng'wenso i akuhani ni akulu ihi, anyampala, ni amanyi. 54 uPeto nu ng'wenso ai umutyatile uYesu ku kuli, kutunga mi itando nilang'wa kuhani nu mukulu. Ai wikie palung'wi ni asunja, nai atulaa pakupi nu moto akaze ota iti kulija upyu. 55 Matungo nanso akuhani niakulu ihi ni ianza lihi ai atulaa akuduma ukuiili kung'wa Yesu iti alije kumubulaga. Kuiti shanga ikaulija. 56 Ku nsoko antu idu ai aletile ukuiili nua uteele ku ngwaakwe, kuiti ga nu ukuiili nuao shanga ukimpyana 57 Ang'wi ao ai imikile nu kuleta ukuiili nua uteele ku ng'waakwe; azeligitya, 58 "Aza kigulye ukuligitya, 'Nikalibipya itekeelo ili nai lizipigwe ku mikono, nu mukati a mahiku a taatu nikikalizenga ingiiza ni shanga lizipigwe ku mikono." 59 Kuiti ga nu ukuiili nuao shanga

ukimpyana. 60 Kuhani nu mukulu ai wimikile pakati ao nu kumukolya uYesu, "Itii umugila isosho? Antu awa akukuila ntuni kitalako?" 61 Kuiti ai wikie ihi twii hangi shanga ai usukiiye kihi. Itungo u kuhani nu mukulu ai umukoieye hangi, "Itii u ewe ingi wi Kristo, ng'wana wang'wa Mukendepwa?" 62 uYesu ai uligitilye, "Unene ng'wensu. Hangi wikumihenga uNg'wana wang'wa Adamu wikie mukono nua kigoha nua ngulu upembilye ni malunde a kilunde." 63 uKuhani nu mukulu ai utamue i ang'wenda akwe nu kuligitya, "Itii, kukili kuloiwe akuiili? 64 Migulye i kimeli. Ulamuli nuanyu nu uli?" Hangi ihi ai amulamue anga ung'wi nai utakiwe insha. 65 Ang'wi akandya kumutyila i mati nu kumukunikila u usu nu kumukua nu kumutambuila, "Lota!" A ofisa ai amuhole nu kumukua. 66 Hangi uPetro nai wakatula wakili ukoli pih mitando, munyamulimo ung'wi nua kisungu nuang'wa kuhani nu mukulu akapembya kitalakwe. 67 Ai umihengile uPetro nai wimikile ukota u moto, hangi ai umugozile ku kumuhumbeela. Uugwa ai uligitilye, "Nu ewe ga aza ukoli nu Munazareti, uYesu." 68 Kuiti ai uhitle, wazeligitya, "Shanga ningile hangi shanga manyile kutula iko nukuligitya!" Uugwa ai upumile akalongola kunzi itando. (Komaniilya; U lukili ulu, "Hangi i nsambaligugu ikakunkula" umutili mu mbugulu nia akali). 69 Kuiti munyamulimo nua kisungu pang'wanso, ai umihengile nu kandya kuatambuila hangi awo naza akoli imikile pang'wanso, "uMuntu uyu ingi ung'wi ao!" 70 Kuiti ai uhitle hangi. Panyambele iniino awo nai atulaa imikile pang'wanso ai atulaa akumumbuila uPetro, "Kulu kuulu u ewe ingi wi ung'wi ao, ku ndogoelyo ga nu ewe ingi wi Mugalilaya." 71 Kuiti ai wandilye ki ika u mukola pih a kizumo nu kulapa, "Shanga numulingile u muntu uyu ni muku mutambula." 72 Uugwa i nsambaligugu ikakunkula kabiili. Uugwa uPetro ai ukimbukiye i makani naiza uYesu ai watulaa umutambuie; "Ze ikili i nsambaligugu ku kunkula nkua ibiili, ukunihita nkua itaatu." Hangi ai ugwie pih nu kulila.

15 Kidau dau maniambwa akulu a akuhani ai atankanila palung'wi ni anyampala ni amanyi ni ianza lihi nia anyampala. Uugwa akamutunga uYesu akamutwala kung'wa Pilato. uPilato akamukolya, "U ewe ingi wi mutemi nua Ayahudi?" 2 Akasukiiya, "U ewe ukuligitya nianso." 3 Akulu a akuhani akaganula u usemelwa widu migulya ang'wa Yesu. 4 uPilato akamukolya hangi, "Shanga ukusukiilya kihi? Shanga wihengile iti niaku usemela ku makani idu? 5 Kuiti uYesu shanga ai umusukiye uPilato, hangi nianso ai imukuie. 6 Ku u udu itungo nila siku kuu wimutunguila mutugwa ung'wi, mutungwa niize amulompile. 7 Ai amoli

atumuli mu kadulumu, mukati ao i abulagi mu kati a nai apilukile ni akutumikila u utumuli nuao. Ai ukoli muntu ung'wi nuitangwa Baraba. 8 Lumbi ai lipembilye kung'wa Pilato, nu kumulumpa witume anga nai witumile uko kunyuma. 9 uPilato aka asukiilya nu kuligitya, "Muloilwe numutunguilye u mutemi nua Ayahudi?" 10 Ku nsoko ai ulingile ingi ku nsoko a wilu akulu a akuhani ai amuambile uYesu nu kumuleta kitalakwe. 11 Kuiti akulu a akuhani ai akinyiie i umbi ku kua i yogo ku luli kina watunguilwe u Baraba badala akwe 12 uPilato aka asukiilya hangi nu kuligitya, "Numutende ntuni u mutemi nua Ayahudi? 13 Akakua iyogo hangi, "Maje!" 14 uPilato akaligitya, "Witumile ikani kii ni bibi?" Kuiti akakilinkiiya kukua iyogo ikilo ni ikilo "Maje." 15 uPilato waze uloiwe kulioeelyai umbi, aka atunguilya uBaraba. Akamukua uYesu i mikoha uugwa akamupumya iti wagigwe. 16 la Asikali ai amutongile uYesu kupikiila mukati itando (ilo nilikoli mukati a nkambi) hangi ai ilingiile palung'wi idale nila asikali. 17 Akamutugala uYesu mujulungu nua ung'ole nua zambalau, hangi akapotya i ngala amija akamutugala. 18 Akandya kumukunka nu kuligitya, 'Milamu, Mutemi nua Ayahudi!' 19 Akamukua mi itwe ku mulanga nu kumutyila i mati. Akatugama ntongeela akwe ku kumukulya. 20 Nai akondya ga nu kumukunka, akamutugala u mujulungu nua ung'ole nua zambarau nu kumutugala i ang'wenda akwe, hangi akamupumya kunzi kulongola ku maja. 21 Akamusinga mukila nzila kumuaiilya, nai watulaa ukingila mu kisali kupuma ku mugunda. Nuitangwaa Simioni Mukirene (tata nuakwe u Iskanda nu Rufo); Akamusinga kukenka ikota nila mpaga nilang'wa Yesu 22 la Askali akamutwala uYesu kianza ni kitangwaa Golgotha (ndogoelyo a mpyani iyi ingi Ing'ang'a litwe). 23 Akaminkiiya magari na ahalinkanigwe ni manemane, kuiti shanga ai ung'wee. 24 Akamaja hangi akagalana i ang'wenda akwe, akamakuila i kula kulamula i kipande nuikalija kila u asikali. 25 Ipkiiie saa tatu kidau dau nai amagilye. 26 Akaika migulya akwe ibada nilikilisigwe u usemelwa. "Mutemi ua Ayahudi." 27 Akamaja palung'wi ni a himbi abiili, ung'wi ipande nilakwe nila kigoha nu muya ki kima ku ng'waakwe. 28 (Komaniilya; Ulukiili ulu. "Nu ukilisigwa ukakondaniila nai uligitigwe "umutili mu mbugulu nia kali). 29 Nawo nai atulaa akukila ai amutukie, aze hingisa i matwe ao nukuligitya, "Aha! u ewe nuikalibunanga i itekeelo nu kulizenga ku mahiku ataatu, 30 Igune mukola hangi usime pih puma mikota nila mpaga!" 31 Ku ndogoelyo yiyo yiyo akulu a akuhani ai amusensile azitambulya, palung'wi ni amanyi nu kuligitya, "Ai uagunile i auya, kuiti shanga uhumile kiguna u mukola. 32 Kristo Mutemi nua Israeli, sima pih puma mikota nila mpaga, iti kuhume kihenga nu

kuhuili. ” Hangi awo nai agigwe palung’wi nu ng’wenso ga ai amusensile. **33** Nai ipikile i saa mutandatu, kiti kikapembya migulya ihi ihi kupikiila i saa kenda. **34** Itungo nila saa kenda, uYesu akazogolya ku luli lukulu, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” ize ituile ni ndogoelyo, “Itunda nuane, ku niki nuandeka?” **35** Ang’wi a awo nai imikile nai akija akaligitya, “Goza, ukumitanga Eliya.” **36** Muntu ung’wi akamanka, akizulya i siki misali nu kumiikila migulya amulanga, akaminkiilya iti wang’we. Muntu ung’wi akaligitya, “Lindiila kihenge anga ize u Eliya ukupembya kumusimya pih.” **37** Uugwa uYesu akalila ku luli lukulu nu kusha. **38** Ipazia ni li tekeelo likagananuka ipande ibiili puma migulya kupikiila pih. **39** uOfisa ung’wi nai watulaa wimikile waze umutungile uYesu, nai wakhenga wakuza ku kinya iti, akaligitya, “Tai u muntu uyu ai watulaa Ng’wana wang’wa Itunda.” **40** Ai akoli ga niasungu nai atulaa akugoza ku kuli. Mukati ao ai ukoli uMariamu Magdalena, Mariamu (nyinya nuakwe u Yakobo muniino wang’wa Yose), nu Salome. **41** Matungo nai akoli ku Galilaya ai amutyatile nu kumuailiya. Ga ni asungu angiiiza idu ai ityatinkanilye kupikiila ku Yerusalemu. **42** Nai yatula mpindi, hangi kunsoko ai ituile luhiku nula wihambi, luhiku ze ikili u luhiku nula kusupya. **43** uYusufu nua ku Arimathaya ai uzile pang’wanso. Ai watulaa munyianza nai ukuigwe muntu nu ulindiie u utemi nuang’wa Itunda. Ku ukamatiku akalongola kung’wa Pilato, nu kumulompa u muili nuang’wa Yesu. **44** uPilato akakuilwa kina uYesu yakondaa wakuza; akamitanga u afisa uyo akamukolya anga ize uYesu wakuza. **45** Nai wakalija i kulu kuulu kung’wa Afia kina wakuza, ai umugombilye uYusufu ku uhola u muili. **46** uYusufu ai watulaa wagula i sanda. Akamusimya puma mikota nila mpaga, akamutungu ku sanda, nu kumuika mukati a kibiila nai kihimbilwe mi itagalwe. Uugwa akalipingiltya igwe mu mulango nua kibiila. **47** uMariamu Magdalena nu Mariamu nyinya wang’wa Yose ai ihengile i kipango nai uikilwe uYesu

16 Matungo u luhiku nula kusupya nai laula, uMariamu Magdalena nu Mariamu nyinya nuakwe u Yakobo, nu Salome, ai aguile manyunkiilo maziza, iti ahume kupembya nu ku upuguhila i makuta u muili wang’wa Yesu ku nsoko a uikwi. **2** Kidau dau mania mbwa luhiku nula ng’wandyo nula wiki, ai alongoe mu kibiila itungo i lya nai litolokile. **3** Azitambulya enso ku enso, “Nyenyu ukulipingiltya igwe ku nsoko itu iti kingile mu kibiila?” **4** Itungo nai agozile, ai amihengile muntu wakondya kulipingiltya igwe, naiza lituile ikulu nangalu. **5** Akingila mu kibiila nu kumihenga muhumba utugae mujulungu ng’welu, wikie ipande nila kigoha, hangi akakuilwa. **6** Aka atambuila, “Leki kitumbi.

Mukumuduma Yesu, nua ku Nazareti, naza wagigwe. Wiuka! Wimutili apa. Goza i nkika apo naza atulaa amuikile. **7** Longoli, muatambuile i amanyisigwa akwe nu Petro nia kina wamutongeela kutunga ku Galilaya. Kung’wanso mukumihenga, anga nai watulaa umutambuie.” **8** Akahega nu kumanka kupuma mu kibiila; ai akagatile nuku kuilwa. Shanga ai aligitilye kiji ku muntu wihi nsoko ai itumbile nangaluu. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) (Komaniiya; Mbugulu nia kali ngila u Marko 16: 9-20) Dau ni nkulu mu luhiku nula ng’wandyo nula wiki, ze yakilaa kiuka, ai umupumie hanza uMariamu Magdalena, naiza kupuma kitalakwe ai umupumiiye a hing’wi mupungati. **10** Ai uhegile nu kuatambuila awo naza atulaa palung’wi nu ng’wenso, itungo nai atulaa akusiga ikulu nu kupumya u liholi. **11** Ai igulye kina ingi mupanga hangi wigeekile nu ng’wenso, kuiti shanga ai amuhuiie. **12** (Komaniiya; Mbugulu nia kali ngila i Marko 16: 9-20) Ze yakilaa nanso, akipumilya ku mpyani isa ku antu angiiiza abiili, itungo nai atulaa akugenda kupuma mi ihi. **13** Ai alongoe nu kuatambuila i amanyisigwa ni angiiiza nai asagile, kuiti shanga ai a ahuiie. **14** (Komaniiya; Mbugulu nia kali ngila u Marko 16: 9-20) uYesu panyambebe akipumilya ku awo ni ikumi na ung’wi nai atulaa ipantamiiye mu meza, hangi aka akenela ku kuhita kuhiila kitalao nu ukaku nua nkolo, ku nsoko shanga ai ahuiie awo nai amihengile ze yakilaa kiuka kupuma mu ashi. **15** Aka atambuila, “Longoli mu unkumbigulu wihi, nu kutanantya inkani ninza ku intu yihi. **16** Wihi nu uhuie nu kogigwa ukugunwa, nu uyo ni shanga u huiie ukulamulwa. **17** (Komaniiya; Mbugulu nia kali ngila Marko 16: 9-20) “Ilingasiilyo izi ikityata ni ihi niahuiie. Ku lina nilane akupumya i ahing’wi. Akuligita ku ntambu ngeni. **18** Akuamba i nzoka ku mikono ao, hangi ga nu kung’wa kintu kiji nika kubulaga shanga kikualemaalya. Akuika i mikono ku alwae, nienso akutula apanga.” **19** Ze yakilaa u Mukulu kuligita nienso, akaholwa migulya milunde hangi wikie mukono nua kigoha nuang’wa Itunda. **20** Amanyisigwa akahega nu kutanantya kila kianza, itungo uMukulu ukituma u mulimo nienso nu ku lukaminkiilya u lukani ku miukuilwa ni ilingasiilyo ize yityatinkanilye ni enso

Luka

1 Idu naakagupile kuika uza imahumo ayo naakondigwe kung'witu, 2 anga naakupee usese kupuma ung'wandyo naaihengile kumiho nitumi alukani. 3 Kululo unene nanakomanilya ung'wandyo wa nkani izi yihi kupuma ung'wandyo naona uza kitalane hangi kuandikila unonegwa wakwe mkuligwa wakwe Theofilo. 4 Kina uhume kumanya itai ankani naumanyisigwe. 5 Mumahiku ang'wa Herode, mtemi wa Yuda, aukole umdimi naiwitangwa Zakaria, nuaukoo wang'wa Abia musungu akwe akapuma kuwa nanso ang'wa Haruni, nilina lakwe aiwitangwa Elizabethi. 6 Ihi akete itai pantongeela ang'wi Tunda, aakugenda aziagili anga ubi mumalagilyo ihi na mukulu. 7 Aagila anga ng'wana kunsoko u Elizabethi aimugumba, aya ihi abili aina anyampala. 8 Ikatula na ukituma imilimo akidimi akaziunonyela kuntongeela ang'wi Tunda. 9 Kutyata uigobi naizaigombilye kumupata umudimi nua kenda kunyuunkilya uvumba kunyumba ang'wi Tunda. 10 Ilundo lili nilaantu ailikoli kunzi likazilompa imatungo nuvumba nukutunkilya. 11 Malaika wa mukulu aupumie akimika mukono wa kigoha wa kikumbikilo la kunyunkilya. 12 U Zakaria wikatinuka nuika muona; uoa wika mugwila. 13 Ingigwa umalaika akamuila, "Leka kogopa Zakaria, kunsoko imalompi ako igigwa u musungu u Elizabethi ukuutugila ung'wana ilina lakwe ukumitanga Yohana. 14 Ukula nuulowa na idu niakuulowa kutu gwa kung'wakwe. 15 Kunsoko ukutula mukulu mumihio amukulu. Sanga ukung'wa idivai anwi ikigalyo nikilulu, ukutula uiizuligwa ng'wa ung'welu kupuma munda ang'wa nyinya. 16 Niantu idu nia Israeli akupulwa kung'witunda wao. 17 Winzu pantongeela amukulu kunkolo ang'wa aung'welu ningulu yang'wa Eliya. Ukituma iti kunsoko akususha ikolo yaana ingigwa awa nishaigomba ilongola kuwa hugu niatai. Ukituma iti kuaika antu ihambe kumukulu kinoneelya kunsoko akwe. 18 U Zakaria akamuila umalaika, kuhuma uli kuhuma ili? Kunsoko unene nimunyampala numusungu wane imyaka akwila. 19 Umalaika akasusha akamwila unene ni Gabrieli, numika pantongeela ang'wi Tunda. Ntumilwe kuila, ulukani nuluza. 20 Hangi goza, shukuligitya, ukukilaja, shukuhuma kuligitya sunga uluhiku ulu inkani izi ni ziza kupumila iyi kunsoko aulemilwe kuhuili nkani yane niziza yakondaniligwa kumatungo ane. 21 lantu aamulindie u Zakaria. Ikakuilwa nautinilye mitekeelo. 22 Naiwapuma kunzi singa akahuma kuligitya nung'wenso. Ikalinga kina awa apa akakunukuilwa naukole mitekeelo. Akalongoleka kulagiila iilinga silyo hangi aka kilaja twi. 23 Imahiku amilimo naahila akasuka kitalakwe. 24 Matungo u Zakaria naiwakondya kituma imilimo akwe mitekeelo,

umusungu akaamba ulito nuanso singa akapuma mitalakwe nimatungo amyeli itaano, akalunga. 25 Ulu lulu naiwitumile umukulu kitalane kwa uua kuheja iminyala kuntongeela aantu." 26 Elizabethi naiwapisha inda amyeli mutandatu, Itunda akamuila umalaika Gabrieli longola kukisali nikitangwa Galilaya ni Nazareti, 27 munanso nauligigwe numuhumba ilina lakwe naiwitangwa Yusufu nuanso amuluna wang'wa Daudi, umunanso nuanso aiwitangwa Mariamu. 28 Akaza kitalakwe akalunga 'Nusigilye uhumi Nukulu Nitunda ulooeigwe.'" 29 Kululo inkani u malaika auhalinkanilye akahita kulinga kuniki umalaika atambule imakuilwa akwe. 30 Umalaika akamwila, "Leka kogopa, Mariamu, kunsoko uupatile uhumi kupuma kung'witunda. 31 Goza gwa, ukukenka inda ukutuga ungwana. Ukumitanga Yesu." 32 Ukutula ngwana nua Mkulu migulya Itunda ukumupa ituntu lanywa Daudi utata akwe. 33 Ukutula mutemi numukulu mukoo wang'wa Yakobo mpaka impelo utemi wakwe ugilangampelo. (aiōn g165) 34 Mariamu akamwila ikutuika uli, iza nkili kihugeela numitunja wihi? 35 Malaika akamwila akalunga, "Ng'wang'welu ukuuhanga migulya ningulu yako uyu nukutugwa ukitangwa ng'wang'wi Tunda. 36 Goza, umuluna wang'wa Elizabethi ukete nda ang'wana nunyampala wakwe ukete mieli mtandatu, naiwilwa mugumba. 37 Kunsoko kutili nilihumile kung'wiTunda." 38 Mariamu akalunga, "Goza, une nimukulu numusungu wang'wi Tunda. Leka itule uu kitalane iza nulukani lako." Umalaika akamleka. 39 Kululo imahiku yayo u Mariamu akahega akenda mihe na malugulu, mihe na mukisali nitangwa Yudea. 40 Akalongola munyumba ang'wa Zakaria akamulamusha u Elizabethi. 41 Itungili aipumie kuiti u Elizabethi naiwigule imilamu ang'wa Mariamu ung'wana munda akwe akaputa nu Elizabethi akizula ingulu yang'wawelu. 42 Akitunta kululi nulukulu akalunga akaligitilya akitunta kululi nulukulu akalunga ue kukiila muasungu nu ng'wana nukoli muda ako ukembetilwe. 43 Ingi gwa atuile uli kitalane uyiya wang'wa tata ane aze kitalane? 44 Kunsoko goza naiwigule muakutue ako ululi imilamu ako ung'wana munda ane auputile kilumbi. 45 Nu ng'wenso ukia nai uhuie; kundogoelyo akukondeeligwa nai utambuiwe nu Mukulu. 46 U Mariamu akaligitya, nkolo ane ikumulumbiilya u Mukulu, 47 nu ng'wau nuane imilooeeye Itunda, Muguni nuane. 48 Kunsoko uugozile u unyeku nua mutugwa nuakwe. Kundogoelyo, goza, pumiila itungili ulelwa wihi akunintanga mukendepwa. 49 Kunsoko munyangulu wantendeela makulu, ni lina nilakwe inge inyelu. 50 Nu ukende nuakwe wikiee ulelwa ga nu ulelwa ku awo ni umukulyaa. 51 Uzipilye ngulu ku mukono nuakwe; uasapatiye niakete ulugoha mu masigo a nkolo ni ao. 52 Uagwisilye i akulu mu matuntu ao na ukulu ni anyeku uanankiye.

53 Anya nzala uikutilye ukende, ni anya nsao uahegilye mikono mitili. 54 Umiaiiye u Israeli munyamulimo nuakwe, iti wikimbukiile u ukende nuakwe 55 (anga nai utambuie i atata itu) u Abrahamu nu ulelwa nuakwa ga ikali na kali.” (aiōn g165) 56 Mariamu akikie nu Elizabeti mieli itaatu uu gwa ikatulika akasuka kito. 57 Matungo nai apika u Elizabeti akitunguila ng'wana mgoha. 58 lanya kisali akwe nialuna akwe naigule umukulu uza. 59 Naiapikile mahiku munana aiazila kumtala kukidamu umung'nya akamitanga lina lakwe Zakaria kushatilya ilina lang'wi he. 60 Ingigwa unyinya akwe akasusha akalunga aa ukitangwa Yohana. 61 Kamuila kutile hata nung'wi kua luna ako nuitangwa ilina nilanso. 62 Akatula kilinga silyo ihe itangwe nyinyu. 63 Ihe akalowa ahole ikibao andike “Ilina lakwe Yohana.” Ihi ika ambwa ikuiywa kua ili. 64 Itungo umulomo wakwe ukaluguka nulimi lakwe likaligitya nukumukulya Itunda. 65 Uoa ukazila wihi naiakolipakupi nung'wenso. Makani ikasambaila mihi ihi mulugulu mung'wa Yudea ayo. 66 Ihi ayo naigule ikamaika munkolo yao akalunga ung'wana uyu wiuli? Kunsoko umukano wang'wa tata ukoli palung'wi nung'wenso. 67 Ihe akwe u Zakaria ung'wang'welu munya kidagu akalunga, 68 “Akuligwe Itunda mukulu wa Israeli, kunsoko auieye kuleta uguniki kuantu akwe. 69 Wakimikiye lupembe nu uhuli wa nyumba nai mitumi akwe u Daudi, 70 Anga na ulungile mulomo wakinya kidagu naiakoli matungo ao na kale. (aiōn g165) 71 Ukakuguna muabi itu kupuma mumikono akwe nia kubipiwe. 72 Ukende uu kulagilya uza wang'wa tata itu, kilingasilyo lakwe ni za, 73 ilago nautambue kung'wa Abrahamu tata witu. 74 Uine kigeleka uhumile kutuma bila woa, kekahuma kugunwa kupuma muabi itu. 75 Kuite uza nitai kuntongela itu imahiku ihi. 76 Uu nu ewe munya kidagu nukole migulya kunsoko ukulongoleka kunsoko amukulu kumunonelya inzila kuwanonelya iantu kunsoko aupembelyo wakwe. 77 Kualingasa iantu akwe kugunwa imilandu ao. 78 Ulu lutuile kinyauwai wang'wi Itunda witu kunsoko ilyoa lukupuma hange. 79 Kelya kuantu nikie mkiti nao niikie mumulule wa nsha ukituma iti kumitongeela imigulu itu munzila aupolo. 80 Ung'wana uyo akatula ningulu mkolo nukikie mumbuga sunga mihaea akingila kitalakwe kung'wa Israeli

2 Matungo na mahiku nanso ukaisari Augusto au pumilye Ilago akaila holi ua ligwa waantu Ihi ni Ikie mihiyi. 2 Ili aialyo lagwandiyo alitumilye matungo krenio amukulu wang'wa siria. 3 Kila muntu akalongola kukisali kao. Kenda kuhola ialo. 4 Nung'wenso uyusufu akahega mukisali ka Nazareti ku Galilay nu kulongola ku Yudea mukisali ka Bethlehemu.

nu manyikile anga kisali kang'wa Daudi. kunsoko au pumie muileli wang'wa Daudi. 5 Au ulongae kung'wanso kenda kuhola ialo palung'wi nu Mariamu amuligilye nukumulindilya ung'wana. 6 Naiakole kung'wanso imatungo nanso aialindie ung'wana alelywe. 7 Akaleta ng'wana mugoha. Uleli wakwe wang'wandyo akamuimba inguo muili wihi kugilya impepo ung'wana. Akamuika muntua nakuliselya imitugo kunsoko aikutile iliyoma munyumba ya kila nzila. 8 Ihi ni anso aiakole iadimi naikie mumbuga akazelindila ikolo yao utiku. 9 Itungo malaika wa mukulu akapumila utemi wa mukulu ukelya nukupilimilya akatula nu oa. 10 Kululo umalaika akaaila, “leki kogopi numuletee lukani luza, nulukuleta ilumbi ku antu ihi. 11 lie liyi, muguni uleilwe kunsoko anyu, mukisale kang'wa Daudi nuanso yuyo kristo mkulu! 12 Ike inge kilingasilyo mkupegwa, mukumu hanga ung'wana utungilye nguo uloe muntua akulisilya imetungo. 13 Itungo itumi akilunde ikaza idu ikatula palung'wi ikamusongelya Itunda, Ikalunga. 14 Ukulu wang'wi itunda mua migulya nu upolowa mihi nualoilye. 15 Kuite inge ia malaika ai atuile kulongola kenda kilunde, iadimi akitambuile enso kua enso, Inge kweni ku Bethlehemu, kende kuone iku nikigee nu mukulu ukulagie. 16 Akakaya kung'wanso, akamuhanga mariamu nu Yusufu, ikamuona ug'wana ulae muntua nikilyesilya imetugo. 17 Na iane uu akaaila iantu naiaiwe aya na ng'wana. 18 Ihi naigule alukani ulu ikakuilwa iko na ikitambuwe nu mudimi. 19 Inge u mariamu akalongoleka, kusega kunsoko ihi nae wigule, akamaika munkola akwe. 20 I a dime ikasuka ikamukulya nukumulumbelya Itunda kitu naeigule nukuona, anga nae itambuwe, kung'wanso. 21 Naelipikile ulu hiku la munana ikatula matungo, akumutala kukedamu ung'wana, ikamitanga elina lakwe Yesu, elina naupewe nu malaika Inda naikilengila munda. 22 Naelipikile imahiku akuzepilingwa kitalao anga nai uzepeigwe malagelyo ang'wa musa, Yusuma na Mariamu akamutala mitekelo ku yerusalemu kumuika kuntongela ing'wi Tunda. 23 Anga naeiandekilye mumalago ang'wi Tunda, kila mugoha nulugue Inda ukitangwa naupumigwe wakfu wang'wi Tunda. 24 Ne anso aiazile kupumwa isongelyo anga naelitambuwe milago la ng'wi Tunda. 25 Goza aukoli muntu ku yerusalemu zilina lakwe aukitangwa Simeoni. Umuntu nuanso aewatai nukumukulya Itunda. nuanso aizulindie muaili wa Israeli, nu ng'wang'welu aiukole migulya lakwe. 26 Aituile kuhila kukiela kung'wa ng'welu kuiti nuanso sanga auzesha iza kuli kumuona U - kristo wang'wi itunda. 27 Luhuki lung'wi auzile mukate mitekeelo akazutongewe nung'wang'welu, Ateli ai amuletile ung'wana, yesu, kumtendela anga ilago. 28 Simeoni akamsingilya mumikono akwe, kumukulya Itunda akalunga. 29 Mulekele

umitumi wako alongote kuhuli wa mukulu, kutula nulukani lako. 30 Kunsoko imiho ane auona uza wako. 31 Nuingee kumiho aantu ihi. 32 Nuanso ng'welu kunsoko akukunukulya ukumbigulu nu ukulu wa antu Israeli. 33 Ihe nu nyinga nia ng'wana ai akuiwe Inkani nai itambuwe kunsoko akwe. 34 Smeoni akasongelya akalunga Mariamu, akwe ntegeelye kisa ung'wana uyu ite ukutula kunsoko kulimila kuguna iantu Idu ku Israeli inge kulingasilyo ku antu idu nia kuhita. 35 Ingi upanga ukusonsa ikolo ako ue, maswgo amukolo igelekee! 36 Munyaikidagu musungu nai witangwa Ana hangi au koli mitekelo, nuanso ai munanso wang'wa Fanueli kupuma ulelwa wa ng'wa asheli, Aukite mahiku idu, nung'wenso ai ikie nu mugoha myaka mapungate nai ihoile. 37 Akatula muhimbe kumanyaka munana na unne Nuanso shanga aiwihega mitekelo akendelea kumukulya Itunda palung'wi nukupunga nukulopa, utiko nu mung'wi. 38 Matungo nanso akaza pang'wanso na iakoli akamusongelya Itunda akaligitya kunsoko ang'wa na kumuntu na mulindie ku Yerusalemu. 39 Naiamalile kila ekintu naealoilye kituma ilango la mukulu ikasuka ku Galilaya, kukesali, kao, Nazareti. 40 Ung'wana akakula akatula ukete inguru akaongeleka mulikalo, Uza wang'witunda ukatula mingulya. 41 Laleli akwe kila ung'waka enda ku Yerusalemu kunsoko amilundo wa Pasaka. 42 Nautuele myaka ikumi na ibili akalongoka hange naeipile miko kunsoko amilundo. 43 Naisigile matungo ehi kunsoko amilundo ikanza kusuka kito. Inge Umuhumba u-Yesu auasiga kunyuma mumo mu-Yerusalemu ialeli akwe shanga ikalinga ili. 44 Aialiyee koi palung'wi neinsu naiakugenda aiagendile luhiku. Kululo akanza kumuduma Mwanya ndugu ao. 45 Naialemilye kumulija akasuka ku-Yerusalemu ikatula kumuduma kuko. 46 Ikatula mahiku atatu ikamuhanga mutekelo akazimikie pakate pamanyisigwa akizu ategeye nuku akolya inkani. 47 Ihi naiamigule akakuilwa umanyi wakwe nu usukeli. 48 Nai amuine ikakuilwa unyinya akamuila ng'waane, neke nukutenda nanso? Utata ako nu nene aikekuduma kuoa nuukulu. 49 Kunene, "naimukunduma? sanga aimulingile kina kutula koli munyumba ang'wa tata ane? 50 Singa alinga azu kuligitya nkanike izi. 51 Sunga akalongala palung'wi ku nazareti kitalao hangi au gombile kitalao, Unyinya aukile inkani yihi munkolo akwe. 52 Sunga u Yesu akalongeleka kukula kimahala ni kimwili, niantu ang'wi Tunda ikumulowa.

3 Itungli myaka Ikumi na utano utemi wanywa kaikani Tiberia, Matungo Pontio Pilato mudimi wang'wa Uyahudi, Herode ayi mukulu wa kisali Galilaya, Filipino muluna akwe amukulu wakisali kang'wa Iturea nutrakoniti, nu Lisania amukulu wakisali kang'wa Abilene, 2 Matungo umudimi

mukulu wa Anasi nukayafa, Lukani Langwi Itunda alumuzie Yohana wana ang'wa Zakaria mumbuga. 3 Aulongoe muhinzo mkisali kihii nikipilimiye umongo wa mazi nu ang'wa Yordani, akizitanatia itai naubadisigwa nanukuheja imilandu. 4 Anga naiandikilwe mukitabu kankani yang'wa Isaya naaoutile, ululi la muntu nakulila, nyika noneeli mukondien Inzura amukulu na munonelye Inzula akwe igoloke. 5 Makombo ihi akizulig'wa malugulu niana malugulu ihi akunoneligwa ninzula niyikunyile ikikogoolwa ninzila Yihi nimbi yikuzipigwa. 6 Antu ihi akuona uguni wang'wi Itunda. 7 Kululo u Yohana akauila umilundo nukulunu antu au muhangile abatisigwe nugwenso uye wileli wanzoka nua uhungu nubii nyinyu na muhuguye kuumanka ubii nauzile. 8 Leli Indiya niyipyani nitai namuleke kulunga mkati anyu kukete u Ibarahimu ingi tata witu kunsoko nimuila kuiti Itunda ukete uhumi kumuhumbula Ibalihimu ng'wana kupuma mumagwe aya. 9 Ingigwa ihengo aikwa mumili a miti kululo u muti nishawitugaa Indya ninza wite ng'wa mu moto. 10 Sunga iantu niilundie akamukolya akalunga, i magwe aya utakile kutende ulii? 11 Akasusha akalunga ang'wi muntu ukite nkanzu Ibili utakiwe aheje nkanzu ing'wi amupe umuya numugila nuyu nukete indya witume uu. 12 Sunga iahoela mpia ikaza kubadisigwa akamuila, mumanyi kutendeuli. 13 Aka aila, "leki kuhoeli impia ni Idu kukela ni mutakile kuhoela. 14 Anya nguru akamuila akalunga ause? kitumentuni? 15 Matungo, Iantu aiakite Insula akumulindila U-kristo kila muntu akasiga munkolo akwe kunsoko ng'wenso Kristo. 16 U yohana akaaila ihii, "unene kumubatiza unye kumanzi ukoli nuzile nukete uhumi kukila une, nishantakiwe kutungula uludingi la ilatu yakwe. ukumubatiza unye kung'wang'welu nu kumoto. 17 Ipetelo lakwe likoli kumukono akwe kupyagula ni Iza ikiuga nikakupetela Ingano nukilingila Ingano misalanka lakwe ingi gwa ukuma sansa imakamilya kumoto ni shawilimaa. 18 Ukeneli widu autanantilye nkani ninza kuantu. 19 U Yohana aumpatile U - Herode mukulu wa kisali akamutina U - Herode musungu wa ng'wa muluna akwe nuku mabi nidu ni mangiza u Herode nutendile. 20 Matungo naitwile Herde aiwitumile uubi ukulu na ngulu, akamu tunga Yohana kukitungo. 21 Ingi aipumie matungo iantu ihii naiakubadilisi gwa nu Yesu nu ng'wenso aubadisigwe, Imatungo naukulompa, Ilunde likalunguka. 22 Ung'wa ngwelu akasima migulya akwe. anga Inyunyi, Matungo yayo yayo luli likaza kupuma milunde likalilya. Ue Ingi nu anso ng'wana wane ninumukulye. 23 U-Yesu ung'wenso, naiwapisha Imyaka makumi ataatu. Akandilya kumanyisa akazimpaya nigwa anga ng'wana ang'wa Yusufu, anga Eli. 24 Ni ang'wi akalunga ng'wana wa ng'wa Mathati, ng'wana wang'wa Lawi, ng'wana wang'wa

Melki, ng'wana wa ng'wa Yona, ng'wana wang'wa Yusufu. 25 Ng'ana wa Matathia, ng'wana wa ng'wa Amosi ng'wana wa ng'wa Nahumu, ng'wana wa ng'wa Esli, ng'wana wa ng'wa Nagai. 26 Ng'wana wang'wa Maati, ng'wana wang'wa Matathia, ng'wana wang'wa Semein, ng'wana wang'wa Yusufu, ng'wana wang'wa Yuda. 27 Ng'wana wang'wa Yoanani, ng'wana wang'wa Resa, ng'wana wang'wa Zerubabeli, ng'wana wang'wa Shealtieli, ng'wana wang'wa Neri, 28 ng'wana wang'wa Melki, ng'wana wang'wa Adi, ng'wana wang'wa Kosamu, ng'wana wang'wa Elmadamu, ng'wana wang'wa Eri, 29 ng'wana wang'wa Yoshua, ng'wana wang'wa Eliezeri, ng'wana wang'wa Yorimu, ng'wana wang'wa Matath, ng'wana wang'wa Lawi. 30 Ng'wana wang'wa Simeoni, ng'wana wang'wa Yuda, ng'wana wang'wa Yusufu, ng'wana wang'wa Yonamu, ng'wana wang'wa Eliyakimu. 31 Ng'wana wang'wa Melea, ng'wana wang'wa Mena, ng'wana wang'wa Matatha, ng'wana wang'wa Nathani, ng'wana wang'wa Daudi. 32 Ng'wana wang'wa Yese, ng'wana wang'wa Obedi, ng'wana wang'wa Boazi, ng'wana wang'wa Salmoni, ng'wana wang'wa Nashoni. 33 Ng'wana wang'wa Abinadabu, ng'wana wang'wa Aramu, ng'wana wang'wa Hesroni, ng'wana wang'wa Peresi, ng'wana wang'wa Yuda, 34 Ng'wana wang'wa Yakobo, ng'wana wang'wa Isaka, ng'wana wang'wa Ibrahimu, ng'wana wang'wa Tera, ng'wana wang'wa Nahori, 35 Ng'wana wang'wa Seruig, ng'wana wang'wa Ragau, ng'wana wang'wa Pelegi, ng'wana wang'wa Eberi, ng'wana wang'wa Sala, 36 Ng'wana wang'wa Kenani, ng'wana wang'wa Arfaksadi, ng'wana wang'wa Shemu, ng'wana wang'wa Nuhu, ng'wana wang'wa Lameki, 37 Ng'wana wang'wa Methusela, ng'wana wang'wa Henoko, ng'wana wang'wa Yaredi, ng'wana wang'wa Mahalalei, ng'wana wang'wa Kenani, 38 Ng'wana wang'wa Enashi, ng'wana wang'wa Sethi, ng'wana wang'wa Adamu, ng'wana wang'wa Tunda.

4 Sunga u - Yesu akaza wizue ung'wang'welu, akasuka kupuma kumongo wang'wa Jordani, hangi akatongelwa nu ng'wang'welu mumbuga. 2 Kwa mahiku makumi ane nukung'wanso akapata, mageng, wa nu mulungu, imatungo nanso shanga akalya anga kintu kilii, nempelo amatungo nanso. 3 Umulugu akalunga ang'we tai wing'wana wang'wi ltunda liilie igwe litule ludyu. 4 U - Yesu akasukilya iandikile umuntu shanga ukikie kundya duu. 5 Hangi umulugu akamutongela mingulya kunsonge a lugulu, akumulagila utemi wi hii nwa munku migulu kumatungo ni makupii. 6 Umulugu akamuila kuupa ukulu wa utemi wihii nuu kote kituma uu kunsoko iikilwe kitalane nikete wihii nutakile kumpa.

7 Ang'wi ukutungama, nukunkulya imaintu aya akutula ako ihi. 8 Ingi u Yesu akasusha nukumuila, iandekilye, umukulye ltunda wako, nukumutumikila ung'wensu duu. 9 ltungo umulugu akamutongela u-Yesu mpaka kuYerusalemu, nukumuika migulya mitekelo, akamuila ang'wi wing'wana wa ng'wi tunda wigume pihii kupuma pang'wanso. 10 Kunsoko iandikilwe, ukualangilya i a malaika akwe nukuusunga. 11 Hakuhumbula miglya mumikono ao kunsoko uleke kiaalya imigulu migwe. 12 U-Yesu akasusha akamuila, itambuwe leka kumugema ltunda ako. 13 Umulugu naukondilye kumugema U-Yesu, akalongola yakwe akamuleka imatungo ni mangiza. 14 Ingi U-Yesu akasuka ku-galilaya kunguluu ya ng'wa ng'welu, ninkani yakwe yakendelea kusambaila muisale yihii nia pakupi. 15 Aumanyisilye mumatekelo ao, ihi ikamukulya. 16 Luhiku akalongola ku Nazaleti, mukisali nautungilwe nukukuila. Anga naiwilowa kingila mumatekelo luhiku la sabato, na aiwimikile nukusoma naiiandikile. 17 Akapegwa ikitabu kang'wanyakindagu U-Isaya, kululo, akalungula akaduma apo niandekile. 18 Ung'wang'welu ukole mitalane, kunsoko aumpakoie imakuta kutanahia ulukani luza. Untumile kutanantwa ulekelwa kuwatungwa, nishaiona kuteleona hangi kuapa ulekelwa awa neonyeigwe. 19 Kutantantwa ung'waka nua mukulu ukulangila uza wakwe. 20 Hangi akalungaila ikitabu, akamusukilya umukulu witekelo, nukikie pihe. Miho aantu ihi ikamuguzela naiakoli pang'wanso ikamugozela ung'wensu. 21 Akandya kulingitya neenso akalunga, ileliye ilangilyo lapika muakutwi ayu. 22 Ihii naihenile pang'wanso naikilingitigwe nu Yesu, na indu naiakoli pang'wanso ikakuilwa inkani Yauhugu nai yakupumakumulomo wakwe aikulunga, "uhuyu ingi muhumba du wang'wa Yusufu, singa uu. 23 U-Yesu akamuila itai mukulingitwa ulu lukole kitalane, ilagute uewe kihii nikigule anga wituma Kapernaumu, Itume hangi numukisali kako. 24 Hangi akalunga, "tai kumuila unye kutile munya kidagu nugombigwe mihi akwe. 25 Ingi kumuila unye tai aiakole lashilwa iduku Israel kumatungo ang'wa Eliya, matungo ni lunde nailitungilwa itule kutiili anga mbula myaka itaatu ni kinda, matungo naeikoli inzala ni nkulu ihi ihi. 26 Ingi u - Eliya shaautumilye kumuntu wihii hangi kumushilwa ung'widu naiwikie ku sarepta pakupi ni kisali ua sidoni. 27 Aiakoli anyambili ku Israel imatungo ang'wa Elisha umunyakidagu, ingi kutile ung'wi ao nauponigwa ingi u Naamani muntu wa ku siria. 28 Antu ihi munyumba mitekelo aiizue nuulowa naigule nanso ihi. 29 Ikimika kumuhugelya kunzi mukisali, nukumugila pakupi nu lugulu la mukisali hangi kisali kao nauzengilye migulwa akwe kumuguma pihii. 30 Ingi aukiiile uza pakati ao akalongola yakwe. 31 Hangi akasimila kapernaumu mukisali kaku

Galilaya sabato ung'wi aukuamanyisa iantu munyumba mitekeelo. 32 Akakuilwa umanyisigwa wakwe aumanyisilye kwa uhumu wakwe. 33 Uluhiku nulanso mukati musinagogi aukoli muntu naukite nkolo amitunga niaabii. 34 Ukite ntuni nue u - Yesu nazareti? waaza kumala? minne ue winyanyu! uewe wing'wang'welu ang'wi Itunda. 35 U-Yesu amapatilye umitunga akalunga kilaga ihitwu nuanso umitunga nuanso akamuguma muntu nuanso pihhi mukatikati ao akapuma kuuntu nuanso singa akaona anga uwai. 36 Iantu ihi ikapata Ikuilwa, ikatula ligitya Inkani kila umuntu numuya Ikazilunga Izinnkanikee akahega ikolo nimbii kuhumi akag'wa. 37 Kululo intambu ang'wa Yesu ikapika kuli ninkani yikapiimilya mukisali nikanso. 38 Ingi u-Yesu akahega mukisali nikanso naaki ngila munyumba ang'wa simoni itungili ite mukwing'wa angwa Simoni ae mulwae ndwala ntaki naikumulompa kukiila kungwa kwe. 39 Ingi u-Yesu akamuhugela, akamupatya Indwala ikahega hapuu na akimika akatula mitamila Itunda 40 Liyoa nailukuhaila, lantu aiamautee U-Yesu kila umuntu naikite umu lua akwe hangi kila indwala akaika imikono akwe migulya amulue na akagunika. 41 Lamitunga nienso ikapume iduu akazilila kulali ikazilunga ue ingi wing'wana wang'wi Itunda: U-Yesu akapatiya lamitunga shakago mpya kuligitiu kunsoka auine nuanso Kristo. 42 Matungo naiweile, aiwendile kieneo naingila iantu. Umilundo wa antu akumuduma naikaza kieneo naukoti. Ikatula mugilya alekekenda kuli nienso. 43 Ingi akaila, kutula tanalwya uuza mukulu ng'wa ngwa Itunda, Kuisali ningiza kunsoko aidangiigwe Pa ng'wanso. 44 Hangi akendelea kutanatia mukati musinagogi ku- Yahudi wihi.

5 Aitulikile matungo iantu akizura nakumupilimilya U-Yesu nukumutegelya ulukani Langwi Itunda, nai wimikile panipelo aluzi la Genesareti. 2 Auine mabine abili Imikingwe kupelo aluzi laibua Samaki aiapumaa aiakoja inyabu yao. 3 U-Yesu akingila mibini, nai lang'wa Simoni na akalompa atwale ibini muluzi kuli inino nihi ninyumu. hangi akikie kumumanyisa kupuma mibini. 4 Akaligitiya, akamuila U-Simoni litwale ibini lako muluzi uisimie inyabu yako utule bua Insamaki. 5 Simoni akasusha nukulunga, tata kituma, aimilimo uliku wihi, Shakupatile anga kintu kihi hangi kulukani lako kuisimya inyabu. 6 Naitumile uu ikaheola Insamaki iduu na lyabu yao yika tula tinike. 7 Ikaitanga labuani ao kibini Ingiza hangi aze kua ailya. Ikaza akizulia imabini ihi ikatula kilieka mukati muluzi. 8 Hangi Simoni Petro nauine uu, akatugama na malu pang'wa Yesu akalunga; "Hega kitalane, kunsoko une ni muntu wamilandu tata. 9 Kunsoko akapata ikuilwa ihi naine kunsamaki naiatendile. 10 Ulu iti aliakuile uYakobo na

Yohana ng'wana wang'wa Zebedayo aipulug'wi nu Simoni. Nu Yesu akamuila uSimoni kandya itungili apana kogopa kumbele ukutula bua iantu. 11 Naiamaletile imabini ao mihi ni nyumu, kaleka kintu kihi ikamutyata nuanso. 12 Niipumie naukali mukisali muntu naukete ibili kuko, matungo namuine U-Yesu augwie akakumana pihhi nukulompa, akalunga, "tata ang'wi uloiwe umponie." 13 Sunga U-Yesu akahumbula umukona nukumuamba, akalunga ndoilwa ukomie itungo lilo imbili ikahega. 14 Akamuile alekekumuila anga muntu wihi, akamula longala wionyeshe nu utemi upumie isongiliyo. 15 Kulula ikani yakwe ikasambaila kui, numilundo wa antu ukaza palung'wi nukumutigelya numanyisa nukuguna imalwae ao. 16 Ingi hapu hapuu akikie wingene akazilompa. 17 Aituile luhiku lungwi nema hiku ayo naukumanyisa, aiokoli Mafarisayo niamanyisa anonya nkai akikie hapo aizile kupuma muisali ningiza numukisali kang, wa Galilaya nanu Yudea, hangi nukupuma mukisali kang'wa Yerusalemu. Ingulu yang'wa tata akali palung'wi nung'wensu kuguna. 18 antu akehu aiazole, ainkenkile mundili umuntu nuigandi naikai ikaduma inzila akumingilya mukati amulalishe pihhi kuntongela ang'wa Yesu. 19 Shaikapata inzila akumingilya mukati kunsoko umilundo, ukanankila migulya milialo lanyumba ikamusunta muntu nuanso pihhi kukiila mibolomya migulya mundili akwe mukati wa antu kuntongela lukulu pang'wa Yesu. 20 Akazigoza uhuli wakwe, Yesu akalunga muhumba miane, imilandu ako wasamehelwa. 21 Anumwa nkani ni mafalisayo ikandya kukolya nulanso, akalunga uyu nyenyu nukuligitya kuubii? Nyenyu nuhumile kusamehela imilandu ingi Itunda du nuing'wine? 22 Ingi u Yesu ainualinga ntuni naiakukisiga, akasukilya, nukuaila, kuniki nimukikolya mukolo yanyu? 23 Nikiuli nikipepele kulugilya, imilandu ako alekwa ang'wi kulunga uka ugende? 24 Ingi mulinge gwa ung'wana wang'wa Adamu ukite uhumu muukumbigulu kusamehela imilandu, kuila uewe uka uhole indili ako ulongole kitalako. 25 Imatungo yayo yayo akauko meleao nukuhola indili akwe nauilaie. Hangi akasuka kitalakwe nukumukulya Itunda. 26 Ingi kila ung'wi ao akakuilwa nukumukulya Itunda. Ikizuilwa nua, ikalunga, kuine ikani shanga nzaile liyi. 27 Ingi inkani nianso kupumila, u Yesu akahega kung'wanso akamuona umuhoela mpia naiwitang'wa Lawi wikie mukisali kakuhoela mpia. Akamuila, ntwate. 28 Ingi u Lawi akahumbuka nukumuntwata, akaleka kila kintu kunyuma. 29 Ingi u Lawi akanunelya munyumbakwe isikukuu ninkulu kunsoko ang'wa Yesu. Aiakoli iahoela mpia indu kung'wanso ni antu indu naiikie pameza akizilya palung'wi nienso. 30 Hangi mafalisayo aiakuanung'u nikila iamanyisigwa akizilunga, kuniki nimukulya nukung'wa niahoela mpia palung'wi ni antu niangiza niakite

milandu? 31 U Yesu akasusha, iantu niakite upanga nuuza shaataakile itabibu, ingi ao nialwaeli niaamutakile ung'wi. 32 Shainzile kuitanga iantu makite itai ahume kugunwa, ingi ainziitanga nia milandu ahume kugunwa. 33 Ikamula, iamanyisigwa ang'wa Yohana a hapouifunga nukulompa, ni amanyisigwa ang'wa mafalisayonienso itenda uu, Ai amanyisigwa ako iliza nukung'wa. 34 U Yesu akaaila, ihumile muntu wihi kituma naiendile muwina kumunyawinga, matungo numunyawinga, kilukoli palung'wi nienso? 35 Ingi imahiku aziziza imatungo umunyawinga nuzi hegigwa kitalao, lulo luhiku lakufunga. 36 Ingi u Yesu akaligitya kitalao kwakilingasilyo. Hutile nukutamula inino ung'wenda kupuma mivazi nipya nukutumila kunonelya ivazi nilakali. Anga watende uu, ukutamula ung'wenda. 37 Hangi kutile anga muntu nuika idivai nimpya muuriba nunkulukulu, inga angitume uu, idivai nimpya aizitamula. Ikiseme ni divai aizihunuka iriba aiyizigazika. 38 Ingi idivai nimpya iikwe muiliba nimpya. 39 Kutile umuntu hangi nukung'wa idivai na kali, shukulowa nimpya kunsoko ukulunga na kali nza.

6 Ingi gwa aipumie musabato u Yesu aukiile mukati mumugunda wandya nia manyisigwa akwe aiakukala masukwi ikapugula mumikono ao ikalya indya. 2 Ingi niang'wi mafalisayo ikalunga, "Kuniki numukituma ikintu nishanga katai ilango singatai kituma uluhiku la sabato." 3 U Yesu akasukilya, akalunga, shanga aimusomile ne iki nu Daudi aiwitumile naiukite inzala niitunja auya naine palung'wi. 4 Aiwendile munyumba ang'wi Tunda, akahola imikate nimiza nukumilya mikehu, akamipumya imiuya kuantu naiakoli nung'wensu kumilya, ingi aiituile tai iadimu kulya." 5 Ingi akalunga, Ung'wana wang'wa Adamu mukulu wa Sabato." 6 Aipumie musabato ngiza akalongola mukati musinagogi nukuamanyisa iantu kung'wanso. Aiukole muntu umukono wakwe nuakingoha aukule igandi. 7 laandike iamafalisayo aiugozee kisa nukuona ang'wi ukumuguna umuntu uluhiku la Sabato, ingi ahume kuligwa igazo la kumusemela. 8 Aaine tuni naiakusiga akalunga umuntu naiwigandi umukono, auke imike apa mukatikati antu ihi kululo umuntu akauka akimika apo. 9 U Yesu akalunga kitalao, kumukolya unye tai ne uluhiku la Sabato kituma nimaza ang'wi kugazanja kuguna imatungo ang'wi kugazanja? Hangi akaagoza ihi nukuaila umuntu uyu. 10 Goola umukono ako." Akatenda uu numukono akwe uuagunwa. 11 Ingi ikizula ikuo, ikiligitwa enso kuenso itume ntuni kung'wa Yesu. 12 Apumie mahiku ayo kusoko aiwendile mulugu kulompa, akalongoleka utiku wihi kumulompa ltunda. 13 Naiituile dau, akaitanga iamanyi akwe, akahula ikumi na ibili ung'wi ao, hangi akaitanga ia mitume." 14 Mina amitume

nianso aitangwa Simoni (hangi akamitanga Petro) nu Andrea umuluna akwe, Yakobo, Yohana, Filipo, Bartolomayo, 15 Matayo, Tomaso nu Yakobo ng'wana wang'wa Alfayo, Simoni, awitangilwe Zelote. 16 Yuda, ng'wana wang'wa Yakobo nu Yuda Isikariote naumgukiye. 17 Ingi u Yesu akasima mulugulu palung'wi nienso nukimika muegusi, malundo makulu idu na manyisigwa aiakoli kuko, palung'wi nilundo ikulu la antu kupuma ku Uyahudi nuku Yerusalemu, nukupuma kupwani ang'wa Tiro nu Sidoni. 18 Ingi ikaza kumutegelya nukumuguna imaulwae akwe. Iantu aiagigwa nia mintunga niabii ikagunwa ingi. 19 Ihi naiakole pang'wanso pamilundo ihi aiagemile kumuamba ingulu yaugunwa aipumile mukati akwe, akagunwa ihi. 20 Ingi akaagoza iamanyi akwe, nu kulunga, makendepwane unye nimiahimbi kunsoko utemi wang'wi Tunda wanyu. 21 Makendepwa ni unye ni mianyanzala itungili, kunsoko mukikutigwa. Makendepwa unye nimukulila itungili, kunsoko mukuheka. 22 Makendepwa unye kunsoko iantu akumubipilwa nukuabagula unye nukuilwa miabii kunsoko ang'wana wang'wa Adamu. 23 Ingi mulowe n'wa uluhiku nulanso nukuputangila kuulowa, kunsoko itai mukutula nikulu kilunde, kunsoko iatata ao aiatendee uu ianya kidagu. 24 Ingi gozi gwa unyi agoli nimapatile upumpuilya wanyu. 25 Ingi gozi gwa nimikutile itungili, kunsoko mukumiona inzala pambele. Unyenimukheka itungili kunsoko muzeziaya nukulila pambele. 26 Unye nimukulumbiligwa niantu ihi ingi iatata ao aiatendee ianyakidagu autele uu uu. 27 Ingi gwa kulunga kitalanyu unye nimutegeye, alowi iaibii anyu nukituma nimaza awani mubipiwe. 28 Akendepi ao niakumuzuma unye nu kualompela awa niakumuonela. 29 Kitalakwe uyu nukukua ukunda ling'wi mupuiiye nili nilakabili anga umuntu wakuhegelya inkanzu ako leka kumugilya. 30 Mupe kiji nukulompa, anga umuntu wakuhegelya ikintu kiji nikako lekakumlompa akusukilye. 31 Anga nimaloilwe iantu amutendeke, nunye atendeli uu uu. 32 Anga mualowe iantu nia amuloilwe unye du, nilanso isongelyo kii kitalanyu? Ingi ataianyamilandu aloilwe ao nizaaloiwe. 33 Anga muatendele nimaza ao niimutendela unye nimaza nilanso isongelyo kukitalanyu? Ata ianyamilandu ituma uu. 34 Anga muapa imaintu niantu ao nimulindie akusukilya, nilanso isongelyo ki kitalanyu? Ata ianyamilandu iapeza ianyamilandu, nukulindila kusigilya kikokiko hangi. 35 Ingi alowi iaibii anyu nukuatendela ni maza. Akopisi muleki kutula nuwoa kusukiligwa. Isongelyo lanyu lukutula ikulu. Mukutula miana ang'wa uyo nukole migulya, kunsoko nuanso ng'wensu muza kuantu niagila isongela niabii. 36 Tuli nikinyauwai anga utata anyu nukete ikinyauwai. 37 Leki kuahukumile, ianyu shanga mukuhukumilwa. Leki kuzumi, nunye shanga mukulaanilwa.

Lekeli niangiza, nunye mukulekelwa. 38 Api niangiza, nunye mupegwaw. Ngele aukende nu ukinyangiwe, nu kokelwa nu kuhunuka mu malu pang'wanyu. Kunsoko kungeli ihi ni mukutumila kugemelya, ingele iyo ikutumika kumugemelelya unyenye." 39 Ingi akaaila hangi, "Ite umuntu numopoku uhumile kumutongela umuntu numungiza numupoku? Ang'wi aiwitumile uu ihi aizigwila mikombo, ite singa aazigwila? 40 Umumanyisigwa singukutula mukulu kukila umumanisi akwe, kululo umuntu anga manyisigwe kisa ukutula anga umumanyisi wakwe. 41 Kuniki nukuligoza ihongo nilikoli muliho la munya ndugu ako, ili nilikoli muliho lako shuligozili? 42 Uhumile uli kumuila umunyandugu ako, munyandugu kulopa nikiheje ikibanzi nikikoli mukati muliho lako. nue shangaugozili nilikoli muliho lako uewe? Umutele uewe! Heja hanza nilikoli muliho lako uewe, pang'wanso ukuona iza kuheja ikibanzi muliho la munyandugu ako. 43 Kunsoko kutile umuti nuuza uukutuga imatunda ni mabii, hangi kutili umuntu uubii nuukutuga imatunda ni maza. 44 Kunsoko kila umuti amanyikile ni matunda ake. Kunsoko umuntu shangakukala itini kupuma mumija, hangi shangu kukala izabibu kupuma mumichongoma. 45 Umuntu numuzaa nukite imasigo nimaza munkolo akwe wipumya nakoli nimaza. Umuntu numubii imasigo ni mabii namunkolakwe ipumya ni mabii kunsoko umulomo wake wiligitwa nizuiya inkolo akwe. 46 Kunike nimukunintanga, Tata, Tata, namukili kituma aya ninungile? 47 Umuntu wihi nuzile kitalane nukija ikani yane nukituma, imilimo, kumulagila nuili. 48 Ingiwga impyani numuntu nuzengile inyumba akwe hangi nuhimbile pih lukulu nukuzenga umusingi wa nyumba migulwa migwe nikaku imazi naiazile, numongo ikamikua inyumba sanga ikagwa shanga ikahuma ata ukumihingisa kunsoko aizengile iza. 49 Ingi wihi nukija ulukani lane, shanga ulukee, impyani akwe numuntu nuzengile inyumba migulwa amizi nukitile numusingi, umongo nausimile kunguru, inyumba iyo ikahingisigwa ikulu.

7 U Yesu naiwakondya kuligitya imaintu izi iantu naiamutegeye, akingila ku Kapernaumu. 2 Mtungwa ung'wa ung'wi wang'wa akida, aimuza nangulu kitalakwe ai mulwae tai hangi aukuhiaukusha. 3 Ingi aiwija itendo yang'wa Yesu, uyo u Akida akamutuma umomboi wa kiyahudi, kumulompa aze kumuguna umutugwa akwe aleke kusha. 4 Naiapikile kakupi nu Yesu, ikamolompa akalunga, utakiwe witume uu kunsoko akwe. 5 Kunsoko umiloilwe izi itu, ng'wensu akazenga itekeelo kunsoko itu." 6 U Yesu akendelea ni muhinzo wakwe palung'wi ni enso naiwakuli kulongola kuli ni nyumba, mukulu wang'wi auatumile lahumba uya aligitye nu ng'wensu tata iekakukatala uewe kunsoko unene singa

faile iewe kingila mudari ane. 7 Kunsoko iyi shaaza singie unene ung'wensu kutula faile kuza kitalako, ingi tambula ulukani du umitumi wane akomye. 8 Kuniki unene hangi ni muntu nuikilwe muukulu hangi nyenyu nitalishi pih ane. Wilunga kung'wa uyo, "Longola" na ulongole, nukumungiza, "Nzuiu" nung'wensu wizaa nukumitumi wane itume iki nung'wensu wituma. 9 U Yesu naiwigule aya akakuilwa, nukuapilukila umilondo naumtyatile nukulunga kumuila ata ku Israeli iza nkili kuona umuntu nukite uhuli nukulu anga uyu. 10 Ingi awaite naiatumilwe aiasukile kito ikamuhanga umukulu mupangau. 11 Naitumile nanso, aeipumie u Yesu aulongoe mukisali nikitangwa Naini, iamanyisigwa akwe ikalongola palung'wi nung'wensu ikakuile niauntu idu. 12 Naupikile pakupi nitanyilo lakisali goza, muntu nukule akizukekilwe, hangi ng'wana wing'wene kung'wa nyinya akwe, naukali muhimbii numilundo ikatuula palung'wi nung'wensu. 13 Naumuine, utata akamuhugela kwa uwai nukulu itai migulya akwe nukumuila, liekakulila." 14 Ingi akahugela akalianka isandiko nailikenkee umuimba, nawanaiakenkile ikimika ikalunga umuhumba nungile uka. 15 Umushi akauka nukikie pihii nukaza kuligitya hangi u Yesu akamupa unyinya wakwe. 16 Hangi ikizuilwa nuoa ihi. Ikalongoleka kumukulya Itunda akizilunga "Munyakidagu mukulu uuigwe kukiila kumataitu" nu Itunda ukugozile iantu akwe. 17 Izinkani ni nzaa ni yang'wa Yesu aisambaie ku Yudea ihi niisali yihi niapakupii. 18 Iamanyisigwa ang'wa Yohana aiamaie inkani izi yihi. 19 Ingi Yohana akaitanga abili iamanyisigwa akwe nukuatuma kung'wa tata, kulunga uewe ng'wensu uyu nuzile, ang'wi ukole muntu mungiza kumulindile? 20 Naiapikile pakupi nu Yesu nianso ikalunga, Yohana mubadisigwa ukutumile kitalako kulunge. Uewe u ng'wensu nuzile ang'wi ukole muntu mungiza kumugezele? 21 Imatungo yayo auagunile iantu idu, kupuma mdwala numulwago, kupuma mukolo nibii, niantu niakete upoku ikaona. 22 U Yesu akasukilya nukulunga kitalao, ingi naimulongoe naiapumie mukumulagilwa u Yohana ikinimukiine nukukija, awaniapoku akuona niakitele akugenda, niakite imbili akunona, iagulu ainija, iashi ahimbuka nukutula apanga hangi iahimbii akuilwa ulukani nuluzi. 23 Umuntu nushukuleka kunihula unene kunsoko auitumi wane ukukendepwa." 24 Ao naiatumilwe nu Yohana kusuka naiapumie, Uu Yesu akandya kuligitya numilundo kunsoko ang'wa Yohana, aimendile kunzi kugoza ntuni, uwelu auukuhingisigwa nu ng'wega? 25 Azamendile kunzi kugoza ntuni, muntu nutugae izaane? Goza iantu niatugae inguo yakitemi nukikie ulikalo nuluzi akole niang'wi akete iliyoma anga iatemi. 26 Ite minzu kunzi kugoza ntuni, muntu mnyakidagu? Ingi kulunga kitalanyu niidu itai kukila

umnyakidagu. 27 Uyu yuyu nauandikiwe, “Goza, kumtuma mitumi wane ntongela a miho anyu, nukunonelya inzila kunsoko ane. 28 Nungile kitalanyu, kukiila ao naiatugilwe numusungu, kutile numukulu anga Yohana, ingi umuntu ishanga wati nuhumile kieke nu Itunda kung’wanso nukoli nuanso, ukutula mukulu kukila u Yohana.” 29 Ni antu ihi naiigulwe aya palung’wi niahoela mpia aiatanantilye Itunda ukete Itai. Aiakoli niang’wi naiabadisigwe nu ubadizo wang’wa Yohana. 30 Ingi imafarisayo nia zaa akani ya kiyahudi awa nishaaibadisigwe nung’wensho aiahitile itai ang’wi Tunda kunsoko ao ienso. 31 Hangi nihumile kumipyana ni ntuni antu nia uleli uwu? Akoli uli hangi? 32 Impyani niangenya, niakigisa mumpelo isoko, niikile nukuitanga ung’wi ung’wi nukulunga, kupembile ipilimbi kunsoko anyu, shanga miginsile kiaiye shanga muliile. 33 U Yohana mubadisi auzile shanga aulie hangi shanga aung’wee imagai, mikalunga ukite amitunga. 34 Ung’wa muntu uzile walya nukung’wa mikalunga, “Gozi mulaku mugala ntuli, muhumamuya wa ahoela mpia nia anyamilandu! 35 Ingi uhuli wigeleka kina ukite itai ku anaako ihi.” 36 Ung’wi wa mafarisayo aumulompile u Yesu alongole kulya palung’wi nung’wensho. U Yesu naiwingila munyumba ang’wa farisayo, akahegamila mumeza alye. 37 Goza aukoli musungu ung’wi mukisali nikanso naukete imilandu, Akalinga kumbi wikie kung’wa farisayo, akaleta insupa na makuta nimaza. 38 Aiwiwikile kunyuma akwe kakupi ni migulu akwe kunu akizilila. Hangi akizitontwa imigulu akwe kulihali, nukupyagula kumasingi amitwe lakwe, akamibusu imigulu akwe nukumipaka imakuta nimaza. 39 Nung’wensho u farisayo aumanile u Yesu nauine uu, akasiga ung’wensho akalunga, umuntu uyu angaazi munyakidagu, auziliga uyu nyenyu nu wanamuna ki umusungu nukumupapatwa, ukutula mnyamilandu. 40 U Yesu akasukilya nukumuila, Simoni nkite kitu kakuuila. “Akalunga” “Kitambule udu ngwalimu!” 41 U Yesu akalunga, “Aiakole adaigwa abili kumukopisi ung’wi. Ung’wi audaigwe magana miatano nua akabili dinari hamusini. 42 Naiatuile agila impia nia kumulipa ikalekelwa ihi. Nuuli nukumulowa mbelee? 43 U Simoni akasukilya nukulunga, nsigile uyu nutekewe u Yesu akamuila, ulamue itai.” 44 U Yesu akamupilukila umusungu nukumuila u Simoni umuine ne umusungu uyu. Nginge munyumba ako. Shangauphee imazi kunsoko amigulu ane. Ingi umusungu uyu, kuliholi lakwe akatontwa imigulu ane nukumipyagula kuisingi lakwe. 45 Shanga azunungie, nuanso nazawingia muno sigulekile kunungila imigulu ane. 46 Shaazumipakile imigulu ane imakuta, ingi umipakile imigulu ane kumakuta nimaza. 47 Ku lukani uli, nukuuila ingi aukite imilandu nidu ingi wasamihilwa itai, hangi akalowa itai. Ingi uyu nusamihwe

inino, nuilowa inino du. 48 Itungo akamuila umusungu, “Imikindo ako asamihilwa.” 49 Nawa naiikie pameza palung’wi nung’wensho ikandya kiligitya enso ku enso, “Uyu nyenyu nukusamihila imilandu? 50 Nu Yesu akamuila umusungu, uhuli wako wakuguna. Longola ku uhuli!”

8 Aituile tungo ikupi u Yesu akandya kulongola muisali numukisali nia kulikuli, akazitanantwa inkani ninzaa nia utemi wang’wi Tunda na nikumi na ibili aialongoe palung’wi nung’wensho, 2 kuu iasungu niang’wi aiagunilwe kupuma kumakoro nimabii nindwala nigiza, ai Mariamu naiwitagilwe Magdalena naupumiigwe iamitunga mupungati. 3 Yoana musungu wang’wa Kuza numukulu wang’wa Herode, Susana, nia sungu niagiza idu, aiapumilye imaintu ao ienso. 4 Matungo inino umilondo wa antu kilingila palung’wi, akiziakole ni antu naiazile kitalakwe muisali kulikuli, akaligitwa nienso kutumila ipyani. 5 Umutemeli aiwendile kutemela imbeu, nautuile kutemela imbeu ing’wi nianso yikagwila pampelo a nzila yikapanangilwa nimigulu ni nyunyi niamigulya ikailya. 6 Imbeo inzuya aigwee milolo migulya, numitalagwe naiipumile nukukula imili ikaola kunsoko aikutile utotu totu. 7 Imbeu niingiza aigwei mumiti namija, ni miti nanso ikakula palung’wi imbeu nianso yikatunyiiligwa. 8 Ingi imbeu ningiza naigwie milolo niza yikatuga uilo hangi magana idu, U Yesu akalunga inkani izi akahumbula ululi, “Ulihi nukete iakulyu ije.” 9 Hangi iamanyisigwa akwe ikamukolya insoko apyaniao. 10 U Yesu akaaila mupewe ilyoma nukumanya ukulu wa mutemi wa utemi wang’wi Tunda, hangi iantu idu akumanyisigwa du kumpanyani, ingi angaona, alekekuona niakija aleke kulinga.” 11 I yi yiwi ng’wao apyani i yi. Imbeu lukani lang’wi Tunda. 12 Imbeu niing’wi niingwie mupelopelo anzila ingi wawo antu niija ulukani, umubii umulugu wikalohula kuli kupuma mukolo, ingi aleke kuhula nukugwigwa. 13 Ingi izo niigwie mitalagwe ingi antu nianso niija uluka nukulupokela kuulowa ingi agila imile ihi, ihuila udu kumatungo nimakupi ni matungo amageng’wa ingwiza. 14 Imbeu izo niigwie mumija ingi antu niija ulukani, ingi aloilwe kukula ilingilwa nu ugoli, nuuza walikalo aya ingi shaituga imatunda. 15 Ingi imbeu izo naigwie milolo niza wawa antu niapolo nikolo ninza, angajje ulukani iluambila likatula lupanga nukutuga indya kulindila. 16 Ingi itungili kutile ata nung’wi nukusonsa intala nukumikunikila ni bakuli ang’wi kumiika pihi akitanda kuika migulwa ya ntala hangi ungwiao nukingila ahume kumiona. 17 Hangi gwa kutile nikukupiha nishakikumanywa ang’wi nikaunkunku iki nishakikumanywa nikikoli muwelu. 18 Ingi tula ukoli uza unutegeye kunsoko nukite kitalakwe ukungeligwa itai. Uyu numugila ata nikinino ukite kikuholwa.” 19 Matungo unyinya

wang'wa Yesu nianyandugu akwe akiza kitalakwe shanga aihahugee kunsoko amilundo nu antu. 20 Ingi akailwa, "Unyinya ako nialuna ako akoli apo kunzi atakile kuona uewe. 21 Ingi u Yesu akasukilya akalunga uiane nialuna ane awaniilija ulukani lang'wi Tunda nukulugomba." 22 Aiipumie luhiku lung'wi imahiku nanso u Yesu nia manyisigwa akwe aianakie mibini, akaaila kupute kitumbi la kabili kuluzi, ikanonelya ibini lao. 23 Naiandilye kuhega, u Yesu akalala utulo, nung'wega ukatula leta imaingo, ni mabini ao ikatulizula imazi. 24 Ingi iamanyisigwa akwe akiza kitalakwe uumuusha, nukulunga, tata mukulu. Tata mukulu kukoli kakupi kusha. Akauka nukuukenela ung'wega imaingo amazi akakilaja. Ikatulia. 25 Hangi akaaila, uhuili wanyu ukoli pii? Akogopa, ikakuilwa, ikatuitambulya ung'wi numuya. Uyu nyinyu nukulagilwa ung'wega ni mazi akumukulya? 26 Aiapikile kukisali kaku Gerasini nikoli ipande kunyuma ang'wa Galilaya. 27 U Yesu nausimile nukupambata pih, muntu kupuma mukisali akatankana nung'wensu umuntu nuanso aukite ngulu ya kiti. 28 Naumuine u Yesu akalila kululi, nukugwa pihikuntongela akwe. Ululi nulukulu akalunga, tendile uli kitalako, u Yesu ng'wana wang'wi Tunda nukoli migulya? Kulompa uleke kumpa ulwago unene. 29 U Yesu akamila ikolo nibii ihege kumuntu nuanso, kunsoko aizimukite ata atungwe indigi nukutuningwa, nukuikwa pih ulindilwa, akabadula ifungo nukutalwa nia mintunga mumbuga. 30 U Yesu akamukolya ilina lako winyinyu? Akasusha akalunga, "Legiono" Kunsoko iamitunga idu niingie kitalakwe. 31 Ikalongoleka kumupepelya leka kuuzunsa kweni mikombo. (Abyssos g12) 32 Ilundo la ngulima ailikudima migulya mulugulu, akamlompa alekele ingile kung'wanso mungulima. Akaagompya kituma uu. 33 Ingi iamitunga ikahega kumuntu ikalongola mungulima ilondo langulima likamanka migunguda mlugulu numulizi ikalimansila mumo. 34 Lantu naiakudima ingulima nai aine itulekile ikamaka ikaaila ianyakisali nikunzi isali naiapilimile. 35 Lantu naiigule nanso ikalongola kugoza nikigee, ikaza kung'wa Yesu ikamuona umuntu naukite iamitunga ikamuteela. Aiwitungile ung'wenda iza akizukete ni mahala izi, akikie mumigulu ang'wa Yesu, ikakuilwa. 36 Kululo ung'wi ao nauine akaaila niangiza umuntu uyu nautawe nimitunga naugunilwe. 37 Lantu ihi nia mukisali kang'wa wa Gerasi nimatumbi naiapilimiye ikamolompa u Yesu ahege kitalao kunsoko aukete uoa ukulu. Akingila mibini akasuka. 38 Umuntu nuanso naupumilwe numitunga akamupepelya u Yesu alongole nung'wensu, ingi u yesu akamula alongole nukulunga. 39 "Suka munyumba ako na ualye ayo ihi ni Tunda ukutende" Uyu umuntu akahega, akatanantya uko muisali yih aya ihi nu Yesu naiwitumile

kunsoko akwe. 40 Nu Yesu akasuka, umilundo ukamusingiilya kunsoko ihi aiumulinde. 41 Goza akoza muntu ung'wi aiwitangwa Yairo ung'wi wao wa kulu wa mikumbikilo, Yairo akagwa mu magulu ang'wa Yesu nukumupepelya alongole munyumba akwe, 42 kunsoko aukete ung'wana numunanso ung'wi du naukete imyaka ikumi na ubili, aukole inino nukusha. Naulongoe, umilondo aiwitunyiye kitalakwe. 43 Umusungu aiwipuma isakami imyaka ikumi na ubili aukoli hapa autumie impia yih muaganga ingi kutile naumugunile ata nung'wi. 44 Auzile kunyuma ang'wa Yesu nukuumba ung'wenda mumpelo akwe, hapou isakami ikahila. 45 U Yesu akalunga, "Nyinyu numambile? Naihitile ihi u Petro akalunga, mkulu, umilondo wa antu winda kusunta nukuutambula. 46 Ingi u Yesu akalunga, muntu ung'wi aumambile kunsoko aimine ingulu ipumile kitalane." 47 Umusungu nauine shanga ukupiha naiwitumile, akatula kagata, akagwa pih pang'wa Yesu akatanantwa muantu ihi kunsoko naituile amuambe nukumuguna hapou. 48 Ingi akalunga kitalakwe, "Munanso uhuili wako ukulu wa wakutenda utule wimupanga. Longola kuuza." 49 Naulongolekile kulunga, umuntu ung'wi akaza kupuma munyumba amukulu wa mitekeelo akalunga, "Munanso ako ukule likakumunyoma ung'walimu. 50 U Yesu naiwigwe iti, akasukilya, "Uleke kogopa du Huila ukugunika." 51 Hangi naiwingie munyumba nanso, shanga ulekee muntu wih kingila palung'wi nung'wensu, ingi Petro, Yohana, nu Yakobo, ihe akwe nua munanso, nu nyinya akwe. 52 Lantu ihi aiakulila nukupumya ululi kunsoko akwe, hangi akalunga, tekikukulya iogo, sangu kule, ingi ulae tulo du. 53 Ingi ikamuheka kuzalau akizi aini ingi ukule. 54 Ingi nuanso, akamuamba umunanso umukono, akitanga kululi akalunga, mung'nya uka." 55 Ikolo akwe ikamusukila, nukuuka matungo yayo. Akalagelya apege kintu kih alye. 56 lalali akwe ikakuilwa, ingi akaalagelya alekekumula muntu iki nakipumie.

9 Akaitanga ao ni kumi na abili palung'wi, akaapa uhumi nuukulu mugulya amitunga ihi nukuaguna indwala. 2 Akatuma alongole kutanantya utemi wang'wi Tunda nukuguna ialwae. 3 Akaila, muleke kuhola kih kunsoko amuhinzo wanyuata umulanga, ata imbugulu, ata indya, ata ipia, muleke kuhola inkanzu niibili. 4 Nyumba ihi nimukingila mikie mumo kunamukuehela kung'wanso. 5 Ingi ngwa ao nisha akumusingiilya, nimukahega mukisali nikanso, mipununte ulunkundi mumigulu anyu kunsoko akilingasilyo kao. 6 Ikahega ikalongola nukukiila muisali, nukutanantya upanga nukuguna lantu ni. 7 Itungili Herode, mkulu, aiwigule, ihi naiapumie aiwagile itai, kunsoko aiittambuwe ikatula Yohana

mubatisaji uhimbukile kupuma muashi. 8 Niakehu ikalunga ue Elia wapumie, niangita ikalunga ung'wi wanyakidagu nia kali wahimbuka muashi hangi. 9 U Herode, akalunga, ainimusinzile u Yohana, Ingi uyu nyinyu nung'wenso nikija inkani yakwe? u Herode akaduma inzila akumuona U Yesu. 10 Imatungo naiasukile nai atumilwe, ikamuila imantu ihi naitumile. Akahahola palung'winung'wenso akalongola wing'wene muhisali nikitangiwe Bethsadia. 11 Ingi umilundo wikija, ikamutwata, nukuasingilya akaligitwa nienso, utemi wang'wiTunda, au agunile awa naialoitwe kuguma. 12 Uluhuki nailandilye, kuhila nao nikumi naibili ikalongola kitalakwe akalunga, "Usimbailye umilundo ulongole mukisali nia pakupi numuisali adume, usupilyo nindya, kunsoko kukoli mumbuga. 13 Ingi akaaila unye api imaintu akulya. "Ikalunga kutile nimangiza ikoli indya kunsoko amilundo ni antu". 14 Aikali itunja magana anzugu ataano pang'wanso. Akaaila iamanyisigwa akwe, Ikalinsi pihhi maanza aantu iziakoli hamsini kila lanza 15 Kuluko ikatenda uu ni antu akikie pihhi. 16 Akahola indya itaano ni samaki ibili akagoza milunde, akaikendepa, nukuega ipande, akaapa iamanyisigwa akwe aike kuntongela amilundo. 17 Ini ikalya ikikuta, imaminyanguilwa naisigile ikahoela ikizulya itoto ikumi na ibili. 18 Nung'weso naukulopa wing'wene, lamanyisigwa akwe aiakoli palung'wi nung'wenso, akaakolya akalunga, lantu ilunga une ni nyinyu? 19 Ikasusha, ikalunga, Yohana mubadisaji, niangiza ilunga Eliya, niangiza ilunga ung'wi wanyakidagu wa matungo na kali wahimbuka hangi. 20 Akaaila unyenye milunga unene ni nyinyu? Akasusha u petero akalunga, "kristo kupuma kung'wi Tunda". 21 Ingi ngwa u Yesu akaahugolya, alekekumuila wihi kua ili iti. 22 Akalunga ng'wana wang'wa Adamu itai ukaga kunkani ni idu nukuhitwa nianyampala ni atemi ni aandiki nukubulagwa, nuluhiku lakatatu ukuhembuna. 23 Akaaila ihi, ang'wi muntu wihi nuloiilwe kutyata, Ikanwe ung'wenso, ahole itoka lakwe imahiku ihi na antyate. 24 Wihi niwiza kugemakukuna upanga akwe ukuguni. 25 Kululo ukupata nsao ke umuntu, hangi au one ukumbigulu wihi, ukuliniilya nukuulya Ilioma lakwe. 26 Wihi nukuona iminyala kungwana ninganiyane, ng'wenso ng'wana wa ng'wa Adamu ukumuone minyala muuza na nuuzawang'wi ihe. 27 Ingi kumuili itai, akehu, niimikile apa, sha akumululya insha ku utemi wang'wi Tunda. 28 Mahiku munana naiakile u yesu alunga nkani Izi ingi ahela palung'wi nung'weso petro, Yona nu Yakobo, Akanankila mulugulu nukulompa. 29 Ingi gwa nakulompa, u usu wakwe ukakailika ni mavazi akwe ikela pee. 30 Ingi goza, aiakali Itunja abili akaziligitya nung'wenso ai Musa nu Eliya. 31 Aigee kunso au kendepwa, ai aligitilya kunsoko kuhenga

kitala kwe, nkani naihuge kumala ku Yerusalem. 32 Itungili u petro naiyine palung'wi nung'wenso ainkoti mutulo numulito hangi naiaukile, Ikaona uza wakwe ni itunja abili naimikile palung'wi nung'winso. 33 Ikatula naiakuhega kung'wa Yesu, akamuila, "mukulu, ingi iza kikie kunu kitaitu itakiwe kunoniye imakazi a antu atatu. 34 Nau ukulunga, nanso, likeuta ilunde lika akunikila, na ikogopa nilkaona apilimili gwa ni lunde. 35 Ululi lika puma milunde ikalunga, uyu ng'wa ana mutemi, mutegeli ng'wenso. 36 Ululi nailukilagilye, u Yesu aiwing'ene du, aiwikie twee imahiku nanso. 37 Luhiku nulukatwata, nika puma mulugulu, mumilunda ukulu nu a antu ikantankana nu ng'winso. 38 Goza, mitunja mitunja aupumie mumilundo akalila kululi, akalunga, mumanyisi kulopa umugoza ung'wa ane, wingene. 39 Waona ikolo nimbi hapun witule kulia iogo, witula uhaile nukupumai pombalu, N lipuma kushada, nu uwai nu utaki. 40 Aini alompile iamanyisigwa ako kukemela Ikaleng'wa. 41 U Yesu akasusha akalunga, unye uileli nu uhuie nuwu nualekile, kizi kikie nalinunye? muleti ungwa apa. 42 Muhumba inkolo aiza nimbi aimutagaa pihhi nuku muhingisa kungulu. 43 Ihi ikapata ikuilwa ukulu wang'wi Itunda hangi ikatula singa ihi inkani naiwatumile, alunga kua manyasigwa akwe. 44 Inkani yingile mua kutwa anyu kunsako ungwana angwa Adamu ukuhegigwa mumikono a anadamu. 45 Ingi shanga aialingile inkani nianso aipihilwe mumihho ao kusoko aleke kulinga akogopa kukolia ulukani nulanso. 46 Ingi akatula kinyoma kukiila kitalao Ingi gwa nyenyu natule mukulu. 47 Ingi u Yesu akalinga naiiakikalia mukalo yao, akamuholo umungenye numunino nukumuika pang'wa kwe. 48 Akulunga umuntu wihi nukumusingilia umung'anya numunino angu uyu kulina lane, ansingilie nune hangi, wihi nukusingili une amusingili nuyu nautumile, kunsoko munino kung'wanyu wihi yuyo mukulu. 49 Yohana akasusha akulunga, "mukulu, aikumuine umuntu akazi muzunsa ukitunga kulina lako kikamugili kunsoko shukoli palungwi nuse. 50 Ingi u Yesu akaila lekikumugili, uyu nisingukali palung'wi nunye Ingi wanyu. 51 Ikatula imahiku nai ahumbee kullongala kilunge, akahonja u usu wakwe ku Yaruselemu. 52 Akatuma lanyu mpala akwe, kuntonge la akwe, nienso ikalongola kukisali ka Wasomaria amunonelle pang'wanso. 53 I antu sanga ikamusingilia, kunsoko au hongilye u usu wakwe ku Yaruselemu. 54 lamanyisigwa akwe Yakobo nu Yohana naiaine iti, Ikalunga, mukulu itakile uzume umoto usime pihhi kuma milunde ualimili? 55 Ingi akapilukila akaakenela. 56 Ingi gwa Ikalongola kisali lingiza. 57 Naiahongile munzila yao, muntu ung'wi akamuila, mahali Ihi nuinzo. 58 Yesu akamuila," umulula akete imakombo, Inyonyi yamigulia akete iunyi, kunsoko umuntu mugila

pakulala itue lakwe" 59 Kululo akamuila muntu mungiza, ltiatie."naunso akalungai" mukulu, ndekele nendemuika utata wane. 60 Nuanso akamuila aleke lashi aike lashi ao, kululo uewe longola utanantie utemi wang'wi Itunda kuisali. 61 Hangi muntu mungiza akalunga, kutiata, Mukulu, ndulusile hanza nialage niakoli munyumba ane. 62 Yesu akamuila kutile umuntu, nuika umukono akwe kulima nukugoza kunyuma nukutula Mtemi wang'wi Itunda.

10 Naiwakondyo kuligitya nanso, Uyesu akaaholanya hangi makumi mapungate nuakualagialya abili amutongeele muisali nutakile kenda. 2 Akaila indya niakuogolwa yidu, etuwiwa milimo akehu, kululo mulompi umukulu nuauogoli akaye kuatwala eitumi muogoli nuandya yakwe. 3 Longoli muisali mutule miho numutumile anga inkolomukati amadale a mbugu ya yamihaka. 4 Muleki kukenka imbugulu nia kila ngila, ang'wi ilatu, hangi muleke kumulamsha muntu wihi mungila. 5 Munyamba ihi nimukingila, lungui hanza, mpolo utule ni nyumba uji 6 . Ang'wi muntu wa upolo ukoli pang'wanso, upoto ukutula kitalakwe ang'wi kutile pang'wanso mpolo ukusuka kusuka kotalanyu. 7 Sagi munyumba yiyo, lii nukung'wa iko niakuki pumya, kunsoko umitumi wipegwa ikinya mulimo nazawitumilo. 8 Mukisali kihi nemukingila, anga amu singilya, muliye indyanikuwekwa panlongeela anfu. 9 Hangi aguni ialwae niakole mung'wanso, lungikitalao Ulemi wang'wi Tunda waza pakupi nunyenye. 10 Anga menda muisali ing'wi ahila kuwisingiilya longoli kunzi numunzila mulunge. 11 Ulukundi la kisali kanyu nuludamantie mumigulu itu kuululukununta kotalanyu, ingi mulingi ili kina ulewi wang'wi Tunda wahugeela. 12 Numuie kina uluhuki nulaulumulwa luzetula lukamaliku ku sodoma kukali ikisali nikanso. 13 Isatiko lako korazini, Isatiko lako Bethsaida ang'wi Imilimo nimikulu aitumiwe kitalako anga aizeitumiwe ku Tiro nuku sidoni, aziili tunu ung'wandyo aileke imilandu, aiatugale lmyenda amagunila ni mau kipaka. 14 Ingi gwa izizatula ikamatiku nangulu utuhiku nulaulumulwa rula tiro ni sidoni kukila unye. 15 Ue kapernaumu, usigile uzihumbulwa upike kilundo? Uzesimigwa pihl kujehanamu. (Hadēs 986) 16 Uyu numtegeeye unye, untegeeye unihitile nene, nuyu wihi nunihitile unye, umuhitile uyu nuntumile. 17 Ao ni mupungati ikasuka nilumbi, akalunga "Mukulu ka nia mintunga aina kukulya kudiila lina lako. 18 Uyusu akaila "azarumuine umulugu azukugwa kupuma kilunde anga ulupito. 19 Goza numupee uhumu wakupambala inzoka ni nkuma, ningulu yihi nialugu, hangi kutile kintu kihi nikikumu alya. 20 Kuluko muleki kulowa kunsoko aili, kuna menda kuligwa, singa uu, ingi lumbi imina

anyu nandikilwe kilunde. 21 Kumatungu yayoyayo akaloo nangulu kuvikolo ang'wa ng'welu akalunga nakulumbulya huewe, Tata mukulu naukulunde numihi kunsoko umaphile imakani aya kuakuantu nisiamanyisigwe, anga ia ngenya nianino, ingi uu Tata kunsoko auloiegwe mumcho ako. antu ni ahugu nawa niamahala nuku makunukula 22 Maintu ihi mambigwe nu Tata wane, hangi kutile nulingile ungwana nyenye ingi utala, hangi kutile numumanyile utata ingi ung'wana, nuyu wihi nuilowa ung'wana kikunukula kung'wakwe. 23 Akapilukila iamanyisigwa, akalunga kinkunku, akembetwa awa nimaona aya ninye nimaona. 24 Kumuila unyenye kina anyakidagu idu niatemi aialoilwe kuiona inkani nimiiona, shakaona nu kija ayo nimija singaakija. 25 Goza akimika mumanyisi ung'wi nua unonelya nua kiyahudi, akawiugema uyesu akamuila nitume ntumi nihume kusala utemi nua kiguhe. (aiōnios 9166) 26 Uyesu akamuila iliye ule muunonelya nuusoma? 27 Akasusha akalunga, "mulowe Itundo wako kuakonto ako ihi, nukungulu yako yihi, nimahala ako ihi, numunya kisali ako anga uewe nizawiloiwe. 28 Uyesu akalunga, wasukiilya tai, itume uu ukikie. 29 Ingi umumanyisi akalowa iaelyeitaung'wenso, akamuila uyesu, ite gwa umunyakiali ane nyanyu? 30 Yesu akasucha akalunga aukoli muntu au kusima kupuma kuyelusalemu kulongolaku yeriko akagwilamuantu niabi, ikamuhegela insao yakwe yihi hangi ikamukuwa pakupe insha. 31 Kua uninau mudimi ing'wi auzile akazesima munjila nansa, naumuine akakila kunziga. 32 Uu hangi umulawi, naupikile pang'wanso akamuona akakila kungiza. 33 Kululo msamana ung'wi naukite umuhinzo, akakila apo naukole umuntu nuanso, naumuine, akahung'wa kinyauwai. 34 Aumuhugee akamutungilya inkomele yakwe akahunuila imakuta ni divai migulya akwe. akamunankilya migulya amutugo wakwe, akamutwala munyumba akila njila akamuailya. 35 Iluhiku nailutyatie akahota mpia ibihi hangi akamupa umukola nuyumba nia kupikila iakila nzila nukumuila muaiye kihi mitite angavu suka nzekusukiilya. 36 Nuuli kuawa niatatu, usigile kina ai Munyaakiali akwe, naugwie muabi? 37 Umumanyisi akalunga, ingi uyunamuonee inyauwaikutalakwe, Uyesuakamuila iongola ende witume uu. 38 Naiakole mumu ihinzo akiingela mukisali king'wi, musungu ung'wi lina lakwe Mrtha akamu singiilya kito lakwe 39 . Autite umufuna naiwitanga Mariamu naiwikie pa migulu amu kulu nukutegeeya ulukanilakwe. 40 Ingi gwa umartha akipa milimo idu kunonelya indya akalongola kung'wa Yesu, nu kuhuga, mukulu, singaukee kina ung'waitu wandeka nitume ningwene ingi gwa muile anzaiye. 41 Ingi umukulu akamusukulya akamuila, Martha, Martha, ukaga ni nkani

idu. 42 Kululo gwa ingi kintu king'wi du nikatai Mariamu waholanya iko nikiza, nishakizehegigwa kupuma kitalakwe.

11 Ukatala Matungo Uyesu nakolompa, ung'wi wa amanyisingwa wakwe akamuila, mukulu, kumanyise nusesie kulumpa, anga uyohana nau amisilye iamanyisingwa akwe kulompa. 2 Uyesu akaila nimukulompa, lungi, Tata, lina lako likuligwe, utemi wako uze. 3 Ukupe indya yitu nia mahiku ihi. 4 Ukulekele imalandu itu aka use nikia lakala nakugaziye, uleke kuitwala muimageng'wa. 5 Uyesu akaila, nyenyu kitalanyu nukite umuhumba muya nukumuhanga uutiku, nukumuila, muhumba miane mpe imikate itatu. 6 Kunsoko muhumba shuya wane wampikiila inoino kupuma muhinzo, nu ne nimugila indya nikumupa. 7 Nuyo nukale mrupumba akamuila, leka kunaja, umulango walugailwa palung'wi niana ane, nune nalala singa kuhuma kuuka nukuupa uewe indya. 8 Nunuie, kina atizeshukuuka indya umuhumba muya akwe, kunsoko akazulongolekile kumupitya tile niminyala, ukuuka akupe indya yidu kutula nuhilwa wako. 9 Nu ne kumuila, lomp, nunye mukupewa, penzi nunye mukulija, pinduli nunye mukuluguilwa. 10 kunsoko nuilompa wisingiilya, nuyu nuiduma wipata, pinduli nunye mukuluguilwa. 11 Tata kii kung'wanyu, ung'waakwe agalompe insamaki ukumupa nzoka? 12 Ang'wi agalompe ije ukumpa nkumi? 13 Klulo ang'wi unyenye nimiabi mumanyile kuapa iana nyu imasongeelyo nimaza, Ai g'wautata nyu nua nuakigulu ukuapa ung'waungwelu ao nimulo mpa? 14 Sunga Uyesu akatala mupatya umitunga, Uyu naukete umitunga ai kimume umitunga akahega kumuntu nuanso, umuntu nuanso akahuma kuligitya umitunga ukakuilwa nanguli. 15 Niang'wi ikalunga, uyu ukuheja imitunga kua Beelzabul mukulu wa amitunga. 16 Niang'we akamgema ikalowa alagiile ikilingasiilyo nikakupuma kilunde. 17 Ingi uyesu akalinga imasigo akaaila, utemi wili nukutemanuka utula nuukia, ninyumba nikutemanuka ikugwa. 18 Ang'wi umubi ukutula utemanukile, utemi wakwe ukimaka ule? Kunsoko uenda lunga neenda heja imitunga kua Belzebuli. 19 Ang'wi unene neenda heja iamitunga kua Belzebuli, ai iane menda heja imitunga kukiila ntuni? Kunsoko iyi, nianso azizamtwala mulumulwa. 20 Kululo, angwi kuheja amitunga kukiila shala kang'wi Tunda, ingi gwa utemi ukumuhanga. 21 Umunyangulu nukite ishigi angaamilile inyumba kwe, imaintu akwe akikie uza. 22 Kululo angingilwe nu muntu numukiiye ingulu umunyangulu nuanso ukumuhegelya ishige yake, nukuhola insao yakwe yihi. 23 Uyu nisha kipalung'wi nu nene, shamiane, nuyu nishawilingiila palung'wi nunene wisambailya. 24 Umitunga numubi nukuhega

kumuntu, wenda nikutili imaze kunsoko asupye. Agatule walimila, ukulunga, kusuka nazampumie. 25 Anga asuke ahange inyumba apyagulwa hangi ikie iza. 26 Kululo wilongola kuaduma amitunga mupungati ao bi kukila nuanso, nukualeta ikie pang'wanso, u muntu nuanso witula mubi kukila nazawili ung'wandyo. 27 Naukuligitya inkani izi, musungu ung'wi akahumbula ululi kukila ihi naiakoli pang'wanso akalunga, "Akembetwa inda naikutugile nimaie naumonkile." 28 Sunga akalunga, akembetwa ao nejia ulukani lang'wi Tunda nukuluamba. 29 Umilundo wa antu ukatula kongeeleka, u Yesu akandya kulunga, "Uwileli uwu ingi wileli wa ubi, ukuduma kilinga siilyo, kutile ikilingasiilyo nikikupegwa kukila ikiilingasiilyo ni kang'wa Yona. 30 Anga u Yona naikilingasiilyo kuantu a Ninawi. Uu nungwana wang'wa Adamu ukutula kilingasiilyo kuwileli uwu. 31 Umusungu wa Mutemi nuakutakama ukimika uluhiku nula ulumulwa niantu awileli uwu azizapegwa ulumulwa wao, ingi nuanso aupumie kumpelu nihi aze ategeelye uhugu wang'wa Solomoni, na paite ukoli numukulu kukila u Solomoni. 32 Iantu a Ninawi akimika mulumulwa palung'wi niantu niawileli uwu uluhiku la ulumulwa azizaapa uulamulwa, kunsoko nianso aialekile imilandu nu Yona naukutanantya ulukani lang'wi Yunda, hangi goza pang'wanso ukoli numukulu kukila Yona. 33 Kutile umuntu wihi, nuakilya ulumuli aluike mulungu ang'wi pihi akikapu, ingi wakilya nukuika migulya kunsoko akelyo, angawingila muntu wihi ahume kuona uwelu. 34 Iliho lako lumuli la muili iliho lako angalihule iza umuili wako wihi ukutula nuwelu, iliho lako angalihule ibi umuili wako wihi ukutula kiti. 35 Kululo mihambe uwelu nuukole mitalanyu uleke kukilwa ikiti. 36 Kululo ang'wi umuili wako ukoli muwelu, hangi kutile ata nuunino nuukoli mukiti. Ingi gwa umuili wako ukutula anga ulumuli nulukupumya uwelu kitalanyu." 37 Naiwamala kuligitya, Farisayo akamana enda alye ndya kitalakwe, u Yesu akingila munyumba akatala palung'wi nienso. 38 Imafarisayo ikakuilwa kunsoko shaukalaa indya naikili kuletwa. 39 U Yesu akaila, "Unye Mafarisayo mendoja iseme kunzi, mukati anyu mizue insuula nimbi nuubi. 40 Unye antu nimiagila uhugu uyu naumbile kunzi shanga au umbile ne numukati?" 41 Ape iahimbe aya namkati, ni nkani yihi ikutula nza kitalanyu. 42 Kululo isatiko lanyu Mafarisayo, nsoko mipumya imasongeelyo aminanaa numuchicha ni nyenyi yihi namugunda, kunu mulekile inkani ya tai nukumulowa Itunda, kuna shango mukuleka nimangiza. 43 Isatiko lanyu Mafarisayo kunsoko milowa kikiie kumatuntu akuntongeele amatekeelo nukulamukigwa kua milamu iyi nikilya. 44 Isatiko lanyu kunsoko mimpyani niibula ningila ilingasiilyo iantu niza azagenda migulya aibila nianso

singaaezeaine.” 45 Mumanyisi ung’wi wa unonelya wa Kiyahudi akasusha akamuila, mumanyisi iki nukukiligitya kakutasha use. 46 Yesu akaila isatiko lanyu, unye aminyisi ankani, ingi mendaapa iantu imiligo nisinga ahumile kuminkenka, kunu unye shamaenda miamba ata nayala lanyu. 47 Isatiko lanyu kunsoko mendazenga nukuika ilingasiiyo muibiila ya anyakidagu ao naiabulagilwe niesekulu anyu. 48 Kululo gwa unyenye mihangile nukigombya imilimo naitumile isekulu anyu, kunsoko ikulukulu aiabulagile ianyakidagu, imo nimezenga ilingasiiyo muibiila yao. 49 Kunsoko iyo uhugu wang’wi Tunda uuliyi, kuatuma ianyakidagu neituma milimo ane neenso muakaja nukuabulaga niang’wi. 50 Uwileli uwu uziza liilwa ni sakami anyakidagu naiabulagile kupuma ung’wandyo nua unkumbigulu. 51 Kupuma usakami wang’wa Abeli nu Zakaria, naubulagilwe pakati wikumbikilo la ng’waung’welu. Uu, numuie uwileli uwu uzizalilwa. 52 Isatiko lanyu amanyisi ankani nia Kiyahudi kunsoko mahola ifungulo nia uhugu; unyenye shamendingila, kunu mukuagilya kingila ao niatakile kingila.” 53 U Yesu naiwahega pang’wanso, akilisa nkani ni Mafarisayo ikatula kumugilya nukikunguma nung’wenso kua nkani idu. 54 Akaze mugema kumutungila ahume kupantika lukani kitalakwe.

12 Kumatungo yayo, maelfu edu naantu aeilingiie palung’wi, ikanza kitilangila, akanza kutambula niamanyisigwa akwe niakwanza, “Huguki nigae ya Mafarisayo kunsoko eze unafiki.” 2 Naikutula kutile anga unkunku nuipihile kunsoko shangaikunukulwa, wala lukani nulipihile kunsoko shangalukigeela. Na lehi nemulitambue mukiti, lukigwa muwelu. Na mehi namihinaatambuwe mukate mukutwe ntongeela anyu niyamukati naoilugaawe akatanantigwa migulya muukuta wa nyumba. 4 Kumuila ahumba eane, lekikogopi awa niuulaga umwiili na agila anga kintu nikingiza nikakituma. 5 Kuite kumulingasa nuakumwogopa. Mogopi uyo kunsoko kukila kina wabulaga, ukite uhumi wakuguma kujehanamu. Ee kumuila unye, mwogopi nuanso. (Geenna g1067) 6 Ite shomoro aatano shangaakualigwa kusarafu ibiile? Hata uuga kutile hata nung’we ao shangaukusahaulika ntoongela ang’wi Tunda. 7 Kuite mulinge kina, imasingi amatwe anyu aagilwe. Lekikopi. Unye meathamani nkulu kukila shomoro edu. 8 Kumuila, wihi nukungomba unene ntongeela aantu, Ung’wana wang’wa Adamu ukumugomba ntongeela amalaeka ang’wi Tunda. 9 Lakini wihe nuekanihita ntongela aantu nung’wenso kumuhita ntongeela amalaeka ang’wi Tunda. 10 Wehi nuekatambula ulukani nulube migulya ang’wana wang’wa Adamu, ukusamilwa, lakini wehi wikamumela ung’waung’welu,

singaukusamilwa. 11 Nuekamutala ntongeela aakulu amatekeelo, akulu, niakite uhumi, lekikuogopi migulya kunsoko akuligitya nukitetea ntuni nilakutambula, 12 kunsoko ung’waung’welu ukumumanyisa kutambula kumatungo nanso.” 13 Muntu ung’we mumo mumilundo akamuila, “Mwalimu muile umunyandogu ane wangawile isehemu aurithi wane.” 14 U Yesu akamuila, nyenyu naumbikile une kutula nimulamuli nukumuhumbilya ntongeela anyu? 15 Kuite akaaila, huguki nekila nsula, kunsoko uupanga wantu shangaukole munsao nimaintu akwe nukite.” 16 U Yesu akaaila kumpanyani, wikalunga, umugunda wamuntu ung’wi naemugole ailitugile ikulu, 17 wekikolya munkolo akwe, wikalunga, kutenda ule nsokotile anga sehemu akueka imazao ane? 18 Akatambula, kutenda ite. Kuunanga imasalanka ane nimanino nukuzepya ile nikulo, nukumaika imazao ane ehi nimaintu nimangiza. 19 Kumeila inkolo ane, “Nkolo, wiikiye akiba intu idu kumyaka edu. Supya, uleye, ung’we nukusupya.” 20 Lakini Itunda akamuila, ue muntu numugila mahala, utiku wa lelo ametakile inkolo kupuma kitalako, nimaintu ehi numazipye ukumulekela nyenyu? 21 Uu ikutula kukila muntu nuikiye insao kizepeelya kunsoko ang’wa Mukulu. 22 U Yesu akaaila iamanyisigwa akwe, kuite kumuela mulekekuhofu migulya amaisha anyu mukulya ntuni numigulya ameele anyu mukutugala ntuni. 23 Kunsoko imaisha kukela andya, numwiile kukila ang’wenda. 24 Gozi inyunyi ya migulya, shangailema hange shangaivuna. Agila anga nyumba wala isalanka nilakukila, lakini Itunda wialesa. Unye shanga miaza kukila inyonyi! 25 Nuule kitalanyu nuhumile kisumbula nukongelya dhiraa ing’we muwikale wakwe. 26 Angaitule shangamuwezilye kituma nikanso ikentu nikinino nekidabu kuneke usumbukile nimangiza? 27 Gozi imaua-nizepela. Shangituma anga milemo wala shangipalinga. Lakini kumuila, ata u Sulemani muutukufu wakwe wehi shangaaukunikiwe anga yaite. 28 Kuite Itunda wimakunikila iza imatutu imugunda, kunsoko lelo akole, nu mudau wimaguma mumoto. Ite singa tai ne ukumunikila unyenye? 29 Lekikusumbukili namigulya mukulya ntuni ang’wi mukung’wa ntuni, muleke kutula nuwoa. 30 Kunsoko imahe ihe na muunkumbigulu agila emakani ao. Nutata anyu uine mutakile yayo. 31 Kuite dumi uutemi wakwe hanza, aya nimangiza mukongeeligwa, 32 lekikogopi, unye niakehu, kunsoko utata anyu uloilwe kumupa unye uutemi. 33 Ngulyi insao lanyu muape iatuka, mutule nimefuko nishangiulwa itulyo lakilunde nishangalihila, kianza nikanso eii shangaehumbila wala nondo shanga akuweza kubepya. 34 Kuite niilikole itulyo lako, hapo ninkolo ako ikutulaikole. 35 lang’wenda anyu nialepu atule atungilwe

kumunkanda, ni ntala yanyu ihakikishigwe kina yendelee kakila, **36** Mutule anga aantu, niamugozee u Mukulu kupuma mushere winga. Kuite anga waze wakoe ihodi, ahumile kumuluguela mulango kwa haraka. **37** Akembetilwe iitumi, neanso u Mukulu nukuaahanga akole miho. Etai ukuatunga ang'wenda alepu neminkanda kuite ukuikalesha pihe pandya, neite ukuahudumila. **38** Kuite u Mukulu angawaze kunkua akabiile nadolia ang'wi utiku ung'wi nkua akatatu na dolia, nukuahanga, akole uza, ikutula tazu kung'wao eitumi. **39** Kukila ayo, mulinge ile, kina u mukulu ung'wenso nuanyumba angize uine imatungo nuzie umii, singauzegomba enyumba akwe kuunangwa. **40** Mutule mukole iza kunsoko shangamuine imatungo kee ung'wa Adamu nukusuka. **41** U Petelo akalunga, "Mukulu, ukoela usese kumpyani ang'wi ukuila kila umuntu? **42** Mukulu wekaaila nyenyu umitumi numuheli ang'wi nukete eheshima kuite u mukulu wakwe ukumuika migulya aitumi neangiza, kuite agawile indya yao kumatungo nazipie? **43** Uloeiawe umitumi nuanso, kunsoko u mukulu wakwe ukumuhanga ukituma aya naulageigwe. **44** ite kumuila unye kunsoko ukumuika migulya ansao yakwe yehi. **45** Kunsoko umitumi nuanso ukulunga mumoyo wakwe, "mukulu wane ukushelewa kusuka, kuite akakaakua zitumi akigoha nawa niasungu, kuite akanza kulya, kung'wa nukugala. **46** U mukulu wakwe nuanso umitumi uzile kuluhiku nisingautegeme ne matungo nishangaumaine, nung'wanso ukumutema ipande ipande nukuaika isehemu palung'wi nishangaahue. **47** Umitumi, nuzile ulowa wang'wa Mukulu wakwe, nung'wenso shanga aiwihambile endogoiyo shangaukituma sawa sawa nuulowa wakwe, ukukuwa iboko iidu. **48** Lakini umitumi nushangaune uloowa wang'wa Mukulu wakwe, lakini ukituma naloeye adhabu, ukokuwa iboko ikehu. Kunsoko aupewe yeedu, yeedu kupuma kung'wakwe, ung'wenso nishangaauhuiwe kuintu niyedu, kitalakwe ikudaigwa yedu kukila. **49** Nezile kakilya umoto muunkumbigulu, na nkete insula utule wakeigwe. **50** Lakini nkete ubatizo nuanso nuakubadisigwa, nankite uukia mpaka nuukumilika! **51** Ite musegile aenizile kuleta uhueline muunkumbigulu? Kutile, kumuila, badala akwe ndetile mugawanyiko. **52** Kupuma itungile nukendelea ikutula aantu aatano munyumba ing'wi agawanyikile, awa niatatu akatula kinyume nawa niabiile, nawaniabiile akutula kinyume nawaniatatu. **53** Akutawanyika, utata ukutula kinyume niana, niana akutula kenye nutata ao, umama ukutulakinyume numunanso akwe, numunanso ukutula kenye numama akwe, umama mukwe ukutula kenye numukwingwakwe, numukwingwakw ukutula kenye numamamukwe wakwe. **54** U Yesu wikatula aela imakutano hange, "Ite angamuone

imalunde akupumila kukilya, melunga imatungo ambula aapika; uu yetula. **55** Nung'wega wakuhuma anga ukunke, mekalunga, ikutula joto itaki, uu ikatula. **56** Unye ateele, mukuweza kutafsiri wigeleki wihe ni gulu lakini itula ule shangamugemile kutafsiri imatungo nakole? **57** Kuneke kila ung'we anyu kupambanula ileni lekole iza kung'wakwe kituma kumatungo nukete inafasi akituma nanso. **58** Kundogoiyo angawende numube wako ntongeela amulamuli, mugeme kupatana numube wako muze mukole munzila aleke kuutwala kumulamuli, numulamuli wakatwa3 kumukulu, numukulu wakatwale mokitungo. **59** Kuila shanga ukupuma kung'wanso mpaka ukulipa esenti aamwisho.

13 Kumatungo yayoyayo, aakole baadhi aantu naamuie migulya Aagalilaya kuite upilato auabulagile nukuahalinkanya usakami ao nimasongilyo oa. **2** U Yesu akaasukilya akaaila, "Ite mulungile Eagalilaya awa akete milandu kukila Agalilaya neangiza ehi ee indogoelyo apatilwe naya nemabe? **3** Kutile, kumuila, lakini angamuhite kutubu, nunyenye mukulimiila uu, uu, **4** Ite awa aantu nikumi namunana ku Siloamu nsoko umunana nauugwie nukuabulaga, musegile neanso aeanyamilandu kukila aantu niangiza ku Yerusalemu? **5** Kutile unene, kutambula lakini angamuhite kutubu, unye mehinunyenye mukulimeela. **6** U Yesu wakaaila kumpyani eye, "Muntu ung'wi aukite mutini utemewe mukate amugunda wakwe aewendile kuduma inkali migulya lakini akaulya. **7** Akamuila umutunzi wakianza, "Goza, kumyaka itatu nezile kugema kuduma inkali yakwe mumutini uwu lakini nikaulya. Uuteme. Kunsoko ukuleta uube mihe? **8** Umutunzi wakianza wikaasukilya nukuaila; uleki ung'waka uwuite nuuginge nukuekila embolea migulya akwe. **9** Anga watuga inkali yakwe ung'waka nuuzile, iza, lakini angawahita kutuga uuteme!" **10** Itungile u Yesu akatula amanyisa mujawapo wamatekeelo matungo a Sabato. **11** Goza, aukole musungu ung'we nsoko myaka kumi na munana aukete nkolo mbee auneketu. Nung'wenso aewipendile aimigila anga uhumi lukulu nuwakimika. **12** U Yesu naumuine, wakamitanga, akamuila, "Musungu ukole huru kupuma muudhaifu wako." **13** Akaike imekono akwe migulya akwe, kuite umwiite wake ukagoloka akamukulya Itunda. **14** Ugwa u mukulu nua itekeelo ai utakile kunsoko u Yesu umugunile muntu luhiku nula kusupya, akasukilya, aka atambula i anyianza, "Mahiku mutandatu nazipie kituma u mulimo, uugwa pembyi, muagune mu mahiku nanso, hangi shanga mu luhiku nula Kusupya." **15** Umukulu wikamusukilya nukumuila, "Uteele! Kuite kina ung'we anyu witung'wila endogwe akwe ang'wi ng'ombe kupuma mitando nukuatongela kuatwala

kung'wa uluhiku lakukulya? 16 Kuite umunanso wang'wa Abrahamu, nsoko u Shetani umutungile kumyaka kumi na munana. Ite shangaazeziene ikitungo kakwe kileke kutunguelwa luhiku lakukulya?" 17 Nautuile kutambula imakani nanso, awa ehi naeakumugilya akahung'wa minyala, imakutano ehi neangiza ekalumbilya kunsoko amakani namakula naiwitumile. 18 U Yesu wikatambula, "Utemi wang'wi Tunda wipyani nentuni, nakuwipyana nentuni? 19 Anga embeu amuharadali naumihoile umuntu ung'wi nukumitemela mumugonda wakwe, ikazepa ekatula mute ukulu, ninyunyi yakilunde yekazenga itie yao mumatambe akwe. 20 Ite akatambula, "Nuipyanye nintuni utemi wang'wi Tunda? 21 Inge ihanganga iigae umusungu nuehola wekahalinkanya muipimo itatu niyautu yekaumuka." 22 U Yesu augendee kila ikesale neisale munzila naulongoe ku Yerusalemu nukuamanyisa. 23 Muntu ung'wi wikakolya, "Mukulu, antu akehu dune niakuokolewa?" Ite wakaaila. 24 Ingimelye kingila kukiila mulango nuupinye kunsoko eedu akugema kingiila shangaakuweza. 25 Kuite anga umukulu wa nyumba anga wingile nukufunga umulango, ite mukimeka kunzi nukukua ehodi pamulango nukitanga, mukulu, mukulu, kuluguile nung'wensu ukusukilya nukuaila, shanganumumanyile unye kunamupumile." 26 Ite mukulunga, Aekulie nukungwa ntongeela ako nueue aukumanyisilye muisale yitu." 27 Lakini nuanso ukuasukilya, nukuaila, shanganumumanyile kumupumiiie, hegi pitalane, unye nimituma imelandu! 28 Ikutula kelelo nukukelya emino matungo nimekaaona u Abrahamu, Isaka, Yakobo neitumii ehi muutemi wang'wi Tunda lakini inye unyenye mugumilwe kunzi. 29 Akapika kupuma kukilya, kung'weli, kutakama, nukukuma, nukusupya. Pameza aandya yampende muutemi wang'wi Tunda. 30 Nengile nuamwisho ukutula wang'wandyo nyu nuang'wandyo ukutula wa mwisho" 31 Matungo makupe baadaye, ang'wi a mafarisayo aazile nukuaila, "Longola nahega apaite kunsoko u Herode utakile kuulaga. 32 U Yesu akatambula, "Longoli mumuile umbweha, goza kuazunsa aapepo nukituma kukama ilelo numudau, nuluhiku lakatatu kutimilya ilengo lane. 33 Kuhali ehi nanso, inge muhimu kunsoko ane kendelea eleleye, numudau, nuluhiku nulutyatie, kunsoko shangaigombigwe kumubulaga umitumi kule ni Yerusalemu. 34 Yerusalemu, Yerusalemu, nyenyu nukuabulaga eitumi nukuakua imagwe awa naatumilwe kitalanyu. Kanga naetakile kumilingila eana anyu anga inkuku nilingila eana akwe pihe ambaa yakwe, lakini shangamikalegomba ile. 35 Goza, inyumba ako alekwa. Nunene kumuila, shangamuhumile kuona nemekatabula ubarikiwe uyu nuzile kulina lang'wa Mukulu.

14 Aepumie luhiku lakumukulya, naulongoe munyumba ang'wi ao nuatongeli a Mafarisayo kulya mukate, neenso akumugoza kwa pakupe. 2 Goza, pantongelakwe aukole muntu nuanso aukagigwa nuuimbwa. 3 U Yesu wakaakolya eamanyi kupuma milago la Ayahudi ne Mafarisayo, "Ite izane kumukomya umuntu uluhiku lakukulya, anga singauu?" 4 Lakini nianso akilagilye ihetwe, kuite u Yesu wakamuamba, wekamukomya wikamulekela alongole yakwe. 5 Nung'wensu wikamuila, "Nyenyi apaite nukite ung'wana ang'wi ng'ombe wagwila muluze luhiku la kukulya shanga ukumuluta kunzi wapume?" 6 Nianso aeagila anga uhumi wakupumya ulukani kunkani niyanso. 7 Imatungo u Yesu nauagundue naile naalekilwe kina asagae intu nyaheshima, akaaila, kupyani akaaila. 8 Imatungo nimalakilwe numuntu kuwina, ukekikie munafasi naheshima, kunsoko iwezekanile walikilwe muntu mungiza nukite heshima kukila uewe. 9 Imatungo umuntu nuaalekilwe unye nimeabiile angawapike, ukuela uewe, "muhegele uyu enafasi ako" kuite kwa minyala ukonza kuhega nukikie kunyuma. 10 Lakini uewe angawalekwe, longola wikie kumwisho ite imatungo angawaza nukualekile, uhumile kuuila uewe, muhumba miane, longola kuntongela kukila." Kuite ukutula uheshimiwe ntongela aehi neikie palung'wi nueue pameza. 11 Kundogoilyo uyu nuikulya wisimigwa, nyu nuisimya wikuligwa. 12 U Yesu akamuila umuntu naumalekile, "Nukupumya indya ya mung'wi ang'wi yampende, lakukualeka eahumba eako ang'wi anya ndugo ako ang'wi antu ang'wi anyakisale ako neatajili, ite kunsoko neaenso akekualika uewe upate ilipo. 13 Kuleka ite, nukuanya isherehe, aaleke eamasikini, ealema, akewete, niapoku, 14 nueue ukukembetwa, kunsoko shangaakulipa. Kundogoelyo ukulipwa muwioki watai." 15 Imatungo ung'wi ao aewikie mumeza palung'wi nu Yesu naewigule aya, nung'wensu wikaaela, "Ukembetilwe nuanso nuekulya umukute muutemi wang'wi Tunda. 16 Lakini u Yesu wikaaila, "Muntu ung'we auzepilye sherehe nkulu, akaitanga antu eedu." 17 Matungo isherehe naekole tayari, aumutumike umitumi akwe aaele awa naalekilwe, "Pembyi mihi kunsoko iintu yehi ikole tayali. 18 Ehi, ekatulalomba radhi. Nuang'wandyo akamuila umitumi, ngoile mugunda, lazima nende nulegoze. Itunu unsamile. 19 Numuya wikalunga, Nguile majoki ataano na ng'ombe, nunene niinzu kuagema, itunu unkoelwe. 20 Nu muntu mungiza wekalunga, "Ntenile musungu, kuite shanga nzile." 21 Umitumi akasuka akamuila umukulu wakwe emakani nanso. Umukola nyumba wikataka akamuila umitumi wakwe, "Longokaya muisale numukona akisale uaelele hapa iamasikini, niakelema, niapoku nawa nialemlilwe." 22 Umitumi wikalunga, mkulu aya nazundagiye

ehi namituma, ganitungile ga enafasi kele ekole.” 23 Mukulu wikamuila umitumi, longola munzila nenkulu uahimize eantu ingiile, ite enyumba ne izule. 24 Kundogoelyo kumuila, kuite awa nialekilwe nung'wandyo shangaukuonza esherehe ane. 25 Ite umati ukulu aealongoe palung'wi nung'wenso, nung'wenso wikapiluka, wikaaila, 26 Angize muntu wizile kitalane nung'wenso shangaumubipiwe utata akwe, musungu wakwe, anaaakwe, anyandugu akwe, agoha nawa niasungu ee, ga nuwikale wakwe ga shanga ukutula mumanyisigwa wane. 27 Umuntu nushanga ukuhola umusalaba wakwe waze kunyuma ane shanga uhumile kutula mumanyisigwa wane. 28 Kundogoelyo nyenyu ung'wi anyu, nuhumilwe insula akuzenga umunola shanga ukikie hanza wakadilie engalama kumahesabu kina ukite eke nutakile wahu kukamisha nelanso? 29 Kuite, baada akuika umusingi nukuleng'wa kumala, ehi naineakanza kumugema. 30 Akutambula umuntu uyu aewandilye kuzenga, wekatula mugila anga ngulu akumailya.” 31 Ite mutemike, nutakile kenda kikua nuutemi nuungiza kumbita, shanga uhumile kikie hanza pihe nukuhola imasigo angize uhumile, palung'wi ni antu elfu ikumi kikua nuutemi nuungiza nuukiza migulya akwe neantu elfu ishiliini? 32 Kang'wi shangauu, matungo ijeshi nilaangiza kile lekole kule, wetuma momboi kutaka emashariti aamani. 33 Kuite gwa, wehi ung'wi ao neshanga ukuleka ehi nanso nukete, shanga uhumile kutula mumanyisigwa ane. 34 Umunyu uza, lakini anga umunyu angaulimilye lauha akwe, ikutula ule utule munyu hange? 35 Ngila anga matumizi muudogo hata mumbolea uyu nakite iakutwe hijia nuije.”

15 Awa neehangulya uushulu wehi nawa niangiza nianyamilandu aazile kung'wa Yesu kumutegeelya 2 awa neandeka ikamulongela ikalunga “Umuntu uyu weakalibisha enyamilandu hangi welya neenso.” 3 U Yesu wikatambula mpyani eye kung'wao, nukulunga 4 Nyenyu kitanyu, angeze ukete nkolo mia moja angawalimigwe neng'wi ao, shanga ukualeka awa netisini na tisa, alongole kumeduma eye nelimie wameone? 5 Nung'wenso anga wamelije wemekenka mumaega akwe nukiloelya. 6 Anga wapike munyumba, wiitanga eahumba auyanianyakisale akwe nukuaila iloelyi palung'wi nune kunsoko namepata enkolo ane nazelimie. 7 Kumuila uu, uu, ikutula wiloelyo ukulu kilunde kunso umunyamilandu ung'wi nutubile. 8 Ang'wi ukole musunguke nukete sarafu ikumi niyahela, anga walimiligwe nesarafu eng'we, shanga ukakilane ntala nukupyagula munyumba nukumiduma kwangulu mpaka wamelije? 9 Angawamione weitanga eahumba ekwe neanyakisale akwe nukuaila iloelyi palung'wi nunene kunsoko namilija hangi esarafu ane eye naelimie. 10 Kuite kumuila, ukole wiloelyi

ntongeela amalaila ang'wi Tunda, kunsoko amunyamilandu ung'wi nukutubu.” 11 Nu Yesu akaaila, muntu ung'wi aukete ana abiile. 12 Uyu numunino wikamuila tatakwe, Tata mpe une isalo lane nilengwie kusala. Ite wikaagawila insao yakwe, kati ao. 13 Nsiku singa yedu uyu numunino wekilingila ehi naukete akalongola kesale kakule, nukung'wenso wekasapatilya impia yakwe nukuguli maintu nesignutakile, nukusapatilya impia yakwe kwa usambo. 14 Nung'wenso naukondilye kitumila ehi enzala nkulu ekingila mihe nanso, nung'wenso akatula lompaa. 15 Akalongola ung'wenso nukisalisa nukutula ung'wiao mihe nanso, nung'wenso wekamutala kumugunda wakwe kulesa ingulue. 16 Wikatula ukete nsula akilela emaganda naeikulya ingulue, kunsoko aetile anga muntu naumupee kintu nekakulya. 17 Sunga uyu ung'wana naukimbule munkolo akwe, wikalunga atung'wa anga neang'wa tatane akete indya yedu ikondile unene nkole apa, kusha nanzala? 18 Kulutya nongole kung'wa tatane, nekina, “Tata natumula migulya kilunde nukuntongeela amiho ako. 19 Shainonee kitangwa neng'wako hange, ntende anga ning'wi wao watugwa ako.” 20 Uu wekahenga wikalongola kung'wa tata akwe. Aekele ukole kule utata akwe wikamuonela ukia wikamumankila nukumukumbasela nukumulungila. 21 Ung'wana nuanso wekamuila, “tata natumula migulya kilunde nukuntongela amiho ako singainonee nitangwe ning'wako.” 22 Utata akwe wikaaila atugwa akwe “kayi leti ung'wenda uyo numuza, mukumbi mumutugale ipete kushala nilatu kumegulu. 23 Hange muleti ung'wang'ombe uyu numugenu mumusinke kulye kiloelye. 24 Kunsoko ung'wane waioka ukole mupanga. Aulimie nung'wenso wigela ikandya kilumbilya. 25 Ingi ung'wana numukulu aukole kumugunda naupembilye wikahumbela pito wikija nduli ya nyemboneakiginsa. 26 Wikitanga mutugwa ung'wi wikamukolya imakani aya endogoelyo ntuni? 27 Umutugwa wikamuila umunino ako waza nutata ako wamusinzila ung'wang'ombe numuginu kunsoko wasuka mupanga.” 28 Ung'wana numukulu wikabepelwa wikahita kingila munyumba nutataakwe wikapuma kunzi kumupepelya. 29 Sunga wikasusha kung'wa tatakwe nukulunga, “Goza unene nukitumie myaka edu, hange nkele ntumuile ilago lako, kuite ukele kumpa ung'wambuli nihume kiloelya neahumba eane. 30 Kuite nazuzile ung'wako uyu naewiginseye insao yako yehi palung'wi neasambo wamusenzila ung'ombe uyu numugenu. 31 Utata wikamuila, “Ng'waane uewe ukole palung'wi nunene mahiku ehi hange ehi nenkete une ako. 32 Inge aaukole iza kitaitu kitume sherehe nukiloelya, umulunako aewakule, nitungo ile, ukole mupanga, aewalimie wigela.

16 U Yesu akaaila hange eamanyisigwa akwe, “Aukole muntu ung’wi mgole aukekete, eandiki, na auewe kina umuandiki nuanso ukusapatilya insao yakwe. 2 Kuite umugole akamiitanga, akamuila, ntuni ekeite nekija kitalako? Pumya ualya wauandiki wako, kunsoko shangaukutu umuandiki hange. 3 Nuanso umuandiki wikatambula munkolo akwe, ntende ule indogoilo umukulu wane wakanihegelya uwitumi wane nuaundeki? Numugila anga nguluyakulema nukulima kuona minyala. 4 Mine nekituma kuite anganahegigwa muitumi wane nuauandeki eantu ansingilye munyumba yao. 5 Mukuili wikaitanga awa niadaigwe numukulu wakwe, kela ung’wi aa akamuila nuakwanza, udaigwe keasike numukulu wane? 6 Wekalunga ipimo mia moja niyamakuta wikamuila hola ehati ako ikie halaka andike amusini! 7 Wikamuila numuya nueue udaigwe kiasike? Wikalunga ipimo mia moja niyautu wa ngano! Wikamuila hola ihati ako andike themanini. 8 Umukulu nuanso wikamulumbilya umuandiki dhalimu kunsoko naumutende kuelewa. Kuite ina aukumbigulu uwu akete uelewe wedu ituma kuhugu neantu nkeka ao kulila neele eana neawelu. (aiōn g165) 9 Nunene kumuila mitendele kehumba shuya kunsao ya ubee nsoko anga ahita kigela amusingilye mulikalo lukale. (aiōnios g166) 10 Uyu numuhuli kuke nekinino kukila eze muhuli nukueke nekekolo ga nuyu numube kuke nekenino ezemubee nukueke nekekuluga. 11 Ang’wi nyenye shangaaemihueli kunsao naube nyenyu nukumuhula munsao natai? 12 Hangi ang’wi shaemihueli kitumila ensao amuntu numugiza nyenyu nuekamupa unyenye nanyu? 13 Kutile umitumi nuhumile kuitumila eakulu abeele kundogoelyo ukumubepelwa ung’wi nukumulowa numungiza, ang’wi ukuambikana nuyu kumumela numungiza. Shamuhumile kumitumela ltunda ninsao.” 14 Inge i Mafarisayo naeaeze aloilwe impia aiigulye nanso ehi ekamumela. 15 Hange wikaaela, “Unye nyenye nemikulya kutai ntongeela aantu, kuite ltunda uilengile inkolo yanyu. Kunso nelekuigwe kuantu iziibe ndongela ang’wi Tunda. 16 Ilago nianyakedagu aelekole kupuma kung’wa Yohana nauzile. Kupuma imatungo yayo, impola ninziza niyautemi wang’wi Tunda yetanantigwa, hange kila umuntu wegema kiingelya kungulu. 17 Kuite itotu ilunde nihe kuhegigwa kukila atauandeki nuung’wi nuilago kuula. 18 Uyu nukumuleka umusungu wakwe nukutina musungu mungiza ugooye, nuyu nukumutina uyu nulekilwe numugoha nung’wensu ugooye. 19 Aukole muntu ung’wi mugole aewitugala ang’wenda alagi azambalao nekistani nikeza hange aeezoloilo kila uluhiku kuugole wakwe nuukulu. 20 Hange numuhimbe ung’wi lina lakwe Lazaro aewiikwa pawingiilo wakwe, hange aukete nkomele. 21 Nung’we

aukete nsula akikuta maminyangulwa nagwie mumeza amugole nuanso ata imbwa yakiza nukulampa inkomele yakwe. 22 Yekatula umuhimbe nuanso nuekasha wikaholwa numalaeka sunga mukikua kang’wa Ibrahimu. Numugole nuanso wekasha wikaekwa. 23 Nukung’wanso kuulungu naukole mulwago wikahumbu imiho akwe wekamuona u Ibrahimu kukule nu Lazaro mukikua kakwe. (Hadēs g86) 24 Wikalela nukulunga, Tata Ibrahimu, mbuisele umutume u Lazaro wine insonge nashala kakwe mumaze, alubuludishe ululeme lane. Kunsoko kagigwa mumoto uwu. 25 Kuite u Ibrahimu wikalunga, “Ng’wanane kembuka kina mulikalo lako ausengelye imakani ako nemaza, nu Lazaro uu aupatila nemabe. Inge itungo ile ukole papa ukiloelya nueue ukuaaligwa. 26 Hange kukila nanso leekilwe ikombo ikulu hange ilundu kitaitu, nsoko awa nialoilwe kuputa kunu nukenda kitalanyu aleng’we hange eantu nianyu aleke kuputa keza kitaitu.” 27 Umugole nuanso wikalunga, “Kuulumpa tata Ibrahimu, kina umutume mito lang’wa tata ane! 28 Kunsoko nkete aluna ane aatano wahugule, kuwoa kina neensoga nienso azile papa palwago lulu. 29 Kuite u Ibrahimu akalunga, “Akete i Musa neanyakidagu. Aleke aategelye wawo. 30 Umugole nuanso wikalunga, aa tata Ibrahimu, kuite angawaile umuntu nupile kuashi akuungama. 31 Kuite u Ibrahimu wikamuila, “Angaaleke kuategelya u Musa nanyakidagu shanga akumija ataumuntu nuikile kuashi.

17 U Yesu wikaaila iamanyisigwa akwe, “Imakani neletekelya eantu kituma imilandu azezumila. Lakini isateko lakwe umuntu nueletekelya! 2 Ikutula bahu kina umuntu nuanso atungeligwe igwe nilito nelakusela minkingo nukugong’wa mubahali, kukila kumituma ung’wi waawa nianino itume emelandu. 3 Ilindi. Ang’wi umunyandugu ako wakukosela muonye, nung’wensu anga waungame musamehe. 4 Ang’wi wakukosela nkua saba kwa luhiku lung’wi waza kitalako walunga, naungama musamehe. 5 Eitumi akwe akamuila umukulu, “Kongeele uhueli witu.” 6 Umukulu wikamuila, “Ang’wi angamutule mukite uhueli anga epunje ahaladali, muhumile kuwela umute uwunuamukuyu, ipike wendele mubahali, newenso ukumuti. 7 Lakini nyenyu mung’wanyu, nukete umitumi nuelema umugunda ang’wi nuesagula inkolo, ukumuila nusukile, Nzuu halaka wikie uleye indya? 8 Ite shangaukumuila, ‘Nzepeeli indya ndye, hange itunge umunkanda untumikile hange mpaka male kulya nukung’wa. Baada apang’wanso ukulya nukung’wa? 9 Kuite shanga ukomusogeelya umitumi nuanso kunsoko watimelya aya nazulageigwe? 10 Uu uu nunyenye anga mitume

nemulageigwe tambuli “Usese du keitumi nesingakunonee. Kitumile aya naekugombigwe kituma. 11 Aeipumie kina naawile kusafiri kulongola ku Yerualemu, aukeile mumumpaka wa Samaria ne Galilaya. 12 Nautuile kingela mukesale king’wi, kung’wanso emtankanile neantu ikumi naakete uukoma. Akimeka kule. 13 Akakulyi nukulunga, Yesu Bwana kuhulumele.” 14 Nauaine wikaaila, “Longoli miambye kwa tongeeli.” Neenso naalongoe ikatakasigwa. 15 Ung’wi ao nauine kina wakomya, wikasuka kululi nulukulu nukumukulya Itunda. 16 Wikagwa mumigulu ang’wa Yesu wikamusongelya. Nuanso ae Musamaria. 17 U Yesu wikasukilya wikalunga, “Ite shangaatakasigwene ehi ikumi? Akolepe awa netisa? 18 Kutile hata nung’wi naewigee kusuka nukumukulya Itunda, ikutula umugeni yuyudu? 19 Wikamuila, “Uka na ulongole yako uhueli wako wakukomya.” 20 Naukoigwe neafarisayo utemi wang’wi Tunda uzile nale, U Yesu wikaasukilya wikalunga, “Utemi wang’wi Tunda singanga kentu nekewezile kigela. 21 Wala eantu shanga akutambula, “Gozapa! ang’wi gozako! Kondogoelyo utemi wang’wi Tunda ukole mukate anyu. 22 U Yesu wikaaila eamanyisigwa akwe, “Imatungo neekapika nemekapa insula kuona moja aluhiku lang’wana wang’wa Adamu, lakini shangamukuona. 23 Akamuila, Goza, uko! Goza, pa!” Lakini muleke kenda kugoza wala ukuatyata, 24 anga umeme wa radi nuemeleka igulu kondya enkeka ing’wi hadi enka ngiza, kuite hata ung’wana wa ng’wa Adamu ikutula uu kuluhiku lakwe. 25 Lakini hanza igombigwe kuteseka hanza kumakani eedu nukuhitwa nuutugwa uwuite. 26 Anga naituile mahiku ang’wa Nuhu uu ikutuleka kumahiku ang’wana wang’wa Adamu. 27 Aalee, aang’wee, akatena nukutenwa mpaka uluhiku u Nuhu naawingie mukate musafina negarika ekeza nukuaangameza ehi. 28 Uu aitulekile mumahiku ang’wa Lutu, aalee, ang’wee, nakugula nukugulya, akulema nukuzenga. 29 Lakini uluhiku nulanso u Lutu nauhegile ku Sodoma ikakuimbula, amoto nekebiliti kupuma kilunde ekaangamiza ehi. 30 Uu uu ikutula uluhiku nulanso ung’wana wang’wa Adamu nuekakunukulwa. 31 Uluhiku nunso, iekakumugombya nukole kudali anyumba asime kuhola ibidhaa yakwe mukate munyumba. Naulekekumugombya nukole kumugunda kusuka kito. 32 Mukembuke umusungu wang’wa Lutu. 33 Uyu wehi nukugema kuaokoa uwikale wakwe ukuulimelya, lakini wehi nuekamalimelya uwikale wakwe ukuokoa. 34 Kumuelya utiku nuanso ikutula antu abeele alae kitanda keng’we. Ung’we ukuholwa ung’wi ukulekwa. 35 Ikutula asungu abeele akusia palung’wi ung’wi ukuholwa ung’wi ukulekwa. (Antu abiili akutula mu mugunda, ung’wi ukuholwa, ung’wi ukulekwa) 37

Akasukiilya, akamukolya, Ku pii, Mukulu? Akaatambula, Nu ukoli umuimba, papo ni ikihanguila i a jumuuda.

18 Hange wekaaila mpyani netakewe kulompa daima, alekekuta etamaa. 2 Akamitambula, “Aokole mulamuli pakesale fulani, hange shanga aumwogopile Itunda nukuaheshimu eantu. 3 Aukole mujane pakesale nekanso, nung’wensu aewimuhanga nkua yeedu, nukutambula, “Nzaelye mpate ehakiane numupenzani wane. 4 Kumatungo edu shangaaukole tayali kumusaidila, lakini baada amatungo akatambula munkolo akwe, ataitule unene shanganumwogopile Itunda ang’wi kumuheshimu umuntu, 5 lakini kunsoko umujane uyu ukunsubula nukumusaidela wapate ehaki akwe, waleke kunkatalya kwa kunezela mala kwa mala.” 6 Kuite umukulu wekalunga, “Tegeelyi nautambue nuanso umulamuli nuanso nedhalimu. 7 Ite Itunda shanga ukuleta ehaki kwateule akwe neakumukela mung’we nuutiku? Ite nuanso shaukiuemelyane kung’wao? 8 Kumuila kina ukuleta ehaki kung’wa kwakukaya. Lakini ematungo nuzie ung’wana wang’wa Adamu, ite ukuuhangane uhueli muunkumbigulu?” 9 Uu wikaaela mpyani eye kuantu baadhi hange niiona eenso kina akete ehaki nukuazalau eantu niangiza. 10 Antu abeele anankie kulongola mihekalu kusali: ung’wi Farisayo ung’wi mutoza ushuru. 11 Ufarisayo wekimeka nukulompa aya migulya lakwe ung’wensu, Itunda kusongeelya kunsoko unene singa kipyani neantu niangiza kuita eahegelya, antu nishanga aaminifu, agoolyi, ang’wi anga yuyu umutoza ushulu. 12 Nefunga mahiku abeele kuwiki. Neepumya ezaka mumapato ane ehi nenepata. 13 Lakini nuanso umutoza ushulu, aewimekile kule, shanga auwezilye ata ukuhumbula emiho akwe kilunde, akakuanga kekua kakwe wekalunga, Itunda ngoze unene nimunya milandu.” 14 Kumuila, umuntu nuanso ausukile kito akize uaeigwe etai kukela umuya, kunsoko uyu nuikulya wisimigwa, lakini uyu nuisimya wehumbulwa. 15 Eantu amuletee eana ao neadabu, kuite ahume kuaamba, lakini eamanyisigwa akwe naaine nanso, akaagilya. 16 Lakini u Yesu wakaitanga kung’wakwe wekalunga, “Aleki ana nianino aze kitalane, wala lekikuagilya. Kundogoelyo utemi wang’wi Tunda waantu anga nianso. 17 Amini kumuila umuntu wehi nishanga ukusengelya utemi wang’wi Tunda anga ana neanino shangaukingela.” 18 Mutawa ung’wi aumukoilye, wikalunga, “Mwalimu namuza ntende ule nuusale upanga wakale nakale? (aiōnios g166) 19 U Yesu wikamuila, “Kuneke ukunintanga numuza? Kutile umuntu numuza, ila Itunda wing’wene du. 20 Umamanyilene emalago-lekakugoolya, lekakubulaga, lekakia, lekakutambula uteele, aheshimu ebaba ako numama

ako. 21 Umutawala nuanso wekalunga, “Imakani ayaite numaambile kupuma uhumba wane. 22 U Yesu naewigule nanso wikaaila, “Upungukewe nekontu king’wi. Lazima ugulye ehi nukete aagawele awa niagila, nueue ukutuwa nehazina kilunde kuite nzuu, uuntyate. 23 Lakini umugole naewigulye nanso wekapata kenyaui lukulu, kunsoko ae mugole lukulu. 24 Hange u Yesu wikamugoza nauambilwe ikenyauai ikulu wikalunga, ‘Kuule neekatula ikaku eagole kingela ku utemi wang’wi Tunda! 25 Kundogoelyo itotu ikulu kungamea kukela mitundu la sindano, kukela eugole kingela utemi wang’wi Tunda.” 26 Awa naeigulye nanso, ekalunga, “Nyenyu gwa, nuekaweza kuokolewa? 27 U Yesu wikasukilya, “Imakani neshangaawezekanile kwa anadamu kung’wi Tunda awezekanile.” 28 U Petelo wikalunga, “Uu usese kaleka kila ekentu nakakutyata uewe.” 29 Hange u Yesu wikaaila, hueli kumueta kina kutile muntu nulekile enyumba ang’wi musungu, ang’wi munyandugu ang’wi aleli, ang’wi ana, kunsoko autemi wang’wi Tunda, 30 kuite shanga ukupokela nedu kukela muunkumbigulu uwu, numuunkumbigulu uwu nuuzile upanga wakale na kale. (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Baada akuilingela awa nekumi na mbele, wikaaila, goza, kuunankela kulongoe ku Yerusalemu, ne makani ehi naandekilwe neanyakedagu kuhusu ung’wana wang’wa Adamu akukamileka. 32 Kundogoelyo ukuambwa mumekono amataifa akumudhiki nukumutenda ejeuri, nukumutyela emate. 33 Baada akumukua iiboko akumubulaga nuluhiku lakatatu ukiuka.” 34 Shanga ealengile imakani nanso, nulukani ulu ite aelupihilwe kung’wao, hange shangaaealengile emakani naatambuwe. 35 Ikatula u Yesu naauhugie ku Yeriko, muntu ung’wi mupoku aewikie mumpelompelo abalabala aekulompa ugunwa, 36 naewigule umilundo wa antu ukeile akakolya ntuni niipumie. 37 Eekamuila kina u Yesu nua Nazareti ukeile. 38 Kuite umupoku wekalela kululi, wikalunga, Yesu, ng’wana wang’wa Daudi nehulumele.” Awa naakugenda ekamukenela umupoku nuanso, ekamueta kilaga. 39 Uugwa awo naza atongee, akamukenda ite wakilage, kuiti u ng’wensu ai ukiile ikilo nangahu kitunta u luli Ee, ng’wana wang’wa Daudi unkendepo. 40 U Yesu wikimeka akaamulu umuntu nuanso waletwe pang’wa akwe. Hange umupoku nuanso nauhumbie, U Yesu wikamukolya, 41 “Utakile nukutendele ntuni? Akalunga, “Bwana ntakile kuona.” 42 U Yesu wikamuila, “Upegwe kuona. Uhueli wako wakukomya.” 43 Uu wekapegwa kuona, akamutyata u Yesu nukumukulya Itunda. Naaine ileile eantu ehi akamukulya Itunda.

19 U Yesu aewingie nukukela mukate a Yeriko. 2 Nepang’wanso aukole muntu elina lakwe Zakayo. Hange ae mukulu waatoza ushulu hange muntu numugole. 3 Aukugema kumuona u Yesu muntu wa namunake, lakini shanga aukondilye kuona kunsoko amilundo wa antu, kunsoko aemukupe wakimo. 4 Kuite wikatongela intambo ntongeeela aantu, wikanankela migulya amunkuyu kuite wahume kuona, kunsoko u Yesu aewahumbela ukukeela inzila yeyo. 5 Imatungo u Yesu naupikile pang’wanso, augozile migulya akamuila, “Zakayo sima kaya, kundogoelyo lelo lazima nshinde munyumbako. 6 Wikituma halaka, wekasima nukumukalibisha kwakiloelya. 7 Eantu ehi naaine nanso, akalalameka, nukulunga, “Wendamugendela umuntu nukete imilandu.” 8 U Zakayo wikimeka wikamuila Bwana, goza Bwana enusu ansailo yane kuapa eauala, anga itule numuhegeye muntuwehi ekentu, kumusukelya nkua inne.” 9 U Yesu wikamuila, Elelo uugunwa upikile munyumba yeye, kunsoko nuanso nung’wensu ng’wana wang’wa Ibrahimu. 10 Kundogoelyo ung’wana wamuntu uzile kuduma nukuaokola eantu nialimie.” 11 Naaigulye nanso, wikaendelea kuligitya nukuapumilya impyani, kunsoko aukole pakupe ne Yerusalemu, neenso alengile kina utemi wang’wi Tunda aekole pakupe kigela nkuang’wi. 12 Kuite wekamuiila, “ofisa ung’wi aewendile ihe akole ili apokeele utemi hange wasuke. 13 Aeutangile iitumi akwe ikumi, wikaapa mafungu ikumi, wikaaila, itumi ebiashala kuite mpaka nekusuka. 14 Lakini enihe akwe shanga aeamuloilwe kuite wekaatuma eajumbe ende amudume nukulunga, shangakutakile umuntu uyu ite wakatawale. 15 Kuite nausukile kito baada akupegwa uutemi, akalagelya eitumi naualekee impia itangwe kung’wakwe ahume kumanya faedake naamepatile naeitumile ebiashala. 16 Nuang’wandyo wekeza, nukulunga, “Bwana ifungu lako litumile mafungu ikumi zaidi.” 17 Uofisa nuanso akamuila, iza, mitume numuza, kunsoko aemuhueli kuke nekenino, ukutula nuuhueli migulya aisale ikumi. 18 Nuakabeele wekiza, akalunga, “Bwana ifungu lako lituma mafungu ataano. 19 Uofisa nuanso wekamuiila, Hola utawala migulya aisale itaano.” 20 Nuyu numungiza wekiza, akalunga, “Bwana seye apa empia ako, kuite aembekile iza mukitambala, 21 kundogoiilo aenogopile kunsoko, kunsoko uewe umutaki, nihola neshanukeekile nukuvuna neshauketeme.” 22 Uofisa nuanso akamuila, “Kunkani yako uewe, nukuhukumu, ue umitumi numube. Aulengile kina unene nemuntu numutaki, nehola neshanganukeekile, nukuvuna nishanga nuketeme. 23 Ite shangawekaekane empia ane mubenki, kuite nensukile numehole palung’wi nefaida? 24 Uofisa wekaaela eantu naeakole imekile apaite, Muhegelyi ifungu nelanso nukumupa

uyu nuamafungu ikumi.” 25 Wekamuela, Bwana, nuanso ukete mafungu ikumi. 26 Kumuela, kila umuntu nukete ukupegwa ikulu, lakini uyu numugila, ata keke nukete kekuholwa. 27 Lakini awaite ebee ane, kuite shangae atakile ntule numutemi wao, aleti apaita muabulage ntongeela ane.” 28 Baada akulunga nanso, wikendelea kuntongela nukunankela kulongola ku Yerusalemu. 29 Kuite nauhugie ku Bethfage nuku Bethania, pakupe numulema wa Mizeituni, autumile eamanyisigwa akwe abeele, 30 akalunga: “Longoli kijiji nekakesale. Mingile mukumuhanga ng'wandogwe nukele kunankelwa. Mutungoli, mumulete kung'waane. 31 Anga muntu wamukolya, “Mbona mukumutungwela? “Lungu, “Bwana umutakile.” 32 Awa naatumilwe akalongola ekamuona ung'we - ndogwe anga u Yesu nauaee. 33 Naakumutungula ung'wa-ndogwe eatawala akaela, kuneke mukumutungula ung'wa ndogwe uyuite? 34 Ekalunga, Bwana umutakile. 35 Kuite, akamutaila u Yesu, ekaela ian'wenda ao migulya mung'wa - ndogwe ekamunankelya u Yesu migulya akwe. 36 Nautuile ukolongola eantu akaela iang'wenda ao mubalabala. 37 Nautuile ukusima mumulima wa Mizeituni umilondo wehi nuamanyisigwa akwe akanza kumulombeelya nukumukulya Itunda kululi nulukulu, kunsoko amakani nemakulu naamaine, 38 ekalunga, “Inge ukembetilwe umutemi nuzile kulina lang'wa Bwana! Ulowa, Milunde, nuutukufu migulya! 39 Baadhi amafarisayo mukate amilundo ekamuila, Mwalimu akilagye imagwe akukulya ululi. 40 U Yesu wekaasukilya, nukulunga, wekaaila, anga wawa akilage, imagwe akukulya ululi.” 41 U Yesu nauhugie ikesale wekakelela, 42 wikalunga, tazu angezeune ata uewe, muluhiku ulu emakani aya nekuletela ulowa! Lakini itungele apihilwe mumihoko ako. 43 Kunsoko ipembilye insiku eabee ako akuzenga itando pakupe nueue. 44 Akugwisa pihe uewe neana ako. Shangaakulekela ata igwe neleng'we migulya anilengiza, kunsoko shanga aulengile imatungo Itunda naugemile kuokoa. 45 Uye wakingila mihekalu, akandya kuazunsa awa naeakugulya, 46 wekaela, “Yandekilwe, Enyumbane ekutula nyumba amalompi, lakini unyenye yatula anga ikulungu lahegelyi” 47 Kuite, u Yesu aewimanyisa kila uluhiku mihekalu. Eatongeli neakulu nealimu a shelia neatongeli antu naatakile kumubulaga. 48 Lakini shangaekaweza kulija enzila nakituma nanso, kunsoko eantu ehi amutegeye kwamakini.

20 Ikatula luhiku lung'wi, u Yesu naukuamanyisa eantu mihekalu nukuaela ulukani, Eatongeli neakulu nealimu ailagilo ekalongola palung'wi neanyampala. 2 Aaligitilye, Ekumuela, kuele kwa utawalake ukitumae makani aya?” 3 Nung'wenso wikaasukilya akaela, Nunene ga kumukolya

iswali mbeli, 4 ubatizo wang'wa Yohana ite aupumie kilundene kang'wi muantu? 5 Lakini akakikolya eenso kwa enso, ekalunga, anyakulunge, lepumie kilunde, ukukolya, ite mbona shungamumukue? 6 Anga kulunge aupumie kwanadamu eantu ehe akukua imagwe, kundogoelyo ehi amuhue kina u Yohana ae munyakidagu.” 7 Ite ekamuela kina shangaaine kuna upumie. 8 U Yesu wikaela, “Wala unene singa kumuila unyenye kwa utawalake kituma emakani aya. 9 Auoe eantu mpyani eye, “Muntu ung'wi autemee mugunda wamezabibu, wikalekodisha kwa alemi amezabibu nawikalongola kesale kengeza kwa matungo ulepu. 10 Kumatungo naapangilwe, aeumutumile umitumi kumitumi wamezabibu, kina amupe esehemu ankali yamugunda wa mizabibu, lakini ealemi neamugunda wazabibu ekamuhita, ekamususha mekono metile. 11 Kuite akamutuma hange umitumi mungiza nung'wenso ekamuhita, akamutenda ibee nukumususha mekono metile. 12 Wikamutuma hange nuakatatu nenso ekamubepya nukumuguma kunzi. 13 Kuite umukola mugunda wikalunga, kutenda ule? Kumutuma ung'wane nenumuloilwe kuite akumuheshimu. 14 Lakini ealemi amizabibu naamuine, aeikoile eenso kwa enso ekalunga uyu yuyu musali, kumubulage kuite usali wakwe utule witu. 15 Ekamupumya kunzi amugunda wazabibu nukumubulaga ite umukola mugunda ukutenda ule? 16 Uzile uzeangameza ealemi amugunda wazabibu, naukuapa antu angiza umugunda nuanso. 17 Lakini u Yesu wikaagoza, wekalunga, ite ulukani uluite lukete ndogoelyo ke? Igwe naalehile eazengi latula lamumpelompelo? 18 Kela umuntu nukugwa migulya igwe nelanso ukuunangwa ipande, ipande, lakini uyu nuekagwelwa lekumutula.” 19 Kuite eandeki neakulu amakuhani aeadumile nzela akumuamba matungo yayo yayo, alengile kina alungile empyani eye kunsoko ao. Lakini aeaogopile antu. 20 Ae amugozee nunda, ekatuma eakoelyi naeitendya kina antu neatai, ite alenge kulija ikosa kuhetubaakwe. 21 Neenso ekamukolya ekalunga, mwalimu, kuine kina ukutambula, nukumanyisa imakani atai nashanga akuilwa numtu wehi, lakini uewe wemanyisa etai kukeela Itunda. 22 He taine usese kulepa ekodi kung'wa Kaisali ang'wi aa? 23 Lakini uyesu wikalunga umuntego wao, wekaaila, 24 Ndagele edinali. Sula ang'wa nyenyu ekole migulya akwa? Ekalunga, “Ang'wa Kaisali.” 25 Nung'wenso wekaela, kuite, mupi ukaisali, ni Tunda nakwe mupii. 26 Eandeki neakulu neakuhani aeagila anga uhumi wa kukosela eke nuketambue ntongeela aantu. Ekakuelwa emasukilyo akwe, nashaatambue lehi. 27 Ang'wi amasadukayo ekamendela, awa kina etambula kina kutile anga uiuki. 28 Ekamukolya, ekalunga, “Mwalimu umusa

aukuandekie kina umuntu angawashilwe numunyandugu nukete umusungu nemugila anga ng'wana ite uhumile kumuhola umusungu wamunyandugu wakwe nukutuga nung'wenso kunso ang'wa kaka akwe. 29 Akokole anya ndugu saba nung'wandyo wekatena, akasha bila kuleka anga ng'wana, 30 Nonyu nukabele ga. 31 Nukatatu akamuhola uu, uuuu nuasaba shanga aulikile anga ana wikasha. 32 Baadae umusungu nuanso, nung'wenso wikasha. 33 Kuite kuuiki ukutula musungu wang'wa nyenyu? kundogoelyoehi saba amutenile 34 Uyesu wikaela, "Eana aunkumbigulu etena nukutenwa. (aiōn g165) 35 Awa neagombigwe kupokela uuiuki nuashi nukingila muupanga wakalenakale shangaitena nukutenwa. (aiōn g165) 36 Kuite shanga ahumile kusha hange, kunso etula kina esawasawa neamalaeka na ana ang'wi Tunda, Ana auiki. 37 Lakini kuite eashi eiiuka, kuite Umusa aulagie pangwanso ku habali akehaka, pangwanso aumitangile Bwana kina Itunda wang'wa Ibrahimu ni Tunda wang'wa Isaka ni Tunda wang'wa yakobo. 38 Apa nuanso singa Itunda waashi, inge wa awa neapanga, kunso ehi iikie kung'wakwe. 39 Baadhi aantu ang'wamwalimu ilago akamusukilya, mwalimu, wasukilya Iza. 40 Shanga aeagemile kumukolya emaswale nemangiza, lukulu. 41 Uyesu aakaela, "kuneke eantu elunga kina ukristo ng'wa Daudi? 42 Kundogoelyo Udaudi ung'wenso welunga muzabuli: Bwana aumuee ubwana ane: Ikie kumukono wane nuwakulela. 43 Kuite nuakeke hanza eabe ane pihe amigulu anko. 44 Udaudi wikamitanga kristo, 'Bwana', Ite ikutuleka ule ng'wana wang'wa Daudi? 45 Eantu ehe naamutegeeye wekaela emanyisigwa akwe, 46 Ihugushi neaandiki, Nelowa kugenda nukutugala eng'wenda nealepu, naelowa kilamusha maaluku misoko nematuntu aheshima mumatekeelo, nemaeneo aeshima mukalamu. 47 Nenso ga eleza inyumba ya jane, niafanya elompa matungo malepu. Awa akusengilya ehukumu nkulu kukila.

21 U Yesu akagoza akaaona itunja niagole akazeika masongeeelyo ao mukiuto. 2 Akamuona musungu ung'wi mushilwa akazeki mkumba akaziika mpia ibiili. 3 Kululo akalunga, "Tai numuie, umushilwa uyu nikinkumba uikile idu kukila ihi nazaakile. 4 Awa ihi apumilye imasongeeelye kunsoko aiatite maintu idu, ingi umushilwa uyu aupumilye impia yihi kunsoko zizo autite." 5 Niang'wi akazilunga itekeelo, nailinoneigwe na magwe nimaza nimasongeeelyo aantu akalunga, 6 "Kua nkani izi, aya nimukamaona, mahiku azile, nikutile igwe ata nilig'wi nilizizalekwa migulya nigwe ningiza nishalizizakumulwa. " 7 Kululo ikamukolya, ikalunga, "Mumanyisi inkani izi izi eapumila nali? Hangi

kilingasiilyo ki ni ka nkani nikikoli pakupe kupumila?" 8 U Yesu akasusha, "Mutule miho muleke kukongwa, kunsoko idu akupembya kukiila lina lane aze lunga ingi nene ni matungo ahugeela" Muleke kuatyata. 9 Anga mija uulugu nuwilei muleke kugopa, kunsoko inkani izi mpaka ipumile hanza, ingi impelo izeikili kupumila." 10 Sunga akaaila, "Ihi ikuuka kikua nihi nzuya, nutemi kua utemi. 11 Iztula ni matetemeko makulu, ni nzala ni ndwala niampuku muisali, izitula ninkani yakogopa, niilingasiilyo niakogopa kupuma kilunde. 12 Ingi gwa ntongeeela ankani izi yihi, akuikila imikono ao migulya anyu nukumaja, kumutwala mumatekeelo nu muitungo, kumuleta kuntongeeela a temi nawa niatite uhumu kunsoko a lina lane. 13 Ili likuluguilwa lyoma nila wihengi wanyu. 14 Kululo lamuli munkolo yanyu muleka kutula nimasigo. 15 Kunsoko kumupa inkani muhugu, nialugu anyu ihi nishaakuhuma kumigilya nukumihita. 16 Ingi gwa muzizahitwa nia leki anyu, anyandugu anyu, antu akitaitu, ahumba eitu, hangi niang'wi azi bulagwa. 17 Mukuhukilwa nu kila umuntu kunsoko alina lane. 18 Kululo gwa ingi kutili ata isingi niliing'wi nuitwe lanyu nukuzizalimila. 19 Kua ugimya wanyu mukuiguna inkolo yanyu. 20 Anga maona i Yerusalemu apiling'wa nia homi, ingi gwa lingi kina ugazanji wake wahugeela. 21 Pang'wanso ao niakoli ku Yudea amankiile mumalugulu, nao niakoli pakati akisali ahege, hangi aleke kualeka ao niakoli muisali kingila. 22 Nsoko aya mahiku akulipisha, kina inkani yihi naiyandikilwe ihuma kukondaniila. 23 Isatiko lao ao niakite inda nao niakonsha mumahiku nanso! Kunsoko izetula nu lwago luhiku mihi, nikililo kuantu awa. 24 Hangi akugwa kua nsonge nia panga, hangi akuholwa usese ku ihi ihi, ni Yerusalemu ikupambatwa niantu nishaahuie, sunga imatungo na aantu nishaahuie nizikondaniila. 25 Izezeikoli ilingasiilyo mu lya, ng'weli ni nzota. Numihi izeze lukoli lwago mahi, azihita kulongola kunsoko amulilo nualuzi ni maingo. 26 Antu azitula gwa kiteta kunsoko akagopa makani ayo nazilepumila mihi, nsoko ingulu yilunde ize hingisigwa. 27 Sunga azemuona ung'wana wang'wa Adamu azuzile mumalunde ni ngulu nuukulu nuakigulu. 28 Ingi imakani aya anga andya kupumila, imiki, humbuli imatwe anyu, kunsoko uguniki wanyu wahugeela pakupe." 29 U Yesu akaaila kua mpyani, "Ugozi umuti, ni mite ihi. 30 Iga andye kutegeta, miona unyenye nukulinga kina kipasi kikoli pakupe. 31 Ingi uu anga maona inkani izi yakapumila nunye lingi kina utemi wa kigulu wahugula. 32 Tai, numuie, uwileli uwu shaukukila, sunga inkani izi yihi nizizapumila. 33 Unkumbigulu ni ukukila, ingi inkani yane shaikukila lukulu. 34 Kululo igozi unyenye, inkolo yanyu izeileke kulemeligwa nuubi ugala magari, nulwago nula mihi kunsoko uluhiku

nulanso luzizilumbane kuza. 35 Uzetula anga umuntego, kua kita umuntu nuikie mihi ihi. 36 Ingi mihambe kumatungo ihi, mulompe kutula mikomu kukonda kumatyaga aya ihi nazepumila, nukimika kuntongeela a ng'wana wang'wa Adamu." 37 Kululo matungo ang'ung'wi akapuma kunzi, akenda kulompa mlugulu nulitangwa Mizeituni. 38 Antu ihi ikamuhanga ikidaudau ikamutegeelya akazukoli mitekeelo.

22 Ingi uluhiku nulaulumbili wa mikate nishiikiwe igai ailapika, nulitangwa Pasaka. 2 lamakuhani niakulu niakilisi akatulikolya kumubulaga u Yesu, kunsoko aiaogopile iantu. 3 Umubi akingila kung'wa Yuda Iskariote, ung'wi wa ao nai amanyisigwa ikumi na abiili. 4 U Yuda akalongola kikolya nia kulu amakuhani kina ukumutwala uli u Yesu kitalao. 5 Ikalowa, ikigombyo kumpa impia. 6 U Yuda akagomba hangi akaduma ilyoma niilakumtwala u Yesu kitalao, kuli nu milundo nuantu. 7 Luhiku nulamikate nisingaikiwe igai lukapika, kululo inkolo na Pasaka mpaka ipumigwe. 8 U Yesu akaaligiilya, u Petro nu Yohana, akalunga, iongoli mende mukunonelelye indya nia Pasaka kuze kuilye. 9 Ikamukolya utakile kunonelya pi? 10 Akaasukiilya, "Tegeeli, nimukingila mukisali mitunja nukenkile inyungu a mazi mukutankanya nunyenye. Mulyati munyumba nukingila. 11 Sunga muili umukola nyumba, "Umumanyisi ukuuila, kikoli pi ishumba nikakila nzila, uko nikulya i Pasaka nia manyisigwa ane. 12 Ukumulagiila ishumba nikamiggulya nikikondile. Noneeli mumo. 13 Kululo ikalongola ikahanga maintu ihi akoli anganauaie. Sunga ikanonelya indya nia Pasaka. 14 Matungo naapika akikie niitumi akwe. 15 Sunga akaaila, nkete nsula nkulu akulya ilumbili nila Pasaka nunye une ninkili kagigwa. 16 Kunsoko numuie, singa kulya hangi niizekondaniila utemi wa kigulu. 17 Sunga u Yesu akahola ikikombe naiwakondya kulompa, akalunga, holi iki hangi mugalane nyenye kua nyene. 18 Kunsoko numuie singa kung'wa hangi uleli nua mzabibu, sunga utemi wang'wi Tunda nuziziza 19 Sunga akauhola umukate, naiwakondya kulomba, akauega, akaapa, akalunga, "Uwu muili wane naupumigwe kunsoko anyu. Itumi uu kua kunkimbuka unene. 20 Akahola ikikombe naiwakondya indya niautiku akalunga, ikikombe iki ilago ipya nilasakami ane, naihunikile kunsoko anyu. 21 Ingi gwa gozi uyu nukungulya kukoli palung'wi nung'wensu kuulya mumeza. 22 Kunsoko ung'wana wang'wa Adamu tai akalongola yakwe anga naupewe ilago. Isatiko lakwe umuntu nuzemulekeelya ung'wana wang'wa Adamu kagigwa niantu. 23 Akandya kikolya ienso naenso, nyenu apa nikukoli nuhumile kituma ulukani ulu. 24 Sunga ukapumila wikungumi pakati ao kina nyenyu nusigiwe kutula mukulu

kukila ihi. 25 Atemi amahi iatema nao niakote uhumi migulya ao eitanga akuligwa. 26 Ingi nishaitakiwe kutula iti kitalanyu, kuite leki uyu numukulu kitalanyu atule anga muniino. Nuyu nutakiwi itai nangulu atule anga wituma. 27 Nuuli umukulu, uyu nuikie mumeza ang'wi uyu nuiluma? Ang'wi uyu nuikie mumeza? Numene nkili pakati anyu anga nitumika. 28 Ingi nye inda mulongolekile kutula nunene mumakuilwa ane. 29 Kumupa unyenye utemi, anga unene utata naumppee utemi. 30 Kina muhume kulya nukung'wa mumeza ane mutemi wane, hangi mukikie mumatuntu aukulu muzeapa ulamulwa ikabila ikumi naibiili nia Israeli. 31 Simoni, Simoni, linga kina umubi walompa amuhole ahume kumupeta anga ingano. 32 Kululo nakulompeela, kina uhuli wako ulekekulengwa. Anga wasuka hangi uakomise ianyandugu ako." 33 U Petro akamuila mukulu nihambile kulongola nueue kukitungo nu munsha kulongolania. Palung'wi. 34 U Yesu akasusha, akamuila, Petro, inkunkuli shikukunkula ileli yi, nukila kunihita kataatu kina uningile. 35 Sunga u Yesu akaila, "Nainumutwae unye mikaze miagila umufuko, kikapu kandya ang'wi ilatu, muhiwe ni maintu? akalunga kutili. 36 Sunga akaila, wihi nukete imbugulu, au hole palung'wi ni ndya, uyu numugila upanga ilakiwe agulye ijoho ende agule ing'wi. 37 Kunsoko kumuila, ihi aya nandikilwe kunsoko ane mpaka akondanile, hangi auhoilwe anga muntu naubunangile unoneelya, kunsoko iko naikiligitiwe kunsoko ana kikukondaniligwa. 38 Sunga akalunga mukulu, goza sizi hapa ipnga ibiili, hangi akaaila yakonda. 39 Umatungo andya nautiku u Yesu akahega akatula anga naiwituma imahiku ihi akalongola mulugulu nula Mizeituni niamanyisigwa akwe ikamutyata. 40 Naiapika akaaila lompi gwa muleke kingila mumageng'wa. 41 Akalongola kuli mpyani akuguma igwe, akatugama akalompa. 42 Akalunga, Tata, anng'wi uloilwe, nihegelye ikikombe iki. Ingi gwa singa anga nindoilwe unene, kululo ulowa wako witume. 43 Sunga umalaika kupuma kigulu akapumila akamupa ingulu. 44 Akazukoli muulwali, akalompa kutai, ulitutu lakwe lukatula anga imadonyo makulu na sakami akazigwa pihi. 45 Matungo naiwauka kupuma mumalompi yakwe, akiza kuamanyisigwa akwe, akaahanga alal kunsoko akinya uwai kao. 46 Hangi akaakolya, kuniko mlukulala? Uki mulompe muleke kingila mumageng'wa." 47 Matungo naakili ukuligitya, goga milunde ukulu nuantu ukapumila, nu Yuda ung'wia wao nuitumi wa kumi na abiili akazuatongee. Akaza pakupe nu Yesu ahume kumulungila. 48 Kululo u Yesu akamuila, u Yuda uloilwe kumugulya ung'wana wang'wa Adamu kuilungili? 49 Ao naiakoli pakupi nu Yesu naiaona aya akapumila, akalunga, mukulu, kuakue na panga? 50 Sunga ung'wia akamukua umitumi nuang'wa kuhani numukulu,

akamudumula ukutwi wakwe nuamkono wakigoha. 51 U Yesu akalunga, iyi ikondilye, hangi akamuamba ukutwe akwe, akamuguna. 52 U Yesu akalunga kung'wa kuhani numukulu, nukuakulu niamatekeelo, nianyampala naiazile mupiluka, iti muzile anga muzikua nia sambo, niidunkuli nia panga? 53 Mahiku ihi naikina palung'wi nunye mitekeelo, shaimuikie imikono anyu kitalane. Ingi gwa aya matungo ako, ni ngulu ya kiti. 54 Akamuamba ikamutongeela ikamuleta kung'wa kuhani, ingi gwa u Petro akamutyatila kua kuli. 55 Nai akilya umoto mung'wanso mukati, naiamala kikiye pihi palung'wi, u Petro akikie pakati ao. 56 Mitumi ung'wi nuakisungu, akamuona naiwikie muwelu nuamoto, akamugoza akamuila umuntu uyu azaine palung'wi nung'wensu. 57 Ingi u Petro akahita, akalunga uwe musungu we une shanumumanyile. 58 Matungo makehu, numuya muntu akamuona akamuila nu ewe mipalung'wi nung'wensu, u Petro akasusha, "Mitunja, singa nene." 59 Naakila matungo anga isaa ling'wi itu, mitunja ung'wi akalunga, tai lukulu umuntu uyu azaipalung'wi nung'wensu kunsoko ingi Mgalilaya." 60 Ingi u Petro akalunga, mitunja shamine nuligitilye, akatula naukuligitya inkunkuli ikakunkula. 61 Akapiluka, umukulu akamugoza u Petro nu Petro akalukimbuka ulukani nula mukulu, apo namuile, inkunkuli izizikili kukunkula ileliye, ukunihita katatu. 62 Akalongola kunzi, u Petro, akalila kua kinyauwai kidu. 63 Sunga eitunja ao naenda musunga ikatula mumela nukumukua. 64 Nai amukunikila imiho, akamukolya, akamuila, simumanye nyenyu nukukuile? 65 Ikaligitya nkani yidu nishayimpyani nizo niang'wa Yesu, hangi akazemumela. 66 Naapika imatungo akidaudau, anyampala aantu akiilingila palung'wi, akulu amakuhani, niaika nkani. Ikamutwala kianza. 67 Akazelunga ang'wi uewe wi Kilisto, kuile nuanso akaaila, aga numuile shamukuhila. 68 Hangi aganumukolye shangamukusukiilya. 69 Ingi kandiilya inoino nukulongoleka, ung'wana wang'wa Adamu ukutula wikie mkono nua kigoha nua ngulu yang'wi Tunda. 70 Ihi ikalunga, kululo kulunge uewe wing'wana wang'wi Tunda? Nu yesu akaaila, unye muliye kina unene. 71 Akalunga kuniki enda kukili kuduma nsoko? Kunu enda kigule usese kupuma mumulomo wakwe.

23 Umilundo wihi ukimika, ukamutwale uYesu pantongeela ang'wa Pilato. 2 Ikandya kumuumbilya inkani, akazelunga, kumuhangile umuntu yu ukumunkonga ihi itu, wenda agilya iantu aleke kupumya impia kung'wa kaisari, hangi wenda hinga kina nuanso Kristo, Mtemi. 3 Pilato akamkolya, akahunga, Uewe wintemi Wayahudi? uYesu akasusha akalunga, ingi wewe ukulanga iti. 4 Upilato akamuila ukuhani numukulu a mitunda, shakuona igazo

nila muntu uyu. 5 Ingi nianso ikalunga, wenda asongeeela iantu, wenda amanyisa kuuyahundi ihi, kandilya kugalilaya ni tungili ukoti hapa. 6 Upilato nai wija, akakaelya kina Umuntu uyu ang'wa waku Galilaya. 7 Naiwalinga kina aukoli mutemi wang, wa Herode, akamutwala kung'wa Herode, imatungo nanso nung'wensu aukoli kuyerusalemu imahiko nanso. 8 Uherode naiwamuona Yesu, akalowa, kunsoko autakile kumuona siku idu. Aiwiya ulukumo lakwe, akalowa aone ata ikuilwa ling'wi nilikitung'wa nung'wensu. 9 Uherode akamukolya uYesu nkani yidu, Uyesu singa akasusha kintu kihi. 10 Iakuhani niakulu palung'wi niandiki akimika kuautaki ukazimusemela. 11 Uherode palung'wi nia hami akwe, ikmutukila nukumumda, nukumutagala inguo ninza uYesu sunga ikamususha kung'wa Pilato. 12 Herode nu Pilato ikatula ikihumbashuya kandilya uluhiku lulo, [ntongeela apa ng'wanso aialemanilye]. 13 Upilato akaitanga iakuhani niakulu nilongeeli niamilundo na antu. 14 Akaaila mandetela umuntu uyu, anga muntu nuiatongeela awa niyituma imabi, hangi gozi namukolekelya pa ntongeela anyu, singa naona igazo ku muntu uyu ku nkani yihi inazamenda musemela nuinso. 15 Kutile, ang'wi Herode, kunsoko wamususha kitaitu, inangi kutile kintu kihi nikibi naiwitumile nakihumile kutule apegwe ulamulwa wa nsha. 16 Kululo kumupa ulamulwa nukumutunguila. 17 Itungili, Upilato ukumulekela mutungwa ung'wi kua yahudi matungo na mahiku aulumbiili. 18 Ingi ihi akazogolya palung'wi, akazelunga, "Muheje uyu, hangi kulugulye ubaraba." 19 Ubaraba ai muntu naukilwe kukitungo kunsoko au sambo mukisali palung'wi nuubulagi. 20 Upilato akaila hangi, ndalwe kumuleka uYesu. 21 Kululo nianso akakulya iyogo agigwe agigwe. 22 Akaakolya katatu, akaila umuntu uyu witumile mabiki? Naulya igazo niiliumile kumutwala muulamutwa wa nshaakwe, kululo ingankondye kupumya uulamulwa kumulekela. 23 Akitwita kua ngulu, akalowa agig'wa, induli yao ikampembeselya upilato. 24 Upilato akaaila mitumi anganimuonee. 25 Akamutunguila uyu nautungilwe kukitungo kunsoko akusingizeeligwa kituma ubi nu kubalaga. Uyu naumuloilwe, akamupunya uYesu amitumile nialoilwe. 26 Naiakumuheja ikamuamba muntu ung'wi, Simoni Mkirene, naupimie kumugunda, ikamutika ikota la mpanga amutyale uYesu. 27 Milundo mkulu nuantu, niasungu idu naiahumilwe ikinya uwayi nukuhongeeelya kunsoko akwe, ai amutyatile. 28 Akaa pilukila akaaila, Ananso niamu Yerusalemu, leki kundili unene, ilili unyenye niana anyu. 29 Goza imahiku apembilye, "niazelunga, akembetwa iagumba ni nda nishayiluga nimaale aya nisinga aiankilye. 30 Pang'wanso azetula maila imalugulu, kugwili, ana malugulu kukunikili. 31 Ang'wi akituma nkanizizi mu

mti nutotu ukatula uli mu mti nuwumo? 32 Intunja abiili hangi niansambo aiatwawe palung'wi nung'wensu ende abulagwe. 33 Naipaka apo niitangwa ing'ang'a litwe, ikatula maja palung'wi niasambo, ung'wi mukono nuakigihia numuya mukono nua kikima. 34 Uyesu akahinga, Tata alekole kunsoko shangaalikile niakituma. Nienso ikaku ialo ahume kugalana imyenda akwe. 35 Iantu ainukile akazeagozeeye kunu iatemi akazemumela, akazelunga, aiwiaguna niangizeo, itungili nigune nung'wensu, ang'wi nuanso Kristo wang'wi, Itunda, naushaguwe. 36 Iahomi neonso ikamudalaha, Ikamuhugeela ikamupa inkungu. 37 Ikalunga, ang'wi uewe wimu temi wayahudi igune uewe. 38 Aikikoli hangi kilingasiiyo migulya akwe naikiandikilwe, "UYU NGWENSO MUTEMI WAYAHUDI". 39 Ung'wi wa Sambo naukagigwa akamutuhila akalunga, uewe wi Kristo? Iguno uewe nu sese. 40 Ingi gwa umuya akasusha, akamukenela akalunga, uewe shumogopile ne Itunda? nuewe ukoli mulamulwa wuwo? 41 Use kukoli kutai, Kunsoko usese kusingiilya iko nikimpyani ni ntendo yitie ingi umuntie uyu shawitumile anga kintu kiji nikibi. 42 Hangi akongeelya, Yesu unkimbuke nukingila mutemi wako. 43 Uyesu akamuila, huila kuila ilelo iyi ukutula palung'wi nunene kuparadiso. 44 Ainugee kutula matungo mutandatu, ihe ihi ikakunikilwa ni kiti sunga imatungo kenda ikapika. 45 Uwelu wa lyoa ukalima, sunga ung'wenda nuitekeelo ukatamuka pakati kandiiilya migulya. 46 Akalila kua luli lukulu, Uyesu akalunga, Tata mumikono nako, namiika inkolo ane, naiwaligitya aya akasha. 47 Matungo uakida naiwaona ayo naitumilwe akamukolya Itunda akalunga, itai uyu ai muntu wa tai. 48 Matungo umilundo wa antu naiazile palung'wi kihenga naiaona ayo naitumilwe, ikasuka akaze kuaga ikue yao. 49 Ingi gwa iahumba uya akwe, niasunga ikamatatya kupuma kugalilaya, akimika kuli akazegoza ayo naitumilwe. 50 Goza aukoli muntu nai witangwa Yusufu nai muntu wianza, Muntu muza nuatai. 51 [Akili kigombya ni ntendo yao,] kupuma Armathaya kisali ka kiyahudi uo naizaulindie utemi wang'wi Tunda. 52 Umuntu uyu, akamuhugeela upilato, akalompa apeng'we umuili wang'wa Yesu. 53 Akausimya hangi akaukumba isanda akauka mukibiila naikimbihimbilwe mungwe, omo naizakili muntu wihi kuikwa. 54 Iuhiku la kunonelya ni Sabato ahugeela. 55 lasungu, naiazile kupuma Kugalilaya, ai amulyatitile ikibiila nu muili wakwe naiulaligigwe. 56 Akasuka ikatula nonelya imakuta nakunyunkilya. Sunga luhiku la sabato akasupya anga naiza malagiiyo ao.

24 Aikili dau luhiku la ng'wandyo nuli juma, akaza pa kibii, akaleta imakuta nkunyunkila naamanoneeye. 2

Akahanga igwe lapilingitigw lend kulini kibiila. 3 Akingila mumo, shangaikaukauhanga umuili wang'wa Yesu. 4 Matungo nanso ikatula nimasugo makulu na lukani ulu, akaona antu abiili kazemikile pakati ao akazeatugae myenda nakumiligita. 5 Ia sangu akazeiwe uwoa, akatunya usu pihii, akaaila asungu. Kuniki mukumuduma uyu numupanga muashi? 6 Wikutile apa ingi wauka kembuki nauligitilye nunye naukoli ku Galilaya. 7 Akalunga kina ung'wana wang'wa Adamu ukupumigwa mumikano antu niakite imilandu hangi agigwe nuhihiku la mtandatu ukuuka hangi. 8 Ia sangu nianso ikakimbuka inkani nianso. 9 Ikasuka kupuma kukibiila ikaaila aya ihi ao ni kumi nung'wi ningiza ihi. 10 Ingi Maria Magdalena, Joana, Maria nyinya wang'wa Yakobo, niasungu niangiza palung'wi nienso ikapumya inkani inzi kuitumi. 11 Ingi gwa ulukani uhu lukatula anga lanakanda udu kuitumi, hangi shanga ikahuila ia sungu nianso. 12 Upatoo akauka, akamanga akahonga kukibiila akahunguila akagoza mukati, akaona isanda akwe du, sunga Petro akahega akenda kitalakwe, akazutite ikilwa kwa iko nikipumie. 13 Antu abiili akalongola uluhiku lulolulo kukisali nikitangwa Emmau lugendo la matungo abiili. 14 Akatuli kolya ienso kua enso ayo ihi naupumie kung'wanso. 15 Imatungo nanso naiakili akikolya, Uyesu aka hugeela pakupi akatula palung'wi nienso. 16 Imiho ao ikakuwa upoku aleke kumumunya. 17 Uyesu akaila unye nimiabiili mendi ila ule nimukugenda? akasiga imikile kunu akaziatitile kinyauwai. 18 Muntu ung'wi lina lakwe Cleopa, akasusha, uewe du ne apa pa Yerusalemu nishuine aya naapumie kung'wanso imahiku aya? 19 Uyesu akaaila, makani ke? akamuila aya nang'wa Yesu mnazareti uyu nai munyakidagu, muhumi nua witumi ni nkani ntongeela ang'wi Tunda niantu ihi. 20 Anga iakulu niakuhani nia tongeeli itu naamupunilye mulamulwa wa nsha nukumaja. 21 Ingi gwa aikuluile kina uyu yuyu nuzeapa ulekelwa Israel. kulinaya ihi itungili luhiku la katatu inkani izi niyigee. 22 Kululo gwa lasungu kupuma kitaile akupee ikailwa, naikoli pakibiila ikidaudau. 23 Naiaulya umuili akwe, akaza akazelunga kina aiaine wa malaika naialiye kina ukoli mupanga. 24 Iitunja ao naiakoli palung'wi nusese ikenda pakibiila, ikahanga anga iasungu naialigitilye, ingi singaia muine nuanso. 25 Uyesu akaaila, unye antu nimiapungu nimukite inkolo ni ndito nishaya kuhuila ihi ayo nianyakidagu aliye. 26 Ingi aitulikili uyesu kagigwa ku nkaai izi, nukingila kuukulu wakwe. 27 Sunga kandiiilya kung'wa Musa nianyakidagu ihi, akaakunukuila aya ihi naakoli muandike wihi nuakwe. 28 Naahugela mukisali iko, akazialongoe, Uyesu akatula anga kili ulongoe kuntongeela. 29 Kuite ai amusingilya azeligitya, ikie palung'wi nusese kundogoelyo ilongolekile

mpindi nuluhiku anga laula. Itegwa u Yesu akingila kulongola kikié nienso. **30** Matungo naiikie nienso akazilya, akahola umkate, akaukembeta nukuega akaapa. **31** Sunga imiho ao ikakuwukulwa ikamulinga, matungo makupi akalimila mumiho ao. **32** Akatula kitambulya enso iti inkolo yitu shaaza yakie na mukati itui, matungo naukuligitya nusese munzila, naukukunukuilye ayo naandikilwe. **33** Ikauka itungo lilolilo, ikasuka ku Yerusalemu. Ikaahanga ao ni kumi nung'wi akazeilingie palung'wi nao naine pang'wanso. **34** Akazilunga, wauka itaitai, hangi aza wigeekili kung'wa Simoni. **35** Kululo ikaila ayo naiamaine munzila, ayo nu Yesu naiwigeekile kitalao kuuega umukate. **36** Naakili akuligitya inkani nianso, u Yesu akimika pakati ao, hangi akaila, upolo utule nunye. **37** Aiogapile akazuilwe nuwoa, ikasiga kina azaamuine ng'waungwelu. **38** U Yesu akaaila kuniki nimukusiga? Kuniki makolyo akuuka munkolo yanyu. **39** Gozi imikono ane ni migulu ane, muone kina ingi nene. Mambi muone. Kunsoko inkolo ngila anga nyama ni makupa, anga nimuona unene kutula ninyenso. **40** Naiwakondya kulunga iti, akaalagila imikono akwe nimigulu akwe. **41** Akaziakili akite ulumbi nauhali inkani nenukute kuhuila nu ukuilwa u Yesu akaila, mukate kintu ne ni kakulya? **42** Akamupa nsamaki iegile ikaziasile. **43** U esu akahola akalya pantongeela ao. **44** Akaaila, "Nainkoli nunye, ainumuie kina ihi naandikilwe munonelya wang'wa Musa nianyakidagu ni zaburi ingi mpaka akondaniile." **45** Sunga akalugula imahala ao, ahume kulinga ayo nandikilwe. **46** Akaaila yandikilwe kina, "Ukilsto mpaka agigwe, nukuuka hangi kupuma muashi uluhiku lakatatu. **47** Uungami nuulekelwa wamilandu utanantigwe kulina lakwe kumahi ihi kandiiya ku Yerusalemu. **48** Unye miikengi ankani izi. **49** Goza, kumutwailya ulagwa wang'wa Tata ane kitalanyu, kululo lindili hapo pakisali, sunga nimuzetugalwa ingulu kupuma kigulya. **50** Sunga u Yesu akatongeela kunzi mpaka naiahugeela ku Bethania. Akahumbula imikono akwe migulya, akaakembeta. **51** Matungo naukuakembeta, akikie wing'wene akaholwa migulya kilunde. **52** Ikamukulya hangi ikasuka ku Yerusalemu ni lumbi ikulu. **53** Akasiga akoli mitekeelo akazemukulya Itunda.

uYohana

1 Ung'wandyo ai lukoli lukani, nu lukani ai latulaa palung'wi ni Itunda, nu lukani ai latulaa Itunda. **2** Uyu, u lukani, Ung'wandyo ai watulaa palung'wi ni Itunda. **3** I intu yihi ai itumilwe ku ng'wenso, ni anga ihite kutula ng'wenso kutili ga ni kintu king'wi nai katulaa kitumilwe. **4** Mukati akwe ai ukoli u upanga, nu uwo upanga ai watulaa welu nu a ana adamu ihi. **5** Welu welyaa mu kiti, ang'wi i kiti shanga ukaulimisa. **6** Ai ukoli u muntu nai ulagiigwe kupuma kung'wa Itunda, niiza ilina ni lakwe ai watulaa Yohana. **7** Ai wazile anga mukuiili kukiila kutula uwo u welu, iti kina ihi ahume kuhuila kukiila ng'wenso. **8** U Yohana shanga ai uwo u welu, ila ai uzile iti wakuiile kutula uwo u welu. **9** Iyo ai ayulaa welu nua tai naza utuile uzile mu ihi ni nyenso wimuikila welu kila u ng'wi. **10** Ai watulaa mihi, ni ihi ai iumbilwe kukiila ng'wenso, ni ihi shanga ai limumanyile. **11** Ai uzile ku intu ni akwe, ni antu ni akwe shanga ikamusingiilya. **12** Ila ku awo ni idu nai amusingiye, naza alihuiie i lina ni lakwe, ku awo ai uikiye tai ane ni akutula ana ang'wi Itunda. **13** Naza aleilwe shanga ku sakami, ang'wi ku ulowa nua muili, ang'wi ku ulowa nua muntu, ila kung'wi Itunda mukola. **14** Nu ng'wenso u lukani ai wizipiilye muili hangi akikie mukati itu, ka wihengilee ikulyo ni lakwe, ikulyo anga ni la muntu nu ing'wene nua kinyena nai uzile kupuma kung'wa Tata, wizue ukende nua tai. **15** U Yohana ai ukuiie kutula ng'wenso, nu kitunta ku luli azeligitya, "Uyu yuyoo niza niligitya i nkani niakwe nizeligitya, "Uyo nuzile ze yakilaa unene inge Mukulu kukila unene, kunsoko iiza ukoli ze ikili unene". **16** Kunsoko kupuma mu ukondaniili nu akwe, usese kihi kusingiye nankanda u uhumi ze yakilaa nia uhumi. **17** Kunsoko ilagiiyo ai liletilwe kukiila Musa, u ukende ni tai ai izile kukiila Yesu Kristo. **18** Kutili u ng'wana adamu nai umihengile Itunda matungo ihi, muntu wing'wene niiza inge Itunda, nuili mu kikua kang'wa Tata, umizipilye ung'wenso wamanyike. **19** Nu uwo wuwu ukuiili nuang'wa Yohana matungo i Akuhani ni Alawi nai alagiigwe kitalakwe ni Ayahudi kumukolya "uewe inge nyenyu?". **20** Bila kisinsila hangi shanga ai uhitile, ila ai usukiye, "Unene shanga Kristo". **21** Uu gwa akamokolya, "ku lulo uewe inge nyenyu itungili?" Uewe inge Eliya? Akaligitya, "Unene shanga" Akaligitya, uewe inge munyakidagu? Akasukila "A aa". **22** Uu gwa akamuila, "uewe inge nyenyu iti kina kuinkiiye isusho naza akulaagiye? Ukikuiila uli uewe mukola?" **23** Akaligitya, "Unene inge luli nu lakwe nui lilaa muwii, "Migooli i nzila a mukulu! anga munyakidagu Isaya nai uligitiye." **24** Uu gwa ai akoli ni antu alagiigwe kupuma pang'wanso kupuma ku Afalisayo.

Akamukolya nu kuligitya, **25** : ku niki ukoja gwa angize uewe shanga wi Kilisto ang'wi Eliya ang'wi munyakidagu? **26** uYohana ai uasukiye azeligitya: Nukoja ku mazi, Ga ni iti, mukati anyu wimikile muntu ni shanga mumulingile. **27** Uyu yuyo nupembilye ze yakilaa unene, Unene ni mugila uhumi nuakutolya i mikoha a ilatu niakwe, **28** Makani aya ai atulikile uko ku Bethania, itumbi nila Yordani, kianza naiza uYohani ukoli ukoja. **29** Luhiku nai lutyatile uYohana akamihenga uYesu upembilye kung'waakwe akaligitya, Goza ung'waa nkolo wang'wa Itunda nuuhola umulandu nua unkumbigulu! **30** uyu yuyo naindigitilye inkani niakwe nizeligitya, Nuanso nupembilye kituli kane inge mukulu kukila unene, kunsoko ai watuile zeikili unene, **31** Shanga ai numulingile ung'wenso, kuiti aiitulikile nanso kina akunukulwe mukati a Israeli, kina ainzile nikazeoja ku mazi, **32** uYohana ai ukuiie, "Ai nihengile uNg'wau Ng'welu ukusima kupuma kilunde mpyani a nkuni nu kusiga migulya akwe. **33** Unene shanga ai numulingile, kuiti nuanso nai undagiye iti noje ku mazi ai untambuie, "uyo nize ukihenga Ug'wau Ng'welu ukusima nu kikiie migilya akwe, Nuanso yuyo nuojaa ku Ng'wau Ng'walu, **34** Nihengaa nu kukiila kina uyu ige ng'wana wang'wa Itunda," **35** Hangi luhiku nai lutyatile uYohana aiukoli wimikile nia manyisigwa akwe abiili, **36** ai amihengile uYesu ukugenda nu Yohana akaligitya, "Goza, uNg'waa nkolo nuang'wa Itunda" **37** Amanyisigwa abiili ai amigulye uYohana ukuligitya aya akamutyata uYesu. **38** Hangi uYesu ai upilukile nu kuihenga iamanyisigwa awo amutyatile, nu kuila, "Muloiwe ntuni?" Akamusukiilya, Rabbi, (ndogoelyo akwe ng'walimu;) wikiee pii?" **39** Aka atambuila, "pembyi nu kihenga. "Uugwa ai alongoe nu kihenga i kianza nai wikiee; akikie palung'wi nu ng'wenso u luhiku nulanso, kunsoko aiyatulaa yapikiila saa ikumi iti. **40** Ung'wi nua awo ni abiili nai amigulye uYohana ukutambula ni uugwa kumutyata uYesu ai utuile inge Andrea, muluna akwe uSimoni Petro. **41** Akamihenga muluna akwe uSimoni nu kumutambuila, "Kamulijaa uMasih" (niiza impyanigwe Kristo). **42** Akamuleta kung'wa Yesu. uYesu akamugoza nu kuligitya, Uewe wi Simioni ng'wana wang'wa Yohana" wikitangwa Kefa" (ndogoelyo akwe 'Ptro') **43** Luhiku nai lutyatile itungo uYesu nai wahia kuhega kulongola kuGalilaya, ai umuligilye uFilipo nu kumuila, "Ntyate unene." **44** uFilipo aiwatulaa mukola ihi nua kuBethasaida, kisali kang'wa Andrea nu Petro. **45** uFilipo ai umuligilye uNathanaeli nu kumuila, Kamulijaa uyo naiza uMusa ukilisilye inkani niakwe mu malagiilyo nu Unyakidagu, Yesu ng'wana awng'wa Yusufu, kupuma kuNazareti. **46** uNathanaeli akamuila, "Itii kintu ni kiziza kihumile kupembelya kuNazareti?" uFilipo akamuila,

“Nzuu nu kihenga.” 47 uYesu akaamihenga uNathanaeli upembilye kung'waakwe nu kuligitya, “Goza uMuisraeli tai taai ni mugila u ukongelwa mukati akwe” 48 uNathanaeli akamuila, “Uningile kinyauli unene?” uYesu akamusukiilya nu kumuila, Aza ikili uFilipo kuitanga naza ukoli pihi pi ikota, aza nakihengaa.” 49 uNathanaeli akasukiilya, “Rabi uewe wi Ng'wana wang'wa Itunda Uewe wi Mutemi nua Israeli” 50 uYesu akasukiilya akamuila, Kunsoko nukuiie aza 'nukihengile pihi i kota' itii wahuila? ukihenga ntendo nkulu kukila izi.” 51 uYesu akaligitya, “Huiili huiili kumuili mikihenga ilunde likuluguka, nu kuihenga iamalaika akunankila nu kusima migulya a Ng'wana wang'wa Adamu.”

2 Ze yakilaa mahiku a taatu, ai ukoli winga uko ku Kana a Galilaya nu Nyinya wang'wa Yesu ai ukoli kuko. 2 uYesu ni amanyisigwa akwe ai atulaa anilwe mu winga. 3 Itungo nai auilwa i magai, u nyinya wakwe uYesu akamuila, “Agila i magai.” 4 uYesu akasukiilya, Musungu ni kanso kintuile ntuni unene? Itungo ni lane likili kupikiila,” 5 uNyinya nuakwe akaaila, “Kihii nuikamuila itumi.” 6 U ugwa ai ikoli ni ntunda mutandatu ni a magwe pang'wanso nai iekilwe kunsoko a ku kalala mu mahiku a Ayahudi, kila ing'wi ai ikete wizulyo nua nzio ibiili, itaatu. 7 uYesu aka aila, Izulyi imazi intunda nia magwe, “akizulya ga nu migulya. 8 Uugwa aka aila awo ianya mulimo, “Holi negele itungili nu kutwala ku mua aailya nu mukulu nua meza. “Akituma anga naza ualagiiye. 9 Muaiilya nu mukulu ai umaluliyi imazi ayo nai atulaa akailikaa nu kutula magai, ila shanga aiulingile kapumile (kuiti ianyamulimo naza atepile imazi ai alingile kai apumile). Uugwa akamitanga umukulu nua winga nu 10 kumuila, kila ung'wi wandya kuagiza i antu imagai ni maziza ni anga agale wiagiza imagai ni shanga maziza. Kuiti uewe umaikile imagai ni maziza kupikiila itungili” 11 U ukuilwa uwo nua ku Kana a kuGalilaya, ai watulaa wuwo ng'wandyo nua mpyani nia ukuilwa nuang'wa Yesu, azekunukula ikulyo nilakwe, itigwa ia manyisigwa akwe akamuhuiila. 12 Ze yakilaa izi, uYesu, Nyinya nua kwe, aluna akwe ni amanyisigwa akwe ai alongoe mu kisali nika Kapernaumu nu kieke kuko ku mahiku masheenyu. 13 Uugwa ipasaka a Ayahudi ai ahumbeela, itigwa uYesu akalongola ku Yerusalemu. 14 Aka ahanga ia gulya a ng'ombe, nkolo, ni nkunda mukati Itekeelo. Ga nia kaila mpia ai akoli ikie mukati Itekeelo. 15 Uyesu akanonia umikoha ukete makundo, aka apumya ihi nai amoli mukati Itekeelo, ize ihanguie ng'ombe ni nkolo. Akahunula impia ni ya akaila mpia nu kuiipiula i meza niao. 16 Ku agulya kunda aka aila, “Pumyi i intu izi kuli ni kianza iki, leki kulitendi ito ni lang'wa Tata nu ane kutula kianza ki soko” 17 Amanyisigwa

akwe akakimbukiilya kina ai yatulaa ikilisigwe, “Wilu nu ito ni lako likundya.” 18 Akulu ni a Ayahudi akasukiilya, akamuila, Inge kilingasiiyo kii nu kulagiila kunsoko ukitunga imakani aya?” 19 uYesu aka asukiilya, Ligumuli Itekeelo ili nu nene kulizenga ze yakilaa mahiku ataatu.” 20 Uugwa Akulu a Ayahudi akaligitya, “Ai ikuhoile miaka makumi anne na mutaandatu kulizenga Itekeelo ili nu ewe ukuligitya ukulizenga ku mahiku ataatu?” 21 Ga ni iti, nuanso ai utambue itekeelo aze usigiie muili nuakwe. 22 Iti gwa panyambele ze yakilaa kiuka kung'waakwe kupuma kuashi, ia manyisigwa ni akwe akakimbukiilya kina ai uligitilye nianso, akahuiila uukilisigwa ni ntambu naiza uYesu wakondilyee kumuligitya. 23 Uugwa nai watulaa ku Yerusalemu matungo a pasaka, itungo nila sikukuu antu idu ai ahuiie i lina ni lakwe. nai ihengile i ilingasiilyo ni a ukuilwa nai wutumile. 24 Kuiti uYesu ai mugila u huili ni enso ku nsoko ai ualingile i ana adamu i hi. 25 Shanga ai utakile muntu wihi kumuila kutula ni ili i ana adamu kunsoko ai ulingile nai kimoli mukati ao.

3 Uugwa ai ukoli nu Afarisayo nai iza ilina nilakwe Nikodemo, ung'wi nua anyampala ni i anza nila Ayahudi. 2 Muntu uyu ai umuhangile uYesu utiku nu kumuila, “Rabi, kulingile kina wi ng'walimu kupuma kung'wa Itunda, ku ndogoelyo kutili u muntu nu humile kituma izi yihi Itunda aze wikutili palung'wi nu ng'wensu.” 3 uYesu akamusukiilya, “Huiila huiila, shsnga uhumile u muntu kingila mu utemi nuang'wa Itunda anga wahite kutugwa nkua a kabili.” 4 uNikodemo akaligitya, “Umuntu uhumile uli kutugwa aze mnyampala? Shanga uhumile kingila munda ang'wa nyinya nuakwe nkua a kabili nu kutugwa, itii uhuile uli?” 5 uYesu akasukiilya, “Huiila huiila muntu anga wahite kutugwa ku mazi nu ku Ng'wau Ng'welu, shanga uhumile kingila mu utemi nuang'wa Itunda. 6 Ni kitugilwe ku muili inge muili, hangi nikitugilwe ku nkolo inge nkolo. 7 Leka ku kuilwa kunsoko aza nakuilaa, inge kusinga kutugwa nkua aka biili. 8 Ung'wega wikunkaa pihi ku uloilwe nu luli nu lakwe mulijaa, kuiti shanga mulingile kuupumie nuko ku ulongoe. Uugwa ni yili i hali a kila nutugilwe nu Ng'wau Ng'welu. 9 uNikodemo akasukiilya, ku kuligitya, “Makani aya ahumikile uli?” 10 uYesu akasukiilya, “u ewe wi ng'walimu nua Israeli shanga ulingile ga ni makani aya? 11 Huiila, huiila, nu kuila, iko ni kukilingile kuuki kuila ku iko ni kuki hengile. kuiti shanga mukusingiilya u ukuii nu itu. 12 Anga ize namuilaa imakani aya apa mihi shanga mu huie, muhumile uli kuhuiila anga numuile imakani na kilunde? 13 Ndogoelyo kutili nai unankie migulya kupuma kilunde kwaala ng'wensu nai usimile, uNg'wana wang'wa Adamu. 14 Anga uu uMusa nai umiyansue inzoka mi bambazi, u uu uNg'wa

nu ang'wa Adamu kusinja wanyansulwe, 15 iti kina ihi ni ika muhuiila aliye u upanga nua kali na kali. (aiōnios g166) 16 Ku ndogoelyo iyi Itunda ai u uloelwe u unkumbigulu, kina akamupumya u ng'wana nu akwe nu ing'wene, iti kina muntu wihi nu muhuiie waleke kulimila ila watule nu upanga nua kali na kali. (aiōnios g166) 17 Ku nsoko Itunda shanga ai umulagiyye ung'wana nu akwe mihi iti aulamule u unkumbigulu, ila kina u unkumbigulu ugunike mung'wa akwe. 18 Nu muhuiie nuanso shanga ukulamulwa. Nuanso ni shanga umuhuiie yakondaa walamulwaa ku nsoko shanga ulihuiie i lina nila Ng'wana wing'wene nuang'wa Itunda. 19 Iyi yiyo nsoko a ulamulwa, nia kina u welu ai uzile mu unkumbigulu, kuiti iana adamu akalowa kiti ikilo a welu ku nsoko ntendo ni ao ai yatulaa ya ubii. 20 Kila muntu nuitumaa u ubii wibipilwaa u welu ni iti shanga uzile mu welu iti kina intendo niakwe ileke kuikwa ng'walyi. 21 Kuiti, nuanso nuitumaa i tai wizaa mu welu iti intendo niakwe igeeleke kina yitumilwe ku ikulyo ni lang'wa Itunda. 22 Ze akilaa aya, uYesu palung'wi ni amanyisigwa akalongola mihi a Yudea. Kung'wanso ai utumie itungo palung'wi ni enso hangi ai watulaa ukoja. 23 Itungili ga nu uYohana ai watulaa ukoja uko ku Ainea pakupi ni Salam ndogoelyo ai akoli ni mazi idu pang'wanso. Antu ai atulaa akupembya kitalakwe nu kogigwa, 24 ku nsoko uYohana ai watulaa wakili kugung'wa mu kadulumu. 25 Uugwa ai ipumie wikungumi mu amanyisigwa ang'wa Yohana ni Ayahudi kutula siku kuu nia weligwa. 26 Akalongola kung'wa Yohana akamuila, "Rabi, nuanso naza mine nu ng'wensu kitumbi nila mongo nua Yordani, Ng'wensu nai ukuiie i nkani ni akwe, goza, ukoja ni ihi akulongola akumutyata." 27 uYohana akasukiiilya umuntu shanga uhumile kusingiilya kintu kiji kwaala anga ize winkiigwe kupuma kilunde. 28 uNyenye akola mikiuila kina aindigitilye kina, 'unene shanga ni kilisto; badala akwe ai ndigitilye, 'ndagiigwe ntongeela akwe.' 29 Nuanso nuine nu mutiziila ingi mukulu nua winga. Itungili umuhumbamuya nuang'wa mukulu nua winga, nuimikaa nu kutegeelya wiloelya lukulu kunsoko a luli nula mukulu nua winga. Uwu itungili ingi ulowa nu ane ni ukondaniie. 30 Utakiwe kukilinkila nu nene ntakiwe kukepa. 31 Nuanso nu pembeeye migulya, ukoli migulya a ihi. Nuanso nua unkumbigulu upumie mu unkumbigulu hangi wiligitya makani a kinya unkumbigulu. Nuanso nupembeeye kilunde ukoli migulya a yihi. 32 Nuanso wikuila ayo nuhihengile nu kigiilya, kuiti kutili nuisingiiilya u ukiuili nu akwe. 33 Nuanso nai usingiyye u ukiuili nuakwe ukomaniigwe kina Itunda ingi watai. 34 Ku nsoko nuanso nai ulagiigwe ni Itunda wiligitya makani ang'wa Itunda. Ku nsoko shanga wiminkiiilya uNg'wau ng'welu nua ngele. 35 uTata wimulowaa ung'wana hangi uminkiiye i

intu yihi mu mikono akwe. 36 Nuanso numuhuiie uNg'wana ukete u upanga nua kali na kali, Kuiti ku ng'waakwe ni shanga ukumukulya uNg'wana shanga ukuihenga u upanga nua kali na kali, ila ikuo ni lang'wa Itunda liambinkanaa migulya akwe. (aiōnios g166)

4 Uugwa uYesu nai walinga kina iAfarisayo ijaa kina uYesu ai watulaa ukumanyisa nu kuoja ikilo ni lang'wa Yohana 2 (Anga itule uYesu mukola ai watulaa shanga ukoja ila amanyisigwa akwe). 3 ai upumile ku Judea nu kulongola kuGalilaya. 4 Iti ai itule ingulu kukiila ku Samaria 5. Nu kupikiila mu kisali nika Samaria, nikitangwaa Sikari, pakupi ni kitongo niiza uYakobo ai uminkiiye u ng'wana nuakwe uYusufu. 6 Ni kilungu ni kang'wa Yakobo ai kikoli pang'wanso. uYesu ai watulaa wakatala kunsoko a muhinzo akikie pakupi ni kilungu. Ai yatulaa matungo a mung'wi. 7 Musungu ni Musamalia ai uzile kutepa i mazi, nu Yesu akamuila, "Ninkiiye imazi ng'wee." 8 Kunsoko i a manyisingwa akwe ai atulaa endaa yao mu kisali kugula indya. 9 uMusungu nuanso akamuila, "Itulikile uli uewe Muyahudi, kunompa unene musungu ni Musamalia, kintu ni ka kung'wa?" kunsoko iAyahudi shanga i halinkana ni Asamalia. 10 Uyesu akamusukiiilya, "Anga ize ulingile u uhumi nuang'wa Itunda, nuyo nukuila 'ninkiiye i mazi,' aza uzee mulompa, hangi aza uzee kinkiiilya mazi a upanga." 11 uMusungu akamusukiiilya, "Mukulu wimugila i ndoo a kutepela, ni kilungu ingi kilipu. Ukuligilya pii imazi na upanga? 12 Itii uewe wi mukulu, kukila utata witu uYakobo, naiiza ukinkiiye i kilungu iki, nu ng'wensu mukola ni ana akwe palung'wi ni mitugo akwe akang'wa imazi a kilungu iki?" 13 uYesu akasukiiilya, "Wihi nui ng'wezaa imazi aya ukuhung'wa inyota hangi, 14 kuiti nuanso nuikang'wa imazi ni nikaminkiiilya shanga ukuhung'wa inyota hangi. Badala akwe imazi ni nikaminkiiilya akutula ndiilyo nikuhuma ikali na kali." (aiōn g165, aiōnios g166) 15 uMusungu uyo akamuila, "Mukulu, kumalompa imazi nanso iti ndeke kuhung'wa inyota, hangi ndeke kaga kuza apa kupepa imazi." 16 uYesu akamuila, "Longola umitange u mugohako, uugwa usuke." 17 uMusungu akamuila, "Ni mugila mugoha." uYesu akasukiiilya, "Uligitilye iziza, 'Nimugila mugoha,' 18 ku ndogoelyo watuilee ni agoha ataano, nuyu nug'wi niiza ukete itungili shanga mugoha wako. Mu ili uligitilye itai!" 19 uMusungu akamuila, "Mukulu nihengaa yakina uewe ingi wimunyakidagu. 20 aTata itu ai ipoelyaa mu lugulu ulu. Kuiti unyenye miligityaa kina iYerusalemu kiko kipango niizaa iantu atakiwe kipoelya." 21 uYesu akamusukiiilya, "Musungu, nihuiie, itungo lipembilye niize shanga muku mukulya u Tata mu lugulu ulu ang'wi ku Yerusalemu. 22

Unyenye antu mikikulyaa nikukilingile, ku nsoko u ugunwa wipumaa ku Ayahudi.” 23 Ga ni iti, itungo lipembilye, nitungili likoli hapa, itungo ni ikulyaa itai akumukulya uTata mu nkolo ni tai, ku nsoko uTata wiadumaa iantu ni a mpyani nanso ku antu akwe ni imukulyaa. 24 Itunda ingi Nkolo, hangi awo ni imukulyaa atakiwe kumukulya ku nkolo ni tai 25 uMusungu akamuila, “Ningile kina u Masihi upembilye, (nuitamgwaa Kristo). Nuanso nuikiza ukuutambuila yihi.” 26 uYesu akamuila, “Unene nukuligitya nu nene yuyo.” 27 Itungo lilo liilo i amanyisigwa akwe akasuka. Ni enso ai akuiwe ku niki ai watulaa ukuligitya nu musungu, kuiti kutili nai ugemile kumukolya, “Uloilwe ntuni?” ang’wi “Ku niki ukitambulya nu ng’wensu?” 28 Iti u musungu akaleka intunda akwe nu kulongola mu kisali nu kuatambuila i antu, 29 “Pembyi mihenge muntu naza umbiie imakani ane ihii nai nitumile, itii ihumikile watule ng’wensu Kristo?” 30 Akapuma mu kisali akapembya kitalakwe. 31 Matungo a mung’wi amanyisigwa akwe akamusinja azeligitya, “Rabi Iya indya.” 32 kuiti nuanso waka aila, “Unene nkete u ludyu ni shanga mulumanyile unyenye.” 33 Amanyisigwa akiila, kutili naza wamuletela kintu kiji kulya, “Itii aza aletaa?” 34 uYesu aka aila, “Uludyu nu lane ingi kituma ulowa nu akwe ng’wensu nai undagiye nu kukaminkiiya umulimo nuakwe. 35 Itii, shanga miligityaa, ‘Ikili myeli itaano ni maogola akutula akondaa?’ Kumutambuila gozi i migunda ni ikoli ikondile ku maogola 36 Nuanso nui ogolaa wisingiila i kinyamulimo nu kilingiila inkali kunsoko a upanga nua kali na kali, iti kina nuanso nitemelaa nu ng’wensu nui ogolaa alowe palung’wi. (aiōnios g166) 37 Ku nsoko i ntambu iyi a tai, ‘Ung’wi witemelaa nu muya wiogolaa.’ 38 Aza numulagiye kuogola naiiza shanga muki nyomekee, Auya itumaa milimo nu nyenye mingie mu ulowa nua milimo ao.” 39 Asamalia idu mu kisali ni kanso ai amuhuiie ku nsoko a mpola a musungu uyo nai watulaa uku kuila, “Naza untambuie imakani ihi nai nitumile.” 40 Iti Asamalia nai azile ai amusingiye wikie palung’wi ni enso nu kikiie kitalao ku mahiku abiili. 41 Hangi idu ikilo akamuhuiila ku nsoko a lukani lakwe. 42 Akamuila u musungu uyo, “Kuhuiie shanga udu ku makani ako, ku nsoko usese akola kigulye, ni itungili kamanyaa kina kulu kuulu ng’wensu ingi muguni nua unkumbigulu.” 43 Ze yakilaa imahiku nanso na abiili, akahega nu kutunga ku Galilaya. 44 Ku nsoko ng’wensu mukola ai watulaa watanantya kina u munyakidagu mugila ukulu mihi akwe mukola. 45 Nai wapembya kupuma ku Galilaya, iGalilaya ai amusingiye. Ai atulaa ihengile i makani ihi nai witumile ku Yerusalemu mu siku kuu, ku nsoko ni enso ga ai atulaa amoli mu siku kuu. 46 Ai uzile hangi ku Kana a Galilaya uko kai umakaie imazi kutua

magai. Ai ukoli ofisa naiza ng’wana nuakwe mulowae uko ku Kapernaumu. 47 Nai wakija kina uYesu ai wapumaa ku Judea nu kulongola ku Galilaya, ai ulongoe kung’wa Yesu nu kumusinja wasime wamugune u ng’wana wakwe, naiza watulaa pakupi kusha. 48 Uugwa uYesu akamuila, “Unyenye ana muhite kihenga i ilingasilyo nu ukuilwa shanga muhumile kuhuiila. 49 Mutongeeli akaligitya, “Mukulu sima pihi ze ikili ung’wana wane kusha. 50 “uYesu akamuila, “Longola ung’waako mupanga.” umuntu uyo akahuiila lukani naiululigitilye uYesu 51 Nai watula ukusima, anya mulimo akwe akamusingiilya nu kuila ng’wana nu akwe ai watulaa mupanga. 52 Iti aka akolya ingi itungo kii aza uligilye ibahu. Akasukiilya, “Igulo itungo nila saa mutandatu ulwae naza umulekile.” 53 Uugwa utata nu akwe wakalinga kina ingi itungo lilo liilo uYesu naza uligitilye, “Ng’wana nuako ingi mupanga.” Uugwa nuanso naa ni anya mito lakwe akahuiila. 54 Iki ingi kilingasilyo ka kabilli nai witumile uYesu nai upumiie ku Yudea kulongola ku Galilaya.

5 Ze yakilaa pang’wanso ai ikoli i siku kuu a Ayahudi, nu Yesu ai unankie kulongola ku Yerusalemu. 2 Nu kung’wanso ku Yerusalemu ai ikoli ikunu mu mumpita nua nkolo, nai kitangwaa ku ntambu a Kiebrania Bethzatha, ni kensu kikete nkigo itaano. 3 Ilundo ikulu nila alwae ai limoli, apoku, a kitele, ang’wi nia kule igandi ai atulaa alae mu nkigo nianso. (Komaniiya; Makani a lukiili nula 3 shanga igeekile mu mbugulu ni nziza niya kali,) “Aze alindie imazi kuhigintulwa.” ku kulu kuulu itungo la ki tuunga malaika ai wisimaa mukati ang’wa Mukulu nu kumahigintula i mazi. 4 Ku iti, uyo naiza ukutula wang’wandyo kingila mukati ze yakilaa i mazi kuhigintulwa ai watendwaa mupanga kupumiila ni kiji nai katulaa kamuambaa ku itungo nilanso. 5 Nu muntu ung’wi nai watulaa walwae ku itungo la myaka makumi ataatu ni mu nana ai ukoli mukati a nkigo. 6 uYesu nai wakamihenga ulae mukati a nkigo ni zeyakilaa kulinga kina ulae pang’wanso ku itungo ilipu uYesu ai umuiie, “Itii uloilwe kutula wimupanga?” 7 Umulwae uyo aka musukiilya, “Mukulu nimugila muntu, nua kumbika mi ikunu itungo imazi nakuhiigintulwa, Itungo ni kugema kingila muntu mungiiiza wintongeela.” 8 uYesu akamuila, “Nyansuka hangi uhole ikipalatu kako nu kulongola.” 9 Nkua umuntu nuanso akakomigwa, wakahola u ulili nuakwe nu kulongola. Nu luhiku nulanso ai latulaa luhiku la kusupya. 10 Iti gwa i Ayahudi akamuila u muntu uyo nai ugunilwe, “Lelo luhiku nu la kusupya, shanga uogobigwe kukenka i kipalatu kako,” 11 Akasukiilya, ng’wensu nu nungunile yuyo umbiie, kenka i kipalatu kaoko u kulongola. 12 Akamukolya, “Inge nyenyu

naza ukuiie “Hola igodolo ni lako hangi ulongole?” 13 Ga ni iti, uUyo nai upangataigwe shanga ai umulingile, kunsoko ai akoli ni antu idu mu kipango ni kanso. 14 Ze yakilaa papo u yesu ai umuhangile u muntu nuanso mi tekeelo nu kumuila, “Goza wapangataala! uleke kituma i milandu hangi uleke kuligigwa ni ikani ni ibi ikilo”. 15 Muntu nuanso akalongola nu kuapindula i Ayahudi kina u Yesu yuyo naza umupangataaye. 16 Iti gwa, kunsoko a makani nanso Ayahudi ai amunyumile u Yesu kunsoko ai witumile makani aya luhiku nu la kusupy. 17 U Yesu akaaila, “Tata nu ane ukituma u mulimo ga ni itungili nu nene kituma milimo” 18 Kunsoko nanso Ayahudi ai akilinkiila kumuduma iti amulage shanga udu kunsoko akubunanga luhiku la kusupy, ila ku kumitanga Itunda, Tata nu akwe, Azi tendisa kina ilikaa ni Itunda. 19 U Yesu akasukiila, “Huiili, Huiili, ung’wana shanga uhumile kituma kintu kiji kwa ala iko niiza umihengile Tata nu akwe uku kituma, kunsoko kiji u Tata nu kituma kiko nu ng’wana wi kitumaa. 20 Kunsoko u Tata umuloilwe u ng’wana, hangi ukumulagiila kila i kintu nu kituma hangi ukumulagiila makani makulu kukila aya iti kina mukilinkiie ku kuilwa”. 21 Kunsoko u Tata umuloilwe u ng’wana, hangi ukumulagiila kila i kintu nu ku kituma hangi ukumulagiila makani makulu kukila aya iti kina mukilinkiie ku kuilwa”. 22 Kunsoko u Tata shaga wimulamulaa wihi, ila uminkiye u ng’wana ulamuli wihi. 23 Iti kina ihi amukulye u ng’wana anga uu u ng’wana nu mukuiye u Tata, Nuanso ni shanga umukuiye u ng’wana shanga umukuiye u Tata naza umulagiye. 24 Huiili, huiili nuanso nijaa lukani lane nu kumuhiila nuanso nai undagiye ukete u upanga nua kali na kali hangi shanga ukulamulwa, Badala akwe, wakilaa kupuma mu ushi nu kingila mu upanga. (aiōnios g166) 25 Huiili, Huiili, kumuila itungo lipembilye ni itungili limoli naza i ashi akija u luli nula ng’wana nuang’wi Itunda, hangi ihi ni ikija a kiki. 26 Kunsoko anga uu u Tata nu ili nu upanga mukati akwe mukola. 27 Anga uu uminkiye u ng’wana kutula nu upanga mukati akwe, hangi u Tata uminkiye u ng’wana u uhumi iti kina aulamule kunsoko inge ng’wana wang’wa Adamu. 28 Muleke ikuilwa ku ili, kunsoko itungo lipembilye naza i ashi ihi ni amoli mi ibiila akija u luli nu lakwe. 29 Ni enso akupuma kunzi, ku nai itumile i maza ku u ukigwa nua upanga, hangi nai itumile u ubi ku ukigwa nua ulamulwa. 30 Shanga nihumile kituma kintu kiji kupuma kitalane mukola, anga ni kija, uugwa ni keenda lamula nu ulamuli nuane inge nua tai ane kunsoko shanga kuduma u ulowa wane, ila ulowa wakwe nai undagiye. 31 Anga ni kuilile mukola, ukuili nuane shanga ukutula wa tai. 32 Ukoli mungiiza nukuila kutula unene hangi ningile ku tai ane ukuili nu ku kuila inge nua tai. 33 Malagiilya

kung’wa Yohana nu ng’wensu wamikuila itai. 34 Ga ni iti, u ukuili nineenda usingiilya shanga upumile ku ana Adamu, kumaligitya aya iti muhume kugunwa. 35 U Yohana ai watulaa inge ntala natuilele ikakila nu kelya, hangi ai matulaa mukondile kumuloeelwa ku itungo ikupi u welu nuakwe. 36 Ukuili ni nuukete ingi ukulu kukila nu ang’wa Yohana, ku milimo u Tata naza uninkiye kumikondeelya, milimo nanso ni nitumaa inkuila kina u Tata undagiye. U 37 Tata nai undagiye ng’wensu mukola ukuiie kutula unene. Izaa mukili kigiilya u luli nulakwe ang’wi kihenge u luli nu lakwe itungo lihi. 38 Kutili lukani nu lakwe anga likie mukati anyu kunsoko shanga mumuhuiie ng’wensu nai ulagiigwa. 39 Mukuulingula u ukilisigwa ize musigile mukati akwe umoli upanga nua kali na kali, ni ayo u ukilisigwa akukuila inkani ni ane hangi. (aiōnios g166) 40 Shanga muloilwe kupembya kitalane ni mulije u upanga nua kali na kali. 41 Shanga kusingiilya ikulyo kupuma ku antu. 42 Ku iti ningile kina kutili u ulowa nuang’wa Itunda. 43 Nazile ku lina ni lang’wa Tata nuane, shanga mukahuma kusingiilya. Anga mungiiza waze ku lina ni lakwe aza muzee musingiilya. 44 Iti muhumile uli kuhuila unyenye naza mukusingiilya ikulyo kupuma ku kila ang’wi anyu kuiti shanga mukuduma ikulyo nilipumiila kung’wa Itunda nuing’wene? 45 Leki kusigi unene nikamusongeele ntongeele ang’wa Tata. Nuikamusongeele u nyenye inge Musa, niiza unyenye mu ikila u uhuili nu anyu kitalakwe. 46 Anga ai mutule mumuhuiie u Musa, aza muze nihiila nu nene kunsoko ai ukilisiye nkani kutula yane. 47 Anga ize shanga muhuiie u ukilisigwa nuakwe mikahuma uli kuhuila i makani ane?

6 Ze yakilaa i makani aya, uYesu ai ulongoe nkika nia luzi nula Galilaya, hangi litangwaa Luzi nula Tiberia. 2 I ANZA IKULU AI LATULAA LIMUTYATILE KU NSOKO AI IHENGAA ILINGASIILYO NAI WITUMAA KU AWO NAI ATULAA ALWAE. 3 uYesu ai unankie migulya kupikiila nkika nia migulya a lugulu nu kiki kuko ni amanyisigwa akwe. 4 (Ni Pasaka, Siku kuu a Ayahudi ai atulaa ahumbeela). 5 uYesu nai unyansue imiho akwe migulya nu kihenga iumbi ikulu lipembilye kitalakwe, akamuila uFilipo, “Kikalongola pii kugula i mikate iti awa ahume kulya?” 6 (Kuiti uYesu ai umaligitilye aya kung’wa Filipo kumugema ku nsoko ung’wensu mukola ai ulingile nuikituma). 7 uFilipo akamusukilya, “Ga i mikate a nsailo a dinali magana a biili shanga i kukondaniila ga ni kila ang’wi kulija ipuli ga ni niino.” 8 uAndrea, ang’wi nua amanyisigwa akwe muluna nu ang’wa Simioni Petro akamuila 9 u Yesu, “Ukoli muhumba apa ukete mikate itaano ni nsamaki i biili, kuiti i kuaiilya ntuni ku antu ni idu kinya

iti?" 10 uYesu aka aila, "Ikalinshi i antu pihi" (ai ikoli mafa idu pang'wanso). Iti gwa agoha apikiie magana a nzogu a taano akikie pihi. 11 Uugwa uYesu akahola imikate iyo ni itaano akasongelya akaomolania awo nai atulaa ikie. Ku uu akaomolania i nsamaki kupikiila uu nialoilwe. 12 Antu naza ikutile, ai uaiie i amanyisigwa akwe, "lingiili imapuli a ipoli, nasagiie iti kina kileke kulimila khi." 13 U ugwa akilingiila nu kizulya nkapu ikumi na ibiili, mapuli a mikate itaano a shyiri-mapuli nai asagigwe nao nai alie. 14 Uugwa i antu nai ihengile ikilingasiilyo iki naza wutumile akaligitya, "Tai uyu yuyo munyakidagu nupembilye mu unkumbigulu." 15 uYesu nai wakalinga kina ai atulaa alowa kumuamba iti amuike kutula mutemi nu ao, ai wibague, hangi nu kulongola mulugulu ng'wenso wing'wene du. 16 Nai ipikile impindi, amanyisigwa akwe akasima kulongola muluzi. 17 Akanankila milinga hangi ai atulaa akuputa kutunga ku Kapernaumu. (Kiti ai latulaa lingilaa nu Yesu ai watulaa wakili kuza kitalaa). 18 Itungo ni lanso ng'wega utaki ai watulaa uku kunka, nu luzi ai latulaa lulongolekile kugazika. 19 Hangi i amanyisigwa akwe nai atulaa akukua i mabini anga makumi abiil na ataano ang'wi makumi ataatu, akamihenga uYesu ukugenda migulya a luzi ku humbeela ilinga, hani akitumba. 20 Kuiti aka atambuilda, "Ingi nene leki kitumbi." 21 Hangi ai atulaa akondaa kumukenka mu mulinga, ni nkua ilinga ai lipikiie mihi kianza nai atulaa alongoe. 22 Luhiku nai lutyatile, ianza nai watulaa wimikile nkika a luzi ai ihengile kina kutili ilinga ningiiza kwaala ilo naza uYesu ni amanyisigwa akwe ai atulaa shanga ali nankie kuiti i amanyisigwa akwe ai atulaa alongolaa yao akola. 23 (Ga ni iti, ai ikoli ing'wii a milinganai ipumiee ku Tiberia pakupi ni kianza nai alie i mikate ze yakilaa u Mukulu kupumya isongelyo). 24 Matungo i anyianza nai alinga kina shanga Yesu ang'wi amanyisigwa akwe nai akoli kung'wanso, i enso akola ai anankie mukati a milinga akalongola ku Kapernaumu azemuduma uYesu. 25 Ze yakilaa kumulija nkika ngiiza na luzi akamukolya, "Rabbi aza uzile nali kunu?" 26 uYesu aka asukiilya, aka atambuilda, Huiili, huiili, mukunduma unene, shanga kunsoko aza mihengile ilingasiiylo, ila kunsoko aza mulie mikate nu kikuta. Leki 27 kitumili u mulimo u ludy a nulibipaa, ila itumili u ludy a ni likiee ikali na kali ulo niiza ung'wana nu ang'wa adamu wika minkiiylo, ku nsoko ltunda uikile ugomola migulya akwe." (aiōnios g166) 28 Uugwa akamuila, "Ki ntuni ni kutakiwe kituma iti kituma imilimo ang'wa ltunda?" 29 uYesu akasukiilya, "Uwu wuwu mulimo nuang'wa ltunda; kina mumuhiiile nuanso nai umulagiye." 30 Uugwa akamutambuilda, "Ingi kilingasiiylo kii nuikituma, kina kuhume kihenga nu ku uhuiila? Ukituma ntuni?" 31 aTata itu ai alie manna mibambazi, aga niiza

ikilisigwe, "Ai uinkiiye kupuma kilunde iti alye." 32 Uugwa uYsu aka asukiilya, Huiili, huiili, shanga Musa nai uinkiiye umukate kupuma kilunde, ila Tata nu ane yuyo nui uinkiiylo u mukate nua tai kupuma kilunde. 33 Ku nsoko u mukate nu ang'wa ltunda igi uwo nuisimaa kupuma kilunde nu kuinkiiylo upanga u unkumbigulu' 34 Uugwa akamutambuilda, "Mukulu kinkiiylo u mukate nuanso matungo ihi." 35 uYesu aka atambuilda, "Unene wuwu mukate nu a upanga, nuanso nuzile kitalane shanga ukulija inzala nu ng'wenso nunihuiie shanga ukuhung'wa inyota lukulu." 36 Ga ni iti aza numutamuiie kina, manihengaa, hangi mukili shanga muhuiie. 37 Ihi naza uTata ukuninkiiylo azile kitalane, hangi wihi nuzile kitalane shanga kumuguma kunzi lukulu. 38 Ku nsoko nsimile kupuma kilunde, shanga ku nsoko akituma ulowa nuane, ila ulowa nukwe naza undagiye. 39 Nu uwu wuwu ulowa nuakwe nai undagiye, kina ndeke kumulimilya ga nung'wi nua awo naza uninkiiye, ila nika ausha uluhiku nula mpelo. 40 Ku nsoko uwu wuwu ulowa nuang'wa Tata nu ane, kina wihi numugozee ung'wana nu kumuhiiilaa walije u upanga nua kali na kali; nu nene nikamuusha u luhiku nula mpelo. (aiōnios g166) 41 Uugwa iAyahudi akisusumya kutula ng'wenso ku nsoko ai uligitilye, "Unene ni mukate nu usimile kupuma kilunde. 42 "Akaligitya, "Uyu shanga Yesu ng'wana nuang'wa Yusufu niiza utata nuakwe nu nyinya nuakwe kualingile? Itulikile uli itungili ukuligitya, "Nsimile kupuma kilunde?" 43 Uyesu akasukiilya, akaaila, "Leki kisusumyi nyenye ku nyenye mukati anyu akola. 44 Kutili muntu nuzile kitalane ni shanga ukulutwa nu Tata nuane nai undagiye, nu nene nikamuusha u luhiku nula mpelo. 45 Kunsoko ikilisigwe mu unyakidagu, 'Akumanyisigwa ni ltunda, ' kila nai wigulye hangi wimanyisiylo kupuma kung'wa Tata, wizaa kitalane. 46 Shanga kina ukoli muntu nai umihengile uTata, kwaala ng'wenso nupembeeye kung'wa ltunda- umihengile uTata. 47 Huiili, huiili nuanso nuhuiie ukete u upanga nua kali na kali. (aiōnios g166) 48 Unene ni mukate nua upanga. 49 atata anyu ai alie i manna mi ibambazi, nu kusha. 50 Uwu wuwu mukate nu usimile kupuma kilunde, iti kina muntu nukulya ipuli ni lakwe iti waleke kusha. 51 Unene ingi mukate nuikiee naza usimile kupuma kilunde. Anga muntu wihi walye ipuli nila mukate uwu, ukikie ikali na kali. Mukate ninikau pumya ingi muili nuane ku nsoko a upanga nua unkumbigulu." (aiōn g165) 52 iAyahudi akataka akola ku akola nu kandya kikunguma azeligititya, "Muntu uyu ukuhuma uli kuinkiiylo u muili nuakwe kuulye?" 53 Uugwa uYesu aka atambuilda, Huiili, huiili, anga muhite kulya u muili nua ng'wana nuang'wa Adamu nu kuming'wa isakami akwe, shanga mukutula nu panga mukati nyu. 54 Wihi nuilizaa u

muili nuane nu kung'wa isakami ane ukete u upanga nua kali na kali, nu nene nikamuusha u luhiku nula mpelo. (aiōnios g166) 55 Ku nsoko u muili nuane ingi ludyu nula tai, ni sakami ane ingi king'wegwa nika tai. 56 Nuanso nuilizaa u muili nuane nu kung'wa isakami ane wikiee mikati ane, nu nene mukati akwe. 57 Anga uTata munya upanga nundagiye, ni anga ni nikiee kunsoko ang'wa Tata, nu ng'eanso ga ukikie kunsoko ane. 58 Uwu wuwo mukate nuisimaa kupuma kilunde, shanga anga iti ia tata nai alie akasha. Nuanso nui ulizaa u mukate uwu ukikie ikali na kali. (aiōn g165) 59 uYesu ai umaligitilye aya mukati itekeelo nai watulaa ukumanyisa uko ku Kapernaumu. 60 Uugwa idu a amanyisigwa akwe nai igulye aya, akaligitya, "Ili imanyisigwa ikaku ingi nyenyu nuhumile kulisingiilya?" 61 uYesu kunsoko ai ulingile nia kina amanyisigwa akwe ai atulaa akisusumilya ikani ili, akaaila itii ikani ili likumukila? 62 Uugwa i kutulika uli ni mikamihenga u ng'wana nuang'wa Adamu ukusima kupuma kai ukoli ze ikili? 63 Ingi Ng'wau ng'welu yuyo nuipumyaa u upanga, u Muili shanga wigunaa kintu kihi. I makani nai nimaligitilye kitalanyu ingi Ng'wau ng'welu hangi ingi upanga. 64 Ikili akoli antu mu kati anyu ni shanga ahuiie." ku nsoko uYesu ai ulingile puma u ng'wandyo uyo niiza shanga uhumile kuhuila nu ng'wensu niiza ukumugumaniilya. 65 Aka atambula, ingi ku nsoko iyi ai numutambuie kina kutili u muntu nuhumile kupembya kitalane kwaala winkii igwe nu Tata." 66 Ze yakilaa aya i amanyisigwa akwe idu akasuka kinyuma hangi shanga akityata nu ng'wensu. 67 uYesu aka atambula awo ni ikumi na abiili, "Itii nu nyenye malowaa kuhega?" 68 uSimioni Petro akamusukiilya, "Mukulu kulongole kung'wa nyenyu ku iti uewe ukete makani a upanga nua kali na kali. (aiōnios g166) 69 hangi kahuuie nu kulinga kina uewe wi ng'welu nuang'wa Itunda." 70 uYesu akaaila, "Itii u nene shanga ai numuholanilye u nyenye, ni ung'wi anyu mulugu? 71 Itungili ai watulaa ukutambula kutula uYuda, ng'wana wang'wa Simioni Iskariote, ku nsoko ai watulaa ingi ng'wensu utuile ung'wi nua awo ikumi na abiili, niiza yuyo ukumugumaniilya uYesu.

7 Hangi ze yakilaa a makani aya uYesu ai utungile muhinzo iti mu Galilaya, ku nsoko shanga ai uloilwe kulongola ku Uyahudi ku nsoko i Ayahudi i atulaa akuzipya masigo a kumubulaga. 2 Itungili i siku kuu a Ayahudi na itala, ai atulaa pakupi. 3 Uugwa i aluna akwe nai amutambuie, "Hega i kianza iki ulongole ku Uyahudi, iti kina amanyisigwa ni ako uu uuu ihenge intendo nukituma. 4 Kutili nuitumaa lihi ku kinkunku anga itule ung'wensu mukola uloilwe ku kumuka ng'walyi. Anga itule ukituma imakani aya, igeleke mukola ku anya unkumbigulu." 5 Ga ni aluna akwe shanga

ai amuhuiie. 6 Uugwa uYesu ai uatambuie, "Itungo ni lane likili kupikiila, kuiti itungo nilanyu nkuu yihi likoli likondile. 7 Unkumbigulu shanga uhumile kumbipilwa u nyenye, ila umbipiwe unene ku nsoko ku ukuila kina intendo ni akwe ingi ubii. 8 Nankili kulongola ku siku kuu; u nene shanga ninzu ku siku kuu iyi ku nsoko itungo ni lane likili likondaniile." 9 Ze yakilaa kulingitya imakani nanso kitalao, ai usigile ku Galilaya. 10 Ga ni iti, aluna akwe nai atulaa alongolaa ku siku kuu, uugwa nu ng'wensu akalongola, shanga ku kihenga ila ku kinkunku. 11 Ayahudi ai atulaa aku muduma mu siku kuu nu kuligitya, "Ukoli pii?" 12 Ai ukoli nu witambulyi widu mu kati a anyianza migulya akwe. I auya ai aligitilye, "Ingi muntu mukende," I auya ai aligitilye, 'Ishi, wialimilya i anyianza," 13 Ga ni iti kutili nai utambue kihenga migulya akwe aze uogopile i Ayahudi. 14 Itungo i siku kuu nai apikiila pakati, Uyesu ai unankie kulongola mi Itekeelo nu kandya kumanyisa. 15 iAyahudi ai atulaa akukuilwa nu kuligitya, "ku kinya uli u muntu uyu ulingile i makani idu? Shanga wimanyisiye nangaluu," 16 uYesu aka asukiilya nu kuatambula, "Umanyisa nuane shanga wane, ila ingi wakwe ng'wensu nai undagiye. 17 Anga itule wihi ukulowa kituma u ulowa nuakwe u ng'wensu, ukulinga kutula amanyisigwa uwu, anga ize apumiie kung'wa Itunda, ang'wi anga itule kutambula kupuma kitalane mukola. 18 Kila nuitambulaa napumiie kitalakwe mukola widumaa ikulyo ni lakwe, ila kila nuidumaa ikulyo ni lakwe nuanso nai umulagiye, muntu nuanso ingi munya tai, nu mukati akwe kutili kuhita kituma itai ane. 19 uMusa shanga ai uminkiiye unyenye ilagiilyo? Kuiti kutili ga nung'wi mi italanyu nuitumaa ilagiilyo. Ku niki muloilwe kumbulagaa? 20 i Anyianza akasukiiya, "Ukete hing'wi. Nyenyu uloilwe ku ubulagaa?" 21 uYesu akasukiiya nu kuaila, "Nitumile mulimo ung'wi, nu nyenye mihi makuilwa ku nsoko akwe. 22 uMusa ai uminkiiye iganda (shanga kina lipumiie kung'wa Musa, ila nilanso lipumiie kua tata), nu mu luhiku nula kusupya mi mutwalaa kiganda muntu. 23 Anga itule uku singiilya iganda mu Luhiku nula kusupya iti kina ilagiilyo ni lang'wa Musa lileke kubunangwa, ku niki mukuntakiila unene ku nsoko numitumile u muntu kutula mupanga lukulu mu Luhiku nula kusupya? 24 Lekii kulamuli kuniganiila nu wigeleeki, ila lamuli ku tai ane. 25 Ang'wi ao kupuma ku Yerusalemu akaligitya, "Shanga yuyu niakuduma kumubulaga? 26 Hangi goza, ukutambula i kihenga, hangi shanga akuligitya kihi migulya akwe. Shanga ihumile itule kina i atongeeli alingile itai kina u muntu uyu ingi Kristo, ihumilene itule? 27 Kulingile uyu muntu upembeeye pii. uKristo nuikiza, ga ni iti, kutili nuikalinga pii nuikapuma." 28 uYesu ai watulaa ukitunta ululi nulakwe mi Itekeelo, aze

manyisa nu kuligitya, “Unyenye mihi muningile unene hangi mulingile ku mpembeeye. Shanga ai nzile ku umi nuane, ila ng'wenso nai undagiye ingi wa tai, hangi shanga mu mulingile u ng'wenso. 29 Nu mulingile u ng'wenso ku nsoko mpembeeye kitalakwe hangi ai undagiye.” 30 Ai atulaa akugema kumuamba, kuiti kutili ga nung'wi nai unyansue u mukono nu akwe migulya akwe ku nsoko i saa akwe ai ikili kupika. 31 Ga ni iti, idu mu anyianza ai amuhuiie. Akaligitya, “uKristo nuikiza, ukituma ilingasiiyo idu kukila nuitumile u muntu uyu?” 32 iAfarisayo ai aigulye i anyianza akipweweela i makani aya kutula u Yesu, ni akulu a Akuhani ni Afarisayo akalagiya ia afisa iti kumuamba. 33 Uugwa uYesu nai uligitilye, ikili likoli itungo ikupi nkoli palung'wi nu nyenye, Ni panyambele nikalongola kung'waakwe ng'wenso nai undagiye. 34 Mukunduma ni iti shanga mukunihenga, uko ninongoe, shanga muhumile kuza.” 35 Ku lulo iAyahudi akitambulya enso ku enso, “uMuntu uyu ukulongola pii kina kuleke kuhuma kumihenga? Ukulongola ku nia sapatiee mu Ayunani nu kuamanyisa i Ayunani? 36 Ingi ikani kii ili nuli ligitilye. 'Mukunduma shanga mukunihenga; uko ninongoe shanga muhumile kupemba'?” 37 Itungili mu luhiku nula mpelo, luhiku nu lukulu nula siku kuu, uYesu ai wimikile nu kitunta ku luli, azeligitya, “Aga itule wihi ukete nyota, nu aze kitalane wang'we. 38 Nuanso nu ni huiie unene anga u ukilisigwa nu uligitilye, kupuma mukati akwe ikuhuma imyongo a mazi a upanga.” 39 Kuiti ai umaligitilye aya kutula Ng'wau Ng'welu, naiiza i enso ni amu huiie akumusingiilya; Ng'wau Ng'welu ai watulaa wakili kupumigwa ku nsoko uYesu ai watulaa wakili ku kuligwa. 40 Ang'wi a anyianza, nai akija imakani aya, ai aligitilye, “Tai uyu ingi munyakidagu.” 41 i Auya ai aligitilye, “Uyu ingi Kristo,” Kuiti i auya ai aliditilye, “ntuni, uKristo uhumile kupuma ku Galilaya? 42 U ukilisigwa shanga uligitilye kina uKristo ukupumiila mu ndugu ang'wa Daudi nu kupuma ku Bethlehemu, kijiji naiza uDaudi ai ukoli? 43 Iti gwa, pang'wanso ukamyansuka utemanuki mu kati a anyianza ku nsoko akwe. 44 i Auya mukati ao ai azee muamba, kuiti kutili nai ugooe u mukono migulya akwe. 45 Iti gwa awo i a ofisa akasuka ku akulu nia Akuhani ni Afarisayo, ni enso aka atambula, “ku niki shanga mamuleta?” 46 iAofisa akasukiilya, “Kutuli u muntu nai wakaiye kuligitya anga uyu ze ikili.” 47 Papo i Afarisayo nai aka asukiilya, “Nu nyenye ga malimiligwa? 48 Ukoli wihi mu kati a atemi numuhuiie, ang'wi wihi mu Afarisayo? 49 Ila awa i anyianza ni shanga alingile ilagiilyo - azumilwe.” 50 uNikodemu aka atambula (nuanso ai umuhangile uYesu i kali, aze ung'wi nua Afarisayo). 51 “Itii ilagiilyo litu likumulamula umuntu kwaala utegeegwe hanza nu kulinga nukituma?” 52 Ai asukiilye nu kumutambula, “Nu

ewe ga upembeeye ku Galilaya? Duma hangi wihenge kutili u munyakidagu nupembeeye ku Galilaya.” 53 Hangi kila u muntu ai ulongoe kitalakwe.

8 uYesu ai wendile mu lugulu nula mizeituni. 2 Dau kidaudau akiza hangi mi Tekeelo, ni antu ihi akamuhanga; akikie nu kuamanyisa. 3 iAmanyi ni Afaisayo akamuletela musungu nai uambilwe mu ntendo a ugoolya. Akamuika pa kati. 4 Papo akamutambula uYesu, “Ng'walimu, musung uyu uambilwe mu ugoolya, mu ntendo lukulu. 5 Itungili, mi ilagiilyo, uMusa ukulagiye kuatulanga magwe i antu anga awa, ukuligitya uli migulya akwe? 6 Ai aligitilye aya iti kumutega iti kina alije ikani nila kumusemela, kuiti uYesu akatuna pih akakilisa mu mahalu ku lung'anza lakwe. 7 Nai alongolekile kumukolya, ai wimikile nu kuatambula, “Nuanso ni mugila umulandu mukati anyu, watule wang'wandyo kumutulanga i magwe.” 8 Akatuna hangi pih, akakilisa ku lung'anza lakwe. 9 Nai akija nanso, ai ahigile ug'wi ung'wi, kandiilya nai munyampala. Mpelo akwe uYesu ai ulekilwe wing'wene du, palung'wi nu musungu nai ukoli pakati ao. 10 uYesu ai wimikile nu kumutambula “Musungu, naza akusemee akoli pii? “Kutuli ga nung'wi nu kulamuee?” 11 Akaligitya, “Kutuli ga nung'wi Mukulu,” uYesu akaligitya, “Ga nu nene shanga kuulamula. Longola inzila ako; kandiilya ino nu kulongoleka uleke kituma u mulandu hangi.” 12 Hangi uYesu akatambula ni antu akaligitya, “Unene ingi welu nua unkumbigulu; nuanso nuinyataa shanga ukugenda mu kiti; ila ukutula nu welu nua upanga.” 13 Afarisayo akamutambula, “Ukikiuila mukola; ukuiili nu ako shanga wa tai.” 14 uYesu ai usukiilye akaatambula, “Anga ize kikiuila mukola, ukuiili nuane ingi tai. Ningile i kianza ni mpumiee nu uko ni nongoe, kuiti unyenye shanga mulingile kumpumile nuko kunongoe. 15 Unyenye mukulamula ki muli; unene shanga kumulamula wihi. 16 Unene anganamule, ulamuli nuane ingi tai ku nsoko shanga nkoli ning'wene du, ila nkoli palung'wi nu Tata nai undagiye. 17 Uugwa, nu miilagiilyo ni lanyu ikilisigwe kina ukuiili nua antu a biili ingi tai. 18 Unene ng'wenso niki kuila, nu Tata nai undagiye uku nkuiila.” 19 Akamutambula, “uTata nuako ukoli pii?” uYesu akasukiilya, “unene shanga muningile ga nu Tata nuane shanga mumulingile; anga aza itule muningile unene, aza muzee mulinga nu Tata nuane ga.” 20 Ai utambue imakani aya aze ukoli pakupi ni tulyo nai watula ukumanyisa mi itekeelo, hangi kutili ga nung'wi nai umuambile ku nsoko itungo ni lakwe ai latulaa likili kupika. 21 Uugwa aka atambula hangi, “Nongoe yane; mukunduma nu kusha mu milandu anyu. uko ku nongoe, shanga muhumile kupemba.” 22 Ayahudi akaligitya, “Ukulinga

mukola, ng'wenso naiza uligitilye, 'uko ku nongoe shanga muhumile kupembya?' 23 uYesu aka atambuilda, "Mupumiie pih; unene mpumiie kigulya, Unyenye mia unkumbigulu uwu; unene shanga nia unkumbigulu uwu. 24 Ku lulo, ai namutambuilda kina mukushaa mu milandu anyu. Kwaala muhuile kina UNENE YUYO, mu kusha mu milandu anyu," 25 Ku lulo akamuila, "Uewe wi nyenyu?" uYesu aka atambuilda, Ayo nai numutambue puma u ng'wandyo. 26 Nkete makani idu na akuligitya nu kulamula migulya anyu. Ga ni iti, nuanso nai undagiye ingi wa tai; ni makani nai nigulye kupuma kitalakwe, makani naso kumatambula ku unkumbigulu," 27 Shanga akamulinga kina ai watula ukutambula ni enso kutula uTata. 28 uYesu akaligitya, Ni mika munyansula migulya uNg'wana nua muntu, papo mukulinga kina UNENE YUYO, ni kina shanga kituma kihu ku umi nuane. Anga uTata nai umanyisilye, kutambula i makani aya. 29 Nuanso nai undagiye ukoli palung'wi nu nene wakili kundeka nig'wene duu, ku iti nkua yihu kituma ayo namu loeeye." 30 Itungo uYesu ukuligitya imakani aya, idu ai amuhuiie. 31 uYesu akaligitya ku awo iAyahudi nai amuhuiie, "Anga itule mukikie mu lukani lane, uugwa mukutula mia manyisigwa ane i tai, 32 nu nyenye mukumilinga itai, ni tai ikumuika ilyuuku," 33 Akamusukiilya, "Usese ingi ulelwa wang'wa Ibrahimu ni kulu kuulu kukili kutula pih i utugwa nuhi; ukuligitya uli, "Kuuikwa ilyuuku?" 34 uYesu ai uasukiye, Huiili, huiili, kumuila, wihu nuitumaa u mulandu ingi mutung'waa nua mulandu. 35 uMutung'waa shanga wikiee mito matungo ih; ung'wana wikiee mahiku ih. (aiōn g165) 36 Ku lulo, anga itule Ung'wana wamuikie ilyuuku, mukutula alyuuku itai lukulu," 37 Ningile kina unyenye mi ulelwa wang'wa Ibrahimu; mukuduma kumbulaga ku nsoko lukani lane lugila ilyoma mukati anyu. 38 Kuligitya imakani naiza nimihengile palung'wi nu Tata nu ane, nu nyenye u uu mukituma i makani naiza migulye kupuma ku a tata anyu." 39 Ai asukiye nu kumutambuilda, "Tata itu ingi Abrahamu," uYesu aka atambuilda, anga aza mutule ana ang'wa Ibrahimu, aza muziituma imilimo angwa Ibrahimu. 40 Ga ni itungili mukuduma kumbulaga, muntu nai umutambue i tai kina ai nigulye kupuma kung'wa Itunda. Abrahamu shanga ai wutumile iti. 41 Mukituma milimo a atata anyu." akamuila, "shanga ai kuleilwe mu ugoolya, kukete utata ung'wi, Itunda." 42 uYesu aka aila, "Anga itule Itunda ingi Tata wanyu, aza muzee ndowa unene, ku ndogoelyo mpumiie kung'wa Itunda; ni uu shanganzile ku umi wane, ila ng'wenso undagiye. 43 Ku niki shanga mumaligile imakani ane? Ku nsoko shanga muhumile kugimya ku mija imakani ane. 44 Unyenye mi ang'wa tata nuanyu, u mulugu, hangi mukuduma kituma insula nang'wa tata nuanyu. Ai watuilele

mubulagi puma ung'wandyo hangi shanga uhumile kimika mu tai ku nsoko itai imutili mukati akwe. Nukuligitya u uteele, ukuligitya kupumiila mu upumoo nu akwe ku nsoko ingi muteele hangi tata nua uteele. 45 Ga nitungili, ku nsoko kuligitya nituile itai, shanga munihuie. 46 Ingi nyenyu mukati anyu nuku nkuiila kina nkete mulandu? anga itule kuligitya nili itai, ku niki shanga munuhuie? 47 Nuanso nuang'wa Itunda wimijaa imakani ang'wa Itunda; unyenye shanga mukija ku nsoko unyenye shanga mi ang'wa Itunda." 48 Ayahudi akamusukiilya nu kumuila, "shanga kuligitilye tai kina uewe wi Musamaria hangi ukete hing'wi?" 49 uYesu akasukiilya, nimugila u hing'wi; kuiti nu mukuiye u Tata nu ane, nu nyenye shanga munkuiye. 50 Shanga kuduma ikulyo ni lane; ukoli ung'wi nuidumaa nu kulamula. 51 Huili, huili, kumuili, anga itule wihu ukuluamba u lukani lane, shanga ukihenga insha lukulu." (aiōn g165) 52 Ayahudi akamutambuilda, "Itungili kalingaa kina ukete hing'wi. Abrahamu ni anyakidagu ai akule; kuiti ukuligitya, 'Anga itule u muntu ukuluamba u lukani nu lane, shanga ukululya insha'. (aiōn g165) 53 Uewe shanga wimukulu kukila utata itu Abrahamu nai ukule, shanga? Ga ni anyakidagu ai akule, Uewe ukitendisa kina nyenyu?" 54 uYesu akasukiilya, "Anga itule kikulya mukola, ikulyo lane ingi nankanda; ingi Tata nuane nuenda nkulya - uyo ni mukumutambula kina ingi Itunda wanyu. 55 Unyenye mukili kumulinga nuanso, kuiti unene numulingile nuanso. Anga itule nikaligitya, 'shanga numulingile,' nikatula anga unyenye, muteele. Ga ni iti, numulingile ni makani akwe nimaambile. 56 uTata nu anyu uAbrahamu ai ulumbiye nuihenga u luhiku nu lane; ai ulihengile hangi ai ulumbiye." 57 Ayahudi akamutambuilda, "Ukili kupisha i lika nila myaka makumi a taano, nu ewe wamihengaa u Ibrahimu?" 58 uYesu aka atambuilda, "Huiili, huiili, kumutambuilda, ze ikili u Abrahamu kutugwa, UNENE NKOLI," 59 Uugwa akahoela i magwe aliye kumukua, kuiti uYesu ai wipihye nu kupuma kunzi itekeelo.

9 Itungo, anga uYesu nai watula ukukila, ai umihengile muntu mupoku puma kutungwa kung'wa akwe. 2 Amanyisigwa akwe akamukolya, "Rabi, nyenyu nai wutumile u mulandu, muntu uyu ang'wi aleli akwe, watungwa mupoku?" 3 uYesu akasukiilya, "Shanga muntu uyu ang'wi aleli akwe nai itumile u mulandu, ila milimo ang'wa Itunda ilije ku kunukulwa ku kiila kung'wakwe. 4 Kutakiwe kituma i milimo akwe nuanso nai undagiye itungo ni ikili mung'wi, Utiku upembilye itungo niize kutili nukuhuma kituma u mulimo. 5 Matungo nimoli mu unkumbigulu, unene ingi welu nua unkumbigulu." 6 Ze yakilaa uYesu kuligitya imakani aya, ai

utyie imati mu mahalumu, akazipya ilolo ku mati nu kumupaka umuntu nuanso mu miho ni malolo. 7 Akamuila, longola woge mu kilungu nika Siloam (ikulingasigwa anga 'nai ulagiigwe').” Ku lulo umuntu uyu ai ulongoe, aka kalala, nu kusuka, ukihenga. 8 Anya kisali a muntu nuanso na awo nai amihengile u ng'wandyo anga mineneelyi ai aligitilye, Itii uyu shanga yuyo muntu naiwatuilee wikie nu kulompa?” auya ai aaligitilye, “Ingi ng'wenso,” 9 Ni auya ai aligitilye, Aa, ila wimpyani nu ng'wenso,” Kuiti aiwatalaa ukuligitya, “Ingi nene.” 10 Akamutambuila, “Itungili imiho ako apitigwe uli?” 11 Akasukiiya, muntu nui atangwaa Yesu aza uzipilye ilolo nu kumpaka i miho ane nu kumbila, ' Longola ku Siloam ukalale.' Ku lulo aza nongoe, nu kukalala, nu kulija kihenga hangii.” Akamutambuila, “Ukoli pii?” 12 Akasukiiya, “Shanga ningile.” 13 Akamutwala umuntu uyo nai watuilee mupoku ku Afarisayo. 14 Kunu ai yatulaa luhiku nula kusupya itungo uYesu naza uzipilye ilolo nu kumapitya imiho akwe. 15 Papo hangii iAfarisayo akamukolya aza uligilye uli kihengaa. Ai uatambuile,”Aza uikie ilolo mu miho ane, ni itungili nahumaa kihenga.” 16 Ang'wi a Afarisayo akaligitya, “umuntu uyu shanga upumie kung'wa Itunda ku nsoko shanga uluambile u luhiku nula kusupya.” Auya ai aligitilye, “Ihumikile uli muntu mnya milandu kituma i ilingasiyilo anga izo?” Ku lulo ikatula nu utemanuki mukati ao. 17 Papo nai amukoie u mupoku uyo hangii, “Ukuligitya ntuni migulya akwe ku nsoko umapitilye imiho ako?” u mupoku akaligitya, “Ingi munyakidagu.” 18 Ga ni tungo ili Ayahudi shanga ai ahuie kina ai watuilee mupoku nu ng'wenso walijaa kihenga kupikiila nai aitagile i aleli akwe nuanso nai uligilye kihenga. 19 Ai a akoiye i aleli, Itii, uyu ingi ng'wana wanyu ni mukuligitya ai utugilwe mupoku? uhumile uli itungili kihenga? 20 “Iti gwa aleli akwe akamusukiiya, “Kulingile kina uyu ingi ng'wana witu ni kina ai uleilwe mupoku. 21 Kinya uli itungili ukihenga, shanga kulingile, nu ng'wenso numupitilye i miho akwe, shanga kumulingile. Mukolyi ng'wenso. Ingi muntu mukulu. Uhumile kitambuila u mukola. 22 Aleli akwe ai aligitilye i makani aya, ku nsoko ai aogopile i Ayahudi. Ku itii i Ayahudi ai atulaa akondyaa kigombya kina, anga itule wihi ukulapa kina uYesu ingi Kristo, Ukubagulwa ni ltekeelo. 23 Ku nsoko iyi, aleli akwe ai aligitilye, “Ingi muntu mukulu, mukolyi ng'wenso.” 24 Ku lulo ku nkua a kabili, ai amitangile u muntu nai wakaiyee kutula mupoku nu kumutambuila, “Minkiiye Itunda ikulyo. Kulingile kina u muntu uyu munya milandu.” 25 Papo muntu uyu ai usukiye, “Atule ingi munya milandu, unene shanga ningile. Kintu kimg'wi ni nikilingile: ai iza nimupoku, ni itungili kihenga.” 26 Papo nai amutambuie, “Ukutendee ntuni? Aza umapitilye

uli i miho ako?” 27 Ai usukiye, “Nakondyaa kumutambuila, nu nyenye shanga mutegeeye Ku niki mutakila kija hangii? Nu nyenye shanga muloilwe kutula amanyisigwa akwe ga, shanga uu? 28 Ai amutukie nu kuligitya, “Uewe ingi wi mu manyisigwa wakwe, kuiti usese ingi kiamanyisigwa ang'wa Musa. 29 Kulingile kina Itunda ai witambuuye nu Musa, kuiti ku muntu uyu, shanga kulingile uko ku upembeeye. 30 uMuntu uyo akasukiiya nu kuatambuila, Ku niki, ili ingi ikani nila kukuilwa, kina shanga mulingile ku upembeeye, hangii ikili umapitilye imiho ane. 31 Kulingile kina Itunda shanga wiategeelya i anya milandu. kuiti anga itule u muntu wihi ukumukulya Itunda nu kituma u ulowa nuakwe, Itunda wimutegeelya. 32 Puma kandya ku unkumbigulu ikili kukaya nangaluu kigigwa kina wihi umapitilye miho a muntu nai utugilwe mupoku. (aiōn g165) 33 Anga itule u muntu uyu shanga upumie kung'wa Itunda, shanga aze uzii ituma kiihi.” 34 Ai asukiye nu kumutambuila, “Ai utugiwe mu milandu nangaluu, nu ewe uku umanyisa u sese?” Papo nai akamuzunsa kupuma mi itekeelo. 35 uYesu akija kina amuhejaa mi ltekeelo. Ai umuligilye nu kumutambuila, “Umuhiiie u ng'wana nua muntu?” 36 Akasukiiya nu kuligitya, “Ingi nyenyu, Mukulu, itii nu nene ndije kumu huiiila?” 37 uYesu akamutambuila, “Wakondyaa kumihenga, nung'wenso nukitambulya nu ng'wenso yuyo.” 38 Umuntu uyo akaligitya, “Mukulu, Na huiiila,” Uugwa akamukulya. 39 uYesu akaligitya, Ku ulamuli nzile mu unkumbigulu uuu itii kii awo ni shanga ihengaa alije kihenga ni awo ni ihenga atule apoku.” 40 Ang'wi aAfarisayo nai atulaa palungwi nu ng'wenso akija imakani nanso nu kumukolya, “Nu sese ga kiiapoku?” 41 uYesu aka atambuila, “Anga aza ize matulaa miapoku, shanga aza muzee tula ni milandu. Ga ni itii, itungili mu kuligitya, 'Kihengaa,' u mulandu nuanyu wiki kiiie.”

10 Huiiili, huiiili kumutambuila, uyo ni shanga ukingila kukiila mumpita nua itando nila nkolo, kuiti winankila ku nzila ingiiza, muntu nuanso ingi mii hangii muhimbi. 2 Nuanso nuingilaa ku ku mulango ingi mudimi nua nkolo. 3 Ku ng'waakwe u musunja nua mumpita wi muluguilaa. Inkolo yijaa u luli nu lakwe hangii wi yitangaa inkolo ku mina ao nu kuipumya kunzi. 4 Nuika ipumya kunzi izo ni akwe, wi itongeela, ni inkolo yi mutyataa, ku nsoko ilingile u luli lakwe. 5 Shanga ikumutyata u muziila kuiti badala akwe yukumuhuga, ku nsoko shanga yilingile induli nia aziil.” 6 uYesu ai uligitilye impyani iyi kitalao, kuiti shanga ikamalinga imakani aya naiza utuile ukuligitya kitalao. 7 uYesu ai uligitilye ni enso hangii, Huiiili, huiiili, kumutambuila, Unene ni mumpita nua nkolo. 8 Ihi nai antongee ingi ii hangii ahimbi,

kuiti i nkolo shanga ai iategeeye. 9 Unene ingi mumpita. Wihi ni ingiila kukiila kitalane, ukugunwa; ukingila mukati nu kupuma, nu ng'wenso uki ligilya u ludimo. 10 Umii shanga uzile kwaala kia, kubulaga, nu kulimilya. Nzile iti kina aliye u upanga nua kali na kali hangi atule nuenso widu. 11 Unene ni mudimi nu mukende, uMudimi nu mukende wipumyaa u upanga nu akwe ku nsoko a nkolo. 12 uMunya mulimo nu anilwe, ni shanga mudimi, naiza inkolo shanga nsao yakwe, wihengaa i mbugi ipembilye nu kuimanka inkolo. 13 Ni imbugi yi iambaa nu kuisapatilya. Wimankaa ku nsoko ingi munya milimo nua kanwa hangi shanga uikee inkolo. 14 Unene ni mudimi nu mukende, hangi nialingile ni ane, ni enso ni ane aningile unene. 15 uTata uningile, nu nene numulingile uTata, nu nene niupumyaa u upanga nuane ku nsoko a nkolo. 16 Nkete i nkolo inzuya naza shanga yi itando ili. Nianso ga, ntakiwe kuileta, ni nyenso yukija u luli nulane iti kina itule ikoli idale ling'wi nu mudimi ung'wi. 17 Iyi yiyo nsoko uTata undoilwe: Nu upumye u upanga nu ane halafu nu uhole hangi. 18 Kutili nui uholaa kupuma kitalane, kuiti unene mukola niu pumyaa. Nkete u uhumi nua ku upumya, hangi nkete u uhumi ga nuku uholaa. Nilisingiye ilagiilyo ili kupuma kung'wa Tata." 19 Utemanuki ukapumila hangi mu Ayahudi ku nsoko a makani aya. 20 Idu ao akaligitya, "Ukete hing'wi hangi ingi muhali. Ku niki mukumutengeelya?" 21 Auya akaligitya, "Aya shanga makani a muntu nu halinkaniwe ni ahing'wi. uHing'wi uhumile kumupitya i miho u mupoku?" 22 Uugwa ikaza i siku kuu a kuika u wakfu iYerusalemu. 23 Ai yatulaa itungo nila ulyuuku, nu Yesu ai watulaa ukugenda mi ltekeelo mu kianda ni kang'wa Selemani. 24 Uugwa iAyahudi nai akamupiliimikiilya nu kumutambuila, "Kupikiila nali ukuiika mu witumbi? anga ize uewe ingi Kristo, kuile kihenga. 25 uYesu akasukiiya, "Nakondyaa kumutambuila kuiti shanga muhuiie. Milimo nikituma ku lina ni lang'wa Tata nuane, nianso iku kuila migulya ane 26 Ga ni iti shanga mu huuiie ku nsoko unyenye shanga mi nkolo yane. 27 Inkolo ni ane yukija u luli nulane; Ni ilingile, ni nyenso yukuntyata unene. 28 Ni yinkiiye u upanga nua kali na kali; shanga yukulimila nangaluu, hangi kutili ga nung'wi nuika isapula kupuma mu mikono ane. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 uTata nu ane, nai uninkiiye nianso, ingi mukulu kukila ni angiiiza ihi. hangi kutili ga nung'wi nukete u uhumi nua kuasapula kupuma mu mikono ang'wa Tata. 30 Unene nu Tata ki palung'wi." 31 Akakenka i magwe iti amutulangwe hangi. 32 uYesu aka asukiiya, "Nakondya kumulagiila milimo idu ni miza kupuma kung'wa Tata. Ku milimo ni uli mu nanso muloiwe kuntulanga imagwe?" 33 iAyahudi akamusukiiya, "Shanga ku ukutulanga image ku mulimo wihi nu uziza, kuiti

ku kukunka, ku nsoko uewe, nuili wi muntu, ukitendiisa kina ltunda." 34 uYesu aka asukiiya, "Shanga ai ikilisigwe mu malagiilyo anyu, 'Aindigitilye, "Unyenye mi itunda?" 35 Anga itule ai uitangile mi ltunda, ku awo naza Lukani nu lang'wa ltunda ai laziie (nu Ukilisigwa shanga uhumile kubunangwa), 36 mukuligitya migulya a uyo naiza u Tata umupumilye nu kumulagiilya mu unkumbigulu, 'Ukukunka,' ku nsoko ai ndigitilye, "unene ni ng'wana wang'wa ltunda"? 37 "Anga itule shanga kituma i milimo ang'wa Tata nuane, muleke kuni huila. 38 Ga ni iti anga itule kituma i milimo, anga itule shanga munihuiie, huili i milimo iti kina muhume kulinga uTata ukoli mu kati ane nu nene nkoli mukati ang'wa Tata." 39 Akagema hangi kumuamba uYesu, kuiti akalongola yakwe kupuma mu mikono ao. 40 uYesu akalongola yakwe hangi ki itumbi nila Yordani nkika naiza uYohana ai watulaa ukoja u ng'wandyo, nu kieke kuko. 41 Antu idu akapembya kung'wa Yesu. Ai alongolekile kuligitya, "uYohana tai shanga ai witule i ilingasiilyo yihi, kuiti imakani ihi nai umaligitilye uYohana migulya a muntu uyu ingi a tai." 42 Antu idu akamuhuiila uYesu pang'wanso.

11 Uugwa muntu ug'wi ilina nilakwe Lazaro ai watulaa mulwae. Ai upembeeye ku Bethania, Kijiji kang'wa Mariamu nu muluna nuakwe uMartha. 2 Ai watulaa Mariamu yuyo yuuyo nai umupuguhie uMukulu nu kumupyagula i migulu akwe ku nsingi ni akwe. naiza mulunaa akwe Lazaro ai watulaa mulwae. 3 Papo i luna awa ai alagiiye u lukani kung'wa Yesu nu kuligitya, "Mukulu, goza uyo nu muloiwe ukulwala." 4 uYesu nai wakija akaligitya, "Ulwae uyu shanga wansha, kuiti, badala akwe ingi ku nsoko i ikulyo ni lang'wa ltunda iti kina ng'wana nuang'wa ltunda walije kukuligwa mu ulwae uyu." 5 uYesu ai umuloiwe u Martha nu muluna nu akwe nu Lazaro. 6 Nai wakija kina uLazaro ingi mulwae, uYesu ai wikie mahiku a biili ikilo ku kianza nai ukoli. 7 Uugwa ze yakilaa a ili ai uaiie i amanyisigwa akwe, "Kweni ku Uyahudi hangi." 8 Amanyisigwa akamutambuila, "Rabi, Ayahudi ai atula akugema ku utulanga magwe, nu ewe uloiwe kusuka kung'wanso hangi?" 9 uYesu aka atambuila, I matngo a mung'wi shanga ikumi na abiili? Muntu nukugenda u mung'wi shanga uhumile ku kumpa, ku nsoko ukihenga ku welu nua mung'wi. 10 Ga ni iti, anga itule wika genda utiku, uku kumpa ku nsoko u welu ukutili mukati akwe." 11 uYesu akaligitya imakani aya, ni ze yakilaa imakani aya, aka atambuila, "Muhumba miitu uLazaro walala, kuiti nongoe iti kina ndije kumuusha kupuma mu tulo." 12 Uugwa i amanyisigwa akamutambuila, 'Mukulu, anga itule ulae, ukuuka. 13 Itungo ili uYesu ai watulaa

ukuligitya nkani nia nsha ang'wa Lazaro, kuiti nianso ai asigiie ukutambula migulya a kulala tulo. 14 Uugwa uYesu akatambula nienso kihenga, "uLazaro wakuzaa, 15 Nkete u lowa kunsoko anyu, kina aza nikutili ku ng'wanso iti kina mulije kuhuiila. Kwini kung'waakwe." 16 Uugwa uTomaso, nai witangwaa ituti, ai utambuie i amanyisigwa auya, "Nu sese ga kweni kushe palung'wi nu Yesu." 17 Itungo uYesu nai wakapembya, ai uhangile kina uLazaro wakondya kutula mukibiila mahiku anne. 18 Ni nyenso iBethania ai ikoli pakupi ni Yerusalemu anga kilomita makumi anne na ataano iti. 19 Idu mukati a Ayahudi akaembya kung'wa Martha nu Mariamu kuahongeeelya kunsoko a muluna ao. 20 Papo uMartha nai wakija kina uYesu wapembyaa, ai ulongoe kutankana nu ng'wenso, kuiti uMariamu akalongoleka kieke mi ito. 21 Papo uMartha akamutambuila uYesu, "Mukulu, anga aza utule papa, uheu nuane shanga azaa uzeesha. 22 Ga ni itungili, ningile ya kina lihi nuikalompa kupuma kung'wa Itunda, ukuinkiiya." 23 uYesu akamutambuila, uheu nuako ukiuka hang'i." 24 uMartha akamuila, ningile kina ukiuka mu wiuki nua luhiku nula mpelo." 25 uYesu akamuila, "Unene ingi wiuki nu upanga; nuanso nu nihuiie, anga itule ukusha, ga ni iti ukutula ukieke; 26 nu ng'wenso nukie nu kunihuiila unene shanga ukusha, uhuie ulu?" (aiōn g165) 27 Akamutambuila, "Ee, Mukulu nihuiie kina uewe ingi wi Kristo, Ng'wana nuang'wa Itunda, ng'wenso nu pembiye mu unkumbigulu." 28 Nai wakondya kuligitya ili, akalongolaa yakwe kumitanga u muluna akwe uMariamu ku ki mpinyimpinyi. Akaligitya, uNg'walimu ukoli apa ukuitanga." 29 uMariamu nai wakija aya, ai uanyansukile ku upepele nu kulongola kung'wa Yesu. 30 Nu ng'wenso uYesu aiwatulaa wakili kuza mukati a kijiji, ila ai watulaa ukoli ikianza nai utankanie nu Martha. 31 Uugwa Ayahudi nai akoli nu Mariamu mi ito ni awo nai atulaa akumuhongeeelya, nai akamihenga ukunyansuka ku upepele nu kupuma kunzi, ai amutyatile; aze asigiie kina ulongoe ku kibiila iti kina wende walile kuko. 32 Uugwa uMariamu, nai wakapika pang'wanso uYesu nai ukoli nai wakamihenga nu kugwa pih'i a migulu akwe nu kumuila," Mukulu, anga aza utule ukoli papa, muluna ane shanga aza uzeesha." 33 uYesu nai wakamihenga ukulila, ni Ayahudi nai azile palung'wi nu ng'wenso ai atulaa akulila ga, ai uhongeeeye mu nkolo nu kuhusha; 34 akaligitya, "Mumulalikilye pii? akamutambuila, Mukulu, Pembya ugoze." 35 uYesu akalila. 36 Papo iAyahudi akaligitya, "Goza nai umuloilwe uLazaro" 37 Kuiti i auya mu kati ao akaligitya, "Shanga yuyu, muntu nai umapitilye i miho ang'wa uyo nai watuile mupoku, shanga aza uhumile kumuzipya u muntu uyu waleke kusha?" 38 Uugwa uYesu, aze ukuhongeeelya mu umi nuakwe hang'i,

akalogola mu kibiila. Itungili ai latulaa ikulungi, ni igwe li ikilwe migulya akwe. 39 uYesu akaligitya, Liheji igwe. "uMartha, muluna nuakwe uLazaro, nuanso nai ukule, akamuila uYesu, "Mukulu, ku itungo ili, muimba ukutula waolaa, ku nsoko wakondya kutula muimba ku mahiku anne." 40 uYesu akamuila, "Unene shanga aza nukuiie kina, anga uhuiie, ukihenga ikulyo ni lang'wa Itunda?" 41 Ku lulo akalihenga igwe. uYesu akanyansula imiho akwe migulya nu kuligitya, "Tata, nukulumbile ku nsoko untegeeye. 42 Aza ningile kina wintegeelya nkuu yihi, kuiti ingi ku nsoko a milundo nuimikile ku mpilimikiilya kina ndigitilye aya, iti kina aliye kuhuiila kina uewe undagiye." 43 Ze yakilaa kuligitya aya, ai uli ile ku luli lukulu, "Lazaro, puma kunzi!" 44 Mushi ai upumule kunzi utungilwe i mikono ni migulu ku sanda ni kiikila, nu usu nu akwe ai utungilwe mukako" uYesu aka atambuila, "Mutunguli mu muleke walongole." 45 Uugwa iAyahudi idu nai azile kung'wa Mariamu nu kihenga uYesu naza witumile, ai amuhuiie; 46 kuiti ang'wi ao ai alongoe ku Afarisayo nu kuaila imakani naza witumile uYesu. 47 Uugwa akulu a Akuhani ni Afarisayo akilundiila palung'wi mu kianda nu kuligitya, Ku utenda ntuni? uMuntu uyu ukituma ilingasiilyo idu. 48 Anga itule ku umuleka iti wing'wene duu, ihi aku muhuiila; iArumi akupembya nu kuhola yihi i kianza kitu ni ihi itu." 49 Ga ni iti, muntu ung'wi mu kati ao, Kayafa, nai watuile Kuhani Mukulu ng'waka nuanso, aka atambuila, 50 "Shanga mulingile kibi lukulu. Shanga musigile kina izipie ku nsoko anyu kina muntu ung'wi utakiwe kusha kunsoko a antu kukila ingu wihi kulimila." 51 Aya shsnga ai umaligitilye kunsoko akwe mukola, badala akwe, kunsoko ai watulaa kuhani mukulu ung'waka nuanso. ai ulotile kina uYesu ukusha kunsoko a ingu, 52 hang'i shanga kunsoko a ingu ling'wene duu, ila uYesu walije u uu kuilingiila i ana ang'wa Itunda naza asapatie nkika nia kuli kuli. 53 Ku lulo kandiiya u luhiku nu lanso nu kulongoleka akanonia nzila a kumubulaga. 54 uYesu shanga ai ugendile hang'i kihenga mu Ayahudi, ila ai uhengile pang'wanso nu kulongola ihi nikoli pakupi ni ibambazi mu kisali ni kitangwaa Efraimu. Pang'wanso akikie ni amanyisigwa. 55 Ila i Pasaka a Ayahudi ai atulaa pakupi, ni idu aka nankila kulongola ku Yerusalemu kunzi a kisali ze ikili i pasaka iti aliye ki elya akola. 56 Ai atulaa akumuduma uYesu, nu kutambula kila ung'wi nai atulaa imikile mi ltekeelo, "Mukusiga ntuni? kina shanga uzile mu siku kuu?" 57 Itungo ili i akulu a akuhani ni Afarisayo ai atulaa apumyaa ilagiiyo kina anga itule ung'wi ukulinga kina uYesu ukoli, utakiwe kupumya impola iti kina aliye kumuamba.

12 Mahiku mutandatu ze ikili ipasaka, uYesu ai wendile ku Bethania, kai ukoli uLazaro, nuanso nai umiukilye ku puma mu ashi. 2 Ila akamuzipililiya indya nia mpindi kuko, nu Martha akamuaiiilya, itungo nilanso uLazaro ai watulaa ung'wi ao nua awo nai ikie mu ndya palung'wi nu Yesu, 3 Hangi uMariamu akahola i ratili a manyukiilo nai azipigwe ku nadro nziza, ikete nsailo nkulu, akamupuguhila uYesu mu migulu, nu kumupyagula i migulu ku nsingi ni akwe; ito lihi likizula u unyunki nua manyunkiilo. 4 uYuda Iskariote, ung'wi nua awo ia manyisigwa akwe, naiza yuyo nuika mugumaniilya uYesu, akaligitya. 5 Ku niki i manyunkiilo aya shanga aza aguigwe ku dinari magana ataatu nu kinkiiligwa i aula?" 6 Nu ng'wenso ai uligitilye nanso shanga kuaisiilya aula, ila ku nsoko ai waatuilee mii; ung'wenso yuyo ai watuile uambiie i mbugula a mpia hangi ai watuilee wiholaa ing'wi nai aiekilwe mung'wanso kunsoko akwe mukola. 7 uYesu ai uligiyilye, muleke waike nukete ku nsoko a luhiku nula uikwi nu ane. 8 i aula mukutula nienso mahiku ihi, kuiti shanga mukutula nu nene mahiku ihi." 9 Iti gwa i umbi ikulu ni la Ayahudi nai alijaa kulinga nia kina uYesu ukoli kuko, ni eso akapembya shanga kunsoko ang'wa Yesu duu. Ila amihenge nu Petro nai umiulilye kupuma mu ashi. 10 Ni enso i akulu a kuhani akazipya lukani iti amubulage u Lazaro; 11 ndogoelyo kunsoko ayo imakani akwe idu mu Ayahudi ai alongoe yao nu kumuhiila uYesu 12 Nu luhiku nula kabiili lakwe i umbi ikulu ai lizile mu siku kuu. Nai akija kina uYesu upembilye ku Yerusalemu, 13 ai ahoile i ntambi nia makota a mitende nu kupuma kunzi kulongola kumusingiilya hangi akakua iyogo, "Hosiana Ukendepilwe nuanso nu pembilye ku lina nila Mukulu, Mutemi nua Israeli." 14 uYesu ai umuligilye u ng'waa ndogwe akanankila; anga uu nai ukiliseigwe. 15 Leka kitumba munanso nua Sayuni; goza, uMutemi nuako upembilye, unankie ng'waa ndogwe." 16 Amanyisigwa akwe shanga ai amalingile imakani aya apo u ng'wandyo; kuiti uYesu nai wakakuligwa, papo nai akimbukiye nia kina imakani aya ai ukiliseigwe nuanso nia kina itumile imakani aya kitalakwe. 17 Uugwa idale ilo nila antu nai akoli palung'wi nu Yesu itungo nai umitangile uLazaro kupuma mu kibiila, aka kuiila ku auya. 18 Hangi ai ituale ga ni kunsoko iyi kina idale nila antu ai alongoe kumusingiilya ku nsoko ai igulye kina witumile ikilingasiilyo nikanso. 19 iAfarisayo akitambulya i enso ku enso, Goza, itungili shanga muhumile kituma kihi; goza, u unkumbigulu walongolaa kitalakwe." 20 Itungili ang'wi a Ayahudi ai atulaa mu kati ao mu awo nai atulaa alongoe kipolya mu siku kuu. 21 Awa ai amuhangile uFilipo, naiza upumiie ku Bethsaida a ku Galilaya, akumulompa aze ligitya, "Mukulu, usese

kukete nsula kumihenga uYesu." 22 uFilipo akalongola akamutambuila uAndrea; uAndrea nu Filipo akalongola nu kumutambuila uYesu. 23 uYesu aka asukiilya, Isaa apika ku nsoko a ng'wana nuang'wa Adamu ku kuligwa. 24 Huilli, huilli, kumutambuila, imbeu a ngano anga ileke kugwa mi ithi nu kusha, ikiee uu ing'wene duu, ila anga ishe, ikupa nkali idu. 25 Nuanso nululoilwe u likalo nu lakwe ukululimilya; ila nuanso nu lubipiwe u likalo nu lakwe mu unkumbigulu uwu uku uhuja ga u upanga nua kali na kali. (aiōnios g166) 26 Muntu wihi anga wanzaiye unene, nu antyate, nu nene kunkoli, papo nu munyamilimo nuane nuikatula ukoli. Muntu wihi nuikanzaiilya, uTata ukumukulya. 27 Itungili i nkolo ane ahusha: nu nene ndigitye uli? 'Tata, ungune mu saa iyi' kuiti ingi ku isigo ili nimipikiie i saa iyi. 28 Tata, ulikulye i lina ni lako." Uugwa luli lukaza nu kuligitya "Nalikulyaa nu nene kulikulya hangi." 29 Ila ianza nai limikile pakupi ni enso akija, akaligitya nia kina yatula nu mulilo, Auya ai aligitilye, "Malaika witambuuye nu ng'wenso." 30 uYesu akasukiilya nu kuligitya, Luli ulu shanga luzile ku nsoko ane, ila kunsoko anyu. 31 Itungili ulamulwa nua unkumbigulu uwu ukoli; Itungili u mukulu nua unkumbigulu uwu ukugung'wa kunzi. 32 Nu nene anga nyansulwe migulya ihi, kualuta ihi kitalane." 33 Ai wituntile nanso azelagiila ingi nshile kii nuikasha. 34 Ianza likasukiilya, "Usese kigulye mi lagiilyo nia kina uKristo ukikie i kali na kali. Nu ewe kuligitya uli, 'Ng'wana nuang'wa Adamu kusinga wanyansulwe migulya?' uyu u ng'wana nua muntu ingi nyenyu?" (aiōn g165) 35 Ila uYesu aka atambuila, "Welu ukoli palung'wi nu nyenye itungo iniino. Longoli nsoko mukete u welu, iti kina i kiti kileke kumuhumiilya. Nuanso nui longolaa mukiti shanga ulingile kulongoe. 36 Mukili mukete u welu." uYesu ai umaligitilye ni hangi akalongola yakwe akipaha aleke kumihenga. 37 Ga ni iti uYesu aiwitumile ilingasiilyo idu kinya nianso ntongeele ao, akili shanga akahuuila. 38 iti lipikiile ikani ni lang'wa Isaya, nai uligitilye; "Mukulu, ingi nyenyu nai uhuie inkani yitu? Nu mukono nua Mukulu ukunukuiwe nyenyu?" 39 Yiyō nsoko ni anso shanga ai ahuiie, ndogoelyo ulsaya ai uligitilye hangi, 40 "Uapokuuye imiho, nu kuitenda nkaku i nkolo ni ao; aleke kihenga ku miho ao nu kulinga ku nkolo ni ao, nu kugunika nu nene nikaanguna." 41 ulsaya ai uligitilye imakani nanso kunsoko ai wihengile ikulyo nilang'wa Yesu nu kuligitya inkani niakwe. 42 Ga ni iti, ga i akulu idu ai amuhuiie uYesu; kuiti ku nsoko iAfarisayo, shanga ai alapile iti aleke kubagulwa ni ltekeelo. 43 Ai iloile ikulyo ni ana adamu kukila ikulyo nilipembeeye kung'wa Itungo. 44 uYesu akanyansula ululi nu kuligitya, "Nuanso nunihuiie unene, shanga unihuiie unene duu ila nu ng'wenso nai undagiye unene, 45 nuanso nunihengile

unene umihengile nuanso nai undagiye. 46 Unene nzile anga welu mu unkumbigulu iti kila muntu nu nihuiie unene waleke kieke mu kiti. 47 Anga itule umuntu wihi ukija imakani ane kuiti waleke kumaamba, unene shanga kumulamula; ndogoelyo shanga ainzile iti nu ulamule u unkumbigulu, ila nuugune u unkumbigulu. 48 Nuanso nui nihitaa unene hangi shanga wimagombaa imakani ane, ukete nui mulamulaa; lukani nulanso ni nululigitilye lulo nulikamulamula uluhiku nula mpelo. 49 Ndogoelyo unene shanga ai ndigitilye ku umi nuane du. Ila ingi Tata nai untwae, ng'wenso mukola ai undagiye ni nikamatambula nu kumaligitya. 50 Nu nene ningile nia kina ilagiiyo nilakwe ingi upanga nua kali na kali; ila nanso nikuligitya unene - anga uTata nai umbiie, uu gwa kulingitya kitalao." (aiōnios g166)

13 Itungili ze ikil i siku kuu a pasaka, ku nsoko uYesu ai ulingile kina isaa akwe apikiila naiza ukupuma mihi iyi nu kulongola kung'wa Tata, aze wakili ua loilwe i antu akwe naza akoli mihi, ai ualoiwe impelo. 2 Nu mulugu ai watulaa wakondyaa kuikwa mu nkolo ang'wa Yuda Iskariote, ng'wana nuang'wa Simioni, kumugumaniilya uYesu. 3 uYesu ai ulingile kina uTata waikaa i intu yihi mu mikono akwe ni kina upumiie kung'wa Itunda ni ai watulaa ulongoe hangi kung'wa Itunda. 4 Akauka mu ndya nu kaila pihi u ng'wenda nuakwe nua kunzi. Uugwa ai uhoile i taulo nu kitunga mkola. 5 Uugwa akaikila imazi mi ibakuli nu kandya kuakalalya i migulu i amanyisigwa akwe nu kuapyagula ni taulo naiza ai witungile ng'wenso mukola. 6 Wakiza kung'wa Simioni Petro, nu Petro akamuila, "Mukulu, Uloiwe kunkalalya i migulu ane?" 7 uYesu akasukiilya nu kumutambuilda, "Nikuliituma shanga ulilingile itungili, kuiti ukulinga panyambele," 8 uPetro akamutambuilda, "Shanga ukunkalalya imigulu ane nanguluu." uYesu akamusukiilya "Anga itule shanga kuakalalya, shanga ukutula ni kipango palung'wi nu nene," (aiōn g165) 9 uSimioni Petro akamutambuilda, "Mukulu, leke kunkalalya i migulu ane duu, ila ga ni mikono ni itwe ni lane." 10 uYesu akamutambuilda, Wihi niiza wakondya koga shanga uloiwe koga kwaala i migulu akwe, hangi watulaa ng'welu u muli nuakwe wihi, unyenye matuilee mielu, kuiti shanga mihi." 11 Kunsoko uYesu ai ulingile uyo nuika mugumaniilya; iyi yiyo nsoko ai uligitilye, shanga mihi matuilee mielu." 12 Matungo uYesu nai watulaa waakalalya i migulu ao nu kutula waholaa ung'wenda nuakwe nu kieke hangi, ai uatambuie, "Iti mukilingile iko naza nu mutendee? 13 Mukunintanga unene "Ng'walimu" nu Mukulu iti mukuligitya tai, ndogoelyo uu yili. 14 Anga itule unene Mukulu nu ng'walimu, nu mukalaaye i migulu anyu, nu nyenye ga mutakiwe kuakalalya i ianyu imigulu. 15 Kunsoko naminkiiilya impyani iyi kina unyenye ga

mutende anga unene ni nitumile kitalanyu. 16 Huiili, huiili, Kumuila, umutugwa shanga mukulu kukila umukulu nuakwe; ang'wi uyo niiza ulagiigwe ingi mukulu kukila uyo numulagiye. 17 Anga itule ulingile imakani aya, ukendepilwe anga witume. 18 Shanga kuligitya kutula unyenye mihi, kunsoko nialingile awo naza niaholanilye - ila kuligitya aya iti kina u ukilisigwa uhume kukaminkiiigwa; Nuanso nuilizaa u mukate nuane unyansuiye i kintiginyo kakwe. 19 Kumutambuilda ili itungili ze ikili kupumila iti kina ni likapumila, muhume kuhuiila kina unene NG'WENSO. 20 Huiili, huiili, kumuila, nuinsingiiilya unene wimusingiiilya naiza kumulagiilya, nu uyo nuinsingiiilya unene wimusingiiilya uyo nai undagiye unene." 21 Matungo uYesu nai ukumaligitya aya, ai unyomekile mu nkolo, ai ukuie nu kuligitya, Huiili, huiili, kumutambuilda kina ung'wi mu kati anyu ukungumaniilya." 22 iAmanyisigwa akwe akigozenkania, aze akuiwe ingi kunsoko ang'wa nyenyu aza uligitilye. 23 Ai ikoli mu meza, ung'wi nua amanyisigwa akwe wipantamiye mu kikua kang'wa Yesu uyo naiza uYesu umuloiwe. 24 uSimioni Petro ai umukoie u mumanysigwa uyu nu kuligitya, "Kuile ingi nu uli naiza kung'wakwe ukutambula." 25 Mumanysigwa uyo nai wipantamiye mu kikua kang'wa Yesu nu kumutambuilda, "Mukulu, ingi nyenyu?" 26 Uugwa uYesu ai usukiie, "Ingi kung'waakwe uyo ninika liilya intonge a mukati nu kuminkiiilya," Iti gwa nai watula waliilya umukate, ai uminkiiye uYuda ng'wana wang'wa Simioni Iskariote. 27 Ni ze yakilaa mukate, uMulugu ai umingie. Uugwa uYesu akautambuilda, lko naza uloiwe kituma kaya ukitume. 28 Itungili kutili umuntu mu meza ai ulingile nsoko ang'wa Yesu kuligitya ikani ili kung'waakwe. 29 Ang'wi ao ai asigile kina, ku nsoko uYuda ai uambile imbugulu a mpia, uYesu ai umutambuie, "Gula i intu ni kuitakile kunsoko a siku kuu," ang'wi kina utakiwe kupumya kintu ku aula. 30 Ze yakilaa uYuda kusingiiilya u mukate, ai ukaiye kupuma kunzi hangi ai yatulaa utiku. 31 Matungo uYuda nai watula wahogaa, uYesu ai uligitilye, "Itungili u ng'wana nuang'wa Adamu wakuligwa, hangi Itunda wakuligwa mu ng'waakwe. 32 Itunda uku mukulilya mu ng'waakwe mukola, hangi ukukaya kumukulya. 33 Ang'yinya aniino, nkoli palung'wi nu nyenye itungo iniino, Mukunduma, ni anga nai niatambuie i Ayahudi, 'Kunongoe, shanga muhumile kupembya,' itungili kumutambuilda nu nyenye ga. 34 Kuminkiiilya ilagiiyo igeni, kina milowe; anga unene naza numuloiwe unyenye, uu nu nyenye ga mutakiwe kilowa unyenye ku nyenye. 35 Kunsoko a ili iantu akulinga kina unyenye mi amanyisigwa ane, anga itule mukete u ulowa ku kila ung'wi nu muya." 36 uSimioni Petro ai umutambuie, "Mukulu, ulongoe pii?" uYesu akasukiilya, "Nkika ku nongoe ku itungili shanga ukuhuma kuntyata, kuiti

ukuntyata panyambebe.” 37 uPetro akamutambuila, “Mukulu, ku niki ndeke ku utyata ga ni itungili? Unene kulupumya u likalo nula ne ku nsoko ako.” 38 uYesu akasukiiya, “Itii uku lupumya u likalo nulako kunsoko ane? Huiila huila kuutambuila, i nsambaligugu shanga ikukunkula ze ikili kunihita nkua itaatu.”

14 Leka kulekela inkolo ako kutula mu lwago. Umuhuiie Itunda ni huile ga nunene. 2 Mi ito nilang'wa Tata nuane lukoli u likalo lidu nula kikie; anga aza ihite kutula iti, aza izee natula nakutambuila, ku nulanso nongoe kuzipiiliya kianza kunsoko ako. 3 Anga nongole nu kumu zipiiliya i kianza, nikapemya hangi kumusingiilya kitalane, iti kianza ni nkoli nu nyenye ga mutule mukoli. 4 Mulingile i nzila ku nongoe, 5 uTomaso ai umutambuie uYesu, “Mukulu, shanga kulingile i kianza kulongoe; Itii! ku uhuma uli kulinga inzila? 6 uYesu ai umutambuie, “Unene yiyo nzila, tai nu upanga; kutili nu uhumile kupemya kung'wa Tata kwaala kukiila kitalane. 7 Anga aize muningile unene, aize matulaa mamulingaa nu Tata ga; kandiiya itungili nu kulongoleka mamulingaa hangi mamihengaa u ng'wensu.” 8 uPhilpo ai umutambuie uYesu, “Mukulu, kulagiile uTata ni iti ikutula yakondya.” 9 uYesu akamutambuila, “Shanga natulaa palung'wi nu nyenye ku itungo ilipu, hang ukili shanga uningile unene, Philipo? Wihi nuanihengilee unene wamihengaa uTata; Kinya uli ukuligitya, 'kulagiile uTata? 10 Shanga muhuiie kina unene nkoli mukati ang'wa Tata, nu Tata ukoli mukati ane, Makani ni kumaligitya kitalanyu shanga kumaligitya ku isigo nilane mukola, badala akwe, ingi Tata nuikiie mukati ane nukituma u mulimo nuakwe. 11 Nihuiili unene, kina nkoli mukati ang'wa Tata, nu Tata ukoli mukati ane; Ga ni iti nihuiili unene ku nsoko a milimo ane kulu kuulu. 12 Huiili, huili, kumuila, nuanso nunihuiie unene, milimo iyo ni nitumaa, ukituma ga ni milimo iyi; nangi ukituma ga ni milimo mikulu ku nsoko nalongolaa kung'wa Tata. 13 Kihii anga mulompe ku lina nilane, nikituma iti kina uTata wahume kukuligwa mu ng'wana. 14 Anga mulompe kintu kihii ku lina nilane, nilanso kituma. 15 Anga mundowe, mukuamba i malagiilyo ane. 16 Hangi nika mulompa uTata, Nu ng'wensu ukuminkiiya u muaiilya mungiiza iti kina ahume kutula palung'wi nu nyenye i kali na kali. (aiōn g165) 17 Ng'wau Ng'welu nua tai. uUnkumbigulu shanga uhumule kumusingiilya nuanso ku nsoko shanga umihengile, ang'wi kumumanya nuanso. Ga ni iti unyenye mumulingile nuanso. Kuiti wikiie palung'wi nu nyenye nu kutula mukati anyu. 18 Shanga kumuleka ming'wene; Nikasuka kitalanyu. 19 Ku itungo ihelu, u unkumbigulu shanga ukunihenga hangi, kuiti unyenye mukunihenga. Ku nsoko ni kiie, ga nu nyenye

mukikie. 20 Mu luhiku nulanso mukulinga kina unene nkoli mukati ang'wa Tata, ni kina unyenye mukoli mukati ane, ni kina unene nkoli mukati anyu. 21 Wihii nui ambaa i malagiilyo ane nu kituma, yuyo ung'wi niiza undoilwe unene; hangi niiza undoilwe unene wikalowa nu Tata nuane, Hangi nikamulowa hangi nikigeleka unene mukola kitalakwe.” 22 uYuda (shanga Iskariote) akamuila uYesu, “Mukulu, Itii ingi ki ntuni kikupumila kina ukigeleka mukola kitaitu ni shanga ku unkumbigulu? 23 uYesu ai usukiye akamutambuila, “Anga ize wihi ukundowa, ukuluamba u lukani nu lane, nu Tata nuane ukumulowa, hangi kikapembya nu kuzipya likalo litu palung'wi nu ng'wensu. 24 Wihi niiza shanga undoilwe unene, shanga wiambaa u lukani nulane. Lukani naza mukija shanga lane ila lang'wa Tata naza undaggiye. 25 Nimaligitilye imakani aya kitalanyu, itungo ni nkili kikie mukati anyu. 26 Ga ni iti, uMupoelyi, Ng'wau Ng'welu, naiza uTata ukumulagiilya ku lina lane, ukumumanyisa i makani ihi hangi wikamatenda mukimbukiye ihi naiza nimaligitilye kitalanyu. 27 U ulyuuku, kuminkiiya ulyuuku nuane unyenye, shanga kuminkiiya uyu anga unkumbigulu nuipumyaa. Leki kuzipyi inkolo niyanu kutula nu lwago, nu woa. 28 Ai migule iti nai numutambuie, 'Nongoe yane, hangi nikasuka kitalanyu, 'Anga aza ize mundoilwe unene, aza muze mukete ulowa kunsoko nongoe kung'wa Tata, kunsoko uTata ingi mukulu kukila unene. 29 Itungili nakondyaa kumutambuila ze ikili kupumila iti kina, itungo anga lipumile, muhume kuhuiila. 30 Shanga kutambula nu nyenye makani idu, kunsoko mukulu nua ihi iyi upembilye, Nuanso mugila ingulu migulya lane, 31 kuiti kina u unkumbigulu ulije kulinga kina numuloilwe uTata, nitumaa iko uTata nukundagiilya unene, anga iti nai uninkiiye ilagiilyo. Nyansuki, hangi kupume i kianza iki.

15 Unene ni muzabibu nua tai, nu tata nuane ingi mulimi nua mizabibu. 2 Kila itambi mukati ane niiza shanga lipaa i nkali wi lihenguila, ni kila itambi ni ilipaa inkali wilelyaa iti kina lihume kupa ikilo. 3 Unyenye yakondaa kutula mielu kunsoko a lukani naza nakondyaa kumutambuila. 4 Mikie mukati ane, nu nene mukati anyu. Anga itambi ni shanga lihume kupaa ling'wene, anga lihite kutula mu muzabibu, ga ni iti unyenye, anga muhite kikie mukati ane. 5 Unene ingi ni muzabibu; unyenye mi ntambi. Nuikiie mukati ane nu nene mu kati akwe, muntu uyu wipezaa nkali idu, kunsoko anga ize shanga nene shanga muhuile kituma ikani lihi. 6 Anga itule muntu wihi shanga ukusaga mukati ane, ukugung'wa anga itambi nukuma; antu ilingiila i ntambi nu kugumila mu moto, nu kulimila. 7 Anga itule mukikie mukati ane, hangi anga imakani ane ikie mukati anyu, lompi lihi ni muloilwe, nu

nyenye mukutendelwa. 8 Mu ili uTata nuane ukuigwe, kina mipezaa nkali idu ni kina ingi mi amanyisigwa ane. 9 Anga uTata nuane nai undoilwe unene, Ga nu nene namulowaa unyenye; ikii mu ulowa nuane. 10 Anga itule mikaamba i malagiilyo ane, mukikie mu ulowa nuane anga ni mambiie i malagiilyo ang'wa Tata nu ane nu kikkie mu ulowa nuakwe. 11 Ni maligitilye i makani aya kitalanyu iti kina iloelya nilane litule mukati anyu ni iti kina iloelya ni lanyu litulike kutula likondaniie. 12 Ili lilo ilagiilyo nilane, kina milowe unyenye ku nyenye anga nai numuloilwe unyenye. 13 Kutili u muntu nukete u ulowa ukulu kukila uwu, kina walupumye u likalo nu lakwe ku nsoko a ahumba uya. 14 Unyenye mi ahumba iane anga itule mukituma ayo ni neenda mulagiilya. 15 Shanga kumitanga atugwa, ku nsoko u mutugwa shanga ulingile iko nuitumaa u mukulu nuakwe. Numitangile unyenye ahumba iane. ku nsoko namukumuilwa i makani ihi naiza nigulye kupuma kung'wa Tata. 16 Shanga ai muniholanilye unene, ila unene ai numuholanilye unyenye nu kumuika mulongole mupe inkali, ni nkali yanyu ilije kikkie. Ili likoli iti kina kiki ni mukulompa kung'wa Tata ku lina ni lane, ukuminkiiilya. 17 Makani aya kumulagiilya, kina milowe kila muntu nu muya. 18 Anga ize u unkumbigulu ukumubipilwa, mulinge kina ai umbipiwe unene ze ikili kumubipilwa unyenye. 19 Anga aza mutule mia unkumbigulu, u unkumbigulu aza zee mulowa anga mia kitalao; Kuiti ku nsoko shanga mia unkumbigulu hangi kunsoko ai numuholanilye kupuma mu unkumbigulu, ingi kunsoko ili u unkumbigulu wimubipilwa. 20 Kimbukiiilyi ikani naiza numutambuie, 'uMutugwa shanga mukulu kukila umukulu nuakwe, 'Anga itule ai anagilye unene, akumaja nu nyenye ga; Anga izee ai a ambile u lukani nulane, ai azeze amba nulu nulanyu ga. 21 Akumutendeela makani aya ihi kunsoko a lina ni lane kunsoko shanga amulingile uyo numulagiye. 22 Anga aza itule shanga aza nzile nu kuatambuila, shanga ai azeetula itumile u mulandu; kuiti itungili agila u winegi ku milandu ao. 23 Nuimbipilwaa unene wimubipilwaa nu Tata ga. 24 Anga itule shanga nitumile u mulimo mukati ao naiza kutili nung'wi nai witumile, ai azeetula agila u mulandu; kuiti itungili itumile ihi abiiili ihengile hangi ambipiwe unene nu Tata nuane. 25 Ili likupumila iti kunsoko lukani lukondaniie naiza lukilisigwe mi ilagiilyo ni lao; 'Ambipiwe unene bila nsoko.' 26 Itungo u mupooelya nuazaa, naiza numulagiye kitalanyu kupuma kung'wa Tata, uyu uyoyu, Ng'wau ng'welu nua tai, naiza ukupembelya kung'wa Tata, ukunkuiila. Ga nu nyenye muku nkuuila kunsoko matulaa palung'wi nu nene puma ung'wandyo.

16 Numutambuie imakani aya iti muleke kutakigwa. 2 Akumupumya kunzi a Matekeelo; Kulu kuulu isaa ipembilye niiza kila nuikamubulaga ukusiganiiilya kina ukituma mulimo uziza ku nsoko ang'wa Itunda. 3 Akumutendeela aya ku nsoko shanga amumanyile u Tata ang'wi shanga amanyile unene. 4 Numutambuie imakani aya iti kina itungo anga lipike nila aya kupumila, muhumile kukimbukilya ni kinya nai numutambuie muhume kitalao. Shanga numutambuie kutula i makani aya ung'wandyo ku nsoko ai natulaa palung'wi nu nyenye. 5 Anga itule, itungili nongoe kung'wa uyo nai undagiye; kuiti kutili mukati anyu nukunkolya, "Ulongoe pii?" 6 Ku nsoko nimaligitilye imakani aya kitalanyu, kinya uwai kizue mu nkolo yanyu. 7 Ga ni iti, kumutambuila itai; ku ndogoelyo anga nihite kuhega, u mupoelya shanga uzile kitalanyu; kuiti anga nongole nikumulagiilya kitalanyu. 8 Anga waze, u mupoelya nuanso uku ukaminkiiilya u unkumbigulu kutulika nu ulamulwa. 9 Kutulika ni milandu, ku nsoko shanga ai anihuiie unene, 10 kutulika ni tai ane, kunsoko nongoe kung'wa Tata, shanga mukunihenga hangi; 11 ni kutulika nu ulamulwa kunsoko u mukulu nua unkumbigulu uwu walamuwe. 12 Nimakete idu nakumutambuila, kuiti shanga mukumalinga itungili. 13 Kuiti, nuanso, Ng'wau ng'welu nua tai, anga waze, ukumutongeeela mu tai a ihi; ku nsoko shanga ukuligitya ku nsoko akwe mukola; kuiti ihi nuikija, ukumaligitya imakani nanso; hangi ukumakaminkiiilya kitalanyu imakani ni ikapembya. 14 Nuanso wikankulya unene, kunsoko ukumahola imakani ane hangi ukumatanantya kitalanyu. 15 Intu yihi nuiketete uTata ingi yane; ku lulo, naligityaa kina uNg'wau ng'welu ukuhola imakani ane nu kumakaminkiiilya kitalanyu. 16 Ikili itungo ikupi, shanga mukunihenga hangi; ni ize yakilaa itungo ikupi hangi, mukunihenga." 17 Ang'wi a amanyisigwa akwe akitambulya, "Ingi ntuni nu kuatambuila, "itungo ikupi, hangi shanga mukunihenga hangi,' ni, uugwa, itungo ikupi mukunihenga,' ni, 'ku nsoko nongoe kung'wa Tata?" 18 Ku lulo akaligitya, "Ingi kintu kii nukuligitya, 'Ikili itungo ikupi'? Shanga kulingile nukuligitya." 19 uYesu ai uine kina ai ahung'waa nsula kumukolya, nu ng'wenso aka atambuila, Mukikolya akola kutula ili, ni ndigitilye, 'Ikili itungo ikupi, shanga mukunihenga hangi; ni ze yakilaa itungo ikupi mukunihenga'? 20 Huiili, huiili, kumutambuila, mukulila nu kuhongeeelya, kuiti u unkumbigulu ukulumbiiilya, mukutula ni kinya uwai kuiti kinya uwai kanyu kikupiluka kutula iloelya. 21 uMusungu witulaa ni kinya uwai itungo nuitulaa nu uwai kunsoko itungo nila kitunguila lapikaa; kuiti nuikitunguila ung'wana, shanga wikimbukiiilya hangi u uwai kunsoko a iloelya ni lakwe kina ng'wana watug'waa mi ihi. 22 Nu nyenye ga mukete kinya uwai itungili, kuiti

nikamihenga hang; ni nkolo nianyu yukilooa hang kutili nuikahuma kulihanga iloelya ni lanyu. 23 Luhiku nu lanso shanga mikankolya i makolyo. Huiili, huiili, kumutambuila, Anga mulope lihi kung'wa Tata, ukuminkiiya ku lina nilane. 24 Kupikiila itungili mukili kulompa lihi ku lina nilane; lompi, nu nyenye mukusingiilya iti kina iloelya nilaanyu likondaniile. 25 Nitambuuye nu nyenye ku ntambu ni shanga ilingikile, kuiti isaa ipembilye niiza shanga kitambulya ku ntambu ni shanga ilingikile kuiti badala akwe nikamutambuila kihenga kutula uTata. 26 Luhiku nulanso mukulompa ku lina nilane, hang; shanga kumuila kina nikalompa kung'wa Tata ku nsoko anyu; 27 Kunsoko uTata mukola umuloilwe ku nsoko manihuiie kina mpumiiie kung'wa Tata. 28 Ai mpumiiie kung'wa Tata nu kupembya mu unkumbigulu; hang; kuhega mu unkumbigulu nu kulongola kung'wa Tata." 29 Amanyisigwa akwe akamutambuila, "Ukihenga, itungili ukuligitya i kihenga hang; shanga ukutumila ihalityo. 30 Itungili, kalingaa kina ulingile imakani ihi, ni shanga uloilwe muntu wihi wakukolye imakolyo. Kunsoko ili kahuiila kina upembeeye kung'wa Tata. 31 uYesu aka asukiiya, "Itungili mahuiila?" 32 Goza, isaa ipembilye, ee ni kulu kuulu apikaa, niiza mikasapatila kila ung'wi nu ku kitalao mukundeka umukola. Kuiti shanga nkoli ni ng'wene duu kunsoko uTata ukoli nu nene. 33 Kumutambuila imakani aya iti kina mukati anyu mutule nu ulyuuku. Mihi mukete lwago, kuiti ipii i nkolo, nauhumaa u unkumbigulu.

17 uYesu ai umaligitye i makani aya, uugwa akanyansula i miho akwe kutunga kilunde nu kuligitya, "Tata, isaa apikiila; mukulye u ng'wana nuako iti nu ng'wensu akukulye u ewe. 2 anga iti nai uminkiiye i ngulu migulya a yihi ni ikete u muli iti ainkiiye u upanga nua kali na kali awo ihi nai uminkiiye (aiōnios g166) 3 Uwu wuwo upanga nua kali na kali; kina akulinge u ewe, Itunda nua tai hang; wing'wene, nu ng'wensu nai umulagiye, uYesu Kristo. (aiōnios g166) 4 Ai nukukuiye apa mihi, nu kukondaniilya u mulimo nai uninkiiye nuitume. 5 Itungili, Tata, unkulye unene palung'wi nu ewe mukola ku ikulyo ilo nai nkoli ni lyenso palung'wi nu ewe ze ikili u unkumbigulu kuumbwa. 6 Ai nilikunukue i lina nilako ku antu nai uninkiiye apa mi ihi. Ai atulaa antu ako; kuiti ai waninkiiya unene. ni enso aluambilaa u lukani nulako. 7 Itungili alingile kina kila kintu nu ninkiiye u nene kipumiiie kitolako, 8 ku makani ayo nai uninkiiye u nene - Nakondya ku inkiiya enso i makani nanso. Ai amasingiye ni tai akalinga kina unene mpumiiie kitalako, nu kuhuiila kina uewe yuyo ai undagiye. 9 Kualompeela enso. Shanga ku ulompeela u nkumbigulu ila awo nai uninkiiye ku nsoko i

enso ingi ako. 10 Intu yihi naiza ingi yane ingi yalo, ni izo nuikete uewe ingi yane; nu nene nikukulyaa mu nianso. 11 uNene nimutili hang; mu unkumbigulu, ila nianso amoli mu unkumbigulu, unene itungili napembyaa kitalako. Tata nu ng'welu, akulye ku lina nilako ilo nai ukinkiiye usese iti kina ni enso atule nu ung'wi, anga unene nu ewe ni kukete u ung'wi. 12 Nai natulaa ni enso, ai niasungilye ku lina nai uninkiiye; Ai naasunjaa, hang; kutili ga nung'wi ao nai ulimie kwaala ng'wana nuaa mulimili, iti kina ukilisigwa ukondaniile. 13 Itungili napembyaa kitolako; kuiti kumaligitya aya mu unkumbigulu iti kina iloelya ni lane likondaniile mukati ao akola. 14 Nainkiiya ikani nilako; u unkumbigulu waabipilwaa ku nsoko i enso shanga a unkumbigulu, anga iti unene ni shanga ntuile nia unkumbigulu. 15 Shanga kualompelya kina uaheje mu unkumbigulu ila uasunje nu uyo u mubii. 16 Nianso shanga ihi anga iti unene ni shanga ntuile nia mu unkumbigulu. 17 Uaike mu ikulyo kitalako mu kola mu tai; lukani nulako lulo tai. 18 Ai undagiye mu unkumbigulu, nu nene na alagiilya mu unkumbigulu. 19 Kunsoko ao unene mukola kipumyaa kitalao iti kina ni enso ipumye ki tolako ku iyo itai. 20 Shanga wawa duu ni kualompelya, ila ni awo ni ikahuiila kukiila lukani nulao 21 iti kina ni enso atule nu ung'wi, anga iti uewe Tata, nuili mukati ane nu nene mukati ako. Kualompelya iti kina ni enso ga ahume kutula mu kati itu iti u unkumbigulu uhume kuhuiila kina uewe yuyo ai undagiye. 22 Ikulyo ilo nai uninkiiye unene - nainkiiya enso, iti kina ahume kutula nu ung'wi, anga iti usese ni kili ung'wi - 23 Unene mukati ao, nu ewe mukati ane, iti ahume kukondeeligwa mu ung'wi; iti u unkumbigulu ulinge kina kulu kuulu uewe yuyo nai undagiye, nu kwalowa, anga iti uewe nuizaa undoilwe, unene. 24 Tata, iko nai uninkiiye unene - Nkete nsula kina ni enso ga ahume kutula palung'wi nu nene kianza ni nkoli iti ahume kihenga ikulyo nilane, ilo nai uninkiiye: ku nsoko uewe ai undoilwe unene ze ikili kuumbwa u musingi nua unkumbigulu. 25 Tata munya tai ane, u unkumbigulu shanga ai ukulingile uewe; kuiti unene nukulingile uewe; hang; alingile kina ai undagiye. 26 Nilizipilye ilina nilako likumuke kitalao, hang; kulizipya likumuke iti kina u ulowa uwo naiza ku nuanso ai undoilwe unene uhume kutula mukati ao, nu nene nihume kutula mukati ao."

18 Ze yakilaa uYesu kuligitya imakani aya, ai uhegile ni amanyisigwa akwe kulongola ku ng'wapo nua kidron, naize ikoli inzega, naize ung'wensu ni amanyisigwa akwe akingila mukati akwe. 2 Itungili uyo uYuda, nai walowaa kumuhulyaa, nu ng'wensu ai ulingile nkika nanso, kuiti

uYesu ai watulaa wilongolaa inkika iyi nkua kitungaa aze ukoli ni amanyisigwa akwe. 3 Nu ng'wensu uYuda, ze yakilaa kutula walijaa idale ni la asikali ni a ofisa puma ku akulu a akuhani, akapembya aze akete ni muli, tochi ni yigi. 4 Nu ng'wensu uYesu, iti aze uiligile kila ikintu nai katula kikitung'wa kung'wa akwe, akapumila ntongeela nu kuakolya, "Ingi nyenyu ni mukumuduma?" 5 Nienso aka musukiilya, "Yesu Munazareti." Nu ng'wensu uYuda nai umugumaniye, ai watulaa wimikile palung'wi ni awo i asikali. 6 Ku lulo nai waatambuila, "Unene ng'wensu" ai asukile kinyuma nu kugwa pih. 7 Hangi aka akolya, "Ingi nyenyu ni mukumuduma? Ni enso akamusukiilya hangi "Yessu munazareti." 8 uYesu aka asukiilya, "Nakondyaa kumuila kina Unene ng'wensu; ku lulo anga ize mukunduma nene, aleki awa i auya alongole." 9 Aya ai atulaa iti lukani ulo lukaminkiile; apo nai uligitilye; "Mu awo nai ununkiye, shanga numulimiye ga nung'wi." 10 Uugwa uSimioni Petro, naiwatulaa ni mpanga, akamipyagula nu kumutema kutyi nua kigoha umunya milimo nuang'wa Kuhani nu mukulu. Ni lina nilakwe u munya milimo nuanso ai latulaa Malko. 11 uYesu akamutambuila uPetro, "Susha i mpanga ako mu hala akwe. Ku niki ndeke kuring'wela i kikombe iko nuninkiye uTata?" 12 Uugwa idale ilo nila asikali ni ajemedari, ni anyamilimo a Ayahudi, ai amuambile uYesu nu kumutunga. 13 Nienso akamutonga hanza kupikiila kung'wa Anasi, ku iti ng'wensu ai watulaa mukwingwa nuang'wa Kayafa, naiza yuyo ai watulaa Kuhani nu mukulu ku ng'waka nuanso. 14 Itungili uKayafa yuyo ai watulaa uinkiye isigo i Ayahudi nila kina utakiwe muntu ng'wi washe ku noko a antu. 15 uSimioni Petro ai umutyatile uYesu, ni u umu manyisigwa nu muya. Nu munyisigwa uyu ai watulaa umanyikile kung'wa Kuhani nu mukulu, nu ng'wensu akingila palung'wi nuYesu mi itando nilang'wa Kuhani nu mukulu; 16 kuiti uPetro ai watulaa wimikile kunzi a mumpita. Uugwa uyu umu manyisigwa nai watulaa umanyikile kung'wa Kuhani nu mukulu, ai upumile kunzi akalongola kitambuila nu musungu uyu munyamilimo nai watulaa ukusunja u mumpita nu kumingilya uPetro mukati. 17 Uugwa mutugwa uyo nai watulaa ukusunja u mumpita, akamutambuila uPetro, "Itii uewe shanga wi ng'wi nua atyatiili a muntu uyu?" Nung'wensu akasukiilya, "Unene shanga." 18 Ni awo i anyamilimo ni akulu ai atulaa imikile ikianza nikapa ng'wanso; akota moto ku ndogoelyo, ai ukoli uyuuku, ni iti ai atulaa akota moto iti alije ilugute, Nu ng'wensu uPetro ai watulaa ni enso, ukota moto aze wimikile. 19 Kuhani nu mukulu akamukolya uYesu migulya a amanyisigwa akwe nu umanyisigwa nuakwe. 20 uYesu akamusukiilya, "Nnutambuie kihenga u unkumbigulu; Unene

ai manyisilye nkua ku nkua mu matekeelo ni itekeelo ni ikulu kianza naiza i Ayahudi ilingiila. Nunene shanga ai ndigitilye kiji mu kinkunku. 21 Ku niki ai munkoiye? Akolyi nai antegeeye migulya a iko nai ndigitilye. iAntu awa alingile imkani ayo nai nimaligitilye. 22 uYesu nai wakondya kuligitya nanso, ung'wi nua akulu nai watulaa wimikile akamukua uYesu ku mukono nuakwe ni uugwa akaligitya, 23 "Itii, uu nutakiwe kumusukiilya umukulu?" Nu ng'wensu uYesu akamusukiilya, "Anga ize ndigitilye ikani lihi ibibi uugwa utule wimukuiili ku nsoko a ubii, ni anga ize numusukiye iziza ku niki ukunkua? 24 Uugwa uAnasi nai wakamutwala uYesu kung'wa Kayafa kuhani nu mukulu aze utungilwe. 25 Itungili uSimioni Petro ai watulaa wimikile ukipupya iluguti u mukola. Ga ni iti antu awo akamutambuila, "Itii, ga nu ewe shanga ung'wi nua amanyisigwa akwe?" Akahita azeligitya, "Unene shanga." 26 Ung'wi nua anyamilimo ang'wa Kuhani nu mukulu, Naiza ai watulaa muluna wang'wa uyo u mugoha naiza uPetro umutemile u kutyu, ai uligitilye, "Itii, shanga u ewe naza nukihengile uko ku nzega?" 27 uPetro akahita hangi, ni nkua i nsamba ligugu ika kunkula. 28 Uugwa akamuhola uYesu puma kung'wa Kayafa kupikiila mu Praitorio. Ai yatulaa dau mania mbwa. Enso akola shanga ai ingiye ilo iPraitorio iti aleke kishapula nu kumilya i pasaka. 29 Ku lulo uPilato aka ahanga nu kuligitya, "Ingi usemelwa kii nu umutuile umuntu uyu?" 30 Akamusukiilya nu kumutambuila, "Anga aza ize umuntu uyu watule shanga mituma ubibi, shanga azaa kuzeemuleta kitalako." 31 uPilato aka atambuila, Muholi unyenye akola, mende mumulamule kuniganiila ni lagiilyo nilanyu." Ni enso i Ayahudi akamutambuila, "Ilagiilyo shanga likulekee usese kumubulaga muntu wihi." 32 Ai aligitilye aya iti lukani nu lang'wa Yesu lukondaniile, lukani naiza watulaa wakondyaa ligitya migulya a mpyani a nsha akwe. 33 Uugwa uPilato akingila mu praitorio akamitanga uYesu; akamutambuila, "Itii, uewe wi mutemi nu Ayahudi?" 34 uYesu akamusukiilya, "Itii, uewe ukunkolya ikolyo ili ku nsoko uloilwe kulingaa ang'wi ku nsoko angiiiza akulagiye iti unkolye unene?" 35 Nu ng'wensu uPilato akamusukiilya, "Unene shanga ni Muyahudi, ang'wi shanga?" Ingu nuako ni a kuhani akulu wawo niakuletile kitalane; uewe witemile ki ntuni? 36 uYesu aka sukiiya; "Uutemi nuane shanga nua unkumbigulu uyu, anga ize u utemi nuane azautule ni patyo mu unkumbigulu uyu atung'waa ane aza aze ninkuilya iti ndeke kupumigwa ku Ayahudi. Ku tai u utemi nuane shanga upumile apa" Ila 37 uPilato akamutambuila, "Itii, uewe gwa wi mutemi?" uYesu akasukiilya, "u ewe yuyo ukuligitya kina unene ni mutemi, ku nsoko iyi unene ai ntugilwe ni ku nsoko iy unene nazilee mu unkumbigulu iti ntule numukuiili nua tai.

Wihi nualee wa tai iyo witegeelya u luli nuane. 38 uPilato akamutambuila, "Itai ki ntuni?" Nu ng'wenso nai wakondya kuligitya aya akalongola ku Ayahudi nu kuatambuila, "shanga kihenga mu muntu uyu kihi. 39 Unyenye mukete logo nulanyu nu ukuntenda nu mutunguile ung'wi itungo nila pasaka. Iti muloilwe numutunguile mutemi nua Ayahudi." 40 Uugwa akakua iyogo azeligitya, shanga yuyu, kutunguilye uBaraba." nu ng'wenso uBaraba ai watulaa muhegelanyi.

19 Uugwa uPilato ai umuhoile uYesu nu kumutandika. 2 Awo i a asikali akahoeela i mija nu kunonia i ngala. akamiika migulya itwe nilang'wa Yesu nu kumutugalya u ng'wenda nua ung'ole wa zambarau. 3 Akamuziila nu kuligitya, "Uewe mutemi nua Ayahudi ni uugwa kumukua ku ikono ao. 4 Uugwa uPilato ai upumile kunzi nu kuatambuila i antu, "Goza namuletelaa u muntu uyu kitalanyu iti mulinge kina unene shanga aza mine igazo lihi mukati akwe." 5 Kululo uYesu akapuma kunzi; ai watulaa utugae ngala a mija nu ng'wenda nua zambarau. Uugwa uPilato aka atambuila, "Gozeeli u muntu uyu apa!" 6 Kululo itungo uKuhani mukulu ni akulu nai akamihenga uYesu, akakua iyogo azeligitya, "Majee, majee." uPilato aka atambila, "Muholi unyenye akola mende mumaje, ku noko unene shanga nihenga igazo mukati akwe. 7 Ayahudi akamusukiilya uPilato, "Usese kukete ilagilyo, nu ki ilagilyo nilanso, utakiwe kusha kunsoko nuanso ukitendisa kina ng'wana wan'gwa Itunda." 8 uPilato nai wakija imakani aya aka kilinkiila kitumba, 9 akingila mu Praitorio hangi nu kumutambuila uYesu, "Uewe upumie pii? Ga ni iti, uYesu shanga akamusukiilya. 10 Uugwa uPilato akamutambuila, "Itii, uewe shanga ukuligitya nu nene? Itii, uewe shanga ulingile kina unene nkete u uhumi nua kuutunguila nu uhumi nua kuaja?" 11 uYesu akamusukiilya, "Shanga aza uzeetula ni ngulu kung'waane anga aza uhite kinkiiligwa kupuma kigulya. Kululo, muntu numpumilye kitolako ukete mulandu ukulu." 12 Kupumeiila mi sosho ili, uPilato akalowa kumuleka ilyuuku, kuiti iAyahudi akazogolya azeligitya, "Anga ize ukumuleka ilyuuku uugwa uewe shanga wi muhumba muya wang'wa Kaisari; Kila nuitendisaa kina mutemi wiligityaa nsuta ang'wa Kaisari." 13 uPilato nai wakija imakani aya, akamuleta uYesu kunzi uugwa akikie mituntu nila ulamuli kianza iko nikikumukile anga sakafu, kuiti ku Kiebrania, Gabatha. 14 Luhiku nula kuzipiilya i pasaka nai lapika, anga itungo nila saa mutandatu. uPilato aka atambuila iAyahudi, Gozeeli u mutemi nuanyu suyu papa!" 15 Akazogolya, "Muheje, muheje, majee!" uPiato aka atambuila, "Itii, numaje u mutemi nua nyu?" Nu ng'wenso uKuhani nu mukulu akasukiilya, "Usese kiagila u mutemi

kwaala Kaisari." 16 Uugwa uPilato nai wakamupumya uYesu kitalao wagigwe. 17 Nienso akamuhola uYesu, nu ng'wenso akapuma, aze u ukenkile ikota nila mpaga nilakwe mukola kupikiila mu kianza ni litangwaa ing'ang'a litwe, ku ki Ebrania litangwaa Golgota. 18 Papo nai amagilye uYesu palung'wi nu ng'wenso agoha abili, ung'wi nkika iyi nu muya nkika iyi, nu Yesu pakati ao. 19 Uugwa uPilato akakilisa logo nu kuluika migulya a ikota nila mpaga. Pang'wanso ai ikilisigwe; YESU MUNAZARETI, MUTEMI NUA AYAHUDI; 20 Idu a Ayahudi ai asomile ulogo nulanso kuiti kianza ni kanso nai wagigwe uYesu ai yatulaa pakupi ni kisali, Logo nulanso ai lukilisigwe ku Kiebrania, ku Kirumi nu ku Kiyunani 21 Uugwa akulu a akuhani a Ayahudi akamutambuila uPilato, "Leka kukilisa, Mutemi nua Ayahudi; ila nuanso ai uligitilye unene ni mutemi nua Ayahudi." 22 Nung'wenso uPilato aka asukiilya, "Ni namakilisa namakilisa." 23 Ze yakilaa ia asikali kumaja uYesu, ai ahoile i ang'wenda akwe nu kuagalania mu malundo anne, kila asikali ilundo ling'wi, ku uu nu mujulungu, Itungili u mujulungu uyo shanga ai uhilitilwe ila ai usukilwe wihi puma migulya. 24 Uugwa akitambulya enso ku enso, "Kuleke kutamulanya, ila kukuile kula iti kihenge ukutula wang'wa nyenyu. "Ili ai lipumie iti u ukilisigwa uwu ukaminkiliigwe, uwo nai ukilisilye ai agalanile i ang'wenda ane. nu mujulungu nuane akaukula kula." 25 iAsikali ai itumile imakani aya. uNyinya nuang'wa Yesu, muluna nuang'wa nyinya, Mariamu musungu nuang'wa Kleopa nu Mariamu Magdalena - iasungu awa ai akoli imikile pakupi nikota nila mpaga nilang'wa Yesu. 26 uYesu nai wakamihenga unyinya nuakwe palung'wi nu mumanyisigwa uyo nai umuloilwe aze imikile pakupi, akamutambuila u nyinya, "Musungu, goza, ihenge u ng'wana nu ako suyu papa!" 27 Uugwa akamutambuila u mumanyisigwa uyo, "Goza, suyu papa u ia ako." "Pumiila i saa yiyo u mumanyisigwa uyo akamuhola kulongola kitalakwe. 28 Ze yakilaa ni lanso, Uu uYesu aze ulingile kina ihi akondya kuhilinkiila iti kukaminkiliya u ukilisigwa, akaligitya, "Nahung'waa nyota." 29 Kiseme ai katulaa kizue siki ai kikoli ki ikilwe pang'wanso, ku lulo akaikila isifongo ni izuee i siki migulya a lukito nua hisopo, akamuikiilya mu mulomo nuakwe. 30 Nung'wenso uYesu nai wakalulya nanso, akaligitya, "Yaulaa" Uugwa akatunia itwe ni lakwe, akaminkiliya inkolo akwe. 31 Ku nianso ai yatulaa matungo a unoneelya, ni kunsoko i miili shanga ai itakiwe kusiga migulya a makota a mpaga matungo a luhiku nula kusupya (ku nsoko u luhiku nula kusupya ai latulaa la kusanigwa), ayahudi ai amulompile uPilato kina migulu ao awo nai atulaa agigwe ibunangwe, ni kina i miili ao isimigwe. 32 Papo i a asikali nai akapembya nu kubunanga i

migulu a muntu nua ng'wandyo nuyu nua kabiili nai watulaa wagigwe palung'wi nu Yesu. 33 Nai amupikiile uYesu, ai amuhangile yakondaa kutula wakondyaa kusha, Ku lulo shanga ai abunangile i migulu akwe. 34 Ga ni iti, ung'wi nua asikali ai umuhomile uYesu mu lubalu ku ndilima, ni nkua akapuma mazi ni sakami. 35 Nu ng'wenso nai wihengile ili upumilye ukuili, nu ukuili nuakwe ingi i tai. Ng'wenso ulingile kina nukiligitilye ingi ka tai iti nu nyenye ga muhuiile. 36 Makani aya ai atuile iti ikani ilo nai lilitigigwe lihume kupikiila, "Kutili ga nu ung'wi nuakwe nu ukubunangwa." 37 Hangi ukilisigwa u uya wiligitya, "Akumugozeela nuanso nai amuhomile." 38 Ze yakilaa imakani aya uYusufu nua ku Arimathaya, ku nsoko ai watulaa mumanyisigwa wang'wa Yesu, kuiti ku kinkunku ku kuitumba iAyahudi, ai umulompile uPilato kina wauhole u muili nuang'wa Yesu. Nu ng'wenso uPilato akamulekela. Ku lulo uYusufu akapembya nu kuuheja u muili nuang'wa Yesu. 39 Nu ng'wenso uNikodemu naiza apo ung'wandyo ai umutyatile uYesu u utiku nu ng'wenso akapembya, uNg'wenso ai uletile u uhalinkanigwa nua udi, upikiie ulito nua latili igana ling'wi. 40 Ku lulo akauhola u muili nuang'wa Yesu akautunga mu sanda ni nzelu palung'wi ni manyunkiilo ayo, anga nai iza na ntendo a Ayahudi itungo nila kuika. 41 Kianza naiza uYesu ai wagigwe ai ikoli nzega; mukati a nzega nanso ai kikoli kibiila kigeni naiza kutili anga muntu nuakaiye kuikwe mung'wanso. 42 Uugwa, kunsoko ai yatulaa luhiku nula uzipiilya ku Ayahudi, nu ku uu i kibiila ai kikoli pakupi, uu akamuika uYesu mukati akwe.

20 Dau ni nkulu luhiku nula ng'wandyo nula wiki, ze ikili kiti, uMariamu Magdalena akapembya mu kibiila; akihenga igwe nilanso lahegigwaa mu kibiila. 2 Ku lulo akamanka intambo kulongola kung'wa Simioni Petro nu ku nuanso u mumanyisigwa mu ngiiza naiza uYesu ai umuloilwe, uugwa akamutambuila, "amuholaa uMukulu mu kibiila, nusese shanga kulingile ku amulalikilye." 3 Uugwa uPetro nu uyo u mumanyisigwa mungiiza akapuma, kulongola mu kibiila. 4 Ihi ai amankile ntambo ku palung'wi; uyo u mumanyisigwa u muya akamanka ntambo kulia uPetro nu kupika mu ki biila wang'wandyo. 5 Akimika ni uugwa kugozeela mu kibiila; akihenga isanda iyo ni nzelu ilae, kuiti shanga akingila mukati. 6 Uugwa uSimioni Petro nu ng'wenso akapika akingila mukati a kibiila. Akihenga i sanda iyo ni nzelu ilae pang'wanso 7 nu mukako uwo nai ukoli kitwe wing'wene shanga ai ulae palung'wi ni sanda iyo ni nzelu ila ai watulaa ulae mpelo wing'wene duu 8 Papo u mumanyisigwa uyo u muya akingila mukati a kibiila; akihenga nu kuhuiila. 9 Ku lulo kupikiila itungo ni

lanso ai yatulaa akili kulinga u ukilisigwa kina ai isingigwe uYesu wiuke hangi mu ashi. 10 Uugwa i a manyisigwa akalongola hangi kumatalao 11 Ga ni iti, uMariamu ai watulaa wimikile mu kibiila ukulila, nai wakatula ulongolekile kulila ai wimikile hangi akagoza mu kibiila. 12 Akihenga amalaika abiili akete ikelu lyelu ikie ung'wi ku mitwe nu muya ku migulu kianza naiza uYesu ai watula ulae. 13 Ni enso akamutambuila, "Musungu, ku niki ukulila?" Nung'wenso aka atambuila, "Ingi ku nsoko amuholaa uMukulu nuane, nunene shanga ningile kuamukile." 14 Nai wakondya kuligitya nanso, ai upilukile nu kumihenga uYesu aze wimikile. Kuiti shanga ai umanyile anga ize nuanso ai Yesu. 15 Nu ng'wenso uYesu akamutambuila, "Ia, kuniki ukulila? ukumuduma nyenyu?" Nu ng'wenso kunu aze usigile kina ingi musunja nzega akamutambuila, "Mukulu, anga ize ingi wewe numuhoile, ntambuile kumuikile, nu nene kumuhola." 16 uYesu akamutambuila, "Mariamu." Nu ng'wenso akapiluka mukola nu kumutambuila ku kiaramu, "Raboni," iti gwa ili ingi kuligitya, "Ng'walimu." 17 uYesu akamuila, "Leka ki kilisiilya, kunsoko nkili kuluma kulongola kung'wa Tata; ila ulongole ku aluna ane uatambuile kina nikaluma ku longola kung'wa Tata nuane naiza ingi Tata nuanyu ga, Itunda nu ane hangi Itunda nu anyu. 18 uMariamu Magdalena akapembya nu kuatambuila i amanyisigwa, "Namihengaa uMukulu." ni kina umutambuile imakani aya. 19 Hangi nai ikatula mpindi, luhiku nulanso, luhiku nulang'wandyo nula wiki, ni milango ize ituile ilugaiwe kianza i amanyisigwa nai akoli aze ai tumbile i Ayahudi, uYesu ai upembilye nu kimika pa kate ao nu kuatambuila, "Ulyuuku utule kitalanyu." 20 Nai wakondya kuligitya aya aka alagijila i mikono akwe nu lubalu nu lakwe. Ni enso i amanyisigwa nai akamihenga uMukulu ai iloile. 21 Uugwa uYesu aka atambuila hangi, "Ulyuuku utule nu nyenye, anga iti uTata nai undagiye unene, ku u uu nu nene kumulagiilya unyenye." 22 uYesu nai akakondya kuligitya nanso, Aka aikilya ingulu aka atambuila nianso, Singiilyi u Ng'wau Ng'welu. 23 Ihi ni mukualekela i milandu, alekelwa; ni awo ni mukuatungilya akutungiligwa. 24 uThomaso, ung'wi nua awo ikumi na abiili, nai witangilwe Didimas, shanga ai ukoli ni amanyisigwa auya uYesu nai uzile. 25 Awo i amanyisigwa i auya akamutambuila panyambe. "Kamihengaa uMukulu." Nu ng'wenso aka atambuila, "Anga nihite kihenga i mabasa a misumali mu mikono akwe, nu kuikila ing'anza niane mu mabasa nanso, ni hangi kuikila u mukono nuane mu lubalu nulakwe shanga kuhuiila." 26 Ze yakilaa i mahiku mu nana amanyisigwa ai akoli ku shumba hangi, nu ng'wenso uThomaso ai ukoli palung'wi nienso, Matungo i milango ai atulaa ilugaiwe uYesu akimika

pakati ao, nu kuligitya, “Ulyuuku nu utule nu nyenye.” 27 Ugwa aka mutambuilda uThomaso, leta u mukono nuako hangi uuikile mu lubalu nu lane; ang’wi uleke kutula ni shanga uhuuie ila nu uhuuie.” 28 Nu ng’wensu uThomaso akasukiiya nu kumutambuilda, “Mukulu nu ane hangi ltunda nu ane.” 29 uYesu akamuilda, Kunsoko wanihengaa, wahuuila. Akendepilwe awo ni ihuila, shanga ku kihengaa.” 30 Ugwa uYesu ai witumile i ilingasiiyo idu ntongeela a amanyisigwa, naiza ikili kukilisigwa mu mbugulu iyi 31 ila izi ikilisigwe iti kina muhume ku huuila kina uYesu yuyo Kristo, ng’wana nuang’wa ltunda, ni kina ni mikahuuila mutule nu upanga mu lina nilakwe.

21 Ze yakilaa imakani ayo uYesu akiika kihenga hangi ku amanyisigwa mu luzi nula Tiberia; iti uu nai wigeelekile mukola, 2 uSimioni Petro ai ukoli palung’wi nu Thomaso ni tangwaa Disimas, Nathanaeli nua ku Galilaya, ana ang’wa Zebedayo ni amanyisigwa angiza abiili ni ang’wa Yesu. 3 uSimioni Petro aka atambuilda, “Unene nalongola kuvua nsamaki.” Ni enso akamutambuilda, Ga nusese, kunankile nu ewe.” Akalongola akanankila mu mashua, kuiti u utiku nuanso wihi shanga ikalija kiji. 4 Ni kidau dau nai ukela, uYesu ai wimikile mu nshemba, ni enso i amanyisigwa shanga ai amumanyile kina ai watulaa Yesu. 5 Ugwa uYesu aka atambuilda, ‘Ahumba, mukete kiji nikakulya?’ ni enso akamusukiiya, “Ishi.” 6 Aka atambuilda, Simiyi inyavu nkika a kigoha a mashua, nu nyenye mukulija i ngele.” Ku lulo akasimya i nyavu ao shanga ikahuma kuluta hangi kunsoko a udu nua nsamaki. 7 Ugwa uyo u mumanysigwa naiza uYesu umuloilwe akamutambuilda uPetro, “Ingi Mukulu.” Nu ng’wensu uSimioni Petro nai wakija kina ingi Mukulu, akitunga u ng’wenda nuakwe (ndogoelyo shanga ai watulaa witungile iziza), uugwa akigumila mu luzi. 8 Awo i amanyisigwa ni angiza akapembya mu mashua (kuiti shanga ai ukoli kuli ni nshemba, ipikiie migulu igana ling’wi pumiila ku nshemba) ni enso ai atulaa akuluta i nyavu nai yatulaa yizue i nsamaki. 9 Nai akapika ku nshemba, akihenga moto nua makala pang’wanso migulya akwe ai ikoli nsamaki nu mukate. 10 uYesu aka atambuilda, “Leti ing’wi nia nsamaki naza muvuile itungili iti.” 11 Ugwa uSimioni Petro akanankila nu kukweha inyavu iyo nai atulaa izue insamaki ni nkulu, ngele a nsamaki 153; ga ni iti anga itule aza idu, inyavu iyo shanga ai itamukile. 12 uYesu aka atambuilda, “Pembyi mulije ikitikolo.” Kutili ga nung’wi nua amanyisigwa nai ugemile kumukolya, “Uewe wi nyenyu?” Ai alingile kina ai watulaa ingi Mukulu. 13 uYesu akapembya, akahola u mukate uwo, uugwa akainkiilya, akituma uu nu ku nsamaki izo. 14 Iyi ai nkua

aka taatu kung’wa Yesu kigeeleka kihenga ku amanyisigwa akwe ze yakilaa kiika kupuma ku ashi. 15 Ze yakilaa kutula atikolaa, uYesu aka mutambuilda uSimioni Petro, “Simioni ngwana wang’wa Yohana itii, undoilwe u nene kukila awa?” uPetro akasukiiya, “Ee, Mukulu, Uewe ulingile kina unene nukuloilwe.” uYesu akamutambuilda, “Lisa iana ankolo ane,” 16 Aka mutambuilda nkua aka biili, “Simioni ngwana wang’wa Yona, itii, undoilwe?” uPetro aka mutambuilda, Ee, Mukulu, uewe ulingile kina nukuloilwe, uYesu aka mutambuilda, “Dima inkolo niane.” 17 Aka mutambuilda hangi nkua a ka taatu, “Simioni, Ng’wana wang’wa Yohana, itii undoilwe?” Nu ng’wensu uPetro ai usigile ikulu iti nai umutambuiie nkua aka taatu, “Itii, U ewe undoilwe?” Nu ng’wensu aka mutambuilda, Mukulu uligile yihi, ulingile kina nukuloilwe,” uYesu aka mutambuilda, Lisa inkolo niane. 18 Huuila, huuila, ku utambuilda, nai ukili wimuhumba ai wiziie kutugala i ang’wenda mukola nu kulongola kiji ku loilwe; kuiti nuikatula wi munyampala, ukugoola imikono ako, nu muya uku utugalya i ang’wenda nu ku utwala ku shanga uloilwe kulongola.” 19 uYesu ai uligitilye aya iti kulagiila ingi mpyani kii a nsha ang’wa Petro niize wikamukulya ltunda. Ze yakilaa kutula waligityaa aya, akamutambuilda uPetro, “Ntyate.” 20 uPetro akapiluka nu kumihenga u mu manyisigwa uyo naiza uYesu umuloilwe aka atyata- Uyu yuyo nai watulaa wipantamiye mu kikua kang’wa Yesu itungo nila ndyaa nia mpindi nu kumukolya uYesu. “Mukulu, ingi nyenyu nuika kugumaniilya?” 21 uPetro ai umihengile ni hangi akamukolya uYesu, “Mukulu, Umuntu uyu wikutuma ntuni?” 22 uYesu akamusukiiya, “Anga ndowe wasage kupikiila ni nikapembya, ni lanso likutuile ntuni?” “Ntyate” 23 Ku lulo ikani ili likenela mukati a awo i aluna, kina u mumanysigwa nuanso shanga wikasha. Kuiti uYesu shanga ai umutambuiie uPetro kina, u mmanysigwa uyo shanga wikasha, “Anga ndowe ung’wensu wasage kupikiila ni nikapembya ikutuile ntuni?” 24 Uyu yuyo mumanysigwa nuipumyaa u ukuii nua makani aya, hangi yuyo nai ukilisilye imakani aya, hangi kulingile kina u ukuuili nuakwe ingi tai. 25 Akoli makani idu naiza uYesu ai witumile. Anga kila ling’wi ai likilisigwe, nsigiie kina u unkumbigulu shanga ai uzeekondela kuieka imbugulu naize ikukiliswa.

Ntendo nia itumi

1 iMbugulu a kali ai nimikilisilye, Theofilo, nizeligitya ihi uYesu nai wandilye kituma nu kumanyisa, 2 kupikiila luhiku naiza uNg'wensu ai usingiigwe migulya. Ili ai lituile ze yakila kupumya ilagiilyo kukiila Ng'wau Ng'welu mu itumi nai watula uaholanilye. 3 Ze yakilaa u lwago nu lakwe, uNg'wensu ai wigeelekile kitalao aze mupanga ga nu ukaminkiiyi widu uku kuiila. Ku mahiku makumi anne ai wigeelekile kitalao, nu kitambuila kutula utemi nuang'wa Itunda. 4 Nai watula ukutankana palung'wi nienso, ai ualagiye aleke kuhega mu Yerusalemu, kuiti alindiile ku nsoko a wigombya nuang'wa Tata, naiza, ai uligitilye, "Ai migule kupuma kitalane 5 kina uYohana ai wogilye nangalu ku mazi, kuiti mikoja ku Ng'wau Ng'welu mu mahiku aya ni masheenyu." 6 Hangi nai atula atankana palung'wi ai amukoilye, "Mukulu, iti ili lili itungo nuika asukiilya ia Israeli u utemi?" 7 uNg'wensu aka atambuila, "Shanga ibahu kitalanyu kulinga itungo ang'wi matungo naiza uTata usigiye ku ukulu nuakwe mukola." 8 Kuiti mukusingiilya ingulu, itungo uNg'wau Ng'welu nuikapembya migulya nilanyu, nu nyenye mikatula mia kuuili ane pihhi mu Yerusalemu nu uYahudi wihhi ni Samaria kupikiila impelo ihi." 9 uMukulu uYesu nai wakondya kuligitya aya, aze atuile agozee migulya, uNg'wensu ai unyasuwe migulya, ni ilunde likamunikila aleke kumihenga ku miho ao. 10 Matungo nai agozee ki lunde ku ukendegeeli aze ulongoe, kupumpugiiya, antu a biili ai imekile pakati ao atugae ang'wenda elu. 11 Akaligitya, "Unyenye antu nia ku Galilaya, ku niki mi mikile apa mugooze kilunde?" Uyu uYesu nu ulumile migulya ki lunde ukusuka ku mpyani yiyo anga naza mumihengile ulongoe ki lunde. 12 Uugwa akasuka ku Yerusalemu kupuma mu lugulu nula mizeituni, naza lukoli pakupi ni Yerusalemu, lugendo nula luhiku nula kusupya. 13 Nai akapika akalongola mu ghorofa naiiza ikiie. Ni enso uPetro, Yohana, Yakobo, Andrea, Filipo, Thomaso, Batholomayo, Mathayo, Yakobo Ng'wana wang'wa Alfayo, Simioni Zelote nu Yuda Ng'wana wang'wa Yakobo. 14 Ihi ai akaminkanile anga muntu ung'wi, ku ukamatiku ai akoli alongolekile mu malompi. Palung'wi ni enso ai akoli asungu, uMariamu nyinya nuang'wa Yesu, ni a heu akwe. 15 Mu mahiku nanso uPetro ai wimikile pakati a anya ndugu, anga antu 120, akaligitya, 16 Anya ndugu, ai yatulaa kusinja kina u ukilisigwa utimiligwe, naza ikali uNg'wau Ng'welu ai uligitilye ki llangu nilang'wa Daudi kutulika nu Yuda, naiza ai uaganuie awo nai amuambile uYesu. 17 Ku nsoko nuanso ai watulaa ung'wi itu hangi ai usingiye ilundo nilakwe nila usukiiligwa mu uwu u uaiilya" 18 (Itungili u muntu uyu ai uguile i kipango ku iko nai ukisingiye

ku ubi nuakwe ni pang'wanso ai ugwie aze utongeeeye itwe, u muili ukatamuka ni mala akwe ihi akatula ng'walye akahunuka. 19 Ihi nai ikiie ku Yerusalemu ai igulye kutula ili, uugwa i kipango nikanso kikitangwa ku ntambu ao, "Akeldama" nianso ingi "mugunda nua sakami.") 20 Mu mbugulu a malumbiilyo ikilisigwe, 'Lindiila ikianza kakwe kitule ikumuulu hangi ileke kugombigwa muntu ga nung'wi kikiie pang'wanso,' nu 'Lekela muntu mu ngiiza wahole ilyoma nilakwe nila utongeeeli,' 21 Nilanso ingi ingulu, ku lulo, ung'wi nua itunja naza ukaminkanile nu sese matungo a Mukulu uYesu nai upumile nu kingila mukati itu, 22 kandiiya mu wogogwa wang'wa Yohana ku pikiila u luhiku ulu nai upuilwe migulya, kusinja watule mu kuili nua ukunukulwa palung'wi nu sese. 23 Akaika ntongeeela ao agoha abiili, Yusufu nuitangwaa Barnaba, nai iza witangwaa ga ni Yusto nu Mathia. 24 iEnso ai alompile azeligitya, "Uewe, Mukulu, nu lingile i nkolo nia antu ihi, uu ika ng'walyi nu uli kati a awa ni abiili naiza umuholanilye 25 kuhola i lyoma mu uaiilya nua itumi, niiza uYuda ai witumile u ubii nu kulongola nkika niakwe." 26 Akakua kula kunsoko ao, ni kula ikamugwila uMathia naiza ai uaiigwe palung'wi ni awo i itumi ikumi na ung'wi.

2 Nai ikapika luhiku nula Pentekoste, ihi ai akoli palung'wi kipango king'wi. 2 Kupumpugiiya ukapumila mulilo kupuma kilunde anga ng'wega utaki. ukizulya ito lihi nai amoli ikiie. 3 Papo ikapumila nimi, anga nia moto, igalanukile, ikatula migulya ao kila ung'wi ao. 4 Ni enso ihi akizuligwa nu Ng'wau Ng'welu nu kandya kuligitya ku ntambu ingiiza, anga uu uNg'wau Ng'welu nai ua kendepile kuligitya. 5 Itungili ai akoli Ayahudi nai atulaa ikiie ku Yerusalemu, akulya Itunda, kupuma kila ingu pihhi ilunde. 6 iMiilo iyi nai igigwe, idale nila antu likapembya palung'wi hangi ikaze akete u witumbi ku nsoko kila u muntu ai uigulye akuligitya ku ntambu akwe mukola. 7 Akalangula nu ku kuilwa, enso ai aligitilye, "Tai, awa ihi nia kuligitya shanga Agalilaya? 8 Ku niki usese ku uija, kila u ng'wi ku ntambu ni ku tugeeigwe ni nyenso? 9 Aparthia ni Amedi ni Aelamu, ni awo ni ikiie ku Mesopotamia, Uyahudi, ni Kapadokia, nu mu Ponto ni Asia, 10 mu Frigia, Pamfilia, mu Misri, ni nkika a Libya ga ni Kirene, ni aziila kupuma ku Rumi, 11 Ayahudi ni alokole, Akrete ni Arabu, ku uija akuligitya mu ntambu ni yitu kutula mulimo nua uhumi nuang'wa Itunda." 12 Ihi ai atulaa alangula nu ku limangiiligwa; ai itambuie enso ku enso, "Iki kikete ndogoelyo kii?" 13 Kuiti i auya ai akunile azeligitya, "Awa izuigwe ku magari mageni." 14 Kuiti uPetro akimika palung'wi ni awo ni ikumi na ung'wi, akitunta, aka

atambuilda, "Antu a Yudea ni ihi ni ikie apa mu Yerusalemu, ili likumukile kitalanyu, tegeelyi ku ukendegeeli i makani ane. 15 Antu awa shanga agaile anga ni musigile, ku nsoko isaa izi ingi kidaudau saa tatu, 16 Kuiti ili ai latulaa latambulwaa kukiila munyakidagu uYoeli. 17 Yikatula mu mahiku a mpelo; Itunda uligitilye, nikahunula u Ng'wau Ng'welu nu ane ku antu uhi, Ana anyu ni ananso anyu akupumya unyakidagu, ahumba anyu akihenga muloto, ni anyampala anyu akulota ndoti. 18 Uu uu migulya a anyamilimo ane ni anyamilimo ane nia kisungu mu mahiku nanso, nikahunula u Ng'wau Ng'welu nuane, nienso akulota. 19 Nikalagiiila ukuilwa migulya milunde ni kilingasiilyo pihhi mihi, sakami, moto, nu utunki nua lyuki. 20 Ni Iyoo likukailwa kutula kiti nu ng'weli kutula sakami, ze ikili kupembya i siku kuu hangi naukuilwa nua Mukulu. 21 yikatula nia kina kila ung'wi niiza wilitanga i lina nila Mukulu ukugunika,' 22 Antu a Israeli, tegeelyi imakani aya; uYesu nua ku Nazareti, ng'wana adamu nai ukaminkigwe nu Itunda kitalanyu ku ntendo nia uhumi nu ukuilwa, ni ilingasiilyo naza Itunda kukiila ng'wenso pa kati anyu, anga unyenye akoli ni mulingile. 23 Kunsoko a masigo nai asigiwe puma ng'wandyo, nu uhugu nuang'wa Itunda, ai upumigwe, nu nyenye, ku mikono a antu niabipya, ai mimagilye nu kumubulaga, 24 naiza Itunda ai umunyansue, akaheja u uwai nua nsha kitalakwe, ku nsoko shanga ai ihumikile kitalakwe kuhumiligiwa nu wenso 25 Iti gwa uDaudi ukuligitya kutula u ng'wenso, 'Ai numihengile nu Mukulu mahiku ihi ntogeela a usu nuane, ung'wenso ukoli mukono nuane nua kigoha iti gwa shanga kuhumbeeligwa. 26 Ku lulo i nkolo nane ai atulaa nu ulowa nu lulimi nulane lukuloeligwa. Ga nu muli nuane ukie ni ukamatiku. 27 Shanga ukuleka u umi nuane ulongole ku ulungu, ang'wi shanga ukulekela u Ng'welu nuako kihenga i kiolu.' (Hadēs 986) 28 Uewe uikile kihenga kitalane i nzila a upanga; uku ntendeela nizule ulowa ntongeela a usu nuako,' 29 Anyandugu, nihumile kuligitya kitalanyu ku ukamatiku kutula Tata nuitu uDaudi; nuanso ai ukule nu kuikwa, ni kibiila kakwe kikoli palung'wi nu sese ga ni iti lelo. 30 Iti gwa, aiwatuile munyakidagu hangi ai ulingile kina Itunda ai walapaa ku ilapo ni lakwe, kina ukuika ung'wi mu utuugwa nuakwe mi ituntu nila ukulu. 31 Ai wakayaa kihenga, hangi akaligitya kutula wiukigwa nuang'wa Kristo, 'ang'wi aiwatulaa shanga ulekilwe ku ulungu, ang'wi muli nuakwe shanga ai uoile.' (Hadēs 986) 32 Uyu uYesu - Itunda ai umiukilye, naiza usese kihi ingi akuili. 33 Ku lulo, anga watule unyansuwe mu mukono nua kigoha nuang'wa Itunda, hangi angaitule wasingiiyla ilago nila Ng'wau Ng'welu kupuma kung'wa Tata, nuanso ai udubunkilye ilago ili, naiza unyenye mukihenga nu

kija. 34 Kuiti uDaudi shanga ai ulumile kulongola ki lunde, kuiti ukuligitya, 'MUKULU ai uligitilye ku Mukulu nuane, 35 "ikie mukono nuane nua kigoha, kupikiila ni nika aziipya i alugu ako kutula ituntu kusoko a mugulu ako. 36 Ku lulo ito lihi nila Israeli ni lilinge ku kulu kuulu kina Itunda umuzipilye Nuanso kutula Mukulu hangi Kristo, uyu uYesu naiza mu magilye." 37 Itungili nai akija nianso, akasonswa munkolo niao, akamuila uPetro ni itumi i auya, Aluna, kitume ntuni?" 38 Nu Petro aka atambuilda, "Ili itunu hangi Mogigwe, kila ung'wi nuanyu, mu lina nilang'wa Yesu Kristo ku nsoko a ulekelwa nua milandu anyu, hangi mukusingiilya ikipegwa nika Ng'wau Ng'welu. 39 Kuiti kitalanyu ingi wigombya, nu ku ana anyu nu ku awo ihi niakoli kuli, antu idu ku ngele Mukulu Itunda nuitu nuikaitanga. 40 Ku makani idu ai ukuie nu kua sinja; ai uligitilye, "Iguni mupume mu ulelwa uwu nu ubibi." 41 Uugwa akamasingiilya i makani akwe hangi akogigwa, papo akongeeleka mu luhiku nulanso anga umi magana a nzogu ataatu. 42 Akalongoleka mu umanyisigwa nua itumi numu muhangu, mu ku uega u mukate nu mu malompi 43 Woa ukapembya mu kila umi, nu ukuilwa widu ni ilingasiilyo yikitung'wa kukiila itumi. 44 Ihi nai ahuiie ai akoli palung'wi nu kutula ni intu niao ku palung'wi, 45 hangi ai aguiye i intu nu usali nuao nu komolania ku ihi kimpiana nu u ula nua kila ung'wi. 46 Iti gwa mahiku ze yakilaa mahiku ai alongolekile azeatulaa ni isigo ling'wi mi itekeelo, hangi ai auegile u mukate mu ito, hangi ai ihanguie indya ku ulowa nu uliuki nua nkolo. 47 ai amulumbiye Itunda hangi aze akete u ugombigwa ni antu ihi. uMukulu ai uongeeye mahiku ku mahiku naza atulaa akugunwa.

3 Itungili uPetro nu Yohana ai atulaa atungile mi itekeelo matungo a malompi, saa kenda. 2 Muntu nua kituunga, kitele puma kutugwa, ai watulaa ukukenkwa kila mahiku hangi ai watulaa ukulalikigwa mu mulango nui itekeelo nuitangwaa uziza, iti ahume kulompa isongelyo kupuma ku antu nai atulaa atungile mi itekeelo. 3 Nai wakaihenga ia Petro nu Yohana akuhumbeela kingila mi itekeelo, ai ulompile isongelyo. 4 uPetro, akamugondoola, palung'wi nu Yohana, ai uligitilye, "kugoze usese." 5 uKitele aka agoza, aze usumbiye kusingiilya kintu kituunga kupuma kitalao. 6 Kuiti uPetro akaligitya, "i mpia ni zahabu unene nimugila, kuiti iko ninkete kukipumya kitalako. Mu lina nilang'wa Yesu Kristo nua ku Nazareti, genda." 7 uPetro akamuhola ku mukono nuakwe nua kigoha, hangi akamunyansula migulya: itungo ling'wi i migulu akwe ni inungo nia makupa akwe ikalija ingulu. 8 Azeputa migulya, umuntu ukitele ai wimikile nu kandya kugenda; akingila mi itekeelo palung'wi nu Petro

nu Yohana, azegenda, azeputangila, nu kumukulya Itunda 9 Antu ihi ai amihengile ukugenda nu kumukulya Itunda. 10 Akalinga kina ai watulaa yuyo muntu naiza watuilee wikiie wazelompa isongelyo mu mulango nu uziza nui itekeelo; ai izuiwe nu ukuilwa nu kukuilwa ku nsoko a iko nazakipumie kitalakwe. 11 Kinya iti nai watulaa ua ambiie ia Petro nu Yohana, antu ihi ku palung'wi akamankiila mi itando ni litangwaa nilang'wa Sulemani, aze akuiwe lukulu. 12 uPetro nai wakhenga ili, nuanso aka asukiilya i antu, "Unye antu a Israeli, ku niki muku kuilwa? ku niki mukumatunja i miho anyu kitaitu, anga kina kamuzipya uyu wagende ku ngulu yitu akola ang'wi malompi itu?" 13 Itunda nuang'wa Ibrahimu, hangi wang'wa Isaka, hangi wang'wa Yakobo, Itunda nua aTata itu, umukuiye u munyamilimo nuakwe uYesu. Uyu yuyo naiza unyenye ai muminkiye nu kumuhita ntongeela a usu wang'wa Pilato, ga ni iti nuanso ai watulaa walamula kumuleka ilyuuku. 14 Ai mumuhitile uNg'welu hangi Munya Tai ane, ni badala akwe mikalowa u mubulagi walekwe ilyuuku. 15 Unyenye ai mamubulaga u utemi nua upanga, naiza Itunda ai umiukilye kupuma mu ashi - u sese kiakuili nia ili. 16 Itungili, ku uhuili mu lina nilakwe, u muntu uyu naiza mukumihenga nu kulinga, ai witumilwe kutula ni ingulu, uhuili niiza kukiila kung'wa Yesu uminkiye nuanso upanga nu ukondaniie, ntogeela anyu unyenye mihi. 17 Itungili, anyandugu, mulingile kina ai mitumile mu upungu, uu nai itumile ga ni atongeeli anyu. 18 Kuiti makani niiza Itunda ai wakaya kumutambuila ku malangu a anyakidagu ihi, kina uKristo uyu ukagisha, itungili wamakondaniilya. 19 Ku lulo, ili itunu hangi mupiluke, iti kina i milandu anyu ihume kuhegigwa lukulu, isigo apembye i matungo na kulumiila kupuminkana nu umoli nua Mukulu; 20 ni kina wahume kumulagiilya u Kristo naiza wasaguwe kunsoko anyu, uYesu. 21 uNg'wensu yuyo niiza kusinja i ilunde limusingiilye kupikiila itungo nila kusukiilgwa i intu yihi, naiza Itunda ai uligitilye ikali ku malangu a anyakidagu ni elu. (aiōn g165) 22 Kulu kuulu uMusa ai uligitilye, 'uMukulu Itunda ukunyanisula munyakidagu anga nene kupuma mu aluna anyu. Mukumutegeelya kila ikintu naiza ukumutambuila unyenye. 23 Ikupumila kina kila muntu niiza shanga witegeelya ku munyakidagu nuanso ukulimiligwa lukulu wapume mu antu.' 24 Iti gwa, ni anyakidagu ihi pumiila uSamweli ni awo nai atyatile ze yakilaa u ng'wensu, ai atambue nu kutanantya i mahiku aya. 25 Unyenye ingi ana a anyakidagu hangi i lago naiza Itunda ai ulitumile palung'wi ni Isekulu, anga nai uligitilye kung'wa Ibrahimu, 'mu mbeu niako i ndugu yihi nia mihi ikukendepwa,' 26 Ze yakilaa Itunda kumunyanisula u munyamilimo nuakwe,

ai umulagiye kitalanyu hanza, iti amukendepe unyenye kupiluka kupuma mu ubii nuanyu."

4 Matungo uPetro nu Yohana nai atula akuligitya ni antu, akuhani ni asunja ni i tekeelo ni asadukayo ai a atyatile. 2 Ai atulaa atakisha nangaluu ku nsoko uPetro nu Yohana ai atulaa akuamanyisa i antu kutula uYesu nu kutanantya migulya a kiukigwa kung'waakwe kupuma ku ashi. 3 Aka a amba nu kuaika mu kadulumu kupikiila kidaudau nai kityatile, ku nsoko ai yakondaa kutula mpindi. 4 Kuiti antu idu nai atulaa ijaa u lukani ai ahuie; ni ngele a agoha nai atulaa ahuie ai isigiwe kutula magana a nzogu a taano. 5 Ga nai yapika kidaudau luhiku nai lutyatile, kina akulu ao, anyampala ni amanyi, ku palung'wi ai ilundiie ku Yerusalemu. 6 uAnasi kuhani nu mukulu ai umoli, nu Kayafa, nu Yohana, nu Iskanda, ni ihi nai atulaa aluna ang'wa kuhani nu mukulu. 7 Nai akatula a aika uPetro nu Yohana pakati ao, ai a akoie, "Ku uhumi kii, ang'wi ku lina kii mukituma ili?" 8 Uugwa, uPetro, aze wizue u Ng'wau Ng'welu, aka atambuila, "Unyenye akulu a antu, ni anyampala, 9 anga ize usese u luhiku nula lelo ku ukoligwa kutula ntendo ni nkende naza litumilwe ku muntu uyu nu mulwae - ku kinya uli u muntu uyu utendilwe mupanga? 10 Ebu ni likumuke ili kitalantu nu ku antu ihi mu Israeli, kina ku lina ni lang'wa Yesu Kristo nua Nazareti, naiza ai mumagiilye, naiza Itunda ai umi ukilye kupuma ku ashi, ingi ku nzila akwe kina u muntu uyu ukimika apa ntongeela anyu aze ukete upanga. 11 uYesu Kristo ingi igwe naiza u nyenye azengi ai mulimeile, kuiti naiza laikilwe kutula igwe ikulu nila kumpelo. 12 Kutili u ugunwa ku muntu mungiza nuatula wihi. Kundogoelyo kutili ilina ingiiza pihi i lunde nai inkiigwe i antu, naiza ku nilanso ku humile kugunwa." 13 Itungili nai akihenga u ugimya nuang'wa Petro nu Yohana akalinga kina ai atulaa ingi antu a uu niagila u ulingi, ai a akuiwe, akalinga kina uPetro nu Yohana ai atulaa palung'wi nu Yesu. 14 Ku nsoko ai amihengaa u muntu uyo nai uponigwe wimikile palung'wi nienso, akatula agila ni kakutambula kutula iki. 15 Kuiti nai atula akondyaa kualagiilya i itumi kuhega ntongeela ianza. ai itambuie enso ku enso. 16 Ai aligitilye, ku uatenda uli i antu awa? Ingi tai kina ukuilwa nuitumikile ku kiila enso wakumukaa ni kila ung'wi nui kiee mu Yerusalemu; shanga kuhumile kulihita nilanso. 17 Kuiti, iti kina ikani ili lileke kenela mukati a antu, ebu kuakanie aleke kuligitya hangi ku untu ihi ku lina ili. 18 Ai aitangile uPetro nu Yohana mu kati aka alagiilya nangaluu aleke kuligitya ang'wi kumanyisa ku lina nilang'wa Yesu. 19 Kuiti uPetro nu Yohana ai asukiye nu kua atambuila, "Anga ize inonee mi miho ang'wa Itunda kumija unyenye kukila Itunda, lamuli akola. 20

Ndогоelyo usese shanga kuhumile kuleka kuligitya imakani naiza kumaine nu kumija.” 21 Ze yakilaa kuakania nangaluu uPetro nu Yohana, ai a alekile alongole. Shanga ai ahumile kulija i nsoko ihi na kua aalya, ku nsoko antu ihi ai atulaa akumukulya Itunda ku iko nai katulaa katulikaa. 22 uMuntu nai watulaa wasingiilya u ukuilwa nua uguniki ai upikiie ilika la myaka makumi anee ikilo. 23 ze yakilaa kualekela ilyuuku, uPetro nu Yohana akapembya ku antu ao nu kuaganuila ihi naiza i akuhani akulu ni anyampala ai atulaa a atambuie. 24 Nai akija, ai ituntile ku palung’wi kung’wa Itunda nu kuligitya, “Mukulu, uewe nai u umbile ilunde ni ihi nu luzi ni kila ikintu mukati akwe, 25 u ewe naiza, ku Ng’wau Ng’welu, ku ilangu ni lang’wa tata itu uDaudi, munyamulimo nuako, ai uligitilye, “Ku niki i antu a ingu itumile u minyomo, ni antu amasigiila i makani nishanga anonee? 26 iAtemi ihi ikitile ku palung’wi, ni ahumi ilundiie ku palung’wi ku Mukulu nu ku musagulwa nuakwe.” 27 Igi kulu kuulu, ihi uHerode nu Pontio Pilato, palung’wi ni antu a ingu ni antu a Israeli, ai ilundiie ku palung’wi mu kisali iki ku munyamulimo nuako nu ng’welu uYesu, naiza ai umupuguhie i makuta. 28 Ai ilundiie ku palung’wi kituma ihi niiza u mukono nuako nu ulowa nuako ai umalagiiye puma u ng’wandyo ze ikili kupumila. 29 Itungili, Mukulu, gozeela u ukang’u ni ao, hangi uakendepe i anyamulimo niako kululigitya u lukani nu lako ku ugimya wihi. 30 Iti kina nu kugoola u mukono nuako kuguna, i ilingasiilyo nu ukuilwa ihume kupumila kukiila i lina nila munyamulimo nuako ni ng’welu uYesu.” 31 Nai akakondya kulompa, nkika naiza ilundiie ku palung’wi ikahingsisigwa, ni ihi ikizuligwa u Ng’wau Ng’welu, hangi ai atambue u lukani nulang’wa Itunda ku ugimya. 32 Ngele nkulu a awo nai ahuiie ai atulaa ni nkolo nu Ng’wau Ng’welu ung’wi; hangi kutili ga nung’wi ao nai uligitilye kina kiji nai usaile ai katulaa kakwe mukola; badala akwe ai atulaa ni intu yihi muhangu. 33 Ku ngulu nkulu i itumi ai atulaa akutanantya u ukuuili nuao kutula wiuki nua Mukulu uYesu, nu ukende ukulu ai watulaa migulya ao ihi. 34 Ai kutili anga muntu wihi mukati ao nai ukepewe i maintu, ku nsoko antu ihi nai akete i mabada a iwanja ang’wi ito, ai aguiye nu kuleta i mpia nia intu nai atulaa aguiye. 35 nu ki ika pih i migulu a itumi. Nu ugalanigwa ai witumilwe ku kila muhuiili, kuniganiila ni kila ung’wi nai u uiwe. 36 uYusufu, mulawi, muntu kupuma ku Kipro, ai winkiigwe i lina Barnabasi ni itumi (nanso ai impyanigwe, ingi mukende nu upoeelya). 37 Aze ukete mugunda, ai u uguiye nu kuleta i mpia, akaiika pih i migulu a itumi

5 Iti gwa, muntu ug’wi nai witangwaa Anania, nu Safira musungu akwe, ai aguiye ipatyo nila nsailo, 2 nu kupiha

ipatyo nila mpia nai aguiye (ga nu musungu akwe ai ulilingile ili), nu kuleta ipatyo nilisigile nu kuika mu migulu a itumi. 3 Kuiti uPetro ai uligitilye, “Anania, ku nik u mulugu umizuiye inkolo ako kuligitya uteele ku Ng’wau Ng’welu nu kupiha ipatyo nila mugunda? 4 Itungo nai watulaa likili kuguligwa, shanga ai latulaa nsailo ako? Hangi zeyakilaa kuguligwa, shanga ai likoli mu ulamuli nuako? itulikile uli usige ikani ili munkolo ako? Shanga uakongee anga ana adamu, ila umukongee Itunda.” 5 Mu kija imakani aya, uAnania ai ugwie pih i nu kutinanga inkolo. Nu woa ukulu ai uaziie ihi nai aligulye ili. 6 Ahumba akapembya ku ntongeeela nu kumuikila mu sanda, nu kumutwala kunzi nu kumuika. 7 Ze yakilaa masaa ataatu iti, u musungu nuakwe ai wingie mukati, aze shanga ulingile naza katulaa kipumie. 8 uPetro akamutambuila, “Ntambuile, anga aza ize muguiye u mugunda ku nsailo nanso.” Akagitya, “Uu, ku nsailo yiyo.” 9 Iti gwa uPetro akamutambuila, “Ikutulika uli kina migombilye ku palung’wi ku mugema u Ng’wau Ng’welu nua Mukulu? Goza, i migulu a awo naza amu ikile u mugoha nuako ikoli pa mumpita, hangi aku ukenga nu ku utwala kunzi.” 10 Kupumbugiiya akagwa mu migulu ang’wa Petro, akatinanga inkolo, ni awo i ahumba akapembya mu kati akamuhanga wakondyaa kusha. Akamukenka nu kumutwala kunzi, nu kumuika pakupi nu mugoha nuakwe. 11 Woa ukulu ukapembya migulya a itekeelo lihi, nu migulya a ihi nai igulye i makani aya. 12 Ilingasiilyo idu nu ukuilwa ai yatulaa yukupumila mukati a antu ku kiila mikono a itumi. Ai atulaa palung’wi mi itando nilang’wa Sulemani. 13 Kuiti, kutili u muntu mungiiza nui nsuta nai watulaa nu ugimya nua kuambinkana ni enso; ga ni iti, ai inkiigwe ikulyo migulya a antu. 14 Ga ni ahuiili idu ai atulaa akongeeleka ku Mukulu, ingele nkulu a agoha ni asungu. 15 ngeli kina ga nai akenkile u ulwae mu kisali, nu kualalisha mu ulili nu mu makoshi, iti kina uPetro anga watule ukukila u mululi nuakwe uhume kusima migulya ao. 16 Ga ni pan’wanso, ngele nkulu a antu ai apembilye kupuma isali ni ipilimikiye iYerusalemu, aze a aletile i alwae ni ihi nai ahalinkaniwe ni nkolo ni nshafu, ni ihi ai agunilwe. 17 Kuiti u kuhani nu mukulu ai unyansukile, hangi ihi nai atulaa palung’wi nu ng’wensu (naza ingi a makumbiko a asadukayo); hangi ai izuiwe nu wilu 18 akagoola i mikono ao kua amba i itumi nu kua ika mukati a kadulumu nila mu hangu. 19 Ni matungo a utiku u malaika nua Mukulu akamilugula i milango a kadulumu nu kuatongeeela kunzi nu kuligitya. 20 Longoli, mimike mi tekeelo nu kuatambuila i antu imakani ihi na upanga uwu.” 21 Nai akija ili, ai ingie mi tekeelo matungo a maniambwa nu kumanyisa. Kuiti, u kuhani nu mukulu ai uzile ni ihi nai akoli nu ng’wensu, nu

kitangiisa i anza lihi ku palung'wi, ni anyampala ihi nia antu a Israeli, nu kua lagiilya mu kadulumu iti kualeta i itumi. 22 Kuiti i anyamulimo nai akalongola, shanga ai a ahangile mu kadulumu, ai asukile nu kuaganuila. 23 Kuhangile i kadulumu ilugaiwe iza, ni asunja imikile pa mulango, kuiti nai katula ku ulugula, shanga kihenga u muntu mukati." 24 Itungili itngo u jemedari nua itekeelo ni akuhani akulu nai akija i makani aya, ai ingiwe nu woa ukulu ku nsoko ao, azesiga likutulika uli ikani ili. 25 Uugwa ung'wi akapembya nu kuatambuila, "iAntu naza muaikile mu kadulumu imikile mi itekeelo nu kumanyisa i antu." 26 Iti gwa u jemedari ai ulongoe palung'wi ni anyamulimo, nu kualeta, kuiti bila a kituma u minyomo, ku nsoko ai a itumbile i antu akuhuma a akue ku magwe. 27 Nai akondya kualeta, ai a ikile ntongeela a ianza, uKuhani nu mukulu aka akolya, azeligitya, 28 "Aza kulagiye muleke kumanyisa ku lina ili, hangi mukili mumizuiye i Yerusalemu ku umanyisa nuanyu, nu kuhung'wa nsula a kuleta isakami a muntu uyu migulya itu. 29 Kuiti uPetro ni itumi aka sukiiya. "Kusinja kumukulye Itunda kukila i antu. 30 Itunda nua atata itu ai umiukilye uYesu, nai mumubulagile, ku kumutumbika migulya i ikota. 31 Itunda ai umukuiye mu mukono nuakwe nua kigoha, nu kumuzipya kutula Mukulu hangi muguni, kupumya upeli ku Israeli, nu ulekelwa nua milandu. 32 Usese ingi akuiili nia makani aya, nu Ng'wau Ng'welu, naiza Itunda umupumilye ku awo ni imukulya." 33 lanyi anza nai akija iti, ai a ambilwe ni ikuo akalowa kuabulaga i itumi. 34 Kuiti u pharisayo nai witangwaa Gamalieli, ng'walimu nua malagiilyo, nai ukuigwe ni antu ihi, ai wimikile nu kualagiilya i itumi aholwe kunzi ku itungo ikupi. 35 Iti gwa aka atambuila, "Agoha nia Israeli, tuli ahugu nangaluu ni iko ni mukusigila kua tendeele i antu awa. 36 Ku nsoko, ikali niaki ilee, uTheuda ai wimikile nu kitendiisa kutula muntu mukulu, ni ngele a antu, apikiie magana anne ai amutyatile. Ai ubulagilwe, ni ihi nai atulaa amukuiye ai asapatie nu kulimila. 37 Ze yajilaa u muntu uyu, uYuda mu Galilaya, ai uhumbukile i mahiku nanso nia kukilisigwa ualigwa, aka aluta i antu idu ku kituli kakwe. Nu ng'wenso ga ai ulimie ni ihi nai atulaa amukuiye ai asapatie. 38 Itungili ku mutambuila, ihuji ni antu awa hangi mualeke i akola, ku nsoko, anga i masigo aya ang'wi mulimo uyu ingi wa antu ukugung'wa. 39 Kuiti anga utule wang'wa Itunda, shanga mukuhuma ku ugilya; muhumile ga ukuhanga muki kilya ni Itunda." Iti gwa, ai alutlilwe ni imakani akwe. 40 Uugwa, ai aitangile i itumi nuku a kua nu kualagiilya aleke kuligitya ku lina nilang'wa Yesu, nu kualeka alongole yao. 41 Ai ahegile ntongeela a ianza aze iloile ku soko a aligwa kutula akagisha nu kuhita ku kuligwa ku nsoko a lina ni lanso. 42 Ku lulo, kila luhiku,

mukati i tekeelo nu kupuma mi ito kupikiili ito ai alongolekile kumanyisa nu kutanantya uYesu kina Musagulwa.

6 Itungili mu mahiku aya, matungo i ngele a amanyisigwa nai ikatulaa i kongeeleka, u witushi nua Ayahudi nia ki Yunani ai landiye ku a Ebrania, kunsoko ahimbi ao ai atulaa akiwa mu womolang'yi nua kila luhiku nua ndya. 2 Itumi ikumi na abili ai aitangile u milundo wihi nua amanyisigwa nu kuligitya, "Shanga iziza kita itu kululeka u lukani nulang'wa Itunda nu kua ailya mu meza. 3 Ku lulo anyandugu, holang'yi, agoha mupungati, kupuma mukati anyu, antu akende, ni izue u Ng'wau Ng'welu nua upolo, naza kuhumile kuinkiilya u uailya uyu. 4 Nu sese, ku ulongoleka ikali kulompa nu mu uailya nua lukani. 5 Uganuli nauo ukaliloelya ianza lihi. Iti gwa ikamuholania uStefano, muntu nuizuee uhuiili nu Ng'wau Ng'welu, nu Filipino, Prokoro, Nikanori, Timoni, Parmena, nu Nikolao, muokole kupuma ku Antiokia. 6 Ahuiili ai a aletile i antu awa ntongeela a itumi, nai alompile ni panyambele aka aikiiya i mikono ao. 7 Iti gwa, lukani nulang'wa Itunda likenela; ni ngele a amanyisigwa ai ikiile kongeeleka uko ku Yerusalemu; ni ngele nkulu a akuhani aka ukulya u uhuiili. 8 Nu Stefano, nai wizuee u ukende ni ngulu, ai watulaa ukituma ukulwa ni ilingasiilyo ikulu mukati ao mu antu. 9 Kuiti pang'wanso akanyansuka ang'wi ao a antu atyatiili itekeelo ni litangwaa itekeelo nila Mahulu, ni la a Kirene hangi la Aesksnderia, ni ang'wi kupuma ku Kilikia ni Asia. Antu awa ai atulaa akikolenkeelya nu Stefano 10 Kuiti, shanga ai ahumile ki kilya nu upolo nua Ng'wau Ng'welu naiza uStefano ai watulaa ukutumila mu witambuili. 11 Uugwa ai uapembeseeye ang'wi a antu ku kinkunku kuligitya, "Kigulye uStefano ukuligitya makani a kimeli kung'wa Musa ni kung'wa Itunda." 12 Ai a asingilye i antu, anyampala, ni amanyi, nu kumuhanga uStefano, akamuamba, nu kumuleta ntongeela i anza, 13 aka aleta ia kuiili nia uteele, azeligitya, "umuntu uyu shanga ukuleka kitunta i makani ni mabii ku kianza iki ni kelu ni ilagiilyo. 14 Ku iti kumigulye ukuligitya kina uyu uYesu nua ku Nazareti ukubipya i nkika apa nu kuikaila i ntendo nai kinkiigwe nu Musa." 15 Kila ung'wi nai ukoli mi ananza, akatunja i miho akwe kumugozeela uStefano, ni enso akihenga u usu nuakwe ai watulaa anga usu wang'wa malaika.

7 uKuhani nu mukulu akaligitya, "makani aya ingi a tai?" 2 uStefano akaligitya, Anya ndugu ni a tata ane, ntegeelyi u nene; Itunda nu ikulyo ai umupumie u tata nuitu u Abrahamu matungo nai ukoli ku Mesopotamia, ze wakili kikiie ku Harani, 3 akamuila, 'Hega mi ihi ako ni anya ndugu ako hangi ulongole mi ihi ni nikakulagiila.' 4 Iti gwa akahega mihi a

Ukalidayo akikie ku Harani, kupuma papo, ze yakilaa u tata nuakwe kusha, Itunda akamuleta mi ihi iyi, ni ikie itungili. 5 Shanga ai uminkiiye kibi anga usali nuakwe, ai kutili ipatyo ga nila kuika u mugulu. Kuiti uAbrahamu ai upewe ilago ze ikili ga nu kulija ung'wana kina ukupegwa ihi anga isalo ni lakwe nu ulelwa nuakwe. 6 Itunda ai wituntile nu ng'wensu iti, nia kina ulelwa nuakwe ai uziikie mi ihi a uziila, ni kina i akola ihi nia kuko akuatenda kutula atugwa ao nu kuatenda ibibi ku itungo nila myaka magana anne. 7 Nu Itunda akaligitya, nikaulamula u ingu niiza ukumutenda aholwa, ni i zeyakilaa nia pang'wanso akupuma nu kumpoelya mu nkika iyi! 8 Hangi akaminkiiya uAbrahamu ilago nila kidamu, itigwa u Abrahamu akatula tata wang'wa Isaka akamutwala i kidamu luhiku nula mu nana; uIsaka akatula tata wang'wa Yakobo, nu Yakobo akatula tata nua isekulu itu ikumi na abiili. 9 ilsekulu ni itu akamuonela wilu uYusufu aka mugulya mu ihi a ku Misri, nu Itunda ai watulaa palung'wi nu ng'wensu, 10 hangi akamuguna mu lwago nu lakwe, nu kuminkiiya kipegwa nu upolo ntongeela ang'wa Farao mutemi nua ku Misri. uFarao akamuika watule muhumi migulya a Misri nu migulya a ito ni lakwe lihi. 11 Uugwa ikatula ni nzala nkulu nu lwago lidu mu ihi a Misri ni Kanani, ni a tata itu shanga ai aligilye indya. 12 Kuiti uYakobo nai wakija ikoli idya ku Misri, ai ualagiiye i atata itu ku nku ang'wandyo. 13 Mu muhinzu nua kabili uYusufu akilagila ku aluna akwe, anyandugu ang'wa Yusufu akakumuka kung'wa Farao. 14 uYusufu aka alagiiya i aluna akwe alongole kumuila uYakobo tata nuao waze ku Misri, palung'wi ni anya ndugu akwe, kuhanguila antu ihi ingi makumi mupungati na ataano. 15 Iti gwa uYakobo akasima ku Misri; Uugwa akasha ng'wensu palung'wi ni atata itu. 16 Akaholwa ga nu ku Shekemu akaikwa mu kibila naiza uAbrahamu ai ukiguike ipande nia mpia kupuma ku ana ang'wa Hamori uko ku Shekemu. 17 Matungo a ilo ilago naiza Itunda ai umulagile uAbrahamu nai lahumbela, antu aze atulaa ongeeleka uko ku Misri, 18 matungo nanso ai u ukile mutemi mungiiiza migulya a Misri, mutemi ni shanga umulingile u Yusufu. 19 uMutemi uyu nu mungiiiza waka akongela i antu itu nu kuatenda ibibi i a tata itu, nu kuaguma i ana ao ni adabu iti aleke ki kie. 20 Mu matungo nanso uMusa ai utugilwe; ai muziza ntongeela ang'wa Itunda, akalelwa myeli itaatu mi ito nilang'wa tata nuakwe. 21 Itungo nai ugumilwe, u munanso nuang'wa Farao ai umuhoile akamulela anga ng'wana nuakwe. 22 uMusa ai umanyisigwe umanyisigwa wih nua ku Misri; ai munyangulu mu nkani nu mu ntendo. 23 Kuiti ze yakilaa kutimilya myaka makumi anne, ikamuziila mu nkolo akwe kuagendeela i anyandugu akwe, ana a Israeli. 24 Nai akamihenga mu

Israeli ukutendeelwa ubii, uMusa ai umuguniye nu kususha u ubii nai watula ukumuonela ku kumukua u mu Misri: 25 aze usigile kina i anya ndugu akwe akulinga kina Itunda ukuaguna ku mukono nuakwe, kuiti shanga ikalinga. 26 Luhiku nai lutyatile akalongola ku ang'wi a Aisraeli nai atulaa akilea; wakagama kuahunga; azeligitya, 'Akulu, Unyenye ingi mi ndugu; mbona mukilea nyenye ku nyenye?' 27 Kuiti nai umuleile u munyakisali nuakwe akamugumiila kuli, nu kuligitya, 'Nyenyu nu kuikile wi muhumi hangi wi mulamula antu?' 28 Uewe uloilwe kumbulaga, anga naza umubulagile u Mumisri igulo?" 29 uMusa akamanka ze yakilaa kija ayo; akatula muziila mu ihi a Midiani, naiza akatula tata nua ana abiili. 30 Ze yakilaa myaka makumi anne kukila, malaika akamupumila mu ibambazi nila lugulu nua Sinai, mu lulimi nula moto mukati i kundui. 31 Matungo uMusa nai wakihenga u moto, ai ukuuwe iko nai ukihenga, hangi nai ugemile kukihumbela iti kukigoza, luli nila Mukulu likamuzila luzeligitya, 32 Nene Itunda nua atata ako, Itunda wang'wa Abrahamu, hangi wang'wa Isaka, hangi wang'wa Yakobo; uMusa ai ukagatile hangi shanga akagama kugozeela. 33 Mukulu akamutambuila, Tugula i ilatu niako, inkika nuimikile ingi kianza kelu. 34 Nihengaa u lwago nula antu ane niamoli ku Misri; Nijaa kulwala kitalao, nu nene nasimaa iti niagune; itungili pembya, nikakulagiiya uewe ku Misri.' 35 Uyu uMusa naiza amuhitile, itungo nai aligitilye, 'nyenyu nukuikile kutula wi muhumi hangi mulamuli nuitu?' - ai watulaa yuyo ng'wensu Itunda ai umulagiiye atule muhumi hangi muguni. Itunda ai umulagiiye ku mukono nuang'wa malaika naiza ai umupumie uMusa mi ikundui. 36 uMusa ai uatongee kupuma ku Misri ze yakilaa kituma u ukulwa ni ilingasiiyo mu Misri nu mu luzi nula shamu, nu mu ibambazi ku itungo nila myaka makumi anne. 37 Ingi uMusa yuyo nai uatambuie i antu a Israeli kina, 'Itunda ukumunyansuilya munyakidagu kupuma mukati a anyandugu anyu munyakidagu anga nene' 38 Uyu ingi muntu niiza mu i anza mi ibambazi nu malaika naiza ai utambue nu ng'wensu mu lugulu nula Sinai. Uyu yuyo muntu naiza ai watulaa ni atata itu, uyu ingi muntu naiza ai usingiye u lukani nulukete u upanga nu kuinkiiya usese. 39 Uyu ingi muntu naiza i atata itu ai ahitile ku mukulya; ai amugumie kuli, nu mu nkolo niao ai apilukie ku Misri. 40 Mu itungo nilanso ai amutambuie uHaruni. 'kuzipilye i itunda ni ika kutongeela. Uyu uMusa, nai watulaa uku utongeela kupuma kibi a ku Misri, shanga kulingile nai kimihangile,' 41 Iti gwa ai azipilye ndama ku mahiku nanso nu kupumya isongelyo kung'wa nuanso u dudu hangi akiloeelela ku nsoko a mulimo nua mikono ao. 42 Kuiti Itunda ai uapiue nu kuinkiiya ipoelye i nzota nia kilunde, anga nai ikilisigwe mu mbugulu a

anyakidagu, 'Itii, mampumilyaa unene i masongelyo a ikali nai muisinzile mi ibambazi ku matungo a myaka makumi anne, ito ni lang'wa israeli 43 Makigombaa i kitala nika kutankanila ni kang'wa Moleki ni inzota niang'wa Itunda refani, nu mululi ni mu uzipilye nu kuipoelya enso; hangi kumutwala kuli ikilo ni Babeli.' 44 aTata anyu ai akete i kitala nika kutankanila nika ukuiili mu ibambazi, anga Itunda nai ulagiye nai utambue nu Musa, kina ukukizipya ku mpyani a iko nai ukihengile. 45 Iki ingi kitala naiza a tata itu ku itungo ni lao, ai aletilwe mu ihi nu Joshua. Iki ai kipumie matungo nai ingie kusala u ingu naiza Itunda ai uazunsilye ze yakilaa u umoli nu a a tata itu. Iki ai kituile iti kupikiila luhiku u Daudi, 46 naiza ai uligilye u ugombigwa mu miho ang'wa Itunda; nu kulompa kuduma likalo kung'wa Itunda nuang'wa Yakobo. 47 Kuiti uSelemani ai umuzengee ito Itunda. 48 Ga ni iti Nukoli kigulya shanga wikiie mu mato nazengilwe ku mkono; iki iti anga u munyakidagu nai uligitilye. 49 Ilunde ingi ituntu nilane nila ukulu, ni ihi ingi nkika a kuikila migulu ane. Ito la mpyani kii Mukunzengela?, uligitilye Mukulu; ang'wi ingi pii i nkika ane na akusupilya? 50 Shanga mukono nuane nuitumile izi i intu yihi?' 51 Unye antu niakete nkingo nkaku ni shanga mutawe i kidamu mu nkolo ni akutwi, kila nkuwa mimukingila u Ng'wau Ng'welu, mukituma anga i a tata anyu nai itumile. 52 Ingi munyakidagu kii mu anyakidagu naiza i a tata anyu shanga ai amagilye? Ai a abulagile i anyakidagu ihi nai apumie ze ikili u upembelyo nua Ung'wi munya Tai ane; ni itungili matulaa ahugi hangi abulagi akwe ga, 53 unye antu nai musingiye ilagiilyo ilo nai lilagiigwe nu malaika kuiti shanga ai muliambile." 54 Uugwa i anyi anza nai akija imakani aya, ai asonsilwe i nkolo niao, akamukilisilya i mino uStefano. 55 Kuiti nuanso, aze watulaa wizue u Ng'wau Ng'welu, ai ugozile kilunde ku ukendegeeli hangi akihenga ikulyo nilang'wa Itunda, nu kumihenga uYesu wimikile mukono nua kigoha nuang'wa Itunda. 56 uStefano akaligitya, "Goza nihengaa ilunde lalugukaa, nu Ng'wana wang'wa Adamu wimikile mukono nua kigoha nuang'wa Itunda." 57 Kuiti i anyi anza akazogolya ku luli nula migulya, akakiila i akutwi ao, aka mumankiila ku palung'wi, 58 akamuguma kunzi a kisali nu kumukua i magwe; ni akuiili akatugula i ang'wenda ao nia kunzi nu kuika pihhi pakupi ni migulu a muhumba nuitangwaa Sauli. 59 Nai atulaa akumukua i magwe, uStefano ai ulongolekile kumitanga u Mukulu nu kuligitya, "Mukulu Yesu, singiilya i nkolo ane, ". 60 Akatugama nu kitanga ku luli lukulu, "Mukulu, leka kua ailya u mulandu uuw. "Nai wakaligitya aya, akatinanga inkolo.

8 uSauli ai watulaa ukoli mu wigombya nua nsha akwe. luhiku nulanso papo nai wandilye kuaja nsuta ni itekeelo nai likoli ku Yerusalemu; ni a huili ihi nai asapatie mu isali nia Yudea ni Samaria, kwaala i itumi. 2 Antu a kinyauwai ai amuikile uStefano nu kuzipya u hongeelya ukulu migulya akwe. 3 Kuiti uSauli ai ulimeile nangaluu itekeelo. Ai ulongoe ito ku ito nu kuakweha kunzi asungu i agoha, nu kuagumila mu kadulumu. 4 Ahuili naza atulaa asapatie ai akili akulutanantya u lukani. 5 uFilipo akasima mu kisali nika Samaria nu kumutanantya uKristo Yesu 6 Ze yakilaa i anyianza kija nu kihenga i iliingasiilyo nai wutumile u Filipo; akaika ukendegeeli migulya a iko nai uligitilye. 7 Kupuma papo i antu idu nai igulye, ahing'wi ai a apumile i antu kunu akulila ku luli lukulu, hangi idu nai akule igandi ni akitele ai agunilwe. 8 Hangi ai ukoli ulowa ukulu mu kisali. 9 Kuiti ai ukoli muntu ung'wi mu kisali nikanso i lina nilakwe Simioni, naiza watulaa ukituma ulogi; naza ai u utumie kua kuila i antu a ingu nua Samaria, itungo wazeligitya kina nuanso ingi muntu nua kusanigwa. 10 ia Samaria ihi puma nu muniino ga nu mukulu, akamutegeelya; akaligitya; "umuntu uyu igi iyo i ngulu ang'wa Itunda naiza ingi mukulu." 11 Akamutegeelya, ku ndogoelyo wa akuie ku itungo ilipu ku ulogi nuakwe. 12 Kuiti itungo nai ahuiie kina uFilipo ai utanantilye migulya a utemi nuang'wa Itunda nu migulya a lina nilang'wa Yesu Kristo, ai ogigwe, agoha ku asungu. 13 Nu Simioni mukola ai uhuie: ze yakilaa kogigwa, akalongoleka kutula nu Filipo; nai wakihenga i ilingaasiilyo nu ukuilwa nai watula ikitung'wa, ai ukuiwe. 14 Matungo i Itumi niaku Yerusalemu nai akija kina ku Samaria asingiilya u lukani nulang'wa Itunda, aka alagiilya uPetro nu Yohana. 15 Matungo nai atulaa akusima aka alompeela; kina amusingiilye u Ng'wau Ng'welu. 16 Kupikiila itungo nilanso, u Ng'wau Ng'welu ai watulaa wakili kuasimiila ga nung'wi ao; ai atulaa ogigwa udu ku lina nila Mukulu uYesu. 17 Uugwa uPetro nu Yohana aka aikiiilya i mikono, ni enso akasingiilya u Ng'wau Ng'welu. 18 Matungo uSimioni nai wakihenga kina u Ng'wau Ng'welu wapumigwa kukiila kuikigwa i mikono ni itumi; akalowa kuinkiilya mpia, 19 Akaligitya, "Ninkiilyi ingulu iyi, iti kila ni nikamuikiilya u mukono wasingiilye u Ng'wau Ng'welu." 20 Kuiti uPetro akamutambula, i mpia niako palung'wi nu ewe ilimililee kuli, ku nsoko usigile kina i ipegwa ni ang'wa Itunda iligigwa ku mpia. 21 Umugila ipatyo mu ikani ili, ku nsoko inkolo ako shanga ngoloku ntongeeela ang'wa Itunda. 22 Iti gwa ile itunu u ubii nuako nu kumulompa Itunda kwaala ukulekelwa i masigo na munkolo ako. 23 Ku ndogoelyo kihenga ukoli mu uhungu nua uwai ni kitungo nika mulandu." 24 uSimioni akasukiilya nu kuligitya, "Mulompi uMukulu ku nsoko ane, ku

nsoko i makani ihi ni mumaligitilye ahumile kumpumila. 25 Matungo uPetro nu Yohana nai atula akuiila nu kutanantya u lukani nula Mukulu, ai asukile ku Yerusalemu ku nzila yiyo; ai atanantilye i nkani ninza mu ijiji idu nia a Samaria. 26 Uugwa u malaika nua Mukulu akitambulya nu Filipo akaligitya, "Elye hangi ulongole takama mu nzila ni longoe pihii a Yerusalemu kutunga ku Gaza." (Nzila iyi ikoli mu ibambazi). 27 Akelya nu kulongola. Goza, ai ukoli muntu nua ku Ethiopia, Towashi ukete uhumi ukulu pihii a kandase; malkia nua Ethiopia. Nai uikilwe migulya a itulyo nilakwe lihi; nu ng'wenso ai watulaa walongolaa ku Yerusalemu ki kumbika. 28 Ai watulaa ukusuka wikie mu mutuka nuakwe ukusoma mbugulu a munyakidagu ulsaya. 29 Ng'wau Ng'welu akaligitya nu Filipo, "Humbeela pakupi nu mutuka uwu uambinkane nu wenso. 30 Iti gwa uFilipo akalongola i ntambo, akamija ukusoma mu mbugulu ang'wa Isaya; akaligitya, Itii, ulingile nu kukisoma?" 31 uMuethiopia akaligitya, "nikahuma uli muntu anga wahite kuntegeela?" Akamusinja uFilipo wanankile mu mutuka nu kikiye palung'wi nu ng'wenso. 32 Itungili ilundo nila ukilisigwa nai utuile ukulisoma uMuethiopia ingi ili, ai utongeewe anga ng'waa nkolo kulongola ku usinzilwo kusinzwa ai ukilagile ihi twii, shanga ai ukunukua ilangu nilakwe; 33 ku kinya uwai kakwe ulamuli nua kwe ai uhegigwe; Nyenyu ukuganula u ulelwa nuakwe? u likalo nulakwe lahegigwe mihi." 34 Uugwa u towashi akamukolya uFilipo, nu kuligitya, "nukulompile, ingi munyakidagu kii naiza utambuwe inkani niakwe, ingi kutula ng'wenso, ang'wi nia muntu mungiiiza?" 35 uFilipo ai wandilye kuligitya, ai wandilye ku ukilisigwa uwu nuang'wa Isaya kumutanantilya nkani yang'wa Yesu 36 Aze akoli munzila, akapika pa mazi, utowashi akaligitya, "Goza, akoli i mazi apa ntuni ni kikingie ndeke kogigwa", 37 (imakani aya, ' Iti gwa uMuethiopia akasukiiilya, "nihuiie kina uYesu Kristo ingi ng'wana wang'wa Itunda." amutuli mu mbugulu nia kali). Papo uMuethiopia akalagiiilya u mutuka wimike. 38 Ai alongoe mukati a mazi, palung'wi uFilipo nu towashi, uFilipo akamoja. 39 Matungo nai akapuma mu mazi, Ng'wau Ng'welu nua Mukulu akamutwala uFilipo kahelu; utowashi shanga akamihenga, akalongola i nzila akwe waze ulumbiye. 40 Kuiti uFilipo akapumila ku Azolo, ai ukiile mu mukoa uwo nu kutanantya nkani ninza mu isali yihi kupikiila nai wakapika ku Kaisaria.

9 Kuiti, uSauli, ai ulongolekile kuligitya u utumbani ga nuwu nua nsha ku amanyisigwa a Mukulu, akalongola kung'wa kuhani nu mukulu 2 nu kulompa ibada kunsoko a matekeelo uko ku Dameski, iti kina anga wamulije muntu nukoli mu nzila iyo, atule mugoha ang'wi musungu, wa atunge nu ku aleta

ku Yerusalemu. 3 Ga nai watula ulongoe muhinzo, ai ipumie kina nai wahumbeela ku Dameski, kupumpugiiilya ika melya pihii pihii welu kupuma kilunde,' 4 nung'wenso wakagwa pihii hangi akija luli lukumutambula, "Sauli, Sauli, mbona ukunaja unene?" 5 uSauli akasukiiilya, Wi nyenyu u ewe Mukulu? uMukulu akaligitya, "Unene ng'wenso Yesu nuku ntasha; 6 Kuiti nyansuka, ingile mu kisali, nu ewe ukutambuilwa nu takiwe kituma. 7 iAntu awo nai akugenda palung'wi nu Sauli akakilaga ihi twii, aze ategeeye u luli, shanga ikihenga u muntu. 8 uSauli akanyansuka mu ihi nai kunukue i miho akwe, shanga akahuma kihenga i kintu, akamuamba u mukono akamuleta kupikiila ku Dameski. 9 Ku mahiku ataatu shanga ukihenga, shanga ukulya, ang'wi kung'wa. 10 Uugwa ai ukoli u mumanyisigwa ku Dameski i lina nilakwe Anania, uMukulu ai uligitilye nu ng'wenso mu muloto, 'Anania." Nu kuligitya, "Goza, nkoli apa, Mukulu. 11 "uMukulu akamutambula, "Nyansuka ulongole mu kisali nikitangwaa Nyofu, nu mu ito nilang'wa Yuda ukolye muntu kupuma ku Tarso, nuitangwaa Sauli; ndogoelyo umoli ukulompa; 12 hangi aza umihengile mu muloto u muntu i lina nilakwe Anania ukingila nu kumuiiilya i mikono migulya akwe iti kina walije kihenga. 13 Kuiti u Anania akasukiiilya, "Mukulu, nijaa inkani nia muntu uyu ku antu idu, ku ngele kii nukuatendeela ubi i elu nia uko ku Yerusalemu; 14 Apa ukete u uhumi kupuma kung'wa kuhani nu mukulu kumuamba kila ung'wi nuenda litanga i lina nilako. 15 Kuiti uMukulu akamutambula, "Longola, ku ndogoelyo nuanso ingi kiseme kihoiwe kitolane, walihole ilina nilane ntongeela a anyangu ni a temi ni ana a Israeli. 16 Ndogoelyo nikumulagila nili idu nakumulika kagigwa ku nsoko a lina nilane." 17 uAnania akalongola, akingila umo mito; Akamu ikiiilya i mikono akaligitya, Munya ndugu Sauli, uMukulu uYesu, naza ukupumie mu nzila naza watulaa upembilye, undagiye ulije kihenga hangi wizuligwe u Ng'wau Ng'welu. 18 Kupumpugiiilya ikagwa kupuma mu miho akwe intu anga makulugamba, akaliya kihenga, akimika, akogigwa; akalya indya nu kulija ingulu. 19 Akikie palung'wi ni amanyisigwa uko ku Dameski ku mahiku idu. 20 Matungo yayo yaayo akamutanantya uYesu mu matekeelo, azeligitya kina u ng'wenso ingi ng'wana wang'wa Itunda. 21 Hangi ihi nai igulye ai akuiwe nu kuligitya, "Shanga yuyu nai uabipilye ihi nai itangile i lina ili uko ku Yerusalemu? Hangi apa aza uzile ku isigo nila kuatunga nu kuatwala ku akuhani." 22 Kuiti uSauli ai uaiigwe kutanantya nu kuatenda i Ayahudi nai ikie ku Dameski ahalinkanilwe nu ku kaminkiiilya nia kina uyu yuyo Kristo. 23 Ze yakilaa mahiku idu, Ayahudi akaika ulamuli palung'wi iti amubulage. 24 Kuiti isigo lao likakumuka kung'wa Sauli. Akamutugila

pa mumpita mung'wi nu utiku alije kumubulaga. 25 Kuiti amanyisigwa akwe akamuhola utiku akamusimya kukiila ni ikiligo, akamusimya pihhi mu nkapu. 26 Nu Sauli nai wapika ku Yerusalemu, ai ugemile kihanguila ni amanyisigwa; kuiti ai atulaa akumogopa, shanga akahuila kina ung'wenso ingi mumanyisigwa. 27 Kuiti uBarnaba akamuhola nu kumutwala ku itumi, Nu kuaganuila kinyauli uSauli ai umuine u Mukulu mu nzila nu Mukulu nai uligitilye nu ng'wenso, ni kinyauli uSauli nai utanantilye ku ukamatiku ku lina nilang'wa Yesu uko ku Dameski. 28 Ai utankanile ni enso nai akingila nu kupuma ku Yerusalemu. Akitunta ku ukamatiku ku lina nila Mukulu uYesu, 29 azikolenkeelya ni Yahudi nia Kiyunani, kuiti azegegema nkua ku nkua kumubulaga. 30 Matungo ia luna nai alinga ikani nilanso, akamuhola kupika ku Kaisaria, nu kumutwala alongole ku Tarso. 31 Uugwa itekeelo lihi mu Uyahudi, Galilaya ni Samaria, ai latula nu ulyuuku, hangi likazengwa, nu kugenda mu woa nua Mukulu ni ipoelya nila Ng'wau Ng'welu, itekeelo likakula ku kongeeleka ingele. 32 Uugwa ai upumie uPetro nai ukoli ukupilima pilima nkika yihi nia mukoa, aka asimila ahuiili ni ikie mu kisali nika Lida. 33 Akamihenga kuko muntu ung'wi i lina nilakwe Ainea, muntu uyu watuilee mu ulili myaka munana; ndogoelyo ai watulaa kitele. 34 uPetro akamuila, "Ainea, uYesu Kristo akugune; Uka hangi witandikilye u ulili nuako," Nkua yiyo akauka. 35 Ni atu ihi nai ikiie ku Lida ni Sharoni nai amihengile u muntu uyo, ai amupilukie u Mukulu. 36 Ai akoli nu mumanyisigwa Yafa nuitangwaa Tabitha, niiza limpyanigwe anga "Dorcas." Uyu musungu ai wizue mulimo ukende ni ntendo nia ukendepwa nai witumaa ku a ula. 37 Ai ipumie mu mahiku nanso ai ulwae nu kusha; nai amukalalya, ai amunankiye shumba nika migulya nu kumulalisha. 38 Ku iti i Linda ai atulaa pakupi ni Yafa, ni amanyisigwa ai igulye kina uPetro ai ukoli kuko, ai a alagiye antu abiili kitalakwe, aze musinja, "Pembya kitaitu bila kutinia." 39 uPetro akauka nu kuhega palung'wi ni enso. Nai wakapika, ai amuletile mu shumba nika migulya. Ni ahimbi ihi ai imikile pakupi nu ng'wenso azellla, azemulagiila ia mujulungu ni ang'wenda naza uDorcas ai uahilitiye itungo nai ukoli palung'wi ni enso. 40 uPetro aka apumya ihi kunzi a shumba, akatugama akalompa, uugwa akaupilukila u muli, akaligitya, "Tabitha, uka." Akalugula i miho akwe hangi nai wakamihenga uPetro akikie pihhi. 41 Uugwa uPetro akaminkiiilya u mukono nuakwe akamunyansula, hangi nai wakaitanga i ahuiili ni ahimbi, akainkiilya kitalao aze mupanga. 42 Ikani ili likakumuka i Yafa ihi, ni antu idu akamuhuiila uMukulu. 43 Ai ipumie uPetro akikie mahiku idu ku Yafa palung'wi ni muntu nuitangwaa Simioni, muzipya ndili.

10 Ai ukoli nu muntu nua kitungaa mu kisali nika ku Kaisaria, lina nilakwe ai witangwaa Kornelio, ai mukulu wi idale nila Kiitalia. 2 Ai watulaa mukulya Itunda hangi ai umukuiye Itunda ni ito nilakwe lihi; ai upumilye mpia idu ku Yahudi hangi ai ulompile kung'wa Itunda mahiku ihi. 3 Matungo a saa kenda nia mung'wi, akihenga muloto Malaika nuang'wa Itunda upembilye kitalakwe. uMalaika akamutambuila, "Kornelio! 4 uKornelio akamugoza u malaika hangi ai ukete u woa ukulu nangaluu akaligitya "Iki ki ntuni mukulu?" uMalaika akamutambuila "Malompi ako ni masongelyo ako ku aula yanakilaa migulya anga ukimbukiili mu umoli nuang'wa Itunda." 5 Itungili lagiilya i antu alongole ikisali nika Yafa kumuleta muntu ung'wi nuitangwaa Simioni naiza witangwa ga ni Petro. 6 Wikiie hangi munonia ndili nuitangwaa Simioni naiza ito nilakwe likoli mpelo a luzi." 7 Ze yakilaa uMalaika nai watula ukuligitya nu ng'wenso kuhega, uKornelio akaitanga i anyamulimo ni a mito nilakwe abiili, nu a asikali nai watulaa ukumukulya Itunda pa kati a asikali nai atulaa akumuaiilya. 8 uKornelio ai uatambuie ihi nai apumie nu kualagiilya ku Yafa. 9 Luhiku nai lutyatile itungo nila saa mutandatu aze amoli mu nzila hangi ahumbeela mu kisali, uPetro akanankila migulya mu kitala kulompa. 10 Ga ni hangi akatula ni nzala nu kusiga i kintu ka kulya, kuiti itungo i antu akuluga indya, akalagiilwa muloto, 11 akihenga ilunde laluguka ni kiseme kikusima ni kintu kituunga anga ng'wenda mukulu ukusima pihhi mu mahalu mu nkigo niakwe yihi inne. 12 Mukati akwe ai ikoli mpyani yihi nia ikali ni ikete migulu inne nizi ni yagulaa migulya a mahalu, ni nyunyi nia milunde. 13 Hangi luli lukaligitya kitalakwe, "Uka, Petro sinza nu nkulya." 14 Kuiti uPetro akaligitya "Shanga iti, Mukulu nu nsoko nkili nkaye kulya kintu kihi ni kizumi hangi kishapu. 15 Kuiti u luli lukapembya kitalakwe hangi ku nkua akabiili "Nukeiye Itunda leka kukitanga kizumi ang'wi ki shapu." 16 Iki ai kipumie nkua itaatu, ni kiseme iko kikatula kaholwaa hangi milunde. 17 Ni matungo uPetro aze ukoli mu uhalinkanilwa migulya a muloto nuanso ndogoelyo akwe ntuni, Goza, antu nai atulaa alagiigwe nu Kornelio akimika ntongeele a mumpita, azekolya i nzila a kulongola mu ito. 18 Hangi akitanga nu ku kolya anga ize uSimioni nuitangwaa ga ni Petro anga ize ai watulaa wkiie pang'wanso. 19 Itungo nilanso uPetro nai watulaa ukusiga migulya a uwo u muloto, Ng'wau Ng'welu akaligitya nu ng'wenso, 20 "Uka hangi usime pihhi nu kulongola ni enso. Leka kitumba kulongola ni enso, ku nsoko nialagiye." 21 uPetro akasima pihhi kitalao nu kuligitya, "Unene yuyo ni mukumuduma. Ku niki mupembilye?" 22 Akaligitya, "Akida ung'wi i lina nilakwe Kornelio, muntu nua tai ane hangi

wilowaa kumukulya Itunda, ni antu imutambulaa ikende mu ingu wihi nua Ayahudi, utambuiwe nu malaika nuang'wa Itunda ku ulagiilya iti ulongole mi ito nilakwe, iti wije u lukani kupuma kitalako." 23 uPetro aka asingiilya kingila mukati nu kkie palung'wi nu ng'wenso. Kidau dau nai kityatile akauka akalongola palung'wi ni enso, ni anya ndugu asheenye kupuma ku Yafa akityata nu ng'wenso. 24 Luhiku nai lutyatile ai azile ku Kaisaria. Nu Kornelio ai ukoli ualindiie; hangi ai watulaa waitanga palung'wi anya ndugu akwe ni ahumba uya akwe nia pakupi. 25 Matungo uPetro nai ukingila mukati, uKornelio akamusingiilya nu kutuna kupika pihi mu migulu akwe ku ikulyo. 26 Kuiti uPetro akamunyansula nu kuligitya "Imike; ga nu nene mukola ingi ni bina adamu." 27 Matungo uPetro aze ukoli ukitambula nu ng'wenso, ai ulongoe mu ito akahanga i antu ilundiila palung'wi. 28 Aka aila, Unyenye akola mulingile kina shanga ilagiilyo nila Ayahudi kihanguila ang'wi kugendeelwa nu muntu niiza shanga nua ingu uwu. Kuiti Itunda undagiie unene kina shanga ntakiwe kumitanga muntu wihi ingi muzung'waa ang'wi mushapu. 29 Hangi yiyo ndogoelyo mpembilye bila kikungumya, nai ndagiigwe ku nsoko a iko. Kululo numukolye ku niki mulagiigwe ku nsoko ane." 30 uKornelio akaligitya, "Mahiku anne nakiile, itungo anga lili aza nkoli kulompa itungo nila saa kenda mung'wi mukati ito nilane; Nihenga ntogeela ane muntu wimikile ukete ni ang'wenda elu. 31 Akantambula. "Kornelio malompi ako igigwa nu Itunda, ni masongelyo ako ku aula yatulaa ukimbukiilyi ntongeela ang'wa Itunda. 32 Kululo lagiilya muntu ku Yafa nu kumitanga muntu ung'wi nuitangwaa Simioni waze kitalako, naiza hangi witangwaa Petro. naizaa wikiie ku muzipya ndili ung'wi nuitangwaa Simioni naiza ito nilakwe likoli mu mpelo a luzi. 33 (Komaniiya; U lukiiili ulu, Nu ng'wenso nuikapemya ukuligitya nu nyenye," umutule mu ukilisigwa nua kali.) 34 Uugwa uPetro akalugula u mulomo nuakwe nuku ligitya "Tai, nahuila kina Itunda shanga uhumile kutula nu ukuii. 35 Badala akwe, kila ingu u muntu wihi nuimukulyaa nu kituma i ntendo nia tai ane ugombekile kitalakwe. 36 Ulingile u lukani nai u upimilye ku antu a Isreli, nai watulaa ukutanantya lukani nu lukende nula ulyuuku kukiila Yesu Kristo naiza Mukulu nua ihi - 37 nu nyenye akola mulingile i kintu nai kipumie, naiza kipumie ku Yudea ihi hangi ai landiye ku Galilaya, ze yzkilaa u wogigwa naza uYohana ai utanantilye. 38 i kintu nai katulaa kimutule uYesu Kristo iti Itunda nai umukie i makuta ku Ng'wau Ng'welu nu ku ngulu. Ai ulongoe nukituma u ukende nu kuaguna ihi naiagigwe nu mulugu, ku nsoko Itunda ai watulaa palung'wi nu ng'wenso. 39 Usese ingi akuiili a makani ihi nai witumile mi ihi nia Uyahudi nu mu Yerusalemu- uyu ingi Yesu nai amubulagile

nu kumutumbika mikota. 40 Uyu muntu wang'wa Itunda nai umiukilye luhiku nula kataatu nu kuminkiilya kukumuka, shanga ku antu ihi, kuiti ku akuiili nai aholanigwe ze ikili ni Itunda. 41 -usese akola, nai kalyaa nu ng'wenso nu kung'waa nu ng'wenso ze yakilaa kiuka kupuma ku ashi. 42 Ukulagiye kutanantya ku antu nu ku kuila kina uyu yuyo naiza Itunda ai umuholanilye kutula mulamuli nua nia panga nawa niakule. 43 Mu ng'wenso anyakidagu ihi akuiile, iti kina kila nukuhuila mu ng'wenso ukusingiilya ulekelwa nua mulandu kukiila i lina nilakwe." 44 Matungo uPetro ulongolekile kuligitya aya, Ng'wau Ng'welu akaizulya ihi nai atulaa akutegeelya u lukani nulakwe. 45 Antu awo niatulikile ni idale nila ahuiili nai atawe ikidamu- awo ihi nai azile nu Petro- ai akuiwe, ku nsoko a kipegwa nika Ng'wau Ng'welu nai uhunuwe ga nuku anyangu. 46 Ku nsoko ai igule awa anyangu akutambula ku ntambu ingiiza nu kumukulya Itunda. uPetro akasukiilya. 47 "Ukoli muntu wihi uhumile kugilya i mazi iti i antu aleke kogigwa, Antu awa amusingiilya uNg'wau Ng'welu anga usese?" 48 Uugwa akalagiilya ogigwe ku lina nilang'wa Yesu Kristo. Panya mbele akumulompa wikiie nienso ku mahiku kituunga.

11 Itumi ni anya ndugu awo nai akoli uko ku Yudea nai igulye kina anyangu alusingiilya u lukani nulang'wa Itunda. 2 uPetro nai wakiza uko kuYerusalemu, idale ilo nila antu nai atalwa ikidamu akandya ku musosha, Azeligitya, 3 "Wa ambinkana nia antu nishanga atawe ikidamu nu kulya nienso!" 4 Kuiti uPetro ai wandiye kuganula i kintu mu kati; azeligitya, 5 "Aza nkoli kulompa mu kisali nika Yafa, nihenga muloto nua kiseme kikusima pihi anga ng'wenda mukulu ukusima kupuma mi ilunde nu nkigo niakwe inne. kikasima kitalane. 6 Nikakigoza nu kusiga migulya akwe. Nihenga ikali nia migulu inne niyikiie mi ihi, ni ikali nia mihaka ni ikali ni yagulaa ni nyunyi nia kilunde. 7 Uugwa nikija luli lukuligitya nu nene, "Uka, Petro, sinza hangi ulye!" 8 Nikaligitya, "Shanga uu, Mukulu, mu mulomo nuane shanga yakaiyee kingila kintu kihi ni shanga keigwe ang'wi kishapu" 9 Kuiti u luli lukansukiilya hangi kupuma kilunde, iko Itunda nukitanantilye kutula ingi kelu, Ieka kukitanga ingi kizung'wa, 10 Iki ai kipumie nkua itaatu, ni kila kintu kikaholwa kilunde hangi. 11 Goza, itungo nilanso antu a taatu ai atulaa imikile ntongeela ito ilo nai kumoli; alagiigwe kupuma ku Kaisaria kupembya kitalane. 12 Ng'wau Ng'welu akantambula kulongola nienso, hangi ndeke kuhutana nienso. Awa agoha ni mu tandatu akalongola palung'wi nu nene hangi ai kulongoe mi ito nila muntu ung'wi. 13 Ai ukutambaie iti nai umihengile u malaika wimikile mukati ito nilakwe azeligitya, "Ndagiilye ku Yafa

numulete uSimioni niiza ilina nilakwe i lulya ingi Petro. 14 Ukuligitya u lukani kitalako mu uwu ukugunika uewe ni ito nilako lihi.” 15 Nai nandilye kuligitya nienso, Ng’wau Ng’welu wakiza migulya ao anga kitaitu u ng’wandyo. 16 Nkimbukile i makani a Mukulu, nai uligitile, “uYohana ai wogilye ku mazi, kuiti mukoja ku Ng’wau Ng’welu.” 17 Hangi anga ltunda upumilye isongelyo anga nai ukinkiye usese nai kumukuiye u Mukulu uYesu Kristo, unene ingi nyenyu, kina nihume kumukingila ltunda? 18 Nai akija imakani aya, shanga ikasusha, ila akamulumbiilya ltunda nu kuligitya, ltunda upumilye ila itunu kunsoko ni awa anyangu ga.” 19 Uugwa ahuiili naza u lwago ai landiye mu nsha ang’wa Stephano ai asapatie kupuma ku Yerusalemu- ahuiili awa akalongola kaheelu, kupikiila ku Foinike, Kipro ni Antiokia. Ai a atambuie kutula lukani lang’wa Yesu wing’wene ku Ayahudi nu sese ku muya nuli wihi. 20 Kuiti ang’wi ao ingi antu kupuma ku Kipro ni Krene, ai azile ku Antiokia nu kuligitya ni Ayunani nu kumutanantya uMukulu uYesu. 21 Nu mukono nua Mukulu ai watulaa palung’wi ni enso, ni antu idu akahuila nu kumupilukila uMukulu. 22 Makani ao akapika mu akutwi ni i tekeelo nila ku Yerusalemu; hangi akamulagiilya uBarnaba walongole kupikiila ku Antiokia. 23 Nai wakapembya nu kihenga i ipegwa niang’wa ltunda ai wiloile; nu kua kinyila ihi kusaga nu Mukulu mu nkolo niao. 24 Ku nsoko ai watulaa muntu mukende hangi wizuiwe nu Ng’wau Ng’welu nu u huiili ni antu idu akongeeleka mu Mukulu. 25 Panyambe, uBarnaba ai ulongoe ku Tarso kumihenga uSauli. 26 Nai wakamulija, akamuleta ku Antiokia. Ikatula ku ng’waka wihi akilundiila palung’wi ni itekeelo nu kuamanyisa antu idu. Ni amanyisigwa akitangwa akristo ku kua a ng’wandyo uko ku Antiokia. 27 Nu mu mahiku aya anyakidagu akasima kupuma ku Yerusalemu kupikiila ku Antiokia. 28 Ung’wi ao ingi Agapo uu lina lakwe, akimika aze ulagiwe nu Ng’wa Ngwelu kina nzala ntaki ikupumila mu unkumbigulu wihi. Iki ai kipumie itungo nula mahiku ang’wa Klaudio. 29 Ku lulo, amanyisigwa, kila ung’wi nai ukendepilwe. ai alamue kutwala u aailya ku anyandugu niakoli ku Uyahudi. 30 Ai itumile iti; Ai atumile i mpia ku mukono wan’gwa Barnaba nu Sauli.

12 Itungo nilanso mutemi uHerode wakagoola u mukono nuakwe ku ang’wi a awo niapumile mu milundo iti kuaja. 2 Akamubulaga uYakobo muluna wang’wa Yohana ku mpanga. 3 Ze yakilaa kihenga kina ia loile i Ayahudi, akamuamba nu Petro hangi. Iki ai katulaa itungo nila mikate nishanga i gahiigwe. 4 Nai wamuamba, akamuika mu kadulumu nu kuika madale anne a asikali iti kumusunja, ai usigiie kumutwala ku antu ze yakilaa u luhiku nula

kusupya. 5 uPetro wakai kwa mu kadulumu, kuiti i malompi akitung’wa ku ngulu ni ilundo ku nsoko akwe kung’wa ltunda. 6 Utiku ze ikili uHerode wakili kulongola kumupumya, Utiku nuanso uPetro ai watulaa ulae pakati a asikali abiili, waze utungilwe ni minyororo i biili, ni asunja ntongeele a mumpita ai atulaa akusunja i kadulumu. 7 Goza, u malaika nua Mukulu kupumpugiilya wakamupumila nu welu ukelya mukati. Akamukua uPetro mu lubalu nu kumuusha wazeligitya, “Kaya uka.” uugwa i minyororo nai watulaa utungilwe ikatunguka kupuma mu mikono akwe. 8 uMalaika akamuila, “Tugala i ang’wenda ako hangi tugala i ilatu niako.” uPetro akituma uu. uMalaika akamutambuila, Tugala u ng’wenda nuako hangi untyate.” 9 Iti gwa uPetro akamutyata uMalaika nu kupuma kunzi. Shanga ai uhuiie nai kitumilwe nu Malaika anga ize ka tai. Ai usigile ukihenga muloto. 10 Ze yakilaa kukila i sunjo nila ng’wandyo nili nila kabili, akapika mu mumpita nua shuma nua kingiila kulongola mu kisali, ukaluguka u wenso ku nsoko ao. Akapuma kunzi akasima mu isali, nkuu uMalaika akamuleka. 11 uPetro nai wakilinga, akaligitya, “Itungili nahuiila kina uMukulu aza umulagiye umalaika nuakwe iti kumpumya mu mikono ang’wa Herode; nu ku masigo a antu idu ni a Ayahudi.” 12 Ze yakilaa kulinga aya, wakiza mu ito nilang’wa Mariamu nyinya nuakwe uYohana niiza Marko; Akristo idu ai ilundiie akulompa. 13 Nai wakapindula pa mumpia nua kulingila, munyamulimo ung’wi munaanso nuitangwaa Roda wakapembya kulugula. 14 Nai wakalinga ingi luli lang’wa Petro, ku ulowa akaleng’wa ku ulugula u mumpita; badala akwe akamanka mukati a shumba; nu kuapikilya kina uPetro wimikile ntongeele a mumpita. 15 Iti gwa, Akaligitya kitalakwe, “Uewe wi muhali” kuiti ai ukomangie kina itai ingi ng’wenso. Akaligitya “Uyu ingi malaika nuakwe.” 16 Kuiti uPetro ai ulongolekile kupindula, hangi nai alugue u mulango, akamihenga nu kukuilwa nanguluu. uPetro aka akilaja ku mukono ihi twii nu kuatambuila kinya uli uMukulu naza umupumilye kupuma mukadulumu. wakaligitya. 17 Apikilyi i makani aya uYakobo ni aluna akwe.” Uugwa akahega akalongola nkika ingiiza. 18 Nai ikatula mung’wi, ikatula nu ukia ukulu kati a asikali, kutulikana ni naikipumie kung’wa Petro. 19 Ze yakilaa u Herode kumuduma hangi shanga wakamihenga wakaakolya i asunja nu kulagiilya abulagwe. Akalongola kupuma ku Uyahudi nu kupikiila ku Kaisaria nu kikiie kuko. 20 uHerode ai watulaa ni ikoo migulya a antu a Tiro ni Sidoni. Akalongola ku palung’wi kitalakwe. Akatula ni kihumbashuya nu Blasto mu ailyaa nua mutemi, iti wa a ailye. Uugwa akalompa u ulyuuku, ku nsoko ihi ao ai isingiyie indya kupuma mi ihi a mutemi. 21 Luhiku nai lusigiwe uHerode ai utugae ang’wenda a kitemi

nu kikia mi ituntu ni lakwe nila kitemi, nu kuatanantilya. 22 Antu akakua iyogo, "Ulu ingi luli lang'wa Itunda iti shanga luli lang'wa bina adamu!" 23 Itungo kupumpugiliya umalaika akamukua, ku nsoko ai watulaa shanga uminkiiye Itunda ikulyo; akaligwa ni makindi nu kusha. 24 Kuiti lukani lang'wa Itunda likakula nu kusapatila. 25 Ze yakilaa u Barnaba nu Sauli kukondeelya u uailya nuao akapuma pang'wanso akasuka ku Yerusalemu, akamuhola nu Yohana naiza i lina nila kulelwa ingi Marko.

13 Itungili mi itekeelo nila ku Antiokia, ai akoli ang'wi a anyakidagu ni a ng'walimu. Ai atulaa Barnaba, Simioni (nai witang'waa Nigeri), Lukio nua ku Krene, Manaeni (muluna ni shanga nua sakami nuang'wa Herode mutongeeli nua mukoa), nu Sauli. 2 Nai atulaa akumukulya uMukulu nu kudila kulya, uNg'wau Ng'welu ai uligitilye, "Nkomatuiyi kumpelo uBarnaba nu Sauli, itume u mulimo naza ni itangie" 3 Ze yakilaa i itekeelo kudila kulya, kulompa, nu kuika i mikono ao migulya a antu awa, aka aleka alongole. 4 Ku lulo uBarnaba nu Sauli ai amukuiye u Ng'wau Ng'welu nu kusima kutunga ku Seleukia; Kupuma kung'wanso ai atungile u muhinzoo mu luzi kutunga i kizonzo nika Kipro. 5 Nai akatula mu kisali nika Salami, Ai alutanantilye u lukani nulang'wa Itunda mu matekeelo a Ayahudi. Ai atulaa palung'wi ga nu Yohana Marko anga muailya nuao. 6 Nai akalongola mu kizonzo kihii kupikiila ku Pafo, ai ahangile muntu nua kituunga mulogi, Muyaahudi munyakidagu nua uteele, naiza i lina nilakwe ai latulaa Bar Yesu. 7 uMulogi uyu ai wihanguie nu Lawi Sergio Paulus, nai watulaa muntu munyamahala. Muntu uyu ai uanile uBarnaba nu Sauli, ku nsoko ai uloilwe kija u lukani nulang'wa Itunda. 8 Kuiti Elima "uyo u mulogi" (iti uu i lina nilkwe nai limpyanigwe) ai ua kingie, ai ugemile kumupiula uyo u liwali wapume mu uhuili. 9 Kuiti uSauli nai witangwa Paulo, ai watulaa wizuigwe u Ng'wau Ng'welu, akamukunkuila i miho 10 nu kuligitya "Uewe ng'wana nua mulugu, wizuigwe ni mpyani yihi nia uteele nu unyeku. U ewe ingi wi mulugu nua kia mpyani nia tai ane. Shanga ukuleka kuipiula i nzila nia Mukulu, ni igolokile, itii ukuhuma? 11 "Itungili goza, u mukono nua Mukulu ukoli migulya ako, hangi ukutula wi mupoku. Shanga ukihenga iIyoo ku itungo" nkuu ing'wi ikunguu ni kiti ai igwie migulya a Elimas; akandya kupilima papo wazelompa antu amutongeele kumuamba u mukono. 12 Ze yakilaa u liwali kihenga nai kipumie, ai uhuuie, ku nsoko ai ukuiwe ku manyisigwa kutula Mukulu. 13 Itungili uPaulo ni ahumbauya akwe ai alongoe muhinzoo mu mazi kupuma ku Pafo hangi akapika ku Perge mu Pamfilia. Kuiti uYohana ai ua lekile nu kusuka ku Yerusalemu. 14 uPaulo ni ahumbauya akwe ai atungile u muhinzoo kupuma ku Perge nu

kupika ku Antiokia a ku Pisidia. Uko ai alongoe mi itekeelo luhiku nula kusupya nu kikia pihi. 15 Ze yakilaa kusoma i ilagiilyo nu unyakidagu, atongeeli ni itekeelo ai ualagiiye utung'waa wazeligitya, "Anyaa ndugu, anga ize mukete u utuung'waa nua kuhumya insula antu apa, muligitye." 16 Ku lulo uPaulo ai wimikile nu kuanyansuila u mukono; ai uligitilye, "Itunja a ku Israeli nu nyenye ni mimukulya Itunda, tegeelyi. 17 Itunda nua awa i antu nia Israeli ai uaholanilye i a tata itu nu kuazipya antu idu nai ikie mi ihi a Misri, nu ku mukono nuakwe kunyansulwa ai uatongee kunzi akwe. 18 Ku myaka makumi anne ai uagigimiiye mi ibambazi. 19 Ze yakilaa kumabipya i maingu mutandatu mi ihi a Kanaani, ai uinkiiye i antu itu ihi ao ku usali. 20 Maintu aya ihi ai apumie ikilo i myaka magana anne ni makumi a taano. Ze yakilaa i intu izi yihi, Itunda ai uinkiiye alamuli kupikiila uSamweli munyakidagu. 21 Ze yakilaa aya, antu ai alompile u mutemi, iti Itunda ai uinkiiye uSauli ng'wana wang'wa Kushi, muntu nua ndugu ang'wa Benjameni, kutula mutemi ku myaka makumi anne, 22 Uugwa ze yakilaa Itunda akamuheja mu utemi akamunyanisula uDaudi kutula mutemi nuao. Ai ituille ingi kutula uDaudi kina Itunda ai uligitilye, 'Namulijaa uDaudi ng'wana nuang'wa Yese kutula muntu nuiloigwe ni nkolo ane; naiza ukituma kila ikintu nikindoile,' 23 Kupuma mu ndugu a muntu uyu Itunda umiletee i Israeli muguni, uYesu, anga nai ulagile kituma. 24 Ili landiye kupumila, ze ikili uYesu kupembya, uYohana ng'wandyo ai utanantilye wogigwa nua kila itunu ku antu ihi nia Israeli. 25 Nu ng'wensoo uYohana nai wakatula ukumailya mulimo nuakwe, ai uligitilye, 'Musigile unene ni nyenyu? unene shanga ingi uyo. Kuiti tegeelyi, nupembilye kituli kane, nimugila u uhumi nua kutolya i ilatu nia migulu akwe,' 26 Anyandugu, Ana andugu ang'wa Abrahamu, ni awo naza mu kati anyu mi mipoelya Itunda, ingi ku nsoko itu kina ikani nila ugunwa lilagiiigwe. 27 Ku awo ni ikie ku Yerusalemu, ni atemi ao, shanga ai amulingile ku kulu kuulu, ni ang'wi shanga ai alulingile u lukani nula anyakidagu naza lisong'waa kila luhiku nula kusupya; ku lulo ai apikiiye u lukani nula anyakidagu ku kumulamula insha uYesu. 28 Anga itule shanga ai aligilye i nsoko ni nziza ku nsha mukati akwe, ai amulompile uPilato wamubulage. 29 Nai akamala imakani ihi nai akilisigwe kutula nuanso, ai amusimilye kupuma mikota nu kumulalaya mu kibila. 30 Kuiti Itunda akamiusha kupuma mu ashi, 31 Ai wigeekile ku mahiku idu ku awo nai alongoe palung'wi nu ng'wensoo kupuma ku Galilaya kulongola ku Yerusalemu, Antu awa itungili ingi akuiili nia antu. 32 Iti gwa ku umuletela nkani ni nkende kutula ilago nai inkiigwe i isekulu itu. 33 Itunda ai uikile imalago aya kitaitu, ana ao, mu nilanso ai umiukilye

uYesu nu kumususha hangi mu upanga. Ili ga likilisigwe mu malumbiilyo a kabili; 'Uewe ingi ng'wana nuane, lelo natulaa ni Tata nuako,' 34 Ga ni kutula i tai ingi kina ai umiukilye kupuma kuashi iti kina muili nuakwe uleke kubipa, uligitilye iti; 'Nikakinkiilya u welu nu ukende kulu kuulu nuang'wa Daudi.' 35 Iyi yiyo nsoko waligitya ga mu malumbiilyo ni ma ngiiza, 'Shanga ukulekela u ng'welu nuako kihenga i kiolu.' 36 Ku nsoko ze yakilaa u Daudi ku uaiilya u ulowa nuang'wa Itunda mu ulelwa nuakwe, ai ulae, akalalikigwa palung'wi ni a tata akwe, hangi ai uihengile u ubipigwa. 37 Kuiti nai wiukigwe nu Itunda shanga ai uihengile u ubipigwa. 38 Iti gwa ni ilingike kitalanyu, anya ndugu, ku kiila muntu uyu, ulekelwa nua milandu watanantigwa. 39 Ku nuanso kila nu uhuie wia iligwaa tai ane ni makani ihi niiza ilagiiyo nilang'wa Musa shanga ai lizee inkiiilya i tai ane. 40 Iti gwa ila tuli miakendegeeli kina i kintu nai akiganue i anyakidagu kileke kupumila kitalanyu; 41 Goza, unye adi ni mimelaa, hangi mende mukuilwe hangi mende mulimiligwe; ku iti kituma u mulimo mu mahiku anyu, Mulimo niiza shanga muhumile ku uhuila, anga ga nu muntu wikumuganuila." 42 Matungo uPaulo nu Barnaba nai akahega, antu aka alompa aligitye i makani aya luhiku nula kusupya nu luzile. 43 Matungo ianza nili tekeelo nai likaula, Ayahudi idu ni aokole akomu ai a atyatile uPaulo nu Barnaba, naza aligitilye ni enso hangi ai a asamiye alongole mu ukende nu ang'wa Itunda. 44 Luhiku nula kusupya nai lutyatile, pakupi kisali kiji ai kilingiye kija u lukani lang'wa Itunda. 45 Ayahudi nai akihenga iumbi, ai izuiwe nu wilu nu kuligitya makani nai akingie i intu nai itambuwe nu Paulo hangi ai amutukie. 46 Kuiti uPaulo nu Barnaba ai atambue ku ukamatiku nu kuligitya, "Ai yatulaa ingulu kina lukani nu lang'wa Itunda luganulwe hanza kitalanyu. Kunsoko mukulu suntiilya kuli kupuma kitalanyu nu kiona kina shanga muhiye kutula nu upanga nua kali na kali, kendegeeli kuapilukila i anyangu. (aiōnios g166) 47 Anga niiza uMukulu ukulagiiye, azeligitya, 'Numuikile unyenye anga welu ku antu a ingu, kina mulete u ugunwa ku nkika yihi ni yihi.' 48 Anya ingu na akija ili, ai iloile nu kulu lumbiilya u lukani nula Mukulu. Idu nai aholanigwe ku upanga nua kali na kali ai ahuie. (aiōnios g166) 49 Lukani nula Mukulu ai lenee ihi ihi 50 Kuiti Ayahudi ai a asingilye nai ipumilye ni asungu ni angulu, ga ni atongeeli a kisali. Aya ai akinyie u lwago kung'wa Paulo nu Barnaba hangi ai a agumile kunzi a mimi nia kisali. 51 Kuiti uPaulo nu Barnaba ai akununtile u lunkundi nula migulu ao. Uugwa akalongola mu kisali nika Ikonia. 52 Ni amanyisigwa ai izuiwe nu ulowa palung'wi nu Ng'wau Ng'welu.

14 Ikapumila mukati a Ikonia kina uPaulo nu Barnaba ai ingie palung'wi mukati i tekeelo nila Ayahudi nu kutambula kinya iti idale ikulu nila antu a Ayahudi ni Ayunani nai ahuie. 2 Kuiti Ayahudi nishanga ai akuiye ai a akinyie i mahala i anyangu nu kuatenda kutula abii kua anya ndugu. 3 Ku lulo ai ikie kuko ku itungo ilipu, azeligitya ku ukamatiku ku gulu nia Mukulu, kunu wazepumya u kaminkiiilya kutula lukani nula ukende nuakwe. Ai witumile iti ku kupumya ilingasiiyo nu ukulwa yitung'we ku mikono a Paulo nu Barnaba. 4 Kuiti kianza kikulu nika kisali kikaganuka; ang'wi a antu akatula palung'wi ni Ayahudi, ni ang'wi palung'wi ni itumi. 5 Matungo anyangu ni Ayahudi nai agemile kuapema i atongeeli ao kuatendeela ubi nu kuatulanga i magwe uPaulo nu Barnaba, 6 Akalilinga nilanso nu kumankiila mu isali nia Likaonia, Litra ni Derbe ni nkika ni ipilimikiiye pang'wanso, 7 nu kung'wanso ai atanantilye i nkani niza. 8 Nu kung'wanso ku Litra ai ukoli nu muntu ung'wi nai wikiie, ai mugila ingulu mu migulu akwe, mulema kupuma munda ang'wa nyinya nuakwe, wakili wakaye kugenda. 9 uMuntu uyu ai umigulye uPaulo ukuligitya. uPaulo akamukunkula imiho nu kumihenga kina ai watulaa nu uhuili nua kugunwa. 10 Iti gwa ai ulugitilye kitalakwe ku luli nula migulya, "Imike ku migulu ako" Nu muntu uyu ai uputile migulya nu kandya kugenda. 11 lumbi nai lihengile nai ukitumile uPaulo, ai anyansue i nduli niao, azeligitya mu luli nula Kiikaonia, "alungu akusimiila ku mpyani a ki ana adamu." 12 Ai amitangile u Barnaba "Zeu," nu Paulo "Herme" ku nsoko ai watulaa mutambuli nu mukulu. 13 uKuhani nua Zeu, naiza itekeelo nilakwe ai latulaa kunzi a kisali, ai uletele muzagamba nua ng'ombe nu muntungi nua ulua kupikiila mu mumpita nua kisali, uNg'wensu ni iumbi ai aloilwe kupumya isongelyo. 14 Kuiti i itumi, uBarnaba nu Paulo, nai akalija ili, akatamulania i ang'wenda ao nu ku ukau akalongola kunzi mi iumbi, azelila 15 nu kuligitya, "U nyenye antu, ku niki mukituma imakani aya? Nu sese ga ki ana adamu ni akete i kiwai anga ni kanyu Ku umuletela nkani ni nkende, kina mupiluke kupuma mu intu izi ni shanga izepile nu kumutunga Itunda nuili mupanga, nai u umbile ilunde, ihi nu luzi ni kila intu ni imoli. 16 Mu matungo nakiile, ai ualekee i anyangu kugenda mu nzila niao akola. 17 Kuiti ikili, shanga ai uhengile bila mukuili, mu nilanso ai witumile iziza hangi akainkiilya i mbula kupuma kilunde ni matungo a maogola, wazeizulya i nkolo nianyu ku ndya nu ulowa," 18 Ga nu ku makani aya, uPaulo nu Barnaba ku lwago ai aligiye iumbi ku apumilya isongelyo. 19 Kuiti ang'wi a Ayahudi kupuma ku Antiokia nu ku Ikonia ai azile kulipema i umbi. Akamukua magwe uPaulo nu kumukweha kupika kunzi a kisali, aze asigile aiwatulaa wakuza. 20 Ga ni

iti amanyisigwa ai atulaa imikile pakupi nu ng'wenso, ai u ukile, akingila mu kisali. Luhiku nula ka biili, akalongola ku Derbe nu Barnaba. 21 Ze yakilaa kumanyisa nkani ninza mu kisali ni kanso nu kuazipya amanyisigwa idu, akasuka ku Listra, kupikiila ku Ikoniamu, ni kupikiila ku Antiokia. 22 Ai alongolekile kukaminkiiya u umi nua amanyisigwa nu kuakinyila kulongoleka mu uhuili, akaligitya, "Kusinja kingile mu utemi nuang'wa Itunda ku kiila lwago lidu." 23 Nai atula a ahola ku nsoko ao anyampala a kila milundo nila ahuili, hangi aze atulaa alompaa nu kudila kulya, ai ainkiiye ku Mukulu, naiza i enso amuhuiie. 24 Uugwa ai akiile mu Pisidia, ai apikile mu Pamfilia. 25 Matungo nai atambue i makani mu Perga, ai asimile kulongola ku Atalia. 26 Kupuma kuko ai anankie meli kupikiila ku Antiokia nize atulaa ipumya ku ukende nuang'wa Itunda ku nsoko a mulimo niize itungili ai atulaa aukondeelya. 27 Nai akapika uko ku Antiokia, nu ki kilingiila u milundo nua palung'wi, akapumya i mpola nia makani naiza Itunda witumile kitalao, ni kinya nai ualugue u mumpita nua uhuili ku antu ni anyangu. 28 Ai ikie ku itungo ilipu ni amanyisigwa.

15 Antu a ki tuunga ai asimile kupuma ku Uyahudi nu kuamanyisa i aluna, azeligitya, "angamuhite kotalwa i kidamu anga ntendo ni ang'wa Musa, shanga muhumile kugunwa." 2 Matungo uPaulo nu Barnaba nai atulaa nu wikungumi nu witambulyi palung'wi ni enso, anyandugu ai alamue kina uPaulo, Barnaba ni auya kituunga alongole ku Yerusalemu ku itumi ni anyampala ku nsoko a ikolyo ili. 3 Kululo, kulagiilgwa kitalao ni itekeelo, ai akiie ku Foenike ni Samaria azetanantya kupiulwa insula ku anyangu. Ai aletile ulowa ukulu ku anya ndugu ihi. 4 Nai akapembya ku Yerusalemu, ai asingiigwe ni itekeelo ni itumi ni anyampala, hangi ai apikilye i mpola nia makani ihi naiza Itunda witumile palung'wi ni enso. 5 Kuiti i antu akituunga nai ahuie, nai akoli mi idale nila Afarisayo, ai imikile nu kuligitya, "ingi ingulu kuatwala ikidamu nu kualagiilya aliambe ilagiilyo ni lang'wa Musa." 6 Iti gwa i itumi ni anyampala ai imikile palung'wi kulisiga ikolyo ili. 7 Ze yakilaa u witambulyi ulipu, uPetro ai wimikile nu kuligitya kitalao, "Anya ndugu mulingile kina itungo iza nilakilaa Itunda ai witumile uholania mukati anyu, kina ku mulomo nuane Anyangu igiilye u lukani nula nkani ninza, nu kuhuila. 8 Itunda, nuilingile i nkolo, ukuie kitalao, ukuinkiiya uNg'wau Ng'welu, anga nai witumile kitalanyu; 9 hangi shanga ai uzipilye utemanuli kati itu ni enso, waze yituma i nkolo niao nziza ku uhuili. 10 Ku lulo ku niki mukumugema Itunda kina muikile kinyuli migulya a nkingo nia amanyisigwa naiza ga i atata itu ang'wi u sese shanga ai

kuhumile ku gigimiilya? 11 Kuiti ku huie kina ku ugunwa ku ukende nua Mukulu uYesu, anga nai atulaa." 12 uMilundo wihi ai ukilagilye nai atulaa akumutegeelya uBarnaba nu Paulo nai atulaa akupumya i mpola nia ilingasiilyo nu ukuilwa naiza Itunda ai witumile palung'wi ni enso kati a antu a anyangu. 13 Nai akaleka kuligitya, uYakobo ai usukiye wazeligitya, "Anyandugu ntegeelyi. 14 uSimioni waganula iti hanza Itunda ku ukende ai ua aye i anyangu iti kina wiligilye kupuma kitalao antu kunsoko a lina nilakwe. 15 iMakani a anyakidagu igombilye ni ili anga nilikilisiigwe. 16 Ze yakilaa i makani aya nikasuka kukizenga hangi ikitala nikang'wa Daudi, naikagwiza pih; nikanyansula nu ku sukiiya ubipigwa nuakwe, 17 iti kina antu nai asagiie amudume uMukulu, palung'wi ni antu a ingu nai itangilwe kulina nilane." 18 Iti uu nuiligitya u Mukulu nai witumile i makani aya nakumukile puma ikali nia kali. (aiōn g165) 19 Iti gwa, u usiji nuane ingi, kina kuleke kuinkiiya ulwago i antu i anya ingu niakumupilukila Itunda. 20 Kuiti kukilise kitalao kina ihuje nu ubipigwa nua adudu, nsula nia usambo, hangi ni igogilwe, ni sakami. 21 Kupuma u utugwaa nua anyampala akoli antu mu kila isali ni itanantya nu kumusoma u Musa mu matekeelo kila luhiku nula kusupya." 22 Ku lulo yikigeleka kutula ia loeeye i itumi ni anyampala, palung'wi ni itekeelo lihi kumuholania uYuda nai witangwaa Barnaba, nu Silas nai atulaa atongeeli i tekeelo, nu kualagiilya ku Antiokia palung'wi nu Paulo nu Barnaba. 23 Ai akilisiye iti, "Itumi, anyampala ni anya ndugu, ku anya ndugu a anyangu niakoli ku Antiokia, Shamu ni Kilikia, Milamu. 24 Ai kijaa kina antu a kituunga naza shanga ai kuinkiiye ilagiilyo nilanso, ai apumaa kitalanyu hangi akumajaa ku umanyisigwa nuiletaa u lwago mu umi nuanyu. 25 Ku lulo yigeeleka ikende kitaitu kibi kuholania antu nu kualagiilya kitalanyu palung'wi ni alowa itu Barnaba nu Paulo, 26 antu nai agiilye u likalo nulao ku nsoko a lina nila Mukulu uYesu Kristo 27 Ku lulo kamulagiilya uYuda nu Sila, akumutambuila makani yao yaayo. 28 Ku nsoko ai yigeeleka ikende ku Ng'wau Ng'welu nu kitaitu, Kuleka kuika migulya anyu muligo ukulu kukila imakani aya naiza a kusinja; 29 Kina mupiluke kupuma mu intu ni ipumigwa ku adudu, sakami intu nia kugogwa, nu usambo. Anga miki ika kuli ni izi, ikutula ikende kitalanyu. Mu lamu." 30 Iti gwa nai asapatiligwa, ai asimie ku Atiokia; ze yakilaa kilingiila u milundo palung'wi, ai ainkiiye ibada. 31 Nai akatula asomaa, ai iloile kunsoko a kukinyilwa inkolo. 32 uYuda nu Sila, ni anyakidagu, ai a akinyie inkolo i aluna ku nkani idu nu kuakinyila ingulu. 33 Ze yakilaa kiki itungo nila kituunga kuko, ai asapatiigwe ku uyuuku kupuma ku anya ndugu ku awo nai a lagiye. 34 (Kuiti ai yigeelekile ikende uSila kusaga

kuko) 35 Kuiti uPaulo ni auya ai ikie ku Antiokia palung'wi ni auya idu, naize akumanyisa nu kutanantya lukani nula Mukulu. 36 Ze yakilaa mahiku kituunga uPaulo ai uligilitye kung'wa Barnaba, "Ni kusuke itungili nu kuagendeela i aluna mu kila kisali naikatanantya u lukani nula Mukulu, nukuhenga ni ili. 37 uBarnaba ai utakile ga nu kumuhola palungwi nienso uYohana nai witangwaa Marko. 38 Kuiti uPaulo ai usigile shanga iza kumuhola uMarko, nai ualekile uko ku Pamfilia hangi shanga ai ulongolekile ni enso mu mulimo. 39 Ugwa pang'wanso ikapumila wikungumi ukulu ku lulo ai atemanukile. nu Barnaba akamuhola uMarko nu kulongola muhinzo ku meli kupikiila ku Kipro. 40 Kuiti uPaulo ai umuhole uSila nu kuhega, ze yakilaa kinkiiligwa ni anya ndugu mu ukende nua Mukulu. 41 Hangi ai ulongoe kukiila ku Shamu nu ku Kilikia, waze makomisa i matekeelo.

16 uPaulo nai wakapembya ga nu ku Derbe nu ku Listra; hangi goza, pang'wanso ai ukoli nu mumanyisigwa nuitangwa Timotheo, ingi muhumba nai utugilwe nu nyinya nua kiyahudi naiza ingi mu huili nu tata nuakwe ingi Mugriki. 2 Antu aku Listra ni Ikonja ai amukuiie iziza. 3 uPaulo ai umuloiwe akuile iti muhinzo nu ng'wensu, uugwa akamuhola ku mutwala i kidamu ku nsoko a Ayahudi nai akoli uko kuiti ihi ai amulingile kina u tata nuakwe ingi Mugriki 4 Nai akatula alongoe ai akiile mu isali nu kupumya i malago ku matekeelo iti kina i malago nanso ai akilisigwe ni itumi ni anyampala uko ku Yerusalemu. 5 Iti gwa i matekeelo aka komisigwa ku u huili nao nai ahuiie akongeeleka ku ngele kila luhuku. 6 uPaulo ni auya akalongola ku Filigia ni Galilaya, kuiti u Ng'wau Ng'welu nuang'wa Itunda ai uagiiye kutanantya u lukani uko kijimbo nila Asia. 7 Nai akahumbeela ku Misia, ai agemile kulongola ku Bithinia, kuiti u Ng'wau Ng'welu nuang'wa Yesu aka agilya. 8 Ku lulo akakila i Misia akapembya kupikiila kisali nika Troa. 9 Muloto ai umupumie uPaulo utiku, ai ukoli muntu nua ku Makedonia wimikile, ukimitanga nu kuligitya "Pembyi mukuaiiye kunu ku Makedonia." 10 uPaulo nai wakihenga u muloto, itungo ki kizepiiyya kulongola ku Makedonia, aze ulingile kina Itunda ai ukitangile kulongola ku atanantilya inkani ninza. 11 Iti gwa kikahega kupuma ku Troa, kikalongola kukilinkania ku Samothrake, nu luhiku nai lutyatie kikapika kisali nika Neapoli. 12 Kupuma papo kikalongola ku Filipi naza ingi king'wi a kisali nika Makedonia, kisali nikangulu mu wilaya nu uhumi nua Kirumi hangi ki kiki mahiku kituunga. 13 Luhiku nula kusupya, aikulongoe kunzi a mumpita ku nzila a mongo, nkinka naiza kusigiie yikatula ni kianza nika kitumila i malompi. Ki kiki pihni nu kuligitya ni ana kisungu nai

apembilye palung'wi. 14 Musungu ung'wi nuitangwaa Lidia, mugulya nzambarau, kupuma mu kisali nika Tiatira, munya kumikumbikila Itunda, ai ukutegeeye, Mukulu ai umulugue i nkolo akwe nu kuikila ukendegeeli i makani nai atambuwe nu Paulo. 15 Ze yakilaa kogigwa, ng'wensu ni ito nilakwe lihi, ai ukusingiye wazeligitya "anga ize manihenga kina unene ingi ni muhiili mu Mukulu, uugwa kumusinja mingile nu kiki kitalane." Akakusinja nangulu. 16 Ikatula kina, nai katula kulongoe kianza nika kulumpa, munanso ung'wi nai watulaa nu hing'wi nua ulingi akatankana nu sese. ai wimuletela u mukulu nuakwe nsailo idu na kulota. 17 Umusungu uyu ai umutyatile uPaulo palung'wi nu sese, akakua iyogo nu kuligitya, "Awa i agoha ingi anyamilimo ang'wa Itunda niiza Mukulu, niakumutanantilya unyenye i nkani nia ugunwa." 18 Ai witumile iti ku mahiku idu, kuiti uPaulo waze watakigwa ni ntendo nanso, ai upilikile kinyuma nu kumutambuila u hung'wi, "Ku ulagiilya ku lina nilang'a Yesu umupume mukati akwe." Nu ng'wensu nkua ing'wi wakapuma nu kumuleka. 19 Akulu akwe nai akihenga nia kina isigo nila nsailo niao lahega, ai a ambile uPaulo nu Sila nu kuakweha misoko ntongeeela a anya uhumi. 20 Nai aka apisha ku a lamuli, ai aligilitye, "Awa agoha ingi Ayahudi hangi akusasha minyomo ukulu mu kisali kitu. 21 Akumanyisa makani naiza shanga ilagiilyo usese kumasingiilya ang'wi kumatyata anga Arumi. 22 lumbi lika anyansukila nsuta uPaulo nu Sila nu kuatugula nu kulagiilya anyukwe iboko. 23 Ze ya kilaa kunyukwa iboko idu, mu kadulumu nu kumulagiilya u asikali nua kadulumu kuansunja ikende. 24 Ze yakilaa kusingiilya ilagiilyo nilanso, uasikali nua kadulumu ai uagumie mu shumba nika mukati a kadulumu nu kuatunga i migulu ao mu nkika nai uaikile. 25 Itungo nila utiku wingu, uPaulo nu Sila akatula akulumpa nu kimba mimbo akumukulya Itunda, kunu ia tungwa auya aze a ategeeye, 26 Kupumpugiilya, ikapumila itetemeko ikulu nu musingi nua kadulumu ukahingisigwa, i milango a kadulumu ikaluguka, ni minyororo a atungwa ihi ikatoligwa. 27 uMusunja nua kadulumu ai u ukile kupuma mu tulo nu kihenga i milango a kadulumu iluguwe; itigwa wakahola i mpanga nuakwe ndogoelyo ai walowa kibulaga ku nsoko ai usigile i atungwa ihi akondya kutigana. 28 Kuiti, uPaulo wakazogolya ku luli lukulu, wazeligitya, "leka kilemaalya ku nsoko kiki kukoli i kianza apa." 29 uMusunja nua kadulumu ai ulompile i ntaale ietwe hangi wakingila mukati a kadulumu ku ukau, wazekagata nu kitumba, waka agwila uPaulo nu Sila, 30 nu kuapumya kunzi a kadulumu nu kuligitya, "Akulu, nitume ntuni ndije ku gunika?" 31 Ni enso akamutambuila, "Mu huile uMukulu uYesu nu ewe ukugunika palung'wi ni ito nilako." 32 Ai ituntile u lukani nula Mukulu kitalakwe,

palung'wi ni antu ihi nia mi ito nilakwe. **33** uMusunja nua kadulumu ai uahoile utiku wuwo nu kuoja nkika nai alemaa, nuanso palung'wi ni antu nia mi ito nilakwe itungo akogigwa. **34** Waka aleta uPaulo nu Sila mi ito nilakwe nu kuatengela indya. Nu ng'wenso akatula nu ulowa ukulu palung'wi ni antu a mi ito nilakwe ku nsoko ai amuhuiila Itunda. **35** Nai ikatula mung'wi, alamuli ai alagiye lukani ku uyo u musunja nua kadulumu azeligitya, "Wa alekele i antu awo alongole." **36** uMusunja nua kadulumu akamupindula uPaulo migulya nkani nianso nia kina, "iAlamuli ai alagiye lukani ndekele muhege; iti gwa pumi kunzi hangi mulongole ku u lyuuku." **37** Kuiti uPaulo waka aila, "Ai akukuile pi galagalo, antu naza ingi Arumi shanga aku ulamula hangi ai alamue ku ugumila mu kadulumu; halafu itungili aloilwe ku upumya ku kinkunku? Ishi, shanga ikuhumika, Enso akola aze ku upumya nkika apa." **38** iAsunja aka apindula i alamuli migulya a makani nanso, i alamuli akitumba nangaluu pang'wanso nai akalinga kina uPaulo nu Sila ingi Arumi. **39** iAlamuli akapembya nu kuasinja apume, hangi nai aka apumya kunzi a kadulumu, ai a alompile uPaulo nu Sila apume kunzi a kisali ni kao. **40** Ku lulo uPaulo nu Sila akapuma kunzi a kadulumu akapembya mi ito nilang'wa Lidia. uPaulo nu Sila nai akaihenga i anya ndugu, ai akinyie inkolo hangi uugwa kuhenga mu kisali ni kanso.

17 Hangi nai akakila mu isali nia Amfipoli ni Apolonia, ai azile kupikiila kisali nika Thesalonike naza likoli i tekeelo nila Ayahudi. **2** Anga ni yli ntendo ang'wa Paulo, wakalongola kitalao, nu ku itungo nila mahiku ataatu nia luhiku nula kusupya ai witambuue nienso migilya a ukilisigwa. **3** Ai watulaa uku akunukuiya u ukilisigwa nu kuaganuila kina, ai imutakile uKristo wagishe ni uugwa kiuka hangi kupuma ku ashi. Ai uatambuie, "Uyu uYesu nikumutambuila i nkani niakwe yuyo Kristo." **4** Ang'wi nia Ayahudi ai apemekile nu kihanguila nu Paulo nu Sila, palung'wi ni Agiriki akulya Itunda, asungu idu aokole ni idale ikulu nila antu. **5** Kuiti ang'wi a Ayahudi ni shanga ahuie, nai izuiwe nu wilu, ai alongoe ki isoko nu kuahola ang'wi a antu ni abibi, akalundiila iumbi nila antu palung'wi, nu kusasha minyomo mu kisali, uugwa akaligilinkiiya ito nilang'wa Jason, aze aloilwe kua amba uPaulo nu Sila iti kualeta ntongeela ya antu. **6** Kuiti nai aka aulya, ai amuabile u Yasoni ni ang'wi a anyandugu auya nu kuatwala ntogeela a aofisa nia kisali, azekua iyogo, "Awa i agoha naza aupiue u unkumbigulu apika kupikiila kunu ga. **7** Agoha awa naza asingiigwe nu Yasoni akulitumuila ilagiiyo lang'wa Kaisari, akuligitya ukoli mutemi mungiiiza nuitangwaa Yesu." **8** Lumbi ni a ofisa nia kisali nai akija i

makani nanso, ai ingiwe nu mitumbo. **9** Ze yakilaa kutula akondya kuhola i mpia nia nsailo a usunja kupuma kung'wa Yason ni auya, ai a alekee alongole. **10** Utiku nuanso anya ndugu ai amulagiye uPaulo nu Sila ku Beroya. Hangi nai akapika kung'wanso akalongola mi itekeelo nila Ayahudi. **11** Antu awo ai atula akete u ulingi ukulu kukila i antu awo nia ku Thesalonike, ku nsoko ai akete nu ukondaniili nua kusingiilya u lukani ku mahala ao, nu kupukania u ukilisigwa kila mahiku iti kihenga anga ize imakani nai aganuwe uu nili. **12** Ku lulo idu ao ai ahuie, aze amoli asungu niakete u upemi ukulu nua Kigiriki ni agoha idu. **13** Kuiti Ayahudi nia ku Thesalonike nai akalinga kina uPaulo ukutanantya lukani lang'wa Itunda uko ku Beroya, ai alongoe kuko nu kukinyiila ni uugwa nu kandiiya minyomo ku antu. **14** Ku ukau, i aluna akamutwala uPaulo ku nzila a luzi, kuiti uSila nu Timotheo akasaga pang'wanso. **15** Awo i anya ndugu nai amutwae uPaulo ai alongoe nu ng'wenso kupikiila ku Athene, nai akamuleka uPaulo kuko, ai asingiye i malagiilyo kupuma kitalakwe kina, uSila nu Timotheo apembye kitalakwe ku ukau ni ihumikile. **16** Ni itungo nai ualindiie uko ku Athene, nkolo akwe ikatakigwa mukati akwe ku iti nai wihengile i kisali nai kizue i adudu idu. **17** Itigwa akitambulya mu itekeelo ni Ayahudi awo nai amukiye Itunda nu ku awo ihi nai utankanile ni enso kila luhiku mi soko. **18** Kuiti ang'wi a alingi nia a Aepikureo ni Astoiko akamukungiilya. Ni auya akaligitya, "Ingi ki ntuni ukukiligitya uyu u muligitya nu mudabu? iAuya akaligitya, "Yigeelekile ukutanantya nkani niang'wa Itunda muziila." ku nsoko ukutanantya nkani yang'wa Yesu nu wiukigwa. **19** Akamohola uPaulo nu kumuleta ku Areopago, azeligitya, "Kuhumile kulinga uwu umanyisigwa uziila nuku uligitya? **20** Ku nsoko ukuleta makani maziila mu akutwi itu. Ku iti kuloiwe kulinga makani aya akete ndogoelyo kii?" **21** (Ni antu ihi nia ku Athene palung'wi ni aziila ni amoli kitalao, itumila itungo nilao ang'wi mu uligitya nu kutegeelya migulya a ikani ni iziila.) **22** Ku lulo uPaulo akimika pakati a antu nia ku Areopago nu kuligitya, Unyenye antu aku Athene, kihenga kina ingi antu a ikumbiko ku kila mpyani, **23** Kuiti mu ukili nua ki talane nu kugoza i intu nianyu nia kipoelya, nihengile makani nakilisigwe mu ling'wi ikumbikilo lanyu, likuligitya "KUNG'WA ITUNDA NI SHANGA UKUMUKILE." Itigwa, nuanso ni mukumipolya ize shanga mulingile, yuyo niku mupikilya unyenye. **24** Itunda nai u umbile ihi ni kila i kintu ni kikoli mukati, kunsoko ingi Mukulu nua ilunde ni ihi, shanga uhumile kieke mu matekeelo nazipigwe ni mikono. **25** Hangi shanga wi ailigwa ga ni mikono a ana adamu anga kina uloiwe kintu kitalao, kuiti u ng'wenso mukola wi inkiiilya antu upanga ni mihupo ni intu ingiiza yihi. **26** Ku kiila muntu

ung'wi, ai uzipilye u ingu wihi ni antu ni ikiie migulya a usu nui ihi, hangi waka aikilya matungo ni mimbi mu nkika ni ikiie. 27 Ku iti, atakiwe kumuduma Itunda, ni tai amupikiile nu kumulija, hangi ku kulu kuulu wikutili kuli ni kila ung'wi nu itu. 28 Ki talakwe kikie, kigendaa nu kutula nu upanga nuitu, anga iti mutungi nuanyu ung'wi nua ulumbiilyo nai uligitilye 'ki atuugwa akwe.' 29 Ku lulo anga itule usese ingi atuugwa ang'wa Itunda, shanga kutakiwe kusiga kina u itunda ingi anga zahabu, ang'wi shaba, ang'wi magwe, adudu nu sesilwe ku ulingi ni masigo a antu. 30 Ku lulo, Itunda ai ukilagiye i matungo ayo na upungu, kuiti itungili ulagiye antu ihi kila kianza ile itunu. 31 Iki ingi ku nsoko uikile luhiku nuika milamula ihi ku tai ane ku muntu naiza ai umuholanilye. Itunda ai upumilye i kulu kuulu na mumtu uyu ku kila muntu pang'wanso nai umiukilye kupuma kuashi. 32 Ni antu a Athene nai akija inkani nia kiukigwa ku ashi, ang'wi ao akamukuna uPaulo, ila i auya akaligitya, "Ku ukutegeelya hangi ku nkani nia ikani ili." 33 Ze yakilaa pang'wanso, uPaulo aka aleka. 34 Kuiti ang'wi a antu ai ihanguie nu ng'wenso akahuiila, waze umoli uDionisio Mwareopago, nu musungu nuitangwaa Damari ni auya palungwi ni enso.

18 Ze yakilaa imakani nanso, uPaulo ai uhigile ku Athene kulongola ku Korintho. 2 Uko akamulija Muyahudi nuitangwaa Akwila muntu nua kabila nila Ponto, ung'wenso nu musungu nuakwe nuitangwaa Prisila ai apembilye kupuma uko ku Italia, ku nsoko uKlaudia ai ulagiye i Ayahudi ihi ahege ku Roma; uPaulo akapembya kitalao; 3 uPaulo akikie nu kituma i milimo ni enso kunsoko nuanso witumaa mulimo nuipyani niyi nao. Enso ai iza azepeya mahema. 4 uPaulo akitambulya ni enso mi itekeelo kila luhiku nula kusupya. Ai uapemile i Ayahudi palung'wi ni Agiriki. 5 Kuiti uSila nu Timotheo nai akapembya kupuma ku Makedonia, uPaulo ai usuntilwe nu Ng'wau Ngwelu kua kuiila i Ayahudi kina uYesu yuyo Kristo. 6 Matungo i Ayahudi nai amukua nu kumukuna, iti uPaulo wikapununta u ng'wenda nuakwe ntongeela ao, nu kuatambuila, "Sakami anyu ni itule migulya a matwe anyu akola; Unene nimugila ikinkwaatya. kupuma itungili nu kulongoleka, kuahanga i anyangu." 7 Iti gwa akahega kupuma pang'wanso akalongola mi ito nilang'wa Tito Yusto, Muntu nai wimukulya Itunda. Ito nilakwe ai likoli pakupi ni itekeelo. 8 uKrispo, mutongeeeli nu itekeelo palung'wi ni antu a mi ito nilakwe akamuhuiila uMukulu. Antu idu nia ku Korintho nai amigulye uPaulo ukuligitya ai ahuiie nu kogigwa. 9 uMukulu akamutambuila uPaulo utiku kukiila ku nzila a muloto, "Leka kogopa, kuiti ligitya hangi leka kukilaga. 10 Ku iti unene nkoli palung'wi nu ewe, hangi kutili nuikagama

kuumela, ndogoelyo nkete antu idu mu kisali iki." 11 uPaulo akikie kuko ku itungo la ng'waka ung'wi ni myeli mutandatu wazemanyisa lukani nulang'wa Itunda mukati ao. 12 Kuiti uGalio nai wakatendwa muhumi nua ku Akaya, Ayahudi ai imikile palung'wi nsuta nu Paulo nu kumutwala ntongeela a ituntu nila ulamuli, 13 aze ligitya, "uMuntu uyu wiapemaa i antu kumukulya Itunda nsuta ni malagiilyo." 14 Matungo uPaulo nai wakatula uloiwe kuligitya, uGalio aka atambuila i Ayahudi, "Unyenye Ayahudi, anga aza itule utumuli ang'wi ubipya, aza izeetula tai kuitumila u mulimo. 15 Kuiti ku nsoko ingi makolyo, natuliikile imakani ni mina, ni malagiilyo anyu, uugwa lamuli nyenye akola. Unene nimugila insula kutula mulamuli ku nkani nia makani nanso." 16 uGalio akalagiilya ahege ntongeela ituntu nila ulamuli. 17 Iti gwa, akamuamba uSosthene, mutongeeeli nu itekeelo, akamukua ntongeela ituntu nila ulamuli. Kuiti uGalio shanga ai ukee nai akitumile. 18 uPaulo, ze yakilaa kikie pang'wanso ku itungo ilipu, ai ualekile anya ndugu nu kulongola na meli ku Siria palung'wi nu Prisila nu Akwila. Ze ikili nu kuhega pa bandari, ai uzue insingi niakwe ku nsoko ai watula walapaa kutula munazili. 19 Nai akapika ku Efeso, uPaulo ai umulekile uPrisila nu Akwila pang'wanso, kuiti ung'wenso mukola akingila mi itekeelo nu kitambulya ni Ayahudi. 20 Nai amutambuie uPaulo wikie ni enso ku itungo ilipu, nuanso ai uhitile. 21 Kuiti wakahaga kitalao, aka atambuila, "Nikasuka hangi kitalanyu, agaitule ingi ulowa wang'wa Itunda." Ze yakilaa pang'wanso, wakahaga ku meli kupuma ku Efeso. 22 uPaulo nai wakasima ku Kaisaria, ai unankie kulongola kulilamusha itekeelo nila ku Yerusalemu, uugwa akasima pihiku itekeelo nila ku Antiokoa. 23 Ze yakilaa kikie ku itungo ilipu pang'wanso, uPaulo ai uhigile kukiila nkika nia ku Galatia ni Frigia nu kuakinyila inkolo i amanyisigwa ihi. 24 Muyahudi ung'wi nuitangwaa Apolo, nai utugiwe uko ku Alexandria, ai apembilye ku Efeso. Ai ukete nu ulingi mu kuligitya hangi muhugu mu ukilisigwa. 25 uApollo ai watulaa ulagiwe mu amanyisigwa nua Mukulu. Ku kinya uli nai ukete nu ukamatiku mu nkolo, ai wiligityaa nu kumanyisa ku uziza imakani namutuile uYesu, ila ai ulingile udu u wogigwa nuang'wa Yohana. 26 uApollo akandya kitamulya ku ukamatiku mi itekeelo. Kuiti uPrisila nu Akwila nai akamija, ai azipilye kihumbashuya nu ng'wenso hangi akamuganuila migulya a nzila niang'wa Itunda ku uziza, 27 Nai wakahung'wa insula kuhega kulongola ku Akaya, anyandugu ai amukinyie inkolo nu kuakilisilya ibada i amanyisigwa niakoli ku Akaya iti ahume kumusingiilya. Nuikapikiila, ku ukende ai ua aiiye nangaluu awo nai ahuiie. 28 Ku ngulu niakwe ni mahala, uApollo ai uakiile i Ayahudi

mu kihenga wazelagiila kukiila ukilisigwa niya kina uYesu uyo Kristo.

19 Ikatula kina uApolo nai wakatula ku Korintho, uPaulo akakila matumbi a migulya nu kupika kisali nika Efeso, hangi wakahanga amanyisigwa kituunga kung'wanso. 2 uPaulo aka atambuila, "Itii, ai mumusingiye uNg'wau Ng'welu nai muhuiie?" Aka mutambuila, "Aa, shanga ai kuhumile ga nukija kutula uNg'wau Ng'welu." 3 uPaulo akaligitya, "Itungili unyenye ai mogigwe uli?" Akaligitya, "Mu wogigwa nuang'wa Yohana." 4 Uugwa uPaulo akasukiliya, "uYohana ai wogilye ku wogigwa nua kila itunu. Aka aila i antu awo kina atakiwe kumuhuila uyo naiza uzeepembya zeyakilaa nuanso, kuiti, uYesu. 5 Antu nai akija u lukani ulu, akogigwa ku lina nila Mukulu uYesu. 6 Hangi ikatula uPaulo nai wakaikila i mikono akwe migulya ao, uNg'wau Ng'welu wakiza migulya ao nu kandya kitunta ku ntambu nu kulota. 7 Jumla ao ai akoli agoha apikiie ikumi na abiili. 8 uPaulo ai ulongoe mi itekeelo akaligitya ku ukamatiku ku matungo a myeli itaatu. ai utuile utongee u witambuliyi nu kualuta i antu kutula imakani natulikile nu utemi nua ang'wa Itunda. 9 Kuiti i Ayahudi auya ai atulaa ilugoha hangi ni shanga ijaa, ai andiye kutambula ubii kutula i nzila ang'wa Kristo ntongeela iumbi. Uugwa u Paulo ai ulekenukile ni enso hangi aka abagula i ahuiili kahelu ni enso. Nu ng'wensu ai wandiye kuligitya kila luhiku mu kianda nika Tirano. 10 Iki ai kilongolekile ku myaka ibiili, ku lulo ihi nai atulaa ikii mu Asia ai igule u lukani nila Mukulu, ihi i Ayahudi ni Ayunani. 11 Itunda ai watulaa ukituma makani makulu ku mikono ang'wa Paulo, 12 kina ga ni alwae ai akomigwe, ni ahing'wi ai a apumile, itungo nai ahoile u mukako nu ng'wenda nai ipumile mu muili nuang'wa Paulo. 13 Kuiti ai amoli Ayahudi akuhiilya a hing'wi ai alongoe muhinzo kukiila i kipango ni kanso, ai alitumie i lina nilang'wa Yesu ku nsoko a utumili nuao akola. Aze atambuila awo nai akete i ahing'wi; Azeligitya, "Kumulagiilya mupume mu lina nilang'wa Yesu naiza uPaulo ukimutanantya." 14 Nai itumile aya ai atulaa ana mupungati ang'wa kuhani nu Mukulu nua Ayahudi, uSkewa. 15 Ahing'wi aka asukiilya, "uYesu kumulingile, nu Paulo kumulingile; Kuiti unyenye ingi a anyenyu?" 16 Uyo u hing'wi mukati a muntu waka aputila i akuhiilya a hing'wi nu kuakilya i ngulu nu kua kua. Uugwa akamanka kupuma ito ilo aze ikipwi nu kuaaligwa. 17 Ikani ili likakumuka ku ihi. Ayahudi ni Ayunani, naza ikiee uko ku Efeso. Akatula nu woa nangaluu, ni lina nila Mukulu likakila ku kuligwa. 18 Hangi, idu a ahuiili ai azile hangi akihanguila hangi azepumilya intendo nimbi nai itumile. 19 Idu ai atulaa akituma ukiliki akilingiila i mbugulu

niao, akaisonsa ntongeela a kila muntu. Itungo nianso nai aka allya insailo nia intu nianso ai yatulaa ipande magana a nzogu makumi a taano niya mpia. 20 Iti gwa ulukani nula Mukulu likakondaniila ku ugali nangaluu mu ngulu. 21 ni ang'wa Paulo kukondaniilya u uailya nuakwe uko ku Efeso, Ung'wau Ng'welu aka atongeela kulongola ku Yerusalemu ku kiila ku Makedonia ni Akaya; Akaligitya, Ze yakilaa kutula kung'wanso, intakile ki henga ni Rumi ga." 22 uPaulo waka alagiilya ku Makedonia i amanyisigwa akwe a biili, uTimotheo nu Erasto, naza atulaa amuaiye. Kuiti nuanso mukola wakasiga ku Asia ku itungo. 23 Itungo lilo ai ipumie minyomo ukulu uko ku Efeso kutula inzila iyo. 24 Mutyani ung'wi i lina nilakwe Demetrio, naiza uzipilye i a dudu nia mpia ni itunda uDiana, ai wiletaa usuluja ukulu ku atyani. 25 Uugwa akailingiila i atyani nia mulimo nuanso nu kuligitya, "Akulu, mulingile kina mu usulsja uwu usese kingilya mpia idu. 26 Mihengile nu kija kina, shanga udu apa ku Efeso, ila pakupi Asia ihi, uyu uPaulo wa apemaa nu kuapiula i antu idu. Ukuligitya kina kutili i itunda naiza azipigwe ku mikono. 27 Hangi shanga udu ikoli ulugu kina usuluja nuitu ukutula shanga utakiwe hangi, kuiti ga ni itekeelo nilang'wa itunda nu musungu niiza mukulu uDiana uhumile kuholwa kutula mugila anga ndogoelyo. Hangi aza uzee huma ga nukulimilya u kulu nuakwe, nuanso naiza ku Asia ni ihi limukulyaa." 28 Nai akija aya, ai izuiwe ni ikuo nu kuzogolya, azeligitya, "uDiana nua ku Efeso ingi mukulu," 29 Kisali kiki kizula minyomo, ni antu akamanka palung'wi mukati a kianda nika miginsu, aka a amba ia nyamuhinzo auya nu Paulo, Gayo nu Aristariko, naiapumile ku Makedonia. 30 uPaulo ai uloilwe kingila miumbi nila antu, kuiti i amanyisigwa ai amugiiye. 31 Ga ni, ang'wi a afisa nia mukoa nu Asia naza atuile ahumbauya akwe akamutwaile lukani ku ngulu nu kumulompa waleke kingila mu kianda nika miginsu. 32 Ang'wi a antu ai atulaa akuligitya i kintu iki ni auya ikani ilo, ku nsoko iumbi nila antu ai latulaa lahalinkanilwa. Idu ao shanga ai ahumile ga nu kulinga ku niki ai azile palung'wi. 33 Ayahudi akamuleta ulskanda kunzi iumbi nila antu nu kumuika migulya ntongeela a antu. ulskanda akapumya ilingasiilyo ku mukono nuakwe nu kupumya uganulwa ku antu. 34 Kuiti nai akalinga kina ung'wensu ingi Muyahudi, ihi akazogolya ku luli lung'wi ku itungo nila saa ibili, "uDiana ingi mukulu nua Aefeso." 35 Ze yakilaa u talishi nua kisali ku likilaja i umbi, ai uligitilye, "Unyenye agoha nia ku Efeso, ingi nyenyu ni shanga ulingile kina i kisali iki nika Efeso ingi musununja nui itekeelo ni lang'wa Diana nu mukulu ni iyo ipisha nai igwie kupuma kilunde? 36 Kihenga gwa kina i makani aya shanga ahumikile, kutakiwe kutula nu ulyuuku

hangi leki kitumi kiji ku ukau. **37** Ku ndogoelyo maitangile i antu awa apa pi ibalaza naza shanga i ii itekeelo ang'wi shanga anya kumukuna itunda nuitu nu musungu. **38** Ku lulo, anga ize uDametrio ni atyani niakoli palung'wi nu ng'wenso akete mitumbo ku muntu wihi, i mabalaza akoli ng'walyi ni aliwali amoli. Ni aletwe ntongeela a lukani. **39** Kuiti anga ize u ewe udume kiji kutula makani ni mangiiza, akitung'wa mi ianza nila tai taai. **40** Ku tai kukoli mu ulugu nua kusigwa ibii kutula minyomo luhiku ulu. Kutili nsoko a ushapu uwu, hangi shanga kuitula nu uhumi nua kuganula. **41** Ze yakilaa kuligitya aya, aka asapatilya ai anyianza.

20 Ze yakilaa u minyomo kuhila, uPaulo akaitanga i amanyisigwa nu kuakinyila. Uugwa kualaga nu kuhega kulongola ku Makedonia. **2** Nung'wenso nai wakondya kukila mikoa nanso hangi ai watula ukuakinyila i ahuiili, akingila mu Uyunani. **3** Ze yakilaa ung'wenso kutula pang'wanso ku itungo nila myeli itaatu, ushaala ai uzepegwe ki talakwe ni Ayahudi nai watula ukuhumbela kutunga muhinzo ku nzila a luzi kutunga ku Shamu, iti akasiga kusuka kukiila ku Makedonia. **4** Nai akuie nu ng'wenso kupikiila ku Sopatro, ng'wana nuang'wa Pirho kupuma mu Berea; Aristariko nu Sekundo, ihi kupuma mu ahuiili nia ku Athesalonike; uGayo nua ku Derbe; Timotheo, Tikiko nu Trofimo kupuma ku Asia. **5** Kuiti antu awa akondyaa kutongela hangi ai atulaa akulindiila uko ku Troa. **6** Ku nzila na luzi kupuma ku Filipi ze yakilaa luhiku nula mikate ni shanga i ikiwe igai, nu mu mahiku a taano ki ka apikiila ku Troa. Ki kiki kuko ku mahiku mu tandaatu. **7** Ga nu luhiku nulang'wandyo nula wiki, nai kukoli kilingiie palung'wi iti ku uega u mukate, uPaulo ai witambuuye ni ahuiili. Ai watulaa ukuzipya kuhega mudau akwe, itigwa akalongoleka kuligitya kupikiila u utiku wigengu. **8** Ai ikoli intala idu mu shumba nika migulya naiza kilundiie palung'wi. **9** Mi ibolomyo ai ukoli wikiie muhumba ung'wi i lina nilakwe Utiko, naiza ulemeigwe nu tulo mulito. Ga nu Paulo nai watula ukutanantya ku itungo ilipu, u umuhumba uyu, aze ulae, akagwa pih kupuma mu gorofa a kataatu hangi ai ukugilwe aze ukule. **10** Kuiti uPaulo wakasima pih, ai wigooe ng'wenso mukola migulya akwe, akamu ungatila. Uugwa akaligitya, Leki kuhung'wi ukata, ku nsoko ukoli mupanga." **11** Uugwa akanankila hangi mu golofa nu ku uega u mukate, akalya. Ze yakilaa kitambuila ni enso ku itngo ilipu kupikiila maniambwa, akahega. **12** Akamuleta uyo u muhumba aze mupanga akiloelya nangaluu. **13** Usese akola ai kutongee ntongeela ang'wa Paulo ku meli hangi kikatunga ku Aso, naza usese kuzipilye kumuhola uPaulo kuko. Iki kiko ung'wenso mukola ai uloilwe kituma, ku nsoko

ai uzipilye kulongola kukiila mihi ni nyumu. **14** Nai wakapika uko ku Aso, kikamunankilya mu meli kikalongola ku Mitilene. **15** Uugwa usese kakahumbuka kupuma kung'wanso nu luhiku nula kabiili ai kupikile nkika a kabiili na kisiwa nika Kio. Luhiku nai lutyatile, kikapikiila ku kisiwa nika Samo, nu mudau akwe kikapika kisali nika Mileto. **16** Kunsoko u Paulo ai watulaa walamula kutunga muhinzo kukiila ku Efeso, iti kina waleke kutumila itungo ilipu lihi mu Asia; ku ndogoelyo ai watula nu upepele nua kukaya ku Yerusalemu kunsoko a luhiku nula Pentekoste, anga ai ihumike nuanso kituma iti **17** Kupuma ku Mileto akalagiiya antu kupika ku Efeso hangi akaitanga anyampala ni itekeelo. **18** Nai akapika kitalakwe, aka atambuila, unyenye akola mulingile puma u luhiku nula ng'wandyo nai mpambatile apa ku Asia, iti nai nkoli kitalanyu matungo ihi. **19** Nitumile ku Mukulu ku ulyuuku wihi hangi ku liholi, nu lwago nai lumpatile unene ku isui nila Ayahudi. **20** Mulingile iti naiza shanga ai nigiiye kutanantya kitalanyu kintu kiji naza kituile ka kusanigwa, ni iti unene nai numumanyisilye kihenga ga ni kulongola ito ku ito. **21** Mulingile iti unene nai nongolekile kualanga i Ayahudi ni Ayunani migulya a kila itunu kung'wa Itunda nu u huili mu Mukulu nuitu uYesu. **22** Ni itungili, gozeeli, unene, nize nkoli nu muhiiie u Ng'wau Ng'welu kutunga ku Yerusalemu, ndeke kumalinga i makani niiza akumpumila unene kung'wanso, **23** ila ku nsoko u Ng'wau Ng'welu winkuila unene mu kila kisali hangi wiligitya kina i minyororo nu lwago zizo inindiie. **24** Kuiti unene shanga ai nsigile kina u likalo nu lane ingi ku nzila ihi na nsailo kitalane, iti nihume kumalinkiilya u lugendo nu lane nu uaiilya nai nsingiiye kupuma ku Mukulu uYesu, kukuila u lukani nu luza nula ukende nuang'wa Itunda. **25** Ni itungili, goza, ningile kina ihi, mukati ao mu awo nai nongoe kuatanantilya u Utemi, shanga mukunihenga u usu hangi. **26** Ku lulo kumu kuiila lelo yiyi, kina nimugila igazo ku sakami a muntu wihi. **27** Ku ndogoelyo shanga ai nigiiye kumutanantilya u ulowa nuang'wa Itunda. **28** Ku lulo tuli akendegeeli migulya anyu unyenye akola, ni migulya idale lihi niize u Ng'wau Ng'welu umuikile unyenye kutula miasunja. Tuli miakendegeeli ku usunja umilundo nua Mukulu, naiza uliguile ku sakami akwe mukola. **29** Ningile kina ze yakilaa kuhega kitalane, mbugi ni ntaki yuingila mitalanyu, hangi ihite kuliaisiiya idale. **30** Ningile kina ga nu mukati anyu akola, ang'wi a antu azile nu kuligitya makani a mulimili, iti kualuta i amanyisigwa a atyate enso. **31** Ku lulo mutule miho. Kimbukiilya kina ku myaka i taatu shanga ai nihumile kuleka kumanyisa kila ung'wi anyu ku liholi utiku nu mung'wi. **32** Ni itungili unene naminkiilya kung'wa Itunda, nu kulukani nula ukende nuakwe, naiza luhumile kumuzenga nu

kuminkiilya isalo palung'wi ni enso ihi niaikilwe ikulyo kung'wa Itunda. **33** Shanga ai nkete nsula a mpia, zahabu, ang'wi a ng'wenda. **34** Mulingile unyenye akola kina i mikono iyi inikiye u lwanzo nulane mukola nu lwanzo nula awo nai akoli palung'wi nu nene. **35** Mu makani ihi ai muminikiye mpyani a iti ni mutakiwe ku a ailya ia nyeku ku kituma i milimo, ni iti ni mutakiwe ku kimbukiilya i makani a Mukulu uYesu, makani naiza u ng'wenso mukola ai uligitilye; "Ingi ibahu kupumya kukila kusingiilya." **36** Ze yakilaa kuligitya kinya iti, ai utugamile akalompa palung'wi ni enso. **37** Ihi akalila nangaluu nu kumugwila uPaulo mu nkingo nu kumulungila. **38** Ai ahumilwe kinya uwai ikilo nila ihi ku nsoko a iko naiza watulaa ukiligitilye, kina nangaluu shanga akihenga u usu nuakwe hangi. Uugwa akamutindikiilya mu Melikebu.

21 Matungo nai katula kalekanuka ni enso, nu kutunga muhinzo mu luzi, ai kupikiie moja kwa moja mu kisali nika Kosi, nu mudau akwe kikapikiila kisali nika Rodo, nu kupuma kung'wanso kikapikiila kisali nika Patara. **2** Nai kuligilye i meli nikuputa kulongola ku Foenike, ai kunankie kikatunga umuhinzo. **3** Nai kikapika ntongeela a kisiwa nika Kipro, kikakileka nkika a kisungu, kikatunga u muhinzo kupikiila ku Siria, kikaika i nanga mu kisali nika Toro, ku nsoko kung'wanso kuko i meli ai atulaa isimiligwe i miligo akwe. **4** Ze yakilaa kuihenga i amanyisigwa, ki kikiie kung'wanso mahiku mupungati. iAmanyisigwa awa akamutambuila uPaulo ku kiila ku Ng'wau ng'welu kina u ng'wenso waleke kupambata ku Yerusalemu. **5** Nai kapikiilya ga ni mahiku nanso, u sese kikahega kulongola yitu. Ihi palung'wi, ni asungu ao ni ana ao, ai akutindikiye munzila yitu kupikiila nai kikapuma kunzi a kisali. Uugwa kikatugama mu nshemba, kikalompa, kikalaga kila ung'wi. **6** Kikanankila i meli, kunu nienso akasuka ku mato ao hangi. **7** Nai kikamala ga nu muhinzo naitu kupuma ku Tiro, kikapikiila ku Tolemai. Pang'wanso ai kika alamusha i anyandugu, nu kikiie nienso ku luhiku lung'wi. **8** Mudau akwe kikahega kikalongola ku Kaisaria. uSese kikingila mi ito nilang'wa Filipo, mutanantya nua nkani ninza, nai watulaa ung'wi nu awo ni mupungati, nu sese ki kikiie palung'wi nu ng'wenso. **9** Muntu uyu ai ukete ananso anne a mudama ai ilotaa. **10** Ze yakilaa kikiie kung'wanso ku mahiku kituunga, akasima kupuma ku Uyahudi munyakidagu ung'wi nuitangwa Agabo. **11** Nuanso ai uzile kitaitu hangi akauhola u mukoha nuang'wa Paulo. ku uwu ai witungile migulu ni mikono akwe mukola nu kuligitya, "Ng'wau Ng'welu wiligityaa itii," "Ayahudi nia ku Yerusalemu akumutunga u muntu niiza mukola hiu nua mukoha uwu, ni enso akuminkiilya mu mikono a antu ni anyangu." **12** Nai kikija i makani nanso, usese ni antu nai atulaa ikie i kianza ni kanso ai kumusingiilye uPaulo waleke

kunankila kulongola ku Yerusalemu. **13** Uugwa uPaulo ai usukiye, "Mukituma ntuni, mukulila nu kunihumya ukata mu nkolo ane? ku ndogoelyo nkoli nkondaniie, shanga kutungwa udu, kuiti ga nukushila kuko ku Yerusalemu ku nsoko a lina nila Mukulu uYesu." **14** Ku iti uPaulo shanga ai uloilwe kupeng'wa, ai kulekile nu kuligitya, "Uugwa ulowa nuang'wa Itunda utumike." **15** Ze yakilaa i mahiku nanso, ai kuhoile i mpinda yitu nu kunankila ku Yerusalemu. **16** Ze yakilaa i amanyisigwa kupuma ku Kaisaria ai ityatile nu sese ga. Akamuleta muntu ung'wi nui tangwaa Mnasoni, muntu nua ku Kipro, mu manyisigwa nua kali, naiza kikiie nu ng'wenso. **17** Nai kikapikiila ku Yerusalemu, anyandugu ai akusingiye ku ulowa. **18** Mudau akwe uPaulo ai ulongoe palung'wi nu sese nu Yakobo, ni anyampala ihi nai akoli. **19** Ze yakilaa kualamusha, ai uinkiye i makani naizaa Itunda witumile mukati ao i anyangu kukiila uaiilya nuakwe. **20** Matungo nai akija nanso, akamulumbiilya Itunda, hangi akamutambuila, "Wihengaa, munyandugu, akoli magana a nzogu anga ahuiie mukati a Ayahudi. Nienso ihi akete nsula kuamba ilagiiyo. **21** Atambuie kutula u ewe, kina ukumanyisa i Ayahudi ni ikiie mu anyangu kulekanuka nu Musa, ni kina ukutatambuila aleke kuatwala i kidamu i ana ao, hangi aleke kutyata i ntendo nia kali. **22** Kutakiwe kitume ntuni? Kutile u mintumbo aki giilya kina u ewe wapikiila. **23** Iti itume iko usese ni ku ukutambuila itungili; kukete antu anne naza aikile ndagu. **24** Ahole i antu awa hangi wielye mukola palung'wi ni enso, nu kualipilya u ugulwa nu ao, iti ahume kuzula i matwe ao. Uugwa kila ung'wi walije kilanga kina imakani nai atambuiwe kutula u ewe ingi a uteele. Akimanyisa kina u ewe ga utyatile ilagiiyo. **25** Kuiti ku makani a anyangu naza atulaa ahuiili, ai kukiisilye nu kupumya i malagiiyo kina atakiwe kihuja ni intu naza ipumigwe isongelyo ku a dudu, ni sakami, kupumiila ni iko naza kigogilwe, hangi ihuje nu usambo." **26** Uugwa, uPaulo aka ahola i agoha, nu luhiku nula kabiili, akielya u mukola palung'wi ni enso, akingila mu ltekeelo, kutanantya i tungo nila mahiku na kielya, kupikiila isongelyo lipumigwe ku nsoko a kila ung'wi ao. **27** Mahiku nanso ni mupungati nai ahumbela ku ulinkiila, ze yakilaa i Ayahudi kupuma ku Asia akamihenga uPaulo Mitekeelo, ni anyianza akataka, hangi akamugoela u mukono. **28** Ai atulaa akuzogolya, "Antu a Israeli, kuaiilyi, Uyu ingi yuyo muntu nuenda amanyisa i antu kila nkika i makani niiza nsuta ni antu, ilagiiyo, ni kianza iki. Wa aleta ga ni Ayunani mu ltekeelo nu kuika kibudu kianza apa ni pelu. **29** Ku nsoko u ng'wandyo ai atulaa amihenga uTrofimo Muefeso aze ukoli palung'wi nu ng'wenso mu kisali, ni enso ai asigie kina uPaulo ai wamuletaa mitekeelo. **30** Kisali kihi ai katulaa nu ukunguali, ni antu

akamanka palung'wi nu kumuamba uPaulo. Akamupumya kunzi i Itekeelo, ni milango nkua ikalugailwa. 31 Nai ikatula akugema kumubulaga, inkani ikamupikila u mukulu nua anya mbita nia usunji kina i Yerusalemu ihi ai atulaa izula minyomo. 32 Itungo lilo aka ahola i asunja nu mukomoli akalimankiila iumbi. Matungo i antu nai akihenga u mukulu nua idale nila asunja, akaleka kumukua uPaulo. 33 Ugwa u mukulu nu idale ai umuhumbee nu kumuamba uPaulo, hangi akalagiilya watungwe minyororo ibiili. Akamukolya nuanso ingi nyenyu hangi ukituma ki ntuni. 34 Ang'wi ao a antu mi umbi ai atulaa akubunuka i kintu iki ni auya kingiiza. Ku nsoko u mukomoli shanga ai uhumile kuatambula kihi ku nsoko a iyogo ilo, akalagiilya uPaulo waletwe mukati itando. 35 Ugwa nai wakapika mu munankiilo, akaholwa nu asikali ku nsoko a minyomo nu i umbi. 36 Ndogoelyo i umbi nila antu ai limutyatiie nu kulongoleka kukua iyogo, "Muheji uyu." 37 uPaulo nai watula ukuletwa mukati itando, ai umutambuie u mukulu nu idale, "Nihumilene nukutambuile kintu?" Umukulu uyu nu idale akaligitya, "itii ukutambula Kiyunani? 38 Itii, u ewe shanga wi uyo u Mumisri naiza u ng'wandyo ai utongee u upiluki hangi ai uhoile i a kilemu magana a nzogu anne mu wii?" 39 uPaulo akaligitya, "Unene ni Muyahudi, kupuma kisali ka Tarso a ku Kilikia. Unene ni munya ihi nua kisali ni kikumukile. Numulompile, mundeke nitambulye ni antu." 40 Itungo u mukomoli nai umulekee, uPaulo akimika pa munankiilo hangi akapumya kilingasiilyo ku antu ku mukono nuakwe, Itungo nai ikoli ihitwii nangalu, akitambula ni enso ku Kiebrania. Akaligitya,

22 "Anyandugu ni a tata ane, tegeelyi u uguniilyi nuane ni nikawituma kitalanyu itungili." 2 Anyianza nai akija uPaulo ukuligitya ni enso ku Kiebrania, aka kilaga. Akaligitya. 3 Unene ni Muyahudi, ntugiwe kisali ka Tarso kipango nika Kilikia, ila aindigiye i kimanyi mu kisali iki, mu migulu ang'wa Gamalieli. Ai manyisigwe kunuganiila ni nzila nziza nia malagiilyo a atata itu. Unene ni munyangulu kung'wa Itunda, anga u nyenye mihi ni mili ilelo. 4 Ai niagiye ku nzila iyi kupikiila insha; nika atunga agoha ni asungu nu kuagumila mu kadulumu. 5 Ga nu kuhani nu mukulu ni anyampala ihi ahumile kupumya u ukuili kina ai nsingiye ibada kupuma kitalao ku nsoko a anyandugu niakoli ku Dameski, kitalane unene kutunga u muhinzo kulongola kung'wanso. Ai ituille nialete antu ku Yerusalemu ku nzila iyo iti atungwe nu kulingwa njuguda. 6 Ai ipumie kina pang'wanso nai natula nkoli muhinzo nu kuhumbeela ku Dameski, itungo nila mung'wi kupumbugiilya welu ukulu ukapumila kilunde ukandya kunelya. 7 Nikagwa pihii hangi nikija luli lukumbila, 'Sauli, Sauli ku niki ukuntasha?' 8 Nikasukiiilya, 'u ewe wi

nyenyu, Mukulu?' Akantambula, 'Unene ni Yesu Munazaeti, naiza u ewe ukuntasha.' 9 Awo nai akoli palung'wi nu nene ai ihengile u welu, ila shanga ai igulye u luli nulung'wa uyo nai uligitilye nu nene. 10 Nikaligitya, 'Nitume ntuni, Mukulu?' uMukulu akantambula, Imike hangi wingile mu Dameski; kung'wanso ukutambuilwa kila i kintu nutakiwe kituma.' 11 Shanga ai nihumile kihenga kunsoko a welu nua welu uwo, uugwa nikalongola ku Dameski ku kutongwa ni mikono nua awo nai akoli nu nene. 12 Kung'wanso nikatankana nu muntu nai witangwa Anania, ai watulaa muntu nai uambile ilagiilyo hangi munya ku kuligwa ntongeeela a Ayahudi ihi nai ikiie kung'wanso. 13 Akapembya kitalane, akimika ntongeeela ane, nu kuligitya, Munyandugu Sauli, ulije kihenga. 'Ku itungo lilo liilo nikihenga. 14 Akaligitya, 'Itunda nua atata itu ukuholaniye u ewe ulije kulinga u ulowa nuakwe, kumihenga uyo ni munya tai ane, nu kija u luli nulupembeeye milangu nilakwe. 15 Ku nsoko ukutula wi mukuili kitalakwe nu kuantu ihi migulya a naza umihengile nu kigiilya. 16 Ugwa itungili ku niki ulindiie? Uka, wogigwe, woje i milandu ako, uzelitanga i lina nilakwe.' 17 Ze yakilaa kusuka ku Yerusalemu, hangi nai natula kipolya mukati itekeelo, ikapumila kina nikinkiiligwa muloto. 18 Nikamihenga ukuntambula, 'kagupa upume mu Yerusalemu ku ukau, ku nsoko shanga augombile u ukuili nuako kutula unene.' 19 Nikaligitya, 'Mukulu, enso akola alingile ai nia tungile mu kadulumu nu kuakua awo nai akuhiiie mu kila itekeelo. 20 Ni sakami ang'wa Stefano mukuili nuako nai ihunuwe, Unene ga ai nkoli nimikile pakupi nu kugomba hangi ai natulaa kusunja ang'wenda a awo nai amubulagile.' 21 Kuiti ai untambuie, 'Longola, ku nsoko unene nika kulagiilya ulongole kuli ku anyangu.' 22 Antu akamulekela waligitye migulya a lukani ulu. Kuiti panyambebe akitunta nu kuligitya, "muheje u muntu uyu mi ihi; ku nsoko shanga iziza wikie." 23 Nai akatula akitunta, nu kuguma i ang'wenda ao nu kupekula u lunkundi migulya, 24 u mukomoli nu mukulu akalagiilya uPaulo waletwe mitando. Akalagiilya wakoligwe kunu wazekuwa i mikoha, iti u ng'wensu mukola walinge ku niki ai atulaa akumuzogoeelya iyogo kinya iti. 25 Ga ni iti nai atulaa amutungu ku ndigi, uPaulo aka mutambula u akida uyo nai wimikile pakupi nu ng'wensu, "Itii! ingi tai ane kitalanyu kumukua u muntu niza Murumi hangi wakili kulumulwa?" 26 U akida uyo nai wakija i makani aya, akalongola ku mukomoli nu mukulu nu kumutambula, wazeligitya, "Uloilwe kituma ntuni? ku ndogoelyo u muntu uyu ingi murumi." 27 uMukomoli nu mukulu akapembya nu kumutambula, "Ntambuile, itii, u ewe wi munya kisali nua ku Rumi?" uPaulo akaligitya, "Uu." 28 Umukomoli aka asukiilya, "Ingi kukiila ngele nkulu a mpia uugwa ai

ndigilye u unya kisali.” Kuiti uPaulo akamutambuila, “Unene ni murumi nua kutugwa.” 29 Uugwa awo nai akoli ihambile kulongola kumukolya akahega nu kumuleka itungo lilo lilo. Nu mukomoli nu ng'wenso akitumba, nai wakalinga uPaulo ingi Murumi, hangi ku nsoko wamutungaa. 30 Luhiku nai lutyatile, u mukomoli nu mukulu ai uloilwe kulinga i tai kutula usemelwa nua Ayahudi kung'wa Paulo. Iti gwa akamutunguila i nyuli niakwe akalagiilya i akulu nia akuhani ni anza lihi litankane. Akamuleta uPaulo pih, nu kumuika pa kati ao.

23 uPaulo aka agozeela kung'wandyo i antu ianza nu kuligitya, “Anyandugu ane, niki ntongeela ang'wa ltunda ku nsula nziza kupikiila lelo iyi.” 2 uKuhani nu mukulu uAnania aka alagiilya awo nai imikile pakupi nu ng'wenso amukue ilangu nilakwe. 3 Uugwa uPaulo akamutambuila, “ltunda uku ukua nu ewe, ikiligo nai lipoguhiwe inswakaala. Wikie ukunamula ku ilagiilyo, nu ewe ukundagiilya nkuwe nsuta ni malagiilyo?” 4 Awo nai akoli imikile pakupi nu ng'wenso akaligitya, “Iti uu nu kumutukila u kuhani nu mukulu nuang'wa ltunda?” 5 uPaulo akaligitya, “alunaa ane, unene shanga azaningile kina uyu ingi kuhani nu mukulu. Ku nsoko ikilisiywe, shanga ukuligitya ibibi migulya a mukulu nua antu ako.” 6 uPaulo nai wakhenga ya kina i nkika ing'wi ni ianza ingi Asadukayo ni auya ingi Afarisayo, akitunta nukuligitya, anyandugu ane, unene ni Mufarisayo, ng'wana nua Mufarisayo. Ingi ku nsoko iyi nsumbiye ku ukamatiku u wiukigwa nua ashi nikulamulwa nu enso.” 7 Nai wakamaligitya aya, Wikungumi ukulu ukapumila mukati a Afarisayo ni Asadukayo, ni ianza likaganuka. 8 Ku iti iAsadukayo iligitya kutile u wiukigwa, malaika ang'wi ng'wau ng'welu, ila i Afarisayo iligitya aya ihi akoli. 9 Minyomo ukulu ukapumila hangi ang'wi a amanyi nai akoli nkika a Afarisayo akimika nu kisija, azeligitya, “shanga kihengile kibi ni kibibi kung'wa muntu uyu. Uli anga u Ng'weu ng'welu ang'wi malaika uligitilye nu ng'wenso?” 10 Itungo nai lipumie ikolyo ikulu, mukulu nu idale ai witiubiule kina uPaulo ai uzee tamulanigwa mapuli mapuli ni enso, iti gwa akalagiilya i anyidale asime pih nu kuhola ku ngulu kupuma ku anyianza ni ianza, nu kumuleta mi itando. 11 Utiku nai utyatile uMukulu ai wimikile pakupi nu ng'wenso nu kuligitya, “Leka kitumba, Ku nsoko unkuie ni Yerusalemu, iti ukupumya ukuili ga nu mu Roma.” 12 Nai ukela, ang'wi a Ayahudi ai azipilye ilago nu kitanga kizumi migulya ao akola; ai aligitilye kina shanga ikalya ang'wi kung'wa kibi kupikiila ni ikamubulaga uPaulo. 13 Ai akoli antu makumi anne ikilo naza azipilye isui ili. 14 akalongola ku akulu a akuhani ni anyampala nu kuligitya, “Ki ika akola mu kizumi kikulu, kuleke kulya kibi kupikiila kamubulaga uPaulo. 15 Iti gwa itungili, ianza

liimutambuile u mukomoli nu mukulu wamulete kitalanyu, anga kina mukulamula usemelwa nuakwe ku uziza. Kitaitu usese kukoli kihambile kumubulaga ze wakili kupika apa.” 16 Kuiti ung'wana nua muluna musungu wang'wa Paulo wakija kina likoli isui, akalongola akingila mukati i itando nu kumutambuila uPaulo. 17 uPaulo akamitanga u akida ung'wi akaligoty, “Muhole u muhumba uyu kung'wa mukomoli; ku nsoko ukete lukani nula kumutambuila.” 18 Uugwa u akida akamuhola u muhumba uyo akamutwala kung'wa mukomoli nu mukulu akamutambuila, “uPaulo u mutungwa uyo aza unintangile wandagiilya nukuletele u muhumba uyu kitalako. Uketete lukani nula ku utambuila.” 19 uMukomoli uyo nu mukulu akamuamba ku mukono akibagula nu ng'wenso ku mpelo, nu kumukolya, “Ingi kintu kii nuloilwe kuntambuila?” 20 Umuhumba uyu akaligitya, “Ayahudi igombilye ku ulompa umulete uPaulo mudau mi ianza anga kina aloilwe kulija nkani niakwe ku uziza ikilo. 21 Uugwa u ewe uleke kugomba ku ndogoelyo antu makumi anne ikilo akumutungila. Itungile ku kizumi, aleke ga nu kulya ang'wi kung'wa kupikiila ni ikamubulaga. Ga ni itungili akoli akondaniie, aze alindiie ugombigwa puma kitalako.” 22 Uugwa umukomoli uyo nu mukulu akamuleka u muhumba walongole yakwe, ze yakilaa kumulagiilya “waleke kumuila muntu wihi nia kina wamuganua aya.” 23 Akaitanga i a akida abiili akaligitya azipilyi i a asikali magana abiili kulongola ku Kaisaria ni a asikali anankila mpalasi makumi mupungati, nawa niakete i ndilima magana abiili, mukuhega zamu a kataatu a utiku. 24 Aka atambuila kuika ikali ikondile naiza uPaulo uku mutumila nu kumuhola iziza kung'wa Feliki uGavana. 25 Akakilisa ibada ku kinya iti, 26 Klaudio Lisia kung'wa Liwali mukuligwa uFeliki, mulamu. 27 Umuntu uyu aza uambilwe ni Ayahudi atula pakupi kumubulaga, uugwa nalongola ni idale nila asikali nu kumuguna, nazandigilye inkani nia kina ung'wenso ingi munya ku Rumi. 28 Aza ndoilwe kulinga ku niki amusemee, iti gwa namutwala mi anza. 29 Nihenga kina aza watulaa usemewe ku nsoko a makolyo a malagiilyo ao, ang'wi shanga aza usemewe lukani lihi nu luzipie kubulagwa ang'wi kutungwa. 30 Uugwa yakumuka kitalane kina likoli isui ki talakwe, iti gwa ku ukau namulagiilya kitalako, nu kualagiilya niamusemee alete ga nu usemelwa nuakwe ntongeela ako. Ilaga.” 31 Uugwa awo i a asikali akakela ilagiilyo; akamuhola uPaulo akamutwala ga nu ku Antipatri utiku. 32 Luhiku naza lutyatile, i a asikali idu aka aleka awo ianankila mpalasi alongole palung'wi nu ng'wenso, nianso akasuka yao mitando. 33 Ni anankila mpalasi nai akapika ku Kaisaria, nu mukinkiiya u liwali ibada, akamuika uPaulo ntongeela akwe. 34 Nu ng'wenso u liwali akalissima ibada, ai

umukoioye uPaulo ai upembeeye i jimbo kii, nai wakalinga nia kina ingi muntu nua ku Kiikilia, 35 akaligitya, "Nikakija u ewe ni ikapembya awo nia kusemee," akalagiilya waikwe mu ikulu ang'wa Herode.

24 Ze yakilaa mahiku a taano, uAnania kuhani nu mukulu, ang'wi a anyampala nu muligitya ung'wi nuitangwaa Tertulo, akalongola pang'wanso. Antu awa aletile usemelwa kutula Paulo kung'wa gavana. 2 uPaulo naza wimikile ntongeela ang'wa gavana, uTertulo akandya kumusemela nu kuligitya kung'wa gavana, "ku nsoko ako kukete ulyuuku ukulu; nu ku muloto nuako wiletaa upiluki uziza mi ihi nilitu; 3 uugwa ku ilumbi lihi kisingiilya kila i kintu nuitumaa, Milamu mukulu Feliki. 4 Kuiti ndeke ku ukatalya ikilo, ku inena untegeeye makani masheenyu ku uaiilyi nuako. 5 Ku ndogoelyo kamulijaa muntu uyu munya lugida, hangi ukusasha iAyahudi ihi kupiluka mi ihi. Hangi ingi lukolongo nua mazindaalo a Anazorayo. (Komaniiilya; Ipatyo nila makani a lukiili ulu 24; 6, 6 Ni hangi ai ugemeeye kuli ikila itekeelo kibudu itigwa kamuamba' umutili mu mbugulu ni nziza nia kali). (Komaniiilya; U lukiili ulu 7 Lisiasi, afisa, ai uzile nu kumuhola ku ngulu mu mikono itu, umutili mu mbugulu ni nziza nia ukilisigwa nua kali). 8 Anga umukolye uPaulo kutula makani aya, ukuhuma ga nukimanyisa ingi kintu kii kumusemee." 9 Ayahudi ni enso akamusemela uPaulo, azeligitya kina aya makani aza atulaa atai. 10 uLiwali nai wakamunyansuila u mukono uPaulo waligitye, uPaulo ai usukiiye, "Ningile kina ku myaka idu watuilee wi mulamuli nua ingu uwu, hangi nketu ulowa kitambuiilya mukola kitalako. 11 Uhumile ki ikilya kulu kuulu kina akili kukila mahiku ikumi na abiili ikilo puma naza nankie kulongola kipolya ku Yerusalemu. 12 Hangi naza anihangile mi itekeelo, shanga aza nikungumile nu muntu wihi, hangi shanga aza nitumile anga minyomo mi anza, ang'wi mu matekeelo ang'wi mukati a kisali; 13 hangi ang'wi shanga ahumile kuika kulu kuulu kitalako u usemelwa nia ku usemela kitalane. 14 Ila kulapa ili kitalako, nia kina ku nzila iyo naiza akitanga i mazindaalo, ku nzila yiyo yiyo ku mutumikila Itunda nua a tata itu. Unene ingi ni muhuili ku ihi nakoli mi ilagiiyo nu ukilisigwa nua anyakidagu. 15 Nketu ugimya wuwo wuuwo kung'wa Itunda naza ga nao nienso au lindiie, kupembya ku wiuki nua ashi, ku ihi anya tai ane hangi ni agila i tai ane ga; 16 nu ku ili, kituma i milimo iti ntule ni isigo nigila i kinkwaatya ntongeela ang'wa Itunda ni ntongeela a antu kukiila makani ihi. 17 Itungili ze yakilaa myaka idu nzile kuleta uaiilya ku ingu nuane nu uaiilya nua mpia. 18 Nai nitumile iti, Ayahudi kituunga nia ku Asia akanihanga mukati

a sherehe nai a kielya mukati itekeelo, bila idale nila antu ang'wi minyomo. 19 Antu awa naza atakiwe kutula amoli ntongeela ako itungili iti hangi aligitye iko niakikete migulya ane anga ize akete lukani lihi. 20 Ang'wi antu awa akola nia ligitye ingi utumuli kii naza awihengile kitalane naza nimikile ntongeela i anza nila Ayahudi; 21 kwaala ku nsoko a kinu king'wi naza nikiligitilye ku luli naza nimikile pakati ao, "ingi kunsoko a wiuki nua ashi unyenye mukunamula." 22 uFeliki ai watulaa wapinduwee iziza kutula i nzila, hangi akalidilya i anza. Akaligitya, "Lisia mukomoli nui kiza pihhi kupuma ku Yerusalemu nikapumya ulamuli ku usemelwa nuanyu." 23 Iti gwa akamulagiilya u akida wamusunje uPaulo, ila watule ni lyoma hangi waleke kutula ukoli ga nu muntu nua kuagilya i ahumba uya niakwe aleke kumuaiilya ang'wi kumiumba umbila 24 Ze yakilaa mahiku kituunga, uFeliki akasuka nu Drusila musungu nuakwe nai watulaa Muyahudi, akalagiilya antu kumitanga uPaulo nu kutegeelya puma kitalakwe nkani nia uhuili mukati ang'wa Kristo uYesu. 25 Ila uPaulo nai wakatula ukitambulya nu ng'wenso kutula tai ane, kutula ni ngele nu ulamuli nuikapembya, uFeliki akalija woa akasukiiilya, "longola kuli ku itungili, ila anga ndije itungo hangi, nikakitanga." 26 Itungo lilo liilo, ai usumbiye kina uPaulo ukuminkiiilya mpia ku lulo ai umitangile nkua ingiiza akalingitya nu ng'wenso. 27 Ila myaka ibiili nai akile, uPorkio Festo akatula Liwali ze yakilaa uFeliki, ila uFeliki ai uloiwe kielya ku Ayahudi, iti gwa akamuleka uPaulo pihhi a usunja.

25 Uugwa uFesto nai wakingila mukati i jimbo nilanso hangi ze yakilaa mahiku ataatu akalongola kupuma ku Kaisaria kupikiila ku Yerusalemu. 2 uKuhani nu mukulu ni Ayahudi ni asanigwe ai aletile usemelwa kutula Paulo kung'wa Festo. hangi ai aligitilye ku ngulu kung'wa Festo. 3 Hangi ai amulompile uFesto Fadhili migulya a makani ang'wa Paulo aliye kumitanga ku Yerusalemu iti ahume kumubulaga mu nzila. 4 Kuiti uFesto ai usukiiye kina uPaulo ai watulaa mutungwa mu Kaisaria, ni kina ung'wenso mukola ukukaya kusuka kung'wanso. 5 Ai uligitilye, "Kululo, awo naza ahumile, ahumile kulongola uko nu sese. Anga ize kikoli kintu kibibi ku muntu uyu, mutakiwe kumusemela." 6 Ze yakilaa ki kie mahiku mu nana ang'wi ikumi ni ikilo, wikasuka ku Kaisaria. Nu luhiku nai lutyatile wakikie mi ituntu nila ulamuli nu kulagiilya uPaulo waletwe kitalakwe. 7 Nai wakapika, Ayahudi kupuma ku Yerusalemu akimika pakupi, Akapumya usemelwa widu ulito naiza shanga ikahuma ku ukaminkiiilya. 8 uPaulo ai witambuiye nu kuligitya, 'Shanga ku lina nila Ayahudi, shanga migulya itekeelo, ni shanga migulya ang'wa Kaisari, nitumile u ubi.' 9 Kuiti uFesto ai

uloilwe kielya ku Ayahudi, ni lulo aka musukiilya uPaulo ku kuligitya, 'Itii, uloilwe kulongola ku Yerusalemu nu kulumulwa nu nene kutula i makani aya kuko?' 10 uPaulo ai uligitilye, 'nimekile ntongeela i ituntu nila ulamuli ni lang'wa Kaisari naiza ntakiwe kulumulwa. Shanga nia tumuie i Ayahudi, anga u ewe nulingile ibahu. 11 Anga itule ntumue hanga anga itule nitumile ni ashanga inonee insha, shanga nihitile kusha. Kuiti anga u usemelwa nua shanga kintu, kutili u muntu nuhumile kuninkiiya kitalao. Kumulompa uKaisari.' 12 Ze yakilaa u Festo kuligitya ni i anza akasukiilya, "ukumulompa u Kaisari; ukulongola kung'wa Kaisari." 13 Ze yakilaa mahiku kituunga, u mutemi u Agripa nu Bemike ai apikile ku Kaisaria kituma wiumbaumbi kung'wa Festo. 14 Ze yakilaa kiki papo ku mahiku idu, uFesto ai winkiye usemelwa nuang'wa Paulo ku mutemi; Akaligitya, 'Muntu ung'wi aza ulekilwe papa nu Feliki anga mutungwa. 15 Naza natula ku Yerusalemu akuhani ni akulu ni anyampala a Ayahudi ai aletile usemelwa migulya a muntu uyu kitalane, ni enso ai akoiye migulya a ulumulwa ku ng'waakwe. 16 Ku ili unene aza niasukiye kina ku ntendo nia a Roma kumupumya muntu ku kielya badala akwe, u usemelwa utakiwe kutula ni iyoma nila ku gugana ni aseme akwe nu kitambuiya ku usemelwa nuanso. 17 Ku lulo, nai akiza palung'wi apa, shanga ai nihumile kulindiila, kuiti luhiku nai lutyatile ai nikie mi tuntu nila ulamuli nu kulagiilya u muntu nuanso waletwe mukati. 18 Itungo i aseme naza imikile nu kumusemela, nikasiga kina kutili u usemelwa nu ukulu nu uletilwe kitalakwe. 19 Badala akwe ai akete u wikungumi nua kituunga palung'wi nu ng'wensu kutula kizindaalo ni kao ni kutula uYesu naiza ai watulaa wakule, kuiti uPaulo ukudaya kina ukoli upanga. 20 Ai natulaa nkunikiwe kinya kudumiila ikolyo ili, hanga nikamukolya anga ize ukulongola ku Yerusalemu kulumulwa kutula makani aya. 21 Kuiti uPaulo nai wakitangwa waikwe pihii a usunja ku nsoko a ulamuli nua mutemi, ai ndagiye waikwe ga ni nikamutwala kung'wa Kaisari. 22 uAgripa ai witambuie nu Festo, "aza nzeelowa ga nu kumutegeelya u muntu uyu." "uFesto, akaligitya, "mudau ukumutegeelya." 23 Iti gwa mudau akwe, uAgripa nu Bernike ai apikile ni sherehe idu; ai apikile mi itando ni a afisa ni idale, ni antu nia asanigwe mu kisali. Nu Festo ai upumilye ilagiilyo, uPaulo waletwe kitalao. 24 uFesto akaligitya, "Mutemi Agripa, ni antu ihi naza amoli apa palung'wi nu sese, mu mihengile u muntu uyu; muhangu wihi nua Ayahudi uko ku Yerusalemu ni apa iti ga aloilwe ni asije, ni enso ikazogolya kitalane kina waleke kiki. 25 Ai nihengile kina shanga ai witumile lihi nilinonee insha; kuiti ku nsoko wamitangaa u mutemi, ai namue kumutwala kitalakwe. 26 Kuiti nimugila i kintu ni kikaminkii nika kukilisa

ku mutemi. Ku nsoko ili, numuletile kitalako Agripa, iti nihume kutula ni kintu nika kukilisa kutula usemelwa. 27 Ku nsoko kihenga kigila i ndogoelyo kumutwala u mutungwa hanga bila kulagiila u usemelwa nu umukinyiie.

26 Iti gwa, uAgripa akamutambuila uPaulo, 'Ugombigwe kitambuiya.' Uugwa uPaulo akagoola u mukono nuakwe akitambuiya iti. 2 "Kiona ni munya ulowa, Mutemi Agripa, iti kituma u usemelwa nuane ntongeela ako lelo ku usemelwa wihi nua Ayahudi. 3 Lukulu, ku nsoko u ewe ingi wi mulingi nua ntendo nia Ayahudi ni makolyo. Iti gwa kulompa utegeelye ku ugimya. 4 Tai, i Ayahudi ihi alingile iti nai nikie puma u ugalmanga nuane mu ingu nuane uko ku Yerusalemu. 5 Aningile puma u ng'wandyo hanga atakiwe kugomba kina ai nikie anga Mufarisayo, ikumbiko ni likete u uambiila tai utaki mu kizindaalo ni kitu. 6 Itungili nimikile apa namulwe ku nsoko unene naligozee ilago naiza Itunda ai ulitumile ni atata itu. 7 Ili ingi ilago naiza i ndugu yitu ikumi na ibiili ai isumbiye kusingiilya anga amipoelye Itunda ku ngulu utiku nu mung'wi. hanga kunsoko a uhuili uwu, mutemi Agripa, kina i Ayahudi akunsemela. 8 Ku niki wihi kati anyu usigile ingi ikuilwa kina Itunda wi iusha i ashi? 9 Itungo ling'wi ai nsigile mukola kina ai nzituma makani idu ku lina nilang'wa Yesu nua ku Nazareti. 10 Ai nitumile aya mu Yerusalemu; Ai niatungile i ahuili idu mu kadulumu, hanga ai natulaa nu uhumi kupuma ku akulu nia akuhani kituma iti; ni matungo niakubulagwa, ai nikua kula kitalao. 11 Nkua idu ai niapiiilya mu matekeelo ihi hanga ai ngemile kuazipya auhite u uhuili nua. Ai nkete ikuo nangaluu migulya ao hanga ai niazunsilye ga nu mu isali nia uziila 12 Matungo nai natulaa kituma aya, ainongoe ku Dameski, nize nkete u uhumi nu ulagiilgwa kupuma ku akuhani ni akulu, 13 nai nikatula munzila matungo a mung'wi, Mutemi, nikihenga welu kupuma kilunde nai watula utaki kukila i mpasu hanga ukelya ku upilimikiilya unene ni antu nai atula atungile u muhinzo palung'wi nu nene. 14 Usese kiji nai kikagwa pihii, ai nigulye luli lukitambulya nu nene luzeligitya mu ntambu a Kiebrania; 'Sauli, Sauli ku niki ukunaja? Ingi ikaku kitalako ku ukua ilambi u mushokoo. 15 Papo nikaligitya, 'U ewe ingi nyenyu, Mukulu? uMukulu akasukiilya, ' Unene ingiYesu naiza ukunaja. 16 Itungili humbuka wimike ku migulu ako; nsoko ku isigo ili unene nigeeleka kitalako, nukuhoe kutula wi munya mulimo hanga mu kuiili migulya a makani naiza ulingile kutula unene itungili ni makani ni nikakulagiila panyambe; 17 hanga Nikakuguna kupuma ku antu ni anyangu niize ku ulagiilya, 18 kupitya i miho ao nu kuaheja mu kiti kulongola mu welu nu kupuma

mu ngulu nia mulugu amupilukile Itunda; iti alije kusingiilya kupuma kung'wa Itunda ulekelwa nua milandu nu usali naza nia inkiye awo nai niabague ku uhuili nu ukoli kitalane. 19 Iti gwa, mutemi Agripa, shanga ai nihumile kupiluka u muloto nua kilunde, 20 kuiti, ku awo niakoli mu Dameski hanza, ni uugwa ku Yerusalemu ni ihi ihi nuku Yudea, hangi ga ku antu ni a mahi mangiiza, ai ntanantilye kina ile itunu nu kumupilukila Itunda, itume i ntendo ni itakiwe kila itunu. 21 Ku nsoko iyo i Ayahudi ai amabile mi itekeelo, akagema kumbulaga. 22 Itunda unzaiye kupikiila itungili, iti gwa nimikaa nu ku kuili ku antu nia nakanda nu ku awo niakulu migulya a ayo naiza anyakidagu nu Musa ai aligitilye akupumila ni shanga ingiiza; 23 kina uKristo kusinja ukagigwa hangi ukutula wang'wandyo kiuka kupuma mu ashi nu kutanantya u welu ku Ayahudi nu ku anyangu. 24 uPaulo nai wakamala kitambulya, uFesto ai uligitilye ku luli lukulu, 'Paulo, u ewe wi muhali! kilingi kako kakutendilee utule wimuhali. 25 Kuiti uPaulo akaligitya, Unene shanga ni muhali, mukulu Festo; kuiti ku ugimya kuligitya i makani nai a tai ntali. 26 Ku nsoko mutemi ulingile kutula i makani aya; ni iti, kuligitya ku ulyuuku kitalakwe; ku nsoko ili shanga ai litumilwe anga ku mpelo. 27 Itii, uhuie i anyakidagu, Mutemi Agripa? Ningile kina uhuie. 28 uAgripa akamuila uPaulo, 'Ku itungo ikupi uhumile kumpema unene nu kuntenda ni Mukristo? 29 uPaulo akaligitya, "Kumulompa Itunda kina, ku itungo ikupi ang'wi ilipu, shanga u ewe du, ila ihi ga niantegeeye i lelo, atule anga unene, kuiti bila minyororo iyi na kadulumu." 30 Uugwa u mutemi ai wimikile, nu liwali, nu Bernike ga, ni awo nai akoli ikie palung'wi ni enso, 31 nai ahegile mu ugagalalo, ai itambuie enso ku enso nu kuligitya, 'Muntu uyu shanga utakiwe insha ang'wi kitungo. 32 uAgripa akamuila uFesto, "Muntu uyu aza uhumile kuikwa ilyuuku anga aza wahite kutema u rufaa kung'wa Kaisari."

27 Nai ilamuwe kina itakiwe kutunga muhinzo ku mazi kulongola ku Italia, ai aminkiiye uPaulo ni atungwa angiiiza kung'wa afisa ung'wi nua idale nila Kiroma nai witangwaa Julio, nua idale lang'wa Agustani. 2 Kikanankila i meli kupuma ku Adramitamu, naiza ituile itunge muhinzo mu mpelo mpelo a nshemba a Asia. Iti gwa ki kingila mu luzi. uAristaka kupuma ku Thesalonike a ku Makedonia akalongola palung'wi nu sese. 3 Luhiku nai lutyatile kikasimya u ludigi mu kisali nika ku Sidoni, naiza uJulio ai umutendee uPaulo ku ukende nu kumulekela kulongola ku ahumbauya akwe kusingiilya u ukende nuao. 4 Kupuma papo kikalongola mu luzi kikatunga u muhinzo kupiliimikiilya i kisiwa nika Kipro naiza katuile kiku kingama u ng'wega, ku nsoko u ng'wega ai

watulaa ukugilinkiiye. 5 Ze yakilaa kutula katunga u muhinzo mu mazi nakoli pakupi ni Kiiikia ni Pamfilia, kikapembya ku Mira, kisali nika Lisia. 6 Pang'wanso u afisa uyo nu idale nila Kiroma, akamihanga i meli kupuma ku Alexandria naiza ituile ikatunga muhinzo kutunga ku Italia. Akakanankilya mukati akwe. 7 Ze yakilaa kutula katunga u muhinzo ku uembeelu ku mahiku idu ni panyambe kikatula kapika ku lwago pakupi ni Kinidas, u ng'wega shanga wikakulekela hangi kutunga i nzila nanso, itigwa kikatunga u muhinzo mu mpelo mpelo a mululi nua ku Krete kize ku ukigamile u ng'wega, kuhumbeela ni Salmone. 8 Kikatunga u muhinzo mu nshemba ku ukaku, kupikiila kianza nai kitangilwe Fari Haveni naiza kikoli pakupi ni kisali nika Lasi. 9 Ai katulaa kaholaa matungo idu nangaluu, ga ni itungo nila kuhita kulya nila Kiyahudi ai latulaa lakila, ni itungili ai yatulaa ulugu kulongoleka nu muhinzo. Iti gwa uPaulo aka kuhugula, 10 nu kuligitya, "Agho, kihenga u muhinzo naiza kuloiwe ku uhole ukutula nu ubii nu u ulya widu, shanga udu ku miligo ni meli, kuiti ga nu ku likalo litu." 11 Kuiti u afisa nu idale nila Kiroma akamutegeelya ikilo u mukulu nuakwe nu mukola hiu nua meli, kukila i makani ayo naiza akutambulwa nu Paulo. 12 Ku nsoko i bandari shanga ai atulaa kipango kitontu kikiie itungo nila ulyuuku, ia baharia idu akasija kutunge u muhinzo kupuma pang'wanso, iti ku mpyani ihi anga kuhume ku kipikiila i kisali nika Foenike, kikiie pang'wanso itungo nila u ulyuuku. Foenike ingi bandari uko ku Krete, hangi igozee hukuma kilya ni takama kilya. 13 U ng'wega nua takama nai wandilye ku kunka ku uembeelu, ia baharia akasigiila alija iko naiza atulaa akiloiwe. Akipa u ludigi nu kutunga u muhinzo mpelompelo a Krete pakupi ni nshemba. 14 Kuiti ze yakilaa itungo ikupi ng'wega utaki, nuitangwaa nua hukuma kilya, ukandya ku ukua kupuma itumbi nila kisiwa. 15 Matungo i meli nai ihumeeigwe nu kuleng'wa ku ugilinkiiilya u ng'wega, ki kigombya ni hali yiyo kikatwalwa muhinzo nu wenso. 16 Kikamanka kukiila u ng'wega nuanso nkika nai atulaa ikuukingila ung'wega nua kisiwa nikitangwaa Kauda; ni ku lwago nangaluu ai kuligilye ku uguniilya u mutumbwi. 17 Ze yakilaa kutula kamilutaa, ai atumie ludigi kumitunga i meli. Akitumba kina kuzeehuma kulongola mu kipango nika mahalul idu nika Syiti, iti gwa akasimya u ludigi hangi ai alongoigwe mu mpelo mpelo. 18 Kika kuwa ku ngulu nangaluu nu kimpupu, itigwa luhiku nai lutyatile ia baharia akandya kuguma i miligo kupuma mu meli. 19 Mahiku a taatu, ia baharia akandya kumapumya i mazi ku mikono ao akola. 20 Matungo naiza iilyo ni nzota shanga ai yukalikie ku mahiku idu, ikili u kimpupu mukulu ai ukukuile, ni isumbiilyo kina kikagunwa ai li limie. 21 Ze yakilaa kutula alongolaa

matungo malipu bila ndya, pang'wanso uPaulo akimika pakati a abaharia akalingitya, "Agoha, mutakiwe muntegeelye, hangi shanga aza kuziipa u ludigi kupuma ku Krete, iti kulija aya u ulugu nu ulimili. 22 Ni itungili kumupoeelya mipe inkolo, ku nsoko shanga ikutula nu ulimili nua likalo kati anyu, kwaala ulimili nua meli du. 23 Ku nsoko utiku nuakilaa malaika wang'wa Itunda, naiza Itunda uyo unene niakwe, ga ni hangi naiza nimipoelya - malaika nuakwe ai wimikile pa mpelo ane 24 nu kuligitya, "Leka kitumba Paulo. Kusinga wimike ntongeela ang'wa Kaisari, hangi goza, Itunda mu ukende nuakwe ukinkiiye awa ihi naza atungile u muhinzo palung'wi nu ewe. 25 Iti gwa, agoha, ipi i nkolo, ku nsoko nu muhuiie Itunda, kina ikutula anga nintambuiwe. 26 Kuiti kusinga kuaalike ku kukuwa mu ing'wi nia isiwa." 27 Nai ipikile u utiku wigengu, nai ikatula kulongoigwe kunu nu kunu mu luzi nula Adratik, anga u utiku nu igengu iti, abaharia ai asigile kina ahumbeela kihi ni nyumu. 28 Ai atumie mililo kugemela kina ulundu nua imazi nu kulija mita makumi a taatu ni mutandatu, ze yakilaa itungo ikupi akagemela hangi akalija mita makumi abili ni mupungati. 29 Ai itumbile hanza kuhumile kukumpa matalagwe, iti gwa akasimya i nanga inne kupuma mu nkika a kuikila i nanga hangi akalompa kina idau aza izee kaya kuza. 30 Awo i abaharia ai atulaa akuduma mpyani a kumigumaniilya i meli nanso hangi akasimya mu mazi i boti ni niino niino nia kugunila u likalo, hangi akitendisa kina akuguma nanga kupuma mu nkika a kuntongeela a boti. 31 Kuiti uPaulo akamuila u asikali uyo nuidale nila Kiroma ni asikali awo, "Shanga mukuhuma kugunika kwaala antu awa niakusiga mu meli," 32 Uugwa i asikali awo akatinanga i ndigi nia boti izo nu kulekwa iholwe ni mazi. 33 Matungo u welu nua kidau dau nai watula ukupumila, uPaulo aka asinja ihi ageme kulya iniino. Akaligitya, "Ulu luhiku nula ikumi na inne mulindiie shanga mukulya, mukili kulya i kintu. 34 Iti gwa kuminena muhole indya iniino, ku nsoko iyi ingi kunsoko a kikiie kitalanyu; hangi kutili ga nu lusingi lung'wi mu matwe anyu nulukulimila. 35 Nai wakondya kuligitya nanso, akahola u mukate akumulumba Itunda ntongeela a miho a kila muntu. Uugwa akau ega u mukate akandya kulya. 36 Uu gwa ihi akakuiligwa inkolo ni enso akahola indya. 37 Ai katulaa antu 276 mukati a meli. 38 Nai akondya kulya nu kikuta, ai amizipilye i meli kutula mpepeelee ku kuguma i ngano mukati a luzi. 39 Nai ikatula mung'wi, shanga ai amilingile ihi ni nyumu, kuiti akihenga kipango kihi ni nyumu nai kingie mukati a mazi nai katula ni mahalumu idu. Akitambulya anga ize ahumile kumilongolya i meli kutunga pang'wanso. 40 Iti gwa akaitolya i nanga akailekela mu luzi Mu itungo lilo liilo akaitolya i nanga nia itanga nu kumihumbula i nkika

a kuntongeela kutunga mu ng'wega, iti gwa akatunga mu nkika a mahalumu idu. 41 Kuiti akapembya kianza naiza ukiiilo ubiili nua mazi utankanie, ni meli ikatunga mu mahalumu. Ni nkika iyo na ntongeela a meli ikakigama pang'wanso shanga ai ihumile kupuma, Kuiti i kipango nika ntongeela a meli kikandya kubunika ku nsoko a utaki nua maingu. 42 Isigo nila asikali awo ai latulaa la kuabulaga i atungwa, iti kina kutili nai uziipumpa nu kutigana. 43 Kuiti u asikali uyo nu idale nila Kiroma ai uloilwe kumuguna uPaulo, iti gwa akimisha i masigo ao; nu kulagiiilya awo nia humile kipumpa, apute kupuma mu meli hanza nu kulongola kihi ni nyumu. 44 Uugwa i agoha ni angiiiza akutyata, i auya migulya a ipande nia mabada ni auya migulya a intu ingiiza kupuma mu meli. Ku nzila iyi ikapumila kina ihi kuupika iza kihi ni nyumu.

28 Nai kikapikigwa iza, kikalinga kina i kisiwa kitangwaa Malta. 2 Antu akola kisali a pang'wanso shanga udu kina ai akinkiiye ukende nua nakanda, ila ai a ikiiye u moto nu kuusingiilya kihi, ku nsoko a mbula nu ulyuuku nai atula ilongolekile. 3 Kuiti uPaulo nai wakatula wilingiila i miligo a nkwi nu kuikila mu moto, nzoka ni niino nikete uhungu akapuma mu nkwi nianso ku nsoko a uwo u upyu, hangi akipalingiilya mu mukono nuakwe. 4 Antu akola ihi a pang'wanso nai akihenga kikali kining'iniie kupuma mu mukono nuakwe, akitambulya enso ku enso, "Muntu uyu kulu kuulu ingi mubulagi naiza utiganile mu luzi, kuiti tai ane shanga imulekee kikiie." 5 Kuiti u ng'wenso akakigumila i kikali iko mu moto hangi shanga ia uligilye u ulugu wihi. 6 Ni anso ai amulindiie waimbe u ulwae ang'wi kupumpugiiilya awagwe nu kusha. Kuiti ze yakilaa kumugozeela ku itungo ilipu nu kihenga kina kuitili ikani naiza shanga nila nakanda kitalakwe, ai akaie ni masingo ao nu kuligitya ai watulaa itunda. 7 Uugwa kianza ni kanso pakupi ai ikoli ihi naiza atuilie nsailo a mukulu nua kisiwa, muntu nui tangwaa Pabilo. Ai ukusingiilye nu ku ukendepa ku mahiku ataatu. 8 Ai ipumie kina u tata wang'wa Pabilo ai uambilwe nu ulwae nua kupanza. Nu paulo nai umuhangile, ai ulompile, akaika i mikono migulya akwe, nu kumuguna. 9 Ze yakilaa ili kupumila, ga ni antu angiiiza pang'wanso mu kisiwa nai atulaa akuawa ai alongoe nu kugunwa. 10 Antu aka kukulya ku ikulyo lidu. Nai katula kuihamba kutunga u muhinzo, ai akinkiiye izo nai kuilolwe. 11 Ze yakilaa myeli i taatu, ai kutungile u muhinzo mukati a meli a Iskanda naiza atulaa ikuilwe mpepo papo mu kisiwa, naiza ia lukolongo akwe ai atulaa aluna abili mintuti. 12 Ze yakilaa kutula kasimaa mu kisali nika Sirakusa, ai kikiie papo mahiku ataatu. 13 Kupumiila papo ai kutungile u muhinzo kikapika mu kisali nika Regio. Ze yakilaa luhiku lung'wi ng'wega nua takama

kupumpugiiya ukapumila. hangi ze yakilaa mahiku abiili kikapika mu kisali nika Putoli. 14 Kung'wanso ai kuahangile ang'wi a anyandugu hangi aka kusingiilya kiki kuko mahiku mpungati. Ku nzila iyi kikapembya ku Rumi. 15 Kupuma kuko awo i anyandugu, Ze yakilaa kutula ijaa inkani ni itu, ai apembilye ku usingiilya uko ku soko nila Apias ni dalimu itaatu. uPaulo nai wakaihenga anyandugu awo ai umulumbile Itunda aki ikilya ukamatiku. 16 Nai ki kingila ku Roma, uPaulo ai ulekewe kiki wing'wene palung'wi nu asikali uyo nai watulaa ukumusunja. 17 Ugwa ai yatulaa ze yakilaa mahiku a taatu uPaulo ai uitangile palung'wi i agoha awo nai atulaa a lukolongo mu kati a Ayahudi. Nai akapembya ku palung'wi, ai uligitilye kitalao, "Anyandugu, palung'wi ni kina nkili kituma utumuli wihi ku antu awa ang'wi kituma nsuta ni ntendo nia atata itu nai akutongee, nikapumigwa anga mutungwa kupuma ku Yerusalemu kupikiila mu mikono a Arumi. 18 Ze yakilaa kunkolenkeelya, ai ahumilwe i nsula kundeka ilyuuku, ku nsoko ikatula kutili nsoko kitalane unene ni intakile upisiliigwa nua nsha. 19 Kuiti awo i Ayahudi nai aligitilye nsuta a nsula ao, nikisinja kutema rufaa kung'wa Kaisaria, angaitule shanga ai yatulaa anga kina kuleta usemi migulya a anyaiigu ane. 20 Ku nsoko a kutema kitalane u rufaa, iti gwa, ai nompile kuihenga nu kuligitya nu nyenye. Ingi ku soko a iko naiza u Israeli ukete ukamatiku ku nikanso, natungwa ni kitungo iki. 21 Uu gwa akamuila, "Kukili kaya kusingiilya ibada kupuma ku Yudea ku utula u ewe, ang'wi kutili muluna nuazile nu kupumya upikiligwa ang'wi kuligitya lukani lihi nu lubi kutula u ewe. 22 Kuiti kuloilwe kija kupuma kitalako usigile ntuni kutula idale ili nila antu awa, ku nsoko ikumukile kitaitu kina likuligitya nsuta kila kianza. 23 Nai atulaa abague u luhiku ku nsoko akwe, antu idu ikilo ai amuhangile i kianza nai watulaa wikie. Ai uligitilye ikani ilo kitalao nu ku kuiila kutula utemi nuang'wa Itunda. Ai ugemile kuapema kutula uYesu. ku mpyani yihi ibiili kupuma mu malagiiyo ang'wa Musa nu kupuma ku anyakidagu, kandiilya kidau ndau kupikiila mpindi. 24 Ang'wi ao ai apemekile kutula makani ayo nai atambuwe, itungo i auya shanga ai ahuuie. 25 Nai aki igwe kilinga enso ku enso, ai ahegile ze yakila uPaulo kuligitya ikani ili ling'wi, "Ng'wau Ng'welu ai uligitilye iza kukiila ulsaya muniyakidagu ku atata itu. 26 Ai uligitilye, 'Longola ku antu awa uligitye, "Ku akutwi anyu mukija, kuiti shanga mukulinga; Nu ku miho anyu mukihenga kuiti shanga mukumanya. 27 Ku nsoko a nkolo nia antu awa yatule nyeku, akutwi ao ijaa ku lwago, atutilye i miho ao; iti kina aleke kulinga ku miho ao, nu kija ku akutwi ao, nu kulinga ku nkolo niao, nu kupiluka hangi, hangi ai nzee aguna." 28 Ku lulo, mutakiwe kulinga kina uwu ugunwa nuang'wa Itunda

watawee ku anyaiigu, hangi akutegeelya." (Komaniilya; ulukiili ulu, 29 "Itungo nai watula ukuligiya i makani aya, i ayahudi ai ahegile, aze atule nu wikungumi ukulu mukati ao," umutili mu mbugulu ni nziza nia kali). 30 uPaulo ai wikie mi ito nilakwe nila kugula ku myaka iki ibiili, hangi ai uasingiye iki nai azile kitalakwe. 31 Ai watulaa ukutanantya u utemi nuang'wa Itunda hangi ai watulaa ukumanyisa makani migulya a Mukulu uYesu Kristo ku ukamatiku wihi. Kutili nai umugiye.

Warumi

1 Paulo, mitumi wang'wa Yesu Kilisto naiwitangilwe kutula mituma milimo, nukimikigwa kunsoko ainjili ang'wi Tunda. 2 Iyi yiyi aaiuaie ikali kukiila unyakidagu akwe mumaanko nimaza. 3 Ingi yuyu naing'waakwe nautugilwe kupuma mukoo wang'wa Daudi nautugilwe ikumuli. 4 Nuanso autanantigwe kina ng'wana wang'wi Tunda. Kungulu nia nkolo ninza kuuki washi Yesu Kilisto mukulu witu. 5 Kukiila ng'wensu kasingiilya ukende nuitumi nua ugombi wa uhuili nua mahi ihi kunsoko alina lakwe. 6 Muma hi aya, ingi nunye mitangilwe kina miatu ang'wa Yesu kilisto. 7 Ibarua iyi ingi kua ihi niakoli Kurumi, ni Tunda ualoiwe, nailangilwe kina antu niaza niagila imilandu, nuukende utule kitalanyu, nuupolo kupuma kung'wi Tunda, Tata witu nu mukulu Yesu Kilisto. 8 Ng'wandyo, namumba Itunda wane mung'wa Yesu Kilisto kukiila nyenye mihi, kunsoko uhuli wanyu ukutanatigwa unkumbigulu wihi. 9 Kunsoko Itunda mikengi wane, ninimitumila munkolo ane kulukani lang'wana akwe, anga niza nimikila kuata imina ao. 10 Mahiku ihi nilompa imalompi ane kunzila yihi sunga nihume kupata kulowa wang'wi Tunda kuza kitalanyu. 11 Kunsoko nkete insula akumuona nikume kumpa unyenye ipegwa nia munkolo, nihume kumkamatisa. 12 Ingi kipumbulya palung'wi nunye, kua nzia akila uung'wi witu, naneniyo nanyu. 13 Itungili anyandugu singandoilwe muulye kija inkani, nizandoilwe muulye kiza kitalanyu, ingi iza ngiigwe sunga nitungili, aindoilwe itula iti muhume kutula ninda kitalanyu anga imahi nimangiza. 14 Ndaigwe nia Yunani, niageni, niahugu nia pungu. 15 Kululo kunkigi ane unene ngombile kutanantya ulukani lang'wa Yesu kitalanyu unye nimukoli kung'wanso Kurumi. 16 Singa kuluhumilwa iminyala ulukani lang'wa Yesu, kunsoko uhumi wang'wi Tunda nuileta uguniki kua uyu nuhuie, kung'wa Muyahudi nu kung'wa Muyunani. 17 Kunsoko uhuli wang'wa Tunda wakunukula kupuma uhuli nu huili anga niyandikilwe, umunya tai ukikie kuauhuili. 18 Nsoko utaki wang'wi Tunda wigeeleka kupuma kilunde nsoko au bi wihi nua antu nuakumigilya itai. 19 Kunsoko aya ihi namanyikila kung'wi Tunda akunukulwa kitalao, nsoko Itunda waalagila. 20 Inkani yakwe nishayigela kiisa, yigee kupuma naukuumbwa unkumbigulu. Amanyikile kukiila maintu naakumbwa. Imakanu aya au humi wakwe nuamahiku ihi nung'wandyo wakwe. (aidios g126) 21 Naiamulinga Tunda shaikamukulya anga Tunda nukumsingiilya, ikalimila muteele ninkolo yao ikizula upungu ikatula ni kiti. 22 Ikiitanga kina ahugu, sunga ikitula apungu. 23 Akaukaila ukulu wang'wi Tunda nimugila uugazani kumpya ni kelu la muntu numugazani, niya na nyunyi, niye naikali, nizi niyagula pih.

24 Kululo itunda akaaleka atyate insula ya nkolo yao nia ubi sunga kitegelya ikulyo nila miili ao. 25 Kunsoko aiapiue itai ang'wi Tunda kutula uteele, ikatula makulu nukumatumikila imaintu kukila Itunda nauaumbile nuikuligwa mahiku ihi. Amina. (aiön g165) 26 Kunsoko iyi itunda akaateka atyate insula yao nia minyala kunsoko iasungu ao aiakaie uitumili nuamili ao ni Tunda auaumbili nianso ikapiula. 27 Ingi nitunja nienso ikapiula uitumili kuasungu ao, akapatwa ninsula nimbi ya itunja kua itunja nisinga inonee hangi Tunda akaapa ulamula nua ubi wao. 28 Kunsoko aiahitile kutula ni Tunda muma hala ao, akaaleka atyate imahala nisinga maza, ituma ayo nisinga amuloeeye Itunda. 29 Izue uubii wihi, nsula nuubi, izue uwilu, ubulagi, wileu, wikongi ni masigo nimabi. 30 Ikatula kitambula uubi, kitegeta nukumuhukilwa Itunda. Niakete uwilei, widai, nu kiona kina enso kila kintu, anonelya mabi niagila ikulyo kua leli ao. 31 Nianso agila uuhugu, abunangi malagiilyo, agila uulowa nuang'wandyo hangi agila ikinya uwai. 32 Alingile u imalagiilyo nang'wi Tunda kina awa niituma intendo izi ni mbi ulamulwa wao kunsha. Kululo gwa singa ituma udu inkani izi, ingi iza igombilyo nao niituma inkani nianso.

2 Kululo wimugila uiteteli uewe ni wiapeza iantu ulamulwa, kunsoko ayo niwialamula niangiza uewe niaza peza iantu uulamulya wituma nkani zizo zizo. 2 Ingi kulingila kina ulamulwa wang'wi Tunda ingi watai kuantu niituma inkani anga nianso. 3 Kululo uewe siga ili, ue nualamula ao niituma inkani nianso, kunu nueue wituma zizozizo, kulunge uziza uutiga ne ulamulwa wang'wi Tunda? 4 Ang'wi usigile inino kuuza nua udu wa uza wakwe, kutiya upilya wakwe nu gimya wakwe? Singa ulingile kina uuzwa wakwe. Unonee kuumanyisa uungami nuamunkolo. 5 Kunsoko aukaku wako ninkolo ako ningila uugombi ukiikilya uewe imbago nia ubi kuluhiku ulo nula ubi. Ingi uluhiku ulo nulaukunukulwa pa ulamuli wa tai nuang'wi Tunda. 6 Nuanso uzepumya ukinya mulimo anga intendo yako naiwituma muunkumbigulu. 7 Awa naituma iza intendo yao yaapeza lukumo luza ikolyo nukuhita kugazika. Uzeapa utemi wamahiku ihi. (aiönios g166) 8 Kululo ao niagila itai, nishaigombi itai ilowa uubi ulaki wang'wi Tunda upembilye. 9 Itunda ukuleta uubi nuagi kumuntu naiwitumile imilandu, kung'wa Muyahudi hanza nukung'wa Muyunani. 10 Kululo lukumo nuluza, ikulyo nuupolo ukiza kumuntu nuitumile nimaza, kumu uyahudi hanzo nu kumuyunani. 11 Kunsoko kutile anga wiguniili kung'wi Tunda. 12 Kunsoko anga naiauiye bila ulamulwa akulimila singa azeakoli mulamulwa anga wawa niidu naiauiye niakite uulamulwa azizapegwa uulamulwa tai.

13 Kunsoko singa iji aunonelya nuatai pantongeela ang'wi Tunda. ingi ao niituma unonelya niazepewga itai. 14 Kunsoko iantu amunkumbigulu, niagila unoneelya, akituma kunkani ya unoneelya, nianso aile unoneelya ankolo yao hangi nianso agila anga unoneelya. 15 Kua ili akulagiila intendo niitakiwe munoneelya wa nkani wandikilwe munkolo yao, hangi inkolo yao yeenda singa, nimasigo ao akenda asemela ienso, 16 hangi ltunda ayo azipumula mumahiku ni Tunda uzeitamula inkunkuni ya antu ihi kunsoko alukani lakwe naigula nulang'wa Yesu Kilisto. 17 Kulunge gwa weendi itanga wi Myahudi, naiwikie muzeepilya wawa nkani lumbiilya kikulya kung'wi Tunda. 18 Ulinge ulowa wakwe, nukusiga inkani nishayimpyani ni ninyanso, anga walagiligwa nu nanelya wa nkani. 19 Kulunge kina ueweukite ugimya uewe hangi wimutongee wa apoku, wilu mulikua ao nikuli mukiti. 20 Mumanyisi wa apungu, mmanyisi wa ang'anya hangi utite munonelya nua uhugu nua tai. 21 Uewe gwa nuimutanantilya numungiza, uewe sha wimanyisa nuewe? Ue nuitanantya kuleka kia uewe wia ne? 22 Ue nuiluga leka kugoolya, wigoolya ne? 23 Ue nuikulya milago shawimuhumya ni Tunda iminyala kubunanga ilago? 24 Kunsoko ilina lang'wa ltunda likuhumigwa minyala kuantu nishanga ahuie kunsoko anyu, anga naiyandikilwe. 25 Kunsoko kutalwa kukidamu ni ka tai inonea anga wizugombile kilago, kuhulo uewe ang'wi wimubunangi ilago kutwala kukidamu kung'wako izeze nakanda. 26 Ang'wi umuntu nisinga utawi kukidamu ulongolekile kukie milago. Kuhita kutwalwa kukila kitalakwe ukutula kina singa utawe kukidamu? 27 Nuyu nisinga utwawe kukidamu puma ung'wandyo, singa ukutula lamula anga akondyo kuamba ilago? Iye ingi kunsoko akoli naandikilwe kilago kunu akili mubunangi wi lago. 28 Kunsoko uyu singa Muyahudi nukoli muhali akunzi, hangi kukidamu singa uko nia koli kunzi du kimuili. 29 Kululo nuanso Myahudi nuamkati ni lago nila munkolo mung'wang'waung'welu, singa miandiko. Ulukumo la muntu anga uyu shalipumiila anga kuantu lipumaa kung'wi Tunda.

3 Umuyahudi ukiongeelya ntuni? Ukupata ntuni kukidamu?

2 Inonee nangulu kunzila yihi, ng'wandyo wa ihi layahudi aapewe ukunukuilwa kupuma kung'wi Tunda. 3 Ikutula uli gwa lauyahudi niang'wi aiagila uhuili? Kuhita kuhuila kung'wao uua wang'wi Tunda utule wanakanda nee. 4 Kutile kuee leki Tunda igeleke kutula watai, ataize kila umuntu utaale. Anga naiyandikilwe kina uhume kutula wimunya tai minkani yako, hangi uhume kukila kupuma muulamulwa. 5 Ingi igaitula ubii witu wigeekelika mtai ang'wi Tunda. Kulunge ntuni. Itunda singa mubi na nuipumya utaki wakwe, iti gwa,

ukoli uu ne? Kuligitya kunsoko akiuntu. 6 Kutile lukulu, ukutula ule itunda kuupa uulamulwa unkumbigulu? 7 Kululo ang'wi tai ang'wi Tunda kukiila uteele wane, ukigeleka kukiila ng'wenso, kuniki nkili kupeywa ulamulwa anga nimunya milaandu? 8 Kuniki kulunga anga naikutungeigwe niantu kina kenda lunga, kitume nimabi nimaza aza"? uulamulwa wao ingi wa tai. 9 Kuileteela ntuni, kutile lukulu. Kunsoko usese kihambile kuasemela Ayahudi nia Yunani ihi palung'wi akoli mumilandu. 10 Iyi ingi anga naiyandikilwe, kina kutile ata nung'wi nukete itai. 11 kutile ata nung'wi nulingile. Kutile umuntu ata nung'wi nukumupenza ltunda. 12 Ihi agaza, ihi palung'wi aulya ana uza. Kutile nuituma nimaza, ata ng'wi. 13 Imakolomelo ao ingi ibiila niying'walyi inemi yao yakong'wa. Inkungu ya nzoka ikoli pihi amilomo ao. 14 Imilo yao yizue masatiko nuu wai. 15 Imigulu ao ikete ntambo yakuhunula. 16 Ugaziki nuuhita kuhuila ukoli munzila yao. 17 lantu awa akili kulinga inzila aupolo. 18 Kutile anga wao kung'wi Tunda kuntongeela a miho ao. 19 Kulengile ayo ihi naligitigwe nilago iligitigwa kuantu niakoli pihi ilago. Nsoko imilo ihume kukunikilwa, nuunkumbigulu wihi uhume kupeywa uulamulwa ni Tunda. 20 Iyi ngi kunsoko kutile muili nuuzepegwa itai kuntendo niyi lago ntongeela amiho ao. Kukiila ilago wiza uhugu wamilandu. 21 Kululogwa itungili itai ang'wi Tunda igeeleka pana kulili ilagiilyo, aikengilwe kuamalagiilyo nia nyakidagu. 22 kululo ingi tai ang'wi Tunda kukiila uhuili mung'wa Yesu Kilisto kuantu ihi niahuie. Kunsoko kutile uiholani. 23 Kunsoko ihi itumile milandu, nukukepelwa muukulu wang'wi Tunda. 24 Apewe natai nakanda ukende akwe kunzila au guniki nukoli mung'wa Kilisto Yesu. 25 ltunda aumupumilye u Yesu Kilisto autule muungami kunzila au ungami nua sakami akwe. Aumupumilye Ukilisto anga wikengi wa tai akwe. kunsoko akuheja milandu natongee kitung'wa. 26 Ahume kulagiila itai akwe namatungo aya, atule muntu watai, nukuailigwa itai nuanso numuhue Yesu. 27 Ikolipi gwa kikulya? Yalugailwa kunzi, kilago ke? kilago la ntendo? Ingi kilago ni la uhuili. 28 Kululo kumailya umuntu wipegwa itai kua uhuili singa kuantendo ni yilago. 29 Ang'wi Tunda izi Tunda wa Ayahudi du ne? Ang'wi singa izi Tunda wa antu nia mihi? Ingi iza wa antu ihi nia mihi. 30 Anga itule tai ltunda izu ng'wi ukua ailya tai niaua kua uhuili, nao nisinga atawe kukidamu kunzila. 31 usese gwa kuliheja ni lago kua uhuili? Shanga kuheja use kuulikonda niilya ilago.

4 Kuulunga ntuni hangi kina Abrahamu, tata witu nukimuili, wigelaa? 2 Ang'wi Abrahamu aupewe itai kunsoko antendo, auzetula ni nsoko akikulya, ingi singa kuntongeela ang'wi Tunda. 3 Iti imaandiko akulunga uli? Abrahamu aumuhiye ltunda, kilalakwe ikatula muntu wa tai. 4 Kumuntu

nuitumile umulimo, ikinyumulimo kakwe shakialigwa kina ukende, ingi izi daigwa. 5 Kululo kumuntu nishawituma umulimo kunu umu huie uyo uku nukumupa itai nishanga muntu wang'wi Tunda uuhuli wakwe umuntu uyu waalikwa kutula watai. 6 U Daudi ingi waligitya ukembetwa wa muntu ni Tunda wimuailya itai panakutili intendo. 7 Akalunga akembetwa ao nuubii wao nualekelwa ni milandu ao akunikilwa. 8 Akembetwe umuntu uyu ni Tunda shukumuailya imilandu. 9 Iti gwa ukembetwa uwu ingi kua ni tawe kukidamu du, ang'wi nao nishatawe kukidamu? Kunsoko kuulunga. Kung'wa Abrahamu uuhuli wakwe aikuaigwe kina watai. 10 iti auaiigwe uli? Matungo nu Abrahamu aukoli mukidamu, ang'wi aakili kutwalwa kukidamu? Singa aikoli kutwala kukidamu, ingi kuhita kutwalwa kukidamu. 11 Abrahamu ausingilye kulingasiilyo ni kakudamu. Iki ai kilingasiilyo ni kitai nikauhuli naakili kutwalwa kukidamu. Kuumailyo wa kilingasiilyo iki, ingi akutula tata wa antu ihi niahuiie ata izeakoli mukidamu. Iyi ingi ikualigwa tai kitalao. 12 Iyi hangi ainoneeye kina Abrahamu atule tata wa kidamu singa udu kina ao niapumie mukidamu, ingi nao niaityatile impambatilyo yang'wa tata witu Abrahamu. Nuwu wuwu uuhuli naukite kuantu nishaatawe kukidamu. 13 Kunsoko singa ai miko kina ilago ailipumiigwe kung'wa Abrahamu nuwilehi wakwe. Ilago ili kina azetula asali amihing'wi ingi kuleka ihi atule kukiila tai au huili. 14 Kunsoko ang'wi ao nia miko wawo asali uuhuli watula nakanda ni lago labipa. 15 Kunsoko imiko ileta kubipilwa kululo apo nikutile imiko, ikulyo iza kutile. 16 Kunsoko aiyi iti ili lipumila kua uuhuli, ingi litule laukenda, iliitigwa litule ilago niligeekile kuwileli wihi, hangi aleki kutula wawa du nialingile imiko, naoga niauhuli wang'wa Abrahamu. Kunsoko uyuite tata witu kiji. 17 Anga naiyandikilwe, "Nakuika uewe kutula tata wa mahi idu. Abrahamu aukoli mung'wa uyo nauhuie, ingi Itunda uyu nuaizepa uupanga iashi nuitanga inkani nikutile ihume kigela. 18 Palung'wi ninkani yidu niakunzi, Abrahamu akimika muhuli wang'wi Tunda mumakani ihi na mahiku napembilye. Kulola akatula tata wa mahi idu anga nailigitigwe. Uu ukutula uwileli wako. 19 Nuanso singa aimunino ikiuhuli. Abrahamu akalunga kina umuili wakwe aiwakondya kusha aiwagomba nikululika kusha inda anga Sara. 20 Kunsonko autite ilago lang'wi Tunda, Abrahamu singa akisinsila kuhita kuhula ingi akizuligwa ingulu ya uuhuli akamukulya Itunda. 21 Aumanyile kina iko naupewe ilago ni Tunda aukete ingulu yakuikondamila. 22 Kululo iyi ikialigwa kitalakwe kina tai. 23 Ingi gwa singa andikilwe kitalakwe du, ingi aiagigwe kitalakwe. 24 Ingi aiyaandikilwe kunsoko itu, kuantu ao naiaikigwe ialo la kualigwa; usese nikuhuie kung'wa uyo naumukilye umukulu

witu Yesu kupuma kuashi. 25 Uyu ingi yuyu naupumiigwe kunsoko amagazo itu nu kuukigwa kuhuma kupegwa itai.

5 Kunsoko kapegwa itai kunzila auhuili, kutite uupolo ni Tunda kunzila ang'wa mukulu witu Yesu Kilisto. 2 Kua kukiila ng'wenso kwa nzila auhuili muukende uwu kitalakwe kuimika. Kuloilwe kunsoko auhuili nukupee Itunda kunsoko amahiku napembilye, nikuihangula muukulu wang'wi Tunda. 3 Sunga uu du ingi kulowe muagigwi witu. Kunsoko kuine kina uagigwa wituga wimiki kuawa niilindiila. 4 Uulindiili witugo ugombeki nu gombeki wituga ugimya kunzila na mahiku napembilye. 5 Uugimya uwu shawikepya insula kunsoko ulowa wang'wi Tunda uhunuiwe munkolo yetu kukiila ng'waung'welu uyu naupumigwe kitaitu. 6 Ungi apo naikukili kiagila ingulu, imatungo ikapika, Ukilisto akasha kunsoko aunyamilandu. 7 Ingi ibi umuntu kusha kunsoko amuntu ni munya tai; kululo ihumikile umuntu kugema kusha kunsoko amuntu numaza. 8 Ingi Tunda walagiila uulowa wakwe kitaitu kunsoko naaikili kukoli mumilandu Ukilisto aukule kunsoko itu. 9 Ingi gwa agakutule kapegwa itai kukiila sakami akwe kuugunika kukiila lilo kupuma muutaki wang'wi Tunda. 10 Kulola gwa ang'wi imatungo naikialugu kikakamantanigwa ni Tunda kunzila ansha ang'waakwe hangi anga kakondya kukamantanigwa kugunika kunzila aupanga wakwe. 11 Singa uu du, ingi kuloilwe kung'wi Tunda kukiila Yesu Kilisto, kukiila ng'wenso kasingiilya uiungamili uwu. 12 Kulola gwa ang'wi kukiila muntu ung'wi imilandu aingie mihi, kua mila iyi isha aingie kukiila milandu. Ni nsha ikenda kuantu ihi kunsoko ihi aitumile imilandu. 13 Kupuma ung'wandyo nuamiko, imilandu aikoli muunkumbigulu, kululo imilandu singa ialigwa pana kutile imiko. 14 Ingi insha ai temile kupuma kung'wa Adamu ikapika sunga kung'wa Musa, nao ga nisinga ailumile imilandu, kunsoko ang'wa Adamu nauuiye ikulyo, mpyani ang'wa uyo nuuziza. 15 Kululo ang'wi uu, isongeelyo la nakanda singa ang'wi gazo, ang'wi gazo la muntu ung'wi idu aiakule, uukende wang'wi Tunda ni kipegwa nikikoli kuukende wake muntu ung'wi yesu Kilisto kongeelekile kunsoko kuantu ao niidu. 16 Kululo isongeelyo singa ailizile kung'wa uyo naiwitumile imilandu, kunkigi ningiza, ikipegwa kanakanda nikiza kuualigwa nuatai aikizile kumagazo nidu. 17 Ingi gwa kukiila igazo la muntu ung'wi, insha ikenela kukiila ung'wi, ingi gwa ao nikusingiilya uukende nuidu palung'wi nikipegwa nikatai akuamba uutemi kukiita upanga wang'wa Yesu Kilisto. 18 Ingi gwa, ang'wi kukiila igazo la muntu, antu ihi akatwalwa muulamulwa, kukiila witumi ung'wi nuatai ikahuma kuleta tai naupanga kuantu ihi. 19 Kuhita kutula nikulyo kumuntu ung'wi idu akatula akoli mumilandu, kululo

kukiila ikulyo la muntu ung'wi, idu akutula akoli mtai. 20 Kululo imiko aingie palung'wi igazo lihume kusambaila. Apo nimilandu aiongeelele kutula idu, Uukende ukutula widu kukilinkila. 21 Iyi ingi aipumie kina, anga imilandu naihoile utemi wa insha, uuingi nuukende uhumile kuhola utemi kukiila tai kunsoko a upanga nuakilunde kukiila Yesu Kilisto Mukulu witu. (aiōnios g166)

6 Kulunge ntuni gwa? Kulongoleka kikiie mumilandu ukende wongeeleke kutula widu? 2 Singa uu. Usese naikushie mumilandu, kuhumile ne hangi kikiie mumilandu? 3 Shamulingile ne ao naiabadisigwe kung'wa Kilisto aiabadisigwe kukiila nsha akwe. 4 Aikuikilwe palung'wi nung'wensu kukiila ubatizo wa sha. Iyi aitulikile anga Ukilisto nauukigwe munsha kukiila ukulu wang'wa Tata. Ingi nusese kuhuma kugenda muupanga nuupya. 5 Kunsoko anga naikukamantanigwa palung'wi nung'wensu kumpanyi ansha akwe, hangi kukamantanigwa muuki wakwe. 6 Usese kuine iti umuli witu nuakali aiwagigwi palung'we nung'wensu, ingi umuli wa milandu uhume kugazangigwa, iyi ingi aizile kuleka kulongoleka kutula kianya milandu. 7 Uyu naukule watuile munya tai kunsoko walakanukile ni milandu. 8 Ang'wi aikule palung'wi nu Kilisto. Kuhuie kina kuzikie palung'wi nung'wensu. 9 Kumanyile kina Ukilisto auukile kupuma kuashi, singa ukutula mushi hangi, kitalakwe insha ahiile. 10 Insha akwe ai sha amilandu, aukule kang'wi kunsoko aantu ihi. Kululo kuupanga uwu nuikie, wikie kunsoko ang'wi Tunda. 11 Kunzila yiyoyiyo, nunyenye inonee mualigwe kina miashi amilandu, kiapanga kukiila Itunda nu Yesu Kilisto. 12 Kunsoko nanso leka kumigombya imilandu ikie mumuli wako, ihume kuikulya insula yakwe. 13 Leka kuupumya umuli wako mumilandu anga iseme ningila itai, ingi ipumya uewe kung'wi Tunda, anga niapanga kuhega muushi. Hangi pumi imiili anyu anga iseme nia tai kung'wi Tunda. 14 Leki kugomba imilandu umuambe, kunsoko mikutile mumiko, ingi mukoli muukende. 15 Ntuni gwa? Kitume ne imilandu kunsoko kikutili pih amiko, ang'wi pih aukende? Singa uu. 16 Shanga muine kitalakwe nimipumilye anga metumi ingi nyenye muzetula meitumi akwe, nuanso nimunonee kumukulya? Iyi ataize kiasese amilandu nikutwae muushi ang'wi usese nuakuli kuutwala mutai. 17 Ingi akuligwe Itunda kunsoko kunsoko ai kianya milandu, itungili ukete ikulyo munkolo yanyu kua umanyisigwa uo naimupewe. 18 Malekewe kupuma mumilandu, hangi matula miatugwa atai. 19 Kuligitya iti kiuntu kunsoko ansula miili anyu. Anga naimupumilye imiili anyu ku ubi, itungili pumi imiili anyu kutula atugwa atai muhume kegigwa mele. 20 Apo naimianya

milandu, aizamulekewe kuli ni tai. 21 Imatungo nanso, amuukete lielya kii, kwa nkani izo itugili nimenda inonela iminyala kuiona? Kunsoko impelo ankani izi ingi nsha. 22 Kululo itungili mapegwa uulekelwa mahega mumilandu hangi matula meitumi kung'wi Tunda, mkete ndya kukiila wigigwa wang'wi Tunda nukupikiila upana nua kali nakali. (aiōnios g166) 23 Kunsoko ikipegwa kamilandu ingi nsha nuuza wang'wi Tunda upanga nuakali nakali kung'wa Yesu Kilisto Mukulu wetu. (aiōnios g166)

7 Ang'wi aluna ane (shawilengile kunsoko kuligitya niantu niamimanyile imiko), kina imiko imikaila umuntu nikili mupanga? 2 Kunsoko umusungu nutinilwe witungwa ni miko amugoha wakwe nikile mupanga, umugoha wakwe aga she ukutula wahega mumiko na kulinwa. 3 Kululo gwa umugoha wakwe angatule mupanga, hangi umutinile musungu mungiza ukitangwa mugoolya, ingi gwa umugoha wakwe agosha nuanso ukutula wahega mumiko, nuanso singa ukutula mugoolya kikiie numugoha mungiza. 4 Kululo aluna ane amuukilwe kuashi kunsoko a miko kunzila amuli wang'wa Kilisto, itulikile iti muhume kukamantanigwa kitalakwe. Kung'wa uyu nauukile kupuma kuashi kunsoko kuhume kumulugile Itunda indya ninza. 5 Naikili kukoli ikimuili, insula ya milandu aieujikitwe mumiili anyu kunzila a miko nukumitugila insha indya. 6 Ingi itungili kalunguilwa kupuma mumiko. Kahegeka muushi uo naiwi kugilya, kuhume kituma muupya nuang'waung'welu, nu sese kuhegeka miandiko nila kali. 7 Kulunge uligwa? Imiko iza milandu? Kutile. Angainihite kulinga imilandu, angaizesinga kunzila amiko. Kululo singa ainezelinga kulowa anga imiko aihite kulunga leka kutula nuulowa nuubi. 8 Ingi imilandu aihoile lyoma ilo nililago ikaleta insula yihi kitalane nikulowa, kunsoko imilandu igiulye imiko akuza. 9 Unene ainimupanga ung'wandyo naikutile imiko, kululo nailaza ilago, imilandu ikapantika uupanga, nune nikasha. 10 Ilago ilo nailizeleta uupanga likapiluka kutula nsha kitalane. 11 Kunsoko imilandu aihoile lyoma lilago hangi ikankonga. Kukiila ilago nilanso ikambulaga. 12 Kululo imiko iza miziza, ni lago iziziza hangi atai, hangi iza nza. 13 Iti gwa iyo nai nza ikatula nsha ane kitalane? Ilike kutula iti lukulu. Kululo imilandu ihume kigeleka kina milandu lukulu, kukiila ilo niza. Aitetile nsha kitalane. Iye ingi kina kukiila ilago ili, imilandu aongeelekile kutula mbinangulu. 14 Ingi kuine kina imiko uandilyo wakwe izaiza munkolo, kululo unene iza ni muntu wa kimuili. Naguigwe musese wa milandu. 15 Kunsoko singa ningile iko nenikiawa shanikituma iko nizaniki ihukiwe kiko niluma. 16 Kululo anga nitume iko nishanikilowa, ikutula nimigombile imiko kwia kina miza. 17 Ingi gwa itungili singa nene itungili ingi nkolo

ane ikinda tuma nilanso, ingi milandu nokie milalane. 18 Kunsoko ningile kitalane, mumuili wane, shalokie ulukani nuluzo. Kunsoko insula akintu nikiza ikoli kitalane ila gwa shakumpata. 19 Kunso ilo niza nineliloilwe shanendalituma, ingi gwa ilo nibi nisineliloilwe lilo nilituma. 20 Itungili ang'wi kituma ilo nishaniloilwe, singa nene nig'wene nizanazituma, ingi imilandu iyo nokie kitalane. 21 Namanya kina ikoli imiko kitalane nakuhia kituwia nimaza, kululo uubi ukoli kitalane. 22 Kululo namilumbiilya imiko ang'wi Tunda kunsoko au huili wane. 23 Ingi namiona imiko nishimpyani numuili wane. Ikukua ulugu ni miko nimipya mumahala ane. Ikuntwala unene ntule nimusese wa miko amilandu nikoli mumuili wane. 24 Unene nimuntu wa ukia nyenyu nuzenguna numuili uwu nua nsha? 25 Kululo namulumbiilya Tunda. Kukiila Yesu Kilisto Mukulu witu. Kululo gwa. unene kuma hala ane kumitumila imiko ang'wi Tunda hangi ikimuili kumitumila imiko amilandu.

8 Kululo gwa kutile ulamulwa nuamilandu kuantu ao niakoli muung'wa Kilisto Yesu. 2 Kunsoko imiko na gwa ng'waung'welu wa upanga uyo nukoli kung'wa Kilisto Yesu ambikile une kuli ni miko na milandu ni nsha. 3 Kunsoko aiko ni miko ailemilwe kituma kunsoko aingila anga ngulu, Itunda aiwitumile. Aumulagiye ung'wa akwe wing'wene kumpanyani amuili wa milandu, atule isongeelyo lamilandu, hangi alongole amepe imilandu ulamulwa nua kimuili. 4 Aiwitumile iti nsoko imalagiilyo na miko ahume kukondaniligwa kitaitu. Usese nishakimatyata aya nakimuili, ingi kua kutyata aya nang'wa ng'waung'welu. 5 Awa niutyata umuili, isiga yaya namuili, kululo ao niutyata namunkolo, imasigo yaya namunkolo. 6 Kunsoko insula amuili ingi nsha, ingi insula amunkolo upanga nu upolo. 7 Iyi ingi kunsoko insula iyi namuili iza awilei kung'wi Tunda, kunsoko iza ngila angi kulyo kumiko nang'wi Tunda hangi shikuhuma kumikulya. 8 Ao niutyata umuili shaakumulolelya Itunda. 9 Kululo gwa mikutuli ikimuili ingi mukoli kinkolo. Ang'wi tai ung'waung'welu wang'wi Tunda wikie kitalanyu, kululo ang'wi umuntu mugila ung'waung'welu nuang'wa Kilisto, nuanso singa wakwe. 10 Ang'wi Ukilisto ukoli kitalanyu. Umuili ukule kunsoko amilandu, ingi inkolo mpanga kunsoko ankani ya tai. 11 Anga itule inkolo ang'wa uyo nauuushilye u Yesu kupuma kuashi wikie kitalanyu, nuanso yuyu nauuushilye Ukilisto kupuma kuashi ukumipa hangi imiili na ushi, upanga kunzila nang'wa ng'waung'welu wakwe, nuikie kitalanyu. 12 Kululo aluna ane, usese kudaigwe, ingi singa kimuili kina kokie kunsoko kimuili. 13 Ang'wi mikie kunsoko amuili, mahugeela kusha, angwa mikie kung'wa ng'waung'welu, maileka intendo

niakimuili nunyenye mukutula miapanga. 14 Anga wawa niidu nitongeelwa nung'waung'welu wang'wi Tunda, awa ingi ana ang'wi Tunda. 15 Kunsoko singa aaimusingiye inkolo au sese hangi shamukogopa. Sunga mukasingiilya inkolo akula miana kukiila nanso kilila "Abba, Tata!" 16 Ung'waung'welu ng'wensu wikonga palung'wi ni nkolo yetu kina kiana ang'wi Tunda. 17 Ang'wi kiana, ingi gwa kiashi hangi asali ang'wi Tunda. Nu sese kiasali palung'wi nu Kilisto, ang'wi kuaga nung'wensu nsoko kuhuma kukuligwa palung'wi nung'wensu. 18 Kunsoko nuuaiye uagi nuamatungo uwu kina singa kintu, iga nimpanyani nuukulu nuuzekunukulwa kitaitu. 19 Kunsoko maintu idu azizalindiila kunsula ni nkulu kukunukulwa kuana ang'wi Tunda. 20 Kunsoko maintu ili aikilwe muugaziki, singa kua kulowa ng'wensu, ingi kunsoko akwe ng'wensu nauikila pihi amalago akwe. Nila muhuili. 21 Uumbi wakwe nuensu ukulekelwa nakupumigwa musese nuagaziki, nukingiligwa mulekelwa nuakulu wa ana ang'wi Tunda. 22 Ingi kulingile kina imaintu iki ingi ilwala nukaga nuwai palung'wi ni tungili. 23 Singa uu du, ingi nuse ung'waung'welu numpya nuingie kitaitu ingi nusese kulwala munkolo yitu, kulindie kutula kiana, ingi uguniki wa miili itu. 24 Kunsoko aulindiili uwu aikugunilwe. Kululo ikintu naikilindiwe anga kigela kutili ulindiili hangi kunsoko nyenyu uyu nuikilindiila iko nuikiona? 25 Ingi iga kukilindiile ikintu nishakikiona kukilindie kua uhuili. 26 Anga naukuumbilwe, ung'waung'welu nung'wensu wikuailya mugila ngulu witu. Kunsoko shakumanyile kulumpa anga ninonee. Kululo ung'waung'welu ng'wensu wikulompeela kwa kulwala nishai humikile kuligitigwa. 27 Nu ng'wensu nuilingula mumyoyo wilinga imahala namunkolo, ingi wilumpa kunsoko aantu ao niahue anga uulowa wang'wi Tunda. 28 Nusese kuine kina ao iki niamuloilwe Itunda, nuanso ukituma nkani yihi palung'wi kuanza ao iki naitangilwe kunsoko akwe. 29 Kunsoko ao iki auamanyile kupuma ung'wandyo, hangi auaholanilye kupuma ung'wandyo impanyigwe nimpyani nu ng'waakwe, ahume kutula mulelwa wa ng'wandyo mualuna nidu. 30 Nao nauaholanilye kupuma ung'wandyo, nienso auitangile hangi. Nao nauitangile nianso akaailya akate itai. Nao nauaiye itai akaakulya. 31 Kulunge uli gwa kunkani izi? Itunda ang'wi ukoli kukinge itu. Nyenyu nukukilinkila usese? 32 Uyu nishukumuleka ung'waakwe ung'wensu, ingi aumupumilye kunsoko itu usese kiki ukuhita ule kuupa inkani ninza palung'wi nung'wensu. 33 Nyenyu nukua semela eimikigwa ang'wa Tunda? Itunda ng'wensu mukola kuapa itai. 34 Nyenyu nuzeatwala milipo? Ukilisto Yesu ng'wensu naukule kunsoko itu, palung'wi nanso iki akaukigwa. Hangi ukate uutemi palung'wi ni Tunda pani kulyo likoli, hangi ng'wensu wikulompeela usese. 35 Nyenyu nuzekutemanula

nu lowa wang'wa Kilisto? Ubi? Ang'wi ndwala, uagigwi, nzala, ang'wi kifwe, ang'wi ubi wa shigu? **36** Anga naiyandikilwe, "Kuzizabulagwa mung'wi pi aikuaigwe anga inko yakusingwa. **37** Kukiila aya ihi usese kumahumile kukiila uyu naukuloilwe. **38** Kunsoko nahuma kulinga tai kina nsha ang'wi upanga, ang'wi amalaka, ang'wi maintu nakuli, ang'wi ngulu. **39** Ang'wi nakoli migulya, ang'wi nakoli pih ang'wi kintu kilu, singa kikuhuma kuutemanula usese nuulowa wang'wi Tunda, uyu ni Kilisto Yesu Mukulu witu.

9 Kuligitya itai mung'wa Kilisto, singa kuligitya uteele, imasigo ane akoli palung'wi nu ng'waung'welu. 2 Kina ukoli ukia ukulu nuuwai nukilinkie munkolo ane. 3 Ainihumile kulompa mpegwe isatiko nukukwa kuli nu Kilisto kunsoko aluna ane, nialuna ane niakimuli. 4 Nianso Aisraeli. Niatulikile kutula ana, au kulu amalagiilyo, ni songeelyo la miko, kumukulya Itunda ni lagiilyo. 5 Nianso atongeeli nu Kilisto uzile kua ikulyo kuutugala umuili uwu. Nuanso Tunda wa maintu ihi. Hangi akuligwe mahiku ihi. Amina. (aion g165) 6 Ingi singa kina imalagiilyo ang'wi Tunda alemilwe kupika. Nsoko singi antu ihi niaakoli kihaku Israeli, iza misraeli lukulu. 7 Nukung'wa Abrahamu singa ai wileli wakwe lukulu. Kululo kukiila wileli wang'wa Isaka ukitang'wa. 8 Iyi ingi, iana amuili ingi singa ana ang'wi Tunda. Kululo iana nii lago agizilwe anga ana awileli. 9 Kunsoko ingi ulu lukani lilago, "Kumatungo aya nzile, hangi u Sara ukupegwa ung'wana." 10 Ingi singa lili du, nu Rebeka naiwapantika inda kumuntu ung'wi, Isaka tata witu. 11 Kina iana aiakili kulelwa, hangi akili kituma lukani lihi nulu za ang'wi nulubi, ingi isigo lang'wi Tunda lihume kutula nu hola ni limike. Hangi singa kua ntendo, ingi kunsoko ang'wa uyo nuitangile, 12 ailigitigwe kitalakwe, "Umukulu ukumitumila numunino." 13 Anga naiyakondigwa kandikwa: "Nimsigile u Yakobo, une u Esau shanumuloilwe." 14 Kulunge uli gwa? Ukoli wioneli ne kung'wi Tunda? Kutile. 15 Kunsoko ukulunga kung'wa Musa, zeee nkete kinyauwai kung'wa uyo ninzize nkite ukinyauwai, hangi nzenzo nkete ukende kung'wa uyo ninzempa ukende. 16 Ingi gwa singa anga kunsoko ang'wa uyo nulakile, hangi singa kunsoko ang'wa uyo nuimanka, ingi kunsoko ang'wi Tunda uyu nuilagiila nakanda. 17 Kunsoko imaandiko alungile kung'wa Farao, kina ainukimikilye kunsoko iyi nihume kulagiila ingulu yane kitalako, Iliana lane litanantigwe ihe ihi. 18 Ang'wi uu uyu nuilowa kupegwa nakanda wipegwa nakanda ikinyauwai nuyu nuilowa kupegwa, wimupeza yaya nakutula wilugoha. 19 Sunga ukulunga kitalane, kuniki nkili neenda ona igazo? Nyenye naulemig'we nimasigo akwe? 20 Ue ng'wamuntu ue wi nyenyu nukumusukiliya Itunda? Kintu naikumbilwe kimuile ne uyu naukiumbile ite unene? 21 Ang'wi umuumbi

mugila ingulu nia kuhola uulolo nukeehu nukuumba kiseme king'wi kitule kikulyo nikiuya kitule kigila ikulyo. 22 Ntuni gwa naituile Itunda akahia kuteta utaki wakwe, nulagiila uhumi wakwe, akatula nugimya wilu akagumanilya ayo ihi naahumile kitung'wa kua ubi? 23 Ingi anga niwitumile iti kina alagiile udu nua ukulu wakwe kuiseme niahumile kulekelwa, izo naiwakondilye kuinonelya kunsoko ukulu? 24 Ingi sese naikitangile, singa iantu aku Ayahudi du, nao nishamumanyile Itunda ne? 25 Anga nauliyo kung'wa Hosea: "Kuitanga iantu ane awa naisinga antu ane, nu mulowa wakwe uyu nishaiwimlowa. 26 Hangi ikutula apo nauliye kitalao, unye sha miantu ane, pang'wanso akitangwa ana ang'wi Tunda numupanga." 27 U Isaya nung'wensu wenda pumya uhuli kua Israeli akazelunga, ialo la ana ang'wa Israeli ata lizelidu anga imahalu na muluzi, wawa naiasagie du azegunika. 28 Kunsoko utata ukuluhola ulukani lakwe nula mihi, hangi ukukaya kulukondya. 29 Anga u Isaya nauliye ung'wandyo, anga Itunda wa uhumi nishaukulekee uwileli kunsoko itu, aikuzetula anga Isodoma, hangi aikuzitung'wa anga i Gomora. 30 Kulunge uli gwa, iantu ao nishaiduma itai, aka lija itai, tai kua uhuli. 31 U Israeli palung'wi nukumilyata imikononi tai, shaiamisigile nukukela imiko nanso. 32 Kuniki ikatula iti? Kunsoko shanga ai akumipenza kwa uhuli, ingi nantendo akakumpa migwe nala ukumpi. 33 Anga naiyakondigwe kandikwa, "Goza, nalilalya igwe la kukumpa mu Sayuni nu migwe nila kuulya. Uyu nukuhula kua ili shuzizila iminyala."

10 Aluna ane ayanondoeye munkolo ane kung'wi Tunda, kunsoko akugunika kung'wao. 2 Kunsoko naza kumuila kina akazanile kunsoko ang'wi Tunda ingi gwa singa kunsoko auhugu. 3 Kunsoko shaamanyile itai hangi akupenza ienso itai ienso, aiagila ikulyo la tai kung'wi Tunda. 4 Kunsoko Ukiliisto ng'wensu mpelo amiko kukiila tai a muntu wihi nuhuie. 5 Kunsoko u Musa wandikile tai iye nukupumiila mu miko: "Umuntu nukoli mtai na miko ukikie kukiila tai yi." 6 Kululo itai nipumie muhuili ilunga ite, "Uleke kulunga munkolo ako, nyenyu nukuluma kulongola kilunde?" 7 Iyi ingi kumusimya u Kilisto pih. Hangi uleke kulunga, "Nyenyu nukusima mikombo?" (Iyi kumuhumbula u Kiliisto kupuma kuashi) (Abyssos g12) 8 Kululo ikulunga uli, ulukani lukoli pakupi nuewe, mukimilo kako numumoyo wako nulanso ingi lukani la uhuli nikuulutanantya. 9 Kunsoko kumulomo wako ugombile kina u Yesu tata hangi uhuie munkolo ako kina Itunda amuukilye kupuma muashi ukugunika. 10 Kunsoko inkolo amuntu ihuila nukupantika itai nukuamulomo wakwe wigomba akapantika uguniki. 11 Ingi gwa ulukani

luhiye, “Wihi nuhuie shuzepantika iminyala.” 12 Kunsoko kutile impyani kina uyu muyahudi nuyu Muunani kunsoko utata yuyo yuyo wa antu ihi, hangi mugole wa antu ihi niimitanga. 13 Wihi uyu nulihuie ilina lang’wa Tata ukugunika. 14 Ikutulika ule ahume kumitanga nuanso nishaamuhue? Hangi ikutulika ule kumuhiila uyu niakile kumija? Hangi akija ule ana ahite kutanantiligwa. 15 Akuhuma uli kutanantya ulukani aga ahite kulung’wa Anga naiyandikilwe, imigulu ao miza kuantu ao nitanantya inkani ni ya ulumbi ni makani nimaza. 16 Kululo ihi singa ulukani lang’wa Yesu kunsoko. U Isaya wilunga, “Utata nyenyu naiwigule ulukumo litu?” 17 Kululo uhuili wiza kunsoko nukija kukiila lukani lang’wa Kilisto. 18 Kululo kulunga, “singa aigule nee?” Ingi aigule. “Induli yeneela ihe ihi, ninkani yao yasambaila mumpelo ihe ihi.” 19 Kululo kulunga, laisraeli singa aialingile nekiiza u Musa ukutambula, “Kuapa nsula kuantu ni singa amih iye, kunzila niningila uhugu, nukuasongeela sunga atake.” 20 U Isaya ingi mugimya hangi wilunga, “Ainigelekile kuantu ao nishaipenza, nekigela kuantu ao nishaiantakile.” 21 Kululo Uisraeli ukulunga, “Mahiku ihi aingooe imikono ane kuantu ao niagila ikulyo nao nia kaku ankolo.”

11 Kukolya, Itunda auahitile ne iantu akwe? Ingi singa auahitile, ingi nunene ni Mwisraeli nua ukoo wang’wa Abrahamu, nui kabila lang’wa Benyamini. 2 Itunda singa auahitile iantu akwe, aualingile kupuma ung’wandyo, iti shamulingile iandiko nuliliye kung’wa Elia, naumulompile Tunda kuantu akua Israeli. 3 Utata waabulaga ianyakidagu ako, neenso akumulanga imakumbikilo ako. Nasaga ning’wene hangi akupenza upanga wane. 4 Isukiilo lang’wi Tunda likulunga ntuni kitalako? “Naika kunsoko ako antu magana nzogu mupungati awa nishaumukulya Itunda wa unkumbigulu” (Baali). 5 Kululo nimatungo nitungili akoli niasagiile kunsoko au holanigwa nua ukende. 6 Kululo agaitule kuaukende, singa hangi kua ntendo, ang’wi ukendo singa utulo hangi ukende. 7 Ntuni gwa? ulukani nu Israeli aukuluduma, singa akalupantika, ingi iaholanigwa kakipantika, niang’wi ikapegwa kiti aleke kuona. 8 Anga niyandikilwe: “Itunda uapee nkolo au tu, imiho aleke kuona, nia kutye aleke kija sunga ni leliye.” 9 U Daudi nung’wensu ukulunga, “Leka imeza yao itule nyavu, mntego, nuakukumpa kunsoko awilei wao. 10 Leka imiho ao apegwe ikiti aleki kuhuma kuona. Ulongole wendua tunye imigongo ao mahiku ihi.” 11 Ingi gwa kulunga, akumpaa nee sunga agwiiza ileka kutula iti itunu. Ingi gwa kua kuleng’wa kitalao, uuguniki wapika kuantu nishaahuie, ingi nienso ahume kupegwa uwilu nuansula. 12 Ang’wi kuleng’wa kitalao nsoko augole

waunkumbigulu, hangi ang’wi kuulya kitalao kunsoko augoli wa anyakilungu ukondaniili kitalao ukutula ugeile uli? 13 Itungile kuligitya nunye nimiantu amihe. Kunsoko naina nimitumi wa mahi mangiza, nainikuiya uitumi wane. 14 Ang’wi kuapa nsula ao niamuili ung’wi nunene. Ang’wi niang’wi kua guna. 15 Ang’wi kuhitwa kitalako wigombi wa mihi kusingiiligwa kitalao ikutula ule upanga kupuma kuashi. 16 Ang’wi indya yang’wandyo iza kiuto nikiza, uu nili nila utu. Ang’wi umuli iza kiuto imataambi nimenso uu. 17 Ang’wi imataambi ang’wi aatemilwe anga uewe itaambi nila muzeituni nuamihaka, nautemewe pakati ao, angwe aiwihanguie palung’wi nimih i augoli wa mizeituni, 18 leka kilumbiilya kunsoko amataambi, ang’wi ukilumbiilya, singa wewe wimiiilya imili, imili ikuailya wewe. 19 Kululo ukulunga imatambi aatemilwe kunsoko nihume kutemelwa. 20 Tai ingi: Kunsoko akuhita kuhuila aiatemilwe, kululo uewe aiwimikile kunsoko auhuili wako, uleke kutula kihumbula migulya inonee kogopa. 21 Kunso Itunda singa aumalekile imatambi na ng’wandyo, nuewe singa ukuhumila ikinya uwai. 22 Goza gwa intendo ninza niang’wi Tunda nizi nintaki, uulaki auzile ku Ayahudi kunsoko naiagwie, kululo kuangiza, uua wang’wi Tunda wiza kitalako ang’wi ukikie kuuz wakwe. Angaitule shanga uu nuewe ukuhitwa. 23 Ang’wi singa akulongoleka kuhita kuhuila kitalao, akulemelwa hangi, kunsoko Itunda ukete uhumi nuakuatemela hangi. 24 Kunsoko ang’wi anye amutemilwe kunzi kunsoko ang’wi ung’wandyo aimia muzeituni wamihala ni hangi ang’wi anutemewe ung’wandyo wa muzeituni nua, ang’wi aikukila i Ayahudi, naatuile anga mataambi ang’wandyo kuhuma kutemelwa hangi mukati amizeituni ao? 25 Aluna ane singantakile mulinge unkunku uwu, hangi muleke kutula nimahala nakusiga kitalanyu. Unkunku uwu upumie ukaku ku Israeli sunga kuukondaniili nua unkumbigulu nuuzile. 26 Kululo Israeli ihi akugunika anga naiyandikilwe: “Kupuma Sayuni uzile Muguni ukuuheja uubi kupuma kung’wa Yakono. 27 Nili likutula ilago lane palung’wi nienso. Matungo ninzaheja imilandu ao.” 28 Kua lukumo nula lukani, atula alugu kunsoko anyu kululo kunsoko alukumo nulakung’wanso kimikigwa atula alowa kunsoko a Tata anyu. 29 Kunsoko ikipegwa nu witang’wi wang’wi Tunda shawi kailika. 30 Kunsoko ung’wandya aimamulekile Tunda kululo itungila mausingiilya ulekelwa wanakanda, kunsoko akumuleka Itunda kitalao. 31 Kunzila yiyo yiyo i Ayahudi amulekile Itunda, kunsoko aimusingiye ulekelwa nienso akusingiilya ulekelwa. 32 Kunsoko Itunda ualungile iantuihi muubi, ingi ahume kuahumila ikinya uwayi. (eleēsē g1653) 33 Anga niza ukulu uugole wakwe nimahala nu hugu wang’wi Tunda, shawilingika nu lamulwa wakwe ni nzila yakwe

shayipenzeka. 34 Nyenyu naumilengile insula ang'wa Tata? Ang'wi nyenyu naiwimisija? 35 Ang'wi nyanyu naumupee ikintu ung'wandya nung'wenso ukulipwa hang'i? 36 Kunsoko maintu ihi apumie kitalakwe ikoli kua uhumi wakwe, hang'i ukusuka kitalakwe, ukulu ukuli kitalakwe ikali na kali. Amina.

(aiōn g165)

12 Kululo kumulompa anyandugu kua ukende wakwe Tunda, pumi imiili anyu itule isongeelyo ni panga, niza niligombekile kung'wi Tunda. Ili lili ukuiyo lanyu nilikite insoko. 2 Hangi leki kulyatiili na munkumbigulu uwu, ingi mupiulwe nukutula miapya ni masigo anyu. Itumi uu muhume kulinga ulowa wang'wi Tunda nuziza, nakumuloiya nuukondanili.

(aiōn g165) 3 Kululo kulunga, kunsoko aukende naimpewe kina muntu wihi nukoli mung'witu, shunonee kusiga nakoli migulya akwe kukila ninonee kusiga, ingi unonee kusiga kua mahala anga Itunda numupee kila umuntu kua uhuili. 4 Kunsoko kutite ipango idu mumuili ung'wi ingi singa ipango yihi ikete mulimo ung'wi. 5 Uu ingi nusese nikidu kimuili ung'wi kung'wa Kilisto, niungo king'wi kumuya. 6 Kukite ipegwa niyilekee kukiila ukende naimupewe. Ang'wi ikepegwa kamuntu unyakidagu itulike kua uhuili wakwe. 7 Anga itule ikepegwa ka muntu uaiili nitume. Ang'wi numungiza ikepegwa kakwe kumanyisa ingi amanyise. 8 Ang'wi ikepegwa kamuntu ipumbulyo, ingi apumbulye ang'wi ikepegwa kamuntu kupumya, itume uu kua ukende anga itule ikepegwa kakula mutongeeli atule nuukenge, anga itule ikepegwa kakuona kinyauwai ingi itulike kutula ilumbi. 9 Ulowa uleke kutula wakielya, uhukilwi uubi, muambiile nimaza. 10 Kukiiila ulowa wakiluna, ilowi nyenye kua nyenye kukiila ikulyo, mipe ikulyo nyenye kua nyenye. 11 Mukagupe, muleke kutula miatolo, aya namunkolo. Mutule ninsula, kung'wa Tata mitumili. 12 Lumbi mutule nugimya kumahiku napembilye, muzemulindie kumukulya nukimika mumalompi. 13 Muze mukoli mumalompi naahuili, ipenzi inzila yidu niakulagiila ukende. 14 Alompeeli ukembetwa awa ihi niimaja. Muakembete muleke kuapa imasatiko. 15 Lumbiili nawa niza alumbiye, lili palung'wi nao niilila. 16 Migombo palung'wi unyenye kwa nyenye mleke kutula mzidaya, kululo agombi awa niakili adabu ikinkolo. Muleke kutula nuuhugu nua mumasigo anyu du. 17 Muleke kumulipa muntu wihi kua kintu nikibi kua ubi. Itumi inkani ninza mumihō na antu ihi. 18 Anga yahumika, anga naiiekilwe kitalanyu, mutule nuupolo niantu ihi. 19 Alowa leki kilepishi naimigaziye, pugamuki uutaki wang'wi Tunda. Kunsoko yandikilwe, "Uilipishi wane, nzeelipa ulungile utata." 20 Ang'wi umulugu wako ukete nzala, mulise. Agize ukete nyota mung'wense anga witume iti

wamukensha makala amoto mitwe lakwe. 21 Leka kuhung'wa nuubi, uhume uubi kua uza.

13 Muntu wihi atule ni kulyo kuutemi nuukoli migulya akwe, nuutemi wihi upumie kung'wi Tunda. Nuutemi wihi uikilwe ni Tunda. 2 Uyu nukugilya uutemi nuanso, ingi ukugilya utemi wang'wa Itunda, nao niugilya akukusingiilya ulumulwa wao ienso. 3 kunsoko iatemi singa ikangilyo kuantu niituma nimaza, ingi kuituma mabe. Uloiwe kuluta kugopa ne uutemi? Itume nimaza ukulumbiiligwa. 4 Ingi mitumi wang'wi Tunda kitalako kunsoko amaza, ang'wi ukituma aya nimabe. Ogope, kunsoko shukukenka upanga nitile insonko. Ingi mitumi wang'wi Tunda. Nuipumya utaki kuantu niituma uube. 5 Inonee kutula nikulyo, singa kunsoko autaki, ingi kunsoko nayo nakoli munkolo ako. 6 kukiila iyi ukulipa impia, kunsoko iakola uhumi ufumi ang'wi Tunda awa nia longolekile kituma ulukani ulu. 7 Mulipi wihi uyu numudaye, ang'wi mpia mumupe impia, ang'wi ahoela mpia ahoele, nuakogopwa, ogopwe, nuikulyo apegwe ikulyo. 8 Lekii kudaigwa kitu kihi numuntu, ingi milowe unyenye kua nyenye. Kunsoko uyu nizumuloiilwe umunyakisali wake wamikondanilya imiko. 9 Kunsoko, shukugoolya, shukubulaga, shukia, shukulowa, ang'wi likoli ilago nilulya likaminkanigwe nili, ukumulowa umunya kisali waka anga uewe nuilowa. 10 Uulowa shamuaalya umunya kisali nua muntu kululo ulowa ingi wuwo ukondanili wa miko. 11 kunsonko iyi iti mulingile kina apika imatungo nakuhega, mutulo, kunsoko. Uuguniki witu wa hugeela nangulu kukila imatungo ayo naikuhuie ung'wandyo. 12 Utiku walongoleka nu ng'ung'we wahugeela, kuike kumpelo intendo nia kiti, hangi kutugale ishigi ya welu. 13 Hangi kulongoleke muuza, kuzekukoli mu welu, singa muulumbili nuaubi ang'wi ugala magai. Hangi kuleke kulongoleka muugooli a ng'wi nsula nisinga ihumile kugiligwa, hangi singa muwisongeeli nu muwilu. 14 Ingi kumutugale u Kristo hangi kuleke kuika ilyoma kunsoko amuili, kunsula yakwe.

14 Musingili wihi nakili kukoma ikihuili, muleke kupumya ulumulwa nuamasigo akwe. 2 Umuntu nukite uhuili ukulya kihi, uyu numungiza nakili kukoma ukulya inyenye du. 3 Umuntu nuiliza kila ikintu, aleke kumudalaha uyu nishawiliza kila ikintu, nuyu nishawiliza aya ihi aleke kumupa ulumulwa uyu nuiliza imaintu ihi. Kunsoko Itunda wakondya kusingiilya. 4 Uewe winyenye, nukumupa uulamulwa uyu niza mitumi wa mutungwa wa muntu mungiza? Ungi pantongeela amukulu wakwe kina wimika ang'wi wigwiza, kululo ukuukigwa kunsoko utata uhumile kumisha. 5 Umuntu wilukulya uluhiku lung'wi kukila ukulya, numungiza wikulya imahiku ihi kina impanyi, ingi kila umuntu ikagule ung'wenso

mumahala akwe. 6 Uyu nizuambile uluhiku, uzuambile kunsoko ang'wa Tata, kunsoko wimupeeza masongeeelyo Itunda, uyu nishawiliza wigilya kulya kunsoko ang'wa Tata, nung'wenso wipumya isongeeelyo kung'wi Tunda. 7 Ingi kutile nuikie kua nkolo akwe, hangi kutile nuikuza kunsoko akwe ung'wenso. 8 Ang'wi kukete uupanga, kiapanga kunsoko ang'wa Tata, ang'wi kuusha, kuusha kunsoko ang'wa Tata, kululo ang'wi kutula kiapanga ang'wi kuusha kinsao yang'wa Tata. 9 Kunsoko iyi Ukilisto aukule hangi nukutula mupanga hangi, kina atule Tata wa aihni kuashi nawa niapanga. 10 Kululo gwa niki nukumutwala muulamulwa umuluna wako? Hangi niki nukumudalaha umuluna wako? Ingi use kihni kuzizimika pantongeela ni tuntu la ulamulwa kung'wa Tunda. 11 Kunsoko yandikilwe, anga ninikie, "Ujulye utata," kitalane malu ihni azetugama, ninema yihni izepumya ulukumo kung'wi Tunda." 12 Kululo muntu wihni uzezumya ialo lakwe kung'wi Tunda. 13 Kululo kuleke kulongoleka kikensha ulamulwa ntongeela akwe temanula ihni, kutile nukuika igiiligwa ni miutege kumuluna wakwe. 14 Ningile hangi nagomba kung'wa Tata u Yesu. Kina kutile ikintu nikihni ikenso, ingi kung'wa uyu nusigile kina kihni kibi, kunsoko kitalakwe kibi. 15 Ang'wi kunsoko andya umuluna wako ukisusumya, shuku genda hangi muulowa. Ieka kumugazanja nandya yako umuntu nai nsoko ang'wa Kilisto aukule. 16 Kululo gwa uuzwa wanyu uzeleka kuligitigwa kua ubi. 17 Kunsoko utemi wang'wi Tunda singa kukiila ndya ni ng'wegwa, ingi kukiila tai, upolo, nu kulumba mung'wa ng'wang'welu. 18 Kung'wa uyu nuimitumila Ukilisto kua ihni ugombekile kung'wi Tunda hangi ugombekile nukuantu. 19 Kululo gwa, kutyate inkani nia upolo ninizi niyi muzenga umuntu nimungiza. 20 Uleke kugazanja umulimo wang'wi Tunda kunsoko andya, kutai maintu ihni iza maziza, ingi iza ibi kumuntu uyo nuiliza ikamusababisha kugaza. 21 Iza kuleka kulya inyama, ang'wi kung'wa intuli, ang'wi kihni nikihumile kumutasha umuluna wako. 22 Uhuili uwu nuutite, ieka kitalako nukung'wi Tunda. Wakembetwa umuntu uyu nishanga ukikesha uulamulwa wakwe ung'wenso kua iko nukigombile. 23 Uyu nukete uwoa wapegwa uulamulwa aga alule ukulya. Kunsoko shi pumie muhuili. Hangi kitu nishakupumie muhuili ingi mulandi.

15 Usese nikukete ingulu inonee kukenka imilandu iyo naanyamilandu hangi singa inonee kielya kung'witu. 2 Kihni mung'witu amuloelya umunya kisali akwe, ingi ikutula lukani luza nulakumzenga. 3 Ingi Ukilisto singa aukielya ng'wenso, intongeela akwe ikatula anga naiyandikilwe. Ituki izo naiakulukie yampantika nene. 4 Kihni naikitongee kandikwa, aikandikilwe kunsoko akuumanyisa, ingi gwa

kukiila ulindiili nu kukiila kupegwa ngulu ni maandiko aikuzetula kimiho. 5 I Tundu nuaulindiili hangi nauapumbuli ampe imasigo nimaza na mpyani ang'wa Kilisto. 6 Ingi kua nkolo ing'wi nu mulomo ung'wi muhume kumukulya Itunda, Tata witu Yesu Kilisto. 7 Kululo misiingiiye nyenye kwa nyenye, anga u Yesu Kilisto naukusingiiye. Kunsoko Itunda ahume kukuligwa. 8 Kululo kulunga kina Ukilisto waikulwe kutula mitumi wa miko kukiila lai ang'wi Tunda. Aiwitumile ite ahume kuona imalago aya naiapumigwe nia tata itu, 9 niantu kumukulya Itunda kua ukende wakwe, anga niyandikilwe, "Kupumya lukumo mumahi nang'wi, nukimba kulina lako." 10 Hangi ihniye lowi unye antu amumahi palung'wi niantu akwe. 11 Ni hangi mulumbiili utata unye mahi ihni; leka iantu amihni amukulye ng'wenso." 12 Hangi u Isaya uliuye, "Lizetula likoli itina la ng'wa Yese, hangi ung'wi uzeukigwa kutula mutemi wihni Niantu azetula nuhuili kukiila ng'wenso." 13 Ingi gwa Itunda wa uhuili amizulye ulumbi wihni nuupolo kua kuhuila, muhume kutula nuhuili, kukiila ngulu yang'wa ng'wang'welu. 14 Aluna ane, nkaminkigwe unene mukola ku nkani nianyu nia kina unyenye nu nyenye mizue ukende, mizuigwe ulingi wihni, hangi mahumaa kihugula. 15 Kululo kumandikila inkani izi kua kukomangiila kitalanyu muhume kukimbuka ukende naimpewe ni Tunda. 16 Ukende uwu aimpewe nlume kutula nimitumi wang'wa Yesu Kilisto naualagiigwe kuantu. Naiwipumilye anga mudimi wa lukani lang'wi Tunda. Ainihumile kituma ihni, kipumya kung'wane itule ngombilwe itule yogigwa ni Tunda kukiila nzila ang'wang'welu. 17 Kululo ilumbi lane likoli kung'wa Yesu Kristo ni pa ntongee ang'wi Tunda. 18 Singa kugema kuta ulukani nishawitumile Kilisto ku kazi ane, iantu ahume kutula nikulyo kunkani ukuntendo. 19 Kungulu ya ilingasiilyo ni makuulwa, nukuangulu yang'wa ng'wang'welu. Iyi ingi ai kupuma Kuyerusalem, nukupilimiila ku Ihiriko, nihume kuhola kunzi ukondaniili ulukani lang'wa Yesu Kilisto. 20 Kunzila iyi unene singa ninzutanantya ulukani uko nu Kilisto watongee kutanantigwa nsoko ndeka kuzenga inkani nia muntu mungiza. 21 Kululo anga naiyandikilwe, "Kukiila ngwenso agila anga lukumo lakwe auzila kuaona, nao nisingaaiamigule akumulinga. 22 Kululo gwa aingieigwe mara du kuza kitalanyu. 23 Ingi gwa itungili nimugila iliyoma hangi mihni iyi, hangi miaka idu iza ndoilwe kitalanyu. 24 Mahiku ihni ninendo ku Hispania nihuila kuaona ninkiele nukutwalwa kunzila yane nunye, anga natula nalumbiilya palung'wi nunye kumatungo nanso. 25 Itungili nauka ku Yerusalemu kua ailya ahuili. 26 Nsoko ainonee iantu Makedonia nawa nia Akaya kuahanguiya iahimbi awa niahue kung'wanso ku Yerusalemu. 27 Ingi aitulikile kua ulowa wao, hangi tai, atula adaigwa ao. Ang'wi awa nisha ahue atula palung'wi nienso

munkani nia munkolo nienso adaigwa kuaaailya imaintu nialoilwe kupata. 28 Kululo imatungo anga nakondyo iti nukutula nukondaniili wa ndya izi kitalao. Unene kukuila nunyenye kulongola ku Hispania. 29 Ningile kina imatungo nizile kitalanyu, nzile nukondanili nua ukembetwa wa Kilisto. 30 Aluna ane, numulompile kukiila Tata wetu Yesu Kilisto, nukua ulowa wang'wa ng'waungwelu, kagupi palung'wi nune mumalompini anyu kunsoko anyu ntongeeela ang'wi Tunda. 31 Lompi nihume kugunika kupuma kua antu ao niagila ikulyo ku Yudea, nuitumi wane ku Yerusalemu uhume kusingiiligwa nia huili. 32 Lompi nihume kuza kitalanyu nilumbi kukiila ulowa wang'wi Tunda, kulume kusupya palung'wi nunye. 33 Ni Tunda wa upolo atule palung'wi nunye mihi. Amina.

16 Namuika kitalanyu ng'waitu u Fibi adada witu, niza mitumi kitekeelo nilikoli Kenkrea, 2 muhume kumusingiilya kukiila tata. Itumi uu kua nulanso nula uza nua ahuiili hangi mimike palung'wi nung'wensu kua lukani lihi nukutula uloilwe kupata kunsoko waina mitumi waantu idu nukunsoko ane hangi mitumi. 3 Mulamushe u Priska nu Akila, itumi amilimo palung'wi nune kung'wa Kilisto Yesu. 4 Kua upanga wane ikagazanja upanga wao, kupumya isongeeelyo kitalao. Hangi singa unene du nukumatekeelo ihi namihi, 5 Lilamushe itekeelo nilikoli kitakeo. Mulamushe Epanieto mulowa wane, numulelwa wang'wandyo kung'wa Kilisto ku Asia. 6 Mulamushe u Mariamu naukagupile kituma imilimo kunsoko anyu. 7 Mulamushe Androniko nu Yunia anyandugu ane, naiatungilwe palung'wi nunene, nawa naiahuiwe muitumi hangi naiatongee kumulinga Ukilisto asese kazekukili kumulinga. 8 Mulamshe Ampliato, mulowa wane kung'wa Tata. 9 Mulamushe Urbano, mituma milimo palung'wi nune kung'wa Kilisto, nu Stakisi mulowa wane. 10 Mulamushe Apele, nugombilwe kung'wa kung'wa Kilisto. Alamushe ihi ao naiakoli mito lang'wa Aristobulo. 11 Namushi Herodioni, ahumba iane, namushi antu niamito ang'wa Narkiso niakoli kung'wa Tata. 12 Namushi Trifaina nu Trifosa, niakagupile kituma imilimo ang'wa Tata. Mulamushe u Persisi mulowa, nuitumile imilimo nidu kung'wa Tata. 13 Mulamushe u Rufo, naiwimikigwe nu Tata nu ia wakwe palung'wi nuia ane. 14 Mulamushe Asinkrito, Flegoni, Herme, Patroba, Herma nia aluna ihi niakoli nienso. 15 Mulamushe Filologo nu Yulia, Nerea nu muluna wakwe nu Olimpa nia huili ihi niakoli palung'wi nienso. 16 Alamushe ung'wiung'wi kua kualungila kuaza. Matekeelo ihi nang'wa Kilisto amulamusha. 17 Itungile aluna ane kutuna kusige kiisa iantu akutemanuka, akutemela ni nkani nimbi. Enda atemanuka nayo naikumanyisigwe. Piluki muhege kitalao. 18 Kunsoko iantu anga awashanga

imitumila Ukilisto tata itumila inda yao. Kua nkani ninza, nia uteele akuikonga inkolo ni ngila imagazo. 19 Kumpyani ni kulyo lanyu mapika mihi kululo nalowa kitalanyu, itungili nalowa kitalanyu mutule nimahala ni maza, muuleke kutula nimagazo pantongeeela aubi. 20 Itunda singa ukutinya kumulimansiilya umulugu kumpambatiyo yanyu. Uukende wang'wa Tata Yesu Kilisto utule palung'wi nunye. 21 Timoteo, mitumi palung'wi nune amulamusha nu Lukio, Yasoni nu Sospeter ahumba iane. 22 Nene Tertio, ainandikile ibada ili, numulamukilye kulina lang'wa Tata. 23 Gayo, naunoneeye nukitekeelo lihi numulamukilye Erasto, muiki wa mpia wa muki sali, amulamusha, palung'wi nu Kwarto nai muluna. 25 Itungili kitalakwe yuyu nukete uhumi nuakuimisha mulukani numuma manyiso nang'wa Yesu Kilisto, nukunukuilwa nuaunkunku uo nauphiluwe kumatungo malipu. (aiōnios g166) 26 Kulilo itungili yakondigwa kukunukulwa nukumanyika nukandikwa nianyakidagu aya namalagiiyo ang'wi Tunda nua mahiku ihi, nukua ikulyo la uhuili muma hi ihi? (aiōnios g166) 27 Itunda wingwena nuama hala akwe. Ukulu utite ng'wensu kukiila Yesu Kristo ikali na kali Amina. (aiōn g165)

1 Korintho

1 U Paulo, naewilangilwe nu Yesu Kilisto kutula mutume kuulowa wang'wi Tunda, nu Sosthene muluwa witu. 2 Kitekeelo nilang'wi Tunda nilikole kukorintho, kuawa niaikilwe wakfu mung'wa yesu Kilisto, neitangilwe kutula antu neatakatifu. Kuaaandekila ga nawa ehi neelitanga elina lamukkulu witu u Yesu Kilisto mukianza kehi, Mukulu nua nuyu nuulu. 3 Ukende nuupolo utule kung'waanyu kupuma kung'wi Tunda utata witu nu Mukulu witu u Yesu Kilisto. 4 Mahiku ehi numusongeeye Itunda nuane kunsoko anyu, kunsoko aukende wang'wi Tunda nu Yesu Kilisto awapee. 5 Watendile kutula agole kukila nzila, muutambu mpalung'wi nimahala ehi. 6 Watendile agole, anga uwikengwi kukiila kung'wa Kilisto kina ugombilwe kutai mumo mitalanyu. 7 Kuite gwa shamukuhelwa uuepegwe yakenkolo, anga nimukete insula nakulindiila ukunukuilwe nua Mukulu witu u Yesu Kilisto. 8 Ukumukomisa unye gwa, sunga impelo nsoko muleke kumelwa muluhiku nula Mukulu witu u Yesu Kilisto. 9 Itunda shawikalika naumitangile unye muupalung'wi nuang'wakwe, u Yesu Mkulu witu. 10 Itungeli kumupepeelya akaka niadada ane, kukiila elina nila Mukulu witu u Yesu Kilisto, kina ehi agombe, hange kina itule kutile uwikomi mung'waanyu. Kumupepeelya kina mihanguile palung'wi kisigo ling'wi nuupikeeli ung'wi. 11 Inge iantu amito nilawa Klowe ambila kina ukole wikani nulongolekile mitalanyu. 12 Nkete ndogoilyo siye: Kela ung'wi wanyu wilunga, unene niang'wa Paulo," ang'wi, "unene niang'wa Apolo," ang'wi niang'wa Kefa" ang'wi "unene niang'wa Kilisto." 13 Itee, Ukilisto utemanukilene? Itee, Upaulo aewagigwe kunsoko anyune? Itea, aemubadisigwe kulina lang'wa Paulone? 14 Nimusongeeye Itunda kina singa aembadisilya wehi inge Ukilisto du nu Gayo. 15 Iye naeyezetula kina kutile wehi nauzelunga mbadisigwe kulina lane. 16 (Aeniabadisilye ga nawaniamilo nilang'wa Stephanja. Kukila pang'wanso, singanengile ang'wi aenamubadisa muntu numungiza wehi). 17 Kunsoko u Kilisto shanga auntumile kubadisa inge aekutanatya inkani ninziza. Shanga auntumile kutanantya inkani niikulyo lakuuntu, nsoko kina engulu nikota lampaga nilang'wa Kilisto ilekekuhegigwa. 18 Kunsoko ulukani likota lampaga upungu huawa niakusha kuite kuawa ni Tunda ukuaguna, ngulu ang'wi Tunda. 19 Kunsoko iandekile, "Kubipya ikulyo lao awa niakete kubipya ulingi wao nuamahala. 20 Ukolipe umuntu nukete ikulyo? Ukolipe nukete umanyisi? Ukolipe umutambuli umupepeli nuamuunkumbigulu uwu? Itee, Itunda shamaaupiunene ikulyo nilamuunkumbigulu uwu kutula upugu? (aiōn g165)

21 Kupuma uunkumbigulu nikulyo lakwe shaemulengile Itunda, aeyemunonee tunda kuupungu wao nuautananti nsoko waagune awa niakuhuela. 22 layahudi ekolya ilengasilyo niamakula nukuyunani eduma ikulyo. 23 Kuite kuumutanantya u Kilisto naeupagekilwe, naekimeli kuayahudi muupungu kuayunani. 24 Kuite awanaeitangilwe ni Tunda, layahudi nia Yunani, kuu mutanantya u Kilisto anga ngulu nikulyo lang'wi Tunda. 25 Kunsoko u upungu nuang'wa Itunda, ukete upolo ikila nua ana adamu, nu unyeku nuang'wa Itunda ukete ngulu ikilo nua ana adamu. 26 Gozi uwitangi nuang'wi Tunda kung'waanyu, akaka niadada ane. Singa aemiedu tai naemukete ingulu. Singamiedu tai nemutugilwe muukulu. 27 Kuite Itunda ausague imaintu nimapungu namihe nsoko akuhumye iminyala aya nakete ikulyo. Itunda ausague aya nimanagegu nikamihe kukihumya iminyala nikikete ingulu. 28 Itunda ausague iki nikikole pihe nikinikimeilwe munumuhe. Ausague nimaintu nisinga aiaaigwe kina maintu nukimatenda singa kintu imaintu nakete insailo. 29 Autendile ite nsoko itule kutile wehi nukete insoko akihumbula ntongeela akwe. 30 Kunsoko aeki Itunda nukitendile, itungo ile mukole mukati ang'wa Yesu Kilisto, nutendekile ikulyo kunsoko itu kupuma kung'wi Tunda. Naetai itu, utakatifu nukomolwi. 31 Anga wigeeli, anga ulukani nululungile, "nukikulya, wikulye Mumukulu."

2 Naenkole kitalanyu akaka niadada ane, singaenzile kunkani niakupepeelya nukukulya anga naentanantilye itai naeipikile nang'wi Tunda. 2 Aenamue kutula singamine kehi naenkole palung'wi nunyeinge u Yesu Kilisto udu nung'wenso aewagigwe. 3 Hangi aenipalung'wi nunyenye muunegetu, nemuwua, nukukagata kukila. 4 Nulukani lane nukutanantya kung'waane singa anga aenkani yakupepeelya nukukulya. Kulekaite, aeyukumigelya ung'wang'welu nengulu, 5 nsoko kina uheli wanyu uleke kulula ikulyo laantu, inge mungulu niang'wi Tunda. 6 Itungo ile kuulitambula ikulyo muantu niakulu, kuite singa ikulyo nikumihe eye, ang'wi nilaatemi niamatungo aya, niakukila. (aiōn g165) 7 Kuleke ite gwa, kuuletambula ikulyo lang'wi Tunda mutai nipihile, ikulyo nelipihile Itunda naulisague naekili apike imatungo naukulu witu. (aiōn g165) 8 Kutile wehi nuautemi kumatungo aye nuleine ikulyo ele, anga aieze alengile kumatungo nanso, singa aieze maja Umukulu nuaukulu. (aiōn g165) 9 Kuite anga uu niandekilwe, "imakani nikutile elio nilimaine, kutile ukutwi numigulye, imasigo shangaasegile, makani ni Tunda umanoneeye kunsoko aawa niamuloiwe nuanso. 10 Aya makani ni Tunda umakunukue kitaitu kukiila ng'wang'welu, kunsoko ung'wang'welu weduma kela ikintu, ga nemakani

amukati ang'wi Tunda. 11 Kunsoko nyenyu nulengile imasigo amuntu, inge inkolo amuntu mukati akwe? Uu gwa, kutile nuine imakani amukati ang'wi Tunda, inge inkolo ang'wi Tunda. 12 Kuite shanga aekusingiye inkolo namihe, kuite nkolo naepumile kung'wi Tunda, nsoko kina kuhume kulenga kuwidesi imakani naekupewe ni Tunda. 13 Kuulunga imakani aya kunkani, nikulyo lamuntu shaalehumile kumanyisa, kuite inge nung'wa ung'welu nuemanyisa. Ung'waung'welu wipambanula inkani yakinkolo kikulyo nilakinkolo. 14 Umuntu nesinga wakenkolo singaukusingiilya imakani na nkolo ang'wi Tunda, kunsoko nanso upungu kung'waakwe. Shangaukumalenga kunsoko ilengika kinkolo. 15 Kuuyu nuakinkolo wilamula imakani ehi. Kuite wilamulwa nawa niangiza. 16 Nyanyu nukumile kumalenga imasigo a Makulu, nuhunule kumumanyise nuanso? Kuite kukete masigo ang'wa Kilisto.

3 Nunene, kaka niadada ane, singa aentambue nunyenye anga miantu akinkolo, kuite anga miantu amuili. Anga niang'enyene nianiino mung'wa Kilisto. 2 Aenumung'wensilyo maele hange singa nyama, kunsoko aemuhitile kulya inyama. Sunga nitungu gaa muhitile. 3 Kunsoko unye keli miamuili. Kunsoko uwelu nukilolya keli yukigeeleka mitalanyu. Itee, shamukikie anga muili, Hange itee? Shamukugenda anga antuune? 4 Kunsoko ung'wi wilunga, "Numutyatile Paulo" Numuya wilunga, "NUmulyatile Apolo, Shamikie anga antu nee? 5 U Apolo nyenyu? nu Paulo nyenyu? inge itumi ang'wa yuyu nemumukuie, kukela uyu nu Mukulu aumpee umulemo. 6 Unene aentemee, u Apolo wikihila imazi, kuile Itunda ukukulisa. 7 Kuite, singa nutemee ang'wi nuehie imazi ukete kehi. Kuite Itunda ukukulisa. 8 Itungo ile nutemee nyu nuehie imazi ehi epalung'wi, hange kela ung'wi ukusingiilya ikinyamulimo kakwe anga muitumie umulimo wakwe. 9 Kunsoko usese keituma mulimo wang'wi Tunda, unye mukilulilo kang'wi Tunda, minyumba ang'wi Tunda. 10 Kunsoko aukende nuang'wi Tunda naempegilwe ange muzengi numukulu, aembikile ikitako, numungiza wikazenga migulya lakwe. Kuite umuntu watula wikesa nukuzenga migulya lakwe. 11 Kunsoko kutile numungiza nukumile kuzenga ikitako nikingiza kukila nikizengilwe, nuanso Yesu Kilisto. 12 Itungo ile, ang'wi ung'wi wanyu ukuzenga migulya lakwe kuzahabu, mpia, magwe nansailo, ikota, mafa, ang'wi matutu, 13 umulemu wakwe ukukunukulwa, kuwetu nua mung'wi ukumigeelya. Kunsoko ekigeeligwa kumoto. Umoto ukugema uza nua mulemo nuakela ung'wi nuitumile. 14 Anga kehi umuntu nuzengile kekusaga, nuanso ukusingiilya ikipegwa nikiza. 15 Kuite ang'wi umulemo nua muntu

ukulimansiila kumoto, ukulija asala. Kuite ung'wensu lukulu ukugunwa, anga uukinega mumoto. 16 Shamuine kina unye menyumba ang'wi Tunda ni kina inkolo ang'wi Tunda ikie mukati anyu? 17 Ang'wi umuntu ukumebipya inyumba ang'wi Tunda, Itunda ukumubipya umuntu nuanso. Kunsoko unyumba ang'wi Tunda ntakatifu, mutule uu. 18 Umuntu waleke kukongela ung'wensu, ang'wi wehi mitalanyu uine ukete ikulyo mumatungo aya, watule anga "mupungu," uu ukutula nikulyo. (aiōn g165) 19 Kunsoko ikulyo nelamihi eye upungu ntongeela ang'wi Tunda, kunsoko iandekilwe, "Neaambisa niakete ikulyo kuhila yao. 20 Nehangi "Umukulu uine imasigo ao niikuligwa mabi." 21 Kuite umuntu aleke kisania antu! Kunsoko imaintu ehi anyu. 22 Ang'wi Paulo, ang'wi Apolo, ang'wi Kefa, ang'wi ihe, ang'wi likalo, ang'wi nsha, ang'wi maintu nakole, ang'wi niikatula amole, 23 ehi anyu nunyenye miang'wa Kilisto, nu Kilisto wang'wi Tunda.

4 Ite uu umuntu wakualye use, anga keitumi ang'wa Kilisto neilhiwa niaunkunku wa tai ang'wi Tunda. 2 Mueli ite, nilitakewe muilihwa inge kina atule akuhuelwa. 3 Kuite kung'waane unene inge kintu kiniino kukila, kutula kulumulwa nunyenye angwi ulamulwi nuakiuntu. Kunsoko singa kilamuilya nunene gaa. 4 Singakilamuilya uneneeu, ite kutile anga ndogoilyo kina unene nkite tai. Itunda winamuilya. 5 Kuite gwa, muleke kutambula lehi kulamula imatungo angeze akili kupika, nuakile kiza Umukulu. Ukumaleta muyelu imakani nipihile muhili nukukunukula uulimeili nuamunkolo. Uu kukila ung'wi ukusengilya lukumo lakwe kupuma kung'wi Tunda. 6 Itungo ile, akaka niadada ane, unene lukulu nu Apolo nkiteye inzila iye kunsoko anyu. Inge kina kupuma kitaitu mukusaga kumanya indogoilyo antambu, "Uleke kenda kukila anga nikiandekilwe." Iki inge kina kutile anga nung'wi wanyu nukihumbula kumuya. 7 Indogoilyo nyenyu nuine kuhita kimpana kung'wanyu numuya? Ukete ntuni nusinga usingiye nekanda? Ang'wi wasingilya nekanda, kuniki mukihumbula anga shanga mutendile itee? 8 Akonda kulula mukete ehi aya nemutakile! Yakonda kulula miagole! Manza utemi nukikie lukulu kukila usese! Tai, numutakie utemi uza inge kina kutemye palung'we nunye. 9 Kuite nsegile Itunda ukuekile usese anga keitumi kualagiila impelo nalukilili nuakandamana hange ang'wi iantu nae alamuewe kubulagwa. Katula anga kilumbi muunkumbigulu, kuamalaika niantu. 10 Use kiapungu kunsoko ang'wa Kilisto, kuite unye mukete ikulye mung'wa Kilisto. Kiakia, kuile unye mukete ingulu. Mukuiigwe kuite usese kumeilwe. 11 Inge nitungo ele kukete nzala ni nyota, kiagila iang'wenda, kukete mapigo, nikange kiagila anga wikalo. 12 Kuituma imilemo kungulu,

kumekono itu usese. Nekumeilwe, kukakembeta. Imatungo nikuagigwa, hakigigimeilya. **13** Nekuutukilwa, kikasusha kuupolo. Kakula, hange kukile kuaigwe kulula anga kuhitilwe nuunkumbigulu nemumakani ehi. **14** Singa nimaandekile imakani aya kumuhumya munyala unye, kuite kumusukila unyenye anga mianino ana nenemoloiwe. **15** Hatize anga mukete amanyisi makumi anzugu mung'wa Kilisto, miagila iatata nudu. Kunsoko natula nitata wanyu mung'wa Yesu Kilisto kukiila utananti. **16** Ite kumupepeelya mumbige unene. **17** Iyi yeyi nsoko akumtuma u Timoteo, mulowa nuane hange mung'endya numuhueli Mumukulu. Ukumukembusha inzila yane mung'wa Kilisto, anga ninimanyisa kukela ikianza hange kela itekeelo. **18** Itungo ile ang'wi anyu akihumbula, akutenda anga singa nzile kung'waanyu. **19** Kiute nzila kitalanyu pakupe, anga Umukulu walowe. Ulu niikiza nkani yaoudu neendi humbula, Kuite kumiona engulu ao. **20** Kunsoko utemi wang'wi Tunda wikitile munkani inge mungulu. **21** Mutakile ntunii? Neze numulanga nee kitalanyu ang'wi kuuluwa nikunkolo naupolo.

5 Kigulye mpola kina ukole ukosi mitalanyu, iaina naukosi wikitile ata kuanyakilungu. Kukete uupolo kina ung'wi wanyu ukulala numusungu nuang'wa tata wakwe. **2** Nunyenye mukikulya! Kuleka mutule miakia? Uyu nutendile ite inonee wahegigwe mitalanyu. **3** Ingawaje niketile palung'wi nunye kimuili kuite nkole nunyenye ikinkolo, namulamula nuanso nutendile ite, anga azankole. **4** Nimukutankana palung'wi muliwa la Mukulu u Yesu Kilisto, ninkolo ane ikole papo anga kungulu ya Mukulu witu u Yesu, namulamula umuntu nuanso. **5** Namuika umuntu uyu kumulugu inge kina umuili wakwe ubepigwe, nsoko inkolo akwe ehume kugunwa kuluhiku nula Mukulu. **6** Kihumbula kung'waanyu singa kentu kiza. Shamuinene igae nisheenyu yebipya ekintu kehii? **7** Mielye unyenyenigae nikale, inge kina mutule idonge nipya, inge kina mutule memukate nesinga ugaheigwe, kunsoko, Ukilisto, ung'wankolo witu nua pasaka wakondile kusenzwa. **8** Kuite kiloelye ikaramu singa kuigae niakale, ingae niatendo nimbe nuushapu. Kuleke ite, kkieloelye namkate nesinga ugahiye nauupolo nitai. **9** Aemandekile mubalua ane kina muleka kihanguila niagoolya. **10** Nimugila anga ndogoolyo nagooli amunu mihe eye, ang'wi nawa niakete insula, ang'wi ahembi, ang'wi akulya aadudu kieke kuli nao, inga aeyeze anonela muhege mihi eyi. **11** Kuite itungu ile kumuandikila muleke kihanguila nuwihii nukitang'wa kaka ang'wi dada mung'wa Kilisto, kuite ukikie muugoolya, ang'wi witukilana, ang'wi muhembii, ang'wi mukulya adudu, ang'wi witukilana, ang'wi wigalaa. Hange muleke kulya nuyo umuntu nuehanga

ngaa ite. **12** Kuite gwa, kikuiilya uli kulamula niakole kunzi niekeelo? Kuleka ite, unye shamualamue niakole mukati nitekeelo? **13** Kuite Itunda ukualamula niakole kunzi. "Muheji umuntu numushapu mitalanyu."

6 Ung'wi wanyu nukete kemeli numuya, nukenda kuulamuli nuaantu nesinga ahueli kukila ntongeela nahueli? **2** Shamulengilene kina iahueli akuulamula unkumbigulu? Ang'wi mukulamula uunkumbigulu, shamuhumile kulamula imakani nimaninoo? **3** Shamulengile kina kualamula iamalaeka? Kuugemeeli kee nuakukila, kuumile kulamula imakani nalikalo uluu? **4** Ang'wi kuumile kulamula imakani nalikalo ulu, kuneki nemusema nukutwala ntongeela kuawa nishaemika mitekeelo? **5** Kutambula aya kuminyala anyu. Kutilene nukete imahala muung'waanyu nukondile kuika imakani aya kisa kumuntu numuluwa? **6** Kuite anga uu niele itungo ile, muhueli ung, wi wenda kuulamuli nsoko amuhueli muya, nuusemi nuanso wiikwa ntongeela amulamuli numugila anga uhueli. **7** Itai inge kina kikole kimeli muahueli nakondya kuleta uusumbuli kung'waanyu. Kuneki muhite kaga nayanimabi? Kuneki mugombile kukongelwa? **8** Kuite matenda uubi nukuakongela niangiza, nao nianso gaa akaka niadada anyu! **9** Shamulengile kina awa nisha atai shanga akusala utemi nuakilunde? Lekikuhueli uuteele, uukosi, akulya adudu, agoolya, niafiraji, nialawiti, **10** iii, abi, agala ntule, akembi, atukelani, kutile munu nukusala utemi nuakitunde. **11** Nawa ae ang'wi ao aenyenye. Kuite makonda keligwa kuite makona kogigwa, kuite makonda kubagulwa mualuna kuite mutumile tai ntongeela ang'wi Tunda kulna nila Mukulu u Yesu Kilisto nung'waung'welu nuang'wi Tunda witu. **12** Maintu ehi magila anga ubi kung'waane, "Kuite singa kila ekentu kiza. Imantu ehi magila anga ubi kung'waane" Kuite singakikuntemya anga niking'wi kao. **13** Indya eze kunsoko anda, ninda kunsoko andyo, kuite Itunda ukuuheja yehi. Umuile singa umbilwe nsoko audosi kuleka ite, umuile inge kunsoko a Mukulu, nu Mukulu ukuutumila umuile. **14** Itunda amuiukilye u Mukulu nusese palung'wi ukui usha kungulu yakwe. **15** Shamuinene kina imiili anyu unganeshilye nu Kilisto? Muhumilene kuipumya iungo niang'wa Kilisto nukende kuikinyinkani nuukosi? Shangaihumikile. **16** Shamuine kina nukinyinkani nuukosi waina muile ung'wi nuyo? Anga ulukani nululungile, "Abiili akulule muile ung'wi. **17** Kuite nukukinyinkana nu Mukulu ukulula nkolo ing'wi palung'wi nuyo. **18** Umanke uugoolya! "Kela umulandu newiutenda umuntu inge eze kunzi amuili wakwe. Kuite uugoli, umuntu witenda umulandu uwu muuili wakwe ung'wenso. **19** Shamuinene kina imiile anyu inge itekeelo kung'wa ung'welu,

nuikie mukati anyu, uyu naemupewe kupuma kung'wi Tunda? 20 Kina aemuguilwe kunsoko. Kuite mumukulye Itunda kumiili anyu.

7 Kumakani naemunandekie: Aeakole matungo neiza umugoha waleke kulale numusungu wakwe. 2 Kuite kunsoko amagenywa duu naugoolya kelemugoha atule numusungu nuakwe, hange umusungu watule numugoha kwe. 3 Umugo yemunonee wamupe umusungu etai akwe namundoa, anga uu numusungu kumugoha kwe. 4 Singa musungu nukete uhumi kumuele nuakwe ingemugoha. Hange uulukulu mumugoha nuyo mugila uhumi kumiili wakwe inge musungu ukele. 5 Muzeleka kiima nimulae palung'wi, inge migombilye kumatungo nimaza. Tendi uu nsoko mulije imatungo nakulumpa. Hange muhumile kisukila hange palung'wi, nsoko kina umulugu aleke kumugema kunsoko akuulya ikatekate. 6 Kulunga ite aya imakani kuulowa hange singa ilago. 7 Nkete inaula kele ung'wi atule anga unene nenile. Kuite kela ung'wi ukete ikipegwa kakwe kupuma kung'wi Tunda. Uyu ukete ikipegwa ike, nuyo ukete ikipegwa eko. 8 Kuawa nishaatenilwe niajane kulunga kina, iza kung'waa asage aleke kutinwa, anga uu nineli unene. 9 Kuite kang'wi akuleng'wa kigilya, yianonee atenwe. Kunso nianso bahu kutenwa kukila insula kupapatika. 10 Itungo ile kuawa niatenilwe kuapa ilago, singanene, inge Mukulu. "Umusungu aleke kileka numugoha kwe. 11 Kuite ang'wi ukileka kupima kumugoha asage uu aleke kutenwa ang'wi isushe numugoha kwee hange umugoha waleke kumupa umusungu nuakwe italaka. 12 Kuite kuawa neasagile, kulunga - unene, singa Mukulu, kina ang'wi muluna wihi ukete musungu nushuhuie ugombile kiki nuyo, shainonee amuleke. 13 Ang'wi umusungu ukete mugoha nushuhuie, ang'wi ugombile kiki nuyo waleke kumuleka. 14 Kumugoha nushuhuie ukogigwa nsoko auhueli nuamusungu. Numusungu nushuhuie ukogigwa nsoko amugoha nuhuie. Ang'wi shauu iana anyu akutula shaaza kuite kutai ogigwe. 15 Kuite umiako nuushuhuie anga wahege nuende. Kundogoiyo eye ukaka ang'wi dada shuukutungwa niilapo yao. Itunda ukitangile kiki nuupolo. 16 Ulengi ule kang'wi umusungu, ang'wi ukumuguna umugoha? Ang'wi ulengile ule kang'wi umugoha, ang'wi ukumuguna umusungu? 17 Kukela ung'wi udu wikie mulikalo anga nuMukulu nuapee, kila ung'wi anga niTunda uitangile nianso. Uwu ulageeli wane kumatekeelo ehi. 18 Ukole nautawe kidamu wikipangwa muuhueli? Aleke kugema kuheja ikilengasiilyo nekakidamu kakwe. Ukole wehine nuitangilwe muuhueli shawendile kukidamu? Shainonee wende kukidamu. 19 Kuile ang'wi wendile

kukidamu ang'wi wakile wende kuhidamu kutile anga lwago. Nelikete ulwago kugomba imalago ang'wi Tunda. 20 Kela ung'wi wasage muwitangwi naewitangilwe. niTunda kuhuela. 21 Aewimutugwane itungo niTunda naukitangile? Leka kusiga kunilanso. Kuite kang'wi ukuhuma kutula widesile, tenda uu. 22 Kung'wi nuitangilwe nu Mukulu anga mutugwa inge muntu midesi mu Mukulu. Anga uu, ung'wi nukole midesi naewitangilwe kuhuela inge mutumi wang'wa Kilisto. 23 Makondile kugulwa kunsailo, kuite muleke kutula nua tungwa aantu. 24 Akaka niadada ane, mulikalo lehi kukila ung'wi witu naekitangilwe kukuela, kusage anga uu. 25 Itungu ile, awa ehi niakile kutina kwee, nemugila ilago kupuma kumukulu. Kuite kumupa masigo ane anga ninile. Kukiaisa kamukulu, niuhuelekile. 26 Kuite, nsegile ite kunsoko akunyonywa, inonee umugoha wasage anga uu nueli. 27 utungilwe numusungu kukilapo nikawileni? Uleke kulowa uwidesi kunelanso. Ukete widesi kupuma kumusungu ang'wi ukile kulinwane? Leka kuduma umusungu. 28 Kuite anga utine, shawitumile anga mutandu. Hange ang'wi umusungu shanga utenilwe anga watinwe shanga witumile anga mulandu. Akile awaneitenile akete winyomu nuakela iaina. Nunene ndoilwe numuheje kuanya. 29 Kuite kulunga ite, akaka niadada ane, imatungo makupe. Kupumiila ino nukulongoleka, awa niakete iasungu ikie anga agila. 30 Ehi niakete ukia akite anga agila anga ukia, nawa nialoilwe atule anga shanga aloilwe, hange ehi niakugula kentu kehi atule anga shanga asaile kintu kehi. 31 Hange ehi neituma naunkumbigulu, atule anga shaitumile niyo. Kunsoko imalumba amihe akete impelo akwe. 32 Ndoilwe mugoha nimidesi kuwinyomi wehi. Umugoha nuakili kutina witumi imulimo namukulu, namna nakumuloelya nuanso. 33 Kuite umugoha nutenile wituma imakani amihe, namna akumuloelya umusungu, 34 utemanukile. Umusungu nushuutenilwe ang'wi bikila wipalung'wi nimaintu naMukulu, namna nakitemanula numwiili hange nikinkolo. Kuite umusungu nutenilwe wituma imelimo namihe, namuna akimuloelya umugoha kwe. 35 Kulunga ite kunsailo anyu unyenye, hange singa kumugema unye. Kulunga ite kunsoko tai, inge kina muhumile kiekia ukondi kumukulu eka kutile kigilya kehi. 36 Kuite ang'wi umuntu usigile shuhumile kumitumila kikulyo unanso wakwe, kunsoko masigo akwe angulu kukila, leka itene nuyo anga nuloilwe. Singa mulandu. 37 Kuite ang'wi ulamue shuukutena, hange kutile anga lisiinjo, hange ang'wi uhumile kunigilya insula akwe, ukituma iza ang'wi shukumutena. 38 Ite, nukumutena umunanso wakwe witumile iza hange wehi nukusagula kuhita kulina ukituma iza kukila. 39 Umusungu utungilwe numugoha imatungo nukole mupanga. Kuite anga umugoha washe, ukole widesi

kutenwa numuntu wehi nukumulowa, kuite Mumunkulu udu. 40 Ikile kulamula une, ukuluma uloilwe kukila anga wikie anga nueli. Hange nsigile kina gwa nkete unkolo ang'wi Tunda.

8 Itungo ile kukiila ndya nupumigwe isongeelyo kuadudu: kulengile kina “use kehi kukete usigi. Usegi weleta ntogo, inge ulowe wezenga. 2 Angeze muntu wehi usigile kina ulengile ikani fulani, umuntu uyu wakile kulenga anga neyemunonee walenge. 3 Kuite angeze ung'wiwao anga wamulowe Itunda, umuntu uyu wigelekile kung'waakwe. 4 Inge kuhusu nukulya indya nupumigwe isongeelyo kuadudu kulengile kina “ududu singa kintu munu mihe eye.” 5 Kundogoilyo akole edu neitangwa adudu angeze kilunde ang'wi mihe, anga uu neile “adudu niakulu edu.” 6 “Ateze kitaitu ukole Itunda ung'wi udu nung'wenso Tata, intu yehi ipumile kung'waakwe, nusese kieke kung'waakwe nu Mukulu ung'wi Yesu Kilisto, nuanso kitaitu maintu ehi akole, hange kung'wenso nusese kukole.” 7 Ata uu, ulugu uyu weketile kukela muntu. Kuleka ite, neangiza aeipalung'wi nikulyo laadudu apo pakali, nitungo gaa akulya indya zizi anga kentu kepumigwe isongeelyo kuadudu. Isigo nelao apeuwe kunsoko aunegetu. 8 Kuite indya shanga yukuigeelya usese kung'wi Tunda. Usese singa kiabi kukila anga kukite kulya, ang'wi ukukende kukila ang'wi kuulya. 9 Kuite mutule nuahuguku kina uwidesi wanyu uleke kutula nsoko akumela uyu numunegetu muhueli. 10 Embu siga kina umuntu ukuine uewe nukete uukugu, ukulya indya mitekelelo laadudu. Isigo lakwe umuntu uyu shayukulengeka sunga ung'wenso nuyo kulya iintu niipumigwe isongeelyo kuadudu? 11 Kuite kunsoko aulengi nuako nuatai kuupuma nuadudu, ukaka ang'wi udada nuako numunegetu, nung'we gaa aushiwe nu Kilisto kunsoko akwe, ukulimeligwe. 12 Uu, nukituma umulandu kung'wa kaka nukung'wa dada ako nukumalemaalya imasigo ao nimanegetu, mukituma mulandu kung'wa Kilisto. 13 Kuite angeze indya yukusasha kumumelya ukaka ang'wi udada, shakulya inyama kwee, nsoko ndeke kumusasha ukaka ang'wi udada wane wagwe. (aiōn g165)

9 Unene singa nidesilene? Unene singa nimuluung'wane? Unene singaenemuine u Yesu Mukulu witu? Unye singa nkali niamulimo wanene Mumukulu? 2 Angeze unene singa nemutuung'wa kuangiza bahu gwa nemuluung'wa wanyu unyenye. Kundogoilyo unyenye meigeeli niautuu wane Mumukulu. 3 Uwu inge ukueli wane kuawa neankendegee unene. 4 Kukolya itee? Kiagilane itai nakulya nukung'wa? 5 Kiagila itai nakuhola umusungu nuhuie anganetenda iatuung'wa niangiza, nialuna a Mukulu, nu Kefa? 6 Ang'wi unene ning'wenedu nu Barnaba naeyemunonee kituma

umulimo? 7 Nyenyu nuituma umulimo anga mulindi kunsoko yakwe ung'wenso? Nyenyu nuetemele umuzabibu waleke kulya inkali yakwe? Ang'wi nyenyu nuedima iumbe waleke kung'wa imaele akwe? 8 Itee kulunga aya kuuhumi nuakiuntu? Ilago nelyenso shangalitambue nayaa? 9 Kunsoko iandikilwe milago lang'wa Musa, “leka kumemunya ing'ombe umulomo nikilya indya.” Itai kina apa Itunda umikee ng'ombene? 10 Ang'wi itee shutambuene aya kunsoko ituu? iandekile kunsoko ilu, kunsoko uyu nuelima enafaka yemunonee kulema, kuuhueli nuyu nueagola yemunonee waogole kumasigo napalung'wi nemaogola. 11 Angeze aekutemele intu yakenkolo mung'waanyu, Itee! Lukani lukulu kitaitu kuogola imaintu amuili kupuma kitalanyu? 12 Ang'wi niangiza aealigilye itai eye kupuma kitalanyu, Itee! Use singa kukilane? Ata uu, shanga aekumidaiye etai eye. Kuleka ite, aekigigimieye imakani ehi kuleka kumelwa munkani niziza niang'wa Kilisto. 13 Shamuine kina ehi neituma imilimo nitekelelo elija inelya yao kupuma nutekelelo? Shamuine kina ehi neituma umulimo pakizindaalo elija kinino aeki nikipumigwe pakizindaalo? 14 Kunsoko yiyoyiyo, umukulu aulagiye kina ehi niakutanantya inkani ninziza kusinja alije kieke kunsoko azizo inkani ninza. 15 Kuite singa numudaiye etai eye ehi. Hange singakuandeka aya nsoko ikani lehi letuleke kunsoko ane. Baku unene nshe kukila umuntu wehi kukaelika kunu nukikumbula kung'waane. 16 Ndogoilyo angeze kutanantya inkani ninza, nimugila insoko nakikulya, kunsoko kusinja nitume uu. Hange ukia wane angandeka kutanantya inkani nianza. 17 Kundogoilyo anganitime ite kuulowa wane, nkete ikinyumulimo. Kuite ang'wi singakuulowa, nkile nkete mulimo nempewe kina numilihwa. 18 Inge ikinyumulimo, kane ntuni? Kina nekutanantya, kupumya utananti ezekutile ingalama hange ezakutile anga ulimeeli nuatai ane ninkete munkani ninziza. 19 Kundogoilyo ateze nkole muwidesi kuaehi, aenumutugwa waehi, nsoko kina nihume hualija needu kukala. 20 Kuayahudi aenkole anga muyahudi, nsoko nialije iayahudi. Kuawa niakole pihe nilago, aeanga ung'wi wao nukole pihe ilago nsoko nialije awa niakole pihe nilago. Aenitumile ite ateze unene udu aenekilile pihe nilago. 21 Kuawa neakole kunzi nilago, aenkole anga ung'wi wao nukole kunzi nilago, ateze unene udu aenokitile kunzi nilago lang'wi Tunda, inge pihe nilago lang'wa Kilisto. Aentendile ite nsoko nealije awa niakole kunzi nilago. 22 Kuawa niaukia aenumukia, nsoko nealije awa niakia. Nkole muaya ehi kuantu ehi, nsoko kunzila yehi nihume kuaguna ang'wiao. 23 Nune kituma imakani ehi nsoko akani ninziza, nsoko nihuma kutula palung'wi muukembetwi. 24 Shamuine kina muntambo ehi neikilya imanka, kuite nusingilya ikinyumulimo

ung'wi? Ite manki nsoko mulije ikinyumulimo. 25 Umiginsi wigilya kuehi nukule mugemeli. Nianso etenda ite nsoko alije ingala nikibipa, kuite usese kuumanka nsoko kulije ingala nesingeikibipa. 26 Kuite une singakumanka insoko ezetile, ang'wi kukua nkundi anga kukua ng'wega. 27 Kuite kuaja umuili wane nukutenda anga mutugwa, nsoko kina angaanaatanantilya niangiza, unene udu ndeke kukitwa.

10 Ndoilwe unye mulenge akak niadada ane, kina iatata itu aeakole pihe ilunde hange ehi aeakiie mubahali. 2 Ehi ekabadisigwa kutula ang'wa Musa mulunda mukati numukati mubahali, 3 hange ehi ikalya indya zizo zizoo niakinkolo. 4 Ehi ekang'wa ekeng'wi kiko kikoo nikakinkolo. Ndogoilyo aeang'ee kupuma migwe lakinkolo naeliatyatile, nigwe nilanso aeKilisto. 5 Kuite Itunda singaaeuloigwe kukila nawa niang'wao nemeimbaao ikasapatiligwa mumbuga. 6 Inge imakani aya ehi aekilengasilyo kitu, nsoko usese kuleke kutula antu ansula niemi anga nianso naeitu. 7 Muleke kukulya iadudu, anga niang'wi ao naeile. Eye anga niandekile, "Iantu aeikie pihe akalya nukung'wa, hange ikauka kiginsa kunsula yaokosi. 8 Kuleke kituma ukosi anga niidu ao naetumile. Ikasasha luhiku lung'wi antu makumi ambiili nuu tata elfu kunsoko yiyo. 9 Hange kuleke kumugema Ukilisto, anga niidu ao naeitumile ikabepigwa ninzoka. 10 Hange gwa muleke kisusumya, anga niidu ao naeisusumilye nukubepigwa numalaeka waashi. 11 Inge imakani aya aeatendekile anga ilengasilyo yitu. Akaandekwa nsoko akukenela usese - nekupikewe nempelo nakali. (aiōn g165) 12 Kuite kela nukiona wemekile nuatule nukilangaila waleke kugwa. 13 Kutile geng'wa nelemupatile unye nesinga kawaeda aantu. Inge Itunda watai. Singa ukumuleka mugeng'we kukila muukumii wanyu. Palung'wi nigeng'wa nuanso ukumupa mumulango nuakupumile nsoko muhume kudula. 14 Kuite gwa, alowa ane, lemanki ikulyo nelaadudu. 15 Kutambula nunyenye anga antu neakete imahala, nsoko mulamule kuaya nekumatambula. 16 Ikekombe nikakukembeta nikukikembetile, singa upalung'wi nuasakami ang'wa Kilisto? Umukate uo nekuwega, singa upalung'wi nuamuili wang'wa Kilisto? 17 Kunsoko umukate ung'wi, usese nikiidu kiamuili ung'wi. Usese kehi kuusingiilya umukate ung'wi kupalung'wi. 18 Agozi iantu akuisilaeli. Itee awa ehi neeliza izabihu singa ipalung'wine pakizindaalo? 19 Kulunga ulegwa? Kina ududu kentunee? Ang'wi kina uludya nulupumigwe isongeelyo kududu kentune? 20 Kuite kutunga kumaintu nanso niapumilye isongeelyo iantu anyakilungu niamihe, kina akupumya imaintu aya kuahing'wi hange singa kung'wi Tunda. Nunee singantakile unyenye kutula

mepalung'wi niaking'wi! 21 Shanga mukung'wela ikekombe ka Mukulu nikekombe kaahing'wi. Shanga mukutula palung'wi mumeza a Mukulu nemeza nahung'wi. 22 Ang'wi kuumupa Umukulu wetu? Kukete ngulune kukiluananso? 23 Imaintu ehi anonee, "kuite singa ehe agombigwe. Maintu ehi anonee" kuite singa ehi neeakulya eantu. 24 Kutile anga nung'wi nukuduma nimaza nakweudu. kuleka gwa ite, kukela ung'wiao azuzeeduma nimaza namiakwe. 25 Muhumile kulya kela kintu nekikuguligwa kinsoko muleke kukolyakolya kunsoko amasigo. 26 Ndogoilyo, Uunkumbigulu nsao a Mukulu, hange ehi nuuzue. 27 Numuntu nushuhue anga wanutanga kulya hange malowa kulongola, mulye kehi nukumupe muleke kukolya imakolyo namasigo. 28 Kuite umuntu anga wamuile, "Uludya ulu lupumigwe isongeelyo niyanyakilungu," leki kulya. Eye kunsoko akwe numuiya, hange kunsoko amasigo. 29 Nunee singa nimaie anga masigo anyu, inge masigo amungiza. Kundogoilyo kuniki uwidesi wane ulamulwe nimasigo amuntu mungiza? 30 Angeze unene kutumela indya kilumbi, kuneke tukilwe kukentu nensongeeeye kukenso? 31 Kuite gwa kehi nemukulya ang'wi mukung'wa, ang'wi kehi nemukituma, itumi ehi kunsoko aukulu wang'wi Tunda. 32 Lekii kuakoseshi layahudi ang'wi layunani, ang'w Itekeelo lang'wi Tunda. 33 Gemi anga unene nenegema kualoelya iantu ehi kumakani ehi. Shanga kuduma anga nsailo ane unene, inge naangiza. Nunee kituma ite nsoko alije ugunekii.

11 Ntyati unene, anga unene nenemotyatile ukilisto. 2 Itungo ite kumukulya kunsoko munkimbukile mumakani ehi. Kumukulya nsoko mumaambile imapoke anga uu naenimaletile kitalanyu. 3 Inge ndoilwe mulenge kina Ukilisto itwe lakale umugoha nung'wenso umugoha itwe lemusungu, hangekina Itunda itwe lang'wa Kilisto. 4 Kukela umugoha nukulompa ang'wi nukupumya ikidagu wezeukunekie itwe ukulehumya minyala itwe lakwe. 5 Kuite kela umusungu nukulompa ang'wi kupumya kidagu itwe lakwe singa ukunekie ukulekunya munyala itwe lakwe. Kundogoilyo impyani nukuzulwa. 6 Angeze anga umusungu shukukunekila itwe lakwe, nuazule isingi lakwe letule ikupi. Ndogoilyo angeze minyala umusungu kuzula isingi lakwe, inge wakunekile itwe lakwe. 7 Inge shainene umugoha kukunekila itwe lakwe, kunsoko nuanso mpyani aukulu wang'wi Tunda. Kuite umusungu ukulu wamugoha. 8 Ndogoilyo umugoha shanga aupumie anga kumusungu. Inge musungu aupumie kumugoha. 9 Hange umugoha shanga aeimbilwe nsoko amusungu. Inge umusungu aeumbilwe kunsoko amugoha. 10 Iye yiye nsoko umusungu yemunonee

kina kutula nekilingasiilyo kauhumi kitwe lakwe, kunsoko ang'wa malaeka. **11** Ataa uu, mu Mukulu, umusungu wekelile nuinyenye sunga numugoha, ang'wi migoha umusungu wezewikutile. **12** Ndogoilyo anga uu umusungu aupumile kumugoha, kuuu uu umugoha aupumile kumusungu. Nemaintu ehi epuma kung'wi Tunda. **13** Lamuli unyenye. Itee inoneene umusungu amulompe Itunda itwe lakwe ezeliwazi? **14** Itee akupumo udu wenso shaumumanyisilye kina umugoha angeze ukete imasingi malepu minyala kung'waakwe? **15** Itee upumo shaumumanyisilyene kina umusungu angeze ukete imasingi malepu ikulyo kung'waakwe ndogoilyo upegilwe imasingi nanso nimalipu anga ketambala kakwe. **16** Kuite angeze umuntu wehi uloilwe kikunguma kuile, use kiagila anga upeuli nuungiza, singa imatekeelo nang'wi Tunda. **17** Kumalagiilyo nalongolekile, unene singa kumukulya ndogoilyo nemukilingiila, singa kulija inge nukuukulya. **18** Ndogoilyo ang'wandyo, kija kina nimutankanile mitekeelo, ukole utemanuki mung'waanyu, hange inino kuhuela. **19** Kundogoilyo kusinja ukole uwisumbuli mung'waanyu nsoko kina awa niagombigwe igeelekele kitalanyu. **20** Kundogoilyo nemukutankana, nemukulya singa ludya la Mukulu. **21** Nemukulya kela ung'wi wilya uludya lakwe ung'wenso iaue ezeakile kulya, atayuyu ukete nzala, nyu ugaile. **22** Itee kutilene imato nakuilila nukung'wela? Itee mulimeilene itekeelo lang'wi Tunda nukuasokoolya niagila ikintu? Ntambue ule kitalanyu? Numukulyene? Singa kumukulya kueleite. **23** Ndogoilyo aesingiye kupuma kumukulu iki naenupee unyenye kina Mukulu u Yesu, uutiku wuwo naeamuhitile, aeuhoile umukate. **24** Pangakasongeele, wikaubuna nukulunga, "Uwu wuu muili wane, ukole kunsoko anyu. Tendi uu kunkimbula unene. **25** Hange uu uuu wikakola ikekombe panga wikalya, nukulunga, "ikikombe iki ilago lane nipya kusakami ane. Tendi uu nkue yedu numukung'we, kunkimbuke unene. **26** Kukela itungo nemukulya umukate uwo nuku king'ela ikekombe, mukumitanantya nsha a Mukulu sunga nuzizizila. **27** Kuite gwa, kukila nukulya umukate, ang'wi kukig'wa ikikombe nikanso nika Mukulu neshainonea ukutula walija igazo kumuili nisakami a Mukulu. **28** Umuntu wikolye ung'wenso hanza, uu wazenakulya umukate, nukung'wa ikekombe. **29** Ndogoilyo nukulya nukung'wa singa ezewihoiye hanza, wiliza nukung'wa ulamuli wakwe ang'wenso. **30** Eye yeye nsoko aantu edu mung'waanyu alwae nawa nianegetu, hange ang'wiao mung'waanyu akule. **31** Kuite angakigoza usese shakuulamulwa. **32** inge gwa nekulamulwa nu Mukulu, kuusukilwa, nsoko kuleka kulamulwa palung'wi nuunkumbigulu. **33** Kuite gwa, akaka neadada ane, nemutankanile muhume kulya, ulindeeli. **34**

Umuntu angeze ukete nzala, nualye kulolakwe, nsoko kina nimutankanile palung'wi ileke kutula ulamuli. Nukumakani nimangeza nemuandekile nzeemulagiila anganaza.

12 Ipegwa niakinkolo nnulakiwe, akaka niadada ane singa ndoilwe muhite kulenga. **2** Muleengile kina naemianyakilungu aemumanyisigwe kuaryata iadudu nisingaeligitya, kunzila yehi aemumanyisigwe kunyenso. **3** Kuite gwa, ndoilwe mulenge kina kutile wehi nukutambula kunkolo ang'wi Tunda wikalunga, "U Yesu uzumilwe." Kutile wehi nukutambula, U Yesu Mukulu" inge kung'waung'welu udu. **4** Inge upegwa ilekanukile, inkolo gwa yeyo yiyo udu. **5** I milemo nunyenso nemyenso ilekamukile, Umukulu inge yuyoyuyoo udu. **6** I milemo nenyenso edu, kuite Itunda yuyo ng'wenso nuituma imilemo ehi kuehi. **7** Inge kela ung'wi wipegwe uluguilwa nuankolo kuaailya ehi. **8** Kundogoilyo umuntu wapegwe inkolo lukani lakukulya, numuya lukani la mahala kunkolo yiyo yiyoo udu. **9** Kumuya ukumupa uhueli unkolo nyenso yiyo, nukumuya kipegwa kakuponia kunkolo ing'wi. **10** Kumuya ntendo niangulu, numuya kinyakedagu. Nukumuya ukumi nuakulenga inkolo, umuye aina yedu niantambu, nukumuya kumanya intambu. **11** Kuite inkolo yiyo yiyoo nikituma imilimo ehi eye, kumupakela umuntu ekipegwa anganusague nuanso ng'wenso. **12** Kundogoilyo anga uu umuili nuung'wi, nuwenso ukete iungo duu, niungo yehi inge yamuili wuwo wuwo udu, uu lukulu nu Kilisto. **13** Kundogoilyo kunkolo eng'wi usese keehi aekubadisigwe kutula muili ung'wi, kina kiayahudine ang'wi keayunani, kina kiatugwane ang'wi keidesi, hange kehi aekung'wee inkolo eng'wi. **14** Kundogoilyo umuili singa keungo king'wi, inge yedu. **15** Angeze umugulu ukulunga, "kunsoko une singanemokono, une singa nipalung'wi numuili," ite singa yeunonee umuili kuhita kutula palung'wi. **16** Hange ang'wi ukutye ukulinga, "kunsoko unene singa nelihio, unene singanipalung'wi numuili," ite shayelinonee umuili kukila kutula palung'wi. **17** Ang'wi umuili wehi ukutula liku, ae - ezeikolepi kijaa? Ang'wi umuili wehi ae - eze kutye, ae - ezeikulipe kunywishu? **18** Kuite Itunda ae uekile kela ekeungo kamuili pang'wa akwe anga naupangile ung'wenso. **19** Hange anga yehi aeeze keungo king'wi, umuili ae - eze ukulepi? **20** Kuite itungo ele iungo yedu, kuite umuili ung'wi du. **21** Iliho shalehumila kuula umukono, "nimugila anga ukeli nuewe, nitye shalehumile kuula umugulu, "nemugila uukeli nunyenye. **22** Kuite iungo niamuili neyigee kutula ngila anga kusanigwa kesa, inge isanigwe kukila. **23** Niiungo niamuili nikulungile isanigwe ininoo kuipee kusanigwa kukila, niiungo yitu nimbimbibi ikete uua kukila. **24** Nitungo ele

iiungo yitu niiza ngila anga ukeli nuakupegeya ikulyo, kunso yakonda kutula nikulyo. Kuite Itunda uikinyinkanilye iiungo yehi palung'wi, hange uipee ukulyo kukila izi nesingaikuigwe. 25 Autendile ite nsoko itule tile uwikomi nuamuili, inge iiungo yehi yikele kuulowa nua palung'wi. 26 Nitungo ekeiungo keng'wi anga kilemaale, iungo yehi yilemaala palung'wi. Ang'wi itungo ekeungo keng'wi anga kekuligwe, iungo yehi yelowe palung'wi. 27 Itungo ile unye memuili wang'wa Kilisto, nikeungo kele ung'wi duu kumuya. 28 Hange Itunda uekile mitekeelo ng'wandyo amitume, kabiiili anyakidagu, akatatu amanyisi, hange nawa ehi neetendo intendo ninkulu, hange ipegwe yakuponia, nawa niailya nawa neituma umulemo nuakutongeela, hange ehi neakete iaina niedu niantambu. 29 Itee use kehi kemetumene? Use kehi keanyakidagune? Use kehi kiamanyisine? Itee use kehi ketenda imatendo amakulene? 30 Itee use kehi kupegilwe kuponia ne? Use kehi keligitya kunenene? Use kehi kuimanyilene intambu? 31 Numi kukila ipegwe niikulu. Nunene kumulagiila inzila nenza kukila.

13 Kulunge kina kunene kuntambu akeuntu niye naamalaika. Kuile ang'wi numugila uulowa, anga ishaha nilila ang'wi uupatu nuujika. 2 Hange kulunge kina nkete kipegeya kakinyakidagu nuulengi nuatai neyipihile nimahala, nikina nkete uhueli nuakuhamya imalugulu. Kuite ang'wi nemugila uulowa, unene singa kentu. 3 Hange kulunga kina kupumya insao yane yehi nukualesa iaula, nehange kupumya umuili wane upye umoto. Kuite ang'wi numugila uulowa, shayukunzailya anga kentu. 4 Uulowa wigigimiiya nukupumya. Uulowa singa wikulya ang'wi kilolya. Ugila ulogoha, 5 ang'wi uulei. Shawiduma imakani akwe, shawikaya kuona uwuai, ang'wi kualya nimabii. 6 Shawilowa uubi. Kuleka ite, wilowa mutai. 7 Ulowa wigigimiiya mumakani ehi, wihuela imakani ehi, ukete ugimya mumakani ehi, nukikie mumakani ehi. 8 Ulowa shawihila. Angeze kikole kidagu, ukukila wehi. Angeze ukole uneni ukuhila. Angeze akole mahala akukila. 9 Kunsoko kulengile inino nukutenda ikidagu ininoo. 10 Kuite iye nekondile, iye neshangekondile ikikila. 11 Nae nemung'anya, aenamue anga numung'anya. Penanekatula nemuntu mukulu, nikaika kuli imakani aking'anya. 12 Kunsoko itungo ele kuone anga mukioo, anga esula mukiti kuite imatungo nanso kuona usu nu usu. Itungo ele nengile ininoo, kuite kumatungo nanso kulenga kukila anga nunene nenengekile kukila. 13 Kuite itungo ele imakani aya nataatu akusaga: kuhuela, uhueli nuupembilye, nuulowa. Kuile lekole nikulu kukila aya inge ulowa.

14 Utyati uulowa ninsula nakukila kuipegwa niakenkolo, kukila lukulu mulije kupumya ikidagu. 2 Ndogoilyo nuanso nuenena kuntambu shawiligilya neantu inge wiligilya ni Tunda. Ndogoilyo kutile nuelenga kunsoko ukuligilya makani nipikile munkolo. 3 Kuite uyu nuepumya ikenyakidagu, witambula neantu nukuazenga, nukuapa umoyo, nukudua iza. 4 Nuanso nukunene kuutambu wizenga ung'wensu kuite nuanso nuepumya ekenyakidagu welezenga itekeelo. 5 Itungo ite nkete nsula kina unye mehi munene kuntambu. Kuite kukila aya, insula ane kina mupumye ikinyakidagu. Nuanso nuepumya ekenyakidagu inge mukulu kukela uyu nuenena kuntambu (kuala angeze ukole numanyile), nsoko kina itekeelo lehume kuzengwa. 6 Itungo ele ite akaka neadada ane niza kitalanyu nukunena kuntambu, kumuailya ntoni? Sikukondya, inge kutambula nunyenye kunzila aukunukuilwa, ang'wi kunzila amahale, ang'wi kinyakidagu, ang'wi kunzila akumanyisa. 7 Angeze imaintu nemagila uupanga anga pilembe ang'wi kenubi neshayepumya utuli nutulekanukile, yukulengeka ule keseme ke nekekiginswa? 8 Kundogoilyo angeze ebalagumu ekupumya ululi neshalulengekile, umuntu ukulenga ule kena matungo akihamba kubi kumbita. 9 Uu nunyenye. Anga mupumye kululeme ulukani neshalatai, umuntu ukutenga mukuligitya ntuni? Ikaamukuligilya, kutile nukumulenga. 10 Kutile angakuailya kina ikole ntambu yedu mihe, hange kutile anga nengwi nengila indogoilyo. 11 Kuite angeze singamine indogoilyo antambu, ikanumezeela kung'wa uyu nukunena, nuyu nukunena ikamizeela kung'waane. 12 Uu nunyenye. Kunsoko mukete nsula kukila kuona uwiigeeli nuankolo, mulowe kina kukila lukulu kulezenga itekeelo. 13 Uuu, nuanso nukunena kuutambu nualompe wapegeya kulinja. 14 Kundogoilyo anganompe kuntambu, inkolo ane ilompa, kuite imahala ane magila inkali. 15 Ntende uli? Kulompa kunkolo ane, kuite gwa hulompa nukumahala ane. Kimba kunkolo ane, hange kempa nukumahala ane gaa. 16 Ang'wi shanga uu, umukulye Itunda kunkolo, nuanso numizeila ukiteka ule, "Huelu" nukupumya isongeeelyo, angeze shuine nutungile? 17 Kundogoilyo inge tai uewe ukusongeeelya uza, kuite numungiza shanga ukuzengwa. 18 Numusongeeelye Itunda kunsoko kunena kuntambu kukila unye meehi. 19 Kuite mitekeelo bahu nene nkani itaano kuulengi wane nsoko ndije kuamanyisa niangiza, kukila kunene nkani ikumi elfu kuntambu. 20 Akaka nia dada ane muleke kutula nuang'anya kusiga kitalanyu. Kuleka ite, kutula palung'wi nuubi, mutule anga ang'anya neadabu. Kuite kusiga kung'waanyu mutule miantu niakulu. 21 landekilwe milago, "kuantu antambu nengeza nukumilomo nungiza kutambula neantu wawa.

Atezeu shanga akunjia,” ukulunga u Mukulu. 22 Uuu, une nekelengasiilyo, singa kuawa niahuie, inge kuawa neshaaahuie. Kuite kupumya ikenya kidagu inge kilengasiilyo, singa kuawa nesheahuie, inge nsoko ao niahuie. 23 Ee, angeze itekeelo lehi lilingie palung’wi hange ehi anene kuntambu, neauya nishaakuie ingie, itee shamuhumile kulungan3e kina mukete alungu? 24 Kuite angeze iantu akupumya ikinyakidagu nuyu nushuhuie ang’wi mizeela wingila ukupepeligwa naya ehi numigulye. Ukulamulwa nayo nakutambulwa. 25 Unkunku wakwe nuamunkolo aeyeze lugulwa. Wigeeli wakwe, auzengwa keeundala nukumukulya ltunda. Auzekele kina ltunda ukule pakati itu anyu. 26 Ntyatile ntuni gwa, akaka nuadada anee? Nemukutankana palung’wi, kela ung’wi ukete zabuli, umanyisi, uukunukuli, ntambu, ang’wi kutafisili. Itumi kela ekentu mulezenge itekeelo. 27 Ang’wi wehi ukunene kuntambu, ezeakole abili ang’wi atatu, hange kela muntu muzamu. Numuntu kusinga watafisiri nikitambulwa. 28 Kuite ang’wi kutile umuntu nuakutafisili, inge ehi ikie akilaje mukati nitekeelo. Inge hela ung’wi wao waligilye ung’wenso udu ni Tunda. 29 Hange anyakidagu abili ang’wi ataatu anene, niangiza ategeelye nukumanya nekiligiligwe. 30 Kuite nuikie anga wakunukuilwe ikani muwitumi, uyu nazaukunena wakilage. 31 Kunsoko kela ung’wi wanyu uhumile kupumya ikidagu uung’wi hanza numuya hange insoko kina kela uung’wi akume kumanya hange ehi ahume kutiwa umoyo. 32 Kunsoko inkolo yaanyakidagu ikole pihe augozi nuanyakidagu. 33 Kunsoko ltunda singa ltunda nuaubili, inge waupolo anga uu nieli mumatekeelo naahuie. 34 Yeauonee iasungu akilage mitekeelo, kunsoko singa agombigwe kuligitya. 35 Ang’wi kukole kehi akulija insula kumanya, inge akolye iagohoo kito. Kunsoko minyala umusungu kuligitya mitekeelo. 36 Itee ulukani lang’wi Tunda aelupumile kitalanyune? Itee lemupikie unyenye udune? 37 Ang’wi umuntu ukiona munyakidagu, ang’wi wakinkolo yemunonee wamalenge imakani nekumuandekila kina malagiiyo a Mukulu. 38 Kuite anga wahite kulenga aya, muleki walekekulenga. 39 Uuu inge akaka neadada ane, lowi kukila kupumya ekenyakidagu, hange muleke kumuigilya wehi kunena kuntambu. 40 Kuite imakani ehi atendeke kuuza nukutalatibu

15 Itungo ile kumukembusha, unye akaka nunye adada kunsoko ankani ninziza naenumuie, naemusingiye nukimika nizo. 2 Inge munkani zizi mukagunwe, ang’wi amuluambile kisa ulukani naenumuie unye, inge gwa aemuhue nikanda. 3 Anga en’wandyo naenemisingiye kusania nikaleta kitalanyu anga uuu: kina kupumila

mumaandeko, Kilisto aukule kunsoko amilandu itu. 4 Kupuma mumaandeko wikaekwe, nihange kina wikaiuka luhiku nulakataatu. 5 Nikina aumupumie u Kefa, hange kuawa nikumi nuubili. 6 Hange auapumie kitungo leng’wi iakaka niadada kukila imagana ataano. Uduao kile akole apanga, kiute ang’wi ao alae tulo. 7 Hange aumupumie u Yakobo, hange kuamutume ehi. 8 Empelo ehi, wikampumila uneno, anga umung’nya nutugilwe kumatungo nesinga apikile. 9 Kunsoko unene nemunino muamutume. Shainonee kitangwa mutume, kunsoko aenelagilye itekeelo lang’wi Tunda. 10 Kunsoko aukende nuang’wi nkole anga uu ninile, nuukende wakwe kung’waane shanga aenakanda. Kuleka ite, aenitumile kenyangulu kukila ehi. Kuite shanga aenene inge ukende nuang’wi Tunda nuukole mukati ane. 11 Kuite anga eze nene ang’wi enso, ketanantya uu nukuhuila uu. 12 Itungo ite Kilisto autanantigwe anga uiukile kuashi, ituleule ang’wi anyu mulunge kutile uuiuki nuashi? 13 Kuite ang’wi kutile uuiuki nuashi, inge gwa nu Kilisto gwa shaauilukile. 14 Hange ang’wi u Kilisto shaauilukile, ite utananti witu wanekanda, nuuhueli witu wanikanda. 15 Hange kuigeleka kina keilengasiilya yauteele kung’wi Tunda, kunsoko aekumihengile ltunda kuuteele, kutunga amuiue u Kilisto, kunu shumuiue. 16 Ang’wi angeze eashi shaeuilwa, nu Yesu gwa shaauiue. 17 Hange ang’wi u Kilisto shaauiue, uhueli witu wanekanda hange mukile mukole mumilandu anyu. 18 Ite ga nawa niakule mung’wa Kilisto gwa alimela. 19 Angeze mulikalo luluudu kiagimya kumatungo nazile mukati ang’wa Kilisto, antu ehi, use kialamulwi kukila antu ehi. 20 Kuite itungo ile u Kilisto uiukile kupuma kuashi, nkali yang’wandyo kuawa naekule. 21 Kunsoko ensha aezile kukiila muntu, kukiila muntu, gwa uiuki waashi. 22 Kunsoko ang’wa Adamu ehi akusha, uu gwa mung’wa Kilisto ehi akutula apanga. 23 Kuite kela ung’wi muulowa wakwe: Kilisto, nkali yang’wandyo, ne hange awa neang’wa Kilisto akutendwa apanga kumatungo akeza kung’waakwe. 24 Uuu yukutula mpelo, pang’wanso Ukilisto angawaueka utemi kung’wi Tunda Utata. Uwu inge nuekamala utemi wehi nuuhumi wehi nungulu. 25 Kunsoko kusinja ukutemya sunga nuika aika iakigu akwe ehi pihe ampambatilyo yakwe. 26 Umulugu nukumailya kubepigwa inge sha. 27 Kunsoko “uekile kela kintu pihe ampambatilyo yakwe” kuite niyukulunga “uekile hela kintu, inge ng’wa lya kina eye singa-anga-anga awa neakile kela kintu pihe nakwe nuanso. 28 Itungo imaintu ehi aekilwe pihe akwe, hange Ung’wana ung’wenso ukuikwe pihe akwe nuanso nae umaekile emaintu pihe akwe. Ite yiikapumela nsoko kina ltunda. Utata watule ehi mumaintu ehi. 29 Ang’wi gwa akutendaule awa naiabadisigwe

kunsoko aashi? Ang'wi eashi shakuiulwa lukulu, kuneki hange akubadisigwa kunsoko ao? **30** Hange kuneki kukole muubi kela itungoo? **31** Akaka nia dada ane, kukeela kikulya kunywaane kunsoko anyu, nenkite mung'wa Yesu Kilisto Mkulu witu, ukutananya ite: nekezesho kela uluhiku. **32** Yukunzailya ntuni muiloeli nuakiuntu, anga aenikule niikale niitaki uko ku Efeso, ang'wi iashi shaakuiulwa? Leka gwa kulye nukung'wa, kunsoko mudau kuusha. **33** Lekikukongelwi: "Imaambe nimabi ebipya intendo ninza." **34** Mutule nikisa mikie mutai! Leki kulongoleki kutenda imilandu. Kunso ang'wi anyu agila imahala nang'wi Tunda. Kulunga ite kuminyala anyu. **35** Kuite umuntu numungiza ukulunga, "Iashi eiuka ule? Nienso izeziza numuili nuule? **36** Uewe umupungu kukila! Ike nukeleeme shakihumile kanza kukula sunga keshe hanza. **37** Nikenukute mela singa muili nuikakula, inge mbeu nepuneliile. Ihumile kutula ngano, ang'wi kentu kingiza. **38** Kuite Itunda ukumipa umuili anga nuloilwe, hange kela embeu numuili wakwe ung'wenso. **39** Miili ehi singi mpyani. Inge, ukole muili ung'wiwaamuntu, numuili uuya wakikale, numuili uuye wa nyunyi, numuili uuya kunsoko ansamaki. **40** Hange gwa ikole miili akilunde nimiile amihe. Kuite uukulu nua muili nua kulunde inge aine ung; wi nuukulu nuamihe ungiza. **41** Ukole ukulu ung'wi walyoa, nuukulu ung'wi wang'weli, nuukulu ung'wi wanzota. Kunsoko enzota ing'wi ikete utemanuki nenzota nengiza muukulu. **42** Ite uu yeli gwa uuiuki nuashi. Neketemee kikupipa hange nikiliite shangakikubipa. **43** Kitemewe kumatuzi akawaeda, kekiliisigwe kuukulu. **44** Kitemewe kuunegetu, kikuliisigwa kungulu. Kitemewe kuupumo nuamuile, kekuliisigwa kumuili nuankolo. Ang'wi ukole muili nuakuupumo, ukole umuili nua kinkolo gwa. **45** Ite gwa iandikile, "Umuntu wang'wandyo Adamu autendekile nkolo nekikie." U Adamu nua mpelo autendekile nkolo nekepumya uupanga. **46** Kuite nuankolo shaazule hanza inge nuakuupumo, nehange nuankolo. **47** Umuntu nua ng'wandyo wamihe, auzipigwe kukinkundi. Umuntu nua kabiili upumile kilunde. **48** Anga uu uyu nuzepigwe kulunkundi, uu gwa awaneazepigwa kulunkundi. Anga uu umuntu nua kilunde nueli, uu gwa awa nee kilunde. **49** Anga uu nekukenkile ikilingasiiyo neka muntu nualunkundi, kuukenka gwa nekilingasiiyo neka muntu nua kilunde. **50** Itungo ile kumuila, akaka nae dada ane, kina umuili nusakami shanga yukusala utemi nuang'wi Tunda. Ang'wi nuakubipa kusale uwu neshanga ukubipa. **51** Goza! Kumuila unyenye kenkunku katai: shakulale kehi, inge kehi kuukaelika. **52** Kuukaelika numatungo, kututya nukupitya kuliho, kumpembe nakumailya. Kunsoko impembe ikiliila, niashi akuilwa kumuili ao neshanga ikubipa hange kuukailwa.

53 Kuite uwu nuukubipa kusinja utugale uwu neshawakubipa, nuwu nuakusha kusinja utugale uwu neshangawakusha. **54** Kusinja imatungo aya nuakubipa anga utugale uwu neshanga wakubipa, nuwu nuakusha utugale uwu neshawakusha, uu ezile entambu neandikilwe, "Insha amilwa nukuhung'wa." **55** Isha, uu duli wako umolepi? Isha ukolepi uwai wako? (Hades 986) **56** Uwai nua nsha milandu, nengulu amulandu ilago. **57** Kuite ilumbi kung'wi Tunda, nuekupeza uuduli usese kukiila Mukulu witu u Yesu Kilisto! **58** Kuite gwa, alowa akaka nea dada ane, tulimiakomu muleke kuhingieka. Miku ehi itumi umulimo nua Mukulu, kunsoko mulengile kina umulemo wanyu ku Mukulu singa nekanda.

16 Itungo ile uhangueli nuutakewe miahueli, anga nemulagwe mumatekeelo aa Galatia, uu uuu mutakiwe kituma. **2** Muluhiku nulang'wandyo nula wiki, kela ung'wi wanyu waika kentu kehi kuleka kusaja, anga nemuhumile. Tendi uu nsoko kina ileke kutula nuuhangueli imatungo nenzile. **3** Hange nekupika, wehi nemukumsagula, kumuntuma palung'wi nebalua kupumya isongelyo lanyu uko ku Yelusalemu. **4** Hange ang'wi inonee unene kenda gwa, akulongole palung'wi nunene. **5** Kuite nzile kitalanyu, imatungo nekukila ku Makedonia. Kunsoko kukiila ku Makedonia. **6** Ang'wi nahume kikie nunyee ang'wi ukuma imatungo nampepo, nsoko kina muhume kunzailya mumuhinzo nuane, pehi nenomile. **7** Kunsoko singa nsegile kumuona kumatungo makupe. Inge nihiue kikie nunyee kumatungo udu, ang'wi u Mukulu ukungombya. **8** Kuite kikie ku Efeso sunga ipendekoste. **9** Kunsoko ukiilo ugale utuguwe kunsoko ane, hange akule alugu eedu niakungilya. **10** Inge itungo u Timoteo nuzile, muoni kinakole nunyenye muleke kogopa, ukituma umulimo nua Mukulu, anga nekituma. **11** Muntu wehi waleke kumela. Mumu ailye munzila yakwe muupolo, nsoko kina wahume keza kungwaane. Kunsoko nsegile waze palung'wi nialunda. **12** Itungo ile kutakelwa numuluna witu u Apolo. Aenumutiile omoyo kukila kuagendeela unye palung'wi nialuna. Kuite wikalamula waleke keza itungo ile. Atauu, uzile imatungo anga walija ilyoma. **13** Mutule miho, imeki kisa, mitume anga miagoka, mutule ningulu. **14** Inge ehi nemukumatenda mumatende muulowa. **15** Mulelingile ito nilang'wa Stephano. Mulegile kina aeahueli ang'wandyo uko kuakaya, hange kina aeiekile ienso muwitumi nua uhueli. Nitungo ile kumupepeelya akaka nea dada ane, **16** tuli nuupolo kuantu anga ao, nukukela muntu nukuailya imilimo neituma milimo palung'wi nuse. **17** Hange ndoilwe kiza kung'wa Stephano, Fotunato nu Akiko. Imekile pakianza naza unyenye yemunonee kutula pang'wanso. **18**

Kunsoko ameloelya inkolo ane niyi nanyu. Kuite itungo ile, alingi iantu anga awa. 19 Imatekeelo a Asia atumile milamu kung'waanyu. Akila nu Priska amulamukilye mu Mukulu, palung; wi nitekeelo nelekole mito lao. 20 Akaka nia dada anaehi amulamukilye. Ilamushi kuulungeli nuutakatifu. 21 Unene, Paulo, kuandika ite kumukono wane. 22 Ang'wi wehi shumuloilwe u Mukulu, inge ikizumi ketule kung'waakwe. Mukulu witu, nzuu! 23 Ukende nua Mukulu utule nunye. 24 Uulowa wane utule palung'wi nunye mung'wa Yesu Kilisto.

2 Korintho

1 Paulo, mutuung'wa nuang'wa Yesu Kilisto kualowe ang'wi Tunda nu Timoteo muluna witu, kitekeelo lang'wi Tunda nelikole Kukorinto, nukuahueli ehi mu neakoe mumukoa wehi nua Akaya. **2** Ukende utule ukole kitalanyu nuupolo kupume kung'wi Tunda Tata witu nuMukulu u Yesu Kilisto. **3** Nuakuligwe Itunda nu Tata nua Mukulu u Yesu Kilisto. Nuanso Tata waikende ni Tunda nua ulowe wehi. **4** Itunda wekuanji usese munzago yitu yehi, nsoko kina kuhume kuafaliji awe neakoli mulwago, kuuafaliji neangize kufalaja yeyoyeyo ni Tunda aukiiile kuafaliji usese. **5** Kunso anga uu ulwago lang'wa Kilisto longeeleka kunsokoitu uu uuu nefalaja itu ongeeleke kukiila Kilisto. **6** Kuite ang'wi kuagigwa, kunsoko afalaja anyu nuugunwe wanyu. Ang'wi kufalijiawe hange, kunsoko afalaja anyu. Efalaja anyu ekituma milimo kuulimeeli nemukutula palung'wi mulwago kiugigimeeli anga usese gwa nekuagigwe. **7** Nuugimya witu kung'waanyu ukole. Kulengile kinaanga uu nemupalung'wi nulwago, kuu uuu mipalung'wi nefalaja. **8** Kunsoko shakutakile nye mutule miapungu, aluna, kukiila lwago naekukete uko ku Asia. Aekuonewe kukila nekuhumile kukenka, anga kina kiagila anga uhueli nua kiki hange. **9** Tai, aekukete ulamuli wansha mitaitu. Kuite nianso aeyukutenda usese kulekekuika uhueli pigulya litu usese, kuleke ite kuike uhueli witu kung'wi Tunda, nueiula iashi. **10** Aekugunile usese kupuma mungwanso muushi, nukuuguna hange. kuekile ugimya witu kung'wiakwe kina ukuuguna hange. **11** Ukutenda uu anga uu unyenye gwa nemukuailya kumalompi anyu. Iteedu akupumya ilumbi kukiila sesa kunsoko akukuilwa nuukende, naekupewe usese kukiila malompi naantu edu. **12** kuulingela lele: Uwihengi wisigolitu, kunsoko inge kisigo niza, nuuza wang'wi Tunda kina aekendile usese mihe. Kutendile ile lukulu nunyenye, hange singa kikulyo launkumbigulu kuleka gwa ile inge nuukende wang'wi Tunda. **13** Shakimuandekila kehi neshamuhumile kukisoma ang'wi kukilenga. Nkete ugimya. **14** Kina makulenga iniino. Hange nkete ugimya kina muluhiku lomukulu u Yesu kuukila nsoko anyu kunsoko alogoha lanyu, anga uu nemukulula kitaitu. **15** Kunsoko aenkete ugimya kunsoko aile, aendoilwe kulenga kitalanyu hanze nsoko kina muhume kusingiilya nsailo nakugendeelwe nkue akabiili. **16** Aekusiga kuagendeela itungo nenongoe ku Makedonia. Hange aentakile kumugendeela imatungo nensukile kumakedonia, nehange unye kuntuma unene imatungo nenomile kuu Uyahudi. **17** Naekusiga inamna eye, itee aekuailya? Itee? Kupanga imakani kuliganeelya niwilekanuli naukiuntu, nsoko kina nunge "Eee, eee," hange

Aah, aah" kitungo ling'wi? **18** Kuite anga uu Itunda nuili mutai, shakelunga yehi "Eee" ne "Aaa." **19** Kunsoko ung'wi iliina, u Yesu Kilisto, nae Silvano, Timoteo nunene aekumambilye mitalanyu, agwe, "Eee" ne "Aah" Kuleke ite nuanso matungo ehi inge "Eee" **20** Kunsoko ulang'wi wehi nuang'wi Tunda eze "Eee" mung'waakwe Uuu gwa kukiila ng'wensu kuulunga "Huueli" kuukulu wang'wi Tunda. **21** Itungo ile Itunda nuekueka usese palung'wi nunye mung'wa Kilisto, hange aukutumile usese. **22** Aeuekile ugomola mitaitu hange aukupewe ngwaaung'welu munkolo yitu anga uhkueli aeki nikuupegwa panyambe. **23** Kuleke ite, kamupepeelya Itunda kunihenga unene kina nsoko naefanyilye ndeke kiza kukorinto inge kinandekile kumulemeelya unyenye. **24** Iye singa nsoko akugema kigeelya uuhueli wanyu nuunanee kutula. kuleka ite, kuituma palung'wi nunye kunsoko aulowa wanyu, anga nemimekile muhueli wanyu.

2 Kute aenamue inino mung'waane unene kina singaae nzile hange kitalanyukuuwai. **2** Anga naemumusakeye unyenye uuwai, nyenyu naeuzendoelya unene, kuite yuyu naeulemeigwa nunene? **3** Aemandikile anga neenitumile nsoko kina itungo nenzile kitalanyu ndeke kuaaligwa nawa naeantendile ndoeligwe. Nketa ugimya kunsoko anyu meehi kina ulowi wane inge ulowi wuwowuwo nemukete unyenye miehi. **4** Kunsoko aenumuandekile unye nsoko alwago lukulu, nulwagola nkolo, nukuliholi ledu. Singa aentakile kumusakiilya unye uuwai. Kuleka ite, aendoilwe mulenge uulowa nuamuhati nenukete kunsoko anyu. **5** Ang'wi ukole wehi nusakilye uuwai, singa usakilye kung'wane du, kuite upikeeli uninio - singa kueka utaki kukila - kitalanyu unye mehi. **6** Uwu ulamuli wamuntu uyu kuawa needu ukondile. **7** Kuite itungo ile kuleka uulamuli, inonee kumusamila nukumupa inkani ninza. Itumi uu nsoko kena waleke kuleng'wa nuukia nuedu. **8** Kuite ukumutia moyo higeelya uulowa wanyu muegusi kunsoko anyu. **9** Eye yiyi nsoko nakuandeka, nsoko kina nihume kumugema nukulenga kina ang'wi mukugomba kela ikentu. **10** Ange mumusamile wehi, nunene gwa kumusamila umuntu uyo. Ike nekikole kisamile - ang'wi samie keki - kesamiwe kunsailo anyu kuukole nuang'we Kilisto. **11** Iyi kena umulugu waleke kutendela uteele. Kunsoko usese singakiapungu. Kumupango wakwe. **12** Umulango aeluguluwe kung'wane nu mukulu naenzile kukesali ka Troa kutanantya inkani ninza niang'wa Kilisto pang'wanso. **13** Ata uu, aenumugila uupolo nuankolo, kunsoko singa aenumuhongile umuluna wane u Tito pang'wanso. Uu nekaaleka nukusuka ku Makedonia. **14** Kuite walumbwe Itunda nai mung'we Kilisto nkua yehi wekutongeelela usese

muuduli. Kukiila sese kesa palilya unyunki nuuza nua mahala akwe kunkika yehi. 15 Kunsoko usese kung'wi Tunda, inge keunyuki uza nuang'wa Kilisto, ehi muawe neagunilwe nemuawe neakulimeligwa. 16 Kuantu neakulimeligwa, inge unyunki kupuma nsha sunga insha. Kuawa neakuguneka, inge unyunki nuuza kupuma upana sunga upanga. Nyenyu nukimeka mumaintu aya? 17 Kunsoko usese singa anga antu neangiza neegulya ulukani lang'wi Tunda kunsailo. Kuleke ite, kuuzo nisigo, kuutambula mung'wa Kilisto anga uu nekutumulwe kupuma kung'wi Tunda, ntongeela ang'wi Tunda.

3 Itee manza kikulya unyenylene hange? Shangakulolwe ibada lakielya kung'waanyu, ang'wi kupume kung'waanyu, ang'wi anyu, itee kusingigwene? 2 Unyenye lukulu nibada litu nelabaguwe, neandekilwe munkolo yilu, nelengekile nukusong'wa neantu ehi. 3 Hange mukigela kena unye mibada kupuma kung'wa Kilisto, nepumigwe nusese neandekilwe singa kuwino ingekunkolo ang'wi Tunda nukole mupango. Shanga iandikilwe migulwa laibada niamagwe, inge muibada ya nkolo yaantu. 4 Nuwu inge ugimya nekukete kung'wi Tunda kukiila Kilisto. 5 Shakikuie usese kudaya kehi kupuma kitailu. Kuleka gwaite, kihuela use kupumile kung'wi Tunda. Inge Itunda naukutendile kuhume kutula kiatungwa ilago nipya. 6 Itago ele singa libada inge lankolo. Kunsoko ibada lebulaga, kuile inkolo epumya uupanga. 7 Itungo ele umulemo nuansha naeusesilwe kuuandeki migulya amagwe aezele kuukulu kena iantu akuisilaeli shanga aiagozile ung'wi ung'wi muusu nuang'wa Musa. Kunsoko eye uukulu nue usu wakwe, ukulu naeukulimansiila. 8 Itee, umulimo nuang'waung'welu shanga ukutula nuuukulu kukilane? 9 Kunsoko anga uwitumi nuaulamuli aeukete ukulu, nkuaininga lukulu uwitumi nuatai wehile lukulu muukulu! 10 Inge tai kena, eke naekelendile ukulu hauza kigila uukulu hange kukuligwe ite, kunsoko aukulu nuukelinkie. 11 Kunsoko anga keke naekekeile aekekele uukulu, kuugeelike kuele nekikole kekulula nuukulu. 12 Kunsoko hihue uu, kukete ugimya kulela. 13 Kuhetile anga Musa, nauekee ugole muusu wakwe, nsoko kina iantu akuisilaeli aleke kulimensiila lukulu kumpelo naukulu naeweze hegeka. 14 Kuite ulengi miao aeuambilwe. Sunge uluhiku lulu utaji wuwowuwo heli usagile kuusomi nuilago lakale. Shanaiekilwe ng'walye, kunsoko inge kung'wa Kilisto udu ekuhegigwa kule. 15 Kuite ata elelo, kumatungo eki u Musa nuesong'wa, uutaji wikie munkolo yao. 16 Kuite umuntu nuemupelukila u mukulu, uutaji wehegigwe. 17 Itungo ile umukulu inge nkolo. Nekole inkolo a mukulu, ukole widesi. 18 Itungo ele usese keehi,

palung'wi nuusu nesinga iekiwe uutaji, yeuona ukulu nua Makulu. Kepeulwa mukali awigeeli wuwowuwo nauukulu kupuma muwihengi ung'wi nua ukulu kulongola kungiza, anga niele kupuma kumukulu nenkolo.

4 Kuitegwa, kunsoko kukete witumi uwa, hange anga uu nikusingiye uukende, shanga kuusuke ekenyuma. 2 Kuleka ite, kuihilile inzila yehi niaminyala nizi neyipihile. Singakikie kuwelu, hange singa kuitumela niibe ulukani lang'wi Tunda. 3 Kuile angwi utananti witu wipihile, wipihile kuawa nialimie udu. 4 Kuusaguli wao nuao, itunda nuaunkumbigulu uuu uapokuuye uulengi wao neshaukuie. Uwigeeli wakwe, shanga akuone uwelu wautananti nua ukulu wang'wa Kilisto, nekilingasiilyo kang'wi Tunda. (aiōn g165) 5 Kunsoko singa kiutanantya use, inge Kilisto Yesu anga Mukulu, nusese anga keitumi anyu kunsoko ang'wa Yesu. 6 Kunsoko Itunda ng'wenso nae ulungile, "Uwetu ukumileka kupuma mukili." Wamileka munkolo yitu, kupuma muwelu nuamahala naukulu nuang'wi Tunda kuumole nuang'we Yesu Kilisto. 7 Kuite kukete wiekeli suu muiseme yaulolo, nsoko kena ilengike kena engulu nenkulu kukela inge nang'wi Tunda hange singa itu. 8 Kuaga mukala ehi, kuite shakulemigwa. Kuona uaeli kuite shakizuwe nukumala insula. 9 Kuagigwa kuite shakulekilwe. Kuugung'wa pihe kuite shanga akulimansiilya. 10 Mahiku ehi kunkenkile mumuile witu ensha ang'wa Yesu, nsoko kena uupanga wang'wa Yesu wigelegwa mumeli itu. 11 Usese nekiapanga mahiku ehi kupumigwe kusha kunsoko ang'wa Yesu, nsoko kina uupanga wang'wa Yesu wigele mumeile itu nakeuntu. 12 Kunsoko eye, ensha ekituma umulemo nutaitu, inge upanga ukituma umulemo mitalanyu. 13 Kuite kukete inkolo yeyoyeeyo nauhueli anga kiki nekiandekilwe. Aenikuie, kuite nekalunga. "Nusese gwa kukwie nukuite gwa kuulunga. 14 Kulengile hena uyu naumuiue uMukulu u Yesu ukuiulagwa usese palung'wi nunyee kuukole wakwe. 15 Kela kentu nsoko anyu nsoko kena, kuukende nuulungolekile kigela kuantu needuu, isongeelyo longeeleke kuukulu nuang'wi Tunda. 16 Ite shanga kuusuke ekenyuma. Ataeze kunzi kuubepa, mukali kuutendwa upya luhiku sunga uluhiku. 17 Kuugeng'wi uuu nuukupe, ulwago ulu lupepee lukuunoneelya usese kunsoko aukale nuulito nuankulu nuukeile ugemeeli wehi. (aiōnios g166) 18 Kunsoko shakugozile imaintu nigege, inge kunsoko amaintu neshangaigee. Imaintu nekuhumile kumaone itungo udu, inge imaintu neshangaigee. Imaintu nekuhumile kumaona itungo udu, inge imaintu neshanga igee akale. (aiōnios g166)

5 Kulengile kene anga umuula nuaunkumbigulu nekikie mung'wanso wibipa, kukete ito kupuma kung'wi Tunda.

Inge ito neshalenonigwe kumekono akiuntu, inge ito lakale, umonulinde. (aitōnios 9166) 2 Kunsoko mito ele kilwale, kezaa kukete nsula kuimbwa nulikalō litu kilunde. 3 Kezaa kukete nsula kunsoko kuele kunsoko akutugala singa kuigela kutula kekefue. 4 Kutai lukulu itungo nekukole mito ele, kealwae kulemeigwa. Shakutakile kulugulwe. Kuleka gwa ite kuloilwe kutugalwa, nsoko kena eke nekekule kehume kumulwa nuupanga. 5 Uyu naeukunoneeye usese kukentu eke inge ltunda, naeukupee usese inkolo anga kilingasiiyo haikinejipembilye. 6 Kuite gwa mutule nuugimya mahiku ehi. Mutule miho (mogoze) kena imatungo nekukole mito ekemuili, kukole kuli nu Mukulu. 7 Kunsoko kuugendei keuhueli, singa kuakuona. Kuite kukete ugimya. 8 Inge iza kutule kuli kumuili mito palung'wi nu Mukulu. 9 Kuite kuituma kutula isego litu, anga ezekukole kito angwi kuli, kumuloelye nuanso. 10 Kunsoko kusija keehi kuuona ntongeela itunda la ulamuli nelang'wa Kilisto, nsoko kena kela ang'we wao wahume kusengilya eki nekegombekile kumakani nazatendekile kumuili, angeze kuuza ang'wi kuubi. 11 Kuite, kuulenga uwoa nua Mukulu, kuaaluta eantu, uu nekile, yegeelekile ng'walyi ni Tunda. Nihuiē kena malengagwa mumasigo anyu. 12 Shakugema kumupepeelya unye hange kuugoza usese angwi kiatai. Kuleka gwa ite, kuumupa unyenye nsoko akitogola kunsoko ilu, nsoko kena kuhume kutula nukususha kuawa neakilogola kukiila wigeeli kuite singa ike nekekole munkolo mukali. 13 Kunsoko angeze kapulwa numahala, inge kunsoko ang'wi Tunda. Hange anga kupuma mumahala itu napikiie, kunsoko anyu. 14 Kunsoko ulowa nuang'wa Kilisto ukuulula, kunsoko kuhuieela: kena muntu ang'wi aukule kunsoko aantu ehi, nukuuu ehi akule. 15 Nu Kilisto aeukule kunsoko aantu ehi, nsoko kenaawa neikie aleke kikie hange kunsoko aoenso. Kuleka ite kusinja ikie kunsoko akwe huuyu naukule hange wikaiulwa. 16 Kunso eye, kanziilya itungo leli nukulongoleka shakunilamula umuntu anga uugeeli wakwe nua keuntu, alezeapo pang'wandyo aekumugozile u Kilisto kuugozi wuwu. Kuite itungo ele shakumulamila wehi kundogoiyo eye hange. 17 Kuite angeze muntu wehi ukole mukati ang'wa Kilisto, nuanso keumbe keya. Imakani nakali akeile. Goza aina mapya. 18 Imaintu aya ehi apumile kung'wi Tunda. Aeukuhungila usese kung'waakwe ang'wensō kukeela uKilisto, hange wakupeza witumi nuakuhunga. 19 Ite ukulunga, mung'wa Kilisto, ltunda ukuuhunga uunkumbigulu wakwe ang'wensō, singa kualya ulutumo lao mung'waao. Uhumile kitaitu ulukani lautungi. 20 Kuite kusaguwe anga keemeli ang'wa Kilisto, anga kina ltunda aukituma ulongoleki kukiila sese. Kumupepeelya unyenye kunsoko ang'wa Kilisto: mulanulwe kung'wi Tunda!

21 Aeutendile u Kilisto kutula isongeelyo lamilandu itu. Nuanso ng'wensō shaae witumile imilandu. Aewitunule ite nsoko kukume kutula tai ang'wi Tunda kukeela ng'wensō.

6 Nukuite kitume milimo palung'wi, kumupepeelya unye muleke kusingiilya ukende nuang'we ltunda nekanda. 2 Kunsoko ulungile, imatungo nagombekile aenekusa kung'waanyu, nukuluhiku lakugunwa nenumu aenumuaeye. "Goza, epaino inge matungo nagombekile. Goza itungo eleluhiku lakugunwa. 3 Shakueka igwe lakugilya ntongeela amuntu wehi kunsoko shakuutakie uwilumi witu wize kulukumo nulubi. 4 Kuleka gwa ite, kuigoza usese kuntendo yitu yehi, kena keitumi ang'wi Tunda. Keitumi akwe kuudu nuakugomba kagigwa, nzago, ukaku nuualikalō, 5 kukuwa, itungo, ubulugwi, kituma imelemo kukinyangulu, kuulya utulo uutiku, nemunzala, 6 numuwelu, upolo, ukende, nukugwa ang'welu, nemulowe nua tai. 7 Keituma akwe mulukani latai, kungulu ang'wi Tunda. Kukete milahilo atai kunsoko amukono nuakigoha nuwu nuankigi. 8 Kuituma umulemo kuukuligwa nukumelwa, kugiliigwa nukupegwa lukumo. Kusemewe kena keetele kunu kea tai. 9 Kuituma umulemo anga shanga kutengikile hange kulengekile iza tai. Kuituma umulemo anga kiakunsha hange, Goza! kukeli kuikie. Kuituma umilemo anga kuulamulwa kunsoko antendo yitu kuite singa anga nialamuewe kunsu. Kuituma umulemo anga kukete ukia, kuite mahiku ehi kukete ulowa. 10 Kuituma umulemo anga heaula, kuite kuugolipya neangiza. Kuituma umulemo anga kenashakuulija anga kentū inge kumbi kela kentū kitu. 11 Kuligitiye etai ehi kitalanyu, lakorintho, ninkolo yanyu ilugukile kuugale. 12 Inkolo yanyu singa igiigwe nusese, inge nugiigwe nuusegi wanyu unyenye. 13 Itungoele kikila kutai kuligitya anga kuang'nya - kiguli inkolo yanyu kuugale. 14 Muleke kutula palung'wi nawa nesinga akuie. Kunsoko ukole upalung'wi kee kuawa nea tai nawa neashapu? Hange ukole upalung'wi kee kuwelu nekiti? 15 Wigombi kee Ukilisto nuhumile kutula nuwensō nu Beliarī? Ang'wi nuanso nuhuee ukete nekiule nekeniino palung'wi ninyu nushuuhue. 16 Hange ukole wigombi kee nuukole mutekeelo lang'wi Tunda niaduduu? Kunsoko use kitekeelo lang'wi Tunda numupanga, anga uu ltunda nautambue. Kikie mung'waao nukugenda nienso. Kutula ni Tunda wao, nienso akutula antu awe. 17 Kuite, pumi mung'waao, hangi mulemanuke nienso ulungile umukulu. Muleke kuambe nikibi, hange kumusingiilya unyenye. 18 Kutula neTata wanyu, nunyenye mukutula meanaane niakigoha naa niakilima," Ulungile u Mukulu nuakale.

7 Alowa ane, kusoko kukele ulagwi uwa, alikielye usese kikani nilekumile kuushapula imiili ninuinkolo. Hange kuudume uwelu kuuwoa nuang'wi Tunda. **2** Leki ilyoma kunsoko anyu! Kukeli kumutumuiile muntu wihi. Shakumulemaaye muntu wihi. Shakigolepiye kunsao amuntu wihi. **3** Akulunga ele singa kunisusumilya. Kunsoko nalungekena mukole mitaitu, kitaitu usese kuusha palung'wi nukikie palung'wi. **4** Nkete ugimya ukulu mung'waane, hange kitogola kunsoko anyu. Nizuwe nuulowa sunga mulwago litu lehi. **5** Aekizile Kumakedonia, imiili itu aemegila anga usupi. Kuleka ite, aekagile kunkika yehi kukuwa embita kunkika akunzi nu woa kunkika namunyumba. **6** Kuite Itunda, nuekuila inkani ninza kuawa neamaile insula aeukuie iza kung'wa Tito. **7** Singa aekiza kungwaakwe udu kena Itunda aukuie iza aeituile gwa uza uo uiito nausingiye kupuma kitalanyu. Nuanso aukuie ulowa nuukulu nemukete ukia wanyu, hange naza mukete uuaeli kunsoko ane. Uu natula nuulowa kukila. **8** Ateze ibada lane aelemusakeeye kusega, unene singa kukuila engali, kuite kukuila engali itungo naenune ibada nelanso aelemutendile unyenye mekatula nuukie kuite aemukete ukia matungo makupi. **9** Itungo ele ndoilwe, singa kunsoko amulide lwago, kuite nsoko aukia wanyu wikamuhugeelya kuungama. Aemuligigwe nuukia wang'wi Tunda, uu aemagigwe singa nekanda kunsoko ilu. **10** Kunsoko uukia wang'wi Tunda wileta kuungama wipikeelya uguni eze kulile anga ngali. Uukia wamihe, ata uu wileta nsha. **11** Ugozi uukia wang'wi Tunda aeutugisilye upikeli kee nuukulu mungwaanyu. Aeule uupikeeli naekulu mung'waanyu kigeela kena aemiagila anga igazo. Aeuli uwai wanyu naekulu, woa wanyu, ensula anyu, kinyangulu kanyu, ne nsula anyu kugoza kena itai inonee igele! Kukela ikani migeelya unyenye kutula miagila anga igazo. **12** Ateze aemuaandikie unyenye, singa aenumuandekie nsoko alutumo, hange singa kumuntu nuagigwe nuudobu, mandikile nsoko kena etai, ankolo yanyu kunsoko anyu itu ehuma kulengika kitalanyu ntongeela amiho ang'wi Tunda. **13** Kunsoko eye kena huelwe iza. Muwongeeli nuakuulwa uza witu usese kuloilwe gwa, ata kukila ulowa nuang'wa Tito, kunsoko enkolo akwe aeiloigwe nunyenyee meehi. **14** Kunsoko ang'wi aembogoe kung'waakwe kukeela nyenye, aenemugila anga minyala. Kensengelima kakwe, ang'wi udu kela lukani naekululigiliye kitalanyuaelatai, uwihumbuli wanyu wilu kukeela nyenye kung'wa Tito neigeeye kena tai. **15** Ulowa wakwe kunsoko anyu ukulu kukila anga uunukembukile ugombi wanyu wihi, naimumusungeeye nuanso kuwoa nukukagata. **16** Ndoilwe kunsoko nkete ugimya nuukondile mukati anyu.

8 Kuloilwe unyenye mulenge, akaka nia dada kuukende wang'wi Tunda nuupumilye mumatekeelo a Makedonia. **2** Matungo nigeng'wa nikulu nelalwago, udu nuaulowa wao nuongeeleki nuauhimbe nuao waluga ugole ukulu nuaukende. **3** Ung'waaoh kihenga kina aeapumilye anga naiahumile, hange ala nukukila naiahumile. **4** Nukuulowi nuao ienso kuupepeelya kuudu, aeakulompile kunsoko aupalung'wi muitumi uwu kuahueli. **5** Ite singa yigee anga naikusegile, kuleka ite, ng'wandyo aeipumilye ienso ku Mukulu. Hange akipumya ienso kitaitu kuulowa wang'wi Tunda. **6** Ite aekumupepeeye u Tito, naekondile kanziilya umulimo uwu, kuleta muukondi ukende uwu mung'waanyu. **7** Kuite unyenye mukete maintu edu - muuhueli, muntambu, mumahala, kenyangulu, nukuulowa wanyu kunsoko anyu. Ite kendegeeli unye kena mukete ukende du mutendo eye. **8** Kulunge ile singa ilago. Kuleka ite, kusinga ile nsoko akugemeelya lukulu nua ulowa wanyu kuugemeelya munsula aantu needu. **9** Kundogoilyo mulengile ukende nua Mukulu witu u Yesu Kilisto. Ateze aemugole, kunsoko anyu muhimbe nsoko kena kukiila uhimbe wakwe muhume kutula miagole. **10** Mikani ele kumupa usigi nukumuailya. Ng'waka ung'wi nuukeile, shanga aemanziye udu kituma ikani. Kuite aensumbeye kulituma. **11** Itungo ele lipikeeli. Anga uu udu naekusumbeye nisego lakituma, hange, itee, aemuhumile gwa kuleleta mumaeli mugeeli nua uhumi wanyu. **12** Kunsoko mukete nsula akituma entendo eye, inge ikani iza hange legombekile. Kusinja lememe migulya aile nukete umuntu, singa migulya laeki numugila umuntu. **13** Kunsoko umulemo uwu singa kunsoko kina neang'wi ahume kulija ubahu nu nyenye muhume kulemeeligwa. Kuleka ite, itule sawasawa. **14** Udu wanyu imatungo nitungeli ukuaelya kukele nulakile. Ite uu gwa nsoko kena udu nuao ahume kuailya uula wanyu hange kena atule sawasawa. **15** Ite inge anga niandekilwe "Nuanso nukete nedu mugila anga kentu kehi nekesagile nung'wenso nukete keninoo mugila anga uula wehi. **16** Kuite walumbwe Itunda, naiuekie mukati ankolo ang'wa Tito inkolo yeyo nakinya ngulu kakukela ninkete kunsoko anyu. **17** Kunsoko singa anga udu ausingiye imalompi itu, ingegwa aukete kinyangulu palung'wi nemalompi nanso auzile kitalanyu kuugombi wakwe ung'wenso. **18** Kumutumile palung'wi nuyo umuluma nukukuligwa mumatekeelo kunsoko amulemo wakwe nuakutanantya inkani ninzinja. **19** Singa uu udu, kuite gwa ausaguwe nematekeelo kulungola nusese kulekenka muianza yedu ikani ele nelaukende. Ite inge kuukulu nua Mukulu ung'wenso kunsula itu nakuaelya. **20** Kuinega itule kena inonee kisusumya kukeela sese nukukeela ukende uwu nekuukenkile. **21** Kuuhola ukendegeeli kituma

nekekukuligwa, singanga ntongeela a Mukulu udu, kuite gwa ntongeela aantu. 22 Hange kumutuma umuluna nemungiza palung'wi nienso. Kamugemela nkua yedu, hange kamuona ukete nsula nsoko amilemo du. Ata itungo lele ukete kinyangulu kukila kunsoko augimya nuukulu nukete mukali anyu. 23 Kumpola niang'wa Tito, nuanso wipalung'wi nunene hange mituma nutemo miane kunsoko anyu. Anga kualuna itu, akutung'wa nematekee3lo. Ikulyo kung'wa Kilisto. 24 Ite alageeli uulowa wanyu, hange mualagiile mumatekeelo nsoko awiloli witu kunsoko anyu.

9 Kukeila muwitumi kunsoko ahueli, inone lukulu kung'waane kunuandekila. 2 Nengile munsula anyu, nai nilogoe kuantu nia kumakedonia. Aeneaiye kene u Akaya ugombile kupumiila ung'waka naeukeile. Insula anyu aatia moyo eduo kituma. 3 Itungo ele, natuma ialuna nsoko kena uwilogoli wilu kukeela nyenye uleke kulula nekanda, nensoko kena azamezee konda, aemezeetula anga naenungile. 4 Ang'wi shanga uu, ang'wi muntu wih nuakumakedonia angawize palung'wi nunene nukumuhanga shamugombile, aekeze hung'wa nunyala - sunga kulunga lehi kunsoko anyu - kunsoko nemugimya kukila mungwaanyu. 5 Ite aenune kina nsaniye kuapepeelya aluna kiza kitalanyu nukituma unoneeli nuakukaya kunsoko azawadi naemuiwe. Ite inge uu nsoko kena itule ikondile anga ukembetwi, hange singa anga kentu nekilagilwe. 6 Isego inge sile, umuntu nuetemele usheenyi wiogola usheenyi gwa, hange wehi nuetemela usheenyi wiogola usheenyi gwa, hange wehi nuetemela kisigo lakukembelwa wiogole kukembetwa gwa. 7 Inge hange kela ung'wi apumye anga uu nusigile munkolo akwe. Inge nung'wenso alekekupumya kuukia ang'wi kusingigwa. Kunsoko Itunda wimulowa uyu nuepumya kuulowa. 8 Ni Tunda uhumile hongeeelya uukembetwi kunsoko anyu, kunsoko kena, kukela itungo, mumakani ehi, muhume kongeela kela entendo ninza. 9 Anga uu niandekile: "Wauhola ugole wake nukuapa iahimbe. Itai akwe isaga ikale." (aiōn 9:165) 10 Nung'wenso nuepumya embeu kumutemeli numukale kunsoko andya, ukupumya gwa nukongeeelya embeu anyu kunsoko akulowa. Nuanso ukongeeelya imaogola atai anyu. 11 Mukugolepa kukila nsoko kena muhume kutula meakende. Ite yukuleta ilumbi kung'wi Tunda kukiila sese. 12 Kituma uwitumi uwu singa anga yukutomolya udu uula nuahueli. Wongeeelya intendo yedu gwa neyilumbi kung'wi Tunda. 13 Kunsoko kugemeeligwa kung'waanyu nukigeela kuwitumi uwu mukumukulya Itunda gwa kugomba nukutambula kung'waanyu inkani ninziza nian'wa Kilisto. Mukumukulya Itunda gwa kuukende nuauegwi wanyu kitolao hange kela

ung'wi. 14 Amuketee nsula, hange akulompa kunsoko anyu. Akutenda ite nsoko aukende ukulu nuang'wi Tunda nuukole mung'waanyu. 15 Ilumbi letule kung'wi Tunda kukepegwa kakwe nesinga keligilyika!

10 Unene ne Paulo, unene kumupepeelya kuupolo nuang'wa Kilisto. Unene nemupolo itungo nenhole ntongeela anyu, kuite nkete ugimya kitalanyu itungo nenkole kuli nunye. 2 Kumulompa unye kena, itungo nenkole palung'wi nunye, shangakutula nuugimya itungo nekuagilya awa neasegile kena kikie kemuile. 3 Kunsoko ataeze anga kuugenda kimuili, shanga kikua embita kimuili. 4 Kunsoko iyeye nekutumela kikuila singa yamuili, kuleka ite ikete ngulu ung'wi Tunda kubipya ukulu. Yukuheja lukulu udu nuakubepya. 5 Inge kuubepya kehi nekikete uuhumi nekikulya ntongeela ang'wi Tunda. Kuuletenda mateka kukela uhumi nukumugomba Ukilisto. 6 Hange kuulija ugombinuakulamula kela intendo nimbe, nkua udu ugombi wanyu nuukutula wakonda. 7 Goza eki nekikole ng'walye ntongeela anyu ang'wi wili ukupepeleka kena nuanso wang'wa Kilisto, nuikembushe nuanso ung'wenso kena anga uu udu nuile wang'wa Kilisto, ite uu nusese kile gwa. 8 Kunsoko atanitogole inino udu kukeela uhumi witu, nu Mukulu aupumilye kunsoko ilu kumuzenga unyenye singa kumubipya, singa kuona imenyala. 9 Singa ndoilwe ele ligele kena kumutumbaunye kumabada ane. 10 Kuite antu ang'wi elunga, "Ibada yakwe itaki hange ikete ngulu, kuite nuanso munegetu ekumuili Inkani yakwe singa inonee kutegeligwa." 11 Embu iantu anga awa nealengile kena lehi nekutambula kibada itungo nekukole kuli, inge anga uu ite nekika tende itungo nekukole pang'wanso. 12 Shakinzu nkuli du anga kilingeile usese ang'wi kigemela usese nawa neikulya inenso. Kuite neigemeelya inenso kukela ung'wi wao, agila anga mahala. 13 Usese, ata uu, singa kuitogola kukeela membi. Kuteka ite, kutenda uu udu mumembi izi ni Tunda ukupimie usese, membi niigeile kuli anga nianyu niele. 14 Kunsoko usese shanga aekiongeeye naekumizee unyenye. Ae kiang'wendyo kupika kuukuli anga nuanyu kunsoko ang'wa Kilisto. 15 Shanga kiloiye kukeela membi kumilemo aangiza. Kuleke ite, kuhuie uhueli wanyu uukuli wakwe kena ikianza kitu nehamelemu kekugalempigwa lukulu hange keli mumimbi lukulu. 16 Kuhuie kuile, nsoko kena kuhume kutanantya ulukani ata mumekoa kukila nanyu. Shanga kuutogola kukeila milimo nekitung'wa muianza nungeza. 17 "Kuite wehi nuitogole, nuitogola Mumukulu." 18 Kundogoiyo singa uwo nuigeela ung'wenso ukigela. Inge uyu nu Mukulu wimigelya.

11 Kupepelya kene munindeele unene muupungu. Kuite kutai mukunindeila unene. 2 Kunsoko nukete uwelu kung'waanyu. Nkete welu kung'wi Tunda kunsoko anyu kupuma naenemuie muwileni nuamusungu ung'wi. Aenumuie kumuleta unyenye kung'wa Kilisto anga munanso numuza. 3 Kuite nogopile kena kuuli, anga enzoka naeimukongee u Eva kuuteele wakwe imasigo anyu ahumile kupeulwa kule kupuma mikulyo lukulu niza kung'wa Kilisto. 4 Kunsoko kukelengasiiyo kena muntu wekiza nukutanatya u Yesu mungiza singa anga uyu nekumitanantilye. Ang'wi kukilengasiiyo kena musengeelye utananti ungiza shanga - uyu nae musingeiye. Mulindeile imakani nanso iza ikondile. 5 Kunsoko kusaga kene unene singa nepalung'wi muawe nea pihe kuawa neakitangwa aluung'wa neaza. 6 Kuite ateze unene singa manyisigwa kupumya ulusimu, kutile ite mumahala. Kukela lehi kumakani ehi kutendile ite kulengika kung'waanyu. 7 Itee, aenitumile mulandune kisimya unene nsoko unyenye muhume kuhumbulwa? Kunsoko aetanantya kuwidesi inkani ninziza niang'wi Tunda kung'wa anyu. 8 Aeneahegeeye imatekeelo nemangiza kusingeiilya uaeligwa kupuma kitalao nsoko kene aenihumile kumitumila unyenye. 9 Imatungo nae nkole nunyenye aenkole muula, singa aenumuhumieye wihi. Kunsoko uula wane aeukondigwe nea luwa naeazile kupuma kumakedonia. Mukela kentu nigiiye unene kuleka kutula nemuligo kunywaanyu, hange kulongoleka kutenda uu. 10 Anga itai nang'wa Kilisto neli mukali ane, kunu kikulya kung'waane shanga yukukilegigwa munu muakaya. 11 Kunekee? Kunsoko singa numuloilwene? Itunda uine numuloilwe. 12 Kuute ehe nekituma, kitumagwa kituma nsoko kene nihume kugilya lyoma a awa neahete insula ilyoma kena anga nekile mukeko kikoo neakiloelya. 13 Kunsoko iantu ao inge atuung'wa auteele hange itunu neakulongopa. Akipiula ienso ang'wa Kilisto. 14 Neli singa ikuelwa, kunsoko ata umulugu wipiule ung'wenso anga malaika nua welu. 15 Iye kutile anga ikuelwa nikulu anga itumi akwe gwa kipiule ienso anga itumi atai. Ugeeli wakwe yukutula anga intendo yao nieli. 16 Kutunga hange: Inge waleke kutula muntu wehi nukusiga unene nemupungu. Kuite anga mutende, nsingilye unene anga nemupungu nsoko nihume kikulya iniino. 17 Iki nekulunga kunu kihuela kuwikumbuli nuakemuile nuku Mukulu. Kuite kuligitya anga nemupungu. 18 Kunsoko iantu edu itogola ike muili, kitogole gwa. 19 Kunsoko aemuhoilwe nuulowa kuupungu, unyenye lukulu mukete mahala! 20 Kunsoko mukukolwa numuntu anga wauike muutung'wa, anga musashe wisapateli mung'waanyu, anga wamutumele unye kunsailo akwe, anga wieke migulya, angwanga wamukue muusu. 21 Kulunga kuminyala itu

kena usese kiaitula heanegetu lukulu kituma ite. Ikele hange wehi anga wabunange - kuligitya anga nemupungu - nunene goa kitogola. 22 Itee, neanso Ayahudi ne? Nunene inge uu. Itee, neanso Aislaeli ne? Nunene inge uu. Itee, Neanso utuungwa wang'wa Ibulahimu ne? Nunene inge uu. 23 Itee, neanso itumi ang'wa Kilisto ne? (Kutambula anga mpulilwe ne mahala) Unene inge kukela. Nkule ata mumelemu nemikaku lukulu, kule kukile niitungo, kukuwa nekutile anga ngele, nukuluta pakupe nensha. 24 Kupuma kuayahudi nsingeye nkua itaano, "mapigo makumi anne kuheja ling'wi." Nkua itaatu aenkulilwe milanga. 25 Nkue eng'we aenkulilwe magwe. Nkue itatu mponee inino kusha mumeli. Ntumie utiku nu mung'wi mubahali neng'walye. 26 Nekatula nemilinzoo apakupi pakupi, kuponela iniino mumiongo, kuponela iniino mualugu, kuponela iniino muantu ane ienso, kuponela iniino kuantu amakikupuma kuponela iniino muisale, kuponela iniino kupuma mualuna nealeele. 27 Aenkule mumulemo ukaku hange mulikalo nulukaku, muuliku widu shanga aenelala, munzala ne nyota, kua yedu kufunga, mumpopo nekipwi. 28 Kuleke naye nemangiza, ukole usukung'wi nuakela luhiku kunsoko ane imasigo ane kunsoko amatekeelo. 29 Nyenyu numunegetu, nunene singe nemunegetune? Nyenyu nusakilye numungiza kung'wa mumilandu, nunene shanilwalane mukati? 30 Ang'wi kusinja nitogole, kitogole kukeela ehe nekulagiila unegetu wane. 31 Itunda nu Tata nu Yesu nu Mukulu nuanso nuekuligwa ikale, ulengile hene unene singa kukongela (kulongopa). (aiōn g165)

12 Kusinja nitogole, kuite kutile nekekongeeli ligwa nelo nelanso. Inge kulongoleka mumaono nema nuukunukuilwa kupuma kumukulu. 2 Numulengile umuntu ung'we mung'wa Kilisto mumyaka ikumi leng'wi numunane nekiile - nemuile, ang'wi kunzi amuili, unene singamine, Itunda uine - ausapuwe migulya milunde lakataatu. 3 Hange nengile kena umuntu uyu - angeze kumuili, ang'wa kunzi a muili, unene singa mine Itunda uine - 4 aeuhoilwo migulye sunga kuparadiso nukija imakani awelu kukila kumuntu wehi kuletambula. 5 Kunsoko amuntu anga uyu kitogola, kuite kunsoko ane unene singa kitogola, kuleka unegetu wane. 6 Anga ndowe kutogola, singe aenamupungu, kunsoko ae kuligilya etai. Kuite kuleka kitogola, nsoko kena waule nua kusinga lukulu nanso kukela nekekigeela mung'waane, ang'wi kija kupuma kung'waane. 7 Singa kitogola gwa kunsoko

aukunukuilwa nua ukuilwe kuile singa kutula nelogoha, elija ae lekilwe mumueli wane, muluung'wa nua mulugu kumbuluga unene, singa ae nzetula nuwihumbuli. 8 Nkua itaatu ae numupepeeye umukulu kunsoko aeli nsoko nuanso waheje kupuma kung'waane. 9 Nung'wensu wikambile, "Uukende wane ukondile kunsoko ane. Kunsoko engulu igela muunegetu. Uuu, azanzee sumbiilya lukulu kitogola lukulu munegetu wane, nsoko kena uuhumi nuang'wa Kilisto uhumi wikie mung'waane. 10 Kuite nkondile nsoko ang'wa Kilisto, munegetu, mutukelwi, mulwago, mukagigwa, mumasigo. Kunsoko itungu nenkole muunegetu, hange nkete ngulu. 11 Unene naina nemupungune! unyenye aemunsingilye kuele, kunsoko angeze ae munkuiye umenunyenye. Kunsoko singa ae numuula lukulu kuatungwa - aza ateze une singa kintu. 12 Ilengasiilyo yatai ni niaatuung'wa ae itendekile katekate anyu kuigigimeeli, ilengasiilyo niaukuilwa nintendo nu nkulu. 13 Kuule nae mutuile miasanigwa nea pihe kukela imatekeelo nasagile, singa ae nemuligo kitalanyu? Munsamile kigazo ile. 14 Goza unene nkondile kiza kitalanyu nkua itaatu. Singa ana kutula nemuligo kitalanyu, kunsoko singa ndoilwe, nekanyu. Numutakile unye. Kunsoko iang'enya kuika usagi kunsoko aleli. Kuleka ite ialeli yianonee kuika usagi kunsoko ang'enya. 15 Kulowa lukulu kutumila nukutumilwa kunsoko amoma anyu. Ang'wi nealoiwe kukela, inonee mundowe uninoo? 16 Kuite ang'wi uu, singe kumuhumiilya muligo unyenye kunsoko kena unene nemuhugu kukela, unene yuyu nae umuambile unye yatula anga ae nemuligilye kuuteele. 17 Itee, ae nihoile kitumela nsailo kuwehi nae numutumile kitalanyu? 18 Ae numupepeeye u Tito heza kitalanyu, hange nekatuma numuntu umuya palung'wi nuyo. Itee, u Tito ae umitumie nsao yedune? Itee singa ae kugendile inzila yiyoyiyo ne? Itee, singa ae kugendile impambatilyo zizo zizo ne? 19 Musigile kena imatungo aya ehi ae kuinena usese udu kungwaanyu? Ntongeele ang'wi Tunda nukung'wa Kilisto, aekenda tambula kela ekintu nsoko akumuzenga unyenye. 20 Kunsoko nogopile kena nene ikiza nikumile numuulye unye anga uu insula ane. Nogopile kena muhumile muleke kundija unene anga nemukete insula. Nogopile kena muhumile kutula nuudui, wetu, wigeli nuautaki, nsula au winyene, witegeli, logoha, nuwilei. 21 Nogopile kena nekusuka hange. Itunda wane uhumile kumpa upolo ntongeele anyu. Nogopile kena nikumile kulija ukia widu kuawa nei tumile imilandu kuleka itungo ile nawe nesinga ae aungamile uube, muukosi nemakani ansula neematenda.

13 lye nkua aka taatu keza kitalanyu "Kela usemelani kusinja uzengwe nuwigeeli nua kueli abili ang'wi

ataatu. 2 Nakondya kulunga kuawa nei tumile imilandu nukuangiza ehi imatungo nae nkole kungwanso nkue akabili, kulunga hange: Nenekiza hange sunga kumigigimiliya. 3 Kumuila unye ele kunsoko muhuduma uhueli kena Ukilisto ukutambula kukeela nene. Nuanso singa munegetu kitalanyu, kuleka ite, nuanso ukete ngulu mukati anyu. 4 Kunsoko ae upagekilwe kuunegetu, kuite ukole mupanga kungulu yang'wi Tunda. Kunsoko usese gwa keanegetu mukati akwe, kuite kuita kuikie nuyo kungulu yang'wi Tunda muuang'wi anyu. 5 Igoze uewe uone ang'wi wimukono muhueli. Igemeelye uewe. Shamukulengana kena u Yesu Kilisto ukole mukati anyu? Nuanso ukole, ang'wi shanga uu mukile higeeligwa. 6 Hange nkete ugimya kena unye mukulenga kena usese shanga ae kuhitilwe. 7 Itungo ile kulompa kung'wi Tunda kena muleke kuhume keki nekibi. Singa kulompa kena kuleke kuhuma kigeela kukele migeng'wa, kuleka ite kuigela anga kulengilwe igemo. 8 Kunsoko usese singa kuituma keki hensengelima katai, kuite nsoko atai udu. 9 Kunsoko kuloilwe imatungo nekukole keanegetu nunye mukete ingulu. Kuulompa gwa kena muhume kutendwa mupikeeli. 10 Kumaandeka imakani aya imatungo nenkole kule nunyenye, kunsoko kena imatungo nenkole palung'wi nunye singa ndoilwe kigeelya uutaki kung'waanyu. Singa ndoilwe kigeelya uhumi nua mukulu nae umpee unene nemuzenge hange siga nemubipyee pihe. 11 Ite gwa, aluna nea goha nawe nia sungu, lowi itumi imelemo nsoko akususha mupegwe umoyo, migombye unyenye kua nyenye, nukie mupolo, hange ni Tunda nua ulowa nuupolo ukulula nunyenye palung'wi. 12 Ilamushi kela ung'wi kulungeli nua welu. 13 Ahueli ehi atumile nulamu, amulamukilye. 14 Ukenda nua Mukulu u Yesu Kilisto, ulowa wang'wi Tunda, nuu palung'wi nuang'weg'welu utule palung'wi nunye mehi.

Galatia

1 Unene ni Paulo mutuung'waa. Unene shanga nimutuung'waa kupuma ku ana adamu ang'wi kukiila ku ana adamu, kuiti kukiila kung'wa Yesu Kristo ni Itunda Tata nai umiukilye kupuma kuashi. **2** Palung'wi ni aluna ihi nu nene, kumakilisilya imatekeelo a ku Galatia. **3** Ukende utule kilanyu nu ulyuuku nu upembeeye kung'wa Itunda Tata witu nu Mukulu uYesu Kristo. **4** Nai wipumilye mukola kunsoko a milandu itu iti kina akugune ni matungo aya na ubii. Kupuumila nu ulowa nuang'wa Itunda witu hang'i Tata. (aiōn g165) **5** Kitalakwe itule ikulyo i kali na kali. (aiōn g165) **6** Ni kenda kuilwa kina mukenda kaya kupilukila mu nkani ninza ingiiza, nienda kuilwa kina mukupilukila kuli kupuma kung'waakwe ng'wensu nai umitangileku ukende nu ang'wa Kristo. **7** Kutili nkani ninza ni ingiiza, kuiti akoli antu ang'wi ni akumusasha unyenye ulwago nu kulowa kukiila nkani ninza ni ang'wa Kristo. **8** Kuite ga anga ize usese ang'wi amalaika kupuma kilunde wikatanantya kitalanyu nkani ninza isa nu ulo nai kutanantilye kitalanyu, nu a zung'we. **9** Anga nai kaligitya un'gwandyo, ni itungili kuligitya hang'i, "Anga ize ukoli muntu nuikatanantya kitalanyu inkani ninza isa nizi naza musingilye, nu azung'we". **10** Ku uu itungili kuuduma ukamikilyi nu a antu ang'wi Itunda? Anga ize nongolekile kugema kualoelya ana adamu unene shanga ni munyamilimo wang'wa Kristo. **11** Muluna, ndoilwe unye mulinge kina nkani ninza naza niitanantilye shanga ipumie ku ana adamu. **12** Shanga ai ni nusingiye kupuma ku muntu, ang'wi shanga manyisigwe, Badala akwe, ai ituale inge ku ukunukulwa nu ang'wa Yesu Kristo kitalane. **13** Makonda kija migulya u likalo lane nu la kunyuma mu ikumbiko ni la ki Yahudi, iti nai natuilee kulaja ku utaki ilekeelo lang'wi Itunda kukilinkila uugemeeligwa nu kulilimilya. **14** Ai natulaa nongolekile mi ikumbiko ni la Kiyahudi kukiiliila i a luna ane idu Ayahudi. Ai natulaa ni kinyangulu lukulu mu logo nu la aTata ane. **15** Ku ite Itunda ai ulooeigwe nu kumbagula unene kupuma mu nda ang'wa ia. Ai unintangile unene kukiila ukende nu akwe. **16** Kumukaminkilya ng'wana nu akwe mukati ane ili kina numutanantye ung'wensu mukati a antu nia mahi. Hangi shanga ai ndumile anga usigigwa nu a muili ni sakami. **17** Hangi shanga ai nankie kulongola ku Yerusalemu ku awa nai atulaa atung'wa ze ikili une. Badala akwe nikalongola ku Uarabuni ni panyambebe kusuka ku Damesiki. **18** Ugwa kukila i miaka itaatu ai nankie kulongola ku Yerusalemu kumiumba umbila u Kefa, ni kikiye nu ng'wensu mahiku ikumi na ataano. **19** Kuiti shanga nikihenga i atung'waa ni auya kwaala Yakobo, muluna

nu a Mukulu. **20** Goza, ntongeela ang'wa Itunda, shanga kukongela ku iko ni kukilisa kitalanyu. **21** Ugwa nikalongola ku mikoa a Shamu ni Kilikia. **22** Shanga ai ntuale manyikile ku miho ku matekeelo a ku Uyahudi ayo nai atulaa mu ng'wa Kristo. **23** Ku iti ai atulaa akigiilya udu, "Nuanso nai watulaa ukuaja itungili ukutanantya uhuiili nai watulaa ukuugazanja". **24** Ai atulaa akumulumbiilya Itunda kunsoko ane.

2 Ze akila imyaka ikumi na inne nika longola hang'i ku yerusalemu palung'wi nu Barnaba. Nikamuhola ga nu Tito palung'wi nu nene. **2** Ai nongoe ku nsoko Itunda ai wikaminkilye kitalane kina ai ntakiwe kulongola. Ai mbikile ntongeela ao nkani ni nza naza niitanantilye ku antu a mahi (kuiti ai ntambue ku kimpinyimpinyi ku nai atambulikile kina atongeela a kusanigwa) ai nitumile izi iti kukomanilya kina ai natulaa shanga mankile, ang'wi ai mankile nankanda. **3** Ku iti ga uTito, nai watulaa palung'wi nu nene, ai watuale mu Yunai, Usingigwe kutalwa kiganda. **4** Ikani ili ai lipumie ku nsoko a aluna ni a uteele nai azile ku kimpinyimpinyi kudumiila uulyuku na katulaa nu wensu mung'wa Kristo Yesu. Ai akete nsula kuuzipya usese kutula atung'waa ilagilyo. **5** Shanga ai kipumilye kuakulya ga nu ku saa ing'wi, iti kina nkani ninza ni ya tai isage shanga ize ikailikile kitalanyu. **6** Ku iti awo nai atambue kina ai atulaa shanga ai ahanguie kiki kitalane. Kiki nai atulaa akukituma shanga ai kituale ni ndogoelyo kitalane Itunda shanga ugombile ukuiili nu ana adamu. **7** Badala akwe, ai nihengile kina nihuiwe kuitanantya inkani ni nza ku awo naza shanga atawe kiganda. Ai ituale anga uPetro watanantye nkani ninza nia tai ku nai atawe kiganda. **8** Ku ndogoelyo Itunda nai witumile u milimo mukati ang'wa Petro kunsoko utuung'waa ku awo nai atawe kiganda ai witumile ga umilimo mu kati ane ku antu ni a mahi. **9** Itungo uYakobo, Kefa nu Yohanana ai akumukile kina ai azengillekeelo, ai alingile u ukende nai nikiingwe unene, ai akusingiye mu uhanguili unene, nu Barnaba. Ai itumile izi iti kina kulongole ku antu ni a mahi, hang'i iti kina ahume kulongola ku awa ni atawe kiganda. **10** Ai akuloilwe ga nu sese kuakimbuka i aula. Unene ga ai natulaa nkete insula kituma ikani ili. **11** Matungo uKefa nai wakiza ku Antiokia ai numugiyi ikihenga ku nsoko ai watulaa walimangiila. **12** Ze ikili i antu kitunga kupembya kupuma kung'wa Yakobo, u Kefa ai watulaa ukulya ni antu ni a mahi. Ku iti iantu awa nai akiza, ai ulekile nu kuhega kupuma ku antu ni a mahi. Ai watulaa witumbile i antu nai atakile i kidamu. **13** Lulo luulo i Ayahudi auya ai aambinkanile nu udosi uwu palng'wi nu Kefa. Wigeeli nu akwe ai otuale ga nu Barnaba ai uhoilwe nu udosi nu ao. **14** Ku iti nai nihengile kina ai atulaa shanga atyatile

nkani ninza ni a tai, ai numutambuie u Kefa ntongeela ao ihi, "Anga ize unyenye inge mi Ayahudi ku iti mikaie ntendo ni a antu a mahi badala a ntendo ni a Yahudi, Ku niki mukuasinja i antu ni amahi kieke anga Ayahudi?". 15 Usese naza ki Ayahudi kia kutugwa hanga shanga "antu a mahi ni anya milandu ". 16 linga kina kutili nui ailigwa i tai ku ntendo ni a ilagiilyo. Badala akwe i ailigwa tai ane ku uhuili mukati ang'wa Yesu Kristo. Ai kuzile ku uhuili mukate ang'wa Kristo Yesu iti kina kialigwa tai ane ku uhuili mukate ang'wa Kristo hanga shanga ku ntendo ni a malagiilyo. Ku ntendo ni a malagiilyo kutili umuili nu ika aligwa tai ane. 17 Kuiti anga ni ku muduma Itunda ku kuala itai ane mukati ang'wa Kristo, keenda ihanga akola ga kina anya milandu, itii uKristo ai uzipigwe mutung'waa nu a milandu? shanga iti! 18 Ndogoelyo anga nzenge isumbiilyo ni lane migulya a kuika ilagiilyo, isumbiilyo naza nakondaa kuliheja, kilagila u mukola kina kubunanga ilagiilyo. 19 Kukiila ilagiilyo ai nkule ki ilagiilyo Kululo ntakiwe kieke kunsoko ang'wa Itunda. 20 Nagigwe palung'wi nu Kristo, shanga nene hanga ni nokie, ila Kristo nu kieke mukati ane. Likalo ni nokie mu muili nokie ku uhuili mukate ang'wa ng'wana wang'wa Itunda, nai iza umuloilwe nu kipumya kunsoko ane. 21 Shanga nu uhitile u ukende nu ang'wa Itunda, ndogoelyo anga itai ane ai ikoli kukiila ilagiilyo, Uugwa u Kristo ai uzeetula ukule na nkanda.

3 Unye Agalatia ni miagila imahala, iti gwa nyenyu nai umulogile, unyenye naza u Yesu Kristo ai uikilwe kihanga ntongeela a miho anyu. Kina wagigwe? 2 Unene ndoilwe kulinga ikani ling'wi kupuma kitalanyu, Iti gwa ai mumusingiye Ungg'wau ng'welu ku ntendo ni a malagiilyo, ang'wi kuhuila iki nai mukigule? 3 Itii gwa unyenye inge miapungu ngele iyi? iti gwa unyenye inge miapungu ngele iyi? Iti gwa ai mandilye mu ng'wa ng'welu iti mumale mumiili? 4 Iti gwa ai magile ku makani idu na nkanda, anga tai ai atulaa a nankanda? 5 Iti nuanso mupumyaa ung'wau n'wgelu kitalanyu nu kituma i ntendo ni angulu kati anyu witumaa ku ntendo ni a malagiilyo ang'wi ku kigiilya palung'wi nu uhuili? 6 Abrahamu; "Ai umuhuiie Itunda aka aligwa kina munya tai". 7 Ku ndogoelyo yiyo yiyoo lingi kina, awo naza ahuie inge ana ang'wa Abrahamu. 8 Uukilisigwa ai utile kina Itunda aza uze a ailya tai ane antu a mahi ku nzila a uhuili, nkani ninza ai itanantigwe hanza kung'wa Abrahamu; "Ku ewe mahi ihi akukendetwa ". 9 Iti panyambe awo naza akete uhuili akembetwe palung'wi nu Abrahamu, naza watulaa nu uhuili. 10 Awo naza asumbiye intendo ni ya malagiilyo akoli pih a uzung'wa, ku kina ikilisilwe, "Uzumilwe kila muntu niiza shanga uambinkanile ni makani ihi na kiligwe mu mbugulu

ama lagiilyo kituma ihi". 11 Itungili inge ikihenga kina Itunda shanga ukumualya tai akwe ga nung'wi ku malagiilyo, ku nsoko, "Munya tai ane ukukie ku uhuili". 12 Ilagiilyo shanga lipumiie mu uhuili ku iti badala akwe, "Niiza witumaa imakani aya ku malagiilyo, ukukie ku malagiilyo". 13 Kristo ai ukugunile usese kupuma ku uzung'wa nui ilagiilyo itungo nai wizepilye kizug'wa akunsoko itu. Kunsoko ikilisigwe "Uzumilwe kila muntu nuikakong, wa migulya ikota". 14 Isigo ai lituile kina ukende naza watulaa kung'wa Ibrahimuaza uzee tula ku antu a mahi kung'wa Kristo Yesu, Iti kina kuhume kusingiilya u wigombya nua ng'wau ng'welu kukiila uhuili. 15 Muluna, kutambula ku mpyani aki binaadamu, ga ni itungo naza wigombyaa nu wakinadamu wakondile kuikwa ukomu kutile nuhumile kuleka uu ang'we kongeelya. 16 Itungili i malago ai aligitigwe kung'wa Ibrahimu nu ku ulelwa nu akwe. shanga ai iligitigwe anga "ku uutugi" kusigiilya idu, ila badala akwe ku ung'wi wing'wene, "ku utugi nu ako" ni iza inge Kristo. 17 Itungili kiligitya iti, ilagiilyo naza lizile myaka 430 panyambe, Shanga lihejaa ilagiilyo ni la kunyuma nai liikiwe niltunda. 18 Ku nsoko anga ize uusal ai ize uzile ku nzila a malagiilyo, shnga ai uzee tula hanga uzile ku nzila a wigombya. Ku iti Itunda ai uupumilye nankanda kung'wa Ibrahimu ku nzila a wigombya. 19 Ku niki itungili ilagiilyo ai lipungwe? Ai longeeigwe kunsoko a milandu, kupikiila mulewa nu ang'wa Ibrahimu waze ku awo naza kitalao ai ai watulaa ulagiilwe. Ilagiilyo ai liikiwe kuukinyila kukiila u malaika ku mukono nua mulamuli. 20 Itungili u mulamuli usigiwe ku kilinkiila a muntu ung'wi, Ila Itunda inge ung'we wing'wene du. 21 Ku lulo iti gwa ilagiilyo likoli nsuta ni ilagiilyo ni la ng'wi Itunda? A! a! kunsoko anga ize ilagiilyo nai atulaa ipumugwe ai atulaa nu uhumi nu akuleta u upanga, tai ane ai iziigela ki ilagiilyo. 22 Ku iti badala akwe, Uukilisigwa ulugaie makani ihi pih a milandu. Itunda ai uze pilye izi iti kina wigombya nu akwe nua kuuguna usese mu uhuili mung'wa Kristo Yesu uhume kigeeleka ku awo ni akuhuiila. 23 Ku iti ze ikili nu uhuili kung'wa Kristo kuza, ai katulaa katung'waa nu kutula pih ilagiilyo kupikiila uze uukunukulwa nu auhuili. 24 Ku lulo ilagiilyo ai lizepigwe mutongeeli witu kupikiila Kristo nai akiza, iti kina kualigwe tai ane ku uhuili. 25 Itungili kunsoko uhuilin wazilee kutili hanga pih a mugozeeli. 26 Kunsoko unyenye mihi inge mi ana ang'wi Itunda kukiila uhuili mung'wa Kristo Yesu. 27 Ihi naza mogigwe mu ng'wa Kristo, Mumutugae Krusto. 28 Kitili Muyahudi ang'wi mu Yunami, mutuung'wa ang'wi mulyuku, mugoha ang'wi musungu, kunsoko unyenye mihi inge ung'wi mung'wa Kristo Yesu. Anga ize unyenye inge mi ang'wa Kristo Yesu. 29 Uu inge uutugwa nuang'wa Ibrahimu, Asali ku ngulu ilaggo.

4 Kuligitya kina kunsoko umusali inge ng'wana, mugila ikilo nu mutugwa, anga itule ga nu mukola hiu nua nsao yihi. **2** Badala akwe, ukoli pihl a mugozeli nu mukuiili kupikilla itungo nai liikilwe n Tata nu akwe. **3** Ga ni iti ga nu sese, nai katulaa kiang'inya, ai kuambiwe mu utung'wa nua malagiiyo na ng'wandyo na unkumbigulu. **4** Kuiti itungo ni lizipie nai lipikile, Itunda ai umutumile ung'wana akwe, mutugwa nu a musungu, mutugwa pihl ilagiiyo. **5** Ai witumile izi iti kuaguna awo nai akoli pihl ilagiiyo, iti kina kusingiilya i hali akutula anga ana. **6** Kunsoko unyenye inge mi ana, Itunda ai umulagiye ung'wau ng'welu nua ng'wana nu akwe mukati a nkolo yitu. Ng'wau ng'welu nuitangaa, "Abba, Baba". **7** Kunsoko iyiy uewe shanga wi mutugwa hangl ila ng'wana. Anga ize inge ng'wana, uu gwa uewe inge wi musali kkiila Itunda. **8** Ze ikili ga, itungo shanga ai mumulingile Itunda, ai mutule mi atungwa ku awo niiza ku upuumoo shanga alungu nangaluu. **9** Ku iti ingili kina mumulingile Itunda, ang'wi kina mulingikile ni Itunda, kuniki mukusuka hangl mumalaagiilyo ni manementaalu ni ng'wandyo ni magila anga kinya uwai? Iti muloilwe kutula atung'wa hangl? **10** Muambile ku ukendegeeli lihiku ni menso lukulu, upumili nua mieli, matungo, ni miaka. Nikenda itumba kunsoko anyu. **11** Nikenda itumba kina ku kinya kituunga ni agilye nankanda. **12** Kumupepeelya, aluna, mutule anga ni nili, kunsoko ga natuilee anga ni mili. Shanga ai muntumuie. **13** Ila mulingile kina, ai itulikile inge kunsoko a ulwae nua muili kina ai ntanantilye nkani ninza kitalanyu ku nkua a ng'wandyo. **14** Ga ni iti i hali ane a muili ai imukile mu ugeng'wa, Shanga ai mumeile ng'wi kuni hita. Badala akwe ai munsingiye anga u malaika nunang'wi Itunda, anga ai matulaa Kristo Yesu mukola. **15** Ku lulo, ukoli pii itungili uulowa nu anyu? Kunsoko kukiila kitalanyu kina, anga ihumikile, ai muzee komola imiho anyu nu kumpa unene. **16** Iti itungili, itii natulaa ni mulugu wanyu kunsoko kumuila itai? **17** Akuduma ku nsula, inge shanga ku ukende, aloilwe kumutemanula unyenye nu nene iti muatyate. **18** Inge iziza ikali kutula ni nsula kunsoko ni yili nziza, hangl shanga udu matungo ni nize nkoli palung'wi nu nyenye. **19** Ana ane aniino, kulwala uwai kunsoko anyu hangl kupikilla Kristo wumbe mukati anyu. **20** Aza nzee lowa aza ize nkoli pang'wanso palung'wi nu nyenye itungili nu kupiula ululi nu lane. Kunsoko nkete witumbi migulya anyu. **21** Ntambuili unyenye naza mukete isula kutula pihl ilagiiyo, shanga migulye ilagiiyo nili ligitilye? **22** Kunsoko ikilisigwe kina Abrahamu ai ukete ana akigoha abiili, ung'wi ku musungu uyo nu mutugwaa nu muya nu musungu ni mulyuuku. **23** Ga ni iti, uyo nua mutugwa ai utugilwe ku muili udu, ila uyo nua musungu nu mulyuuku

ku wigombya. **24** Makani aya ahumile kuganulwa kutumila mpyani, kunsoko asungu awa impyani ni malago abiili, Ung'wi ao kupuma kulugulu nula Sinai. Witugaa ana ni atugwa. Uyu inge Hajiri. **25** Itungili u Hajiri inge lugulu nu la Sinai ukoli ku Arabuni. Wimpuanigwa ni Yerusalemu ni itungili, kunsoko inge mutugwa palung'wi ni ana akwe. **26** Ila Yerusalemu niiza ikoli migulya inge ndyuuku, hangl iyi yiyo nyinya nu itu. **27** Kunsoko ikilisigwe, "Lowa uewe musungu nuili wimugumba, uewe ni shanga witugaa. Nyansula ululi hangl ukue iyogo ku ulowa uewe niiza wimugila u wizeeli nua kutuga kundogoelyo idu inge ana ang'wa nu aileemugumba, kukulinkiiila ni awo ni ang'wa uyo niiza ukete mugoha". **28** Itungili aluna, anga u Isaka, unyenye inge ana a wigombya. **29** Ku itungo nilanso naza u muntu naiza ai atugilwe ku ngulu nia muili ai umagilye uyo nai utugilwe ku ngulu nia ng'wau ng'welu, ku itungili inge lulo luuloo. **30** Ukilisigwa wiligitya uli, "Muheje umusungu mutugwa palung'wi nu ng'wana nu akwe nua kigoha, kunsoko ung'wana nu a musungu nu mutugwa shanga ukusala palung'wi nu ng'wana nua musungu nu mulyuuku". **31** Ku lulo, aluna, Usese shanga ana nua musungu nu mutugwa, ila inge nua musungu nu mulyuuku.

5 Inge kunsoko u Kristo ai ukinkiye u lyuuku iti kutule ki alyuuku, Uugwa, imiki ikomu muleke kuambigwa hangl mu mumumpeto nua utugwa. **2** Goza, unene Paulo, kumuila kina anga itule mikatalwa kiganda, u Kristo shanga ukumuailiya ku nzila ihi nanso. **3** Hangl, kumukuiila kila mugoha nu endile kiganda kina utakiwe kipumya nangulu ku malagiiyo ihi. **4** Mabaguwe kuli nu Kristo, awo ihi, "Numukualigwa tai ane" ku malagiiyo. Mugwie kuli nu ukende. **5** Ndogoelyo, ku nzila a ng'wau ng'welu, ku uhuili kulindiie u ugimya nua tai ane. **6** Mu ng'wa Kristo Yesu katalwa kiganda ang'wi kuhita katalwa kiganda kutili ndogoelyo ihi. **7** Inge uhuili wing'wene nuitumaa umulimo kukiila ulowa uugwa wisiigiila kintu. **8** Ai matulaa mi mankaa ntambo iziza. Nyenyu akamugilya kumikulya itai? U upeng'wi nua kituma nianso shanga upumile kitalakwe ng'wensu nui mitanga u nyenye. **9** Igai ishenyuu igazanja ipuli lihi. **10** Nkete usumbiilya nu nyenye ku Mukulu kina shanga mukusiga ku nzila ingiiza ihi. Wihi nuanso nuikamulimilya ukukenka uulamulwa nu akwe ng'wensu mukola, Wihi nuanso. **11** Aluna, anga ize nongolekile kutanantya ikidamu, ku niki nkili kagigwa? ku ikolyo ili, iko niiza inge ikito nila ikota ni la mpaga kihumile kubepigwa. **12** Inge ulowa nu ane kutula awo ni akumutongeela ibii aki hoola i kola. **13** Itunda umitangile, aluna, mu ulyuuku, iti muleke kuutumila u ulyuuku nu anyu

anga lyoma ku muili, Badala akwe ku ulowa muzii aiilya unyenye ku nyenye. **14** Kunsoko ilagiilyo lihi likondaniie ku ilago ling'wi; ni nyenso inge, "Inge kusinja umulowe umunyakisali nu ako anga uewe mukola". **15** Kuiti anga muze itakuna nu kilya, igozeeli kina muleke kibipya unyenye ku nyenye. **16** Kukligitya, gendi ku nkolo, ni ang'wi shanga mukukondaniilya insula nia muili. **17** Kunsoko u muili ukete nsula nkulu kung'wa ng'wau ng'welu, nu ng'wau ng'welu ukete nsula nkulu kikilya nu muili. Izi yuki kunyuma kila ing'wi nu muya, mapumilo i nge kina shanga mukituma iintu ni mukete insula ku ituma. **18** Ku iti anga u ng'wau ng'welu umutongee unyenye, mikutili pihi ilagiilyo. **19** Itungili intendo nia muili yigeekile. Ni yenso inge, usambo, ushapu, wii. **20** Ipolya ni la adudu, ulogi, ulugu, wilea, nsula, kuhung'wa iko, wikingumi, utemanuki, nua matekeelo, **21** Wilu ulaku ugala ntuli ni makani mauya anga aya. Nu mu huguuye unyenye, anga nai nu muhuguuye un'wandyo, kin awo ni akituma imakani anga nanso shanga akusala uutemi ua ang'wi Itunda. **22** Ku iti inkali ang'wau ng'welu inge ulowa, ulyuuku, ugimya, uza nua nkolo, untu nu uziza, uhuili. **23** Upolo, hangi ngele; kutili anga ilagiilyo kikilya ni makani anga ayo. **24** Awo ni ang'wa Kristo Yesu au wagilye umuili palung'wi nu umila mati ni nsula ni ao ni mbii. **25** Anga ize kuike kung'wau ng'welu hangi kugende ku ng'wau ng'welu. **26** Kuleke kutula kia kidaya, kuleke kidumiilya kila ung'wi ku miakwe, Ang'wi kuleke ki onela u wilu.

6 Aluna anga itule u muntu uambilwe mu ubii, unyenye ni mia ng'wau ng'welu, mulagiigwe kumususha u muluna nuanso ku nkolo a ulyuuku. Munu muze mukendegee akola muleke kugeg'wa. **2** Mikenkelye i miligo, nu kululo muku likondaniilya ilagiilyo ni lang'wa Kristo. **3** Anga itule u muntu wihi ukihenga ingi wi bahu kunu shanga kintu, ukikongela u mukola. **4** Kila ung'wi naugemeelye u mulimo nu akwe, Uugwa ukutula ni kintu mukola wing'wene ni ka kikulya, shanga kiniganiilya u mukola nu muntu wihi. **5** Ndogoelyo kila u muntu ukuhola u miligo nuakwe mukola. **6** Muntu nai umanyisigwe u lukani kusinja amuhanguile i maziza ihi u ng'walimu nu akwe. **7** Leki kukongelwi; Itunda shanga we senswaa, kila nuku kitemela u muntu kiko ukukiogola ga. **8** Kila nui temelaa imbeu mu upumuomo nuakwe nua milandu, wikagola u ubepigwa ku iti nuanso nuitemela imbeu ku ng'wau ng'welu, wikaogola upanga nua kali na kali kupuma kung'wa ng'wau ng'welu. (aiōnios g166) **9** Kuleke kukatala kituma imaza, ndogoelyo ku matungo akwe kuuogola anga itule shanga kuuhung'wa u ukata. **10** Iti gwa, matungo ni kikatula ni lyoma, kitume ni maziza ku kila ung'wi. Kitume

ni maziza ku kilinkiila lukulu ku niamoli mukati a uhuili. **11** Gozeeli u ukulu mumabada nakilisilwe ku mukono nu ane mukola. **12** Awo ni aloilwe kituma uziza ku isigo ni la muili wawo anya kusingigwa atalwe kiganda. akituma iti kunsoko aleke kingila mu lyago nu likota ni la mpaga ni lang'wa Kristo. **13** Ndogoelye ga nao ni atawe ki ganda akola shanga aambile ilagiilyo. Badala akwe aloilwe unyenye mutalwe kiganda iti ahume kilolya ku miili anyu. **14** Ilike kupumiila nilolye kwala kikota ni la mpaga ni la Mukulu nu itu uYesu Kristo. Inge ku ng'wensu u unkumbigulu ai wagigwe ku ng'waane nu nene ku unkumbigulu. **15** Kunsoko shanga ikeewe katalwa ki ganda ang'wi kuhita katalwa kiganda kutula inge kintu. Badala akwe ulelwa nu upya inge wa ngulu. **16** Ku ihi anya kieke ku ilagiilyo ili, atule nu ulyuuku nu ukende utule migulya ao ihi, ni migulya a Israeliang'wa Itunda. **17** Puma itungili muntu wihi waleke kunyoma, ndogoelyo nkenkile logo nulang'wa Yesu mu muili nu ane. **18** Ukende nua Mukulu witu Yesu Kristo utule ni nkolo ni anyu, Aluna. Amina.

Efeso

1 Paulo, mutugwa wa ng'wa Kristo Yesu ku ulowa nu wang'wi Itunda. Ku awo nai abaguwe kunsoko ang'wa Itunda ni akoli ku Efeso hangi niiza inge ahuiili kung'wa Kristo Yesu. **2** Ukende utule kitalanyu nu ulyuuku nu upembeeye kung'wi Itunda Tata nu utunu mukulu u Yesu Kristo. **3** Itunda hangi Tata nu a mukulu nu itu Yesu Kristo nu apegwe ikulyo. Hangi ng'wenso nai ukukendepile kukiila ukende nua ki ng'wau ng'welu, mu kianza ka kilunde mukati ang'wa Kristo. **4** Ze ikili kuumbwa uunkumbigulu, Itunda ai ukuholanilye usese niiza kuhuiie mung'wa Kristo. Ai ukuholanilye usese iti kuhume kutula elu ni shanga kitukwaa ntongela akwe. **5** Ku ulowa Itunda ai uholanilye u ng'wandyo ku uhola anga ana akweku nzila ang'wa Yesu Kristo. Ai witumile izi kunsoko ai uloogewe kituma iko nai ukete i nsula. **6** Mapumiilo akwe inge kina Itunda ukukuligwa ku ukende nua ikulyo ni lakwe. Iki kiko nai ukinkiye nankanda ku nzila a mulowa nu akwe. **7** Ku nsoko mu mulowa nu akwe, kukete ligunwa kukiila sakami ni akwe. ulekelwa nua milandu. kulikete ili kunsoko a ugoli nua ukende nu akwe. **8** Ai wutumile ukende uwu kutula widu kunsoko itu mu upolo nu umanyi. **9** Itunda ai witumile ikumuke kitaitu iyo itai nai ipihile na masigo, kupumiila ni nsula nai igeelekilemukati ang'wa Kristo. **10** Itungo imatungo akondaniie ku ukondaniili nua masigo akwe. Itunda ukuiika palung'wi kila i kintu ni ka kilunde niki nika migulya ihi mukati ang'wa Kristo. **11** Mung'wa Kristo ai katulaa kaholanigwa nu kusigiilwa ze ikili imatungo. Iyi ai ituile inge kupumiila ni masigo ang'wa nu itumaa i intu yihi ku isigo nila ulowa wakwe. **12** Itunda ai witumile nianso iti kina kuhume kutula kukoli ku ilumbi nila ikulyo ni lakwe. Ai katulaa kiang'wandyo kutula nu ugimya mukati ang'wa Kristo. **13** Ai ituile ku nzila ang'wa Kristo kina ai migule lukani nula tai, nkani ninza nia ugunwa nu anyu ku nzila ang'wa Kristo. Ai ituile ku ng'wenso ga kina mahuiie nu kuikilwa u logo nua ng'wau ng'welu nai wigombigwe. **14** Ung'wau ng'welu yuyo ukuili nua usali witu kupikiila uhuili ni ikigeleka. Iyi ai ituile inge ku ilumbi nu ukulyo ni lakwe. **15** Kunsoko iyi, Puma itungo nai nigule lukani kutula uhuili nu anyu mukati ang'wa Mukulu Yesu nu kutula ulowa nu anyu ku awo ihi naza abaguwe kunsoko akwe. **16** Nkili kuleka kumulumbiila Itunda anyu nu ku ata mumalompi ane. **17** Kulompa kina Itunda nua Mukulu nu itu Yesu Kristo. Tata nu ikulyo, wika minkiila nkolo a upolo, ukunukulwa nua umanyi nu akwe. **18** Kulompa kina miho anyu na munkolo aikilwe welu ku nyenye kulinga inge nu u uli uugimya nua kitngwa kitalanyu. Kulompa mulinge kina u ugimya nuikulyo nila usali nu akwe mukati nua awo nai

abaguwe kunsoko akwe. **19** Kulompa kina ulinge u ukulu nu ukilinkiie nua ngulu ni akwe mukati itu niiza kuhuiie. Uwu ukulu inge kupumiila nu kituma milimo mu ngulu ni akwe. **20** Iyi inge ngulu nai itumile milimo mukati ang'wa Kristo matungo Itunda nai umuukilya kupuma ku ashi nuku mikalinsha mu mukono nu akwe nua kigoha mu kianza ka kilunde. Ai umikalnsilye u Kristo migulya kuli nu utemi, ngulu, uhumi, ukulu ni kila lina nilitegwaa. **21** Ai umikalnsilye Yesu shanga kintu ku itungo ili ku iti ku itungo nilipembilye ga. (aiōn g165) **22** Itunda uikilagilye i intu yihi pihia mugulu ang'wa Kristo. Umuzepilye ng'wenso itwe migulya a intu yihi mi ltekeelo. **23** Inge itekeelo kina lilo muili nu akwe ukondaniili nu akwe niiza wizuligwa i intu yihi mu nzila yihi.

2 Anga uu nai matulaa mukule mu utumuli ni milandu anyu. **2** Ai ituile mu aya kina hanza ai mulongolekile kuniganiila ni matungo na unkumbigulu uwu, ai matulaa mukugendeela ku kuutyata u utemi nua ngulu nia migulya. Iyi yiyo nkolo akwe nuitumaa umulimo mu ana nia kupihika. (aiōn g165) **3** Usese kihi apo ung'wandyo ai katulaa mukati ao mu awa ni shanga ahuiie. Ai katulaa kuituma ku mpyani a nsula mbibii nia miili itu. Ai katulaa kuituma ulowa nua muili nu umanyi nu itu. Ai katulaa ku upumoo ana nia ikuo anga i auya. **4** Kuiti Itunda inge nua ukende widu kunsoko a ulowa nu akwe ukulu nai ukuloilwe usese. **5** Matungo nai katulaa ki ashi mu utumuli nu itu, ai ukuletile palung'wi mu likalo nu luza mukati ang'wa Kristo. Inge ku ukende kina mugunilwe. **6** Itunda ai ukiukilye palung'wi nu kuu zipya kikie palung'wi mu kianza ni ka kilunde mukati ang'wa Kristo Yesu. **7** Ai ukuzipilye izi iti mu matungo nazile ahume ku ulagiila u ugoli ukulu nua ukende nuakwe. Wikulagiila usese izi ku nzila a ukende nu akwe mukati ang'wa Kristo Yesu. (aiōn g165) **8** Ku ukende mugunilwe ku nzila a ulyuuku. Hangi iyi shanga ipembeeye ni ntendo, Mapumiilo akwe, aleke kutula ukoli ung'wi ao nua kikulya. **10** Kunsoko usese ku mulimo nu ang'wi Itunda, kuumbilwe mung'wa Kristo Yesu kituma ntendo nkende, Inge ntendo izi naza Itunda ai uzupiiye puma imatungo a kali ku nzila itu iti kugende mu nanso. **11** Ku lulo kimbukiili kina apo ikali ai matulaa antu a mahi ku kinyamuili. Mitang'wa, "Miagila ikidamu" ku iko nikitangwaa kidamu nika muili ni kitung'waa ku mukono nu ang'wa bina adamu. **12** Ku itungo ni lanso ai matulaa mubaguwe nu Kristo. Ai matulaa mu aziila ku antu a Israeli. Ai matulaa aziila ku ilago ni la wigombya. Ai matulaa miagila ikulu ku uhiu Ku itungo ni lizile. Ai matulaa bila Itunda mu unkumbigulu. **13** Ku iti itungili kung'wa Kristo Yesu unyenye naza apo

ng'wandyo matulaa kahelu ni Itunda maletwaa pakupi ni Itunda ku sakami ang'wa Kristo. 14 Kunsoko ng'wenso yuyo ulyuuku nu itu ai witumile abiili kutula ling'wi, ku muili nu akwe ai uugazangilye ikiligo ni la utemanulwa naza latulaa likutemanue, nuanso u ulugu. 15 Kina ai uligeeye papo ilagilyo ni li lago ni la nzila iti kina waumbe muntu ung'wi mupya mukati akwe. Akazipya ulyuuku. 16 Ai witumile izi iti kumalamula madale abiili na antu kutula muili ung'wi kung'wi Itunda kukiila ikota la mpaga. Ku nzila i kota ni la mpaga ai uubulagile u ulugu. 17 U Yesu ai uzile nu kutanantya u ulyuuku kitalanyu unyenye nai matulaa kuli nu ulyuuku ku enso awo nai atulaa pakupi. 18 Ku ndogoelyo ku nzila ang'wa Yesu usese kii abiili kukete i lyoma kung'wa ng'wau ng'welu ung'wi kingila kung'wa Tata. 19 Iti gwa, unyenye antu a mahi shanga anya mihinzo ni aziila hangi. Ila inge akola ihi palung'wi ni awo nai abaguwe ku nsoko ang'wi Itunda hangi atuung'wa mi ito ni lang'wi Itunda. 20 Muzengilwe migulya a musiiingi nua atuung'waa ni anya kidagu. Kristo Yesu mukola ai watulaa ai watulaa igwe ikulu ni la ku mpelo. 21 Mu ng'wenso i jengo lihi litunganigwe palung'wi nu ku kula anga itekeelo mu kati a Mukulu. 22 Inge mukati akwe unye nu nyenye mukuzengwa palung'wi anga kianza ni ka kikiie kung'wa Itunda mu ng'wau ng'welu.

3 Ku nsoko a iki unene, Paulo, inge ni mutugwaa wang'wa Yesu Kristo kunsoko anyu, Mahi. 2 Hangi nihuiie nia kina migulyee migulya a milimo nua ukende nua ng'wi Itunda nai uninkiye ku nzila anyu. 3 Ku mukilisilya kupumiila ni mpyani a ukunukulwa naza ukunukuwe kitalane. Uwu inge itai nai wipihile naza nu ukilisilye ku ukupimi ibada i lulya. 4 Nu kusoma kutula aya, ukuhuma kulijya u upolo nu ane mu utai uwu nu i pihile kutula u Kristo. 5 Ku Ulelwa nu ungiiza u tai uwu shanga ai witumilwe umanyike ku ana a antu, iti ku itungili waikilwe kihenga ku ng'wau ng'welu ku atungwaa nai abaguwe nu unyakidagu. 6 Uu tai uwu nu ipihile inge i antu nia mahi ni anya muhangu i itu ni atungwaa i itu nia muili. Inge anya muhangu palung'wi nu wigombya nu ang'wa ki Kristo Yesu kukiila nkani ninza. 7 Hangi ku ili nazipigwe munyamilimo ku isongeeelyo ni la ukende nu ang'wi Itunda nai upumigwe kitalane ku kiila witumi nua ngulu akwe. 8 Itunda ai upumilye isongelyo ili kitalane, ga ni ni kutula unene inge muntu muniino nua ihi ku awo nai abaguwe kunsoko ang'wa Itunda. Isongeeelyo ili inge uatakiwe kutanantilya imahi nkani ninza ni ikete u ugoli ni shanga wipikulwa nu ang'wa Kristo. 9 Utakiwe kuatanantilya antu ihi migulya a ntuni inge isigo la ng'wi Itunda nua kimpinyimpinyi. Uwu ige isigo naza latulaa lipihilwe ku miaka idu na kiile, hangi Itunda niiza uiumbile i intu yihi. (aiōn g165) 10 Ila ai latulaa kina, kukiila itekeelo, I

atemi ni ngulu mu nkika ni yi ilunde alije kulinga nkika idu ni a upuumoo nua upolo nu ang'wi Itunda. 11 Aya aza azepumila kukiila isigo ni la kali na kali naza likondaniye mukati ang'wa Kristo Yesu mukulu nu itu. (aiōn g165) 12 Kunsoko mung'wa Kristo kukete ugimya nu uhumi nua kingila ku ugimya kunsoko a uhuili witu kung'wa akwe. 13 Ku lulo kumulompa muleke kuhung'wa u ukata kunsoko anyu. Aya inge ikulyo ni lanyu. 14 Kunsoko iyi kutugama kung'wa Tata. 15 Ni iza ku ng'wenso kilandugu kilunde nu migulya ihi Itangilwe lina. 16 Kulompa kina walije kumukendepya, kupumiila nu ugoli ni ikulyo ni lakwe amuzipye ukomu ku ngulu kukiila ng'wau ng'welu nu akwe, na iza ukoli mukati anyu. 17 Kulompa kina u Kristo wikie mukati a nkolo ni anyu kukiila uhuili. 18 Kulompa kina mutule ni itina nu musingi nua ulowa nu akwe. Mutule mu ulowa nu akwe iti muhume kulinga palung'wi ni ihi nia huie ni yili uugali, nu ulipu, nu unyansuku, nu ulundu nua ulowa nu ang'wa Kristo. 19 Kulompa kina mulinge kina u ukulu nua ulowa nua ang'wa Kristo, naza ukilinkie u ulingi. Mitume aya iti mizuligwe nu ukondaniili wihi nu ang'wi Itunda. 20 Hangi itungili kung'wakwe ng'wenso nu uhumile kituma kila ikani kukiilinkila ni ihi ni kuumulompa ang'wi ni ku umasigila, kukiila ngulu nakwe ni ituma milimo mukati itu. 21 Kung'waakwe ng'wenso itule ikulyo mukati i itekeelo nu mung'wa Kristo Yesu ku ulelwa wihi nua kali ni kali. Amina (aiōn g165)

4 Ku lulo, anga mutungwa kunsoko a Mukulu, kumusinja mugende kuniganiila nu witangwi naza Itunda umitangila. 2 Mikie ku kutuna pihi nu ukulu nu upolo nu ugimya. Muzi hooeela mu ulowa. 3 Itumi ku kinyangulu kuuiika u ung'wi nua ng'wau ngwelu mu kitungo nika ulyuuku. 4 Ukoli muili ung'wi nu ng'wau ng'welu ung'wi, anga nai iza matuilee ga mitangilwe nu kulukuulu na upoelya ling'wi ni la witangwi nu anyu. 5 Hangi ukoli mukulu ung'wi, uhuili ung'wi wogigwa ung'wi. 6 Hangi Itunda ung'wi hangi Tata nua ihi. Ung'wenso ukoli migulya a ihi. ung'wenso ukoli migulya a ihi, nu mukati a ihi. 7 Ku kila ung'wi nu itu winkii igwe u uhumi u uhumi kuniganiila ni ngele a uhumi nu ang'wa Kristo. 8 Inge anga u ukilisigwa nu uligitilye: "Nai ulumile migulya nangulu, ai uatongee i a holwa mu utungwaa, akapumya u uhumi ku antu". 9 Inge ntuni indogoelyo a "Ai ulumile" Kwa ala kinga ai usimile ga ni nkika nia pihi nia ihi? 10 Nuanso nai iza ai usimile inge muntu yuyo yuyoo niiza ga ai ulumile migulya a ilunde lihi. ai witumile izi iti u ukoli nu akwe utule mu intu yihi. 11 U Kristo ai upumilye u uhumi anga itii: atung'waa, anyakidagu, ainjilisti, adimi ni a ng'walimu. 12 Ai witumile izi kua aailya i ahuili kunsoko a milimo ni a uailya,

kunsoko a kuuzenga muili nu ang'wa Kristo. 13 Ukituma izi kupikiila u sese kihi ku pikiile u ug'wi nua uhuili nu uhungu nua ng'wana wang'wa Itunda. Ukituma izi kuhume kung'adila anga awo ni apikiie u unyansuku nu ukondaniie nu angwa Kristo. 14 Iki inge iti kina kuleke kutula hangi anga ang'yinya, kuleke kiputigwa kunu nuko, Iti kina kina kuleke kuholwa ni kila mpyani a ng'wega nua umanyisigwa, ku ulugu nua antu mu uhugu nua ukongelwa nu ulimie. 15 Badala akwe, kutambule i tai mu ulowa nu kukila kukilinkiila mu nzila yihi mukati akwe niiza yuyo itwe, u Kristo. 16 Kristo ukaminkaniilye, ku palung'wi, muili wihi nua uhuili, ukaminkanigwe palung'wi ni kila nungo iti kina muili wihi ukule nu kizenga u wenso mu ulowa. 17 Ku lulo kuligitya ili, hangi kumusinja mu Mukulu muleke kugenda hangi anga antu a mahi ni akugenda mu shanga ilu nua mahala ao. 18 Akitiwe kiti mu masigo ao. Azunsigwe kupuma mu upanga nu ang'wi Itunda ku upungu nu ukkoli mukati ao kunsoko a ukaku nua nkolo ni ao. 19 Shanga ijaa i minyala. Ileeke akola ku ulaku mu ntendo ni nshapu, mu kila mpyani nia ubii nua nkolo. 20 Ku iti, Izi shanga ai mumanyisilye kutula u kristo. 21 Nsigile kina migulye kutula ng'wenso. Nsigile kina matuilee mukumanyisigwa mu ng'wenso, anga udu i tai ni koli mukati ang'wa Kristo. 22 Kusinja mutugule imakani ihi na kigendi nu lugendo ni lanyu nu la kali, inge untu nua kali, nu i olaa kunsoko a nsila nia ukongelwa. 23 Tuguli u untu nuanyu nua kali iti kina muzipigwe apya mu nkolo ni mahala anyu. 24 Itumi izi iti kuhume kutugala untu upya, nu itongile ni Itunda, Uumbilwe mu tai ane nu welu nua tai. 25 Kululo, uikie kuli u ukongelwa, "Ligitya itai, kila ung'wi nu munyakisali nu akwe" kunsoko udu ki anyamuhangu ku kila ung'wi ku miakwe. 26 Mutule ni ikuo, ku iti muleke kituma umulandu" i lyoa lileke kuhaiila ize mukoli mimkuo ni lanyu. 27 Leki kuminkiilyi u mulugu i lyoma. 28 Wihi nuiaa kusinja nualeke kia hangi. Badala akwe inge kusinja witume mulimo. Witume i milimo ni kete i nsailo ku mikono akwe, iti kina ahume kumuailiya u muntu nu kete u lwinzo. 29 Ntambu ni mbii ileke kupuma mu malangu anyu. Badala akwe, imakani kusinja apume mu malangu na nonee ku lwinzo. Kuinkiilya nsailo awo niategeeye. 30 Hangi leki kumuhumi i kinya uwai u ng'wau ng'welu nu ang'wi Itunda. Inge ku ng'wenso kina maikiigwe ugomola ku nsoko a mahiku na ugunwa. 31 Kusinja muuikie kuli u wai wihi, u utaki, ikuo, wilea. ituki, palung'wi ni kila mpyani nia ubii, Tuli miakende unyenye ku nyenye. 32 Mutule nu iaisa. Milekele unyenye ku nyenye, anga lilo Itunda mu ng'wa kristo nai umulekee unyenye.

5 Ku lulo mutule antu a kumutyata Itunda, anga ang'yinya akwe nua loilwe. 2 Mugende mu ulowa, uu uuu anga u Kristo nai ukuloilwe uses, ai wipumilye mukola ku nsoko itu. Ng'wenso ai watulaa isongeeelyo ni ipolya, kutula unyukiilo nu uzaa nua kumuloeelya Itunda. 3 Ugoolya ang'wi u ubii wihi ni nsula mbibii kusinja ileke kutambulwa mukati anyu, anga niitakiwe ku ahuili. 4 Ang'wi u bipilwa uteke kutambulwa, ntambu nia kipungu, ang'wi myete na kuhumya minyala, niiza lbahu badala akwe utule ukoli u ulumbiilyi. 5 Muhumile kutula ni kulu kuuluu ni kina ukoli ugoolya, ubii ang'wi ni nsula, nuanso wikumbikila ia dudu, mugila isalo lihi mu utemi nu ang'wa Kristo ni Itunda. 6 Muntu wihi nualeke kuukongela ku nkani ntile, kunsoko a makani aya ikuo ni lang'wi Itunda lipembilye migulya ni la ana ni shanga ikilajaa. 7 Uugwa uleke kihanguila palung'wi nienso. 8 Kunsoko unyenye ung'wandyo ai matulaa kiti, ku iti itungili matulaa alyuuku ku Mukulu. Uugwa gendi anga ang'nya nia lyuuku. 9 Kunsoko i nkani nia welu ihanguie uuzaa wihi, tai ane ni tai. 10 Duma iko ni kikuloeelya ku Mukulu. 11 Uleke kutula ukoli umuhangu mu milimo a kiti ni migila anga nkali, badala akwe miike ng'walyi. 12 Kunsoko imakani makitung'w ni enso mu kiti inge minyala ikulu ga nu kumaganula. 13 Makani ihi, na kupihuulwa nu welu, itulaa ng'walyi. 14 Kunsoko kila ikintu ni kipihuiwe kutulaa mu welu, uugwa wiligitya izi, "Uka, uewe nu lae, hangi humbuka kupuma mu ashi nu Kristo ukelya migulya ako". 15 Uugwa tuli nu uhugu iti ni mukugenda, shanga anga antu niagila u ulingi. 16 Liguni itungo kunsoko imahiku inge. 17 Muleke kutula apunga, badala akwe lingi ntuni u ulowa nua Mukulu. 18 Leki kugali ku magari, witongeela mu ugazanja, badala akwe miziligwe nu ng'wau ng'welu. 19 Itambulyi nu kila ung'wi nu anyu ku malumbiilyo, ni ikulyo' ni mimbo nia mu nkolo. Imbi nu kikulya ku nkolo ku Mukulu. 20 Mahiku ga pumya ilumbi ku makani ihi mu lina ni lang'wa Kristo yesu Mukulu nu itu kung'wi Itunda Tata. 21 Ipumyi akola kila ung'wi ku muya ku ikulyo ni lang'wa Kristo. 22 Asungu, ipumyi ku agoha ni anyu, anga ku Mukulu. 23 Kunsoko umugoha inge itwe ku musungu, anga u Kristo nuili itwe ku itekeelo. Inge muguni nua muili. 24 Kuiti anga Itekeelo ni lili pih ang'wa Kristo. uu u uu iasungu kusinja itume uugwa ku agoha ni ao mu kila ikani. 25 Agoha, alowi iasungu anyu anga uu uKristo nai uliloilwe itekeelo hangi akipumya u mukola kunsoko akwe. 26 Ai witumile nianso iti itule tyelu. nai uleilye ku kuloja ku mazi mu lukani. 27 Ai witumile izi iti kina wahume ki inkiilya umukola itekeelo lyelu, kutili ikimala ang'wi ubii ang'wi kintu ni kimpanyi ni aya, badala akwe inge lyelu ni igila nu milandu. 28 Ku nzila yiyo yiyoo, agoha atakiwe kwalowa i asungu ao anga i miili ao.

Nuanso nu muloilwe u musungu nuakwe wiloilwe u mukola. 29 Kutili ga nung'wi niiza u ubipiwe u muili nu akwe. Badala akwe wiuzipya nu kuulowa anga u Kristo ga nai uliloilwe itekeelo. 30 kunsoko usese inge kianya muhangu nia muili nu akwe. 31 "Kunsoko iyi umugoha ukumuleka u tata nu akwe nu nyinya nua akwe nu ki tunginkana nu musungu nu akwe, hangi nianso ni abiili akutula muili ung'wi". 32 Uwu ai ituille wipihile. Kuiti kuligitya kutula u Kristo ni Itekeelo. 33 Kuiti kila ung'wi nuanyu kusinja nua mulowe umusungu nuakwe anga u mukola, nu musungu kusinja amukulye u mugoha nuakwe.

6 Ang'inya simi pihi ku aleli ni anyu mu Mukulu, ku ndogoelyo iyi inge tai ane. 2 "Mukulye u Tata nu ako nu ia nu ako (ndogoelyo iyi lulo ilagiiyo ni la ng'wandyo ni ukete wigombya). 3 "Iti itule bahu kitalanyu hangi muhume kieke likalo luliipu migulya ihi". 4 Nu nyenye a Tata, muleke kuahumya ikuo ang'inya nu kuasakiiya ikuo, badala akwe, Aleli mu uhuguligwa ni malagiiyo a Mukulu. 5 Nye atungwa tuli nu lwijo ku akulu ni anyu nia apa mihi ku ikulyo ikulu nu ukagati ku woa nu upumiiie mu nkolo ni anyu. Mutule nu lwijo kitalao anga lulo ni mu mukuiye u Kristo. 6 Ikulyo ni lanyu lileke udu pang'wanso i akulu ni anyu ni akumugoza iti kualoeelya. Badala akwe, tuli nu lwijo anga atungwa ang'wa Kristo. Itumi u ulowa nua ng'wi Itunda kupuma mu nkolo ni anyu. 7 Atumikili ku nkolo nianyu yihi, kunsoko mukumutumikila Mukulu hangi ang'wi shanga bina adamu, 8 Mutakiwe kulinga kina mu kila ntendo ninza u muntu nu kituma, ukisingiilya isongeelyo kupuma ku Mukulu, Anga itule inge mutungwa ang'wi muntu mulyuuku. 9 Nu nyenye akulu itumi zizo ziizoo ku atungwa anyu, leki kuatumbi ize mulingile kina nuanso nuailee mukulu nua ihi inge yuyo nu koli kilunde. Ize mulingile kina kutili u ukuli nua uteele mukati akwe. 10 Panyambe, Tuli ni ngulu mu mukulu nu mu uhumu nua ngulu ni akwe. 11 Tugali i yigi yihi ni ang'wi Itunda, iti kina mulije kimika nsuta nu ulugu nua mulugu. 12 Kunsoko i mbita itu shanga a sakami ang'wi a nyama, ila inge kikilya nu utemi ni ngulu nia ng'wau ng'welu ni ahumi nia unkumbigulu nua ubii ni kiti, kikilya nia hing'wi mu nkika nia kilunde. (aiōn g165) 13 Ku lulo, Tugali i yigi yihi ni ang'wi Itunda, iti muhume kimika ikomu ki kilya nu ubii mu itungo ili ni bii. Ze yakilaa kumala kila i kintu, mukimika ikomu. 14 Panyambe imeki ikomu, itumi izi ze yakilaa kutulaa matungaa umushipi mu tai ni tai ane mu kikua. 15 Itumi izi ize matulaa mutugae u ukondaniili mu migulu anyu nua kutanantya nkani ninza nia ulyuuku. 16 Mu kila hali ize muhoile inguta nia ulyuuku, niiza ikuuhumya kumilimisa i miyi na uyo umubii. 17 Tugali i

nkompila nia ugunwa nia panga nia ng'wau ng'welu, niiza inge lukani nu lang'wi Itunda. 18 Palung'wi ni malompi ni ipolya, lompi ku ng'wau ng'welu kila itungo, ku ulomeeli uwu tuli miakendegeeli kila itungo ku ugimya wihi ni malompi kunsoko a ahuiili ihi. 19 Lompi ku nsoko ane, iti ni nkiiiligwe u utungwaa ni nikalugula u mulomo nu ane. Lompi kina ni alingase ku ugimya i tai ni pihile kutula nkani ninza. 20 Inge kunsoko a nkani ninza unene ni balozi nai ntungilwe i minyororo, iti kina mukati ao ndigitye ku ugimya anga ni ndigwe kuligitya. 21 Kuiti unyenye ga mulinge imakani ane ni mpyani ni nongolekile. Tikiko muluna nu ane mulowa hangi munyamilimo ni muhuiili mu Mukulu, wikamupikiilya kila i kintu. 22 Numulagiiye kitalanyu ku isigo ili lyenso ikulu, iti kina mulinge i makani kutula usese, Ahume kumupoelya i nkolo ni anyu. 23 Ulyuuku nu utule ku aluna, u ulowa palung'wi nu ulyuuku kupuma kung'wi itunda. Tata nu mukulu u Yesu Kristo. 24 Ukende nu utule palung'wi ni ihi ni amuloilwe u Mukulu u Yesu Kristo ku ulowa wuwo ni shanga wikuzaa.

Wafilipi

1 Paulo nu Timoteo itumi ang'wa Kilisto u Yesu, awaniabagawe mung'wa Kilisto niakiie ku Filipi palung'wi neemili, agozi. **2** Ukende utule nunyenye nuupolo nuupumile kung'wi Tunda Tata nuitu nu Bwana witu u Yesu Kilisto. **3** Numusongeye Itunda nuane anga numukimbuke unye mehi. **4** Kila ilompi lane ayi kunsoko anyu mehi kila nukulompa, ingi nilowa nukumulompela. **5** Nkite masongelyo iduu kunsoko apalung'wi wanyu munkani ninza kupumiila luhiku la ng'wandyo sunga nilelo. **6** Nkete ikulukulu kina nuanso naiwanzilye umulimo nuuza mukatii anyu ukulongolya kuumala sunga uluhiku nulang'wa Bwana u Yesu Kilisto. **7** Inge uu kung'waane kija ite kung'waanyu mehi kunsoko numuikile munkolo ane. Kuite unye matula meeane muukende mukitungo kane ukuveli nuulagile nuane munkoni ninza. **8** Itunda mukueli wane, ite nkite insula kunsoko anyu mihi ulowa nuawamukati ang'wa Kilisto u Yesu. **9** Haki kulompa kina: ulowa wanyu wongeeleke kukiila mahala nuulingi wehi. **10** Kulompa kunsoko ite mutule nuuhumi nuakugemeelya nukusagula imakani nibahu kukila kuite kumulompeela gwa ite mutule miaza shangaeze mukete kimeli kehi muluhiku iang'wa Kilisto. **11** Kuitegwa mizuligwe ninkali niyatai niyigeela mung'wa Yesu Kilisto, kuukulu nikolyo lang'wi Tunda. **12** Itungile aluna ane, ndoilwe mulinge kina, imakani nakupila kung'wane naitumile nkani ninza ilongoleka ikulu. **13** Yiyo ndogoiyo itungo yane mung'wa Kilisto, ulengekile kualindi niakulu ehi nukukila ung'wa muntu gwa. **14** Nialuna iidu mung'wa mukulu, kunsoko atungo yane, ikapeng'wa nukugema nukugema kutanantya kaze agila uwoa. **15** lauyaa amutanantya itai ukilisto kuumeli nuwilei, niitegwa niangeza kisego niza. **16** Awa neemutanatya ukilisto kuulowa alingile kina mbikilwe apa kunsoko akukuila utanantyi. **17** Ingi iidu akumutanatya ukilistokuing'wene kumasego nimabeisiga kina akuletekelya lwago iane mumunyololo ane. **18** Kululoo? Shangankee, ang'wi inzila ikatula ulugu ang'we tai, ukilisto ukutanantigwa kuite ndoigwa hangi ndoilwe. **19** Kunsoko ningile kina ite ikaleta kuluguilwa kung'wane, ikani ile likapumila kunsoko amalompi anyu nakuailya nung'waung'welu Yesu Kilisto. **20** Kimpyana nuisumbyeli wane nuakulukulu nitai nikina shangakutula niminyala ang'wi ugimya wakwe wehi, anganaiza mahiku nitungele, nsumbiye kina Ukilisto ukunansulwa mumueli wane, agaitule numupanga ang'wi numushi. **21** Kundogoiyo kung'wane unene kieke inge Kilisto nukusha inge nsailo. **22** Kuite anganikie mumueli yetuga nkali mumulimo wane, kululo shangaimine nileule nilakosagula. **23** Ndogoiyo

nisukung'wa ikulu nimasego aya na mweeli. Nkete nsula akuleka umweli nukutula palung'we nu Kilisto kintu nikiza inge kansailo ikulukulu. **24** Ganiite kuaga mumiile uwu inge lukani lamuhimu ikulukulu kunsoko anyu. **25** Kunsoko nkete ikulukulu migulya aile, ningile ninikasaga nukulongoleka kutula palung'wi nunyenye mihe kunsoko aunoneli nuwahueli wanyu. **26** Nilikaleta uulowa wanyu nuukulu mung'wa Kilisto u Yesu kunsoko ane ikigeleka, aukulu wane palung'wi nunyenye. **27** Mutakiwe kieke ulikalo lanyu mulugendo nuluza nulutakiwe munkani ninza niang'wa Kilisto, nije kina mimekile ikomu kunkolo ing; wi, muzikilya uhueli nuankani ninza kupalung'wi. **28** Hangi muleke kutumbwa nikintu kihe nulukutendwa nianya ulugu anyu ila kitalanyu ingi kilingasilyo kaugunwa kupuma kung'wa Itunda. **29** Kundogoiyo unyenye mikeigwe kunsoko ang'wa Kilisto, shangakumuhuela du, ila ganukigigwa ganung'wensu. **30** Kundogoiyo mukete winyomi wuwowuwo anga numuihangile kitalane hangi migule nukete ga milelo.

2 Angeze ikole mung'wa Kilisto. Angeze wiloeli muulowa wakwe. Angize ukole upalung'wi nuang'waung'welu. Angeze ukole ukende nuuasiiselya. **2** Ukaminsili uulowa wane kutula palung'wi, nukila ulowa ung'wi mutule anga ung'wi munkolo, nukutula nisigo ling'wi. **3** Muleke kituma kung'wi nukikolya. Kuala musimie niangeza ibahu kukila unye. **4** Kila ung'weanyu waleke kugoza uula wakwe wing'wene, ingegwa wagoze nuula wauya. **5** Mutule nimasigo inga nukete u Yesu Kilisto. **6** Ingi nuanso Itunda udu. Kuitegwa shukee kutula Itunda nikintu kuambikana nikenso. **7** Badalakwe, wikisonya ung'wensu. Auhoile iue lamitumi. Wikigeela kupyani aauntu. Akigela muntu. **8** Nuanso aiwisimilye nukugomba sungainsha, insha nikota la mpaga. **9** Ingi ite gwa Itunda wakamusunga kukila. Akamupalina nikulu kukila mina ihi. **10** Awitumile ite utule anga mulina lang'wa Yesu kila ilu litune. Imalu aawa niakole kilunde nawa niakole pihe ehi. **11** Hangi aiwitumile itekunsoko kila ululume lulunge kina u Yesu Kilisto mukulu udu, ukulu wang'wi Tunda utata. **12** Kuitegwa alowaane anganemegomba mahiku ehi, singanganinkolodu, kuite itungile nukukela ikulu hataize nukutule une mitume muugunwa wanyu unyenye niakuogopa nukukagata. **13** Kunsoko ingi Itunda ukituma mulimo wang'waanyu, kunsoko akumuailya masigo, nukituma makani namunonee nuanso. **14** Itumi imakani ehi muleke kilalamikila nukubisha. **15** Itumi uu kunsoko muleke kumelwa nukutula miana ang'wi Tunda niahueli niagila anga utukwi, itumi uu kunsoko mutule lumule la mihe, kuutungwa nualeki nuube. **16** Luambi lukulu ulukani laupanga itegwa ntule

ninsoko akukulya luhiku lang'wa Kilisto. Inge kulinga kina singaemankile imilugu nekanda hangi singainagile nikanda. 17 Kuite hatize kukegenwa angi songelyo pigulya pakiandalo muitumi nauahueli wanyu, kuulowa, hangi nuulowa palung'wi nunyenyemihi. 18 Anga uu nunyenyegaa muloilwe, hangi muloilwe palung'wi nunene. 19 Kuite uhueli mumukulu u Yesu kumutuma u Timoteo kitolanyu uupakupedaa, muhume kupegwa ngulu namunkolo panga nalinga imakani anyu. 20 Kunsoko numugila numungiza nukete uloieli anga nuakwe, nukete imasigo atai kunsoko anyu. 21 Neangiza ehi nazanzee atuma kitalanyu akuduma imakani aodu, hangi singa nkani niang'wa Yesu Kilisto. 22 Kuite mulengile insailo akwe, kunsoko anga umung'nya nukumitumila utata akwe, uu aiwitumile palung'we nunene. 23 Kuite nihuie kumutuma akaye, anganinge udu ntuninikupumila kung'wane. 24 Kuite nkete itai mumukulu unene lukulu nzile pakupidaa. 25 Kuite nsigile nukumusania mumulele kung'wanyu, u Epafuladito. Nuanso mulunaane hangi mituma milimo ane hangi mulindi miane, mutungwa hangi mitumi wanyu kunsoko amalompi ane. 26 Kunsoko aiwogopile hangi ausumbiye kutula palung'wi palung'wi nunyenyemihi kunsoko aimigule kinamulwae. 27 Kundogoiyo itai ainumulwae lukulu pakupi insha kuite ltunda aumuaisiye, hangi ukende nuanso singa aiukole, kung'wakwe du, inge gwa aukole uhohi nukung'wane gaa, kunsoko ndeke kutula nuukia migolya aukia. 28 Itegwa kumususha ung'wensu kumanyika kulekela kukaya, inge anga mamuona hangi mulowe palung'wi nunene ikanahegeligwa kuiliya. 29 Musengeelyi u Epafuladito mumukulu kuulowa wehi. Muakulye iantu anga ung'wensu. 30 Kunsoko aukole kunsoko amulimo wang'wa Kilisto kina aiwahugeela kunsha. Auponee inino mulikalo lakwe kunsoko akuguna unene hangi akituma iki naulagiigwe kituma nukunintumila une kumukono nuuhueli nunene.

3 Apagwa alunaane mulowe mumukulu. Singakuona kumuandikila hangi inkani zizozizo imaka aya akumupa usungwi. 2 Huguki pambwa. Huguki niituma milimo nimibe. Huguki nawa neisanilye kumiile ao. 3 Kunsoko usese kugombile iganda. Usese kugombile kumukulya ltunda kuailigwa nung'waung'welu. Nikilingeela mung'wa Kilisto Yesu, hangi naza kuagila ugimya mumiile. 4 Ata uu, angeze ukole muntu nukwie umuile uu unene mbezilye kituma uu lukulu. 5 Ingi aintawe kiganda luhiku la nane, aitungilwe mundugu a Isilaeli. Niandugu ang'wa Benjameni. Nuueblania. Kumipikilya itai ni lago lang'wa Musa, ai nifalisayo. 6 Kungulu yane ainilagilya itekeo. Kugomba itai nilago, ainumugila anga lawama kilago. 7 Inge mumakani ehi nainumaine kina ansailo

kung'wane ainumaaiye anga mpaala kunsoko akumulinga u Kilisto. 8 Kutai numaiye imakani ehi kina magila anga nsailo kunsoko auza wakumulinga uKilisto Yesu Mukulu wane. Kunsoko akwe nimalakile imakani ehi, nimaaiye anga impaala inge numupate uKilisto. 9 Hangi niigelekile mukate akwe. Nimugila itai nane anga nene kupumila milago, inge nkete itai iyi nigeela muhueli wang'wa Kilisto, nuupile kung'wi Tunda, nikite umusingi muhueli. 10 Itungeele ntakile kumulinga nuanso ningulu yayuiki wakwe palung'we nulwago lakwe. Ntakile nkailwe nu Kilisto mupyani ansha akwe. 11 Bahu nihume kutula muuhueli muuiki waashi. 12 Singa tai kina nakondya kija imakani aya nakondanila mung'wanso, inge kilekulompa nihume kulija ehi nazigeeleka kung'wa Yesu. 13 Aluna ane, singansigile kina nalija imakani aya. Inge kituma ikani ling'we. Kewa nakunyuma nimagozeele nakuntongeele. 14 Kigigimilya kupikila isego sunga ndije nsailo nakitangwa ni Tunda mung'wa Kilisto u Yesu. 15 Kehi nikukuie uuguni, inonee kusiga ite. Hangi angize niang'wi akusega masego nsoko amakani ehi ltunda ukukukumukila kung'wanyu. 16 Hata uu muunali upikiele kulongoleka wuwu. 17 Aluna ane, mumbige une. Agozi kesa awa naoolongola kumpyani anga nitu. 18 Lidu neikie wawa ninimuila kua yedu, nitungili kumuila kulihohi, iidu akikie anga alugu wang'wa Kilisto. 19 Impelo aoube. Kunsoko ltunda ao inda, nulugoha lao lukulu muminyala ao. Akusega imakani amihe. 20 Inge uwizeeli witu ukole milunde, u Yesu Kilisto kumulindie muguni witu u Yesu. 21 Ukukaila imeeli tu nimigila uhumi kutula anga umwiili wakwe nua ukulu kuhumi wuwowuwu nuemuhumya kukania maintu ehi.

4 Kuite alowa ane, naize numusumbiye, naiulowa ningala ane. Imeki kisa mumukulu, unye ahumba alowa. 2 kuupepelya uewe Eudia, kupepelya ga nue Sintike, musushe ukupi nauapolo wanyu. Kunsoko unyenyemihi miihi miabiili aimiungile mumukulu. 3 Kutai, mumupepelye gwa ung'wensu ituma milimo iane, muailye iasungi awa kunsoko aitumi palung'wi nunene muutamani inkani ninza niyamukulu kezekukoli nu Kelementi palung'we niitumi niangiza niamukulu, imani nao nainandikiwe mumbugulu naupanga. 4 Mumukulu mahiku ehi. Hangi kulunga, mulowe. 5 Upolo wanyu ulengekile kuantu ehi. Umukulu wahugeela. 6 Muleke kisumbula kulukani leji. Itumi imakani anyu ehi kunzila naulukuluku, kulompa nikusongelya. Nimaitaji anyu dengeke kung'wi Tunda. 7 Upolo nuamukulugwa ninkulu kukila ulengi wehi, ikasunga ikulu nimasego anyu kuaaligwa wang'wa Yesu Kilisto. 8 Impelo, aluna ane. Masigi lukulu imakani ehi nakete ita ukuligwi, ikulu welu, ulowa, naya nakete upikiligwi nuuza

upolo, palung'wi naya natakewe kukuligwa. **9** Muitumile inkani izi numumanyisigwi, nimusingilye nija naya naua nimumaine kung'wane nukung'wa Tata witu nua upolo ukutula nunyenye. **10** Nkete ulowa ukolo du kung'waanyu mumukulu, kunsoko unye migeela hangi isigo lakutula kung'wanyu nsoko aulompi wane hatize singamupatile ilyoma lakunzailya. **11** Singa kulunga ite inge mpate kintu kunsoko auula wane kunsoko auuta wanyu. Kunsoko nalenga kugomba muhali yehi. **12** Ningile ulikalo lakuhielwa nulikalo lakutula nimaintu ga mumazingila ehi aya unenifunzile kinkunku kukulya imahikutungilwe hangi nukulya imahiku naanzala, yaani nedu nukutula nuula. **13** Nihumile kutuma aya kuaailigwa nung'wensu nuemupeza ingulu. **14** Ata uu ainitumile iza kunzailya une munzago yane. **15** Unye Afilipi mulinge kina ung'wandyo wankani ninza nainihigile ku Makedonia, kulite angilekeelo nailintindikie mumakani natakewe kupumya nukusingelya inge unyenye udu. **16** Ganapaga nainkule Kutesalonike, unye aimuntumie umusaada singa kang'we kunsoko auula wane. **17** Muleke kugela kina kulompa musaada. Inge kulunga gwa mulije inkali nikete nsailo kung'wanyu. **18** Nasingilya maintu ehi, nitungele nizuigwe nimaintu idu, nsengeye imaintu anyu kupumiila kung'wa Epafuladito. Inge maintu maza akunyunkiila ihanganga imanukato. Nago mbekile nanso ehi isongeelyo namuloeye Itunda. **19** Kunsoko nanso, Itunda wane ukumizulya uula wanyu kutula ugole nua ukulu wakwe mung'wa Yesu Kilisto. **20** Ilungile kung'wi Tunda nu Tata witu ukule ukulu wakale na kale hueli. (aiōn g165) **21** Imelamu ane imupikile kila muhueli mung'wa Kilisto u Yesu. Alowa ninkoli nienso apa amupeee milamu amulamukilye. **22** Ga niahueli ehi apa akumulamusha, palung'wi nawa niamunyumba ang'wa Kaisali. **23** Nitungele ukende wamukulu witu u Yesu Kilisto utule ukole munkolo yangu.

Kolosai

1 uPaulo, Mutung'waa wang'wa Yesu Kristo ku ulowa nuang'wa Itunda, nu Timotheo muluna nuitu, **2** ku a huiiili ni aluna ni ahuiiili munng'wa Kristo niakoli ku Kolosai. Ukende utule kitalanyu, nu ulyuuku kupuma kung'wa Itunda Tata nuitu. **3** Kuupumya ulumbi kung'wa Itunda, Tata nua Mukulu itu uYesu Kristo, nu kumulompeela nkua ku nkua. **4** Kigulye u uhuili nuanyu mung'wa Yesu Kristo nu ulowa ni muukete ku awo ihi nai abaguwe kunsoko ang'wa Itunda. **5** Mukete u ulowa uwu kunsoko a isumbiilyo nila tai ni liikilwe kilunde kunsoko itu. Ai mijaa kutula isumbiilyo nilanso nila tai ze ikili mu lukani nula tai, Nkani ninza, **6** naiza luzile kitalanyu. Nkani ninza izi itugaa nkali hangi yenelaa mu unkumbigulu wihi. Yatulaa kituma iti ga mukati anyu puma luhiku nai migulye nu kimanyisa kutula ukende nuang'wa Itunda mu tai. **7** Izi zizo nkani ni nziza nai mimanyisilye kupuma kung'wa Epafrā, mulowa nuitu munyamilimo miitu, naiza munyamilimo nu muhuiiili nuang'wa Kristo ku badala itu. **8** Epafrā ai witumile ukumuke kitaitu u ulowa nuanyu mu Ng'wau Ng'welu. **9** Ku nsoko a ulowa uwu, puma uluhiku nai kigulye iti, kukili leka kumulompeela. Katuile kulompa kina mikizuligwa nu uhugu nua ulowa nuakwe mu upolo wihi nu ulingi nua nkolo. **10** Katuile kilompaa kina mikagenda mu ugimya nua Mukulu mu nzila ni izipie. Katuile kilompaa kina mikapaa nkali mu kila ntendo ninza ni kina mikatula mu uhugu nuang'wa Itunda. **11** Ku umulompa muhume kuikilwa i ngulu mu kila uhumi kuniganiila ni ngulu ni ikulyo nilakwe mu ugimya nu ugigimiilya wihi. **12** Ku ulompa kina, ki iloelya, mukupumya ilumbi kung'wa Tata, nai umitumile unyenye muhume kutula ni ipatyo mu usali nua ahuiiili mu welu. **13** Wakugunilee kupuma mu uhumi nua kiti nu ku uhamilya mu utemi nua ng'wana nuakwe mulowa. **14** Mu ng'wana nuakwe kukete u uguniki, ulekelwa nua milandu. **15** uNg'wana ingi mpyani ang'wa Itunda ni shanga wigelaa. Ingi mulelwa nua ng'wandyo nua u umbwaa wihi. **16** Ku nsoko ku ng'waakwe intu yihi ai iumbilwe, izo ni ikoli kilunde nizo ni ikoli mihi, intu ni yigeeleka nizo ni shanga yigeeleka, anga itule ingi ya ukulu ang'wi ngulu ang'wi uhumi ang'wi anya ngulu, intu yihi ai iumbilwe nu ng'wensō ku nsoko akwe. **17** uNg'wensō iza ukoli ze ikili i intu yihi, nu mu ng'waakwe intu yihi iambinkanile palung'wi. **18** Nu ng'wensō yuyo itwe nila muili ingi itekeelo, nuanso ingi ng'wandyo hangi mulelwa nua ng'wandyo kupuma mukati a ashi, iti, ukete lyoma nila ng'wandyo mukati a intu yihi. **19** Ku nsoko Itunda ai uloeigwe kina ukaminkili nuakwe wihi wikie mukati akwe, **20** nu kulamula i intu yihi kung'waakwe ku nzila a

ng'wana nuakwe. Itunda ai witumile u ulyuuku kukiila sakami a ikota nila mpaga ni lakwe. Itunda ai ulamue i intu yihi kitalakwe mukola, anga itule ingi intu nia mihi ang'wi intu nia kilunde. **21** Nu nyenye ga, ku itungo ling'wi aimatuile aziila kung'wa Itunda hangi ai matulaa mialugu akwe mu mahala ni ntendo nia ubii. **22** Kuiti itungili wamulamue unyenye ku muili nuakwe kukiila nsha. Ai witumile iti kumuleta unyenye ni mielu, ni agila u usokigwa nangi bila kimala ntogeeela akwe, **23** anga mulongoleke mu u huiiili, nai makomigwaa nu kutula miakomo, kutili kuhegigwa kuli kupuma mi isumbiilyo nila ugimya nila nkani ninza nai muigulye. Izi zizo nkani ninza nai itanantigwe ku kila muntu nai u umbilwe pihi i ilunde. Izi zizo nkani ninza naiza ku nanso unene, Paulo, natuile ni munyamilimo. **24** Itungili niloeye u lwago nu lane ku nsoko anyu. Nu nene nakondeelya mu muil nuane ni kikepile ku ntendo niang'wa Kristo ku nsoko a muili nuakwe. naza ingi itekeelo. **25** Unene ingi munyamulimo nua itekeelo ili, kuniganiila nu witumi nai ninkigwe kupuma kung'wa Itunda ku nsoko anyu, kulizulya u lukani nu lang'wa Itunda. **26** Uwu ingi tainua ki nkunku nai watulaa upihilwe ku myaka idu nu ku ulelwa. Kuiti itungili wakunukulwa ku ihi ni ahuiie mu ng'waakwe' (aiōn g165) **27** Ingi ku awo naza Itunda uloilwe ku kunukula kuyili u ugoli nua ikulyo ila ki nkunku nila tai iyi mukati a Anyaingu. Ingi kina uKristo umoli mukati anyu, ugimya nua ikulyo nilizile **28** Uyu yuyo ni ku umutanantya. Ku umukania kila muntu, nu kumumanyisa kila muntu ku upolo wihi, iti kina kumulete kila muntu ukondaniie kung'wa Kristo. **29** Kunsoko iyi, Unene nkamatikile nu kukazana kuniganiila ni ngulu niakwe ni itumaa mulimo mukati ane mu uhumi

2 Ku nsoko ndoilwe mulinge iti niiza ntuile nu lwago lidu ku nsoko anyu, ku ihi niakoli ku Laodikia nu ku ihi naza akili kihenga u usu nuane mu muili. **2** Kituma u mulimo iti kina nkolo niao ihume kupoligwa ku kuletwa palung'wi mu ulowa nu ku ugoli wihi nua widu nua kulu kuulu nikondile nua uhuguku, ku kuulinga i kinkunku nika tai ang'wa Itunda, naiza ingi uKristo. **3** Mu ng'wensō matulyo ihi na upolo nu uhuguku upihilwe. **4** Kuligitya izi iti kina wihi waleke kumutendeela isue ku utanantya nu ukete upembeseelyi. **5** Ni anga ize nimutili palung'wi nu nyenye mu muili, kuiti nkoli palung'wi nu nyenye mu nkolo. Ni loile kihenga i nzila nianyu ni nziza ni ngulu nia u huiiili nuanyu mung'wa Kristo. **6** Anga nai mu musingiyiye uKristo Mukulu, gendi mu ng'wensō. **7** Mukomigwe mu ng'wensō, muzengwe mu ng'wensō, mukomigwe mu uhuili anga udu nai mumanyisigwe, nu kutungwa mi imbiiilyo lidu. **8** Gozeeli nia kina muntu wihi aleke kumuambya ku ulingi ni nkani ntili nia ukongeli kuniganiila nu usingiilya

nua kibina adamu, kuniganiila ni ntendo nia kinya ingu, shanga kuniganiila nu Kristo. 9 Kunsoko mu ng'wenso ukondaniili wihi nuang'wa Itunda wikiie mu muili. 10 Nu nyenye mizuigwe mu ng'wenso, uNg'wenso ingi itwe nila kila uhumi nu unyangulu. 11 Mu ng'wenso ga ai mutwawe kidamu ni shanga kitung'wa nu bina adamu mu kuhegeligwa muili nua nyama, kuiti ingi mu kidamu nikang'wa Kristo. 12 Ai muikilwe palung'wi nu ng'wenso mu wogigwa. Nu kunzila a uhuili mu ng'wenso ai miukigwe ku uhumi nuang'wa Itunda, Nai umiukilye kupuma muashi. 13 Hangi nai matulaa makuza mu utumuli nuanyu nu kuhita katalwa i kidamu mu miili anyu, ai umitumile apanga palung'wi nu ng'wenso nu ku ulekelu i milandu itu ihi. 14 Ai uputile u ukimbukiili nua udaigwa nai ukiisigwe, ni nzila nai yatulaa nsuta nu sese. Ai uihegiye yihi nu kuikononteela mi ikota ila mpaga. 15 Ai uihegiye i ngulu nu ukulu. Ai umaikile kihenga nu kituma kutula ilumbi nula ukilyi ku nzila a ikota nila mpaga nilakwe. 16 Ku lulo, muntu wihi waleke kumulamula unyenye kulya ang'wi kung'wa, ang'wi kutula luhiku nula siku kuu ang'wi ng'weli ugeni, ang'wi luhiku nula kusupya. 17 Izi ingi miluli a makani napembilye, kuiti nikamukati ingi Kristo. 18 Muntu nu tuile wihi aleke kuhegeligwa ilumbi nilakwe ku kuhung'wa nsula a uliuki nu kipoelya u malaika. Muntu nua kinya iti wingilaa mu makani naza umihengile nu kupembeseeligwa ni masigo akwe na muili. 19 uNg'wenso shanga wiliambiila itwe. Ingi kupuma mu itwe kina u muili wihi kukiila nungo niakwe ni makupa ikinyinkanigwa nu kuambinkanigwa ku palung'wi; nu kukula ku ukuli nuipumigwaa nu Itunda. 20 Anga itule ai ku kule palung'wi nu Kristo ku ntendo nia mihi, mbona mu kieke anga mukitumigwa ku ihi; 21 "Leki kuambi, ang'wi kululya, ang'wi ku kumpya" 22 Aya ihi alagiigwe ku nsoko a ubipya nu upembilye nu utumili, Kupumiila nu ulagilwa nu umanyisigwa nua ana adamu. 23 Malagiilyo aya akete upolo nua makumbiko nazipigwe ku ing'wene nu uliuki nu lwago nula muili. Kuiti ngila anga nsailo ku nsula nia muili.

3 Anga itule hangi Itunda umiukilye palung'wi nu Kristo, madumi imakani na akigulya kuiza uKristo wikiie ku mukono nua kigoha nuang'wa Itunda. 2 Sigijili kutula imakani a kigulya, shanga kutula makani a mihi. 3 Kunsoko makulee, nu likalo nu lanyu lapihilwe palung'wi nu Kristo kung'wa Itunda. 4 Matungo uKristo nuikigeleka, naiza ingi likalo nu lanyu, Papo nunyenye ga mukigeleka nu ng'wenso mu ikulyo. 5 Kululo mapihi i makani namoli mihi ingi, ugoolya, ushapu, nsula ni mbi bii, masigo ni ma bi bii, ni nsula, naiza ingi ikumbiko nila adudu. 6 Ingi kunsoko a makani aya ikuo nilang'wa Itunda lipembilye migulya a ana niagila u lwajo. 7 Igi

kunsoko a makani aya ga nu unyenye ai mugendee ku nanso nai mikiie mukati ao. 8 Kuiti itungili ingi kusinja mumaheje i makani aya ihi. Ingi, ikuo, utaki, nsula ni mbi bii, ituki, ni makani ni mashapu ni pumiila mu malango anyu. 9 Leki kikongeli nyenye ku nyenye, ku nsoko mautugulaa u untu nuanyu nua kali ni ntendo niakwe. 10 Matugalaa untu ugeni, naza witung'waa ugeni mu uhugu kupembelya ni mpyani a uyo naiza mu umbi. 11 Mu uhugu uwu, kutili uMuyunani nu Muyahudi, katalwa kidamu nu kuhita katalwa i kidamu, mumanyi ni shanga mumanyi, mutung'waa, ni shanga mu tung'waa, kuiti badala akwe uKristo ingi makani ihi. 12 Anga mi aholanigwa ang'wa Itunda, Elu hangi alowa, tugalii u untu nu ukende, uzaa nkolo, uliuki, upolo nu ugimya. 13 Iho eeli nyenye ku nyenye. I a isiiyi kila muntu nu muya. Anga ize u muntu ukete isosho ku muya, amulekele kunsoko yiyo ziyoo naiza uMukulu nai umulekee unyenye. 14 Ikilo nila makani aya ihi, Mutule nu ulowa, naza kiko kinsaasha ka ukondaniili. 15 Ulyuuku nuang'wa Kristo umutongeele mu nkolo nianyu. Ai ituille ingi kunsoko a ulyuuku uwu kina ai mitangiwe mu muili ung'wi. Tuli ni ilumbiilyo. 16 Nu lukani nulang'wa Kristo likie mukati anyu ku ugoli. Ku upolo wihi, imanyisi nu kisija u nyenye ku nyenye ku malumbiilyo, mimbo, ni mimbo a munkolo. Imbi ku ulumbi i nkolo nianyu kung'wa Itunda. 17 Hangi kihi ni mukituma, mu makani ang'wi, mu ntendo, itumi ihi ku lina nila Mukulu uYesu. Mi nkiiyi i lumbi Itunda Tata kukiila uNg'wenso. 18 Akima, liuki ku itunja anyu, anga ni izipiie ku Mukulu. 19 Nu nyenye itunja, alowi i a kima anyu, hangi muleke kutula miataki ki italao. 20 Ang'yinya, akulyi i aleli anyu mu makani ihi, ndogoelyo uu ni imuloelya uMukulu. 21 a Tata leki kuasakulyi i ana anyu, iti kina aleke kuambwa nu ukata. 22 Atugwa, akulyi i akulu anyu mu muili ku makani ihi, shanga ku u ailigwa nua miho anga antu nia kiloa udu, ila ku nkolo nia tai. Mogopi Itunda. 23 Kihi ni ukituma, itumi kupuma mu imi nuanyu anga ku Mukulu hangi shanga ku ana adamu. 24 Mu lingile kina mikasingiilya kipegwa nika usali kupuma ku Mukulu. Ingi uKristo Mukulu ni mukitumila. 25 Ku nsoko wihi nuitumaa ni shanga taiane ukusingiilya ulamuli ku ntendo ni shanga taiane naza witumile, hangi kutili uguniiligwa.

4 Akulu, pumyi ku atugwa i makani ni taiane nu ulingi. Mulingile kina mukete ga nu Mukulu kilunde. 2 Longoleki kutula akomo mu malompi. Ikii miho mu nilanso ku ilumbiilyo. 3 Lompi palung'wi ku nsoko itu ga, iti kina Itunda alugule i mimpita kunsoko a lukani, kitunta i kinkunku nika tai ang'wa Kristo. Kunsoko a ili natungilwe minyororo. 4 Hangi lompi kina nihume kuliiika kihenga anga ni isingigwe kuligitigwa. 5

Longola ku upolo ku awo ni akoli kunzi, hangi muligunie itungo. 6 iMakani anyu atule nu ukende matungo ihi, nu kulungila u munyu matungo ohi, iti kina muhume kulinga iti ni imutakile kumusukiilya kila u muntu. 7 Ku makani na antuile unene, uTikiko ukituma akumuke kitalanyu. uNg'wenso ingi muluna mulowa, munyamilimo nu muhuiili, hangi mutugwa mi itu ku Mukulu. 8 Kumulagiilya kitalanyu kunsoko a ili, kina muhume kulinga i makani kutula u sese ga ni kina ahume kumukinyila. 9 Kumulagiilya palung'wi nu Onesmo, muluna itu mulowa nu muhuiili, hangi ung'wi anyu. Akumutambuila kila i kintu nai kipumie apa. 10 Aristarko, mutungwa miane, ukumulamusha, ga nu Marko muyala nuang'wa Barnaba nai musingiye u ulingasi kupuma kitalakwe, "Anga waza kitalanyu, musingiilyi" 11 Nu Yesu ga nuitangwaa Yusto. Awa ing'wene du ni anya kidamu ingi ituma milimo iane ku nsoko a utemi nuang'wa Itunda. Atuile ipoelya kitalane. 12 Epafra ukumulamusha, uNg'wenso ingi ung'wi anyu hangi mutugwa wang'wa Kristo Yesu. uNg'wenso witumila ngulu mu malompi kunsoko iti kina muhume kimika ku ukomo nu kigeeleka ikaminkanu mu ulowa wihi nuang'wa Itunda. 13 Kunsoko kumukuiila, kina witumaa milimo ku ngulu kunsoko anyu, ku awo niakoli ku Laodekia, nu ku awo niakoli ku Hierapoli. 14 uLuka uyo u mukiliki mulowa, nu Dema akumulamusha. 15 Alamushe i aluna ane niakoli ku Laodekia, nuku Mimfa, ni itekeelo ilo ni likoli mi ito kitalakwe. 16 Ibada ili ni likatula likusong'wa mukati anyu, lisong'we ga nu kitekeelo nila a Laodekia, nu nyenye ga mu komaniilye mukulisoma ibada kupuma ku Laodekia. 17 Ligitya kung'wa Arkipo, "Goza uwu u uaiilya naiza u usingiye mu Mukulu, kina utakiwe ku utimilya." 18 uMulamo uwu ingi ku mukono nuane mukola - Paulo. Kimbukiilyi i minyororo ane. Ukende nu utule nu yenye.

1 Thesalonike

1 uPaulo, Silvano nu Timatheo ku Itekeelo nila ku Thesaloniki mung'wa Itunda Tata nua Mukulu uYesu Kristo. Ukende nu ulyuuku utule nu nyenye. **2** Ki ipumya ilumbi kung'wa Itunda kila nkua ku nsoko anyu mihi, matungo ni kuumuta mu malompi itu. **3** Kimikimbukiiya shanga kukondya ntongeela ang'wa Itunda Tata i ilimo anyu nu uhuuili, kinya ngulu nika ulowa, nu ugimya nu ukete i kinyangulu kunsoko a panyambe mu Mukulu uYesu Kristo. **4** Anyandugu ni muloilwe ni Itunda, kulingile u witangwi nua nyu. **5** Ni kinya inkani ninza ni itu nai izile kitalanyu shanga ku nkani duu, ila ga nu ku ngulu, mu Ng'wau Ng'waelu, nu mu kulu kuulu. Ku mpyani yiyo, mulingile ga nu sese ai katulaa antu a mpyani kii mukati anyu kunsoko anyu. **6** Ai matulaa antu a kuigiilya usese ku Mukulu, anga nai musingiye u lukani mu lwago ki iloelya ni lipembeeye kung'wa Ng'wau Ng'welu. **7** Ni mapumilo akwe, mikatula mpyani ku ihi mu Mekadonia ni Akaiya naza ahuie. **8** Ku nsoko kupuma kitalanyu lukani nulang'wa Itunda lekondaniie pih. nu sese ku Mekadonia ni Akaiya ing'wene du. Badala akwe, ku kila kianza u uhuuili nua nyu kung'wa Itunda lukondaniie pih. Ni mapumilo akwe, shanga kukete nsula kuligitya kihi. **9** Kunsoko enso akola akupindula u upembyi nuitu ai watulaa wa mpyani kii kati anyu. Akuganula nai mu mupilikie Itunda niiza mupanga hangi nua tai. **10** Ai apumilye i nkani kina mu mulindiie u Ng'wana nuakwe kupuma kilunde, nai wiukigwe kupuma ku ashi. Nu uyu ingi Yesu, nui kuika i lyuuku kupuma mu ikuo nilipembilye.

2 Ku nsoko unyenye akola mulingile, aluna ku upembyi nuitu kitalanyu shanga ai wanankanda. **2** Mulingile kina u ng'wandyo ai akagilye hangi ai akiutendele ku minyala uko ku Filipi, anga ni mulingile. Ai katulaa nu ukamatiku mung'wa Itunda kitunta inkani ninza niang'wa Itunda ga nuku lwago lidu. **3** Ku ndogoelyo u ulangi nuitu shanga upembeeye nu ubi, ang'wi mu ushapu, ang'wi mi isue. **4** Badala akwe, anga iti nai kugombekile ni Itunda nu ku huilwa inkani ninza, uu ni kuitunta. Kuitunta, shanga ku aloelya antu. kuiti kumuloelya Itunda. Ng'wensu wing'wene yuyo wipukaa inkolo ni itu **5** Ku ndogoelyo shanga ai kutumie i makani a kisenkeneelya matungo ihi, anga ni mulingile, ang'wi kutumila makani anga kisingiilya ku nsula, Itunda ingi mukuuili nuitu. **6** Ang'wi shanga ai kudumile ikulyo ku antu, ang'wi kupuma kitalanyu ang'wi ku angiiza. Ai kuumile kudaya kuguniiligwaa anga itumi ang'wa Kristo **7** Badala akwe ai kutuile kiapolo kati anyu anga nyinya nuiapolya i ana

akwe mukola. **8** Ku nzila iyi ai katulaa nu ulowa kitalanyu. Ai katulaa alyuuku kumuhanguila shanga udu inkani ni nziza niang'wa Itunda ila ga nu likalo nu litu akola. Ku nsoko ai matulaa mi alowa itu. **9** Kunsoko a luna, mukimbukile u mulimo nu lwago nulitu. Utiku nu mung'wi ai katulaa kuituma u mulimo kuleke kumulemeelya wihi. Matungo nanso, ai kuatanantiye inkani ninza niang'wa Itunda. **10** Unyenye miakuili, ni Itunda ga, ingi ku ikulyo nila mpyani kii, ni bila usokogwa nai kugendile akola ntongeela anyu ni muhuie. **11** Iti uu, mulingile ingi ku ndogoelyo kii ku kila ung'wi anyu, anga uTata nuili ku ana akwe nai kumukomangiiye nu kumuhumya insula. ai ku kuie **12** kina itakiwe kulongoleka anga nuili u witangwi nuanyu kung'wa Itunda, nai umitangile mu utemi ni ikulyo nilakwe. **13** Ku nsoko nanso kumu lumbiye Itunda ga kila matungo. Ku nsoko itungo nai musingiye kupuma kitaitu u lukani nulang'wa Itunda nai muligulye, ai musingiye shanga anga lukani nula ana adamu. Badala akwe, ai musingiye anga itai nili, lukani lang'wa Itunda. Ingi lukani ulu niiza litumaa mulimo mukati anyu ni muhuie. **14** Ku iti uyenye, aluna, mutule antu a kutyatisha i matekeelo ang'wa Itunda nakoli ku Uyahudi mung'wa Kristo Yesu. Ku nsoko nu nyenye ga ai magigwe ku makani yayo yaayo kupuma ku antu anyu, anga nai yatulaa kina kupuma ku Ayahudi. **15** ai atulaa ingi Ayahudi wawo nai amubulagile uMukulu uYesu palung'wi ni anyakidagu. Ingi Ayahudi naza akuzunsilye kupume kunzi. Shanga amuloeeye Itunda hangi ingi alugu ku antu ihi. **16** Ai akugiiye kuleke kuligitya ni anyangu iti alije kugunwa. Mapumilo akwe ingi kina alongolekile ni milandu ao. Mpelo ikuo nilang'wa Itunda lazilee migulya ao. **17** uSese, aluna, ai katulaa kibagula nu nyenye ku itungo ikupi, kinya muili, shanga mu nkolo. Ai kitumile ku uhumi nuitu nu ku nsula nkulu kihenga u usu nuanyu. **18** Kunsoko ai kalowa kupembya kitalanyu, nene Paulo, ku nkua ang'wandyo ni nkua inzuya, kuiti u mulugu ai ukugiiye. **19** Ku kihuiila kitaitu ingi ntuni ku panyambe, angwi iloelya, ang'wi ngala akiloelya ntongeela a Mukulu itu uYesu itungo nila kupembya kitalakwe? Itii shanga nyenye ikilo anga ni ili iauya? **20** Kunsoko u nyenye ingi ikulyo ni iloelya ni litu.

3 Ku lulo, nai katulaa shanga kuumile kugimya ikilo, ai kusigile kina ai ituile iziza kusaga kuko ku Athene king'wene duu. **2** Kikumalagiilya uTimotheo, muluna itu hangi munya milimo nuang'wa Itunda mu nkani ninza niang'wa Kristo, kumuika ikaku nu kumupoelya kukaminkana nu uhuili nuanyu. **3** Ai kitumile aya iti kisigo aleke kutula umoli wihi nua ku kukankuka kupumiila nu lwago ulu, kunsoko akola mulingile kina kakondya sagulwa ku nsoko a ili. **4**

Ku tai, itungo nai kukoli palung'wi nu nyenye, ai katongela kumuganua nia kina ai katulaa pakupi kulija u lwago, nayo ai apumie anga nai mulingile. 5 Ku nsoko ili, nai natulaa nemilwe kugimya hangi, ai ndagiye iti kusiga ndije kulinga migulya a uhuili nuanyu. Anga itye u mugemi ai watulaa bahu wamugemaa, nu mulimo nuitu utule nankanda. 6 Kuiti uTimotheo ai uzile kitaitu kupembelya kitalanyu nu ku uletela inkani ni nkende migulya a uhuili nu ulowa nuitu. Ai ukutambuie ni yakina mukete u ukimbukiilyi nu uziza migulya itu, ni kina mukete nsula kuihenga anga niiza usese kihung'waa nsula kumihenga unyenye. 7 Ku nsoko a ili, aluna ai kipoelya nangaluu nu nyenye ku nsoko a uhuili nuanyu, mu lwago nu wagigwa nuitu wihi. 8 Ku itungili kiki, anga mi mike ikomo ku Mukulu, 9 Ku iti ingi ilumbi ni niuli kuminkiilye Itunda ku nsoko anyu, ku iloelya lihi ni kukete ntongeeela ang'wa Itunda migulya anyu? 10 Kulompile nangaluu utiku nu mung'wi iti kuhume kihenga u usu nuanyu nu kumongeeelya ni kikepile mu uhuili nuanyu. 11 Itunda itu hangi Tata mukola, nu Mukulu itu uYesu wakutongeele i nzila yitu kupike kitalanyu. 12 Nu Mukulu amuike mongeeleke nu kukila mu ulowa, muze miloilwe nu kwalowa i antu ihi, anga ni kimutendeela unyenye. 13 Nu itume izi iti kuikomya inkolo nianyu itule shanga nu utukwi mu welu ntongeeela ang'a Itunda nuitu hangi Tata nuitu mu upembyi nua Mukulu uYesu palung'wi ni elu akwe ihi.

4 Panyambe, aluna, ku umukinyila nu kumusinja kung'wa Yesu Kristo. Anga nai musingiye u ulingasiilyi puma ki taitu mpyani ni mutakiwe kugendeela nu kumuloelya Itunda. Ku nzila yiyo ga mugendelee nu kituma ikilo. 2 Ku nsoko mulingile ingi ulingasi kii nai kuminkiye kukiila Mukulu uYesu. 3 Kunsoko nanso yayo ulowa nuang'wa Itunda: u weligwa nuanyu - kina mu uhuge u ugoolya, 4 Kina kila ung'wi anyu walinge i mpyani a ku ungatila u musungu nuakwe mukola mu welu nu upolo. 5 Leka kutula nu musungu kunsoko a nsula a muili (anga anyangu ni shanga amulingile Itunda). 6 Waleke kutula umoli u mutu wihi nuika puta i mimbi nu kumusasha u muluna nuakwe ku nsoko a lukani ulu. Kunsoko uMukulu yuyo mukola kususha ikuo ku makani ihi aya, anga nai katulaa katongelaa kuakania nu kua kuila. 7 Ku nsoko uMukulu shanga ai ukitangile ku ushapu, ila ku welu. 8 Ku lulo nuilihita ili shanga wiahita i antu, ila wimuhita Itunda, nuiminkiilya uNg'wau Ng'welu nuakwe. 9 Kutula ulowa nua aluna, Kutili i nsula a muntu wihi ku ukilisilya, kunsoko mumanyisigwe nu Itunda kilowa nyenye ku nyenye. 10 Kulu kuulu, ai itumile aya ihi ku aluna niamoli ku Makedonia ihi, kuiti ku umusinja, aluna, mitume ga ni ikilo. 11 Ku umusinja

muhung'we nsula kiki likalo nula utigi, kukela i milimo anyu, nu kituma i mulimo ku mikono anyu, anga nai kumusingiye. 12 Itume aya iti uhume kugendeela iziza nu ku upolo ku awo niamoli kunzi a u huili, iti uleke kukepelwa nu winzi wihi. 13 Shanga kuloilwe unyenye mulinge nishanga tai, unye aluna, migulya a awo ni alae, iti muleke kisusuma anga angiza ni agila anga kulu kuulu kutula itungo ni lipembilye. 14 Anga itule ku uhuie kina uYesu ai ukule nu kiuuka hangi, iti uu Itunda ukualeta palung'wi nu Yesu awo nialae insha mu ng'waakwe. 15 Ku nsoko a ayo ku umutambula u nyenye ku lukani nula Mukulu, kina usese ni kukoli kiapanga, ni kikatula kukoli itungo nila kupembya kitalakwe uMukulu, kulu kuulu shanga kika atongeeela awo nialae mu nsha. 16 Ku nsoko uMukulu mukola ukusima puma mu malunde. Ukupembya nu luli lukulu, palung'wi nu luli nulung'wa malaika nu mukulu, palung'wi ni kinembu kang'wa Itunda, ni enso nai atulaa akuza mung'wa Kristo aki uka hanza. 17 Uugwa usese ni kiapanga, ni kusagile, ki kihanguila mu malunde palung'wi ni enso kumusingiilya uMukulu migulya. Ku nzila iyi ku utula nu Mukulu mahiku ihi. 18 Ku lulo, mi poeelye nyenye ku nyenye ku mukani aya.

5 Itungili, ku makani a itungo ni matungo, aluna, kutili i nsula kina kintu kihi ki kilisigwe kitalanyu. 2 Ku nsoko u nyenye akola mulingile ku tai tai ni yakina luhiku nula Mukulu lupembilye anga u mii nuipembyaa utiku. 3 Apo ni itambula ikoli, "Ulyuuku nu upanga", papo u ubipigwa wiazila ki mpumpugiili. Ingi anga u utugi nui muhangaa unyinya ni mulito. Shanga ikahuga ku nzila ihi. 4 Kuiti unyenye, aluna mikutili mu kiti ga nu luhiku ulu lu muziile anga mii. 5 Ku ndogoelyo unyenye mihi ingi mi ana a welu hangi ana a mung'wi. uSese shanga ki ana a utiku ang'wi mukiti. 6 Iti gwa, kuleke kulala anga auya ni ilala. Ila kelye nu kutula kiahugu. 7 Ku nsoko ni ilala, ilala utiku ni enso ni igala, igala utiku. 8 Ku nsoko usese ingi ana a mung'wi, kutule ahugu. Kutugale i ngula a uhuili nu ulowa, ni nkompila a shuma, niiza kuku kuulu nua ugunwa nu itungo nili pembilye. 9 Ku nsoko Itungo shanga ai ukuholaniye u ng'wandyo ku nsoko a ikuo, ila ku kulije ugunwa kunzila a Mukulu uYesu Kristo. 10 uNg'wensu yuyo nai ukushie iti kina, anga kutulle miho ang'wi kulae, kuikie palung'wi nu ng'wensu. 11 Ku lulo, ipoeelyi nu kizenga nyenye ku nyenye, anga niiza yakondile mitumaa. 12 Aluna, ku umulompa mualinge awo ni itumilwa mukati anyu ni awo niamoli migulya anyu ku Mukulu ni awo ni imusija. 13 Ku umulompa mualinge ga nu kuinkiilya u ukulu ku ulowa ku nsoko a mulimo nau. Mutule nu ulyuuku mu kati anyu unyenye akola. 14 Ku umusinja,

aluna: muahugule nishanga alongoe mu lugendo, akinyili nia humilwe u ukata. A ailyi ni anyeku, hangi mutule agimya ku ihi 15 Gozeeli waleke kutula umoli wihi nui susha u ubi ku ubi ku muntu wihi. Badala akwe, itumi nimakende ku kila ung'wi anyu nu ku antu ihi. 16 Iloeelyi mahiku ihi. 17 Lompi shanga kupikiila impelo. 18 Mulumbiilyi Itunda ku kila ikani, kunsoko uwo wuwo ulowa nuang'wa Itunda kitalanyu mung'wa Yesu Kristo. 19 Leki kumuhumyi uwai u Ng'wau Ng'welu. 20 Leki ku umeli u unyakidagu. 21 Magemi i makani ihi. miliambe ni ikende. 22 Ihuji ni kila wigeeleki nua ubi. 23 Itunda nua ulyuuku amukondaniilye mu welu. Nkolo, umi nua muili i ikwe kutili utumuli mu upembyi nuake uMukulu nuitu uYesu Kristo. 24 uNg'wenso nai umitangile ingi ng'welu, nu ng'wenso yuyo munya kituma. 25 Anyandugu, kulompeeli. 26 Alamushi i aluna ihi ku ulungili nu welu. 27 Kumusinja mu Mukulu kina ibada ili lisong'we ku aluna ihi. 28 Ukende nua Mukulu itu uYesu Kristo utule palung'wi nu nyenye.

2 Thesalonike

1 uPaulo, Silvano, nu Timotheo, ku matekeelo a Athesalonike mung'wa Itunda Tata nuitu nu Mukulu uYesu Kristo. **2** Ukende nu utule kitalanyu nu ulyuuku nuipumaa kung'wa Itunda Tata nuitu nu ku Mukulu uYesu Kristo **3** Ikutakile usese kumulumba Itunda mahiku ihi ku nsoko anyu, aluna, Ndogoelyo izi zizo ni ikutakile, ku nsoko u uhuiili nuanyu uku kula lukulu, nu ulowa nuanyu ku kila umuntu wongeeleke ku widu. **4** Iti usese akola ku uligitya ku unyangulu migulya lanyu m matekeelo ang'wa Itunda. ku utambula inkani nia isumbiilo nilanyu nu uhuiili ni mukete mu lwago lihi. Ku utambula ku nkani nia lwago ni mugimiye. **5** Iki kiko kilingasiiyo nika ulamulwa nua tai ane ang'wa Itunda. Mapumilo a aya ingi kutula u nyenye mualigwe kutula mianya kingila mu utemi nuang'wa Itunda naza kunsoko akwe mukagigwa. **6** Ku nsoko ingi tai ane kung'wa Itunda kuasukiilya ulwago awo ni imajaa unyenye, **7** nu kuinkiilya u uulowa unyenye ni magigwa palung'wi nu sese. Ukituma iti itungo nila ku kunukulwa kitalakwe u Mukulu uYesu kupuma kilunde palung'wi nu malaika nua uhumi nuakwe. **8** Mu lulimi nuala moto ukualipya ubibi awo nishanga amulingile Itunda ni ao ni agila u lwijo mu nkani ninza nia Mukulu witu uYesu **9** Akagisha ku ulimiligwa nua kali na kali aze atuile abaguwe nu ukoli nua Mukulu ni ikulyo nila ngulu niakwe. (aiōnios g166) **10** Ukituma itungo nuikapembyaa iti ku kuligwa ni antu akwe nu ku akuila ihi nai ahuiie. Ku nsoko u ukuiili nuitu kitalanyu ai uhuiiwe kitalanyu. **11** Ku nsoko iyi ku umulompa unyenye mahiku ihi. Kilompaa kina Itunda nuitu amualye kutula ai musigiwe kitangwa. Ku ulompa kina wahume kupikiilya kila i nsula a ukende nua kila mulimo nua uhuiili ku ngulu. **12** Ku ulompa imakani aya mulije kulikulya i lina nila Mukulu Yesu. Ku ulompa kina mulije ku kuligwa nu ng'wensu, kunsoko a ukende nuang'wa Itunda nuwu nua Mukulu uYesu Kristo

2 Itungili kutula kupembya ku Mukulu itu uYesu Kristo nu kulingiila palung'wi nung'wensu; ku umulompa unyenye aluna itu, **2** kina muleke kunyong'wa ang'wi kagigwa ku upepeelee, ku nkolo, ang'wi ku lukani ang'wi ku ibada ni ligeekile kutula lipumile kitaitu, ize liligitilye nia kutula luhiku nua Mukulu yakondya lapikaa. **3** uMuntu nua leke kumukongela ku mpyani ihi. Kunsoko shanga lizile kupikiila uwo u ugwi nuikapumila hanza nu muntu nua ugumaniilyi wakunukulwe, uyo ung'wana nua ubipya. **4** Uyu yuyo nuikingila, nung'wensu winyansulaa umukola aze mukungila Itunda ni kibi ni kipoeligwa. Ni mapumilo akwe, wikie mu itekeelo nilang'wa Itunda nu ikilagiila ng'wensu kutula anga

Itunda **5** Itii, shanga mukimbukile kutula nai nkoli nu nyenye ai numutambuie migulya a makani aya? **6** Itungili mulingile iko ni kimukungilaa, Iti kina wahume ku kunukulwa ku matungo nu maziza nuikapikiila. **7** Kunsoko i kinkunku ni kang'wa uyo u muntu munya kupiluka ukituma mulimo kupikiila itungili, iti udu ukoli nuimukungila itungili kupikiila nuika pumigwa munzila **8** Uugwa uyo u munya kupiluka nuikakunukulwa, naiza uMukulu uYesu wikamubulaga ku mihupo a ilangu nilakwe. Mukulu wikamuika shanga kintu kibi ku ukunukulwa nua upembyi nuakwe. **9** Upembyi nuang'wa uyo munya kupiluka wikatula nsoko a mulimo nua mulugu ku ngulu yihi, ilingasiiyo nia ukulwa nua uteele, **10** nu uteele wihi nu ukete u wii. iMakani aya aze amoli ku awo niakulimila, ku nsoko shanga ai ausingiye u ulowa nua tai ku nsoko a kugunwa kitalao. **11** Ku nsoko nanso Itunda ukuatumila mulimo nu ukete u ubi iti ahuiie u utele. **12** Mapumilo akwe ingi kina ihi akulamulwa, awo naza shanga ahuiie i tai ila nianso iloeelya mu wii. **13** Kuiti kutakiwe kumulumba Itunda kila nkua kunsoko anyu aluna ni muloiwe nu Mukulu. Kunsoko uMukulu ai umuholanilye unyenye anga lugano nua ugunwa ku welu nua Ng'wau Ng'welu nu uhuiili ku iyo itai. **14** Iki kiko nai umitengie unyenye, kina kukiila nkani ninza muhume kuli lija ikulyo nila Mukulu nuitu uYesu Kristo. **15** Ku lulo, aluna, imiki ikaku, Ulingi uwo ulogo nai mumanyisigwe, ku lukani ang'wi ku mabada itu. **16** Itungili, uMukulu nuitu uYesu Kristo mukola, nu Itunda Tata nuitu nai ukuloiwe nu kuinkiilya ipoelya nila kali na kali nu ugimya nu ukende ku nsoko a likalo nu lupembilye kukiila ukende, (aiōnios g166) **17** a mu poelye nu kuiika ikomu i nkolo nianyu mu kila lukani nu mulimo nu uza.

3 Ni itungili, aluna, kulompeeli, kina u lukani nua Mukulu luhume kenela nu ku kuligwa, anga ni yili ga nu kitalanyu. **2** Lompi kina kuhume kugunwa kupuma mu ubi nua antu ni apiluki, ku nsoko shanga ihi akete u uhuiili. **3** Kuiti uMukulu ingi muhuiili, naiza ukumukomisiilya unyenye nu kumusunja kupuma kung'wa uyo u mubii. **4** Kukete ugimya mu Mukulu kunsoko anyu, kina mukituma hangi mikalongoleka kituma imakani naiza ku umulagiilya. **5** uMukulu wahume kutongeele inkolo nianyu mu ulowa nu ku ugimya nuang'wa Kristo. **6** Itungili ku umulagiilya, aluna, ku lina nila Mukulu uYesu Kristo, kina muhuge kila aluna niiza wikie likalo nila ukata ni shanga kupembelya ni ntendo naiza muisingiye kupuma kitaitu. **7** Ku nsoko unyenye akola mulingile ingi ibahu kitalanyu ku utyatisa usese. Shanga ai kikiie mukati anyu anga awo naza agila u lwijo. **8** Hangi shanga ai kulie indya nia muntu wihi bila kulipila. Badala akwe, ai kitumile i milimo

utiku nu mung'wi ku milimo ni mikaku hangi ku lwago, iti kuleke kutula muligo ku muntu wihi kitalanyu. 9 Ai kitumile iti shanga ku nsoko kiagila u uhumi. Badala akwe, ai kitumile izi iti kutule mpyani kitalanyu, iti kina muhume ku utyatisha usese. 10 Matungo nai katulaa palung'wi nu nyenye ai kumulagiye, "Anga itule ung'wi anyu shanga uloilwe kituma u mulimo, nua leke kulya." 11 Kunsoko kuija kina ang'wi akulongoleka kutula akata mukati anyu. Shanga akituma i milimo kuiti badala akwe ingi antu niagila i masigo. 12 Itungili awo nienso ku ulagiilya nu kua langa mu Mukulu uYesu Kristo, kina kusinja itume i milimo ku upolo nu kulya indya niao i akola. 13 Kuiti unyenye, anyandugu, Muleke kusha i kisha mu kanka ka nkolo mu kituma niiza tai tai. 14 Anga itule muntu wihi shanga uloilwe kukulya u lukani nu litu mu mbugulu iyi, mutule ahugu nu ng'wensu hangi muleke kutula nu muhangu palung'wi nu ng'wensu, iti kina ahume kuhung'wa minyala. 15 Leki kumuhoeli anga mulugu, kuiti muhuguli anga munyandugu. 16 uMukulu nua ulyuuku mukola waminkiiye u ulyuuku itungo lihi mu nzila yihi. uMukulu watule nu nyenye mihi. 17 Uwu ingi mulamu nuane, Paulo, ku mukono nuane mukola, naiza ingi logo mu kila ibada. Iti uu nikilisa. 18 Ukende nua Mukulu nuitu uYesu Kristo uhume kutula nu nyenye mihi.

1 Timoteo

1 Paulo, Mitumi nuang'wa Yesu Kilisto, kendenkana mlagu lang'wi Tunda numuguni witu Yesu Kilisto numugimya witu, **2** kung'wa Timoteo ung'wanane nuatai muuhueli: Nekanda, ukende nuupolo nuupumile kung'wi Tunda Tata nukung'wa Yesu Kilisto Mukulu witu. **3** Anga naenukapepeeye naenihegile nikenda kumakedonia, usage kufeso inge kina uhume kuahama iantu angwi alekekumanyisa umanyisi nuungiza. **4** Hange alekekulegeelya imakumo nuupangi nauulangi nimagila impelo. Aya isasha kikunguma kukila kuaaelya kulongolesha umupango nuang'wi Tunda nauuhueli. **5** Inge gwa isigo nellilago ile ulowa nuupumile munkolo ninza, muusigi nuuza numuhueli nuatai. **6** Ang'wi aantu aliiye isigo ikaleka uumanyisigwa uwu nukupilukila uligiti nuekepungu. **7** Aloilwe kutula amanyisi amalago, kuile shaaaine niakulutambula ang'ei niakulukazela. **8** Kuite kuine kina ilago iza angwi umuntu ukulitumila mutaitai. **9** Kulengile kina, ilago singaileikilwe kunsoko amuntu nukele etai, inge kunsoko aunangi ilago niapiluki, antu nesinga akueli hange niakete imilandu agila Itunda hange ashapu (Adobu). Iililwe kunsoko ao niibulaga Atata niaia ao, kunsoko aabulagi. **10** Kunsoko akosi, kunsoko aantu niigoolya, kunsoko aawa niiteka iantu nukuatenda atugwa, kunsoko aateele, kunsoko aihengi auteele hangi wihi nukule kensengele nyuma nuulagili nauuhueli. **11** Ulagiili uwu utakanile ninkani ninziza niakulu wang'wi Tunda nuekembetwa naza kung'wao ehuiwe. **12** Numulumbeye u Yesu Kilisto Mkulu witu. Aeumpee ngulu, kunsoko aeumbaiye unene kulula numuhueli, hange wikambika muwitumi. **13** Aeni muntu numumeli, maji hange muntu numulei. Kuite nikapegwa ukende kunsoko aitendile kuupungu singainikuie. **14** Kuite ukende nuang'wi Tunda witu wizue uuhueli nuulowa nuukole mung'wa Kilisto u Yesu. **15** Uutung'wa uwu wauhueli hange unonee usingiligwe niantu ehi, kunsoko u Yesu Kilisto auzile muhe kuguna niamilandu. Une numubii kukila ehi. **16** Kuite kunsoko eye une aepegilwe ukende nuukati ane unene, kanziilya ehi, u Yesu Kilisto wigeelye ugimya wehi. Autendile ite anga kilingasiilyo kuehi neikamuhuela nuanso kunsoko aupanga nuakale. (aiōnios g166) **17** Nitungeli kumutemi numugila empelo, nisingaukusha nisingukigela, Itunda ung'wensu, itule ikulyo nuukulu nuakale nakale. Hueli. (aiōn g165) **18** Kuleika ilagiilyo ile ntongela ako Timoteo, ng'waane. Kutenda ite kuning'aniilya nuunyakidagu naeupumigwe apo pang'wandyo kunsoko ako. Inge utule mumbita ninza. **19** Tenda uu inge utule nuuhueli ni sigo niza. Ang'wiao niantu amahitile aya ikaulimilya uuhueli. **20**

Anga ite Himenayo nu Alekizanda ninamupeza umulugu amanyisigwe alekekumumela.

2 Kuite gwa ung'wandyo nuaaya ehi, inonee malompi nedua, nemaombezi, nilumbi atendeke kunsoko aantu ehi, **2** kunsoko atemi nawa ehi niakete uuhumi, kina kuhumekikie mulikalo nulaupolo nuukilagi muuhueli wihi nikulyo. **3** Ile iza hange legombekili ntongeela ang'wi Tunda muguni witu. **4** Insula akwe nuanso iantu eki aguneke hange alinge itai. **5** Kunsoko ukole Itunda ungwi, hange ukole muhungi ung'we nung'wi Tunda nukuantu inge u Yesu Kilisto. **6** Aewipumilye ung'wensu anga mukomoli kuaehi, anga muheng'wa kumatungo napikile. **7** Kunsoko eye, une unene aentendilwe numutuungwa nuankani ninziza hange numitumi, kutambula itai. Singakutambula iuiteele. Une nimumanyisi waantu nianyakilungu muuhueli nuatai. **8** Inge gwa, ntakile iagoha kela kianza alompe nukuhumbula imikono ezekutile anga ikuo nukuailya. **9** Uu uu, ntakile iasungu ikunekile eang'wenda negombekile, kikulyo nukigilya. Ezeagila imasingi nasukile, ang'wi zahabu, ang'wi lutu, ang'wi angwenda niansailo nkulu. **10** Hange nakile atugale iang'wenda niakuakumbaiasungu niitambule uuchaji kukeila intendo niza. **11** Umusungu nuamanye mukianza kaukulu hange nukugomba ehi. **12** Singa numugombilye umusungu kumanyisa, ang'wi kutula nuuhumi kumogohekwe inge wikie nukianza kaukilaji. **13** Kunsoko uadamu aeumbilwe ng'wandyo, ueva wikimalinkilya. **14** Uadamu singaaukongewe, kuite umusungu aukongewe lukulu nukupiluka. **15** Ata uu, ukugunwa kukiela kutuga eana, ang'wi akulongoleka muuhueli nuulowa hange numuogigwi nimahala nimaza.

3 Intambo eye auhueli: angeze muntu ukete nsula akulula memeli, ukete nsula nziza. **2** Kuite gwa umemeeli aleke kulula wakumelwa. Inge kusinja wattule mugoha nuamusungu ung'wi. Inge kusinja watule nuakatekati, upolo, nauatalitibu, mulende; Inge kusinja watulenuuhumi nuakumanyisa. **3** Wezeleka kutumila imagae (ntule), inge numuliuku nukete uupolo. Kusinja waleke kulowa impia. **4** Inonee kuimiila iza iantu amunyumbakwe ung'wensu, nianaakwe yianonee kumugombwa kumakulyo ehi. **5** Indogoiyo angeze umuntu shuulingile kuemiila iantu amunyumbakwe ung'wensu, ukulilela uli itekeelo lang'wi Tunda? **6** Aleke kutula muhueli numupya, kunsoko kina waleke kikumbula nukugwa muulamuli anga umulugu. **7** Kusinja hange atule nulukumo nuluza kuehi niakole kunzi, nsoko walekekugwa muminyala numulego nuamulugu. **8** Mashemasi, uu nieenso yeandonee kutula agombilwe kukuligwa, alekekutula nintambu ibiile. Aleke kutumela imagae (ntule) kukila ikatekati ang'wi kutula

ninsula. 9 Wahuma kukendegeela kisigo niza etai iyo nauhueli naekumbuwe. 10 Hange atule agombilwe hanza, ekiuye ahume kituma kunsoko agila anga kumelwa. 11 Niasungu uu lukulu atule akete ikulyo. Aleke kutula akueli. Ezeakole katekati hange akueli kunkani yehi. 12 lashemasi kusinja ezeagoha niamusungu ung'wiung'wi kusinja ahume kuemiila iza iana ao nawe ni amunyumba yao. 13 Kunsoko awa niakutumeka iza upata wimeki nuuza nuugimya nuukulu muuhueli nukole mung'wa Yesu Kilisto. 14 Kumaandeka imakani aya kung'waako, hange nikuie kiza kung'waako pakupi tai. 15 Kuite angeze kutinia, kuandeka nsoko uhume kulenga ezeuli kenda munyumba ang'wi Tunda, inge mitekeelo nilang'wi Tunda numupanga, kimpandwa nuaeligwa nuatai. 16 Hange shayukukingileka kina tai aii Tunda nuukunukuwe ukulu: "Aewigeekile mumueli wikagombwa nung'wang'welu, wikigela nukung'wa malaeka, wikatanantigwa mung'waso muanyakilungu, wikakegenwa munkumbigulu, hange wikaholwa migulya muukulu.

4 Itungele ung'wang'welu ukulambula ng'walye ng'walyee kina imatungo napembilye iantu ang'wi akuleka uuhueli nukutula ekisa kutegeelya inkolo niekongelana nuumanyisi nuakehing'wi 2 neikamayisigwa kuuteele. Nuumeli. Imasigo ao akukailwa. 3 Akumugilya kutena nukusingilya indya ni Tunda aujumbile itumilwe mung'wao kilumbi niahuee nawamelengile itai. 4 Kunsoko kila ikintu Itunda nukiumbile kiza. Kulile iki nehuusingilya kilumbi kegombilwe kuhitwa. 5 Kunsoko kikogigwa kukiila lukani lang'wi Tunda nukunzila amalompi. 6 Ang'wi ukumaika imakani aya ntongeela aalune, ukutula wemitumi numuza nuang'wa Yesu Kilisto. Kunsoko uginile kulukani lauhueli nukuumanyisigwa nuuza nuutyatile. 7 Kuite mahite imahuumo namilie aya niamaloilwa iasungu niakombi. Kuleka ite, wimanyise uewe nuuhueli. 8 Kundogoiyo uwigemi nuamuile unonee inino, inge uuhueli unonee kukila imakani ehi. Ikendegeela ilago kulikalo litugo ile nulikalo nuluzile. 9 Ulukani ulu lakuhelwa hange lulu lugombwe ekulu. 10 Kunsoko eye kuaga nukituma mulimo kugulu nukukila. Kunsoko kukete ugimya kung'wi Tunda numuupanga numuguni waantu ehi, kuite kuahueli. 11 Umatambule nukumamanyisa imakani aya. 12 Umuntu wehi waleke kuumela uhumbe wako, Badalakwe, utule wiakuegwa niantu ehi niahueli, kuntambu, mulugendo, muulowa, muuhueli, nuwelu. 13 Singa niniikiza, saga muusomi, nemuulangi, nukumanyisa. 14 Uleke kukimela ikipegwa nikikole mukati ako, naupegilwe kukiile kidagu, kuekiilgwa imekono nianyampala. 15 Umakele imakani aya. Wikale mumo kukula kung'waako itule wigele kuantu

ehi. Amba kukila mulugendo lako nukumanyisa. 16 Saga mumakani yaya. Indogoiyo akituma ite ukiguna uewe nawaniakutegeeye.

5 Lekakumukenela umugoha numunyampala. Inge mutie umoyo anga Tata ako. Anga nueatia umoyo iakumba niakigoha anga kina aluna ako. 2 Uatie umoyo iasungu niakombi anga aia ako, nianso anga adada ako kuuza wehi. 3 Akulye niashiewe niagoha ao, awa niashiewe etaitai. 4 Kuite ang'wi nushiewe ukete ana ang'wi inzukulu, aalekehanza amanye kupumya ikulyo kuantu amunyumbao ienso. Aleke aape naleli ikinyamolimo nikiza, kuite inge inonee ntongela ang'wi Tunda. 5 Kuite nushiewe taitai suyu nulekilwe win'wene du. Nung'wenso wezuekile imasigo akwe kung'wi Tunda. Mahiku ehi wakae musela nimalompi utiku numung'wi. 6 Ata uu, umusungu uyu nuikie muusambo ukule, hateze ukole mupanga. 7 Hange umatanantya aya imakani aya kina ezeagila nukumelwa. 8 Ila ang'wi umuntu singaukuitumila eatuma alewe, lukulu awa niakole munyumba akwe, wauhita uuhueli hange mube kukela umuntu nushuhuie. 9 Inge gwa umusungu waandekwe muauya anga mushilwa wezeukete myaka nisingaekipungua makumi mutandatu, hange musungu nua mugoha ung'wi. 10 Wezeulengikile kuntendo ninza, watule wezuakee iana, ang'wi wakuile mukende kuageni, ang'wi wogilye imigulu ahueli, ang'wi auaiye naeagigwa, ang'wi aewipumilye kumilemo ehi namiza. 11 Kuite kuashilwa niahumba, ukite kuchanguela muashilwa auya. Kunsoko angaingele munsula amuile mung'wa Kilisto, akulowa kutinwa. 12 Kunzila eye ingila migazo kunsoko ebumanga kipumya kung'wao anga pang'wandyo. 13 Hange gwa ingila muitumi nuaunegetu. Nianso epilima ito nito. Singa udu kina anegetu, inge emelana, hange ingeila imakani auya. Nianso itambula imakani nishayanonee kumatambula. 14 Kuite gwa unene ndoilwe iananso atinwe, atuge iana, imiile imalo ao, nsoko aleke kumupa umulugu ilyoma nilakusemela kutuma umulandu. 15 Kunsoko ang'wiao amupilukie umulugu. 16 Ang'wi ukole musungu wehi ukete ashilwa, inga waaiye, nsoko itekeelo lilekekuhumiligwe, nsoko lihume kuaaiya awa niashilwa taitai. 17 Inge ianyampala awa niisinga iza aaligwe kina anonee kukuligwa nkua yehi, lukulu kuawa neituma kumanyisa ulukani lang'wi Tunda. 18 Kunsoko imaandeko atungile, "Uleke kumemunya umulomo ing'ombe nikilya inolya." hange "Umitumi unonee kipegwa kakwe. 19 Leka kusingiilya uusemelwa kuanyampala inge itule akole akueli abiili ang'wi atatu. 20 Akenele iatumuli ntongeela aantu ehi nsoko niang'wi niasagile kang'wi akogopa. 21

Nukulagiye kungulu ntongeela ang'wiTunda, nintongeela ang'wa Yesu Kilisto, niamalaika niatunulwe, kina ulangaile imalagoaya uleke anga ubaguli, nikina uleke kutuma ikanilehi kwakubagula. 22 Uleke kukaya kunuekilya umuntu imikono. Uleke kutuma umulandu nua muntu numungiza. Yukunonee kigoza uewe utule wimiza. 23 Shainonee kung'wa imazi du. Inge gwa, ung'we imagae mashenyi kunsoko anda nuulwae ukole nuakila itungo. 24 Imilandu naantu ang'wi igeeleka kwe, nukuatongeela kuulamuli. Kuite imelandu eng'wi ilyala kunyuma. 25 Kuu uwu, imelimo ing'wi nimiza ilingika kwe, kuite nemingiza shekepikika.

6 Awa ehi niakole pihe nijoki anga atugwa ahoele iakulu ao anga niakete ikulyo lehi, yeandonee itume uu nsoko elina lang'wi Tunda nuumanyisigwa uleke kulukilwa. 2 latugwa niakete iakulu niahue aleke kuamela kunsoko nianso aluna. Kuleke nianso manyisa nukutanantya imakani aya. 3 Ang'wi muntu fulani ukumanyisa kuuubi hange shuusingiye imalengaso itu aya nakuelekile, nae nkani nia mukulu u Yesu Kilisto, ang'wi shanga akugomba imanyiso niletongeela muuhueli. 4 Umuntu uyu ukikumbula hange shuine lehi. kuleka gwa, ukete ulei nuwikungumi munkani. Inkani izi yetuga welu, wilei, wisensi, usuki nuubi, 5 hange kiogo nikama tungotungo muantu imahala ao abepile. Amelekile itai. Asigile kina uuhueli nzila augole. 6 Itungeli uhueli nukugomba nsailo nkulu. 7 Kundogoiyo singaeukuzile nikentu munu mihe. Hange shakuohola kentu kehi kupuma munu mihe. 8 Kuleka nianso, kukoneleke nindya niang'wenda. 9 Itungeli awa niakulula akete insao igwiza mumagenywe, kukiila ukutegwa. Igwiza kuupungu nuedu ninsula mbi, hange mumaintu ehi neiatenda iantu apike muulimeli nuubi. 10 Kunsoko kulowa impia inge ng'wandyo nuakila uubi. Iantu niakete insula nanso, alimeigwe kule nuukueli hange isonsile ienso kuukia nuedu. 11 Kuite uewe muntu nuang'wi Tunda, mamanke imakani nanso. Mityate ekulu, utaua, uhueli, ulowa, wigigimeeli, nuupolo. 12 Ikie embita nenza nauhueli. Ambiola upanga nuakale nuilangiwe. Inge aensoko seye kina aupumilye uwihengi ntongeela aakueli udu kuiiki nekiza. (aiōnios g166) 13 Kuupa ilago ele ntongeela ang'wi Tunda nuezusokilye imaintu ehi ikie, hange ntongeela ang'wa Yesu Kilisto, nauligitilye itai kung'wa Pontio Pilato. 14 Kendegeela ilago kuutimeeli, wezewimugila kuaiilya, singa ukia kumukulu witu u Yesu Kilisto. 15 Itunda ukigeelya uezi wakwe kumatungo yayo - Itunda, ukembetilwe, ngulu zizodu, Mtemi muamukulu, Mkulu nukuligilya. 16 Ung'wenso du ukikie nikale hange nuikie muwelu nishawihugelwe. Kutile umuntu nuhumilekumuona hange nuhumile kumugoza. Kung'waakwe

itule ikulyo nuuhumi nuakale. Huela. (aiōnios g166) 17 Aile iagole niamunkumbigulu uwu alekekikumbula, hange aheje uuhueli muugole, nesinga watai. Kuleka nianso, yeandonee kue kumuhuela Itunda. Nuikupeza uugole wihi nuatai nsoko kulowe. (aiōn g165) 18 Aile iatenda maza, agolipe mumilimo nimiza, atule akende, nukugomba kupumya. 19 Kunzila eye akiekilya kitako nikiza kumakani nazile, nsoko kina ahume kuamba likalo ulyenso 20 Timoteo, kisunge iki nupegilwe iheje nuudui nuakipungu nuwikungumi nuakigilya nueze wauteele wiheja uhugu. 21 Iantu ang'wi itanantya imakani aya, neite aulya uuhueli Uukende ulule ukole palung'wi nue.

2 Timoteo

1 Paulo muutung'wa nuang'wa Yesu Kilisto anga Itunda nuloilwe, uulukulu anga ilago nilaupanga nuukole mukati ang'wa Yesu Kilisto. **2** Kung'wa Timoteo ung'wana numuloilwe: Nekanda, nuukende nuupolo kupuma kung'wi Tunda Tata nu Yesu Kilisto Mkulu witu. **3** Numusongeeye Itunda, uyu nikumitumela kisigo niza anga uu naeatendile iatata ane, ange nkimbuke ninkole mumalompi ane. Utiku nu **4** mung'wi nkete nsula akuuona, inge gwa wizule uulowa. Nulukimbukile uliholi lako. **5** Aenekeze kimbushigwa uuhueli wako nueli, apo naeng'wandyo aikie kung'wa nyukulu nuako u Loisi nua nuako u Yunisi. Hange ngila itai kina uhueli nuanso wikie mukati ako gwa. **6** Iye inge nsoko nakukimbusha kukiusha ekipegwa kang'wi Tunda nikkole mukati ako kunzila akuekiiligwa imekono nane. **7** Kunsoko Itunda singukuphee inkolo nawoa, inge angulu nuulowa nikulyo. **8** Kuite ulekekuonela iminyala nua Mukulu witu, sunga ganuwu nuane unene Paulo mutungwa nuakwe. Inge utule palung'wi mulwago kunsoko autananti uu lukulu angauhumi wang'wi Tunda. **9** Inge Itunda aukugunile nukuitanga uitangi nuutakatifu. Shanga aewitumile itensoko amelimo itu inge angaukende nuunonelya wakwe nuanso. Aukupee imakani aya mung'wa Kilisto Yesu aeakili imatungo kanza. (aiōnios g166) **10** Kuite itungo ele uguni nuang'wi Tunda wakunukulwe kiza kumuguni witu u Yesu Kilisto. Ukilisto wikamipelwe insha nukuleta uupanga nisiga ukupela kuwelu nuankani niza. **11** Kunsoko yiye nikabagulwa kulula nimutananti, mutumi hange nemumanyisi. **12** Kunsoko yiye kaga gwa, kuite singa minyala soko numulengile ninamukuela. Nkete itai kina nuanso ukumile kukigoza iki nenakiika kung'waakwe sunga uluhiku lulo. **13** Ukimbuke umufano nualukani naluhueli naewigule kupuma kung'waane, palung'wi nuuhueli nuulowa nuukole mukati ang'wa Yesu Kilisto. **14** Magoze imakani nimaza naeukupee Itunda kukiila ung'waung'welu nuikie mukali itu. **15** Ulengile kina, neikie mu Asia aeanaekile' Mumbi ele akole ia Figelo nia Hemogene. **16** Umukulu walisamile ito lang'wa Onesiforo kunsoko nkuu yedu aundoeye hangi shangaanionee iminyala ekitungo kane. **17** Kuleka gwa iti, naukole ku Roma aundumile kungulu hange wikandija. **18** Itunda nuamujalie kumupa ukende kupuma kung'waakwe uluhiku nutanso. Anga naunzaiye naenkole ku Efeso uwe ulengile iza.

2 Kuite uewe ng'waane, upegwe ngulu muukende nuukole mung'wa Yesu Kilisto. **2** Nimakani naewigulye kung'waane muhengi naeiidu, umaikie kuantu niahueli niahumile

kumanyisa niauyagaa. **3** Tula palung'wi nunene mulwago, anga mulindi numuza nuang'wa Yesu Kilisto. **4** Kutile umulindi nuituma imatungo yayo yayoo wezeukete nimilimo nimingiza nalikalo nulemunu inge kina wamuloelye umukulu wakwe. **5** Hange ang'wi muntu ukishinda liaza, singa ukupegwa ingala anga waleke kutyata ulengaso. **6** Kusamilye kina umukulima nukete ebidiu watule wang'wandyo kugauliwa imazao akwe. **7** Tapazali nikinikukilinga, kundogoiyo Umukulu ukupa kulenga mumakani ehi. **8** Mukimbuke u Yesu Kilisto, kupuma ukiugwa nuang'wa Daudi, naeuikile kupuma muashi. Ite anga ulukani lane nukutananti inkani ninza, **9** inge kunsoko nanso kagigwa sunga ukutungwa iminyololo anga nimugazi. Kuite ulukani lang'wi Tunda kuminyololo. **10** Kuite gwa, nigigimieye imakani ehi kunsoko aawa ni Tunda auasague, ingegwa nienso gaa aliye uuguni nuukole mung'wa Yesu Kilisto palung'wi nuukulu nuakali. (aiōnios g166) **11** Itambu iye akuhuelika: Angeze aekukule palung'wi nung'wenso, kuikie nung'wenso goa. **12** Anga kigigimieye, kuutemya palung'wi nung'wenso gaa anga kumuhile nuanso, nung'wenso gaa ukuhita usese. **13** Ang'wi singa kuutula kiahueli, nuanso ukusaga kutula muhueli, indogoelyo shuhumile nuanso kihita." **14** Longoleka kuakimbisha imakani aya. Alange ntongeele ang'wi Tunda aleke kikunguma minkani. Kunsoko kutile anga nsailo mukani ele. Kigeela kueli ukole ubepi kuawa niakutegeelya. **15** Tula nikinyangulu kigeeleka kina ugombigwe kuang'wi Tunda anga mituma mulimo numugila insoko nakumelwa. Litumele ulukani latai mukulukulu. **16** Iheje mumwanzo nakiukumbigulu, nanso ongeelya nukukila uubi. **17** Imyanzo ao ikisapalila anga inkomele shanga ipola niakole mung'wanso inge Himenayo nu Fileto. **18** Awa antu niauiye itai. Ilunga kina uiuki wakonda kigela. Akupiula uhueli nuaantu ang'wi. **19** Ata uu, ikitako nikikumu nikang'wi Tunda kilungile, nuukete uandeki uwu, Umukulu ualengile awa niakwe, hange kila nueleteza ulina lamukulu waleke uubi." **20** Mito nilakigole, singa kina ikole useme niazahabu neshaba udu. Inge gwa ikole niiseme niamakota nipihe. Niing'wi yao kunsoko akitumila mikulyo hangr ung'wi yao singa yitumilwa mumakulyo. **21** Angeze umuntu ukioja ung'wenso kupuma mitumelwi nesianga wikulyo, nuanso keseme nekikete ikulyo. Uekilwe ikulu, ukete nsailo kumukulu, hange unoneigwa kukila mulemo nuuza. **22** Imanke insula niahumba. Umetyate itai uhueli ulowa nuupolo palung'wi nawa niimitanga Umukulu kumoyo nuuza. **23** Kuite uhite uupungu nimakolyo ao naupuuzi. Kuite ulengile kina ituga witei. **24** Umitumi nua Mukulu shayemunonee kilea, kuleka aya yemunonee kulula mupolo kuantu ehi, numanyile kumanyisa, nukigigimiiya. **25** Inge wasinje waamanyise kuupolo awaniimugilya. Itai Itunda

wahume kuapa kuungama anga amilinga itai. 26 Ahume kulija uulengi hange nukuheja mumuntengo nuamulugu, nae akule amateka nung'wenso kunsoko aulowe wakwe.

3 Kuite ulenge ele: Mumahiku nampelo yukutula matungo makaku. 2 Kunsoko iantu akutula iloilwe ienso, alowa mpia, neikulya neakete uwiloli, neakete uwing'eng'i, shanaakuiye ialeli ao niagila anga ikumbi hange ashapu. 3 Niagila ulowa nuaupuumo, nshaatakile kikiye nuupolo niauya, akinyeli, asongeeeli, neshahumile kigilya, neakete epujo, nshaatakile nimaza. 4 Ikatula nukuhitana, elogoha, neiloilwe ienso hange alowa usambo kukila kumulowa Itunda. 5 Kukunzi akutula anga ang'wi Tunda, kuite akumihita engulu akwe. Iheje muantu nianso. 6 Kunsoko ang'wi ao inge agoha neingila mumato naantu nukupepeelya asungu niapungu. Awa asungu neizuwe nimilandu hange niitongeelwa ninsula niakela kela iaina. 7 Iasungu awaite imanyisa imahiku ehi, kuite kwee shaakupikiila uulengi nuatai. 8 Anga uu nua Yane nu Yambre aeemikile kumuhita u Musa. Kunsoko eye amanyisi awa niauteele imika kumuhita itai. Antu niabipile mumasigo ao, shagombekile kutula nuuhueli. 9 Kuite shaakulongoleka nikuli. Kunsoko uupungu wao ukuikwa muweguse kuantu ehi, anga naewile nuaantu ao. 10 Kuite uewe uutyatile uumanyisa wane, mulugendo lane, isigo lane, uhueli wane, wigigimeeli wane, ulowa wane nuuhumi wane, 11 lwago, uuwai naempaatile uko ku Antiokia, Ikonja nuku Listra. Aenigigimiye ulwago. Umukulu aungunile mung'wanso nanso ehi. 12 Ehi nialoilwe kikiye mulikalo lakumukulya Itunda mung'wa Yesu Kilisto akagigwa. 13 Iantu niabi neikongelana akutula abi kukila. Akuakongela iauya. Nienso goa akongewe. 14 Kuite uewe, saga munkani naewimanyisilye nukuikueta mutai. Kunsoko ulengile wimanyisilye kung'wa nyenyu. 15 Ulengile kina kupuma uung'enya wako aulengile umaandeko nimatakatifu. Aya akumile kuukulya kunsoko auguni kunsoko auhueli mung'wa Yesu Kilisto. 16 Kela iandeko liekiwe mekupo nang'wi Tunda. Lenonee kumanyisa umanyisi nuansailo, kupepeelya, kuzipiila ulutummo, hange nukumanyisilya mutai. 17 Iye kina umuntu nuang'wi watule ukondile, wezeupegilwe uhumi wehi kunsoko akituma kela umulemo nuuza

4 Kuupa ilago ile nilikete ulito ntongeele ang'wi Tunda nu Yesu Kilisto, nuezize alamula niapanga nawe niakule, hange kunsoko akukunukulwa kung'wake nuutemi wakwe. 2 Tanantya ulukani. Utule ukole muukondi kumatungo e nanonee nayanisinga anonee. Aile iantu imilandu ao, kenela, kazila, kuugimya wehi nukumanyisa. 3 Kundogoiyo imatungo iantu niika hita amanyisigwa nuatai. Kuleka ite, ekidumilya

amanyisi niakumanyisa anga ensula ao. Kunzila eye iakutwi ao akutule asukasukilwe. 4 Akuleka kutegelya umanyisigwa nuatai, nukupilukila imahumo. 5 Kuite uewe utule umuhueli mumakani aya ehi, igigimiye mumakaku, itume umulemo nuautananti, uigeelye uitumi nuako. 6 Kundogoiyo unene nakonda kukegenwa. Imatungo nakuhega kung'waane ahugeela. 7 Nahumane etai, ulugendo nalumala, uhueli nuulindile. 8 Ingala natai eikilwe kunsoko ane, numukulu, nuilamule itai, uzize mpa uluhiku nulanso. Hange singaunene du. Inge ehi nialindie kunsula kigela kung'waakwe. 9 Witahidi ukaje kiza kung'waane. 10 Kunsoko u Dema wandeka, uuloilwe uunkumbigulu nuilugele hange wendile ku Thesalonike, u Kreseni wikenda ku Galatia, nu Tito wikenda ku Dalmatia. (aiōn g165) 11 U Luka du nukole palung'wi nunene. Umukole u Maliko wize kung'waane kunsoko nuanso wamihumi kung'waane muwitumi. 12 Namulagiilya u Tikiko ku Efeso. 13 Izoha ilo naelilekile Troa ku Karpo, nuzile ulelete, palung'wi nimbugu iza kukila izinia ndeli. 14 U Alekizanda muzipya yuma autendee nimabi edu. Umukulu wiikamupa ikinyamulimo anga intendo yakwe. 15 Nuewe gaa uhuguke nung'wenso, inge auigi kukila inkani yitu. 16 Muukueli wane nua ng'wandyo, kutile anga muntu wehi naewimikile palung'wi nunee, kuleka ite kila umuntu wikandeka. Itunda waleke kumuailya igazo. 17 Kuite Umukulu wikimeke palung'wi nunene, wikampangulu nsoko kina kukiela kung'waane, lukani lutambulwe kuutimeeli nianyakilungu apegwe kija. Aengunilwe mumilomo nuuhimba. 18 Umukulu ukuniheja muntendo yehi numbi nukunguna kunsoko autemi wakwe nuakilunde. Ukulu ulule ukole kung'waakwe ikale nikale Huela. (aiōn g165) 19 Mulamushe u Priska, Akila mito lang'wa Onesiforo. 20 U Erasto ausagile uko Kukorinto, kuite u Trifimo ainumulekile ku Mileto akeze muilwae. 21 Kaya wize kabla nitungo ku mpepo, u Eubulo ukuulamushwe, ga nu Pude, Lino, Claudia nialina ehi. 22 Ukende utule nuewe. Ituma watule nenkolo ako.

Tito

1 Paulo mitumi wang'wa Itunda hangi mutung'wa wang'wa Yesu Kilisto, kuuhueli wasagulwa ang'wi Tunda nuuhugu wa tai nuileta utaua. **2** Akole muuhuii wa upanga wa kale nakale sunga Itunda nisingawiligitya uteele aulagile kuupuma ikale. (aiōnios g166) **3** Kumatungo yayo aulupimilye ulukani lakwe mu mbugulu aumpee une kutanaty. Aizepee kitumo ite kwilago lag'wi Itunda muguni witu. **4** Kung'wa Tito ng'wana watai muuhueli witu. Ukende nuuasilya, nuupolo kuupuma kung'wi Tunda tata nuukung'wa Yesu Kilisto muguni witu. **5** Konsoko eyii ite nikakuleka ku Krete, ingi umazipilye imakani ehi naakele kukonda nukuika ianyampala, akanisa kwa kila kisale anga nainukulagiye. **6** Munyampala nuutekelo walekekutula wimelwa, mugoha wa musungu ung'wi, nukete eana ahueli neshanga itegwa kumakani nimabe hangi alekekutula agila anga adabu. **7** Ingi muhimu kumugozeeli, mu nyumba ang'wi Tunda, alekekutula nikimilwi. Azesinga muntu wiogo ang'wi singawigilya. Singa wikaya kutaka walekekutula mugala ntule, aleke kutula muntu nuweta wilea, aleketula nsula. **8** Apagwainge: watule muntu musingeeli, mulowa numuzalazima atule muntu nuketi imahala nakondanei, nukete itai muuhueli wang'wi Tunda, nuumila ung'wensu. **9** Nuhumile kemiila umanyisigwatai namanyisigwe, wahume kuapa nsula na munkolo kumanyisigwe, wahume kuapa nsula na munkolo kumanyisigwa nuuza, hange wakume kuanonelya ehi niakumugilya. **10** Kunsoko akule endu asukile nyuma, hangi awo niabadisigwe. Hangi nkani yaupungu. Niaputalya nakuatongela aintu muulimili. **11** Inonee kuagilya iantu anga nianso. Akumanyisa ayo nishanonee kunsailo aminyala, nukubipya eantu ao ehi. **12** Ung'wi ao muntu nukete mahala, wikalunga, Wakrete akote uteele nuugila mpelo, abi hangi ikale niitaki, akatahangi alaku. **13** Ingi inkazi yatai, ite gwa uagilye kungulu, ahume kutambula itai muuhueli. **14** Uewe ulekekihawila mumahumo nisingaatai, akiyahudi ang'wi malago aantu, niisusha ikenyuma itai. **15** Kuawa ehi niaza, maintu ehi ni maza. Kuawa ehi niabe nawaga niagila uuhueli kutile nikiza. Kunsoko imasego ao nusinganilye wao wabipile. **16** Akulunga amumanyile Itunda, lakini kuntendo yao amuhitile. Nianso anyamilandu nishanga agombile. Nishangaahoiwe kuluka ni lehi nuluzo.

2 Lakini uewe utambule aya nihugie nintambu ako nauhueli. **2** lanyampala atule nuukepyi, heshima, busara uhueli nuuza muulowa nuugimya. **3** Uu uu niasungu nianyampala ikie muigeleki nuupolo anga antu nialangaie singa ategatani. Aleke kutula atugwa antule. **4** Inonee kumanyisa nimaza,

kunsoko akuzepelya iananso kumahala nukualowa iagoha ao palong'we neana ao. **5** Inonee kuamanyisa kutula nimahala, ezeelo alangaile nianza mumato ao, hangi atule nuliijo kuagoha ao, ienso. Inonee kituma imakani aya kunsoko ulukani lang'wi Tunda lulekekutukilwa. **6** Kunkani zizozizo maaalye iahumba niagoha atule nimahala. **7** Kuzela yanyu yehi mieke unyenye kutula meingwi mumilimo nemeza, nukumanyisa, lagiilye kugomba nukukulya. **8** Mudue mumbugulu nekete uugenu ningila idoa, kunsoko ehi niakugilya ahung'we minyala kunsoko mugila nulube nulukutambulwa kung'wanyu. **9** Aatung'wa aite eakulu ao kukilakintu. Inonee kualoolya singa kilutania nienso. **10** Shangainonee kia, apagwa inonee kigeelya uhueli wihi nuuza, kuuite kenda inzela yao yehi anonelye umanyisigwa witu kukeela Itunda muguni witu. **11** Kunsoko u ukende nuang'wa Itunda wigeekile ku antu ihi. **12** Ikumanyisa kuhita imakani nisinga ang'wi Tunda ninsula aunkumbigulu. Ikumanyisa kiki muupolo, mutai nimunzila ang'wi Tunda mumatungo aya. (aiōn g165) **13** Itungo nikusigiye kusengilya uhueli witu nilekete uukende, uwiigeeli wa ukulu wang'wi Tunda witu mukulu hangi muguni witu u Yesu Kilisto. **14** U Yesu aiwipumilye ung'wensu kunsoko itu, kunsoko akulepilye kupuma mumilandu, nuukutenda kielu kunsoko akwe, antu niagombigwe niakete insula akituma milimo nimiza. **15** Matambule nukumasigilya imakani aya, akenela kunguluyehi. Uleke kugomba muntu uuihi wakumele.

3 Uakimbushe kusima kuatongeeli, uhumi kugomba, nukutula tayali kumulimo wihi nuuza. **2** Uakimbushe alekekumutendela muntu wihi nimabi inege nukibisha, aape elyoma iantu niangiza kitu uulamuli kulagilya kusima kuantu ehi. **3** Kuite nusese aikukite masigo mabi hangi aikilugoha. Aikukole muulimeli, aekatendile kiatungwa kunsula yiulu niyawidesi. Aikikae muwilu nuubi aikabepilye nukibepelwa. **4** Kunsoko amatungo akuaisiligwa ni Tunda muguni witu nuulowa wakwe kuantu wikigeela, **5** singae kuntendo yitu niyatai niaikitumile, inge aukugunile kuukende wakwe. Aukugunile kwakuoja kwakuutuga hangi nukutenda hangi keapy kung'wang'welu. **6** Itunda wamulagile ung'waung'welu kuudu kunsoko itu kukiila Yesu Kilisto muguni witu. **7** Aie witumile eti kunsoko, kuaiiligwe tai, kuukende wakwe, kutule palungwi muupanga wa tai nuwakalenakale. (aiōnios g166) **8** Ulu inge lukani la uhueli. Nimutakile mumatambule kwa ngulu wihi inkani izi, kunsoko awa niamuhuee Itunda atule nimasego, nsoko amilemo nimiza naumiikile tongela ao. Makani aya maza hange akete nsailo kuantuehi. **9** Inge minege nuudui nuupungu, nanasoba wikungumi, nimigongano, nimalago.

Makani nanso magila anga ndogoelyo sunga insailo. 10 Muhiti wihi nukumuletekelyo wisapatilyi mung'wanywu. Baada akuahugula ung'we kang'wi abiile, 11 mulinge inge iantu niihanganga ite, amilekile itai hangi mutuma milandu ikinyamilimo ung'wenso. 12 Niinikamutuma kung'wako Alitemi ang'wi Tikiko, kawize kunu kung'waane. Nikopoli inge nagomba kieke mumatungo ampepo. 13 Kaya umutume Zena mutaalamu kumalago no Apolo, kuhita kuhiilwa nikintu. 14 lantu itu inonee amanye kidumilya mumilimo mumilimo nimiza nukukimbusha muula alekekutula alekekutula akuite gwa alekekutula shanga ituga inkali. 15 Ehi mahole palung'wi nunene akulamusha. Alamushe niakuloilwe muhuili.

Filimoni

1 Paulo mutungwa wang'wa Yesu Klisto, hangi indugu nu Timoteo kung'wa Filimoni, molowa muhumba miitu hangi mitumi mulimu palung'we nusese, **2** nukung'wa Afia dada witu nu kung'wa Arkapas meitu nukiteekelo nilukutukilwa mito lako. **3** Uukende utule nunyee nuupolo nuupumile kung'witunda tata witu nukung'wa mukulu u Yesu Klisto. **4** Matungo iihii numusongeye idunda nuukuta mumalomplane. **5** Nigulye uulowa nuuhueli nutite kung'wa mkulu u Yesu kunsoko auhuli ehi. **6** Kulompa itee wihangueli nuuhoeli wanyu, utule uza kumanye kela lukani nuluzepie pa ng'wanyu nukung'wa Kilisto. **7** Ingi nainandoilwe nuupolo, kunsoko aulowa wako, kunsoko inkolo yaahueli yakendakilagigwa nuewe mulana. **8** Kuite gwa nkete uugimya wihi mung'wa Kilisto, kuuila uwe witume kehi nuuhumile kituma. **9** Ingi gwa kunsoko aulowa, kuleka gwa ite kuupepelya nene, nene numunyampala, nitungelega ntungilwe nsoko ang'wa Kilisto u Yesu. **10** Kuupepelya nsoko ang'waane Onesmo, nene numutungile muutugwa wane. **11** Kunsoko pang'wandyo shanga akuloeye, ingi itungile ukuloeye uewe nunene. **12** Namulagilya ung'wensu nukete inkolo anga nane lukulu kusuka kung'wako. **13** Azansigile azuzasaga palung'we nunene, ili wanintumile badalako, matungo nukole mukitungo nsoko ainjili. **14** Ingegwa singa azaneloilwa kitume lukani lehi bila kugombiigwa nueewe. Nitumile ite kunsoko lukani nuluzi, lulekekitung'wa kunsoko akumiiligwa, kunsoko auloilwe uewe kituma. **15** Ang'we nsoko aubague nuewe kumatungo aituile ite nsoko utule palong'we nong'wensu matungo ehi. (**aiōnios g166**) **16** Nsoko itee alekekutula mutungwa hangi, inge bahu lukulu amutungwa, anga muluna muulowa, hasa kung'wane kukila kung'wako, mumwele nukung'wa mukulu. **17** Ne itegwa kang'wi unihoe unene anga nipalung'wi, anga nazuze nsigilya unee. **18** Kuite angeze umukosee lukani lehi, kang'we uzumudaiye kentu kehi, kedai nekanso kitalane. **19** Nene Paulo nuukuandika kumukono wane unene une kuulipa. Singa kulunga kung'wako ingi nukudaiye mulikalo lako itai. **20** Hange muluna, lekampate uulowa wa mukulu kupuma kitalako niloeye munkolo ane kong'wa Kilisto. **21** Nkete uhuli kutula ni ikulyo nilako, nukuukilisilya nize ningile kina ukituma ga ikilo nianso ni nukulagilye. **22** Matungo yayoyayo zepelya shumba kaageni konsoko ane inge itegwa nihuie kuukeila malompi ako, kuugendelela matungo makupe. **23** Epafu mutungwa miane mung'wa Kilisto Yesu akuulamusha, **24** anga uu nukituma uMaliko, Alistalko, Dema, Luka, ituma milimo palung'wi nunene. **25** Ukende wang'wa Bwana u Yesu Kilisto utule palung'we ni nkolo ako. Huila.

Ebrania

1 Matungo nakiile Itunda ai witambulya ni isekulu itu kukiila anyakidagu nkuwa idu ni kunzila idu. **2** Kuiti mu mahiku aya nikukete, Itunda witambuuye nu sese kukiila Ng'wana, naiiza ai umuikile kutula musali nua intu yihi, hangi naiiza kukiila ng'wensu ai umbile ga nu unkumbigulu. (aiōn g165) **3** Ng'wana nuakwe ingi welu nua ikulyo nilakwe, ntendo ing'wene na upumoo nuakwe, hangi nuinoneelya i intu yihi ku lukani nula ngulu niakwe. Ze yakilaa kukondaniiligwa u weligwa nua milandu, ai wikie pihi mukono nua kigoha nua ukulu uko migulya. **4** Watuile bahu kukila i a malaika, anga iti i lina nai ulisaiile nili bahu ikilo kukila i lina nilao. **5** Ku ndogoelyo ingi kung'wa malaika kii nai wakaiye kuligitya, "Uewe wi ng'wana nuane, lelo natulaa ni tata nuako?" Ni hangi, "Nikatula ni tata kitalakwe, nu ng'wensu ukutula ng'wana kitalane?" **6** Hangi, itungo Itunda nai umuletile mutugwa nua ng'wandyo mu unkumbigulu, wiligitya, "Amalaika ihi ang'wa Itunda kusinja amukulye." **7** Kutula a malaika uligitilye, "Nuanso naiza wizipya ia malaika akwe kutula ng'wau ng'welu, ni anyamilimo akwe kutula nimi nia moto?" **8** Kuiti kutula Ng'wana wiligitya, "Ituntu nilako nila ukulu, Itunda, ingi la kali na kali. Mulanga nua utemi nuako ingi mulanga nua tai ane. (aiōn g165) **9** Wamilowaa i tai ane nu kubipilwa u ubunangwi nua malagiilyo, ku lulo Itunda, Itunda nuako, wakupuguhila i makuta a iloelya kukila i iako." **10** Pang'wanso u ng'wandyo, uMukulu, ai uikile i kitako ni kihi. Ilunde ingi mulimo nua mikono ako. **11** Ikulimila, kuiti uewe ukulongoleka. Yihi yukukakila anga u ng'wenda. **12** Ukuipunyangiila anga u mujulungu, ni nyenso yukukaiika anga u ng'wenda. Kuiti uewe ingi yuyo yuuyo, ni myaka ako shanga ikuleka." **13** Kuiti kung'wa malaika nu uli Itunda ai uligitilye matungo ihi, "Ikie mukono nuane nua kigoha kupikiila ni nikaazipya i alugu ako kutula ituntu nila migulu ako?" **14** Itii, a malaika ihi shanga nkolo nai ilagiigwe kua aiilya nu kuaika awo ni ikausala u uguniiligwa.

2 Ku lulo ingi kusinja kuike i ntongeeli ikilo ku ayo nai kigulye, iti kina kuleke kubagulwa kuli ni menso. **2** Ku ndogoelyo anga itule utung'waa nai uligitigwe nu malaika ingi tai ane, ni kila mulandu nu upiluki wisingilya u upisiiligwa udu. **3** ku ulija uli kuhuga anga kuhute kukela u ugunwa uwu nu ukulu? Uguniki naza ng'wandyo ai utanantigwe nu Mukulu nu kukaminkiiiligwa kitaitu ni awo nai auigulye. **4** Ga ni Itunda ai ukaminkiyiye ku ilingasiilyo, ukuilwa, ni ku ntendo nkulu kuli kuli, nu ku ipegwa nia Ng'wau Ng'welu nai uigalanilye kuniganiila nu ulowa nuakwe wing'wene. **5**

Itunda shanga ai uikile u unkumbigulu nu upembilye, naza kuuligitilya i nkani niakwe, pihi a amalaika. **6** Badala akwe, antu a kituunga akuiie ku kianza nika kituunga azeligitya, "Muntu ingi ntuni, uhume ga nu kumukimbukiilya? Ang'wi ng'wana nua muntu, ga nu kumukulya?" **7** muntu kutula muniino kukila i a malaika; umutugae ngala a ikulyo nu ukuligwa. **8** Uikile. kila i kintu pihi a mikono ako "Kululo Itunda uikile kila i kintu pihi a muntu. Shanga ai ulekile kintu kihi naiza kikutili pihi akwe. Kuiti itungili iti shanga kukili kihenga kila i kintu kize kikoli pihi akwe. **9** Ga ni iti, kuihenga naiza watuile uazipilye ku itungo, pihi kukila u malaika - Yesu, naiza, kunsoko a lwago nu lakwe ni nsha akwe, utugawe i ngala ikulyo nu ukulu. Iti gwa itungili ku ukende nuang'wa Itunda, uYesu uluiye i nsha kunsoko a kila muntu. **10** Ai ituile izipie kina Itunda, kunsoko kila i kintu kikoli ku nsoko akwe ni kukiila ng'wensu, ai utakiwe kualeta ang'inya idu mi ikulyo, ni kina ai utakiwe kumuzipya lukolongo mu uguniki nuao kutula ukondaniie kukiila lwago nu lakwe. **11** Ku ndogoelyo ihi a biili uyo nui ikila ikulyo ni awo naza aikiwe ikulyo, ihi apembeeye mu upumoo ung'wi, Itunda. Kunsoko iyi uyo nuaikila ikulyo kung'wa Itunda shanga wihung'waa i minyala kuitanga aluna. **12** Ukuligitya, "Nikatanantya i lina nilako ku aluna ane, nikimba kutula u ewe kupuma mu kati a milundo." **13** Hangi ukuligitya, "Nikahuila mu ng'wensu." Ni hangi, "Goza, apa nkoli ni ana ang'wa Itunda umpee" **14** Ku lulo, ku nsoko ana ang'wi Itunda ihii i hanguilaa u muli nu sakami, ga ni iti uYesu ai uhanguie intu zizo ziizo, iti kina kukiila nsha walije kumunyesha uyo naiza ukete u uhumi migulya a muimba, naiza ingi Mulugu. **15** Iki aikatulaa iti waike ilyuuku awo ihi naza kukiila woa nua nsha ai ikie likalo nulao lihi mu utuung'wa. **16** Ku kulu kuulu shanga a Malaika ni wia aiilya. Badala akwe, wia aiilya utuugwa wang'wa Abrahamu. **17** Ku lulo, ai ituile kusinja u ng'wensu watule anga anyandugu akwe mu nzila yihi, iti wahume kutula kuhani nu mukulu munya uwai hangi muhuili ku intu yang'wa Itunda, ni iti kina watule nu uhumi nua kupumya u ulekelwa ku milandu a antu. **18** Ku nsoko uYesu mukola wagile, nu kugeng'wa, ukete uhumi ku a aiilya awo niakugeng'wa.

3 Ku lulo, anya ndugu eligwa, anya muhangu nia witangwi nua kilunde, musigile uYesu, Mutuung'wa hangi Kuhani nu Mukulu nua ulapi nuitu. **2** Ai watulaa muhuili kung'wa Itunda nai umusague, anga uMusa nai watuile muhuili ga nu mito lihi nilang'wa Itunda. **3** Ku nsoko uYesu wa aigwe kutula ni ikulyo ikulu kukila nai ukete uMusa, ku nsoko uyo nuizengaa ito nuialigwa kutula ni ikulyo ikulu kukila ito ikola. **4** Ku nsoko kila ito lizengwa nu muntu nua kituunga, kuiti uyo nuizengaa

kila kintu ingi Itunda. 5 Kulu kuulu uMusa ai watulaa muhiili anga munya mulimo mi ito lihi nilang'wa Itunda, wazepumya ukuiili kutula makani nu ikatambulwa itungo nilipembilye. 6 Kuiti uKristo ingi ng'wana mu wimiili nu ito nilang'wa Itunda. Usese ingi ito nilakwe anga kukaye kuambiila mu ki huila ni nzagamba a kihuiila. 7 Ku lulo, ingi anga u Ng'wau Ng'welu nuiligityaa, "Lelo, anga wijaa u luli nulakwe. 8 Leka kuzipya i nkolo ako kutula nkaku anga i Aisraeli nai azipilye mu upiluki, mu matungo a ugeng'wa mu wii. 9 Ili ai latulaa itungo naza i a tata itu ai ampilukile ku kungema, hangi itungo, ku myaka makumi anne, ai ihengile i ntendo niane. 10 Ku lulo shanga ai ndooeigwe nu ulelwa nuanso. Nikaligitya, "Akulimila kila nkua mu nkolo niao, hangi shanga alingile i nzila niane. 11 Ingi anga iti nai ndapile mi ikuo nilane; shanga akingila mi iloeelya nilane." 12 Mutule miakendegeeli, anyandugu, iti kina ileke kutula ikoli ikolo nimbi na kuhita kuhuiila ku ung'wi nuanyu, nkolo naza ikulongola kuli ni Itunda ni mupanga. 13 Badala akwe, Misambiilye kila luhiku kila ung'wi nu muya, iti kila nitangilwe lelo muhung'we nsula, iti kina ung'wi mukati anyu waleke kutendwa kutula mukaku ku ukongelwa nua milandu. 14 Ku ndogoelyo katuille kianya muhangu ang'wa Kristo anga itule kuuambinkana nu ukamatiku nuitu ku ngulu mu ng'wensu kupuma u ng'wandyo kupikiila i mpelo. 15 Kutula ili yakondyaa kuligitya, "Lelo anga mulutegeelye u luli nu lakwe, muleke kuzipya i nkolo nianyu kutula nkaku, anga iAisraeli nai aizipilye ku itungo nila upiluki." 16 Ingi a nyenyu awo nai amigulye Itunda nu kupiluka? Shanga ai atuille awo ihi naza uMusa ai watulaa waatongeele kupuma ku Misri? 17 Hangi a nyenyu naza Itunda ai uatakiie ku myaka makumi anne? Shanga palung'wi ni awo nai itumile i milandu, naza i miili ao naikule ai ilae mi ikungulu? 18 Hangi a nyenyu nai ualapie Itunda kina shanga akingila mi iloeelya nilakwe, anga ize shanga wawo naza shanga amigulye nuanso? 19 Kuihenga kina shanga ai ahumile kingila mi iloeelya nilakwe ku nsoko a kuhita kuhuiila.

4 Ku lulo, kutakiwe kutula akendegeeli iti kina kati anyu waleke kutula ukoli ga nung'wi nuikigeleka kulemigwa kupikiila ilago ni ilongoleku nila kingila mu usupyo nuang'wa Itunda. 2 Kuiti katulaa ni nkani niza kutula usupyo nuang'wa Itunda naza utanantigwe kitaitu anga i Aisraeli nai atulaa nu lwenso, kuiti u lukani nulanso shanga ai lua aiye awo naza aligulye ze tile kuambinkanigwa u uhuili nu lwenso. 3 Ku usese, naza kakondyaa huila-usese ki mukati ni ku ingila mu usupyo uwo, Anga niukuligitya, "Anga nai ndapile ki kuo nilane, Shanga akingila mu usupyo nuane." Ai uligitilye ili, ga ni iti milimo ihi nai umizipilye ize atula akondeeleka puma u

ng'wandyo nua unkumbigulu. 4 Ku iti wakondyaa kuligitya nkika a kituunga kutula luhiku nula mupungati, "Itunda ai usupilye luhiku nula mupungati mu ihi nai witumile." 5 Hangi wakondyaa ligitya, "Shanga akingila mu usupyo nuane." 6 Ku nsoko nanso, puma usupyo nuang'wa Itunda ikili ingi itulyo ku nsoko a ang'wi kingila, hangi puma i Aisraeli idu naza ai igulye nkani ninza kutula usupyo nuakwe shanga ai ingie nsoko a ugila lwijo. 7 Itunda ai ukile hangi luhiku la kituunga, litangwaa, "Lelo." Nuanso ai ulongeeeye u luhiku ulu nai uligitilye nu Daudi, naiza ai uligitilye ku itungo ilipu ze yakilaa nai aligitigwe u ng'wandyo, "Lelo anga mije u luli nu lakwe, muleke kuitenda i nkolo nianyu kutula nkaku." 8 Ku iti anga uYoshua nai uinkiiye u usupyo, Itunda shanga ai uzeeligitya migulya a luhiku lungiiza. 9 Ku lulo ikili ukoli wikali nula usupyo nai lutanantigwe ku nsoko a antu ang'wa Itunda. 10 Ku iti nu ingila mu usupyo nuang'wa Itunda ga nu ng'wensu mukola wasupyaa kupembelya mu ntendo niakwe, anga Itunda nai witumile mu nuanso. 11 Ku lulo kutule ni nsula a kingila mu usupyo uwo, iti kina waleke kutula ukoli nuikagwa mu mpyani a upiluki nai itumile. 12 Ku ndogoelyo u lukani nulang'wa Itunda lupanga hangi lukete ngulu hangi lukete wingi kukila i mpanga ihi nikete u wigi ku biili. Hangi likinyaa ga nu kupikiila kugalanula u ung'enyi nua nNgwau ng'welu, ni nungo mu ongwe. Hangi nuluhumile kulinga i masigo a nkolo i nsula akwe. 13 Kutili nai kiumbilwe ni kipihile mu usu nuang'wa Itunda. Badala akwe, kila i kintu ingi kulu kuulu hangi ng'walyi ku miho a ung'wi naiza ingi kusinja kupumye u ualigwa. 14 Ze yakilaa kutula nu kuhani nu mukulu nai wingie mi ilunde, uYesu Ng'wana wang'wa Itunda, ku ukamatiku kuambiile u uhuili nuitu. 15 Ku nsoko ki agila u kuhani nu mukulu naiza shanga uhumile kuhung'wa i aisa ku nsoko a unyeku nuitu, kuiti nuanso naiza ku nzila yihi watulaa ukugeng'wa anga usese, kwaala nuanso naiza mugila u mulandu. 16 Ni kupembye ku ukamatiku mi ituntu nila ukulu nua ukende, iti kina kusingiilye ukende nu kulija u ukende nua ku uaiilya matungo na kusiga.

5 Kuiti kila u kuhani nu mukulu, nuholanigwe kupuma mukati a antu, uholanigwe kimika badala ao mu intu ni yikigendi ni Itunda, iti wahume kupumya ku palung'wi isongelyo ni ipolya ku nsoko a milandu. 2 Uhumile kipusha ku upolo ni apungu ni ikungumi ku nsoko ga nu ng'wensu mukola upilimikiigwe nu unyeku. 3 Ku nsoko a ili, ukete mulimo nua kupumya isongelyo ku nsoko a milandu akwe anga nuitumaa ku milandu a antu. 4 Hangi kutili u muntu nuholaa ikulyo ili ku nsoko akwe mukola, kuiti badala akwe, kusinja witangwe ni Itunda, anga nai utuille uHaruni. 5 Ga

nu Kristo shanga ai wipée ikulyo u ng'wensó ku kitendisaa mukola kutula kuhani nu mukulu. Badala akwe, Itunda ai uligitilye kitalakwe, “Uewe wi ng'wana nuane, lelo natulaa ni Tata nuako.” 6 Ingi anga nuiligiyyaa ga nu kipatyoo ingiiza, “Uewe ingi wi kuhani kali na kali ze yakilaa i pyani ang'wa Melkizedeki. (aiōn g165) 7 Matungo ni itungo nilakwe mu muili, ai ulompile nu kulompeela, ai umulopile Itunda ku liholi, ku nuanso nuhumile kumuguna kupuma mu nsha. Ku nsoko a utuna pihí nuakwe kung'wa Itunda, ai wigigwe. 8 Anga itule ai watulaa ng'wana, ai wimanyisilye kija ku makani nai amagilye. 9 Ai ukondaniigwe nu ku nzila iyi ai utendekile ku kila u muntu nu muhuiie ku nsoko a uguniki nua kali na kali. (aiōnios g166) 10 ku kubagulwa ni Itunda anga Kuhani nu Mukulu ze yakilaa u ludimo nulang'wa Melkizedeki. 11 Ku kete idu nakuligitya kutula uYesu, kuiti ingi ikaku kumuganuila ku nsoko unyenye ingi miakata akija. 12 Aga itule ku itungo ili aza mutakiwe kutula ang'walimu, ikili ukoli usanigwa nua muntu kumumanyisa umanyisigwa nua ng'wandyo nua ntendo nia lukani nulang'wa Itunda. Mutakiwe maele hangi shanga ludyá nu lukaku. 13 Kunsoko wihi nuing'wezaa i maele duu mugila u wizeeli mu lukani nula tai ane, kunsoko wakili mung'yinya. 14 Ku ipande i lulya, ludyá nu lukaku ingi ku antu niakulu, awo naza kunsoko a wizeeli nuao kutemanula i tai ane nu ubii amanyisigwe ku ulinga u uza nu ubi.

6 Ku lulo, anga kuleke nai kimanyisa u ng'wandyo kutula u lukani nulang'wa Kristo, kutakiwe kutula nu ukamatiku kutunga ku ukomu, kuleke kuika hangi i kitako nika kila itunu kupuma mu milimo ni migila u upanga nu uhuili kung'wa Itunda, 2 ang'wi i kitako nika umanyisigwa nua wogigwa, nu kuaikiilya i mikono, u ukigwa mu ashi, nu ulamulwa nua kali na kali. (aiōnios g166) 3 Hangi ki kituma iti anga itule Itunda ukulekela. 4 Ku nsoko shanga ihumikile ku awo naza ai aulijaa u welu u ng'wandyo, naza alulyaa i kipegwa nika kilunde, nu kuzipigwa kutula anya muhangu a Ng'wau Ng'welu, 5 hangi naza alulyaa u uziza nua lukani nulang'wa Itunda nu ku ngulu niyi tungo nilipembilye, (aiōn g165) 6 ni uugwa akagwa-shanga ihumikile kuasusha hangi mu wila itunu. Iki ingi ku nsoko amagilye u Ng'wana nuang'wa Itunda nkua ibiili ku ung'yenyi nuao, azemutenda kutula kiseme nika kimeli mi igalagalo. 7 Ku nsoko i halu ni lisingiye i mbula ni ikuaa nkua ku nkua migulya akwe, hangi likapumya nkali nia kusanigwa ku awo nai itumile u mulimo mi ihalu, lisingiilya ukende kupuma kung'wa Itunda. 8 Kuiti anga itule lipezaa mija ni mahaka, igila hangi insailo hangi likoli mu lwago nula kuzung'wa. Mpelo akwe ingi kulimiligwa. 9 Anga

itule ku utambula iti, ahumba i itu alowa, ku upeng'wa ni makani maziza natulikile unyenye ni makani natuile ugunwa. 10 Ku nsoko Itunda shanga mii wiwee ga nu mulimo nuanyu nu ku ulowa nai malagiila ku nsoko a lina nilakwe, ku ili ai mua aiiye i ahuiili hangi mukili mukoli mukuaailya 11 Hangi kuhumilwe nsula lukulu kina kila ung'wi anyu wahume kulagiila unyangulu wuwu wuwu kupikiila i mpelo ku kulu kuulu nua ukamatiku. 12 Shanga kuloilwe mutule miakata, kuiti mutule atyatiili a awo ni isalaa ilago ku nsoko a uhuili nu ugimya. 13 Ku ndogoelyo Itunda nai uminkiiye uAbrahamu ilago, ai ulapile ku ung'yenyi nuakwe, ku nsoko shanga ai uzeelapa ku muya wihi nukoli mukulu kukila nuanso. 14 Ai uligitilye, “Kulu kuulu nika kukendepa, hangi nikawongeelya u utungwaa nuako ikilo.” 15 Ku nzila iyi, uAbrahamu ai usingiye iko nai ulagilwe ze yakilaa kulindiila ku ugimya. 16 Ndogoelyo i ana adamu ilapa ku nuanso nukoli mukulu kukila nianso, nu kitalao i mpelo a wikilyi wihi ingi ilapo ku kumakaminkiilya. 17 Itungo Itunda nai ulamue kulagiila kihenga ikilo ku asali ni ilago kunsoko isigo lakwe niziza ni shanga likailika, ai ulikaminkiye ku ilapo. 18 Ai witumile nianso iti itu ibiili ni shanga ihumile kukailika, naiza mu nianso Itunda shanga ihumile kuligitya u uteele, usese nai kumankiie u ugunwa kulije kukinyilwa kuambiila ku ngulu isigo ni li ikilwe ntongeela itu. 19 Ku kete ugimya uwu anga lukingi nu lukomo hangi nula kusanigwa ni nkolo ni itu, ukamatiku naza ukingila nkika a mukati kituli ki ipazia. 20 uYesu ai wingie nkika iyo anga mutongeeli nuitu, nai wakondya kutulika kuhani nu mukulu ga i kali na kali ze yakilaa i ntendo nuang'wa Melkizedeki. (aiōn g165)

7 Ai itulikile iti uMelkizedeki, mutemi nua Salemu, Kuhani nu ang'wa Itunda nukoli migulya, nai utankanile nu Abrahamu waze usukile kupuma kuabulaga i atemi nu kumukendepa. 2 uAbrahamu ai uminkiiye king'wi ni ki kumi nika kila kintu nai watulaa wakihola. Lina nilakwe Melkizedeki” ndogoelyo akwe “mutemi nua tai ane” ga ni hangi “mutemi nua Salemu” naiza ingi “mutemi nua ulyuuku.” 3 Mugila u tata, mugila nyinya, mugila aleli, mugila ng'wandyo nua luhiku ang'wi mpelo a likalo nulakwe. Badala akwe, ukusaga kuhani nua kali na kali, anga ng'wana wang'wa Itunda 4 Itungili siga kinya iti muntu uyu nai watula mukulu. Muleli witu uAbrahamu ai uminkiiye king'wi ni ki ikumi nika intu ni iza nai uihoile mu wikui. 5 Ni kulu kuulu, i ndugu ang'wa Lawi nai asingiye i ofisi nia ki kuhani ai atuile ni lagiilyo kupuma mu malagiilyo kuhangulya king'wi mi ikumi kupuma ku antu, naiza ingi, kupuma ku alsraeli auya, palung'wi ni kina i enso, ga, ingi ndugu kupuma kung'wa Abrahamu. 6 Kuiti uMelkizedeki, naiza shanga

ai wa ndugu kupuma kung'wa Lawi, ai usingiye king'wi ni kikumi kupuma kung'wa Abrahamu, nu kumukendepa, nuanso nai ukete ilago. 7 Pang'wanso shanga ihitilwe kina u muntu nu muniino wikendepwa nu Mukulu. 8 Ku ikani ili u muntu nusingiilya king'wi ni ki kumi ukusha luhiku lung'wi, kuiti ku ikani lingiiza ung'wi nai usingiye king'wi ni ki kumi kung'wa Abrahamu ikaganulwa anga nukii. 9 Nu ku mpyani a kutambula, uLawi ai usingiye king'wi ni ki kumi, ai usukiye ga ni king'wi ni kikumi kung'wa Abrahamu, 10 ku nsoko uLawi ai ukoli mu itundulu niang'wa Tata nuakwe uAbrahamu itungo uMelkizedeki nai uguganile nu Abrahamu. 11 Itungili anga ukondaniili ai uhumikile kukiila mu ukuhani nuang'wa Lawi, (itigwa pihikwe antu isingiilya ilagiilyo), ai ikoli nsula ki ikilo kung'wa kuhani mungiiiza kunyansuka ze yakilaa i ntendo ang'wa Melkizedeki, hangi shanga kitangwa ze yakilaa uzipiiligwa nuang'wa Haruni? 12 Ku lulo u ukuhani anga ukailike, kutili i nsoko ilagiilyo ni lyenso kukailika. 13 Kung'wa ung'wi naiza i makani aya ai atambuwe kutula ndugu ingiiza, kupuma kitalakwe kutili nai witumie pa kizindaalo. 14 Itungili ingi ng'walyi kina uMukulu nuiu ai upumiye mu uYuda, ndugu naiza uMusa shanga ai utee kutula akuhani. 15 Hangi aya ni kuuligitya ingi kihenga lukulu anga itule u kuhani mungiiiza wikapumila ku mpyani ang'wa Melkizedeki. 16 uKuhani uyu nu mupya shanga ug'wi naiza watulaa kuhani migulya a kitako ni ka magiilyo na akigendi nu utuugwa nua antu, kuiti mu kitako nika ngulu nia likalo ni shanga luhumikile kugazika. 17 Iti gwa u ukilisigwa uku kuiila kutula nuanso; "Uewe ingi wi kuhani kali na kali ze yakilaa i ntendo ang'wa Melkizedeki." (aiōn g165) 18 Ku nsoko ilagiilyo nai litongee ai likilwe ku mpelo ku nsoko ai latulaa iementaalu hangi shanga lizipie. 19 Iti gwa ilagiilyo shanga ai kintu ki kondaniye, Kwaala, ai ukoli ukamatiku uziza ku nuanso kuu muhumbeela Itunda. 20 Nu ukamatiku uyu nu uziza shanga ukupumila ze tile kuligitya ilapo, ku ili i akuhani ni angiiiza shanga ai ahoile ilapo lihi. 21 Kuiti Itunda ai uhoile ilapo itungo nai uligitilye kutula uYesu, "Mukulu ulapile hangi shanga ukukaila i masigo akwe, u ewe ingi wi kuhani i kali na kali." (aiōn g165) 22 Ku ili ga nu Yesu uzile kutula wilihwa nu ilagiilyo nili bahu. 23 Ku kulu kuulu, i nsha igiilya i akuhani kuailya i kali na kali. Iyi ingi ku nsoko ai akoli i Akuhani idu, ung'wi ze kukilaa u muya. 24 Kuiti ku nsoko uYesu wikii i kali na kali, u kuhani nuakwe shanga wikailika. (aiōn g165) 25 Ku lulo ga nu ng'wenso uhumikile kutula ukondaniili ku kondaniilya kuaguniilya nia kumuhumbeela Itunda kukiila kitalakwe, ku nsoko nuanso wikiie itungo lihi wazelompa ku nsoko ao. 26 Ku lulo ukuhani nu mukulu nua mpyani iyi utakiwe kitaitu. Ni mugila u mulandu, igazo, ng'welu, nubaguwe kupuma

ku anya milandu, hangi watulaa migulya kukila ilunde. 27 Nuanso ai mugila anga nsula, mpyani a akuhani ni akulu, kupumya ipolya kila luhiku, hanza ku mulandu nuakwe mukola, ni panyambe ku milandu a antu. Ai witumile iti nkua ing'wi ku ihi, nai wipumilye u ng'wenso mukola. 28 Ku ilagiilyo wiahoola antu nia nementaalu kutula akuhani ni akulu, kuiti lukani nu li lapo, nai luzile ze yakilaa ilagiilyo, ai umuhoile ung'wana, nai umuikile kutula mukaminkilu i kali na kali. (aiōn g165)

8 Itungili ikani naiza kuulitambula ingi ili; kukete u kuhani nu mukulu nai wikie pihikwe mu mukono nua kigoha nu ituntu ni la ngulu ki Ilunde. 2 Nuanso ingi munyamulimo mu kianza ki kelu, kitala nika tai naiza uMukulu ukiikile, shanga muntu wihi nuakusha 3 Ku ndogoelyo kila ukuhani nu mukulu wiikwa kupumya isongelyo ni ipolya; ku lulo ingi kusingi kutula ni kintu nika kupumya. 4 Itungili anga uKristo ai watulaa migulya ihi, nuanso shanga ai uzeetula kuhani ikilo pang'wanso. Ku nsoko ai atula akondyaa awo nai apumyaa i ipegwa kuniganiila ni lagiilyo. 5 Ai aaiye kintu naiza katulaa mbugulu hangi mululi nua intu nia kilunde, kuniganiila uMusa nai uhuguigwe ni Itunda matungo nai utakile kuzenga i kitala. "Ihenge" Itunda wakaligitya, "kina zipya kila i kintu kuniganiila ni mpyani naza ulagiye migulya mulugulu." 6 Kuiti itungili uKristo usingiye u uaiilya bahu ikilo ku nsoko nuanso ga ingi muhungi nu i ilagiilyo ni ziza, naiza lakondyaa kukaminkiligwa ku ilagiilyo niza. 7 Iti gwa anga ilagiilyo nila ng'wandyo ai lihite kutula ni gazo, uugwa shanga ai izeetula ni nsula kuduma ilagiilyo nila ka biili. 8 Ku nsoko itungo Itunda nai ulingile i magazo ku antu ai uligitilye, "Goza, mahiku apembilye, uligitilye Mukulu, itungo ni nikazipya ilagiilyo nipya palung'wi ni ito nila Israeli, ni ito nilang'wa Yuda. 9 Shanga likatula anga ilagiilyo nainzipilye ni a tata ao mahiku naiza niahoile ku mukono kuatonga kupua mihi a Misri. Ku nsoko shanga ai alongolekile milagiilyo nilane, nu nene shanga ai niakwe hangi, wiligitya Mukulu. 10 Ku nsoko ili lilo ilago nikazipya ku ito nilang'wa Israeli ze akila i mahiku nanso, uligitilye uMukulu. 'nikaika ilagiilyo nilane mu masigo ao, hangi nika makilisa mu nkolo niao. Nikatula ni Itunda wao, ni enso akutula antu ane. 11 Shanga ikimanyisa kila ung'wi nu munyakisali nuakwe, hangi kila ung'wi nu munyandugu, nuakwe, wazelingitya, "Mumanye uMukulu," itigwa ihi akumanya unene, kupuma muniino kupikiila nu mukulu ao. 12 Uugwa nikalagiiila u ukende ku ntendo niao ni ngila i tai ane, hangi shanga nika kimbukiiya i milandu ao hangi." 13 Ku ligitya "Ngeni," ulizipilye ilagiilyo nila ng'wandyo kutula ikulu kulu. Hangi nilanso naiza ulitanantilye kutula ikulu kulu likoli likondaniile kulimila.

9 Itungili ga ni lagiilyo nila ng'wandyo ai likete ipatyo mi ikumbiko apa mihi ni ntendo ni yi ipolya. **2** Kuiti mu kitala ai kikoli i shumba kizipiigwe, shumba nika kunzi, ai kitangilwe kianza ni pelu. Mu lyoma ili ai kikoli ni shangato nika lumuli, meza ni mikate ni akambya. **3** Nu ku kutili ni ki pazia ni la kabiili ai kikoli ni shumba kiuya, ai kitangilwe kelu ikilo. Ai limoli ni itekeelo ni lipolya kutunkiiya u uvumba. **4** Ai kikoli ga ni isandiko nili ilago, naiza latulaa lizepingwe ku zahabu ntili. Mukati akwe ai likoli ni bakuli nila zahabu likete i mana, mulanga nuang'wa Haruni nai wategetaa i matutu, nayo i mabada na magwe na amalagiiilyo. **5** Migulya isandiko ni lilago maluli a maserafi nia welu akunikie i manana ao ntongeela i ituntu nila ulamulwa, naiiza ku itungili shanga kuhumile kuganula mu kati. **6** Ze yakilaa i intu izi iti kutula yakondyaa kuzipiilgwa, I Akuhani ku ntendo ingilaa ku shumba nika kunzi ni ka kitala kupumya u uaiilya nua. **7** Kuiti u kuhani nu mukulu wingilaa i shumba iko nika ka biili wing'wene nkua ing'wi kila ng'waka, hangi shanga kuleka kupumya ipolya ku nsoko a ung'yenyi, ni milandu a antu naza itumile ize shanga asigie. **8** Ng'wau Ng'welu wi kuiila kina, inzila na kianza ni kelu ikilo ikili ku kunukulwa ku iti i kitala iko nika ng'wandyo kikili kimikile. **9** Iki ingi kilingasiilyo ni ki tungo ili ni litungili. Yihi isongelyo ni ipolya naiiza ipumigwa itungili shanga ihumile kukondaniilya i nsula a munyakipolya. **10** Ingi ndya ni ing'wegwa ying'wene ihanguiwe mu mpyani a ntendo ni yikumbiko nila kioja. Yihi izi ai yatulaa ntendo nia muili nai yatulaa izipeigwe kupikiila lipike ilagiiilyo ni iziila nilikaikwe pa kianza ni kakwe. **11** uKristo ai uzile anga kuhani nu mukulu nua makani ni maziza naiza azilee. kukiila ukulu nu ukondaniili nua kitala kikulu naiza shanga kizipiigwe ku mikono a antu, naiza shanga nua unkumbigulu uwu nai u umbilwe. **12** Ai yatulaa shanga ku sakami a mbuli nu mudama, ila ku sakami akwe mukola kina uKristo ai wingie nkika ni nzelu ikilo nkua ing'wi ku kila ung'wi nu ku kuiila u uguniki nuitu nua kali na kali. (aiōnios g166) **13** Anga ize ku sakami a mbuli ni amu zagamba nu kuminzilwa ku mau a mudama mu awo ni shanga elu nai abaguwe kung'wa Itunda nu kuzipya i miili ao melu, **14** itii shanga ikilo itungili isakami naiza kukiila Ng'wau Ng'welu nua kali na kali ai wipumile u mukola bila kinkwaatya kung'wa Itunda, ku oja i masigo itu kupuma mu ntendo ni yikule kumuaiilya Itunda ni mupanga? (aiōnios g166) **15** Ku nsoko yiyo, uKristo ingi mutuung'wa nui ilagiiilyo ni iziila. Iyi yiyo nsoko i nsha a alekee iyuuku ihi ni aile i ilago nila ng'wandyo kupuma mu utumuli nua milandu ao, iti kina ihi nazaitangilwe ni Itunda ahume kusingiilya ilago nila usali nua nua kali na kali. (aiōnios g166) **16** Anga ize likoli ilago ni likiee, ingi kusinja kukaminkiiigwa ku nsha

a muntu uyo nai ulizipilye. **17** Ku iti ilago litulaa ni ngulu kianza ni kikupumila u ubulagwi, ku nsoko kutili ingulu itungo munya kulizipya anga watule ukiee. **18** Ga ni iti gwa shanga lilo ilago nila ng'wandyo ai latulaa laikwa ze tili isakami. **19** Matungo uMusa nai watulaa wapumyaa kila ilagiiilyo nila malagiiilyo ku antu ihi, ai uhoile isakami a ng'ombe ni mbuli, palung'wi ni mazi, mukako nu ukauku, ni hisopo, nu kuaminzila i gombo ikola i antu ihi. **20** Uugwa ai uligitilye, "Iyi ingi sakami ilago naiza Itunda uminkiiye ilagiiilyo kitalanyu." **21** Ku mpyani yiyo yiyo, ai umiminzie i sakami migulya a kitala ni iseme yihi nai itumiwe ku u aiilya nua ukuhani. **22** Hangi kuniganiila ni malagiiilyo, pakupi kila ikintu kikeligwa ku sakami. shanga kuhunula isakami kutili ulekelwa. **23** Ku lulo ai ituile kusinja kina u miluli nua intu nia kilunde kusinja yeligwe ku ili ipolya nila ikali. Ga ni iti, i intu nia kilunde ikola itakiwe keligwa ku ipolya nila bahu ikilo. **24** Ku iti uKristo shanga ai wingie mu kianza ni kelu lukulu nai kizipiigwe ni mikono, naiza ingi mululi nua intu kulu kuulu. Badala akwe ai wingie kilunde ikola, kianza naiiza itungili ukoli ntongeela a usu nuang'wa Itunda ku nsoko itu. **25** Shanga ai wingie uko ku nsoko akwe nkua ku nkua, anga nuitumaa u kuhani nu mukulu, naiiza wingilaa i kianza ni kelu ikilo ng'waka ze yakilaa ng'waka palung'wi ni sakami a muya, **26** anga ize iyo ai tai, uugwa aza izeetula kusinja kitalakwe kagigwa nkua idu ikilo puma u ng'wandyo nua unkumbigulu. Kuiti itungili ingi nkua ing'wi kupikiila i mpelo a myaka nai wikunukue kuuheja u mulandu ku ipolya ni lakwe mukola. (aiōn g165) **27** Anga ni yili ku kila muntu kusha nkua ing'wi, hangi ze yakilaa nianso wipembyaa ulamulwa, **28** uugwa iti uKristo nu ng'wensu naiiza ai upumigwe nkua ing'wi kumiheja i milandu a idu, ukupumila nkua aka biili, shanga ku isigo nila kagila i milandu, ila ku ugunwa ku awo ni amusumbiye ku nsula.

10 Ku iti malagiiilyo ingi mululi nua makani ni maziza napembilye, shanga ayo naile kulu kuulu. Malagiiilyo nangaluu shanga ihumile kua kondaniilya awo naza akumuhumbeela Itunda ku nzila i ipolya lilo liilo naza i akuhani nai alongolekile kupumya ng'waka ze yakilaa ng'waka. **2** Ang'wi shanga uu mapolya nanso shanga ai azee huma kukilaga kupumigwa? Ku ki nsaasha ni kanso ni ipolyaa, anga atule eligwaa nkua ing'wi, shanga ai azeetula nu ulingi ikilo nua milandu. **3** Ila mi ipolya nilanso ukoli ukimbukiiyi nua milandu nai itumilwe ng'waka ze yakilaa ng'waka. **4** Ku nsoko shanga ihumikile ku sakami a amuzagamba ni mbuli kumiheja i milandu. **5** Itungo uKristo nai uzile mihi, ai uligitilye, "Shanga ai muhumilwe nsula a masongelyo ang'wi mapolya, badala akwe, ai muzipiye u muili ku nsoko

ane. 6 Shanga ai mutuile ni nsailo mu masongelyo ihi na kulimiligwa ang'wi ipolya ku nsoko a milandu. 7 Hangi ai ndigitilye, "Ihenge, apa kituma ulowa nuako, Itunda, anga nai ikilisigwe kuntula unene mu mbugulu." 8 Ai uligitilye anga nai iligitigwe apo pigulya; "Shanga ai muhumilwe nsula ipolya, masongelyo, ang'wi ipolya nila kulimiligwa ku nsoko a milandu, ang'wi shanga ai wihengile iloeelya mu kati akwe" ipolya naiza lipumigwe kuniganiila ni malagiilyo. 9 Uu gwa ai uligitilye, Ihenge, nkoli papa kituma ulowa nuako." Uikile ku mpelo i ntendo niyatulaa ya ng'wandyo iti kukaminkiiyila izo nia kabiili. 10 Mu ntendo nia kabiili, kakondyaa bagulwa kung'wa Itunda ku ulowa nuakwe kukiila kipumya ku muili nuang'wa Yesu Kristo nkua ing'wi ku matungo ihi. 11 Ingi tai, kila kuhani wimikaa kuaiyila luhiku ku luhiku, wazepumya ipolya lilo liilo, naiiza, ku yihi, nangaluu shanga ai zeeehuma kumiheja i milandu. 12 Kuiti ze yakilaa u Kristo kupumya i ipolya nkua ing'wi ku milandu kali ihi, ai wikie mukono nua kigoha nuang'wa Itunda, 13 wazeulindiie kupikiila i alugu akwe aikwe pihii nu kuzipigwa ituntu ku nsoko a migulu akwe. 14 Ku nsoko ku nzila a upumigwa ung'wi wa akondaniilya ikali na kali awo naza abagulwa ni Itunda. 15 Nu Ng'wau Ng'welu ga wikuilaa kitait. Ku nsoko wiligitya hanza, 16 "Ili ingi ilago ni inkazipya palung'wi ni enso ze yakilaa i mahiku nanso; wiligityaa u Mukulu; nikaika i malagiilyo ane mukati a nkolo niao, hangi nikamakalisa mu mahala ao." 17 Uu gwa ai uligitilye, "Shanga ikamikimbukiilya hangi i milandu ni ntendo niao ni ikule." 18 Itungili i kianza nu ukoli u ulekelwa ku awa, kutili hangi ipolya lihi ku nsoko a milandu. 19 Ku lulo, anyandugu, kukete ukamatiku nua kingila i kianza ni kelu ikilo ku sakami ang'wa Yesu. 20 Nanso ingi nzila naiza umilugue ku nsoko itu ku nzila a muili nuakwe, mpya hangi mpanga nikie mu pazia. 21 Nu ku nsoko kukete ukuhani nu mukulu migulya ito ni lang'wa Itunda, 22 nu kumuhumbeele ni nkolo a tai mu ukondaniili nua kulu kuulu nua uhuili kize kukete ni nkolo ni iminziwe uwelu kupuma ugazanja nua masigo nu kutula ni miili itu nogigwe ku mazi ni melu. 23 Uu gwa kuambiile ku ukomu mu wila itunu nua ukamatiku nua usumbiilya nuitu, shanga kupiluka, ku nsoko Itunda nulagile ingi muhuili. 24 Ni kukili nkiile kusiganiilya kinya uli kuumusamiilya kila ung'wi kulowa ni ku ntendo ni nziza. 25 Ni kuleke kilundiila palung'wi, anga ni itumaa niangiiza' Badala akwe, kisamiilya kila ung'wi ikilo ni kilo, anga nimukihenga u luhiku lahumbeela. 26 Anga kituma masue kulongoleka kituma i milandu ze yakilaa kutula kasingiilya u manyi nua ntai, Ipolya i lulya nila milandu shanga likusigiila hangi. 27 Badala akwe, likoli isumbiilyo ling'wene nila ulamulwa nua wutumbi, nu utaki nua moto naza ukualimilya i alugu ni ang'wa

Itunda. 28 Wihi naiza umahitile i malagiilyo ang'wa Musa wikuzaa bila ukende ntongeeela a ukuiili nua akuiili a biili ang'wi a taatu. 29 ngele kii ikilo naupisiiligwa usigile kimutuile kila ung'wi naiza umumeile u ng'wana wang'wa Itunda, wihi numitendee i sakami i lango anga kintu ni shanga kelu, sakami naza ku nyenso ai umiikile ukuligwa kung'wa Itunda - wihi naiza umutukie u ng'wau ng'welu nua kende? 30 Ku nsoko kulingile naiza uligitilye, "Ikuo ingi lane, nikasukiiyila." Ni hangi, "Mukulu ukualamula i antu akwe." 31 Ingi ikani nila kutumba muntu kugwila mu mikono ang'wa Itunda ni mupanga! 32 Kuiti kimbukiilya i mahiku nakilaa, ze yakilaa kuikilwa mu welu, ingi kinya uli ai muhumile kugimya uwai nu utaki. 33 Ai matulaa maikwa kihenga mu usenswi nua ituki nu lwago, hangi ai matulaa anya muhangu ni awo niakiie u lwago anga nulanso. 34 Ku nsoko ai matulaa ni nkolo a iaisa ku awo nai atulaaa atungwa, hangi ai musingiye ku ulowa u upisiiligwa nu isalo nilanyu, muze mulingile kina unyenye akola ai matulaa nu usali wibahu hangi nua kikiie kali na kali. 35 Ku lulo leki ku ugumi u ukamatiku nuanyu, nu ukete isongelyo ikulu. 36 Ku nsoko muloilwe ugimya, iti kina mulije kusingiilya naiiza Itunda ukilagile, ze yakilaa kutula makondyaa kituma u ulowa nuakwe. 37 Ku nsoko ze yakilaa itungo iniino, ung'wi upembilye, uzile i ikulu kuulu hangi shanga ukutinia. 38 "Munya tai ane nuane ukikie ku uhuili. Anga ize ukusuka kinyuma, shanga kuloeeligwa nu ng'wensu." 39 Kuiti usese shanga anga awo ni isukaa kinyuma ku kulimila. Badala akwe, usese ingi ang'wi a awo ni kukete u uhuili nua kuisunja i nkolo itu.

11 Itungili u uhuili ingi kulu kuulu nukete u muntu itungo nu sumbiye i kintu ka kituunga ku ukamatiku. Ingi kulu kuulu a kintu naiiza ikili kigeleka. 2 Ku nsoko iyi i isekulu itu ai akaminkie ku uhuili nauo. 3 Ku uhuili kulingile kina u unkumbigulu ai u umbilwe ku ilagiilyo nilang'wa Itunda, iti kina iko ni ki kigela shanga ai kizipigwe kupumiila ni intu naiiza ai yatulaa yukigeleka. (aiōn g165) 4 Ai ituile ku nsoko a uhuili kina uHabili ai umupumiye Itunda ipolya nila kuzipila kukila nai witumile uKaini. Ai ituile ku nsoko iyi kina ai ulumbiigwe kutula muya tai ane. Itunda ai umulumbiye ku nsoko a masongelyo nai umaetile. Ku nsoko nanso, uHabili wakili witambuaa, anga ize wakulee. 5 Ai ituile ku uhuili kina uEnoko ai uhoilwe migulya hangi shanga aiwihengile insha. "Shanga ai wigeekile, ku nsoko Itunda ai umuhoile" Ku nianso ai iganuwe migulya akwe kina ai umuloeye Itunda ze yakilaa kuholwa migulya. 6 Anga ize kutili u uhuili shanga ihumikile kumuloelya Itunda, ku nsoko nupembilye kung'wa Itunda kusinja wahuile kina Itunda wikiie ni kina wi inkiiyila isongelyo awo ni imudumaa. 7 Ai ituile ingi ku uhuili kina

uNuhu, waze uhuguwe ni Itunda kutulinkana ni makani naiza shanga ai atuille igeekile, ku ikulyo nila kinya Itunda ai uzipilye i safina ku nsoko a kuliguna i to nilakwe. Ku kituma iti, ai uulamue u unkumbigulu nu kutula musali nua tai ane naiiza ipembyaa kukiila uhuili. 8 Ai itule ingi ku u uhuili kina ulbrahimu, nai witangilwe ai wigulye nu kulongola kai utakiwe kusingiilya aga usali. Ai upumile shanga waze ulingile kianza kii nai watuua ulongoe. 9 Ai ituille ku u uhuili kina ai wikie mihi ilago anga muziila. Ai wikie mu nsalamida palung'wi nu Isaka nu Yakobo, asali auya ni ilago lilo liilo. 10 Iki ingi ku nsoko ai usumbiye ku kilija i kisali naza u munya ku kisiga nu muzengi nuakwe ai uzeetula Itunda. 11 Ai ituille ingi ku uhuili kina ulbrahimu, nu Sara mukola, ai asingiye i ngulu nia kuusha i miligo anga itule ai atulaa anyampala lukulu, ku nsoko ai amuine Itunda kina muhuili, nai iza ualagile ng'wana nua kigoha. 12 Ku lulo ga nu kupuma ku muntu uyu nu ng'wi nai iza watuille uhumbee kusha akatugwa ana ni shanga akualigwa. Ai atuille idu anga i nzota nia kilunde hangi idu anga i nkuku nia mahalu mu nshemba a luzi. 13 Awa ihi ai akule mu uhuili ze shanga asingiye ilago, Kwaala, aze atulaa ihenga nu ku ihumbeela ku kahelu, ai alapile kina ai atulaa aziila hangi ahumi migulya ihi. 14 Ku awo ni iligitya i makani anga aya i ikaa kihenga kina idumaa ihi ao agozo. 15 Ku tai, anga ai atule akusigiila ihi nai iza apembeeye, ai azeetula ni lyoma nila ku sukinkania. 16 Kuiti anga ni yili, amihumiwe nsula ihi ni ibahu, nai iza, ingi a kinyilunde. Ku lulo Itunda shanga wihung'waa i minyala kitangwaa Itunda nuao, ku nsoko uzipiiye kisali ku nsoko ao. 17 Ai ituille ingi ku uhuili kina ulbrahimu ze yakilaa kugeng'wa, ai umupumilye ulsaka, Uugwa, ingi ng'wensu nai iza ai usingiye ku ulowa ilago, ai umupumilye u ng'wana nuakwe nuing'wene, 18 nai iza migulya akwe itambuwe, "Kupuma kung'wa Isaka utuugwa nuako ukitangwa." 19 ulbrahimu ai ulingile kina Itunda ai ukete u uhumi nua kumuusha ulsaka kupuma ku ashi, hangi ku kutambula ku ntambu a maluli, ai umusingiye. 20 Ai ituille ingi ku uhuili kina ulsaka ai umukendepile uYakobo nu Esau kutulika makani napembilye. 21 Ai ituille ingi ku uhuili kina uYakobo nai wakatula mu hali a kusha, ai ukendepile kila ung'wi nua ana ang'wa Yusufu. uYakobo akipolya, waze wipantamiye migulya a mulanga nuakwe. 22 Ai ituille ingi ku uhuili kina uYusufu itungo nilakwe nila mpelo nai lihumbiie, ai utambue migulya a kupuma ku ana a Israeli ku Misri nu kualagiiya kuhola palung'wi ni enso i makupa akwe. 23 Ai ituille ingi ku uhuili kina uMusa, nai wakatugwa, ai upihilwe ku myeli itaatu ni aleli akwe ku nsoko ai amihengile kina ng'wana mudabu nai watula muziza, hangi shanga ai atumbilwe ni

ilagiilyo nila mutemi. 24 Ai ituille ingi ku uhuili kina uMusa, nai wakatula muntu mitunja, ai uhitile kitangwaa ng'wana nuang'wa munaanso wang'wa Farao. 25 Badala akwe, ai usague kihanguila mu lwago palung'wi ni antu ang'wa Itunda badala a kiloa u usambo nua milandu ki itungo. 26 Ai usigile i minyala a kumutyata uKristo kutula ingi ukamatiku ukulu kukila i matulyo a ku Misri kunsoko ai ukunquie i miho akwe mi isongelyo ni litungo nilakwe nilipembilye. 27 Ai ituille ingi ku uhuili kina uMusa ai upumile ku Misri. Shanga ai witumbile ku ikuo nila mutemi, ku nsoko ai ugimilye kugoza kung'wa ni shanga wigelaa. 28 Ai ituille ingi ku uhuili kina ai umiambile i pasaka nu kuminzila i sakami, iti kina u muganzanja nua mutuugwa nua ng'wandyo waleke kuhuma kuakumpya i atuugwa ang'wandyo nia kigoha nia Israeli. 29 Ai ituille ingi ku uhuili kina ai akiile mu luzi nua shamu anga mihi ni nyumu. Matungo i Misri nai agemile kukila, ai amiilwe. 30 Ai ituille ingi ku uhuili kina ikiligo nila Yeriko ai ligwie pihi, ze yakilaa kulipilima ku mahiku mupungati. 31 Ai ituille ingi ku uhuili kina uRahabu uyo u musambo shanga ai ulimie palung'wi nawo naza shanga ai atuille a lwijo, ku nsoko ai watulaa waasingiilya i apuka nkani nu kuaika iziza. 32 Hangi ndigitye ntuni ikilo? Ndogoelyo i tungo shanga likondaniie kuganula nang'wa Gigeoni, Baraka, Samsoni, Yeftha, Daudi, Samweli, hangi nia anyakidagu, 33 naza kukiila uhuili ai ai kiye i ntemi, ai itumile i tai ane, hangi akalisingiilya ilago. Ai amagiye i malangu a mahimba, 34 ai alimisilye i ngulu nia moto, ai ahugile i nsonge nia mpanga, ai agunilwe kupuma mu ndwala, ai atulaa akomoli mu wikui, hangi ai asakilye i madale a aziila kumanka. 35 iAsungu ai asingiye i ashi ao ku nzila a u ukigwa. Auya ai agigwe, shanga akugomba kulekwa ilyuuku iti kina ahume kulija u wiziili nua u ukigwa nui bahu ikilo. 36 Auya ai agigwe ku usenswi nu kukuwa, ee, ga nu ku utungwa nu kuikwa mu kadulumu. 37 Ai atulangilwe magwe. Ai adumuwe ku ipande nia misumeno. Ai abulagilwe ku mpanga. Ai alongoe ku ipalatu nia nkolo ni ipalatu nia mbuli ai atulaa inzi, aze alongolekile mu uwai hangi aze tendeelwa i mabi. 38 (nai iza u unkumbigulu shanga ai utakiwe kutula nu wensu), azeyunguya mihaka, mu malugulu, mu makulungu, mu makombo a mu mahalu. 39 Anga itule antu ihi awa ai agombilwe nu Itunda ku nsoko a uhuili nuao, shanga ai asingiye nai ukilagile. 40 Itunda ai utongee kuinkiiya i kintu ni kibahu, iti kina shanga sese nai kuzeehuma kukondeeligwa.

12 Ku lulo, ku nsoko kupilimikiigwe ni ilunde ikulu nila ahuiili, ni kugume kila ikintu ni kikuhumiye palung'wi ni milandu nai iza ikugilinkiiye ku upepeelee. Kukue i ntambo

ku usumbiilyo mu wikilyi nai uikilwe ntongeela itu. 2 Kumatunje i miho itu kung'wa Yesu, ni mandiilyi hangi munya kukondeelya u uhuili naitu, na iza ku nsoko a ulowa nu uikilwe ntongeela akwe ai uugimiyiye ikonta nila mpaga, waze umeile i minyala akwe, hangi wakikie pih i a mukono nua kigoha nua ituntu ni likulyo nilang'wa Itunda. 3 Ndogoelyo musigiili nuanso nai ugimilye i makani i ikuo kupuma ku anya milandu, kungwaakwe mukola iti kina muleke kukatala ang'wi kusha kisha mukanka inkolo nianyu. 4 Mukili kunyomeka ang'wi kagisha muzikilya nu mulandu ngele a kuuilwa i sakami. 5 Hangi miilwe uko kukinyilwa i nkolo naiza imutungilye anga ana a kigoha; "Ng'waane, leka kumahola ku upepeele i masukiilo a Mukulu, ang'wi muleke kuhung'wa ukata ni mukuhuguligwa nu ng'wenso." 6 Ku nsoko uMukulu wimusushaa wihi nai iza umuloilwe, nu kumupisiilya kila u ng'wana nai iza wimusingiilya. 7 Gigimilya i mageng'wa anga kusukilwa. Itunda witumilwa nu nyenye anga nuitumilwaa ni ana, ndogoelyo ingi ng'wana nu uli nai iza u tata nuakwe shanga uhumile kumususha? 8 Kuiti anga ize kuiti kusukigwa, kai iza usese kihi kuhanguie, iti gwa unyenye ingi mia kibudu hangi shanga ana akwe. 9 Ikilo nila yihi, ai kukete i a tata itu nia kinyihi nai aku ususha, hangi ai kuakuuiye. Itii shanga ikutakile ga ni ikilo kumukulya uTata nua kinkolo nu kikie? 10 Ku kulu kuulu atata itu ai akupisiyye ku myaka misheenyu anga nai yigeekile iziza kitalao, kuiti Itunda shanga wikipisiilya ku nsailo itu iti kihanguile u welu nuakwe. 11 Kutili upisiiligwa nu ulooeye ku itungo nilanso. Witulaa nu uwai. Ga ni iti, panyambeke witugaa nkali nia ulyuuku nua elu a nkolo ku awo nai amanyisigwe ni menso. 12 Ku lulo nyansuli i mikono anyu ni itoile nu kutenda i malu anyu ni imbyoto kutula akete ingulu hangi; 13 gooli u ukilo nua upambatiilyo nuanyu, iti kina wihi nuaike mulema shanga ukutongwa mu ulimili kuiti walije kugunika. 14 Dumili u ulyuuku ni antu ihi, ga nu welu nai anga ize shanga wuwo kutili nuikamihenga uMukulu. 15 Mutule miakendegeeli iti kina waleke kutula ukoli nuikabagulwa kuli nu ukende nuang'wa Itunda, ni kina lileke kupembya itina ila uwai nilikategeta nu kusasha u lwago nu kupiula idu. 16 Ihengi kina kutili u ugoolya ang'wi muntu nishanga ng'welu anga u Esau, nai iza ku nsoko a uliyi ang'wi ai uguuiye itai akwe na utuugwa. 17 Ku nsoko mulingile kina panyambeke, nai uhumilwe i nsula a kusala u ukende, ai uhitilwe, ku nsoko shanga ai uligilye i lyoma nila kila itunu palung'wi nu tata nuakwe, ga ni iti ai udumila nangaluu ku liholi. 18 Ku nsoko shanga ai muzile mu lugulu naza uhumile ku kumpigwa, Lugulu nu wakie u moto, kiti, kihumya ukata nu kimpupu. 19 Shanga ai mupembilye ku nduli nia akinembu, ang'wi ku makani

napembeeye mu nduli nai iza isakilye kila niigulye aleke kulompa kihi kuligitigwa ni enso kitalao. 20 Ku nsoko shanga ai ahumile kugimya iko nai kila muwe; "Anga itule ga ni kikali ni kikumpya u lugulu kikuwe ku magwe." 21 Nika kitumba ikilo nai wihengile uMusa ai uligitilye, "Nitumbaa nangaluu ngele a kukagata." 22 Badala akwe, muzile mulugulu nula Sayuni nu mu kisali ni kang'wi Itunda ni mupanga, Yerusalemu na kilunde, nu ku a malaika magana a nzogu ikumi nia kuina. 23 Muzile mu milundo nua atugwaa ang'wandyo ihi nai asagie kilunde, kung'wa Itunda ni mulamuli nua ihi, nu ku nkolo nia elu naza akondaniiligwa. 24 Muzile kung'wa Yesu ni muhungi nu ilago niziila, nu kusakami nai iminzilwe nai iza iganulwa iziza ikilo kukila i sakami ang'wa Habili. 25 Goza kina uleke kumuhiita ang'wi nai iza wiligitya. Ku nsoko anga ize shanga ahugile nai amuhugile ang'wi nai uahugue mi ihi, ku kulu kuulu shanga ku uhuga anga itule kupiluka kuli kupuma kung'wa uyo nui kuhugula kupuma kilunde. 26 Ku itungo nilanso u luli nulakwe ai ligigwe mihi. Kuiti itungili ulagile nu kutambula, "Ikili nkua ingiiza hangi shanga kuhingisa ihi ing'wene duu, ila ni ilunde ga." 27 Makani aya, "Nkua ing'wi hangi," ikulagiila kulimiligwa ku intu izo ni ikagatigwa, izi ingi, intu izo nai iza iumbilwe, iti kina intu izo nishanga i kagatigwa isagiile. 28 Ku lulo, kusingiilye u utemi naiza shanga wikagatigwa, kiloelye mu hali a kumukulya Itunda ku kumugomba palung'wi nu kutuna pih i mu ikulyo. 29 Ku ndogoelyo Itunda nuitu ingi moto nuiliza.

13 Uugwa ulowa nua kinyandugu nu ulongoleke. 2 Muleke kiwa kuasingiilya ia ziila, ndogoelyo ku kituma iti, ang'wi a asingiyiye i amalaika ize shanga alingile. 3 Kimbukiilya ihi niamoli mu kadulumu, anga kina ai mukoli nienso kuko palung'wi ni enso, hangi anga ize i miili anyu ai itendilwe anga enso. 4 Uugwa witeni nu ukuligwe ni ihi nu ulili nua witeni nu uzipigwe kutula uziza, ku ndogoelyo Itunda ukualamula i asambo ni agoolya. 5 Uugwa inzila nianyu nia wikalo itule ndyuuku mu ulowa nua mpia, Mutule meikuti mu intu ni muikete, kuiti Itunda mukola ai uligitilye, "Shanga kumuleka unyenye nangaluu, ang'wi kumugumaniilya unyenye." 6 Uugwa kikute iti kuligitye ku ukamatiku, "uMukulu ingi muaiilya nuane; Shanga kitumba. uNg'wana Adamu uhumile kuntendeela ntuni?" 7 Asigili awo nai amutongile, awo nai aligitilye u lukani nulang'wa Itunda kitalanyu, hangi kimbukiilyi i mapumilo a ngendo niao; Tyatishi u uhuili nuao. 8 uYesu Kristo ingi ng'wenso igulo, lelo, hangi ga ni kali na kali. (aiōn g165) 9 Uleke kutongeelwa nu umanyisigwa nui kuli kuli nua kiziila kuiti ingi iziza kina inkolo izengwe ku ukende, hangi shanga ku malagiilyo kutula ndya nanso shanga aku a

aiilya awo ni ikie ku nanso. **10** Ku kete i matekeelo nai iza awo ni iailya mukati a kizindaalo agila i tai ane a kulya. **11** Ku nsoko i sakami a ikali, napumigwe ipolya ku nsoko a milandu, ai iletilwe nu kuhani nu mukulu mukati a kipango ni kelu, kuiti i miili ao ai isonsilwe kunzi a nkango. **12** Ku lulo uYesu nu ng'wensu ai wagile kunzi a mumpita nua kisali, iti kina kuika wakfu antu kung'wa Itunda kukiila sakama akwe. **13** Ni ku lulo kweni kitalakwe kunzi a nkango, kuze kukenkile i kimeli ni kakwe. **14** Kuiti kiagila u likalo nulikiie mu kisali iki. Badala akwe kudume i kisali naza kipembilye. **15** Ku kiila uYesu mutakiwe nkua ku nkua kipumya isongelyo nila kumukulya Itunda, kumulumba kina nkali a milomo itu lilape i lina nilakwe. **16** Hangi uleke kiwa kituma ni maziza nu kiaiilya nyenye ku nyenye, Ku nsoko ingi ku isongelyo anga ize nanso yiyo Itunda wiloeligwa ikulu. **17** Iji nu kisimya ku alukolongo anyu, kuiti alongolekile kumusunja ku nsoko a ung'yenyi nuanyu, anga awo ni ikapumya u aligwa. Iji iti kina i a lukolongo anyu ahume kumusunja ku ulowa, ni shanga ku kinya uwai, nai iza shanga ikumuaiilya. **18** Kulompeeli, kuiti kukete i kulu kuulu kina kukete isigo iza, kukete i nsula a kkie likalo nula ukulu mu makani ihi. **19** Hangi yihi nikamukinyila ikilo mitume izi, iti kina nihume kusuka kitalanyu itungo nila pakupi. **20** Itungili Itunda nua ulyuuku, nai iza umuletile hangi kupuma mu ashi u mudimi nu mukulu nua nkolo, Mukulu nuitu uYesu, ku sakami a ilago nila kali na kali. (aiōnios g166) **21** Ukuminkiilya u uhumi ku kila ikani niza kituma u ulowa nuakwe, wazituma i milimo mukati itu nikoli miziza ni iloeeye mu miho akwe, kukiila uYesu Kristo, kitalakwe itule ikulyo i kali na kali. Amina. (aiōn g165) **22** Itungili nika kusamiilya, munyandugu, kihoeela nu lukani nula kusamiilya nai iza ku ukupi ai nulukilisilye kitalanyu. **23** Linga kina u munyandugu nuitu uTimotheo walekelwaa ilyuuku, nai iza palung'wi nu ng'wensu nikamihenga anga ize uzile apa ikupi. **24** Lamusha i a lukolongo ako ihi ni ahuiili ihi. Awo niapembeeye ku Italia akulamukilye. **25** Nu ukende utule nu nyenye mihi.

Yakobo

1 Yakobo mutugwa wang'wi Tunda nu mukolo u Yesu Kilisto, kundugu makumi abiile nasapatiye milamu. **2** Muale kutula ulowa nuwidu, aluna ane, nimukukila munzago niyakununikunu. **3** Meze mulingile kugeng'wa kuuhueli wanyu mepegwaugimya. **4** Uleki, ugimya ukondye imilimo akwe, kina mulume kunonelya kisa, singa muuleke kuhielwa lehi. **5** Kang'we ukole muntu ntogeela anyu utakile upolo, walompe kupuma kung'wi Tunda, nuepumya kuukende hangi singa wikenela kuehi niimulompa hangi wiapeza upolo. **6** Ingi lompa kuuhueli, uleke kuailya, kunsoko nuuailya, wipyanigwe nimaingu nenyanza wiholwa nung'wega nukugung'wa kunu nukunu. **7** Kutai umuntu angauyu waleke kusegeela kina ilompi lakwe lukusingeligwa nu mukulu. **8** Muntu uyu ukete masigo abiili, singa ukandanie munzila yakwe yehi. **9** Muluna numuluna inonee kikulya kunsoko akimekakung'wakwe migulia, **10** matungo yayoyayo muluna numugole kukiila kisimia kung'wakwe, kunsoko wikahega anga umpumbulu nuamung'wapo mumugunda nukeile. **11** Ilyoa litoloka nuupiu wikasonsa nukumisa mimea niampumbulu igweza nuuza wakwe wikuza. Uu uu niantu niagoli izizebipa mumilimo. **12** Ukembetilwe umuntu numugimia mumageng'wa kunsoko anga wadula ingegwa wikasingilia ngala naupanga, naulagile kuawa niamuloilwe Itunda. **13** Muntu wihi shainonee kutambula nukole migeng'wa, ingegwa ile lipumile kung'wi Tunda. Kunsoko Itunda shanga wigeng'wa nimabe, ni Tunda ung'wenso shawimugema wihi. **14** Kila muntu wigeng'wa ninsulakwe nimupepelya nukumuluta kupumila kuli. **15** Papo anga insula amilandu ikenke iimbi, umulandu wituga sunga anga umulandu anga wakonda lukukulu wihela muusha. **16** Aluna ane alowa lekikikongi. **17** Kela izawadi niiza hange kela izawadi nikondanie kupuma kilunde, isima pehi kupuma kung'wa kung'wa Tata nuawelu, kwee shawikailika anga umulule nuipeloka. **18** Itunda ausague kuupa use upanga kulukani la tai, kuhume kutula anga kiang'wandyo kuutugwa muintu yakwe. **19** Mulengile ite aluna ane alowa. Kela ung'wao yemunonee watule mupepelyi kija, waleke kukaya kuligitiia nukutaka. **20** Kunsoko utaki waantu shangaukituma itai ang'wi Tunda. **21** Kuitengwa iki kule impaala yamilandu nuubi wehinuukole kila upande lusingilyi kwa kusima ulukani nulutemewe mukateanyu uhumi kuuguna inkolo yanyu. **22** Lugombi ulukani muleke ukija du, mukikongela munkolo yangu unyenye. **23** Kunsoko wehi nukija, wahite kulitumila umilimo wihanganga umuntu nuwigoza uusu wakwe uwenso mukioo. **24** Wegema uusu wakwe, wekalongola matungo makupe wakiwaa neimpyani. **25** Inge umuntu uyu nuigoza

kikendegeela milago nilikami nseigwe, ilago lawidesi, nukulongoleka kugomba, singa kunsoka noanso miji nnewa, umuntu nuanso ukukembetwa nukituma. **26** Anga umuntu wihi wakusige ung'wenso kuite muntu wikumbiko. Hangi shuzepeeye ululime lakwe wikongela inkolo akwe nikumbeko lakwe nikanda. **27** Ikumbiko niza nigila uubee ntongela ang'wi Tunda witu nu Tata ingi sile. Kuaailya ialekwa nao niashewe niagoha ao mulwago lao, nukisunga ienso nuube wihi.

2 Aluna ane mulekekutyata uhueli wang'wa Bwana u Yesu Kilisto, Bwana a ukulu, kuakuila antu antu. **2** Anga muntu wingile mumilondo wanyu utugae litendele lidini ningala ninza, hangi wingila numuula nukete ingala nishapu, **3** nukigeelya kumukela kukela kuuyu nukete ingala ninza nukulunga, itunu uewe ukile sapa niiza inge nukumuilaumula uewe imeke apa ang'we ikie pihe pa migulu ane. **4** Ite, shangamukisemelane unyenye, nukutula mialamuli unyenye mumasego nemaba? **5** Sitegeeli aluna ane alowa, ikolyo singangaa usaguene iatuka amunkumbigulu kutula agoli muuhueli nuusali wa utemi naulagiye awa niamuloilwe? **6** Inge muamile iaula! Ikolyo singa agoline nimijaa unye, hangi singa ensone niimulutanga muulamulani? **7** Ikolyo singangaagoline niilitukila ilina niza, mulina nilanso nuitangiwe? **8** Atize uu, ang'wi mugombile ilago lakitemi anga nilandekile munkilile, ukumulowa umunyakisale anga uewe, mukituma uzaa. **9** Angeze mukuaila antu antu mukituma mulandu, musemewe nilago kina miaungi lago. **10** Kunsoko wihi nugombile ilago lehi, wasuka wakumpa mulugendo lakwe mino udu, watule nigazo lakubunga, ilago lihe. **11** Kunsoko Itunda aulongile, lekakugoolya, yuyo hangi inge naulungile, ulekekubulaga. Kan'wi shukugoolya muubulagi umole, wakondya kubananga ilago lang'wa Tunda. **12** Inggigwa muligitye nukigombya angamumole, pakupe nukusemelwa nilago lakidesa. **13** Kunsoko ikinyamulimo kizaa, singakuaisiilya kwa awaniagila ikiasiilya, ukende wikulya muulamuli. **14** Ukole uzaake aluna ane, angize muntu ukulunga ukete uhueli kunu mugila intendo? Ikolyo, uhueli nuwanso ukumugunane? **15** Angeze muluna ang'wi wakisungu, muula wa ng'wenda ang'we wandya kukila luhiku. **16** Ung'wee wanyu wekamuetila, longola nuupolo mote umuto mulye uza, shanga maapa iauliwa wao nuamumiile, itegwainonee ntuni? **17** Ulu ye muhueli udu, angize ugila anga ntendo ukule. **18** Ukole umuntu uhumile kulunga, ukete uhueli, nunene nkite ntendo, ndagiili uhueli nuugili intendo, nunene kuulagila uhueli wane ni ntendo yane. **19** Uhuie kina Itunda ung'wi, ukoli iza, ni ahing'wigaa ahuee uu nukugopa. **20** Ikolyo uuloilwe uwe muntu numupungu kuite nukule muuhueli nuugilaintendo

nishangaunonee? 21 Ikolyo singa tata wanyune u Ibrahimu auai gwe tai, kuntendo naumupumilye ung'wakwe u Isaka pigulya kizindaalo. 22 Mulenge kina uhueli wakwe witumile pilago palung'wi ni ntendo yakwe, numuntendo yakwe, uhueli wakwe apikie isogo lakwe. 23 Inkani yigeeka niilungile, u Ibrahimu aumuhue Itunda hangi wika aligwa kutula ukete itai. Kuitengwa u Ibrahimu wikingwa muhumba muya wang'wi Tunda. 24 Ung'wao kina kuntendo umuntu wialigwa itai, snga uhueli du. 25 Anga uu lukulu, ikolyo singangae Rahabu ne numudosi naugwee mutai kuntendo, itumi nukuatawala kunzila ngizaa? 26 Kunsoko anga umuueli angaualye inkolo wikuza, uu lukulu nuuhueli nugilaintendo ukule.

3 Aluna ane, singa inonee mihi kutula miamanyisi, mulinge kina mizize singelya kinyamilimo kikulu kukila. 2 Kunsoko kehi kitumila kunzila yeetu. Ange wehi shanga wikumpya munkani yakwe, nuanso muntu nakondile. uhumile kulaagila kumwili wakwe wihi. 3 Itegwa kang'wi kuuika ilijamu afarasi mumilomo ao akugombile, hangi kuhueli kuupiula imilomo ehi. 4 Hangi mulinge kina iimeli, ingawa nkulu kusukung'wa nung'we ga nuukulu, hangi kuhumile kupeula imiile ao ihi. 5 Kuu uu anga kelume, kintu kiniino mumwili, wisumbula pakulu du. Sigozi kote kehaka nikikulu kihumile kusonswa ninzae nino niyamoto! 6 Ululime nulwensogaa moto, ukumbigulu wa ulugu, uikilwe mumo muingo ya miile itu, inge wikanza umwiili wihi hangi wiikwa migulya mumoto munzila yalikalalo, nuwensu wikansoswa numoto nuwakuulungu. (Geenna g1067)

7 Kila ikikali kamihaka, nyunyi, niikugenda pehi nekekal kamuluze iza ikaiwe ni antu. 8 Inge kutile umuntu anga nung'wi, nuhumile kululagila ululime, ingi ubi nisinga wikilaga, nuwizoe kizume nuubulagi. 9 Kululimi kimukulya umukulu nu Tata witu, hangi kululeme lulo keazuma iantu niaumbilwe, kupyani ang'wi Tunda. 10 Kumulomo wuwo wuwo witambula nkani yakukembetwa nukuzung'wa. Aluna ane emakani aya singangaanonee. 11 Ikolyo, uluzi lung'wi lahuma kupumyane imaze nimaza nayanimaluluu? 12 Aluna ane ikolyo ikota la mutini lahumane kutuga inkali yamuzeituni, ang'wi umuzabibu ukutugane inkali niamutini? Anga injilyo namazi nimalulu shikipumya imazi nisinga malulu. 13 Nyenyu mung'wanyu nukete uupolo nuumanyi? Ebu umuntu uyu walagiile ulikalo nuluza mumilimo akwe nuupolonuupumie mumahala. 14 Angize mukete wilu nuutaki mumasigo yawinyene munkola yanyu, muleke kuhumbula kuligitya uuteele nukuligitya itai. 15 Uwu singa upolo nuupumile kigulya, inge upumile muunkumbigulu, singa akinkolo, akiheng'wi. 16 Kunsoko paukole uwetu niwitengi ukole, ukole wibulugi ni ntendo nimbe. 17 Upolo nuupimie kigulya, kwanza uza, hangi

wilowa upolo, uupoelu nimahala, nizue ukende nuuhuli nuuza singawi kuila anga antu antu ni tai. 18 Ni nkali yatai yetemelwa muupolo kuawa niituma inkani ya upolo.

4 Wilei nuhutani mung'wanyu upumile pee? Shangauukie munsula yanyunee nimbe nuukuleta imbita muihangwili wanyu? 2 Mukite insula ike nimiagiila. Mukubulaga nukiduma ikenimiagiila uhumi kutula nikenso. Mukikua nukilea, hangi mukile mupate kunsoko shangamunulompile Itunda. 3 Mukulompa shanga mukupegwa kunsoko mukulompa mupegwe mitumile munkani nimbe, inge muhume kitumila munsula yanyu nimbe. 4 Unye asambo! Shamulingilene kina ishumbashuya nuunku mbigulu kina ulugu kung'wi Tunda. 5 Ang'wi mulingile inkilele inge ngila anga ndogoelyo niilungile kina ung'waung'welu nukule mukate itu ukete wilu ukulu kunsoko itu. 6 Ingi Itunda wipumya ukende kukila, yeyo ndogoilyo inkeele ilungile, Itunda wimugilya nulugoha, inge wemupeza ukende uyu nuisima. 7 Iti ipumy kung'wi Tunda, mugilyi umulugu nung'wensu ukumanka ukuhega kung'wanyu. 8 Humbeeli pakupe ni Tunda, nung'wensu ukumuhumbila pakupenunyeny. Kalali imikono anyu, unye nimiamilando, hangi melye inkolo yanyu, unye nimeailya. 9 Tuli nuukia muhongelye, hangi mulile! Peuli imaheko anyu atule ukea nuulowa wanyu utule uhongelya. 10 Misimye unyenyeny ntongeela ang'wa Bwana, uzizamuhumbula migolya. 11 Muleke kitambula nyenyeny kwa nyenyeny, muluna, umuntu nukutambula nimabe kumuluna ang'we akumusemela milagolang'wi Tunda. Angamulisemele ilago, shangamugombile ilago inge mulisemee. 12 Inge ung'wedu nuupumya ilago nitai, Itunda, ng'wensu ukete uhumi nuokuguna nukulimilya uwe wenyenyu nukumulamula umunyakesali? 13 Sitegelyi, unye nimilunga, Leloang'we mudau kinzu mukisale ike, nukikie ung'waka uwu, nukuduma nukutugisa nsao. 14 Nyenyu nulingile kina ntuninikapumila mudau, nulikalalo lanyu ntuni gwaa? Kunsoko mimyani nikuhi nuigeela matungo makupi sunga wikalimila. 15 Angaaza mulunge, angeze ulowa wang'wa Bwana, kuikie nokituma ike neko. 16 Inge itungiile mekaaona mumasego anyu. Uwioni wihi ujuinge ube. 17 Kuitengwa uyu numanyile kituma nimaza sunga shaikituma kung'wakwe nuanso mulandu.

5 Nzii inoino, unye nimeagole, leli luli la migulya kunsoko alwago nulupembilye kung'wanyu. 2 Ugole wanyu wakanzwa ningala yanyu alumagwa niaminkebele niikanza. 3 Imadini anyu nimpia yanyu yaulya indogoilyo, nuube wakwe ukikenga mung'wanyu nukulimilya imiili anyu onga umoto. Miekeye ugole wangu mumahiku ampelo. 4 Upemi waanyamilimo awaniogola mumigunda anyu akulila! Nikikole

kaawa niogola mazao anyu kupikiila muakulwi an'wa Bwana numikui. 5 Mikie mukilolya mihe nukiloilya unyenye udu mukiginisa munkolo yanyu kuluhiku lakusinzwa. 6 Mumulamuie nukumubulaga uyu nutai waleke kumukua. 7 Kuite inge igimyeli, muluna sunga ukiza uu Bwana, anyayuyu. Nuielima wilindila maogola akwe nemaza, mumugunda, wilindiila akizewigigimieye kunsoko akwe, sunga imbula ang'wandyo niye na mpelo ikue. 8 Nunyenye migigimielye, itungi inkolo yanyu, kunsoko kiza kung'wa Bwana yahugeela. 9 Muluna lekikisusumieli, unyenye kwa nyenye, kunsoko muleke kusemelwa. Goza umulamuli wimikile paukiilo. 10 Kumpani, muluna, mugoze mulwago niigigimieeli nuanyakida dagu nautambue kulina lang'wa Bwana. 11 Goza kuitanga eigigimieeli, banu. Migule uigigimieeli wang'wa Ayubu hangi nulingile indogoilyo ang'wa Bwana, kung'wa Ayubu kuite u Bwana wizue kioisa nuukende. 12 Kukila ehi aluna ane muleke kulapa, ang'wi milunde ang'we pihe ang'wi ilapo ningeza. Inge ite kwe iee anyu itule ee ni aa anyu itule aa itule itee muleke kugwila muulamulwi. 13 Ukole muntune mung'wanyu nuketeulwangoo? Inoneeulompe, ikolyo muntu wihi eze muhugukunee. Nuwaambi ikulyo. 14 Ukolya ukole wihine mung'waanyu numulwae? Nuwaitange ianyampala niitekelo alompe kunsoko akwe, amupuguhile imakuta kulina lang'wa Bwana. 15 Nimalompi auhueli akumukomya umulwae, numukulu ukumuusha. Ni hangi angiza witumile mulondu, Itunda ukusamila. 16 Kuitegwa muungame imilandu anyu unyenye kwa nyenye, nukulompela kila ung'weao numiakwe kunsoko muhume kukomya imalompi namunyatai. Ituga ugeeli ukulu. 17 U Eliya aiemuntu nuwamasigo anga nitu, aulompile kungulu kina imbula ileke kukua, ikadela kukua mihe kumatungo amiaka itatu ni myeli sita. 18 Nu Eliya wikalompa hangi, nigulu likahunula imbula migulya ihe nihe ikapumya imaogola. 19 Aluna ane, kang'wi wihi mung'wanso mung'wanyu akumileka itai, inge numuya wamususha. 20 Ingi nualinge kinaitee wihi nuimulingasa umunyamilandu kuhega munzila yakwe niyamagazo ukumiponya inkolo akwe kupuma muushi nukuukunikila udu wa milandu.

1 Petelo

1 Petelo, Mitumi wang'wa Yesu Kilisto, kua kila nzila nia usambailo, kua iholanigwa, naiakoli ku Ponto ihii, Kugalatia, Kapadokia, Asia ni Bithinia. **2** Kunsoko auhugu wang'wi Tunda. Tata, kua kogigwa nung'waung'welu, kikulyo lang'wa Yesu Kilisto, nuku sansangilwa Isakami akwe, Ukende utule kitalanyu, nupolo wanyu wongeeleke. **3** Itunda Tata wa Mukulu witu Yesu Kilisto akembetwe Mukulu nuaupewa wakwe nuanakanda, au kupee kutugwa upya, kuugimya nuusali kukiila uuki wang'wa Yesu Kilisto kuhega muashi, **4** usali nishaukulimansila, shaukutula nikisoita hangi shaukukepa uikilwe kilunde kunsoko anyu. **5** Kuuhumi wang'wi Tunda mukusungigwa kukiila uhuili nuuguniki uo nunoneigwe kukunukulwa numatungo ampelo. **6** Lumbili kua ili, atizemulita kinyauwai itungili. Kitalanyu mumageng'wa aya. **7** Iyi ngi kunsoko uhuili wanyu uhume kugeng'wa, uhuili uo nukite insao kukila idhahabu iyo niliimila mumoto nigema uhuili witu. Iyi ipumila kunsoko uhuili witu uhumi kutuga intendo ninza, ukulu nikulyo nila muuki nuang'wa Yesu Kilisto. **8** Shamumuine kunu mumuloilwe, shamumuine itungili kunu muhuie kutalakue hangi mukite ulumbi nukilinkie, nukua ulumbi nuizug'we nuukulu nuakigulu. **9** Itungili mukusingiilya impelo au huili wanyu, uguniki wa nkolo yanyu. **10** lanyakidagu akuduma, nukukolya uulya nua uguniki uwu, kuukende nauzetula kitalanyu. **11** Akaduma kulinga izezewiule uuguniki uu nauziziza. Akaduma hangi kulinga matungo ki ung'waung'welu wang'wa Kilisto nukoli mitalao aukuligitya ntuninienso. Ili ailupumila matungo naizawazeaila ung'wandyo kina uagigwi wang'wa Kilisto nuukulu nuuze mutyata. **12** Ikakunukulwa kuanyakidagu kuza aitumila munkani zizi, hangi singa kunsoko itu, ao mahumo na nkani izi kukiila ao naialetile ulukani lang'wa Kilisto kitalanyu kunzila ang'wa ng'waung'welu nautumilwe kupuma kigulu, inkani izi ingi ataiamalaika akulowa kukunukulwa kitalakwe. **13** Kululo tungi ilino niamahala anyu, mutule miapolo mumasigo anyu, mutula nuugimya nuukendo uo nauletilwa kitalanyu imatungo nakukunukuilwa u Yesu Kilisto. **14** Anga iang'enya niakete ikilyo, muleke kutungwa ni nsula izo nai mutyatile imatungo naimukili miagila imahala. **15** Kululo anga naimilangilwe nyu numuza, nunye, mutule miaza, ni ntendo yanyu yihi muikali. **16** Kunsoko yandikilwe, mutule miaza, kunsoko unene ni muza. **17** Ang'wi mukitanga "Tata" uyu nuilamula itai kuitumi wa kila umuntu, itumile imatungo na muhinzo ako muuza. **18** Mulingile kina singa ai mpia ang'wi dhahabu, maintu nigazika ayo nimugunilwe kupuma muntendo yanyu nia upugu, izo naimimanyisilye kupuma kua tata anyu. **19**

Kululo mugunilwe nasakami iyi ni kulyo lang'wa Kilisto, anga na nkolo ningila uwilu ni bado. **20** Ukilisto aukoli ka nu ng'wandyo wa unkuloigulu aukili, ingi gwa itungili imahiku aya nampelo wakunukulwa kitalanyu. **21** Mumuhue Itunda kukiila ng'wenso, ni Tunda aumutyatile kupuma kuashi hangi naumupee ukulu kina uhuili wanyu nugimya wanyu utule kung'wi Tunda. **22** Mitumile inkolo yanyu kutula nzelu kua ugombi nua tai iyo, kunsoko au lowi nuakinyandugu nuugoloki, kululo ilowi kungulu kupuma munkolo yanyu. **23** Malelwa kulukangala laka biili, singa kumbeu nigazika, ingi kupuma kumbeu nisinga igazika, kukiila upanga nulukani lang'wi Tunda nulusagiie. (aiōn g165) **24** Kunsoko, imiili ihi anga imatutu nuukulu wakwe anga iua niti tutu. Itutu linyala iua ligwiza. **25** Kululo ulukani la mukulu lisiga ikalinakali ulu ailukani nailutanantigwe kitalanyu. (aiōn g165)

2 Kululo iki kuli uubi wihi, wieli, wilu, nu kihukilwa. **2** Anga iang'anya niadabu, mlowe imaele nimaza nakinkolo, ingi gwa muhume kukula muuguniki. **3** Ang'wi malulya kina umukulu muza. **4** Nzi kitalakwe nizi gwe nipanga nilikie nili hitilwe niantu, nilanso liholanigwe ni Tunda hangi iza kitalakwe. **5** Unye ingi milianga imagwe nakete upanga nizengwa migulya anyumba na kinkolo, kunsoko audimi nuuza niipumya imasengeelyo na kinkolo nagoombigwe kung'wi Tunda kukiila Yesu Kilisto. **6** I andiko liliye iti "Goza, mbikile mu Sayuni igwe nila kumpelo nikulu naili holanigwe hangi niza, hangi wihi nuhuie kukiila ng'wenso shukuona iminyala". **7** Kululo ikulyo ingi lanyu kitalanyu unye nimuhuiie. Ingi gwa igwe naelihililwe niazengi, ili latula igwe nikulu nilakumpelo. **8** Igwe lakukumpa, ni talagwe lakukumpa nianso ikumpa, niluhita ulukani, kua ilo naiahalanigwe kitalao. **9** Ingi unye miukoo naiuholonigwe uudimi nuakitemi, ihi ninza naavitu niautemi wang'wi Tunda, kunsoko muhume kutanantya intendo yaukuiwa niang'wa uyu naumuhegilye mukiti, nukuza muwelu wakwe nuikuilwa. **10** Unye ung'wandyo shaimiantu, kululo itungili miantu ang'wi Tunda. Unye shaimusingiye ukende, itungili masingiilya ukende. **11** Alowa numitangila, anga akila nzila niasuuli kiima kupuma munsula nia milandu, izo nikendi kua ninkolo yanyu. **12** Inonee kutula ni ntendo ninza kuanya kilungu, anga atula akumutambulila kina mitumile nkani nimbi, akuamba imilimo anyu nimiza nukumukulya Itunda kulu hiku nulakiza kitalakwe. **13** Tula ni kulyo kuantu nikuligwa nianaantu. Kunsoko amukulu, ingi umutemi anga umukulu. **14** Ang'wi iakulu aiatumilwe kuakua nukuapisilya iituma mabi, nukualumbiilya ao neituma nimaza. **15** Kunsoko ulowa wang'wi Tunda, kua kituma nimaza mukuukilaja

uligitya nuanakanda kuantu niapungu. 16 Anga antu nimukite ulekelwa, leki kitumila ulekelwa wanyu anga mufuniko kumabi, ingi mtule anga miitumi ang'wi Tunda. 17 Tuli ni kulyo kuantu ihi, alowi ianyandugu. Mogopi Itunda mumupe ikolyo umutemi. 18 Atugwa api ikulyo iakulu anyu, kuaikolyo lihi, singa iakulu ao niaza udu, nao niapolo hangi nao niabi. 19 Kunsoko lukumo luza ku wihi uyu nukugimya uwai kumatungo nukagigwa panakutitili itai kunso augombi wakwe kung'wi Tunda. 20 Ntuni nikoli kutula ukoli muitumi nuamilandu kuna uze weendelee kukuwa? Kululo ang'wi mitumile ni maza kunu muzagigwa kuaulamulwa, ulu lukumo luza kung'wi Tunda. 21 Kua ili aimitangilwe, kunsoko Ukilisto nung'wensu aiwagigwe kunsoko anyu wamulekela mpyani kunsoko anyu kutyata mpambatilyo yakwe. 22 Nuanso shaiwitumile imilandu, hangi amugila anga ukongani wihi mumulomo wakwe. 23 Naukutukilwa shanga akasukiliya, singa aiwogopile kagigwa aiwipumilye ing'wensu apegwe ulumalwa nuatai. 24 Ingi ngwensu au kenkile imilandu itu mumuili wako mikola la mpanga, sunga kuhege mumilandu, hangi kikiie kunsoko atai. Kua kukuwa kung'wakwe unye magunika. 25 Mihi naiza mazepa magila anga nkolo nilimie ingi itungili masuka kumudimi numimiili nuankolo yanyu

3 Kumila iyi, unye nimiasungu, inonee kipumya kuagoha anyu unyenye, ataeza niang'wi shaagombile ulukani, kukiila ntendo ya sungu ao ahumile kulutwa ata ize kutili ulukani. 2 Kunsoko nianso azezeaiona intendo yanyu ninza palung'wi nikulyo. 3 Iyi itung'wi singa kinonelya kua kunzi kusogota masingi, maintu nimaza ang'wi nguo nia mampilu. 4 Kululo ntongeela akuwe itume kua uza nua munkolo, nukukilinkila ikulyo nuupolo wa munkolo, uwu nuuza paulongeela ang'wi Tunda. 5 ia sungu niaza ainoneeye inenso kunzila iye. Aiatite uhuli kung'wi Tunda hangi aiapee ikulyo iakoha ao. 6 Kuanzila iyi u Sara autite ukulyo kung'wa Ibrahimu, nukumitanga ng'wensu. Mukulu wakwe. Ni tungili unyenye miana akuwe, ang'wi mukituma ayo nimaza, hangi shamogopile nimabi. 7 Kunzila ziyoyiyo unye itunja inonee kikiie niasungu anyu kunu muze mulingile kina iasungu anyu agila anga ngulu, iga mualinge kina nianso anga asingilya eitu niamasongeelyo au panga. Itumi uu imatompini anyu aleke kugieligwa. 8 Sunga unye mutule nimasigo apalung'wi, nialite ikinya uwai, ulowa anga muluna, niakite ikulyo, nawa niapolo. 9 Leki kulipi ubi kua ubi, kituki kwa kituki, ingi gwa mulongoleke kukembeta, kunsoko iyi amitangilwe uuhuma kusala ukombetwa. 10 Uyu nukuulowa umahiku ihi, nukuona luhiku luza. Ikutula iza aluailye ululimi lakwe kumabi ni milomo akuwe kuligitya uukinyili. 11 Hangi

apiluke nukuleka nimabi, nukituma aya nimaza. Adume upolo nukutatya. 12 Imiho ang'wa Tata imuona umunyatai, niakutui akwe ijaa imalompini akwe, ingi gwa usu wang'wa Tata singa wiagoza ao nituma uubi. 13 Nyenyu nukumualya anga mulule mukituma nimaza? 14 Anga mutule mukaga kunsoko atai. Makembetwa. Leki kogopi kuayo nianso niza amogapile leki kutula nu woa. 15 Ntongeela akwe, mnuueke Kilisto munkolo yanyu anga muntu numuza. Mahiku ihi muzamihambile kumusukiliya umuntu nukumukolya unyenye kuniki muhuie kung'wi Tunda. Itumi uu kuupolo ni kulyo. 16 Mutule nuhuili nuuza, sunga iantu awa niutukila upanga wanyu kung'wa Kilisto ahume kuhung'waiminyala kunsoko akuligitya uteele kina aimituma mabi. 17 Iziza nangulu, ang'wiTunda uloilwe, kina mikenda ga kunsoko akituma nimaza kukila kituma nimabi 18 Ukilisto aiwagile kang'wi kunsoko amilandu. Nuanso aimunya tai, aiwagigwe kunsoko itu, naikiagila itai, kina akulete kung'wi Tunda. Aukupe kimuili. Kululo aiwitumile upanga munkolo. 19 Ku kiila ng'waungwelu, akalongola kuitanantilya inkolo izo nikoli kukitungo. 20 Aiagila ukilyoimahungo na ng'wandyo ugimya wang'wi Tunda nau ualindie imatungo ang'wa Nuhu, mahiku nauzengi wa safina, ni Tunda augunile antu akehu-nkolo munane kupuma mumazi. 21 Iki kilinga siilyo nikikumuguna unyenye utungile, singa anga kaja ubi kupuma mumuili, kululo anga ilombi la kituma uza kung'wi Tunda kukiila uuki wang'wa Yesu Kilisto. 22 Nuanso ukoli mukono wa kigoha nua ng'wi Tunda. Aulongoe kilunde iamalaika, nuhumi ni nguluimukulye ng'wensu.

4 Kululo gwa, Ukilisto aiwagile kukiila muili wakwe, tugali ishigi ni nsula ziyoyiyo nuanso aiwagile kukiila muili walekanukile nimilando. 2 Umuntu uyu shukulongoleka hangi kikiie munsula ya muili, ingi kuulowa wang'wi Tunda, kuwikali wakwe nuusagiie. 3 Kunsoko imalungo ayo nakeile akondile kituma imakani ayo nianya kilungu aloilwe kuituma, kulya imaintu aantu, nsula nimbi, ugala ntuli, ulaku, ulumbiili wakinyakilungu, nimakulyo aanyakilungu nakumutasha Itunda. 4 Iona ikuilwa nisingamukihanguila kituma inkani palung'wi nienso, ingi iitula muligitya inkani ni mbi kitalanyu. 5 Aziza pumya ialo kitalakwe kung'wa uyu nuilamula awa niapanga nawa niakule. 6 Kunsoko iyi injili aitanantigwe ku ao niakule, ata eize aiapewe uulamulwa nua miili ao anga antu, ingi ahume kikiie ni Tunda nung'waungwelu. 7 Impelo ankani yihi ipambilye, kululo mutule nuuhugu nua tai, hangi mutule ninzila ninza kunsoko amalompini anyu. 8 Ntongeela ankani yihi, kagupi kutula nuulowa kuantu ihi, kunsoko uulowa shawiduma kukunukula imilandu aangiza. 9 Ilowi unyenye kwa nyenye hangi mze miakende muleke kibipilwa.

10 Anga unyenye naimusungiile ipegwa, itumili kiailya, anga miimili niaza niapegwa niidu niipumigwa nakanda nitunda. 11 Ang'wi umuntu ukuligitya itule anga nkani yang'wi Tunda, ang'wi umuntu ikituma, itule anga uhumi nupewe ni Tunda, ingi gwa kwa nkani yehi ahume kukuligwa kukiila Yesu Kilisto. Ukulu nuuhumi utule nungwenso ikali na kali. Amina. (aiōn g165) 12 Alowa leki kuali igeg'wa niliza kumugema anga kintu kipya, ata ize kumugema anga kintu kipya aikizigela kitalanyu. 13 Kululo nimulongolekile kiziila muuagig'wi wang'wa Kilisto, lumbiili hangi mulumbe palung'wi nukulumbiilya muukunukuilwa nua ukulu wakwe. 14 Ang'wi mutukiwe kunsoko alina lang'wa Kilisto. Makembetwa, kunsoko ang'wang'waung'welu nua ukulu, nung'waung'welu nuang'wi Tunda ukikie kitalanyu. 15 Kululo aleko kigela uyu nukagigwa anga mubulagi, mii, mitumo mabi, ang'wi uyu nuituma inkani niauya. 16 Kululo ang'wi umuntu ukagigwa anga muhuili, aleki kuhung'wa iminyala, amukulyie Itunda kulina lilo. 17 Kunsoko imalungo apika na ulamulwa kandiiilya munyumba ang'wi Tunda. Ang'wi ikandiilya kitaitu, ikutula ule kuantu nisingaiza alu huie ulukani lang'wi Tunda? 18 Ang'wi umunya tai wipunwa kukiila makaku, ikutula ule umuntu numugila itai nu munya milandu? 19 Kululo ihi niakaga kunsoko au lowa wang'wi Tunda, aieke inkolo yao kumuumbi ahume kituma nimaza.

5 Nialompile ianyampala niakoli kitalanyu, Mianyu hangi mikengi wa wagigwi nuang'wa Kilisto hangi muhii nuakulu nuuzakunukulwa. 2 Kululo kumusambiilya unye anyampala, lidimi idale lang'wi Tunda niilikoli kitalanyu. Ligozi singa kunsoko munonee kululika ili, kunsoko muloilwe uu, anga Itunda nuloilwe, ugozi singa kunsoko akulowa mpia nia minyala, ingi kua kulowa. 3 Muleke kuhumbula kuantu awa nienda muimie kitalanyu, nimenda adima, mitume nimaza ahume kumutyata. 4 Pang'waso umudimi numukulu nuzimikigwa muzepegwa ikinyamulimo nikaukulu nishakilimilya uza wakwe. 5 Uu nunyie ahumba nimianino tulinikulyo kuakulu anyu, nunyie mihi tugali ikulyo nukiailya nyenyie kuanyie, ingi Itunda wiagilya niilugoha, kululo wapeza uukende niakote ikulyo. 6 Kululo tuli nikulyo mumukono wang'wi Tunda nuukite ingulu, ahume kumumbula kumatungo akwe. 7 Leti imiligo ihi namilandu kitalakwe ingi nuanso ukuukele nukusupitya. 8 Tuli nima hala hangi muhule miho, umulugu anyu uyo umubi, anga ihimba nikukoloma izeduma imuambe umuntu. 9 Pugamuki kitalakwe, tuli ningulu muuhuii wanyu. Mulinge kina ianyandugu anyu niakoli muunkumbiguli akukiita wagigwi anga wuwo. 10 Ni Tunda nuaukende wihi auitangile kingila muukulu wakwe

nuakalinakali kung'wa Kilisto anga magig'wa matungo makupi, ng'wenso ukumimisha nukumupa ingulu. (aiōnios g166) 11 Uutemi utule nung'wenso kitalakwe mahiku ihi. Amina. (aiōn g165) 12 Numuhuie Silwano anga muluna ane numuza, hangi namukisila ibada unyekua ukupi kukiila kitalakwe, kumusisikiilya hangi kumuila kina iko ninikiandikile ingi ukende watai nuang'wi Tunda, miki kitalakwe. 13 Ahuili niakoli kubabeli nai aholanigwe palung'wi munye, amulamukilye nu Maliko ng'waane umulamukilye. 14 Ilamushi kua ilungilo nila ulowa. Uolo utule kitalanyu nimukoli mung'wa Kilisto. Amina.

2 Petelo

1 Simioni Petro, Mutung'waa wang'wa Yesu kilisto, Ku awo nai asingiye u uhuili wuwo wuwo nua nsailo anga nai kuusingiye usese, uhuili nu ukoli mukati a tai ane niang'wa Itunda nu muguni witu uYesu Kilisto. **2** Ukende utule kitalanyu; Ulyuuku wongeligwe kukiila uhugu nuang'wa Itunda nu Mukulu witu Yesu. **3** Kukiila uhugu nuang'wa Itunda kalijaa imakani akwe ihi kunsoko a ipolya nua wikali, Puma kung'wa Itunda nai ukitangile kusoko a uziza nui ikulyo ni lakwe. **4** Ku nzila iyi ai ukuhumile nsula a ilago ikulu ni la nsailo. Ai witumile ili iti kuunonia ki asali a upumoo nuang'wa Itunda, ku iti ni kulongekile kuuleka u ubii nua ihi iyi. **5** Kunsoko iyi, kagupi kituma kongeelya u uziza ku nzila a uhuili nuanyu, kunsoko a uziza, uhugu. **6** Kukiila uhugu, ngele ni kukiila ngele usupyo, ni kukiila usupyo, welu. **7** Kukiila welu ulowa nua muluna nu kukiila ulowa nua muluna, ulowa. **8** Anga ize imakani aya amoli mukati anyu, aze alongekile kukula mukati anyu, iti gwa unyenye shanga mukutula miagumba ang'wi antu nishanga itugaa inkali mu uhugu nuang'wa Mukulu witu uYesu Kilisto. **9** Kuiti wihi ni mugila i makani aya, wihengaa makani a pakupi uduu; nuanso ingi mupoku, wiwaa uweligwa nua milandu akwe na akali. **10** Ku lulo, aluna ane, kagupi kituma iti kilingasiilya nu usagulwa nua witangwi ku nzila anyu. anga ize mukituma aya, shaga mukikwatya. **11** Iti gwa mukiligiiya widu nua mulango nua kingiila mu utemi nua kali na kali nua Mukulu witu hangi muguni uYesu kilisto. (aiōnios g166) **12** Kululo unene nikatula nkondile kumukimbusha i makani aya itungo, anga ize mulingile, ni tungili matulaa miakomu mu tai. **13** Nsigile kutula nkoli iza kumuusha nu kumukimbukiiya migulya a makani aya, ze ntuille moli mu kitala iki. **14** Ku ndogoelyo iyi ningile kutula shanga itungo ilipu nikakiheja ikitala ni kane, anga uMukulu uYesu kilisto nai undagiie. **15** Nikakagupa kutula nu ukagupi kunsoko anyu iti mukimbukiiye imakani aya ze yakilaa unene kuhega. **16** Kunsoko usese shanga ai kutyatile u uganulwa nai wingigwe ku logo pang'wanso naikumuganuie migulya a ngulu nu kikumuula ku Mukulu witu uYesu kilisto, ila usese ai katulaa akuili ni ikulyo ni lakwe. **17** Nuanso ai usingiye ikulyo nu ukulu puma kung'wa Itunda Tata pang'wanso ululi nai ligigwe kupuma mi ikulyo ikulu luzeligitya. "Uyu ng'wensu ng'wana nu ane, mulowa wane niiza ndoeigwe nu ng'wensu" **18** Ai kuligulye ulu lupuumie kilunde pang'wanso naikukoli nu ng'wensu mu lugulu ulo nu lwelu. **19** Kukete ikani ili nila unyakidagu nai likamiinkie, niiza ku lyenso mitumaa iza kulitumikila. anga lumuli nu leilye mu kiti kupikiila kelya ni nzota nia dau ni yigeeleka mu

nkolo nianyu. **20** Lingi aya kina, kutili unyakidagu nuikilisigwa kunsoko a kiloeelya ku munyakidagu mukola. **21** Kunsoko kutili unyakidagu nuuzile ku ulowa nua ng'wana adamu, Kwaala ng'wana adamu ai upewe ngulu nu Ng'wau ng'welu nai utambue puma kung'wa Itunda.

2 Anyakidagu nia uteele ai igeelekile ku a Israeli, ni a ng'walimu ni uteele akupembya ga nu kitalanyu. Ku kimpinyi mpinyi akuleta umanyisa nua uteele ni enso akamuhita uMukulu nai uaguile. Akiletela u ugazanja nua kukaya migulya ao akola. **2** Idu akutyata nzila ni ao nia minyala kukiila enso akamisensa inzila a tai. **3** Ku ubi nua nkolo akuanuna i antu aze tumila makani a uteele. Ulumulwa nuao shanga ukutinia, ugazanja ukuatyata. **4** Ndogoelyo Itunda shanga ai ualekile ia malaika nai apilukile. Ila ai uagumile ku ulungu iti atungwe i minyororo kupikiila ulumulwa nui ika ahangiilya. (Tartaroō g5020) **5** Uugwa Itunda shanga ai uugimiye unkumbigulu nua kali. Ila, uNuhu, mukola witagwi nua tai ane, palung'wi ni auya mupungati, itungo nai ulekee ukimpupu migulya a unkumbigulu nu upilukile. **6** Itunda ai ulamue i isali nia Sodoma ni Gomora ngele a kutula mau nu ubipigwa iti itule mpyani a kunsoko a abii mu mahiku na tyatii. **7** Kuiti nai witumile ni lanso, ai umugunile uLutu muntu nua tai ane, nai utuile uhumigwe kinya uwai ni ntendo ni mbii ni nshanga ityataa i malagiilyo nang'wa Itunda. **8** Kunsoko umuntu uyu nua tai ane, nai wikie nienso mahiku ku mahiku azemaja inkolo akwe kunsoko a ayo nai umigulye nu kumihenga. **9** Ku lulo Mukulu ulingile kinya kuaguna antu akwe itungo nila wagigwa ni kinya kuagimiilya i abii kunsoko a ulumulwa mu mahiku a mpelo. **10** Ku kulu kuulu iyi yi yi tai ku awo nia longekile kieke mu nsula ni muili uwu nu ku umela u kulu. Antu nia iti akete ugimya mu masigo ao. Shanga itumbaa kuasensa ielu. **11** Anga itule a malaika akete uhumi ni ngulu kukila i ana adamu, Kuiti shanga ahumile kuleta ulumulwa ki italao ku Mukulu. **12** Kuiti izi ikali ni igila imahala izepigwe ku upumoo nua kuambwa nu kulimiligwa. **13** Akuaaligwa ku kinyamulio nika ubi nu ao. Mung'wi wihi ikiee ku usambo. Izue u ushapu nu ubii. Iloeelya u usambo nu ukongelwa ni akiloeelya nu ewe. **14** Miho ao akumbasiwe nu ugoolya; shanga enela kituma u mulandu. Iapembaa nu kuagwisa iahuili nia dabu mu milandu. Akete nkolo ni yizue nsula, ingi ang'yinya nia zumilwe. **15** Amilekilee inzila a tai, Alimie nu kutyata nzila ang'wa Balaamu ng'wana nuang'wa Beori, naiuloiwe kulija ulipwa nua wii. **16** Kuiti ai upatigwe kunsoko a utumuli nuakwe. Ndogwe nai atuile kimumi ikuligitya mu luli nula bina adamu, ai ugiye ikihali nika unya kidagu. **17** Ku antu

awa ingi anga i ndiilyo ningila anga mazi. Ingi anga malunde nakulimiligwa nu ng'wega. Ilunde ilito liikilwe kunsoko ao. (questioned) 18 Iligitya ku liketo lutili. Iagwisaa iantu ku nsula a muili. Iapembaa i antu niakugema kuamanka awo ni ikiee mu utumuli. 19 Ia lagaa antu ulyuuku matungo enso a kola igi atuung'waa nia milandu a wii. Ndogoelyo ung'waana adamu witendwaa kutula mutuung'waa nua iko nikimuhumiye. 20 Nuanso nui hujaa nu ushapu nua unkumbigulu ku kutumila uhugu nua Mukulu hanga muguni uYesu Kilisto, ni hanga wisukilaa u ushapu nuanso hanga, hali akwe itulaa mbibe kukila iyo nai ang'wandyo. 21 Aza izipiie antu nianso aza ahite kumilinga inzila a tai ane kukila kumilinga ni uugwa hanga kumaleka imalagiilyo ni melu nai inkiilgwe. 22 Ihalityo ili litulaa ni tai kitalao. "i mbwa imasukilaa imaluki akwe. Ni ngulima nogigwe isukaa hanga mu malolo."

3 Itungili, kuukilisilya uwe, mulowa ili ibada nila kabiili iti ku ukimbukiilya mu mahala, 2 iti kina uhume kukimbukiilya makani nai aligitigwe ze ikili ni anya kidagu ni kutula ilagiiyo nila Mukulu witu hanga muguni ku kutumila i itumi. 3 Ulinge iti ng'wandyo, kina ia hugi aziiza mu mahiku a mpelo; kumuhuga unyenye, aze alongolekile iniganiie nu ulowa nu ao. 4 Hanga azeligitya, "Likoli pii ilago ni la kusuka? aTata itu ai akule, kuiti intu yihi ai ituile uu puma ng'wandyo nua u umbwaa. 5 Akitendisa kiwa kina ihi ni ilunde aiyandilye kupumiila ni mazi ikali nia kali, ku ikani ni lang'wa Itunda, 6 ni kina kukiila lukani ni mazi akatula unkumbigulu ku mahiku nanso, Ize ituile izue mazi ai ibepigwe. 7 Kuiti itungili ilunde ni ihi i ekilwe ku lukani lulo luulo kunsoko a moto. Ilekilwe kunsoko a luhiku nula ulamulwa nu ulimiligwa nua antu ni shanga ang'wa Itunda. 8 Iki shanga kihumile kuhuga utung'waa nuako, alowa, kina luhuku lung'wi ku mukulu ingi anga i miaka magana anzogu ling'wi, Ni miaka magana a nzogu ling'wi ingi anga luhiku lung'wi. 9 Shanga kina Mukulu witumaa ku uembeelu kupikiilya ilagiilyo, anga ni isigiiwe kutula. Kuiti nuanso ingi mugimya kunsoko anyu, nuanso u, mugila nsula ga nung'wi walimile, Kuiti ukete nsula kupumya itungo iti ihi alije kila itunu. 10 Anga itule, luhiku nula Mukulu lukupembya anga umii, ilunde likakila ku kukuta ung'wano. Iintu yukulimiligwa ku moto. Ihi ni intu ni imoli ikukunukulwa ng'walyi. 11 Kunsoko i intuihi yukulimiligwa ku nzila yihi. Itii ukutula muntu nua mpyani kii? Wikie ki elu nu likalo nu ki itunda. 12 Iklloeigwe kulinga nu kumanya upepeele u upembyi nua luhiku nualang'wa Itunda. Luhiku nulanso ilunde likalimiligwa ku moto, Ni intu yuku huluganigwa mu upyu utaki. 13 Kuiti kupembelya ni ilago ni lakwe, kulindiie ilunde igeni ni ihi ngeni naiza anya tai ane

akikie. 14 Uugwa alowa kunsoko kusumbiye intu izi, kagupa kutula wimukendegeeli nu kuhita kusokigwa nu kutula nu ulyuuku palung'wi nu ng'wensu. 15 Hanga komaniiilya u ugimya nua Mukulu witu mu ugunwa, anga mulowa heu itu uPaulo, nai umukilisiye unyenye, kupembelya nu ukulu niiza ai winkeeigwe. 16 uPauo ukuganula aya ihi mu ma bada akwe, akoli maintu nize makaku kumalinga, Antu niagila nu upolo nu ukomu aibipilye i intu nianso Ni anga niakituma ku ukilisigwa, kutunga ulimiligwa nuao. 17 Iti gwa, alowa kunsoko mulingile nanso. Isunji akola iti kina muleke kulimiligwa nu ukongelwa nua uteele nu kulimilya u uhuili. 18 Kuiti mukule mu ukende nu uhugu nua Mukulu hanga muguni uYesu Kilisto, NI itungili ikulyo likoli nu ng'wensu itungili ni kali na kali. Amina. (aiōn g165)

1 Yohana

1 Iko nai kimoli puma u ng'wandyo -kiko nai kugigulye, kiko nai kukihengile ku miho itu, kiko nai kugigozile, ni mikono itu ikiambile - kutula Lukani nula upanga, **2** Nu uwo u upanga ai wutumilwe kukumuka ng'walye, hangi kuihengile, nu ku uloeela, nu kuatanantilya u upanga nua kali na kali, naza ukoli kung'wa Tata hangi ai uzepigwe kukumuka kitaitu. (aiōnios g166) **3** Iko nai kukihengile nu kigiilya kuukitanantya kitalanyu ga. iti kina muhume ki hanguila palung'wi nu sese, nu muhangu nu itu palung'wi nu Tata nu Ng'wana nuakwe u Yesu Kilisto. **4** Hangi kumukilisilye i makani aya unyenye iti kina iloelya ni litu litule likondile. **5** Uwu wuwu ulagiiligwa nai kuigulye kupuma kitalakwe nu kumutanantilya; Itunda ingi welu nu mukati akwe kutili i kiti ga ni kiniino. **6** Anga kuligitye kina kukete muhangu nu ng'wenso hangi kigendaa mu kiti, kuukongela hangi shanga kuituma itai. **7** Kuiti kuzegenda mu welu anga nu ili mu welu, kihanguie sese ku sese, ni sakami ang'wa Yesu Kilisto. ng'wana nuakwe ikelyaa kupuma milandu ihi. **8** Anga kuligitye kiagila milandu, Kuikongela i akola, ni tai imutili mukati itu. **9** Kuiti anga kile itunu ku milandu itu. Nuanso ingi muhuili ni tai ane kuulekela i milandu itu nu kuelya nu ubii wihi. **10** Anga kuligitye kina kukili kituma imilandu, kuumutendya nuanso kutula muteele, nu lukani nu lakwe lukutile mukati itu.

2 Ana ane alowa, kumukilisilya i makani aya kitalanyu iti muleke kituma i milandu, kukete muhuili nulli palung'wi nu Tata, uYesu Kilisto niiza ingi munya tai ane. **2** Nuanso mukinyinkang'ni witu ku milandu itu, hangi shanga ku milandu itu ing'wene, kuiti ga ku unkumbigulu wihi, **3** Ku ili kalingaa kina kumulingile nuanso, anga kusunje i malagiilyo akwe. **4** Nuanso nuiligityaa, "Numulingile Itunda." kuiti shanga uambile i malagiilyo akwe, ige muteele, ni tai imutile mukati akwe. **5** Kuiti wihi nuiambaa u lukani nulakwe, itai mu muntu nuanso u ulowa nuang'wa Itunda ukondeegwe, Mu ili kulingile kina kukoli mu kati akwe. **6** Ng'wenso nuiligityaa wikiee mukati ang'wa Itunda utakiwe mukola kulongoleka anga iti uYesu Kilisto nai ulongolekile. **7** Alowa, shanga numukilisiye unyenye ilagiilyo igeni, ila ilagiilyo nila kali naiza makondilye kutula ni lyenso puma ng'wandyo, Ilagiilyo nila kali ingi ikani niiza nai muligulye, **8** Ga ni iti kumukilisilya unyenye ilagiilyo igeni, niiza inge tai mung'wa Kilisto nu kitalanyu, kunsoko i kiti kikukilaa nu welu nua tai ukoli ukondile ukelya. **9** Nuanso nuiligityaa ukoli mu welu hangi umubipiwe u muluna nuakwe ukoli mu kiti ga nitungili. **10** Nuanso numuloiwe u muluna nuakwe wikiee mu welu hangi kutili ikani lihi

nilihumile kumutasha. **11** Kuiti nuanso numubipiwe u muluna nuakwe ukoli mu kiti; nuanso shanga ulingile pi ulongoe, kunsoko ikiti kimapokuuye imiho akwe **12** Kumukilisilya unyenye, ana alowa, Kunsoko mulekewe i milandu anyu kunsoko a lina nilakwe. **13** Kumukilisilya unyenye a tata, kunsoko mumulingile nuanso nuailee puma ung'wandyo, kumukilisilya unyenye, ahumba, kunsoko mamuhumilee uyo u mulugu. Kumukilisilya unyenye, ang'yinya ni aniino, kunsoko mumulingile uTata. **14** Kumukilisilya unyenye, ia tata, kunsoko mumulingile nuanso nuailee puma u ng'wandyo. Kumukilisilya unyenye, ahumba, kunsoko mukoli ikomu, nu lukani nulang'wa Itunda likiee mukati anyu, hangi mamuhumaa uyo u mulugu. **15** Leki kumilowi ihi ang'wi makani akwe niiza ili mi ihi. Ga ni iti uyo nukumilowa ihi, ulowa nua kumulowa uTata uutili mukati akwe. **16** Iti gwa kila kintu ni kimoli mi ihi - i nsula a muili, nsula a miho, nu lugoha nu la upanga- shanga ipuminkanilye nu Tata kuiti ipembeeye mi ihi. **17** Ihi ni nsula niakwe ikilaa, Ila nuanso nuitumaa u ulowa nuang'wa Itunda nuanso nikie ikali na kali. (aiōn g165) **18** Ang'yinya ni aniino, ingi matungo a mpelo niiza migulye kina u mukungila Kilisto upembilye, ga nitungili ia kingila Kilisto azilee, ku hali iyi kulingile kina inge matungo a mpelo. **19** Ai endile yao kupuma kitaitu, iti gwa shanga aizaa a kitaitu. Anga iti ai atule a kitaitu ai azeelongoleka kutula palung'wi nu sese. Kuiti matungo nai alongoe yao, nikanso ai kilagiee shanga ai iza a kitaitu **20** Kuiti muikiwe i makuta nu uyo ni ng'welu, nu nyenye mihi mumulingile itai. **21** Shanga ai numukilisiye unyenye kunsoko shanga mumilingile itai, ila kunsoko mumilingile hangi kutili u uteele nua tai iyo. **22** Nyenyu ni muteele, ila ingi mg'wenso nuikingila kina uYesu ingi Kilisto? U muntu uyu ingi mukungila Kilisto, pang'wanso nuku mukungila uTata nu Ng'wana. **23** Kutili nui mukungila uNg'wana watule nu Tata. Wihi nui mulapilaa u Ng'wana ukete uTata ga. **24** Anga ize kunsoko anyu, iko nai mukigulye puma ng'andyo leka kilongoleke kutula mukati anyu. Anga ize iko nai mukigule puma ng'wandyo kiki kie mukati anyu, ga, mukikie mukati a Ng'wana nu Tata. **25** Ni ili ingi ilago nai ukinkiye usese; Upanga nua kali na kali. (aiōnios g166) **26** Numukilisiye aya unyenye kutula awo naza azeemutongeele unyenye mu ulimili. **27** Hangi kunsoko anyu, imakuta ayo nai mumasingiye kupuma kung'waakwe ikiee mukati anyu, hangi shanga mukusiga muntu wihi kumumanyisa. ila anga i makuta akwe akumumanyisa kutula makani ihi ni ingi tai ni shanga uteele, hangi ga ni anga makondyaa kumanyisigwa, ikii mukati akwe. **28** Ni itungili, ang'yinya alowa ikii mukati akwe, iti itungo nuikapumila, kuhume kutula nu ugimya hangi shanga kihumya minyala ntongeele akwe mu upembyi

nuakwe. 29 Anga ize mulingile kina nuanso ingi tai ane, mulingile kina kila ung'wi nuitumaa itai ane utugilwe nu ng'wensu

3 Ihengi ingi ulowa kii ukinkiyee uTata, kina kuitangwa ana ang'wa Itunda, ni iti uu nikili, Ku nsoko iyi u unkumbigulu shanga ukulingile ku nsoko shanga ai umulingile nuanso. 2 Alowa usese itungili ingi ki ana ang'wa Itunda, hangi ikili kukaminkiiigwa kinya uli kikatulika. Kulingile kina uKristo nuikigeeleka, kikimpyana nu ng'wensu, kuiti kikamihenga anga nuili. 3 Ni kila ung'wi niiza ukete u ugimya uwu kutula matungo napembilye nai utugigwe kitolakwe, wielyaa mukola anga ung'wensu nuili ng'welu. 4 Kila muntu nulongolekile kituma i milandu wibunanga malagiilyo, Kunsoko i milandu ingi kubunanga malagiilyo. 5 Mulingile uKristo ai wigeigwe iti kumiheja i milandu lukulu, Nu mukati akwe kutili imilandu. 6 Kutili ga nu ug'wi nuikie mukati akwe nu kulongoleka kituma i milandu. Kutili umuntu ga nu ngwi nuikie mu milandu aze watulaa wamihenga ang'wi kumulinga ung'wensu. 7 Ang'yinya alowa, leki kugombi kulimiligwa nu muntu wihi. Nuitumaa i tai ane ingi munya tai ane, anga iti uKristo nu ng'wensu nuili munya taiane. 8 Nuitumaa i milandu ingi wa mulugu, ku nsoko u mulugu ingi mituma milandu puma ung'wandyo. Kunsoko ili u Ng'wana nu ang'wa Itunda ai wigeigwe iti wahume kubipya i milimo a mulugu. 9 Wihi nai utugilwe nu Itunda shanga witumaa i milandu, kunsoko i mbeu niang'wa Itunda ipezaa mukati akwe. Shanga uhumile kulongoleka kituma i milandu ku nsoko utugilwe nu Itunda. 10 Mu ili ana ang'wa Itunda ni ana a mulugu alingikile. Wihi ni shanga witumaa ni kilii ka tai ane. shanga wang'wa Itunda, ang'wi nuanso niiza shanga uhumile kumulowa u muluna nuakwe. 11 Ku iti ulu lulo lukani nai muligule kupuma ung'wandyo, kina kutakiwe kilowa sese ku sese, 12 shanga anga uKaini naiza watuile mubii nu kumubulaga u muluna nuakwe. Hangi ku niki ai umubulagile? kunsoko intendo niakwe ai yatulaa mbibi, hangi izo nai ya muluna nuakwe ai yatulaa nia tai ane 13 Aluna ane, leki ku kulwi, angaitule u unkumbigulu ukumubipilwa. 14 Kulingile kakondilyee puma mu nsha nu kingila mu upanga, ku nsoko kualoilwe i aluna. Wihi niiza mugila u ulowa wikie mu nsha. 15 Muntu wihi niiza umubipiwe u muluna nuakwe ingi mubulagi. Hangi mulingile kina u upanga nua kali na kali shanga wikie mukati a mubulagi. (aiōnios g166) 16 Ku ili kuulingile u ulowa, kunsoko uKristo ai u upumulye u upanga nuakwe kunsoko itu. Nu sese ikutakile kulupumya u likalo nu litu ku nsoko a aluna. 17 Kuiti wihi nukete i intu, hangi ukumihenga u muluna nuakwe. muula, kuiti wi migilya i nkolo akwe ni akinya uwai kunsoko

akwe; Itii, u ulowa nuang'wa Itunda wikiii uli mukati akwe? 18 Ana ane alowa, kuleke kulowa ku milomo ang'wi ku nkani ntili ila mu ntendo ni tai. 19 Mu ili kulingile kina usese kukoli mu tai, ni inkolo niitu ikaminkiiigwa mu ng'wensu. 20 Anga itule i nkolo ni itu ikuulamula, Itunda ingi mukulu kukila i nkolo ni itu, nu ng'wensu wilingaa i makani ihi. 21 Alowa, anga i nkolo yitu shanga ikuulamula, ku kukete u ugimya kung'wa Itunda. 22 Hangi kihi ni kuulompa ku usingiilya kupuma kitalakwe, ku nsoko kumaambiie i malagiilyo akwe nu kituma i makani nazipie ntongeela akwe. 23 Hangi ili lilo iagiilyo nilakwe - nia kina ikutakile ku huila mu lina nila Ng'wana nuakwe uYesu Kristo nu kilowa sese ku sese - anga nai ukinkiyee ilagiilyo nilakwe. 24 Nuikulyaa i malagiilyo akwe wikiie mukati akwe, nu Itunda wikiie mukati akwe. Ni kunsoko iyi kulingile kina wikiie mukati akwe, Ku Ng'wau Ng'welu uyo nai ukinkiyee.

4 Alowa, leki ku huili kila nkolo, kuiti igemi inkolo mihenge anga ize ipembenkanilye ni Itunda, ku nsoko anya kidagu idu nia uteele apembeeye mu ingu. 2 Ku ili muku mulinga uNg'wau Ng'welu nuang'wa Itunda - kila Nkolo ni ikalapa kina uYesu Kristo uzile mu muli ingi ang'wa Itunda, 3 hangi kila nkolo ni shanga ilapaa kung'wa Yesu shanga ang'wa Itunda. Iyi ingi nkolo a musingila Kristo, naiiza mumigulye kina ipembilye, ni itungili yakondaa kutula ikoli mi ihi. 4 Unyenye ingi miang'wa Itunda, ana alowa, hangi makondyaa kuakilya kunsoko ung'wensu nukoli mukati anyu ingi mukulu kukila ung'wensu nukoli mu unkumbigulu. 5 Ni anso ingi a unkumbigulu, ku lulo niakukiligitya ingi ka unkumbigulu, nu unkumbigulu wiategelya. 6 Usese ingi kiang'wa Itunda, uNg'wensu numulingile Itunda wikutegeelya usese, uNg'wensu ni shanga wang'wa Itunda shanga wikutegeelya. Mu ili kilingaa i nkolo a tai ni nkolo a uteele. 7 Alowa, kilowe sese ku sese, ku iti u ulowa ingi wang'wa Itunda, ni kila ung'wi nuilowaa utugilwe ni Itunda nu kumulinga Itunda. 8 uNg'wensu nishanga wilowaa shanga umulingile Itunda, kunsoko Itunda ingi Ulowa. 9 Mu ili ulowa nuang'wa Itundaai ukunukuwe mukati itu, kina Itunda ai umulagiite ung'wana nuakwe nuing'wene mu unkumbigulu iti kikiie kukiila Ng'wensu. 10 Mu ulowa uwu, shanga kina ai kumuloiwe Itunda, kuiti ng'wensu ai ukuloiwe, nu kumulagiilya u ng'wana nuakwe watule usukiilya nua milandu itu. 11 Alowa, anga ize Itunda ai ukuloiwe usese, ku u kutakiwe kilowa sese ku sese. 12 Kutili ga nung'wi nai umihengile Itunda, Anga kilowe sese ku sese, Itunda wikiie mukati itu nu ulowa nuakwe wikondaniigwa mukati itu. 13 Mu ili kulingile kina kikiie mukati akwe nu ng'wensu mukati itu, kunsoko ukinkiyee

uNg'wau Ng'welu nuakwe. **14** Hangi kihengaa nu kukuila kina uTata umulagiye uNg'wana kutula muguni nua unkumbigulu. **15** Kila nuilapaa kina uYesu ingi ng'wana wang'wa Itunda, Itunda wikiie mukati akwe nu ng'wensu mukati ang'wa Itunda. **16** Hangi kulingile nu ku uhuiila u ulowa nu ukete Itunda mukati itu. Itunda ingi ulowa, nu ng'wensu wikiie mukati a ulowa nu kikiie mukati ang'wa Itunda, nu Itunda wikiie mukati akwe. **17** Mu ulowa uwu wakondaniiligwa mu kati itu, iti kutule nu ugimya luhiku nula ulamulwa, kunsoko anga ung'wensu nuili, nu sese uu kili mu unkumbigulu uwu. **18** Kutili u woa mukati a ulowa. Kuiti u ulowa nu ukondile wiuguma uwoa kunzi, ku nsoko u woa wikigendi nu ulamulwa. Kuiti ung'wensu nuitumbaa shanga ukondaniigwe mu ulowa. **19** Kilowa kunsoko Itunda ai ukuloilwe hanza. **20** Anga ize ung'wi wikaligitya, "Numuloilwe Itunda" kuiti umubipiwe u muluna nuakwe, ingi muteele. Kunsoko ni shanga umuloilwe u muluna nuakwe, nuimihengaa, shanga ujumile kumulowa Itunda ni shanga wimihenga. **21** Hangi ili lilo ilagiilyo ni kulikete kupuma kitalakwe: Wihi muimulowa Itunda, utakiwe kumulowa ga nu muluna nuakwe.

5 Wihi nu huiie kina uYesu ingi Kristo utugilwe nu Itunda. Hangi wihi numuloilwe ung'wensu naiza upumile kung'wa Tata wialowaa ga ni ana akwe. **2** Ku ili kalingaa kina kualoilwe i ana ang'wa Itunda - ni kimulowaa Itunda nu kituma imalagiilyo akwe. **3** Iti uu ni kimulowa Itunda kina kiambaa i malagiilyo akwe. ni malagiilyo akwe ingi mapepee. **4** Ku nsoko kila nai utugilwe nu Itunda wiukilyaa u unkumbigulu. Hangi uwu wuwu ukilyi nua ku ukilya u unkumbigulu, U huiili nuitu. **5** Ingi nyenyu nai uukiye u unkumbigulu? Ingi uyo nu huiie kina uYesu ingi Ng'wana wang'wa Itunda. **6** Uyu yuyo nai uzile ku mazi nu ku sakami- uYesu Kristo. Shanga ai uzile udu ku mazi ila ku mazi ni sakami. **7** Ku nsoko akoli ataatu ni ikuila: **8** Ng'wau Ng'welu, mazi ni sakami. Awa ni ataatu igombyaa. (Komaniiya; Imakani aya, "Tata, Lukani, nu Ng'wau Ng'welu" shanga igeelekile mu mbugulu ni nziza nia kale.) **9** Anga ize kiusingiiya u ukuili nua ana adamu, u ukuili nuang'wa Itunda ingi ukulu kukila nuanso. Kunsoko u ukuili nuang'wa Itunda ingi uwu-kina ukete u ukuili nui kigendi nu Ng'wana nuakwe. **10** uNg'wensu nu muhuiie uNg'wana nuang'wa Itunda ukete u ukuili mukati akwe mukola. Hangi wihi ni shanga umuhuiie Itunda umuzipilye kutula muteele, ku nsoko shanga uhuiie u ukuili naza Itunda u uletile kutula Ng'wana nuakwe. **11** Nu ukuili ingi wuwu - kina Itunda ai ukinkiiye upanga nua kali na kali, nu upanga uwu umoli mukati a Ng'wana nuakwe. (aiōnios g166) **12** Numukete u ng'wana ukete u upanga. Nu

mugila ung'wana nuang'wa Itunda mugila u upanga. **13** Nu mukilisiye aya muhume kulinga kina mukete upanga nua kali na kali - nu nyenye ni muhuiie mu lina ni la Ng'wana nuang'wa Itunda. (aiōnios g166) **14** Hangi uwu wuwu ugimya ni ku ukete ntongeela akwe, kina anga kulompe kintu kiki kuniganiila nu ulowa nuakwe, wikijaa. **15** Hangi anga ize kulingile kina wikijaa - kiki ni kimulompaa kulingile kina kukete iko ni kumulompile. **16** Anga u muntu nuimihengaa u muluna nuakwe ukutuma u mulandu ni shanga witwalinkiiya insha, imutakiwe kulompa nu Itunda ukumi nkiiya u upanga. Kuligitya ku awo naza umulandu nua ingi uwo nishanga wiletekeelya insha - ukoli u mulandu nui twali nkiiya insha - shanga kuligitya kina utakiwe kulompa kunsoko a mulandu nuanso. **17** Upiluki wihi ingi mulandu - kuiti ukoli u mulandu ni shanga witwalinkiiya insha. **18** Kulingile kina nutugilwe nu Itunda shanga witumaa i milandu. Ila nutugilwe nu Itunda wi ikwaa nung'wesno iziza ikali, nu uyo u mubii shanga uhumile kumulemaalya. **19** Kulingile kina esese ki ang'wa Itunda hangi kulingile kina u unkumbigulu wihi ukoli pihi a utemi nua uyo u mubii. **20** Ku iti kulingile kina uNg'wana nuang'wa Itunda ai uzile hangi wakinkiiye u ulingi, kina kumulingile nuanso nua tai ni kina kumoli mukati akwe nuanso nua tai, ga nu mu Ng'wana nuakwe uYesu Kristo. Ingi Itunda nua tai nu upanga nua kali na kali. (aiōnios g166) **21** Ang'yinya alowa, ihuji ni a dudu.

2 Yohana

1 Kupuma ku munyampala kulongela ku musungu ni muholwa ni ana akwe, naza nialoilwe mu tai ni shanga unene duu, ila ni ihi awo nia milingile itai, **2** kunsoko a tai ni moli mukati itu hangi ni ikikie palung'wi nu sese i kali na kali. (aiōn g165) **3** Ukende, upolo, ulyuuku ikutula nu sese kupuma kung'wa Itunda Tata nu kupuma kung'wa Yesu Kilisto, ng'wana nua Tata katikatai nu ulowa. **4** Ndoilwe nangaluu kina nai ningile ang'wi a ana alongoe mu tai, anga uu udu nai kusingiye ilagiilyo kupuma kung'wa Tata. **5** Ni itungili kuusinja uewe, musungu, shanga kina kuuandikila ilagiilyo igeni, ila lilo iti ila nai kukoli ni lyenso pumiila ung'wandyo, kina kutakiwe kilowa usese ku sese. nu uwu wuwo ulowa, kutakiwe kulongoleka, kuniganiila ni ilagiilyo ni lakwe. **6** Ili lilo ilagiilyo, anga naimigulye pumiila u ng'wandyo, kina mutakiwe kulongoleka mu lilo. **7** Kunsoko ia kongili idu asapatie mu unkumbigulu, hangi shanga ikulya kina uYesu kilisto ai uzile mu muili, Uyu yuyo mukongili hangi mugilya kilisto. **8** Ikendegeeli akola kina shanga milimilya imakani ayo naika kondya kitumila mulimo, kuiti iti kina muhume kusingiilya kipegwa ni kikondile. **9** Wihi nui longolekaa ntoneela nu kikie mu umanyisigwa nuang'wa kilisto, mugila Itunda. Nuanso nuikiie mu umanyisigwa ukete uTata nu Ng'wana ga. **10** Anga umuntu upembilye kitalanyu hangi shanga wiletaa imanyisigwa ili, Leki kumusingiilyi mi ito ni lanyu hangi leki kumulamushi. **11** Kunsoko nuimulamushaa wihanguilaa mu ntendo niakwe ni mbibe. **12** Nkete makani idu ni a kumukilisilya, hangi shanga ndoilwe kumakilisa mitutu nu ung'ole. Kuiti nsigiie kupembya kitalanyu nu kutambula usu ku usu, kina iloeelya ni litu lihume kuzipigwa likondile. **13** Ana a muluna nu anyu musagulwa akumulamusha.

3 Yohana

1 Munyampala, u-Gayo Mulowa, ninumuloilwe mutai. **2** Mulowa, kuulompeela ulije ihi ni maza nukutula nu-upanga nu-uza, anga ikolo ako nilijaa. **3** Ku-itigwa ainumbiye itai matungo naimbiwe niiane naiazile pumia wihengi mutai ako, anga uu nukugenda mutai. **4** Nimugila ilumbi nikulu kukila ili, kija iianaane akugenda mutai. **5** Mulunaane ukoli mu-uhuili kuapa iiane niaziila, **6** niapumilye uwihengi wa ulowaako ntongeela itekeelo, ukunonia iza kuatindikilya mumihizo-ao kunsokonanso imuloile Itunda. **7** Ku-itegwa, kunsoko alina, ikalongola sha-ikahola kintu kihi kupuma kuanya-kilungu. **8** Ku-itegwa, kuasingiilya iantu anga awa, sunga kutule keituma milimo nienso kunsoko atai. **9** Ai niliandikie iumbi inkani, kunsoko u-Diotrofe uloilwe kutula wang'wandyo muauya, kunu wikutile palung'wi nusese. **10** Ku-itegwa anganize niisiganiilye intendo yakwe nukuitenda, nukuiligitya inkani nimbe singanguse, sha wigombilye ninkani izi, ung'wenso sha wiasingiilya iauya, sunga ukuagilya niangiiza niakete insula kusingiilya i auyaa nukuazunsa ahege piombe. **11** Mulowa, leka kimpyania ni kibii, ingigwa impanie nikiza, uyu nuitumaa nimaza wang'wi- Itunda. **12** Demotrio, wihengilwe ni-ihini nitai inyenso, nu-sese palung'wi ki-ihengi, uine uwihengi witu watai. **13** Nkite makani idu nakuuandikila, kuitegwa, siindoilwe kuuandikila kunzila akalamu nu wino. **14** Nsigile kuuona matungo makupi kuligitye. Upolo utule palung'wi nuewe. Ahumbaiako akulamukilye, alamushe iahumbaeitu kila muntu ung'wiao kulina lakwe.

Yuda

1 Yuda, mutuung'wa wang'wa Yesu kilisto, nu muluna nuakwe uYakobo, ku awo naza itangilwe, ni alowa mung'wa Itunda Tata, ni nai aikilwe ang'wa Yesu kilisto; 2 ukede nu ulyuuku nu ulowa yongeeligwe kitalanyu. 3 Alowa, itungo naza ntulaa kituma ukamatiku kumukulisiya unyenye kutula ugunwa witu kiji, ai insingilye kumukulisiya ku nsoko kumusija iti kikilya ku uhuili u uhuili niiza aiwatulaa winkiigwenkua ing'wi duu ku ahuili. 4 Kunsoko antu a kituunga i ingiye ku kimpinyi mpinyi mukati anyu - antu naza aikiwe logo kunsok a ulamulwa - antu ni shanga eligwa naza ikailaa u ukende nu ang'wa Itunda witu kuu wii, nu kumuhita uMukulu witu wing'wene nu Mukulu uYesu kilisto. 5 Itungili ndoilwe kumukimbukiilya unyenye anga ize likoli itungo ai mulingile ku ukondaniili kina uMukulu ai uagunile i antu kupuma ku Misri, kuiti panyambebe kualimilya awo nai shanga amuhiiie. 6 Nu malaika naza shanga asungilye u ukulu nauo akola kuiti akaleka u likalo nu lao Itunda waiikile mu minyololo a kali na kali, mukati a kiti, kunsoko a ulamulwa nua luhiku ulo nu lukulu. (aiidios g126) 7 Anga iti iSodoma ni Gomora ni isali ni yipilimikiyye, naiza yiatingiye inkola mu usambo nu kutyata nsula ni shanga nia upuumo. Ai alagiwe anga mpyani a awo naza agisha mu ulamulwa nua moto nua kali na kali. (aiionios g166) 8 Ga ni iti, ku nzila yiyo yiyo alota ndoti awa ishapulaa ga ni miili ao, nu kuhita u unyangulu, hangi ni ituntaa u uteele kung'wa mukuligwa. 9 Kuiti ga nu Mikaeli malaika nu mukulu, itungo nai watulaa ukikilya nu mulugu nu kikolenkeelya nu ng'wenso kunsoko a muili nuang'wa Musa, kuiti badala akwe ai uligitilye, 10 "Mukulu wakupatyee" Kuiti antu awa iletaa uteele ku kinya kiji nishanga akilingile. Ni iko nishanga akilingile - iko naiza i ikali ni igila imahala ilingaa ku kupepwa aya yayo ai aagazangilye. 11 Ukia nu ao ku nsoko agendile mu nzila ang'wa Kaini, nu kuutyata uutumuli nuang'wa Balaamu. Alimiilie mu upiluki nuang'wa Kora. 12 Awa inge matalagwe mu iloelya nuanyu nu a ulowa, akiloelya tili ni minyala, akilisa udu ienso. Ingi malunde ni magila imazi, nikenkwaa nu ng'wega, ingi makota nalagae ni magila inkali ni ikule nkua akabiili, ni ipilwe i mili. 13 Ingi maingu a luzi akete iyogo azezumya i minyala ao akola, Ingi nzota ni yikupilimikiilya niiza u wilwaalu nua kiti uikilwe kunsoko ao ikali na kali (aiion g165) 14 Enoko, nua mupungati mu ulelwa nuan'wa Adamu, ai ulotile kutula enso, wazeligitya "Goza; uMukulu upembilye ni magana ku magana a eligwa niakwe, 15 iti witume ulamulwa migulya a kila muntu, nu kingilya utumuli ni shanga imukulya Itunda migulya a ntendo ni ao yihi nai akondyaa kituma mu nzila

ni shanga ya weligwaa, nu ku makani ihi na utaki niiza ni shanga eligwa nu kumakani ihi nishanga a utaki niiza ni shanga eligwa amaligitilye ku ng'waakwe" 16 Awa ingi wawo niisusumya, ni itushaa niiza ityataa nsula ni ao niya ubii, ni iketaa nangaluu, naza ku nsailo ao ikongelaa iauya. 17 Kuiti unyeye, alowa, kumbukiilyi i makani naiza aligitigwe ikali ni alagiiligwa ang'wa Mukulu uYesu kilisto. 18 Ai aligiilye kitalanyu, "Mu matungo a mpelo yikutula ni antu ni isensa naza ityataa nsula ni yao ni shanga ya weligwa." 19 Antu awa ingi atemanuli, ahumeigwe ni nsula ni ya upumoo, hangi agila u ng'wau ng'welu. 20 Kuiti unyenye, alowa, anga ni mizengaa mu uhuili ni anyu ni welu nangaluu, ni anga nimilompaa mu ng'wau ng'welu, 21 ikendegeeli mu ulowa nuang'wa Itunda nu kulindiila u ukende nua Mukulu itu uYesu kilisto niiza wi wikupeza u upanga nua kali na kali. (aiionios g166) 22 Lagiili u upolo ku awo niakete u wisinsili. 23 23 Aguni auya ku kuasapula kupuma mu moto. ku auya lagiili kinya uwai ku woa muze mubipiwe ga nu ng'wenda nukiwe idoa nu muili. 24 Itugili ku ng'waakwe nuhumule kumusunja muleke ki kwatya, nu kumusasha mimike ntongeela a ikulyo ni lakwe, tili ubii nu kutula nu ulowa ukulu, 25 kung'waakwe Itunda wing'wene muguni kukiila uYesu kilisto Mukulu nu itu, ikulyo litule kung'waakwe, ukulu, uhumi, ni ngulu ze ikili i mtungo ihi, ni itungili ga i kali na kali. Amina. (aiion g165)

Ufunuo

1 Uwu ukunukuli wang'wa Yesu Kilisto ni Tunda, amupepe kualagila itumi akwe imakani nai ibidili apumile, kupipeika. Amu matendile alingike kumutuma umalaika wakwe kumitumi wakwe u Yohana. **2** U Yohana aupumilye uwihengi nuakila kintu nauine niihusile nulukani lang'wi Tunda nuwihengi naupimigwe kutakilwa nu Yesu Kilisto. **3** Ukembetilwe wihi nukusoma nukukili nawaehi niakija inkani nuakinyakidagu uu nukukulya aya naandekilwe munu, kunsoko imatungo ahugeela. **4** Yohana, kumateekelo mupungate nakole kuasia: ukende utule ukole nunyenyenu upolo nupimile kung'wakwe nukoli, naiezukile, hangi nuuziza, hangi kupumila munkolo mupungati niaholi ongeela ni tuntu lakwe ni la utemi. **5** Hangi kupuma kung'wa Yesu Kilisto nuanso nuuhueli, numuhueli, kutugwa ng'wenso tangi kuawa niakule, hangi mukulu nua mutemi nua mihe eye. kung'waakwe nuanso nuizukuloilwe hangi ukukile kidesa kupuma mumilandu itu kusakami akwe. **6** Wakutendile kutula kiutemi imiele ang'wi Tunda hangi nu tataakwe - kung'waakwe kutula ukulu ni ngulu niakale na kale. Huela. (aiōn g165) **7** Goza napembya nimalunde; kila iliho likumuona, palung'wi nawa ehi naiamuhomile ni ndogu yehi niyamihe izezee hongelya kung'wakwe ee huela. **8** Une ni "Alfa hangi Omega," ulungile umukulu Itunda nuanso nukole hangi niaizukoli, hangi nupembilye, nukete ingulu. **9** Une, Yohana - muluna ane, hangi niituma palung'we nunyenyenu munzago hangi muutemi wigigimiyeli nuatai nuukole mung'wa Yesu, ainkole mukisiwa kang'wapatimo kunsoko alukani lang'wi Tunda nuwihengi nuutakiwe kung'wa Yesu. **10** Ainkole kinkolo muluhiku nulamukulu. Ainigule kunyuma nane luli lamigulya anga la talumbeta, **11** ikalunga, "maandike mumbugulu aya nukumaona hangi umatwale mumatekeelo mupungate, kenda kuaefeso, kenda kuasmilna, kenda kuphiladelphia, hangi nukulaudikia. **12** Nikapiluka nije luli lang'wa nyenyenu naukuligitya nunene naimpilukile nikaona kenara kazhabu kantala mupungate. **13** Pakatikati akinala kantala aiukoli ung'wi wihangangaa ung'wana nuang'wa Adamu, utugae ngala ndepu aipikile pihe kumigulu akwe, numusipi nua zahabu aiupilimile ikikua. **14** Itwe lakwe niasingi akwe ainzeli anga sufu nzelu anga seluji, ni miho akwe aihangangaa ikilimi nula moto. **15** Impambatilyo yakwe aiyehangangaa ishaha niisile kukila, anga ishaha nakonda kukiilgwa mumoto, nuluhi lakwe ailihangangaa ululi nula mazi nidu nukuluma kwa kukaya. **16** Aiuambie nzota mupungati mumukono wakwe nuakigoha, nukupumila mumulomo wakwe aukole upanga utaki aikite utaki ubeeli. Uuso wakwe aiukikiliginta anga impasu nintaki.

17 Nainumuine nikagwa pamigulu akwe anga umuntu nukule. Akaikila umukono wakwe nuwakulila migulya lane nukulunga, "Lekagogopa! Unene nitangi hangi nikwangu. **18** Hangi nimikie. Ainkulie inge goza, kieke nikali! hangi nkete ifungu niansha nuupanga. (aiōn g165, Hadēs g86) **19** Kuite, maandike numaine, nokole ilungile, naya niikapumila anga aya akila. **20** Kundogoiyo niphile munzota mupungati niitakiwe nauiine mumukono wane nuwakigoha, nikinala kazhabu nikantala mupungate amaileka nimatekeelo mupungate, nikinala nikantala mupungate inge yayo imatekeelo mupungate.

2 Kung'wa malaika nuitekeelo la kufeso uandike. Izi inge nkani yang'wa uyu nuambie inzota izo nimupungate munkono wakwe nuwakigoha. Nuanso nuigenda muinala ya zahabu niyantala mupungate ukulungaite. **2** Ningile nukitendile nikinyangulu kakoni milimo nuigigimieli nuako nuatai kina singaukitendya nao niabe, hangi waagemile ehi niitanga kina atuugwa kumbe singa enso, igeekile kina ateele. **3** Ningile kina ulindeie sunga nuigigimieli. Hangi wakieela eedu kunsoko alina lane, hangi kukatala ukile. **4** Kuite ile lele nilekete kunsoko ako wauleka ulowa wako nuwang'wandyo. **5** Kuite gwa kimbuka paaugwie wendo uungame hangi nukutenda intendo naiwitenda kupumila ung'wandyo. Angauhite kuungama, nzile kung'wako hangi kukiheja ikindakako kehege pakianza kakwe. **6** Kuite uewe ukikete ike, umabapewe aya nazaanikolai niomitumile, ga nune numabipiwe. **7** Anga uze ukete ukutwe, tegeelya aya nung'waung'welu naza akumaila imatekeelo. Hangi kung'wenso nukumahuma niikamupa ikibali kakulya pikota nilaupanga nuukulu muparadiso nang'wi Tunda. **8** Kung'wa malaika ukole kitekeelo nilakusmirna uandike izi inge nkani yang'wa uyu nitangi hangi kwangu naukule nukutula mupanga hange. **9** Ningile ulwago lako hangi nuula wako (ingi ue umugole) nuutele wao niitanga ayahudi (inge singa enso) kumbe isinagogi lang'wa Shetani. **10** Uleke kogopa ulwago nelekakupata. Goza! Uibilisi uloiwe kumuguma iaoya anyu migeleza nsoko muhime kugeng'wa, hangi mukagigwa mahiku ikumi. Tuli nuuhueli sunga ensha, nii kapuma ingala naupanga. **11** Ang'wi ukete ukutwe tegeelya ung'waung'welu nukumaila imatekeelo. Nuanso nuwakahuma shangaukupata uube wansha nakabeli. **12** Kung'wa malaika nuitekeelo la Pargamo andike: Aya yaya nutambue uyu nukete ishenge nikitaki, nukete uwegi ubeele. **13** Mine ekeanza nuikie ikaanza nikikole ituntu la utemi nilamulugu. Ga niuu uewe uliambile du ilina lane, hangi shangawaukana uhueli wako nuukule kung'wane, ga nimahiku ayo nang'wa Antipasi mihengi wane, muhueli wane, naubulagilwe mung'wanyu,

pang'wanso papo umulugu wikie. 14 Kuite nkete makani mashenyi kunsokoako, ukete kuang'wanso antu niaambile umanyisigwa nuang'wa Balaamu, nuanso naumumanyisilye Balaki kuika inkigo ntongeela amaisilaeli, uhumile kulya indya niipumigwe isongeelyo kuahing'we nukuulungu. 15 Mukianza kikokiko, ganue ukete niauyaa naambile umanyisigwa nua Nikolai. 16 Ungamagwa! Hangi anguhite kituma ite, kukaya kiza, hangi kuusha mbita kung'wao uwege ukupila mumulomo wane. 17 Angize ukete ukutwe, tegeelya ung'waung'welu nukulitembula itekeelo. Nuanso nuakadula, niikamupa ga ingwe nilyelu niliandikilwe lina nipya migulya ligwe. Lina nishalimanyilwe ila yuyu nukulisingilya udu. 18 Kumalaika nuitekeelo lang'wa Thiatira andike. Izi zizi nkani niyang'wi Tunda, nuanso nukete amina akwe anga lulime lamonto, nimpambatilyo anga ishamba nikuluhusiwe kukila. 19 Ningile ite ikinuitumile ulowa wako nuhueli hangi nukuaelya nuigigimieli nuakowigee, hangi kina ike nukitumile kuupikela inge kukela ike naukitumile pang'wandyo. 20 Kuite nkete ite ile kunsoko ako umigigimieye umusungu, uyezebeli nuanso nukuitanga munyakidagu nu musungu, kuumanyisi wakwe, ukuakongelaetimi ane kugoolya. Nukulya indya niipumigwe isongelyo kuwa dudu. 21 Ainumupee imatungo nuukuungama, kuite shangugombile kuungama uube wakwe. 22 Goza! Nikaungama mukitanda kandwala nawanituma uusambo nung'wenso mulwago nulutaki, angize shanga uu aungame kuiki naukitumile. 23 Kuakua ianaao ashe hangi imatekeelo ehi akulinga kina unene nilangaila imasigo ninsula kumupa kila ung'wi wanyu anga intendo yakwe. 24 Kuite ung'wi anyu numusague mu Thiatira, kuawa ehi nishaambile umanyisigwa uwu, hangi nishaamumanyile iki niang'wi itanga umanyisigwa amulugu, kulunga kitalanyu, singa kuika muligo wihi migulya lanyu. 25 Kikani lehi, yemupasile mutule muakomu sunga ninikasuka. 26 Wehi nuikadula nukituma ike nainitumile kupikiila sunga impeelo, kung'waako nuanso uhumi mundugu. 27 Ukumutawaala, kumulanga nuashuma, anga mabakuliaulole wikamubunanga ininoinino. 28 Nu nene nikaminkilya inzota iyo na ki daudau. 29 Angeze ukite ukutwi legeelya eke nung'waung'welu nukumatambuila imatekeelo

3 Kung'wa malaika witekeelo lakusardi, yang'wa yuyu nuambie inkolo izo nimupungate niyang'wi Tunda ni nzota mpungate. Nungile ike nuitumile ukete lukumo kina upupanga, kuite ukule. 2 Uka uzipilye nasagie, kuite akole pakupi kusha kunsoko singaniine intendo yako ikondaniie pamiho nang'wi Tunda wane. 3 Kuite, kembuka, naumasigiye nukija magombe nukila ituma. Ite anguhite kuuka, nzile anga umuhimbi, hangi shanga ukulinga itungo nileule

ninikiza kung'waako. 4 Kuite akole mina mashenyi naantu musardi niang'wi shangaiashapue inguo yao. Akugenda palung'wi nunene, atugae inguo nzelu, kunsoko agombilwe. 5 Nuanso niakuhuma wikakumbwa ngala ni nzelu, hangikwee, shangakuliheja ilina lakwe kupuma mumbugulu naupanga, hangi kulita elina lakwe ntongeela ang'wa Tata wane hange ntongeela amalaka. 6 Angeze ukete ukutwe, tegeelya ung'waung'welu nukung'wa malaika nuitekeelo. 7 Kung'wa malaika nuitekeelo, kung'wa philadelfia andeke. Nkani naiya mtakatifu nitai - nukete ifunguo yang'wa Daudi, wilugula hangi kutile nukulugaila, wilugaila hangi kutile nuhumile kulugula. 8 Ningile ike nuikitumile. Goza nukuikiye ntongeela ako mumulango nulugue inge kutile nuhumile kuulugula. Ningile ukete ngulu nshenyi, ite ugombile ulukani lane hangi shawakana ilina lane. 9 Goza! Ehi niakole misinagogi nilamulugu, awa niilunga ayahudi kumbe singa enso, kumbe ekongelana. Niikaatenda aze akusujudu ntongeela amigulu ako, hangi ekalinga kina ainukuloilwe. 10 Kunsoko utunzile ilago lane ikizewigigimieye kutai, kusungu ganimatungo ako nakugeng'wa ayo napembilye muunkumbigulu wihi, kuagema awa ehi niakkee mihe. 11 Kukaya kiza. Ambeela kukila eke inge watule kutile umuntu nukuhegelya ingala ako. 12 Niikamatenda uyu nukuma kutula kimpandwa mitekeelo lang'wi Tunda wane, lina lakisale kang'wi Tunda wane (Yerusalem mpya, nukusima pihe kupumiila kilunde kung'wa kilunde kung'wi Tunda wane), nelina lane ipya. 13 Uyu nukete ukutwi, nuije ehi nung'waung'welu nukulunga kumatekeelo. 14 "Kung'wa malaika nuitekeelo nilakulaudikia andike: Kunkani yakwe nuanso numuhueli, nuakutegemelwa hangi mukueli numuhueli, mutemi nuaunkumbigulu nawang'wi Tunda. 15 Mine kiji nukitumile, hangi singa uewe singawiampeepuang'wi singa wimupyu, nsumbiye kina wizatula wiampepo ang'wi wimupyu. 16 Ite, kunsoko uewe umupyupyu singa umupyu ang'wi wiampepo, kuluuka upume mukilakala kane. 17 Kunsoko ukulinga, "Une ninungile, nukutula ninsao yedu hangi singandoilwe kehi." Kuite shangaulingile kina uewe umuula kukele, umukia, umuhembi mupoku nuikwepwa. 18 Tegeelya nukusegye une: Gula kung'wane ezahabu nogigwe numoto ite ulije ugole niang'wenda nielo niakumiligenta. Ite wikumbe ulekekigeelya iminyala akipwi kako, nimakula naiwipaka mulomo ako uhume kuona. 19 Wehi ninumuloiwe, nimulagila nukumumanyisa ninonee kikiye kuite gwa, tula wiatai nukuungama. 20 Goza nimekile pamulango nukuupendola. Wihe nukija ululi lane nukumulugwila umulango, kupembya nukingila munyumbakwe, nukulya indya nung'wenso, nung'wenso palung'wi nunene. 21 Nuanso nuikahuma,

kumupa itai kiki pihe palung'wi nunene pigulya lituntu nilautemi, anga unene nainihumile nikikie pihe palung'wi nutata wane pigulya lintuntu nilautemi. 22 Uyu nukete ukutwi, nuwije eke nung'waung'welu ukumaila imatekeelo.

4 Naiakee imakani aya nikagoza, nikaona kina umulango auluguwe kilunde. Ulo uloli lang'wandyo, ikaze ligitya nunene anga itarumbeta, ikalunga nzi kunu, kuulagila aya niikapumila angakela imakani aya. 2 Nkua eng'wi ainkale ikinkolo, aimine aikole ni tuntu lautemi leikilwe kilunde, numuntu ulikaie. 3 Ung'wi naulikae aiwigege anga igwe nila yasipi niakiki. Aiukole nuuta nuambula aiupilimiye ituntu nilautemi. Uuta nua mbula awigege anga zumaridi. 4 Kulipilimikilya ituntu la utemi aiakole imatuntu autemi nimangiza ishilini nanne, hangi aikie matuntu autemi aikie ianyampala ishilini nanne, akumbilwe ang'wenda elu ni ngala sahabu mumatwe ao. 5 Kupumila mituntu lautemi aipumile nzahe nialopito, numugugumo nulupeto ntala mupungate aiyakiee ntonge ela ituntu la utemi, ntala ainkulu mupungate yang'wi Tunda. 6 Hangi ntongeela ituntu lautemi aikole mpola, aigee anga ikioo. Ehi kupumila ituntu lautemi aikole niakete upanga anne, naiizoe imiho kuntongeela nukunyumba. 7 Keambe nikang'wandyo ukete upanga welu anga ung'wang'ombe, kumbe nuakatatu ukete upanga akete uusu anga umuntu, nuyu nukete upanga nuaka ne aiihanganga inde nilumile. 8 lumbe ine niikete upanga kila ung'wiao aukete manana mutandatu, izue imiho migulya nipihe akwe. Utiku numung'wi shaikilaga kulunga, ukulu, ukulu, numukulu ltunda mutemi nuaintu yehi, naizukole nuyu naukole hangi nuyu nuzizeza. 9 Kila imatungo iumbe nikete upanga aipumilye ukulu, ikulyo nuulumbi ntongeela ang'wa uyu naiwikie mituntu nilautemi, nuanso nukie kalinikali. (aiōn g165) 10 lanyampala makumi abeeli, aiaminamie ienso ntongeela ang'wa akwe naulikae ituntu la utemi. Aiatunile pihe pang'wakwe nuikie ikale nikale nukulunga. (aiōn g165) 11 Uewe ustahile muukulu witu ni Tunda witu kusingilya ululu nikulyo ningulu. Kunsoko auimbile iintu yehi hangi anga nuloiwe uewe, aiakole hangi aiambilwe.

5 Hangi nikaona mukono wakwe nuakulila nuang'wa uyu naiwikie mituntu la utemi, gomba naileandekilwe kuntongela nukunyuma, hangi ailekete ugomola mupungati. 2 Ainumuine malaika aukete ingulu akizetanantya kukila nalukulu, nyanyu nuyumunonee kulugula igombo nukubunanga ugomola wakwe. 3 Kutile anga muntu kilunde ang'we muunkumbigulu ang'we kuulungu nauhumile kulugula igombo ang'we kusoma. 4 Aindeile kuawa kunsoko, singaaiwigege wehi naiyemunonee kulugula ang'we kulesoma.

5 Kuite ung'we waa anyampala wikambila "Leka kulila. Goza! ihimba naendogu ang'wa Yuda, itina lang'wa Daudi, udoile, hangi uhumile kulelugula igombo nuugomola wakwe numupungati." 6 Kate naituntu la utemi nawanipanga anne niang'we anyampala, aimine ng'wankolo akizewimikile, akizewigege anga ubunangilwe. Aukete mpembe mupungate ni miho mupungate izi inge nkolo mupungate niyang'wi Tunda niitumilwe muunkumbigulu wehi. 7 Wikalongola wakahola igombo kupumila mumukono wakwe nuakigoha nuang'wa uyu naiwikie mituntu lautemi. 8 Pina wikahola igombo, nilaupanga wanne nianyampala, makumi abiile nuune ikatuna pihe ntongeela ang'wa nkolo. Kila ung'wao akete nikinubi nibakuli la zabibu nilizue uuvumba nanso malompi auhueli. 9 Aekemba wembo upya. Unonee kuhola igombo nukulugula ugomola wakwe. Kunsoko ausenzilwe nukusakami wakwe akamugulya ltunda eantu akila ndogu, ntambu niashenyi mihe. 10 Wikaatenda atemi hangi atongeeli akumitumila ltunda itu, akulema migulya lehi. 11 Hangi nikagoza nukija nduli yamalaeka edu kupilimikilya ituntu lautemi eidadi ao ai 200,000,000 nawa niapanga nianyampala. 12 Ikalunga kululi, "Unonee ung'wankolo nausenzilwe kusengelya uhumi, ugole, upolo, ngulu, ikulyo, ukulu, nukukuligwa. 13 Nikakija kehi naikiumbilwe naiikole kilunde numu unkimbigulu numukate niihe numigulya na bahali, kela ikintu kikazelunga, "Kung'waakwe nuanso nuikie mituntu lautemi nukung'wankolo, kutula lukumo, ikulyo, ukulu ni ngulu niakulema ikali na kali." (aiōn g165) 14 Niaupanga anne ikalunga, "Huela! "nianyampala ikatuma pihe nukukulya.

6 Nikagoza imatungo ung'wankolo naulugue ung'wi nuaugomola eyi nemupungate, nikija ung'we ao niapanga anne akazelunga, kululi nulipyani nulupito, "Nzuu!" 2 Nikagoza aikoli falasi nzelu! Naumunankie aukete ibakuli hangi wikapegwa ngala. Aeupumie anga umuduli nuduli nsoko wadule. 3 Imatungo ang'wankolo nautugue ugomola wakabeele nikija nuaupanga nuakabeele wikalunga nzuu! 4 Hangi efalasi ninzuya akigela nkauku anga umoto nauninkae augombigwe kuheja upolo muunkumbigulu, kina iantu isinze. Uyu naumunankie aupewe shege nikitaki. 5 Imatungo ang'wankolo nautugue ugomola uo nuuakatatu nikija nuwaupanga nuakatatu wikalunga, "Nzuu!" Nekaona falasi nzelu, hangi nauminankie aukete ngele mumukono wakwe. 6 Nikija ululi nailigeleekile kung'we wao niakete upanga wikalunga, "kebabu kangano nidinali ing'wi. Kuite eleke kumakanza imakuta na divai." 7 Imatungo ung'wankolo naulugue ugomola wakane, nikija ululi la awa nianne ikalunga, "Nzuu!" 8 Hangi nikaona efalasi akijivu. Nauminankie aukitangwa elina lakwe nsha, nukuulungu

aimutyatie aupewe uhumi migulya a nkolo niamihe, kubulaga kukiila shege, kunzila, nukulwala, nukuikale yamihaka niamihe. (Hadēs 986) 9 Imatungo ang'wa nkolo nautugue ugomola wakataano, aimine pihe pakizindalo inkolo yao awa naiabulagilwe, kunsoko alukani lang'wi Tunda hangi kulinga uwihengi naiuaumbile kutai. 10 Ikaleta kululi nulukulu, "kupuma nale, mutemi waintu yehi, mtakatifu ni tai wikaalamula neikie migulya ehi nukumikomolya isakami itu? 11 Hangi kila ung'we ao aupewe mujolungu ng'welu hangi wikailwa kina inonee kulindila inino sunga nuekakondanila ualigwa nuukondile nuaitumi auya nialuna ao niasungu nawa niagoha niikakondanila nikabulagwa, anga uu nianso naiabulagilwe. 12 Imatungo ung'wankolo naulugue ugomola wamutandatu nijagoza hangi ailikole itetemeko ikulu. Ilyoa likatula ilwalu pii anga igonila la singa, nung'weli wehi wikatula anga isakami. 13 Inzota yakilunde yekagwa pihe, anga ikota nilelagalya inkali yakwe matungo ampepo nuehingisigwa nukimpupu. 14 Anga likahega anga igombo nilipingilitigwe. Kila umulima ni siwa aiihegigwe mahali pakwe. 15 Hangi iatemi ehi niantu alukumo ni ajemedari, agole, nianulu, hangi kila ung'wiao naimutungwa nuwidesile u akipiha mumakulungu nimumagwe numumagulu. 16 Ikamaila imalugulu nimagwe, "Kulugweeli! Kupihi pa usowakwe uyu nuivikie pituntu lautemi nukupima muulaki. 17 Kunsoko eye nuluhiku nulukulu nulaulaki wao wahugiila, hangi inge nyanyu nuhumile kimeka.

7 Kukila udu aya nikaona malaika anne imekile munindo inne niyehi, aiagiye eahing'wi anne niamihe kungulu kunsoko inge ang'wega itule kutile mihe, migulya mubahali ang'wi mikota lehi. 2 Nikaona numalaika umuya akeza kupuma kilya, naukete ugomola wang'wi Tunda numupanga. Akalila kulili lukulu kuamalaika anne naeagombigwe kubepya ehinibahali. 3 "Muleke kubepya ehi, bahali ang'wi makota sunga panga kueka ugomola muusu mumatwe aitumi ang'wi Tunda witu." 4 Nikija utimili wa awa naiaikilwe ugomola, 144,000 naiaikilwe ugomola kupuma kila ndugu naantu aislaeli. 5 12,000 kupuma mundugu aya Yuda niaekilwe ugomola, 12,000 kupuma mundugu ang'wa Rubeni, 12,000 kupuma mundugu ang'wa Gadi. 6 12,000 kupuma mundugu ang'wa Asheli, 12,000 kupuma mundugu ang'wa Naftali, 12,000 kupuma mundugu ang'wa Manase. 7 12,000 kupuma mundugu ang'wa Simioni, 12,000 kupuma mundugu ang'wa Lawi, 12,000 kupuma mundugu ang'wa Isakari. 8 12,000 kupuma mundugu ang'wa Zabuloni, 12,000 kupuma mundugu ang'wa Yusufu hangi 12,000 kupuma mundugu ang'wa Benjamini naukuilwe ugomola. 9

Anga kila imakani aya, nikagoza, aiikole iiumbe ikulu kutile umuntu nuhumile kuiiyla kupuma kilaihe, ndogu nejamaa nintambu - imekile ntongeela ituntu la utemi hangi ntongeela ang'wa nkolo. Aiatugae amujulungu elu hangi aiakete nimatambe amitende mumikono ao. 10 Hangi aiakitanga kululi lamigulya: "Uguni wang'wi Tunda nuikie mituntu lautemi, nukung'wankolo. 11 lamalaika ehi aiemekile kupilima ituntu lautemi hangi kuapilima eanyampala ao palung'wi nao niaupanga anne, akaluma pihe, nihe hangi ikaika uusu migulya nihe ntongoela ituntu lautemi hangi ikamukulya itunda. 12 Ikalunga "Huela, Kulya, upolo, ilumbi, ikulyo, uhumi ni ngulu yang'wi Tunda witu ikale nikale. Huela." (aiōn 9165) 13 Hangi ung'wi wao nuanyampala wikakankolya, "awa anyenyu niatugae eamijolungu nielu, hange apumile pe? 14 Wikambela, "Bwana mukulu, ulengile uewe," wikambila hangi, awa wawa niapumile mulwango nulukulu ile iamejolongo ao nukuitenda nzelu kusakami ang'wankolo. 15 Kunsoko eye, akole ntongeela ituntu lautemi nilang'wi Tunda hangi akumukulya ung'wenso utiko numung'we mitekeelo lakwe. 16 Shanga akuona inzala hangi, sunga ni nyota hangi. Ilyoa shangailikuansonsa, sunga upyu nuakusonsa. 17 Kunsoko ung'wankolo nukole pakatekate nituntu lautemi mudemi wao, hangi wikaatongeela munjilyo ya maze, ni Tunda wikaapyagula uliholi mumihho ao.

8 Imatungo ang'wankolo naulugue ugomola nuwamupungate, yekatula ihetwe kilunde pakupe enusu saa. 2 Hange nikaona iamalaika mupungate imekile ntongela ang'wi Tunda, ekapegwa tarumbeta mupungate. 3 Wekiza numuya umalaika, uambie ibakuli la zahabu lekete uvumba, wimikile pakizindaalo. Wekapegwa uuvumba nuuya kunsoko ite apumie palung'wi nimalompi auhueli ehi pakizindaalo nikazambalau ntongeela intuntu lautemi. 4 Ulyoki nulauvumba, palung'we nimalompi auhueli, lukanonenkela migulya ntongela ang'wi Tunda kupuma mumukono wang'wa malaeka. 5 Umalaeka nilauvumba ibakuli nilauvumba weki zezulya umoto. umoto kupuma pakizindaalo. Hangi wikalegoma pihe migulya nihe, hangi yekapumila induli niampeto, nzahi niyampito nimatetemo nihe. 6 Awo eamalaika nimupungate niakete impembe mupungate ekatula akondile kuikua. 7 Umalaika nuang'wandyo wikamikua impembe akwe, ikapumila mbula amagwe numoto nuhalinkanile nusakami. Ikagung'wa pihe muunkumbigulu inge niang'we apyee, imakota ang'we nimafu nimatotu ikapya. 8 Umalaika nuakubeele akakua impembe akwe, nekentuanga umulima nuukulu naukupya numumoto ukagung'wa mubahali. Ipande nilabahali lekatula

sakami. 9 iintu ing'wi niipanga niyamubahali yekasha, nimeli inzuya yekabipa. 10 Umalaika nuwakatatu wikakua impembe akwe, ninzota nkulu ekagwa kupuma kilunde, ikazeemelekile angaitoshi migulya amumyongo ing'wi ao ninjilyo niyamaze. 11 Elina nilanzota aipakanga. Imaze nang'we ekatula pakanga, neantu edu ekasha kunsoko amaze naimalulu. 12 Umalaika nuakane wikakua impembe akwe, ipande la lya lekakuwa, palung'wi palung'wi nipande lang'weli ni nzota ing'wi yao gaa. Kuite ipande laintu izi yapiluka kutula kiti hangi ipande, theluthi amung'we nitheluthi autiiku aekutile anga welu. 13 Aingozile, hangi nikija inde nailumile umo migulya, akizitanga kululi lukulu, "Ukia, ukia, ukea kuawa neikie mihe, kunsoko akutumbwa nimpembe niisagie inge ahugeela kukuwa numalaika wakatatu.

9 Hangi umalaika wakatano wakakua empembe akwe. Nikaona nzota kupuma kilunde naigwie munu mihe inzota ikapegwa uluguli wikombo nililongoe mikombo nigila anga mpelo. (Abyssos g12) 2 Wikalugula ikombo nigila anga mpelo, nulyoki likanankela migulya lakazelipangile kupuma mukate nikombo anga elyoki nulupimile mitanulu nikulu. Ilya nugulya yekakaeleka yekatula kiti kunsoko alyoki naelukupuma mikombo. (Abyssos g12) 3 Mukate mikombo ingaga yekapuma keza migulya namihe nienso aiapewe ingulu anga zizi niyankume niamigulya ehi. 4 Aeaiwe aleke kubipya emafa, na mihe ang'wi umumea wehi nuutotu ang'wi ikota, inge eantu du nishanga akuilwe uugomola wang'wi Tunda muntongeela ausu wao. 5 Shangaigombigwe kuabulaga iantu nianso, kuaja udu kunyeeli eataano. Uwai wao ai anga wuwu nuwakulung'wa inkume niimuluma umuntu. 6 Mumahiku nanso eantu akumiduma ensha, inge shang akumelija. Akulija ensula nakusha, inge ensha ekumanka. 7 Ingaga aiyempanyani nefalasi neinonee igwe kumbita mumatwe aikete kintu anga ngala nazahabu nukuusu ai hanga iantu. 8 Aiakite imasingi anga iazungu nimino ao aiehanganga nihimba. 9 Aiakete ikua angaikua yayuma ni ndoli niyamaba ao aiehanganga. Ululi nulamagale nidu nambita nifalasi niyukumanka kulongola kumbita. 10 Aiakete imekila nikeluma anga enkume mumekila ao aikole ingulu niakubepya eantu kumyeli ataano. 11 Aeakole nung'wensu anga mutemi migulya ao malaika nuwamikombo nigila empelo. Elina lakwe iikieblania inge Abadoni, ekeyunani ukete lina Apolioni. (Abyssos g12) 12 Ukia nuang'wandyo wakila. Goza! anga ile lakela uzile hangi ukia wakabeele. 13 Umalaika nuamutandatu wikakua impembe akwe, nikija ululi lupumie panindo akizindaalo nikole ntongeela ang'wi Tunda. 14 Ululi lukamuila umalaika nuamutandatu naukete impembe, "Alekele iamalaika anne niatungilwe mumongo mumongo nuukulu nua afrati. 15

lamalaika anne aiaikilwe kumatungo yayo ikulu, uluhiku nulanso, nung'weli nuanso, nung'waka nuanso, ailekewe aabulage iaoya ao niantu. 16 Utimili nuaiuku aiampole migulya afalasi aiakole 200,000,000. Nikija utimeli nuao. 17 Eti inge uu azamine ifalasi mundoti yane nawa naiamankie migulya ao. Ikuwa yao aikauku anga umoto, blu niye niyelu niisheeye. Imatwe afalasi aimpanyi ni matwe nihimba, numumilomo ao aiupumile moto, lyoki ni salfa. 18 Antu ang'wi ekabulagwa ni mapigo aya natatu, moto, nisalfa naipumile mumilomo ao. 19 Kunsoko ingulu afalasi aikole mumilomo ao mumikela ao - kunsoko imekela ao aiehanganga inzoka, hangi aiakete imatwe naiamitumie kuika inkomele muantu. 20 Eantu niasagile, awa nisinga aiabulagilwe nimapigo aya, shaikaungama kuntendo yao naitumile, hangeshaikaleka kukulya iaing'wi niadudu nia zahabu, hela, shaba, magwe nimakota - maintu nishamuhumile kumaona, kija kang'wi kugenda. 21 Hangi shaikaungama ubulagi wao, ulogi wao, nuukosi wao ang'wi ninzila yao niyawii.

10 Hangi nikaona malaika numuya numukulu akizesima pihe kupuma kilunde. Aeutungilwe milunde hangi aiukole utaa nuambula mitwe lakwe. Uusu wakwe aiwihanganga ilya, ni migulu akwe aie ihanganga ikepandwa moto. 2 Aiua mbie igombo ninino mumukono niailelugue, ung'we auuikile umugulu wakwe nuwakuliela migulya amubahali numugulu wakwe nuwankege migulya lihe ninyumu. 3 Hangi wikitunta ululi lamigolya anga ihimba nimatungo naiwituntile kululi mpito mupungate yekakuamika. 4 Imatungo impito mupungate naikwanukile, ainhugeela kuandika, kuite nikija ululi kupumila kilunde likezelunga, "Sunga itule kinkunku ehi nimpito mupungate. Usiandike." 5 Hangi umaleika nainumuine wimikile migulya amubahali numihe ni nyumu, auhumbue umokono wakwemigulya milunde 6 nukulapa kung'wa uyu nuikie ikale na kale nauumbile ilunde naya ehi nakole, unkumbigolo naya ehi, hange bahali naya ehi nakole: "Ikakutile hange. (aiōn g165) 7 Kuite kuluhiku nulanso, imatungo aamalaika mupungate nuamalaika nuekahugeela kukua impembe akwe, kuite uakunku wang'wi Tunda ekawakonda, anga nutanantilye kuitumi akwe eanyakidagu." 8 Ululi nainigule kupuma milunde lekambela hangi longola, hola igombo nininao nailigeeigwe nilekole mumukono wang'wa malaika naiwimekile migulya abahali mumihe ninyumu. 9 Hangi nikalongola kung'wa malaika nukumuella wampe igombo nininoo. Wikambela, "Hala igombo uye lekamitenda enda etule nuwai, kuite mumulomo nuako lekatula lemulyo anga uuke." 10 Nikahola igombo inino kupuma mumulomo nuane, kuite anga nalya

enda nane ekatula auwai. 11 Hangi induli ing'we yekambela, "Yekunonee utabili hange kuantu needu, mahe, ndogu niatemi"

11 Aimpegilwe nawanzi nukutula anga mulanga nuakugemeelya. Aembewe. "Itega hangi genda ugemelye itekeelo lang'wi Tunda nekezindaalo. nawaniakukulya mung'wanso. 2 Kuite uleke kugemeelya ekeanda kakunzi nekitekeelo kunsonko apegilwe antu nianyakelungu, ekalita ekesale nikitakatifu kumatungo angw'eli makumi anne nuabeele. 3 Nikaapa ahueli anne abeele uhumi nuakutabili kumatungo amahiku 1260, ekaatugae emagunila. 4 Lahueli awa inge makota abeele namizeituni nemenala ebeele nimekile ntongeela amukulu nuaunkumbigulu. 5 Anga muntu wehi ukulamula kuazulu, umoto wepume ela mumilomo ao nukuazulu ialugu ao. Wehi nukulowa kuazulu ukusinja kubulagwa kunzila yeye. 6 Eahueli awa akete uhumi nuakulugaila ilunde ingeembula eleke kukua imatungo niakutabili. Akete ingulu niakukailwa imaze, atule sakami nukumikua ihe kukila imampilu nipigo imatungo ehi nialoilwe. 7 Imatungo angapike amale uwihengi nua, ekekale kehi kekupuma mikombo nigila empelo akituma embita nianso akuahuma nukuabulaga. (Abyssos g12) 8 Emeeli ao ekulala mumutaa nuwakesale nekekulu kumpani ukitangwa Sodoma ni Misili, pang'wanso umukulu nua autumbekilwe. 9 Kumahiku atatu nenusu ang'wi ekapuma muanluu ntambu, kabila hange kila itaifa akugoza emeele ao hange shakupumya kuekwa mukebeela. 10 Awa neakie mihe akulowa kunsoko ao nukulumbeelya, sunga akipa nizawadi kunsoko anyakidagu neabeele aagilye awa naekole mihe. 11 Kuite anga yakela nsiku itatu ninusu imehupo naupanga kupuma kung'wi Tunda ekigeela neenso akimeka kungulu ao. Akutula nuukulu awa niakuao. 12 Hangi akija luli lukulu kupuma kilunde akuaela, nzii kunu, "nianso ekalongola migulya kulikalo milunde neansoelugu ao ekaagozee. 13 Musaa nanso ikalekole itetemeko ikulu neliheng'wi amumahe ikumi, Ekagwaw. Antu elfu mupungate akubulagwa nimatetemeko nao niakusaga apanga akogopa mupa Itunda nuakilunde ukulu. 14 Uukea wakabeele wakela; Goza uukea nuwakatatu upembilye ukaiye. 15 ang'wi umalaeka nuamupungate wikakua impembeakwe, ninduli nkulu yekatambula kilunde nukulunga. Uutemi nuamihe wainautemi wamukulu wehi hange wang'wa Kilisto nuakwe. ukutema ekale nakale. (aiōn g165) 16 Hangi anyampala makumi abeele nune aiikie mituntu nilautemi, ntongeela ang'wi Tunda aiagwie ienso pihe mulonkunde, nuuso wao aiukunamile nienso ekamukulya Itunda. 17 Ikangi,

"Kupumya esongeelyo litu kung'wankolo mukulu Itunda mutemi waitu yehi naukole nuyu nukole, kunsoko wahola engulu yako nukanza kutemya. 18 lanyakilungu ikataka, kuite ikuo lako lazaa imatungo akapika iashi kulamula nueue kuapokela eitumi ako enyakedagu, ehueli nawa niakete uwoa nua lina lako. Ehi niabeele singaawezilye anga kentua nianyangu. Nimatungo ako apika nakuabuya awa naebepya ihe. 19 Hangi itekeelo lang'wi Tunda nuakilunde lekalugulwa nisandiko lawigombi nuakwe likigela nitekeelo lakwe. Aiikole nzahi ya welu, mugugumo wampeto, itetemeko lihe nimagwe ambula.

12 Kelingasiilyo kekulu kekigela kung'wanso kilunde musungu nauambilwe ni iyoo, akezeukete nung'weli pihe pamigulu akwe, nengala nanzota ikumi, ing'wi nuubele migulya mitwe lakwe. 2 Aukete uube hange ukeze lela kunsoko auai waktuga muupyu waktunguila. 3 Nikiyua kilingasiilyo kekigela kilunde, Goza! Yikatula ikole nzoka kauku nkulu ekete matwe mupungate ni mpembe ikumi, hange aikole ngala mupungate mumatwe ao. 4 Umukela wakwe aiulutie ipande la nzota kilunde nukuigoma pihe muunkumbigulu. Inzoka akimeka ntongeela amasungu naiwahugeela kutuga, inge anga imatungo akutuga, emumele ung'wakwe ao. 5 Aulungile ng'wana, mung'nya wakigoha, nuakatema imahe ehi kumulanga nuashuma umung'nya wakwe wekapulwa migulya kung'wi Tunda hange kituntu lakwe nilautemi. 6 Numusungu wikamanka mumbuga, ekianza nekanso Itunda aiwanonelya pang'wanso kunsoko akwe, inge wahume kualigwa mahiku 1,260. 7 Itungo yekatula nembita kilunde. Mikaeli niamalaeka akwe, ekikua nenzoka pihe niamalaeka akwe akikua nuyo. 8 Kuite inzoka aigila anga ngulu yakukondya kudula inge gwa yekatula kutile iliyoma hange kilunde kunsoko akwe niamalaeka akwe. 9 Izoka nikulu enzoka iyo nakale nitangwe ibilisi ang'wi Shetani nuekongela - ihe wikangung'wa pihe mihe niamalaika akwe ekangung'wa pihe palung'wi nuyo. 10 Hangi nekija luli lukulu kupuma kilunde: "Itungeele ugunwa wazaa, ngulu, nuutemi wang'wi Tunda witu nuuhumi wang'wa Kilisto nuakwe. Kunsoko umusemi nualuna ehi wagung'wa pihe - naeuasemee ntongeela ang'wi Tunda witu utiko numung'we. 11 Aeamusemee kusakami ang'wankolo nukulukani lawihengi nua, kundogoelyo shangaealoiwe ulikalo laosunga ensha. 12 Kuite lumbeelyi, unye kilunde, hange ehi neikie neikie mukate akwe. Kuite ukia wehi nibahali kunsoko umulugu wasima kung'waanyu. Wizue ikuo nitaki, kunsoko ulengile kina ukete matungo mashenyidaa. 13 Imatungo izoka, naeleine kina lagung'wa pihe wikamutyata umusungu naiwitugile

ung'wana numugoha. 14 Kuite umusungu wekapegwa manana ande abeele makulu, kuitegwa ahume kuluma nukupika pang'wanso nainoneigwe kunsoko akwe kuko kumbuga, keanza nekanso kekumile kumusunga, kumatungo, matungo nanusu matungo, kianza nishalehumile kupika izoka nelanso. 15 I nzoka ikahunula emaze kupuma mumulomo wakwe anga umoto, inge alete ekarika nakukapilya. 16 Kuite ihe ekamualeya umusungu, ekamaha umulomo wakwe nukuumila umongo ulewe nizoka kupumila kumulomo wakwe. 17 Hangi izoka likamutakila umusungu nuyo wikahenga nukituma embita kuutugwa wakwe wehi - kuawa niagombile imalago ang'wi Tunda nukuambela wihengi nuang'wa Yesu.

13 Izoka lekimeka hange migulya amehanganga mulugulo la bahali. Hange nekaona kekale kekapuma mubahali. Aieukete mpembe ikumi nimatwe mupungate. Mumpembe yqkwe aikole ngala ikumi numitwe lakwe aeikole nkani. 2 Eke ikakale nainukiine inge anga ihue. Emegulu akwe anga edubu, numulomo wakwe anga ihimba izoka ile lekamupa ingulu, numituntu lakwe nilautemi nuhumi nuangulu kukela nukutema. 3 Itwe lakekale king'wi kao iekigeeleka kutula ninkomele nkulu naizesasha inshakwe. Kuite inkomele akwe akapola, nihe ehi ikakuelwa nukukityata ikekale. 4 Hangi ikalikulya izoka ndogoelyo wekapegwa uhumi ekekale eke. Ikakakulya ekekale kwe, hange ekalongoleka kulunga; nyenyu anga kekale? hange nyenyu nukikua neko? 5 Ikekale wekapegwa melomo ketambule inkani yakikulya nukutukila. Aegombigwe kutula nuhumi kumyeli makumianne nuubele. 6 Kuite ikekule kikamaha umulomo wakwe nukuligitya ituki kumutukila itunda, akaletukila elina lakwe, pang'wanso naewikie nawa neikie kilunde. 7 Ekekale wekapegwa lyoma kituma mbita neahueli nukuahuma, hange wekapegwa uhumi kikila ekabila, antu, ntambu, nihe. 8 Ehi neikie muunkumbigulu akumukulya nuanso kukela ung'weao elina lakwe nesingalandekilwe, kupuma ihe nauumbewe, mumbugulu naupanga, inge nekang'wankolo, nausensilwe. 9 Angeze ukole wehi nukete ukutwe uategeelye. 10 Angeze ung'weao uhoilwe utugwa, nukutugwa winzu. angeze ung'weao ukubulaga kushege, kushege kiko ukubulagwa, uyu witung'wi nuapulolo hange wigigimyeeli kuawa niatakatifu. 11 Hange nikaona kekale nekiuya kepembilye kupuma mihe. Aekete mpembe ibeele anga enkolo hange kekaligitya anga izoka. 12 Wikalageela uhumi wehi kukekale eke nekang'wandyo nuukole wakwe, nukituma mehi nawa neikie mung'wanso, kukulya ekekale nekanso niikang'wandyo, uyu nenkomeleakwa aipoile. 13 Wikituma makula du, sunga wikautenda umoto wikasima pihe kupuma kilunde wikigela

ntongeela aantu. 14 Kilengaseelyo augombigwe kituma, wikaakongela awaneikie mihe, akazeaela azipye eadudu kikulyo lakikale naekelemaigwe kuwege, kuite kekilu kukikie. 15 Aiugombigwe kupumya emihupo kung'wa dudu kekali kehume kutambula nukusasha awa ehi niahitile kukulya ekekale abulagwe. 16 Hange wikasinja kukila ung'we ao, numugila ensailo, nuyu nuangulu, mugole numuhimbe, nuidesile numutugwa kusengeelya ugomola kumokono wakigoha ang'wi nuusu wao. 17 Inge shangaeagombekile kuhela muntu kugulya ang'wi kugula, inge kusinja wezeukete ugomola nuanso hangi nelina lakekale nikanso ang'wi ulimeeli nualina lakwe. 18 Pang'wanso papo ukole uupolo. Nuanso nuukete eemahala, nuaelye utimeli nuakekale eke, ndogoelyo naewitumile nuakiuntu. Nuutimeli wakwe inge namba 666.

14 Nikagoza hange nikaona ng'wankolo winaekile ntongeela ane migulya mulugulu nula sayuni. Paalung'wi nung'wenso ai 144,000 naekete elina lakwe nelina lakwe utata akwe ailiandekilwe kuntongeela nuusu nuao. 2 Nikija ululi kupuma kilunde aiekijika anga mululumo nua mazi nedu nululi lukulu nalalupeto. Ululi naenigule inge anga iekua impembe yao. 3 Ikazemba wimbo upya ntongeela nituntu lautemi hange ntongeela ao awa niakete upanga neanne nianyampala. Kutile anga nuahumi nuakumanya uwimbo nuanso inge wawadu 144,000 niakomowe kupumila mihe. 4 Awa wawa nisingangaa ikanzile ienso kuasungu, kundogoiyo aisungile ienso kuntendo yausambo, Inge wawa naiamutyile ung'wankolo pehi naekeze nkali yang'wandyo kung'wi Tunda hange nukung'wankolo. 5 Kutile anga utele naeutambuwe mumilomo ao shangaiemeilwe. 6 Nikamuona malaeka numuya akazewimekile mumalunde, naukete impola niyakilunde kunkani ninza kuatanatelya neikie mihe kukela ihe, ndugu, nambu niantu. (aiōnios 9:166) 7 Wikaitanga kululi nulukulu, "mugopi itunda hangi mupi ukulu. Kundogoiyo ematungo auamuli ahugela. Mukuli ung'wenso, nuanso nijeelyo yamazwi. 8 Malaeka numungeza - malaeka wakabiile - wikatyata wikalunga, "Ugwie - ugwie Babeli nuukulu, nuang'wensilye ianyakilungu imagae naukosi, megaenanso ikaleta utaki kung'waakwe. 9 Malaeka numungeza - malaeka wakatatu wekaatyata wikalunga kululi, "Nulukulu wihi nuekakulya ekekale nekanso nududu wakwe, nukusingilya ugomola kuntongeela ausu wakwe kang'wi kumukono. 10 Nung'wenso ga ukung'wa imagae nautaki wang'wi Tunda imagai nanso aeazipegwa nukukunulwa singaeahalinkanigwe nikikombe kautaki wakwe. Umtunuekang'wa ukagigwa numoto hange numoto nuakebiliti

ntongela amalaeka akwe niakuigwe hange btongela ang'wankolo. **11** Nulyuki nulaube wao ukalongola ikale nekale hange agila anga kusupya mong'we ang'wi utiku awa neekolya ikekale nudubu wakwe, hange kila umuntu nuusingeye ugomola nualina lakwe. (aiōn g165) **12** Uu witangwi wakulindela nukigigimelya kuakueli awa neze amagombile imalago ang'wi Tunda nuuhueli wang'wa Yesu. **13** Agile ululi kupuma milunde ekalunga, "Andekeaya; Bahu eashi neashie kung'wa Bwana, "Ee" alungile ung'waung'welu, "wahume kusupya kupumela mumikomo ao, indogoilyo intendo yao nukuatyata." **14** Aingozi nikaona ailekole ilunde lyelu, hange naewikie milunde aiung'wi aewipyani nung'wana witu. Aukete engala azahabu mitwe lakwe numuundu utaki mumukono wakwe. **15** Malaeka mungeza wakeza hange kupuma mitekeelo hange wikitanga kululi lukenda kung'wa uyu naiwikie milunde: Hola umuundu wako wandye kuogola. Kunsoko imatungo akuogola apika, ndogoilyo imaogola apika namihe akonda. **16** Hange uyu naukole milunde auekeeye umuundu wakwe mihe, nung'wensu aukete muundu utaki. **17** Umalaeka numuya wakiza kupuma mitekeelo nila kilunde, nung'wensu aukete umuundu utaki. **18** Hange akele numalaeka numuya wekiza kupuma pakizindaalo, numalaeka naukete uhumi kumoto. Akamitanga kululi lukulu umalaeka naukete umuundu nuutaki, "Hola umuundu nuutaki hange wilingele imatambe amizabibu kupuma mumuzabibu nuihe, kunsoko azabibu yitungele yaelya. **19** Umalaeka wakatwala umuundu wakwe munu mihe hange wikilingeela imaogola azabibu yamihe hange wikaptya mipipa nikulu nilamagae ikuo lang'wi Tunda. **20** Ipununtelo lamagae aeletulangile kunzi akesale nusakami wikahunuka kupuma mung'wanso mukimo kahatamu afalasi kustadia 1,600.

15 Hangi nikaona nikiuya ekelengasiilyo kilunde, kikulu nikekete ikuilwa. Aekole amalaeka mupungate, neakete mapigo mupungate, aemapigo ampelo kunsoko ayayo utaki wang'winda Tunda aiwapika. **2** Aemine eke naekepumie kumpola yabilauli eye nihalenkanigwe numoto, ekimeka kumpelo nabahali pang'wanso awa naeadoile kukekale nsoko alina lakwe. Aeaambie inubu naeapewe ni Tunda. **3** Aekemba wembo wang'wa Musa, mitumi wang'wi Tunda, nuwembo wang'wankolo. Emelemo ako mekolu hange aukoelwa, Mukulu Itunda nuezautemile yehi. mukueli ninzila yakwe yatai, mutemi nuamahe. **4** Nyenyu nukuleng'wa kuogopa uewe numukulu nukulekulya elina lako? Kunsoko uewe du numutakatifu. Mahe ehi akupembwa nukukulya ntongela ako kunsoko uewe umuza nintendo yako ilengekile. **5** Anga kila imakani aya aengozile, hange

pang'wanso itakatifu kukila, pang'wanso aekole usupwo nuawihengi, naituigiwe kilunde. **6** Kupuma pang'wanso pautakatifu kukila akiza amalaeka mupungate naeakete mapigo mupungate, atugae nguo nza, kitani naekimetu numusipi nuazahabu kupilima muikua yao. **7** Ung'we wao kuawa niapanga anne wikapumilya kuamalaeka mupungate mabakuli mupungate nazahabu naeizue ikuo lang'wi Tunda nuikie ekale na kale. (aiōn g165) **8** Pang'wanso itakatifu kukila ulyoki aeluzue kupuma muukulu wang'wi Tunda hange kupuma muuhumi wakwe. Kutile anga nung'we nauhumile kingela sunga mapigo mupungate niamalaeka mupungate naeakaapikeela.

16 Nikija luli lukulu lukitanga kupuma pang'wanso naeitakatifu hange ikalunga kuamalaeka nemupungate, longola uhunule mihe mabakuli mupungate nikuo lang'wi Tunda. **2** Umalaeka wang'wandyo aiwendile nukuhunula ibakuli lakwe mihe, enkomele nembee nekete uwai nuutaki akeza kuantu neakete ugomola wakikale, kuawa naekuiye eadudu akwe. **3** Umalaeka wakabiile wikahunula ibakuli lakwe mubahali, ikatula anga usakami nuamuntu nukule, hange kila ekeumbe nikipanga nikamubahali kekasha. **4** Umalaeka wakatatu wekahunula ibakuli lakwe mumongo numunjiiilyo ya maze, yekatula sakami. Umalaeka wakatatu wekahunula ibakuli lakwe mumongo numunjiiilyo ya maze, yekatula sakami. **5** Nekija umalaeka nuamaze wekalunga, "Uewe umuhueli - kang'we ukole hange aukole, mtakatifu kunsoko uletile ulamuli uwu. **6** Kunsoko aeahunue usakami nuahueli nianyakidagu, wikaapa ineso kung'wa usakami, kiko keanonee." **7** Nekija ekezindalo kikasusha, "Ee! Umukulu Itunda nutemile muintu yehi, ulamuli wako watai ninkulu. **8** Umalaeka wakane wakahunula kupuma mibakuli lakwe mulyoa, hange lekapegwa uhumi nuakuasonsana iantu kumoto. **9** Ekapesigwa nuupyuu nuakogopwa, hange ekalumela ulukani lang'wi Tunda, nukete ingulu kumapigo ehi. Ikahila kuungama nukumupa nuanso uukulu. **10** Umalaeka wakatano wakahunula kupuma mibakuli lakwe mituntu lautemi nilakekale, nekiti kekakunekela utemi wakwe. Aeaasiile emino kuwai nuutaki. **11** Ikamutukila Itunda nuakilunde kunsoko awai wao ninkomele yao, hange akele alongolekile kuhita kuungama kumahiku naeitumile. **12** Umalaeka nuamutandatu wakahunula kupuma mibakuli lakwe mumongo nuukulu, nuafati, nimaze akahila kwee kunsoko kunsoko ahume kuzipelya inzila naatemi niapembilye kupuma kilya. **13** Nikaona nkolo itatu mbee naiyigee anga ntundu niakupuma kunzi umulomo nuizoka ile, ikekale eke, numunyakidagu wauteele. **14** Inge nkolo yaheng'wi neyeika ilengasiilyo

nimakula. Aeenda kuatemi amihe ehi ahume kuilingiila palung'wi kumbita kuluhiku nulukulu lang'wi Tunda nutemile imaintu ehi. 15 ("Goza! Nzile anga umuhembi! Bahu uyu nukole mumukeshu, nuelangaela eang'wenda akwe nsoko waleke kenda kunzi wikipwe nukugoza emenyala akwe.") 16 Ikaaleta palung'wi pang'wanso neitangwa ekeebrania amagedoni 17 Umalaeka nuamupungate wikahunula kupuma mibakuli lakwee umo migulya. Hange luli lukulu lekijeka kupuma patakatiifu nukupuma pituntu lautemi iekeze lunga, "Yahila!" 18 Aeikole nzahi ya welu nulupito, mululumo, nkindo yalupeto, nitetemeko lakutumba - tetemeko ikulu lihe neezekili kupumilamunu mihe kupuma iantu naazie kupuma mihe, ite inge itetemeko ikulu kukila. 19 Kesale kekelo kekatemanuka mpande itatu, neisale niamaha yekagwa. Hange Itunda wikamukembusha ubabeli numukulu, wikakipa ikesale nikanso ekikombe nekizue imagai kupuma mikuo lakwe nitaki. 20 Kila ung'wa ihe ikasengeelya imalugulu shanga akigela kwee. 21 Imbula nkulu amagwe, aekete ulito watalanta, kupuma kilunde ikasima muantu, ekamuzuma Itunda kumapigo ambula amagwe kunsoko ipigo ilo aeibe kukila.

17 Ung'wiao nuamalaeka mupungate auzile nuukumiila.

Nzuu, kulagila ulamuli nuamukosi numukulu nuikie mumaze nedu, 2 neatemi ihe ituma makani augoolya nung'wenso hanga nimagai naugoolya wakwe neikie mihe agaigwe. 3 Umalaeka wikanihola kinkolo sunga wikampisha kumbuga hange nekamuona musungu wikie migulya mukikale kikauku naekizue imina aituki. Kikale aikikete matwe mupungate nimbe ikumi. 4 Umusungu aeukumbilwe ng'wenda wazambalau niyenenkauku imatumba akwe azahabu magwe ansailo, nelulu mumukono wakwe aeuambie kekombe kazahabu naekizue maintu nakutosha naushapu waugoolya wakwe. 5 Migula ausu wakwe liandikilwe lina la sili BABELI NUUKULU, IA WAGOOOYA NUUYU NUAMAINTU NAUBE WEHI. 6 Nikaona umusungu uyu augaile sakami auhueli nisakami waawa naeakule kunsoko ang'wa Yesu. Imatungo nae numuine, nekaambwa ukuelwa ukulu. 7 Kuite umalaeka wika mbela, "Kuneki ukuewe? Kuitambuela endogoelyo amusungu nekikale nikikumuhola, ikekale nekansu nikikete imatwe mupungate nimpembe ikumi. 8 Ikekale naukiine aeikikole, wiketile nitungo nele, kuite ukole ukondile kumankila kupuma mikombo nigila impelo. Hanga ukulongoleka nuushapu. Kuawa naeikie mihe, neminao shangaendikilwe mumbugulu aupanga kupuma ukulwa igwe iaunkumbigulu akukoilwa neekakiona ikekalan aeki hoile, kina kikete nitungo, kuite kekole pakupe kiza.

(Abyssos g12) 9 Uwitangwi uwu kunsoko amahala nakete upolo. Imatwe mupungate inge malugulu mupungate papo umusungu aewikae mumo. 10 Nayo nanso gaa atemi mupungate. Atemi ataano ang'wi, ung'wi ukole, numuya wakile keza, imatungo nuekiza, ukikie matungo maninodaa. 11 Ikekale naekikole, kuite itungele wikipite, nung'wenso mutemi wamunana, kuite ung'wi wao nuatemi mupungati, hange ulongoe muube. 12 Impembe niiumi naeuuine inge atemi ikumi neakele kusengelya uutemi, kuite akusengilya uuhumi anga atemi kusaa ing'wiing'wi nekekale. 13 Awa akete wisiji ung'wi, hanga akumupa ingulu nuuhumi ikekale eki. 14 Ekituma embita nung'wankolo; kuite ung'wankolo ukuadula kunsoko mukulu waakulu hange mutemi waatemi - hangekukila ng'wenso kukitangwa, ahueli." 15 Umalaeka wikambela, "Imazi ayo naeuuine, pang'wanso naewikie umukosi uyo inge intu, utiku mahe nentambu. 16 Impembe nikumi naeuuine - nukukiila kensu kikale akumubepelwa umukosi uyu. Niensu ekatenda kutula mukia hange wikipwe akumulya umwiile wakwe, hange akulimansilya. 17 Indogoolyo Itunda uaekile iensu kukenka utimeli wakwe kuigombi nuakukipa ikikale engulu kumutema sunga inkani yang'wi Tunda nuuyukondaniila. 18 Umusungu uyu naumuine inge kesale nekikulu nuutemile muatemi amihe.

18 Naakeile imaintu aya nikamuona malaika numuya ukusima pihe kupuma kilunde. Nuunso aukete uhumi ukulu, nuhe aiemelikilwe nuukulu wakwe. 2 Wikalela kululi nulukulu, wikalunga, "Wagwiza, kagwiza, ikesale iko nekikulu lbabeli! Aina kianza kakikie iahing'wi, hange pang'wanso kila enkolo nimbe ikie, nipang'wanso yaina kila ushapu ninyunyi niyeleta uube. 3 Kunsoko emahe ehi ang'weza imagai nansula aukosi wakwe nuemuletela ikuo. Eatemi ehi agoolya nung'wenso. 4 Hange nikija ululi langeza kupuma milunde ikalunga, hegi kug'wanso antu ane, insoko muleke kihangwela mumilandu akwe, ninsoko mulekusingilya emapigo akwe ehi. 5 Imelandu akwe ilundie migulya anga kilunde, ni Tunda wakimbuka imelandu akwe nemebe. 6 Mulepi anga naulepile niang'wi, hange mumulepe kabeele anga naewitumile, mukekombe naukihalekanilye, kuhalinkanya hange kabeele kunsoko akwe. 7 Anga naiwikuiye nuanso ung'wenso hange aiwikae muusambo, mupi inzago niyendu nuukia kunsoko witunga munkolo akwe. Nikie anga umalaeka hange singamushelwa, hange singakuona uhongelya. 8 Kuite gwa muluhiku lung'wi imapigo akwe akumulemelya, ninzala. Ukulimansiligwa kumoto, kunsoko amukulu Itunda ukete ingulu, hange mulamuli wakwe. 9 Eatemi amihe naeagooye nukihangwila palung'wi nuyo akulila nukuhongeeelya niikaluaona ulyoki

lakuzigila kung'wakwe. 10 Akimeka kule nuyo, kuwoa wauwai wakwe azekengaukia, ukia wakisale nikikulu, Babeli, kesale nekete ingulu! Kusaa eng'wi ulamuli wako wazaa. 11 Asuluja amihe ehi nukuhongelya kunsoko akwe, kunso kutile nung'wi nukugula insao yakwe hange. 12 Insao yazahabu, mpia magwe ansailo, lulu, kitani ninza, zambalao, halili, nkauku, aina yehi niyamakota nauwinki nuuza, kila keseme nikampembe andovu, kila kiseme nikeze pigwe kikota niza, shaba, shuma, igwe. 13 Mdalasini, iungo, uvumba, manemane, ubani, mvinyo, makuta, utu nuuza, ngano, ng'ombe ninkolo, farasi nimagale, niatungwa, ninkolo yaantu. 14 Inkani nauikete insula kungulu yako ahega kupuma kuwang'wako. Usambo wako wehi nuukengo wahega, shangaukigela kwe. 15 lasuluja amaintu aya aealigilye uugole naauloilwe nuanso ukimeka kule kupuma kung'waakwe kunsoko awoa wauwai wakwe, akulela kululi lakuhongeelya. 16 Akulunga, "Ukia, ukia uo nuukulu nuukumbilwe kitani ninza, zambalao, niye ninkauku, nukulembwa kuzahabu, nukumaintu nansao nilulu." 17 Musaa ing'wi ugone wehi nuanso wikahega. Kila nahozu nuameli, kukila bahali, hange ehi niamumaze, hange ehi neituma milimo mubahali. 18 Aealeile naeaine ulyoki nulakuzigilya kungwakwe, ezelunga, "Kisaleki nikipya nikisale eki nekikulu?" 19 Ikaguma ulunkunde mumatwe ao, hangi ekalila "ekahung'wa nuliholi nukuhongelya," Ukia, ukia kisale kikulu kianza kehi, aeakete meli mubahali aeagole nsoko ameli akwe. Kusaa ing'wi ekalimansiligwa. 20 Lowi migulya akwe, ilunde, unye ahueli itumineanyakidagu, kundogoelyo Itunda waleta ulamuli wanyu migulya akwe. 21 Umalaeka nuangulu auhumbue igwe anga igwe nikulu nilakusela auligumile mubahali, wikalunga, "kuzila eye, Babeli uyu numukulu, ukugung'wa pihe kulogoha hangi shangaukigela kwee. 22 Luli lainanda, niakui, iginsi apelembe, nitalumbeta shaa kusiga hangi kitalanyu. Ang'wi umumanyi wehi shangaukigela kitalanyu. Ang'wi ululi lutule shangalukijeka hange kitalanyu. 23 Uwelu wa ntala shaukumileka mukate akwe. Loli lang'wa Bwana numugoha bibi numusungu niawinga shayukigigwa hangi mukole nako, indogoelyo asuluja ako aeakulu ihe, hange amaha, akongewe kuologi. 24 Mukate akwe sakami waanyakidagu niakueli aigee nusakami nuaihe naeabulagilwe migulya nihe.

19 Pamekakila nanso nikija luli anga mulilo ukulu niuambe nikulu laantu kilunde ekalunga ilumbi, Uuguni ukulu, ningulu inge yang'wi Tunda witu. 2 Ulamuli wakwe watai lukulu, kunsoko wamulamula umukosi numukulu numubipiye ihe kugooli wakwe. Witumile kilipo kusakami aitumi akwe,

naeumihunue ung'wenso. 3 Kunkua akabiile, ikalunga "Ilumbi! Ulyoki lepuma kung'wake ikale na kale." (aion g165) 4 lanyampala ao makumi abiile nunne nimaintu anne nuupanga ikaluma nukukulya Itunda nuikie mituntunlautemi. Aeakulunga, Hueli, Ilumbi! 5 Papo ululi likapuma mituntu lautemi, ikalunga "Mukulye Itunda witu unye itumi akwe mihe, unye nimuze mekua, ihe niagila umuhimu naaniagila ingulu." 6 Papo nikija ululi anga luli liumbe nikulu nilaantu, anga loli lamugugumo nuamaze nedu, hangi anga mugugumo walupito ikalunga, "Ilumbi! Mkulu Itunda witu, mutemi waawa ehi, nuezutemile. 7 Nukulumbiye nukuolowa nukumupa ukulu kunsoko awinga nuuli wang'wankolo wazaa, nubibi wawinga ukondile. 8 Wikagombigwa kutugalwa kitani nikiza nikekumetameta kitani nikiza igebge ntendo niyatai lukulu niyauhueli. 9 Umalaika wikatambula unene, "Maandike aya: Akembetilwe nianilwe kuwenga wang'wa nkolo." Kuu uwu wikambila, "Izi nkani yatai nang'wi Tunda. 10 Aentunile ntongeela amigulu akwe nikakulya. Kuite wikambila, "Uleke kutenda ite! Une numitumi miako nualuna ako nuambile uwhengi nuang'wa Yesu mukulye Itunda, kunsoko uwhengi nuang'wa Yesu nkolo akinyakidagu." 11 Hangi nikaona ilunde lakaluguka, hange goza yekatula ukoli farasi nzelu! Nuyu nai umunankie aeukitangwa muhueli hange watai. Lamula itai nukituma embita. 12 Imiho akwe anga ululeme lamoto, numigulya itwe lakwe ukete ngala yedu. Ukete lina nilaandekilwe migulya akwe nusholimanyile muntu wehi inge ung'wenso duu. 13 Utugae ng'wenda nunimikilwe musakami nilina lakwe aaukitangwa lukani lang'wi Tunda. 14 Imajeshi akilunde ae amutyatie migulya afarasi ninzeli, aeatugawe kitani ninza, nzelu hange nza. 15 Mumulomo wakwe kepuma shege nikitaki nikelima nsilya imahe, nung'wenso wikamusunga kumulanga, kekuo nitaki kung'wi Tunda, wizutemile migulya nihe. 16 Nung'wenso uandekilwe migulya lang'wenda wakwe numukinama kakwe lina. MUTEMI WA ATEMI HANGI MUKULU WAAKULU. 17 Aemine malaeka akeze wimekile mulyoa. Auitangile kululi nulukulu inyonyi yehi niyeluma migulya, "Nzii ilingeeli mehi palung'we paludya nulukulu nulang'wi Tunda. 18 Nzii muliye inyama amutemi, nyama ajemedali, nyama aantu niakulu, nyama afalasi nianankila falasi hange nyama aantu ehi, neidesile niatugwa, niagila umuhimu nawaniagila ingulu." 19 Ainekeine ikekale niatemi ihe palungwi nimajeshi ao. Aeipangile kunsoko ambita hange ung'wi naunankie efalasi nijeshi lakwe. 20 Ikekale kekaambwa numunya kidagu wakwe nuauteele naiwigeeeye ilingasilyo muugole wakwe kuilingasilya auakongee awa niasigeeye ugomola wakikali nawa naiakiuye ududu wakwe. Ehi muubiile akagung'wa akizeapanga milule la moto

nuakiigwe nikibiliti. (Limnē Pyr g3041 g4442) 21 Awa naeasigile akabulagwa neshege naikipumile kumulomo wang'wa ung'wi wao naunankie migulya la falasi. Inyunyi yehi aillie imeimba namiile ao.

20 Hange nikaona makika akusima kupuma milunde akeze akete nifunguo yikombo nigila anga mpelo numunyololo ukulu kumuko wakwe. (Abyssos g12) 2 Aeuliambile izoka ilo, nzoka nikale, ibilisi ang'wi Shetani, nukumukulya myaka elfu. 3 Aemugumile mikombo nigila anga mpelo, akalitunga nukuliikila ugomola migulya lakwe. Iye aetitule insoko kina alekekumakongela imahe hange kupikela myaka elfu nuekikie. Anga yakila pangwanso, ukolekelwa widesi kumatungo mashenyi. (Abyssos g12) 4 Hange aimine matuntu autemi. Naeamikae ingi wawa naeapewe uhumi nuakulamula. Uu lukulu amine ifalasi niawa naeatemilwe imatwe kunsoko awihengi wang'wa Yesu nukulukani lang'wi Tunda. Nesinga aiakikuiye ekekale ang'wi udubu wakwe, hange aeahitile kusengeelya ugomola nuusu wao ang'wi mumukono. Ikapembya muupanga, hangi ikapembya palung'wi nuuKilisto kumyaka elfu. 5 Eashi nueasigile shaakiza kuupanga sunga myaka elfu ikahila. Uyu inge uiuki wang'wandyo. 6 Mupegwe nuutakatifu inge muntu wehi nukumuhola enafsi muantu anga awa. Yukulula niakuhani ang'wi Tunda nuKilisto nukutemya nuyo myaka elfu. 7 imatungo myaka elfu niikatimela, umulugu wekaluguelwa kupuma mukitungo kakwe. 8 Ukupuma nukuakongola. lamataifa munindo inne niyamihe - Gogu nemagogu - kualeta palungwe kunsoko ambita. Akulula idu anga umuhanganga wamubahali. 9 Aeindile migulya mutambalale nihe ikampilimilya enkambe naahueli kosale kaulowa. Kuite umotowekiza kupuma kilunde nukulagiilya. 10 Mulugu ushetani nae u kongee, augumilwe mkati a moto nilakeigwe nikibiliti, mungwanso kikali numunyakidagu nuwautele aeagumilwe. Akagigwa mung'wi nuutiku ikale nakale. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) 11 Hange nikaona ituntu lautemi kikulu kelu nuyu naewikie mung'wanso. Ihe ni lunde yekamanka kuli kuhega kuukulu wakwe, kuite aeagila angalyoma nianso kulongola. 12 Aenuaine niakule - angulu nawa nisingo amuhimu imekile pituntu lautemi, nimbigulu yikalungulwa. Hange ekalugulwa - imbugulu aupanga. iashi ekalamula kukela eki naekandekilwe mumbugulu, ikinyamulimo kao iki naeitumile. 13 Ebahali ekaapumya eashi naeakole mukate akwe. Nshanalungu aeapumilye iashi naeakole mukati akwe hange iashi ikalamulwa anga uu naiitenda. (Hadēs g86) 14 Insha nuulungu yekagung'wa mukate niule la moto. Iyi insha akabiili - ilule la moto. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Ang'wi ilina lawihi shangaligee

mumbugulu aupanga, augumilwe milule la moto. (Limnē Pyr g3041 g4442)

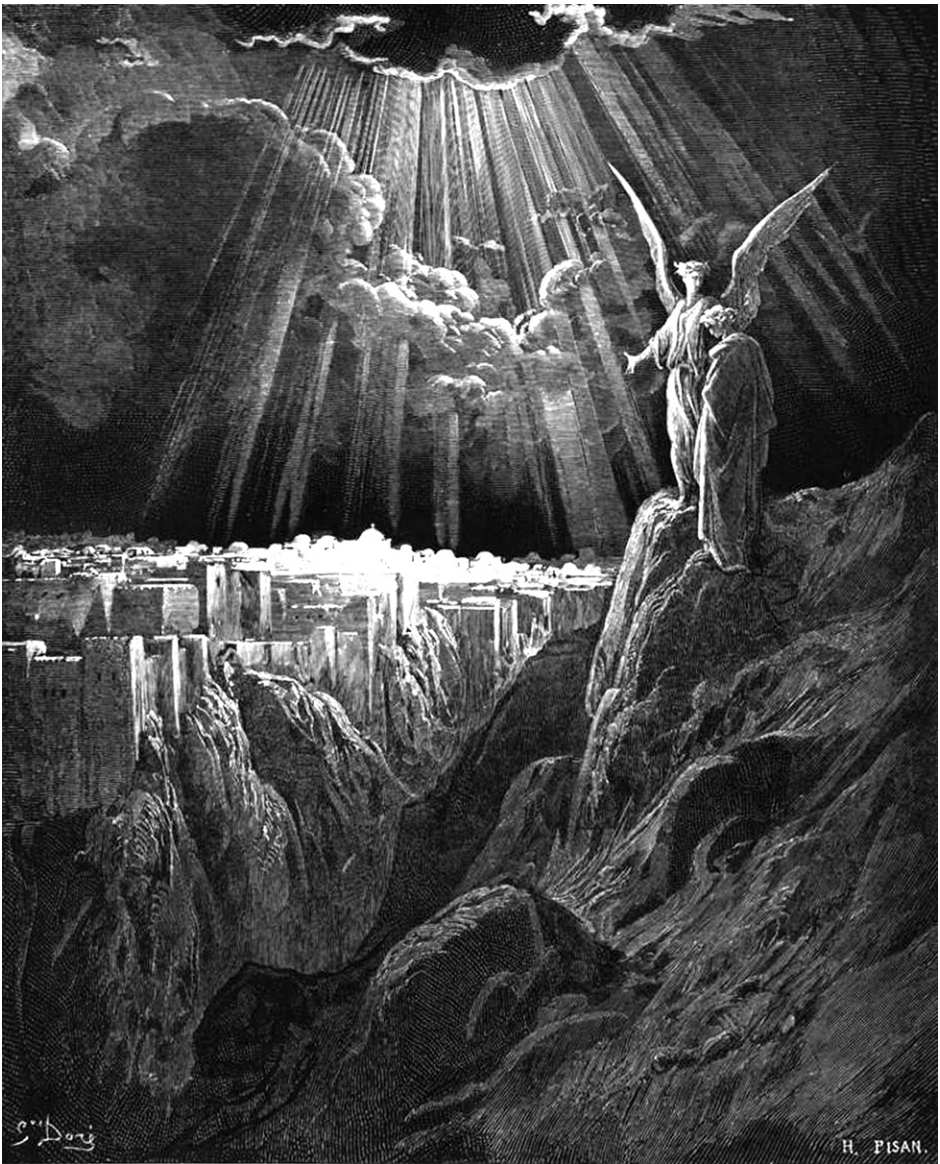
21 Hange nikaona ilunde ipya nihe mpya, kunsoko ilunde lang'wandyo nihe nang'wandyo yakeile, nibahali ekutile hange. 2 Nikakiona kisale kitakatifu Yerusalemu nempya, naeisimile pihe kupuma kilunde kung'wi Tunda, nuuziipigwe anga ubibi alusi nunoneigwe kunsoko amugoha. 3 Aenigule luli lukulu kupuma mituntu lautemi ikalunga Goza! Ulikalo lang'wi Tunda lukole niantu, nung'wenso ukikie palung'we nusese. Akutula antu akwe, nung'wenso Itunda akutula nienso hange ukutula Itunda wao. 4 Ukuapyagula uliholi lehi kupuma mumihlo ao, ikakutile angansha hange, ang'wi kuhongelya, ang'wi kukila, ang'wi uwai, imakani akale akeile. 5 Nuanso naewikie migulya mituntu lautemi wikalunga, "Goza! Kumatenda imakani mehi kutula mapya." Aulieye, Andeke ile kunsoko inkani izi yakulukulu nitai." 6 Ambie, "Imakani ayaite aiakeile! Une ni Alfa hange ne Omega nitangi hange nikwangu. Kuwihe nukuhung'wa inyota kumupa wang'we bila uguli kupuma munjijilyo yamazee naupanga. 7 Nuanso nuekadula ukumasala aya ehi, hange kutula ni Tunda wakwe, nung'wenso ukutula ng'waane. 8 Kuite anga uu niyele kuawa niao, nisha ahuie abepilani, abulagi, agoolyi, alogi, akulya adudu, hange niateele ehi, ikianza kao kikutula milule la moto nuakibiliti nuesonsa. Nanso yeyo nsha akabiile. (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Ung'we nuamalaeka mupungate wikeza kung'wane ung'wi naukete mabakuli mupungate naiizue mapigo mupungate nampelo nukulunga, "Nzuu apa. Kulagila ubibi alusi, musungu nung'wankolo. 10 Hange wikanihola kule ikinkolo kulugulu lukulu hange lulipu hange wikandagiila kisale nikitakatifu, Yerusalemu, ukusima pihe kupuma kilunde kung'wi Tunda. 11 Yerusalemu aeukete nuukulu nuang'wi Tunda, hange uzaa wakwe aeanga kito niansailo, anga igwe nilakeoo nikiza nikayapisi. 12 Aeukete ikiligo ikulu, ulepu aukete milango kumi na mbiili palung'wi niamalaeka kumi na mbeele mumilango itaatu, inkika nakutakama milango itatu, ninkika nakung'weli milango itaatu. 13 Inkika nakilya milango itatu, inkika nahukuma milango itaatu, ninkika nakutakama milango itaatu, ninkika nakung'weli milango itaatu. 14 Imakiligo nakisale aeakite emisingi ikumi na mbiili numigulya lakwe aeakole mina kumi na mbiile naalungwa kumi na mbiili nang'wankolo. 15 Ung'wi ao nauligitilye nune aukete ugemeeli wamilanga aeizipigwe kuzahabu kunsoko akugemeelya kisale, imelango akwe nimakiligo akwe. 16 Ikesale aekekilwe mukate amilaba; ulepu wakwe aewipyani nuugale wakwe. Augemeeye ikesale kuigemelyi nuamilanga, stadia 12,000 kuulepu ulepu wakwe,

ugale, nekimo aiyimpyani. 17 Uu uuu augemeeye nikiligo lakwe, ukomu wakwe ae dhira 144 kuugeeli nuakiuntu (nuo nuanso gaa ugemeeli nuamalaeka). 18 Ikiligo aelezengilwe kuyapisi nikisale nekekete zahabu nenza, anga ekioo nekiza. 19 Imesingi nikiligo aepambilwe kela eaina nigwe lansailo. Nelang'wandyo aeyapisi nelakabiili aeyakuti samawi, nilakataatu ae kalkedon, nilakanne zumaridi. 20 Nilaakataano sardoniki, nilamutandatu akili, nilamupungate krisolintho, nilamunana zabarajadi nilakenda yakuti namanjano nilikumi krisoproso, nilikumineng'wi hiakintho, nela kumi nambiili amethisto. 21 Imelango kumi na mbiili ailulu kuminambiili, kila umulango aeuzepigwe kupuma mululu ing'wi. Isale niinino niakisole aezahabu ninza, nige anga kioo nikiza. 22 Singa aemine itekeelo lehi mukati nakisale, kunsoko Itunda numukulu, nutemil iintu yehi nung'wankolo inge itekeelo lakwe. 23 Ikesale shangaaekeloilwe anga lya ang'wi ng'weli kunsoko akumileka migulya lakwe kunsoko ukulu wang'wi Tunda aemelikile migulya lakwe nito lakwe ng'waankolo. 24 Imahe akugenda kuwelu wakisale kiko. latemi amunkumbulu akuleta ukuulu wao mukati akwe. 25 Imilango akwe singa ikilugailwa, imelango namung'wi ikatile anga utiku pang'wanso. 26 Akuleta ukulu nilikulyo lamahe mukati akwe, 27 hange kutile nikishapu nikekingila mukate akwe ang'wi wehi nuanso nukituma ikani lamenyala ang'wi uteele singa ukingila, inge wawadu neminaa andekilwe mumbugulu aupanga nikang'wankolo.

22 Hange umalaeka wikandageela mongo nuamazia naupanga, mazi naeakumelegenta anga nuabilauri. Ae akuhuma kupuma pituntu lautemi nilang'wi Tunda nile nilang'wankolo. 2 Kukeela pakatekate akisale nikenino, pakesale. Kukela ninde amongo aelikole ikota laupanga, nuukutuga aina kumi nambiile niyankali, hange letuga kila ung'weli. Imatutu ni kota kunsoko akumigwa eanyakelungu. 3 Hange ikakutile anga kezume kwee. Ituntu lautemi nilang'wi Tunda nelenilang'wankolo. Ikaekole mukate akisale, neitumi akwe akumitumila. 4 Akumuona uaso wakwe nelina lakwe lekutula migulya ausu wao. 5 Ikakutie anga utiku kwee, hange ikakutile anga uula nuawelu nuantala ang'wi lya kunsoko Itunda mukulu ukuamilekela migulya lao. Neenso ikidesa ikale na kale. (aiōn g165) 6 Umalaeka wikambela, "Inkani izi yakuhelwa hange tai. Itunda numukulu nuankolo yanyakidagu aemutumile umalaika wakwe kualagiila itumi akwe nekekapumila ite pakupe. 7 Goza! nekakaya keza! Ukembetilwe uyu nuekaikulya inkani yakidagu nikambugulu eye!" 8 Une, Yohana, nene ainigule nukuona emakani aya. Naenigule nukuona, aengwie

pihe unene ntongeela amigulu ang'wamalaeka kumukulya, umalaeka naundagie imakani aya. 9 Wikambila, "Uleke kutenda ite! Une numitumi miako, palung'wi nealuna ako anyakedagu, palung'wi nawaniekulya inkani yambugulu eye. Mukulye Itunda!" 10 Wikambila, "Ulekekuekila ugomola inkani yakidagu nikambugulu eye, endogoelyo imatungo apika. 11 Numugila etai ukulongoleka kutula mugila angatai. Numushapu mumanyisigwa, nualongoleke kutula mushapu keumanyisigwa. Nukete etai, nualongoleke kutula ukete itai. Numutakatifu, nualongoleka kutula mtakatifu. 12 Goza! Kukaya kiza. Ikinyamulimo kane kikole palung'wi nunyenye, kumupa kila ung'wi ao anga keko naiwirumile. 13 Une ni Alfa hange ni Omega, Tangi hange Kwangu, ng'wandyo nimpelo. 14 Akembetilwe awaite ni ojaa iang'wenda ao insoko kina apegwe ekulu nakulya kupuma pikota laupanga nukingila mukisale kukiila pamulango. 15 Kunzi ikole mbwa, alogi, agoolya, abulagi, akulya adudu nuyu nuloilwe kihenga uwihengi nuauteele 16 Une, neYesu, namutuma umalaeka wane kuatambuela imakani aya mumatekeelo. Une nimulinuautugwa wang'wa Daudi. Nzota nakidaudau nemelegenta. 17 Nkolo nubibi nuwina watunga. Nzuu! Nuyu migule walunga, "Nzuu! Wihi nukete inyota, nuaze, hange wihi nukete enzula, naapate imazi aupanga nikanda. 18 Kumula kila umuntu nukija inkani niakidagu niyambugulu eye. Ang'wi wihe nukungeelya imapigo naandakilwe mumbugulu eye. 19 Ang'wi muntu wihi nukuiheja inkani mumbugulu eyenakidagu, Itunda ukuheja ikeanza kakwe mikota laupanga hange mukisale nikitakatifu, impola yakwe niandekilwe mukati ambugulu eye. 20 Nuanso nuihengile inkani izi ukulunga, "Ee! Kukaya kiza." Huela! Nzuu, uYesu mukulu. 21 Ukende ukulu nuang'wa Yesu utule kukila muntu. Huela.

Nikakiona kisale kitakatifu Yerusalemu nempya, naeisimile pihe kupuma kilunde kung'wi Tunda, nuuziipigwe anga ubibi alusi nunoneigwe kunsoko amugoha. Aenigule luli lukulu kupuma mituntu lautemi ikalunga Goza! Ulikalo lang'wi Tunda lukole niantu, nung'wenso ukikie palung'we nusese. Akutula antu akwe, nung'wenso Itunda akutula nienso hange ukutula Itunda wao.

Ufunuo 21:2-3

Reader's Guide

Kiisanzu at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Kiisanzu at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Isanzu---Isanzu-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Warumi 10:7
Ufunuo 9:1
Ufunuo 9:2
Ufunuo 9:11
Ufunuo 11:7
Ufunuo 17:8
Ufunuo 20:1
Ufunuo 20:3

aidios

Warumi 1:20
Yuda 1:6

aiōn

Matayo 12:32
Matayo 13:22
Matayo 13:39
Matayo 13:40
Matayo 13:49
Matayo 21:19
Matayo 24:3
Matayo 28:20
uMarko 3:29
uMarko 4:19
uMarko 10:30
uMarko 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
uYohana 4:14
uYohana 6:51
uYohana 6:58
uYohana 8:35
uYohana 8:51
uYohana 8:52
uYohana 9:32
uYohana 10:28
uYohana 11:26
uYohana 12:34
uYohana 13:8
uYohana 14:16

Ntendo nia itumi 3:21
Ntendo nia itumi 15:18
Warumi 1:25
Warumi 9:5
Warumi 11:36
Warumi 12:2
Warumi 16:27
1 Korintho 1:20
1 Korintho 2:6
1 Korintho 2:7
1 Korintho 2:8
1 Korintho 3:18
1 Korintho 8:13
1 Korintho 10:11
2 Korintho 4:4
2 Korintho 9:9
2 Korintho 11:31
Galatia 1:4
Galatia 1:5
Efeso 1:21
Efeso 2:2
Efeso 2:7
Efeso 3:9
Efeso 3:11
Efeso 3:21
Efeso 6:12
Wafilipi 4:20
Kolosai 1:26
1 Timoteo 1:17
1 Timoteo 6:17
2 Timoteo 4:10
2 Timoteo 4:18
Tito 2:12
Ebrania 1:2
Ebrania 1:8
Ebrania 5:6
Ebrania 6:5
Ebrania 6:20
Ebrania 7:17
Ebrania 7:21
Ebrania 7:24
Ebrania 7:28
Ebrania 9:26
Ebrania 11:3
Ebrania 13:8
Ebrania 13:21
1 Petelo 1:23

1 Petelo 1:25
1 Petelo 4:11
1 Petelo 5:11
2 Petelo 3:18
1 Yohana 2:17
2 Yohana 1:2
Yuda 1:13
Yuda 1:25
Ufunuo 1:6
Ufunuo 1:18
Ufunuo 4:9
Ufunuo 4:10
Ufunuo 5:13
Ufunuo 7:12
Ufunuo 10:6
Ufunuo 11:15
Ufunuo 14:11
Ufunuo 15:7
Ufunuo 19:3
Ufunuo 20:10
Ufunuo 22:5

aiōnios

Matayo 18:8
Matayo 19:16
Matayo 19:29
Matayo 25:41
Matayo 25:46
uMarko 3:29
uMarko 10:17
uMarko 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
uYohana 3:15
uYohana 3:16
uYohana 3:36
uYohana 4:14
uYohana 4:36
uYohana 5:24
uYohana 5:39
uYohana 6:27
uYohana 6:40
uYohana 6:47
uYohana 6:54
uYohana 6:68

uYohana 10:28
uYohana 12:25
uYohana 12:50
uYohana 17:2
uYohana 17:3
Ntendo nia itumi 13:46
Ntendo nia itumi 13:48
Warumi 2:7
Warumi 5:21
Warumi 6:22
Warumi 6:23
Warumi 16:25
Warumi 16:26
2 Korintho 4:17
2 Korintho 4:18
2 Korintho 5:1
Galatia 6:8
2 Thesalonike 1:9
2 Thesalonike 2:16
1 Timoteo 1:16
1 Timoteo 6:12
1 Timoteo 6:16
2 Timoteo 1:9
2 Timoteo 2:10
Tito 1:2
Tito 3:7
Filimoni 1:15
Ebrania 5:9
Ebrania 6:2
Ebrania 9:12
Ebrania 9:14
Ebrania 9:15
Ebrania 13:20
1 Petelo 5:10
2 Petelo 1:11
1 Yohana 1:2
1 Yohana 2:25
1 Yohana 3:15
1 Yohana 5:11
1 Yohana 5:13
1 Yohana 5:20
Yuda 1:7
Yuda 1:21
Ufunuo 14:6

eleēsē

Warumi 11:32

Geenna

Matayo 5:22
Matayo 5:29
Matayo 5:30
Matayo 10:28
Matayo 18:9
Matayo 23:15
Matayo 23:33
uMarko 9:43

uMarko 9:45
uMarko 9:47
Luka 12:5
Yakobo 3:6

Hadēs

Matayo 11:23
Matayo 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Ntendo nia itumi 2:27
Ntendo nia itumi 2:31
1 Korintho 15:55
Ufunuo 1:18
Ufunuo 6:8
Ufunuo 20:13
Ufunuo 20:14

Limnē Pyr

Ufunuo 19:20
Ufunuo 20:10
Ufunuo 20:14
Ufunuo 20:15
Ufunuo 21:8

Sheol

Genesis 37:35
Genesis 42:38
Genesis 44:29
Genesis 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6

Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9

Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Petelo 2:4

Questioned

2 Petelo 2:17

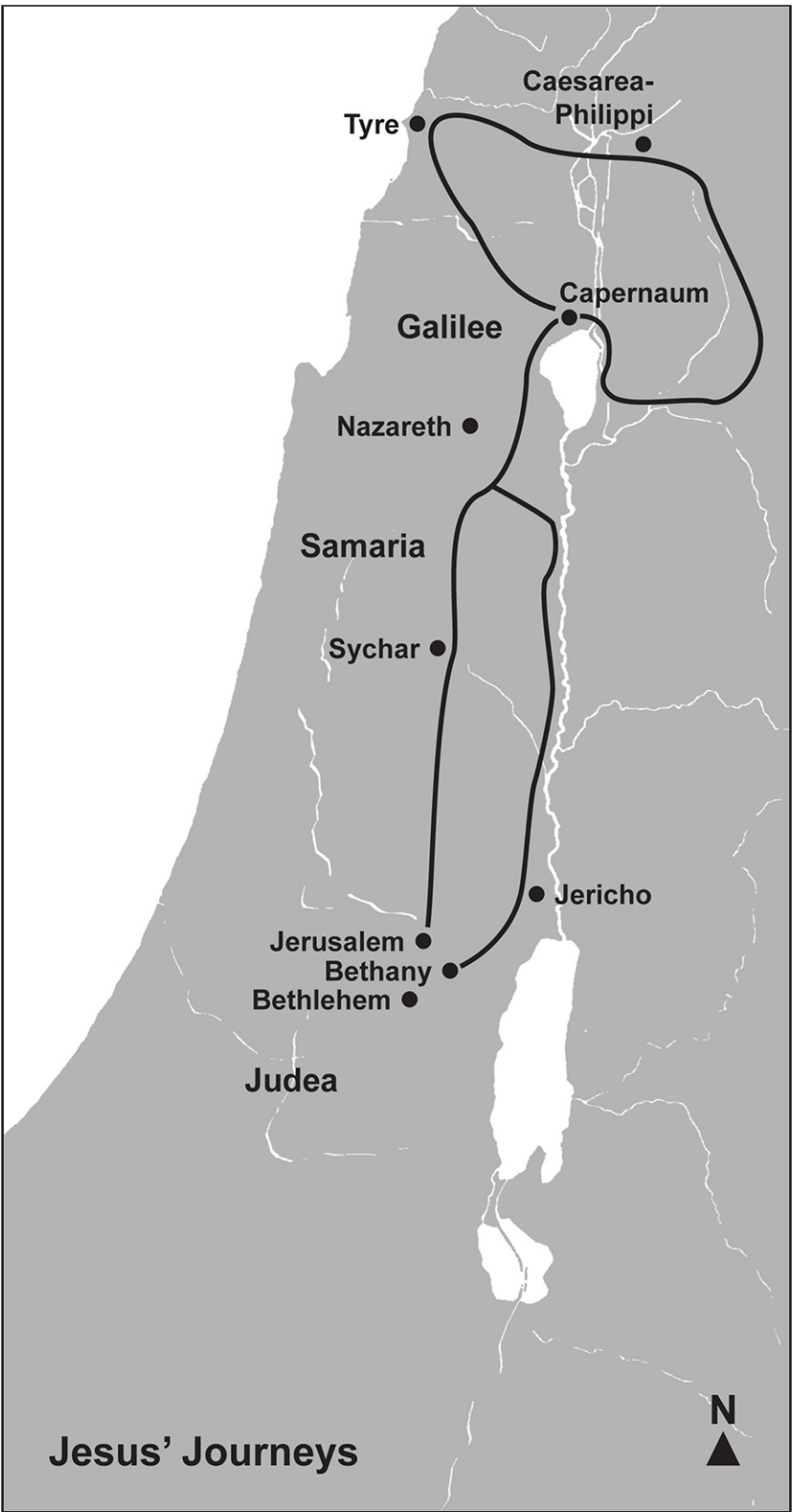
Ai itule ingi ku u uhuili kina ulbrahimu, nai witangilwe ai wigulye nu kulongola kai utakiwe kusingiilya aga usali. Ai upumile shanga waze ulingile kianza kii nai watuaa ulongoe.

- Ebrania 11:8

Israel's Exodus

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Ku nsoko uNg'wana nuang'wa Adamu shanga aza uzile kualligwa ila kualliya, nu kutupumya u likalo nulakwe kutula usukiliya ku idu. - uMarko 10:45

Paulo, mitumi wang'wa Yesu Kilisto naiwitangilwe kutula mituma milimo, nukimikigwa kunsoko ainjili ang'wi Tunda. - Warumi 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		Mankind is created in God's image, male and female He created us				
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		Sin entered the world through Adam and then death through sin				
Where are we? ▶			When are we? ▼						
			Innocence		Fallen			Glory	
▶			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
			God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light		
Son	God's perfect fellowship	John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise				
Holy Spirit		Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers					
Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth						
	Deceased believing		Luke 16:22 Blessed in Paradise						
	Deceased unbelieving		Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment						
Angels	Holy	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command						
	Imprisoned		2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus						
	Fugitive				Revelation 20:13 Thalaasa				
	First Beast		1 Peter 5:8, Revelation 12:10		Revelation 19:20 Lake of Fire				
	False Prophet		Rebelling against Christ Accusing mankind						
	Satan				Revelation 20:2 Abbyss				
Who are we? ▶									
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all				

Destiny

Kiisanzu at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, *"You did not choose me, but I chose you,"* John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philipians 2:9-11.

Kuite longoli muafanye indugu yehi itule amanyisigwa ane. Abadisi kulina lang'wa Tata. nele nela ng'wana nu ng'wa ung'welu. - Matayo 28:19